

I

24

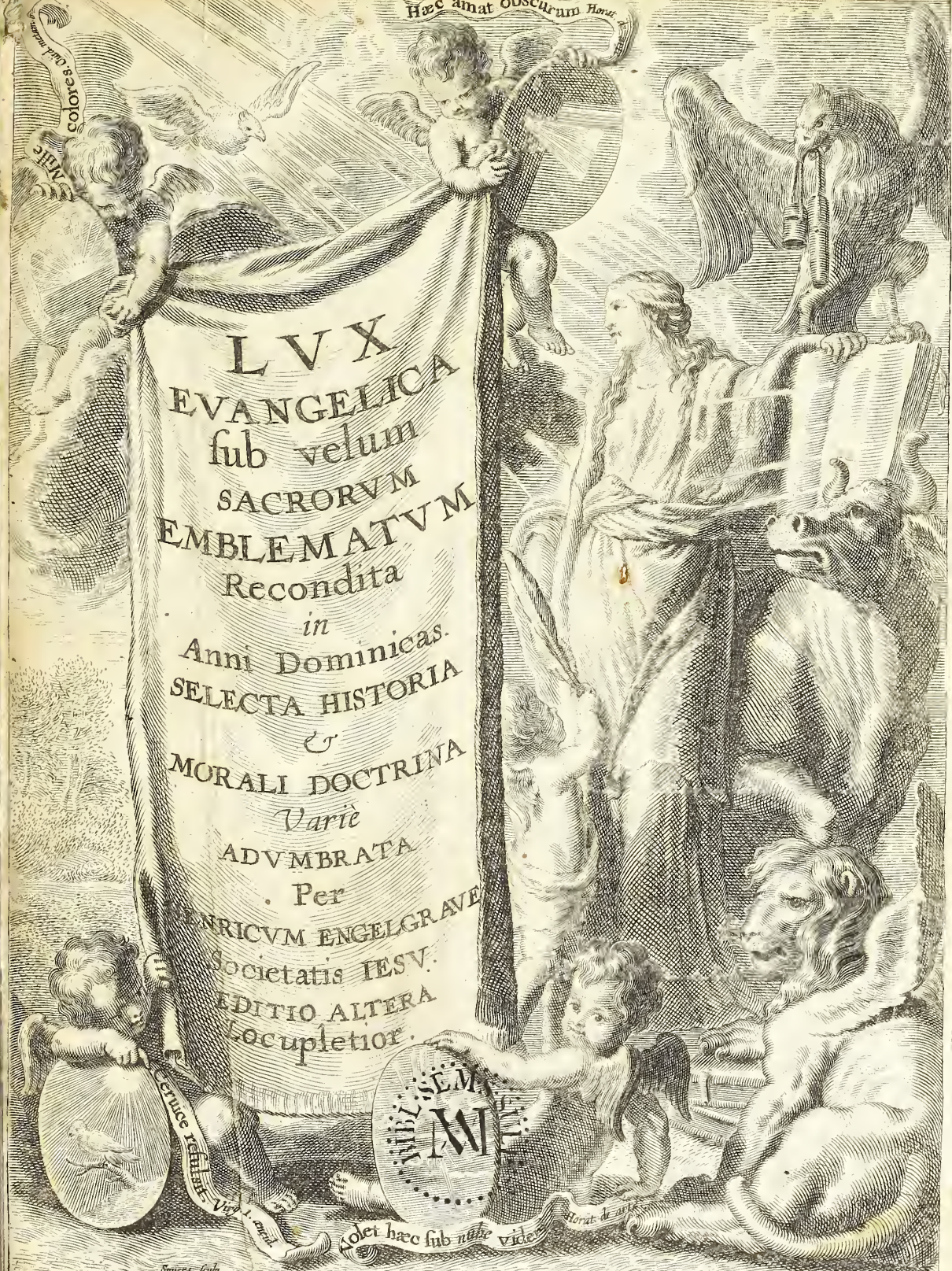
Memorandum 8/18/50

Digitized by the Internet Archive
in 2016

Handwritten text, likely a library stamp or signature, partially obscured by the digital overlay.

2/3

Hæc amat obscurum Honor

LVX
 EVANGELICA
 sub velum
 SACRORVM
 EMBLEMATVM
 Recondita
 in
 Anni Dominicas.
 SELECTA HISTORIA
 &
 MORALI DOCTRINA
 Variè
 ADVMBRATA
 Per
 HENRICVM ENGELGRAVE
 Societatis IESV.
 EDITIO ALTERA
 Locupletior.

Solet hæc sub nibe videri

ANTVERPIÆ,

Apud Viduam et Hæredes Ioannis Cnobbari. M. DC. LI.

PERILLVSTRI

A C

GENEROSO DOMINO

D. GVILIELMO

DE BLASERE

EQVITI AVRATO,

TOPARCHÆ DE HELLIBVS, CAESTERE, &c.

VETERIS ARCIS GANDAVENSIS

CAPITANEO,

ALDENARDENSIS TERRITORII ET URBIS

PRÆTORI

ET

ARCIS GVBERNATORI,

REGIS CATHOLICI AD RENOVANDOS

FLANDRIÆ MAGISTRATVS

LEGATO.

PSE in hunc foetum meum injurius essem, si in lucem prodeunti alium patronum adsciscerem quàm Te, cujus, jam tum cùm conciperetur, favorē est expertus. Hinc ut liberè pronuntiē, prius per manus quàm vagetur, vel vagitu suo amica vestra manu suscipi, & duci postulat. Tuo potissimùm judicio fretus in publicum sese dat. Quia auribus Tuis placuit, oculos omnium audet subire. Pietati quidem Tuæ, non dictioni meæ dedisti, quod Gandavi, cùm quæ typis nunc evulgo, voce explicarē, meus, quoad licuit, auditor fueris: non mei audiēdi, sed Dei matris in suo sodalitie colendæ studio, ægrè abesse sustinuisti. Quando tamē, quæ dicebam grata Tibi accidere testatus es, arrogantiae notam non vereor, si, post judicium Tuum, aliquid publicæ approbationis expectare ausim. Cui prudentia Tua, & in discernendo vis, ac mentis acies, eam spem non faciat? Non alia in civilibus politicisque, alia in piis sacrif-

facrisque rebus Tibi perspicacia est, aut in
 illis potius, quam in his dijudicandis vales. Sic
 obis utraque, ut, cum in illis totus versere, si-
 mul in his totus sis; sic patriæ res, & curæ pu-
 blicæ Te sibi vendicant, ut non minus pietas
 occupet. Si mea me fefellit opinio (neq; ali-
 quid rebus, quas adferebam, sed benignitati
 Tuæ totum tribuere debeo, quod dicentem
 non invitus audieris) favebis errori, in quem
 me induxisti. Cujus humanitatis fuit, qualia-
 cumque dicerem, libenter audire, ejusdem
 erit nunc typis edita, in tutelam Suam recipere.
 Taceo quid operi meo lucis, à nominis
 Tui splendore sperem. Laudare Te non pos-
 sum, quin in modestiam tuam peccem. Res præ-
 clarissimas geris, Regi patriæque quam fide-
 lem opem, tam utilem operam præstas, & earum
 luce contentus, umbram, hoc est, gloriam
 non quæris. Commendabilis esse, non com-
 mendari vis, mereri laudem, non adipisci.
 Attingamne quid ordinis mei causam Tibi
 debeam? quod alteri exprobrare vitia, hoc,
 Tua Tibi commemorare beneficia, est. Pro
 grati animi officio, hostimenti loco, amico
 silen-

EPIST. DEDICATORIA.

Euseb de
vita Con-
stant. l. 4.
c. 48.

silentium indicis. In hoc magno Constantino haud minor, qui laudes suas cum audire nollet, non fuit qui recensere auderet. Igitur, & hac Tibi acceptissimâ, mihi facillimâ gratiarum actione utar, filebo. Novi beneficii loco permittes, ut sim, maneamque,

Perillustris Dominationis Vestrae

Infimus Servus

HENRICVS ENGELGRAVE

S. I.

AD LECTOREM.

IDEM mihi votum quod Philosopho Romano fuit, Non delectent verba in ea; sed profint. Oratio sit Senecaepist. 75. talis, ut res potius, quàm se ostendat. Non quærit æger medicum eloquentem, sed sanantem: sed si ita comperit ut idem ille qui sanare potest, comptè de his quæ faciendæ sunt, differat, boni consulat; non tamen erit quare gratuletur sibi, quod inciderit in medicum etiam disertum. Hoc enim tale est, quale si peritus gubernator, etiam formosus est. Quid aures meas scalpis? quid oblectas? aliud agitur. Vrendus sum, ad hoc adhibitus es. Curare debes morbum veterem, gravem, publicum. Circa verba occupatus es. *Sequar monentis consilium, utinam assequar consulentis monitum. quapropter ne actum agam, medicum agam, non grammaticum. Quid enim aliud quàm ineptire est, bracteata sectari eloquentiam, sermonumq; illecebras quasdam, veluti sirenes affectare; ubi pravi comprimendi sunt affectus. Illi Philosophorum auribus ancillans eloquentia, rostris quàm sacris cathedris aptior est: si non tam delectationis captandæ avidus, quàm salutis consequendæ avidus es, habes quod aves. Folia ne legas, verba negliges, fructum collige, hos legere, intelligere est. Aureè Chrysologus: Verborum flosculos non quæramus: Chrysol. serm. 18. qui maturitatis fructum quærit, despicit amœna camporum. Hoc demum ad gustum æternæ beatitatis sapere est. Interim hic prægusta, non falsas eloquentiæ delicias, sed quantæ sit ingenuæ veritatis, omnium mentibus expetenda suavitas: uti egregiè monet Princeps veritatis Doctor Augustinus: Bonorum ingeniorum insignis est indoles, in verbis verum Aug lib. 4. de doct. Christ. quærere, non verba: quid enim prodest clavis aurea, si aperire quod volumus non potest? aut quid obest lignea, si hoc potest? quando nihil quærimus, nisi patere quod clausum est.*

Nuda veritas, & investis, hoc solis habet, dum innubis est; verbis rem vestire, lucem nube involvere est. Quàm prosperè perspicaci ingenii splendore D. Prosper ita discussit: De accuratone dictionis elucubratur nō sat- D. Prosper l. 3. de vita contempl. ago, nec mihi pudori est, si disputatio mea, quæ fortè probatur in rebus, aliquos verborum inanium sectatores, horrore incom-

ptæ

AD LECTOREM.

ptæ orationis offendat, etenim cùm sententiarum vivacitatem sermo ex industria cultus enervet, quis nõ judicet me affectationem compositionis debuisse contemnere, etiam si eam potuissem, veluti dicendi peritus implere. Quapropter ea mihi visa est compositio satis ornata, quæ conceptionem animi, cum necessaria quadam perspicuitate proferret, non quæ illecebris aurium deserviret; nam & prudentibus viris non placent phalerata, sed fortia, quando non res pro verbis, sed pro rebus numerandis verba sunt instituta. *Quare in hac luce meridiana toti caligant, qui me hîc oratorem, aut sacrum Ecclesiasten de altiori loco differentem expectent.* De plano ago: Non sum eloquens ab heri & nudius tertius. Conciones non inscribo, quòd sciam neminem quemquam repertum esse, qui obsonium pro palato cujusque condire valeat, quod supremi dumtaxat est conditoris, qui hoc filijs suis in deserto condidit.

Eccl. 4.

Plura itaque cùm ad seligendũ, quàm ad dicendum lector requirat, quandoque non pauca congesti; quædam etiam pro sale inspersi festivã magis, quàm ut plena manu è suggestu spargantur. Denique Pythagoræ præceptum sectatus sum: ne multis pauca, sed paucis multa complectere.

*Hieron.
praf. ad Co-
miltem.*

Ejusmodi enim libros vulgus desiderat, & Hieronymus commendat: Quidquid, inquit, in scripturis divinis mirabiliter fulget, quidquid in præceptis moralibus copiosum est, totum in parvo corpore adunatum lector desiderat, paupertatis necessitate.

EMBLEMA I. IN STRENAM.

Annos aeternos in mente habui. Psalm. 67.

ANNVLVS ANNVS.

Annulus Aeternitatis, non tam manu, quàm mente vol-
vendus, in annulari horologio effingitur.

§. I. Annulus Aeternitatis apprehendi potest, comprehendi non potest.

§. II. Cursus vitæ nostræ ad annulum aeternitatis dirigendus.

§. III. Præ annulo Aeternitatis omnia humana, ut vana ac momentanea
despiciuntur.

§. IV. Annulus Aeternitatis contra omne lethale virus, præsens amule-
tum.

A

Annos

Annos aternos in mente habui. Psal. 67.

Pⁱⁿ l. 17 in
p^oem.

LI^{NI}VS ille, qui præ cæteris naturas rerum plenius ac planius septem & triginta libris complexus est, originem annuli deducit à Prometheo, qui dum catenâ ferreâ caucaso alligatus esset. Jupiter captivos suos revifens, Prometheus supplicem, ac multis rogantem solvit, & libertati restituit, hoc pacto: ut è catenâ, annulum ferreum digito insertum, cui è caucaso pro adamante, frustillum inerat, perpetuò gestaret, eumque quoties adspiceret, toties æternæ captivitatis sibi debita, ac libertatis restituta recordaretur. Mortales omnes, nedum natos, æterno exilio damnatos, aliquando Deus misericordiarum, oriens ex alto visitavit, ac è gravissimo stygii tyranni jugo, in novæ libertatis statum revocavit, ut rectè magnus Gregorius, sedentibus in tenebris & in umbra mortis. *iste jam apparuit, qui electos suos adscribit in æternitate*; beatæ nempe illius æternitatis candidatos constituens, ut Tertullianus loquitur, hac tamen lege, ut semper, non tam manu, quàm mente annulum circumferamus, qui annos æternos, non obscuro Ægyptiorum hieroglyphico, sed manifesto Christianorum symbolo, assiduo volvendos commoneret.

Etenim ut anno cum annulo vocis, ita & veritatis non exiguam affinitatem esse, vel ex nominis ethymo Varro omnium facillè acutissimus, & sine ulla dubitatione doctissimus, (ut loquitur Augustinus) declarat, dum ait: *Vt parvuli circuli annuli sic magni dicebantur anni*. Quod ipsum confirmat S. Isidorus: *Annus*, inquit, *dicitur quia mēsis in se recurrentibus volvitur, unde & annulus, quasi annuus, id est, circulus, quod in se redeat*. Hinc Græci vocant *ἐπεαυρόν*, velut redeuntem in seipsum; quibus concipit Poëta:

In se sua per vestigia volvitur annus.

Vbi definit, illic in se rursus revolvitur: & sic semper itur, & reditur in orbem: quod sapienter Sapiens expressit Ecclesiastes 1. *Oritur sol & occidit, & ad locum suum revertitur, ibiq; renascens gyrat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem, lustrans universa in circuitu: pergit spiritus & in circulos suos revertitur*. In dies sol circulum conficit, ut in dies æternitatis recordemur: in annos singulos decurso Zodiaci ambitu, perfectum nobis annulum exhibet; octavus verò cælorum orbis, licet quotidie primi mobilis rapru circumvolvatur, suo tamen motu testudineo, non nisi singulis triginta sex millibus annorum, in orbem plenè circumgyratur: & hoc temporis spatium, *annum Platonicum, annum Magnum* appellarunt. O annum verè magnum 36. millium annorum! si hi in tormentis acerbissimis exigendi, ô annum clamabunt miseri inferi *æternum!* ô annulū omni fine & termino carentem! ubi enim hic annus magnus revolutus fuerit, rursus alter orietur, & sic annus in morem annuli.

Volvitur & volvetur in omne volubilis ævum. Hunc vobis annulum nobiles, plebei, opulenti, inopes, conjugati, cœlibes, juvenes, virgines (omnes enim ut video nunc annulis ducimini) hunc, inquam, annulum æternitatis, ad quam tenditis, quam intenditis, in strenam, in monumentum & *pignus amoris ÆTERNI*, nunquam annullandi, quæ cum Iesu vestro inire debetis, conficere, confero, & annulari digito infero, ut non tam digitos, quàm corda coronet; *Annulos enim*, inquit S. Isidorus, *primum homines gestare cœperunt, quarto à pollice digito, quod vena quadam usque ad cor pertingat*. Estote ergo prudentes sicut serpentes, qui caudam implexam ore tenentes, annulum signant, & annum significant *æternum*: in hoc circuitu prudenter ambulantes & novissima providentes; quo verò, *annos æternos* perpetuò in mente habeatis, annuli æterni naturam, vires ac pretium expendamus.

Greg. hom.
3. in Evang.Lib. 2. de Re-
surr. carn.S. August.
de civit. l. 6.
cap. 2.S. Isidor. l. 5.
origib. c. 36.Virg. 2. Ge-
orgicor.Virgil. l. 5.
Æneid.Isid. l. 9.
orig. c. 32.

S. I.

*Annulus æternitatis apprehendi potest,
comprehendi non potest.*

DE hac si quæris quanta sit. Respon-
deo, si numero, aut mensurâ com-
prehendi posset, extra terminum non esset,
atque adeò nõ esset æternitas. Metire ergo
illam, si lubet, iterum & sæpius: post de-
cem annorum Myriades, post centies mil-
lena millia miryadum, necdum finis, nec-
dum mediũ, nihil dum de principio æter-
nitatis diminutum est, nullis dialecticis ar-
gumentis, nec Arithmeticis numeris, nec
Geometricis dimensionibus mēsurari, vel
ulla sui parte potest æternitas: expendi po-
test, comprehendì non potest. Ita sensit
Hipponensis Antistes (qui inter magistros
optimos à Cęlestino Papā habitus est)
dum ait: *nec putes quia verbis finitis finitur
æternitas. Æternitas in verbo quatuor syllabis
constat, in se sine fine est.* Ut tamen quoquo
modo possumus, illam assequamur, Do-
ctoris Angelici vestigiis insistamus, qui
sic ait: *Sicut in cognitionem simplicium oportet
nos venire, per composita: ita in cognitionem æter-
nitatis, oportet nos venire per tempus.* Ad ita-
que & audi æternitatis contemplatorem,
qui annos æternos in hoc annulo continuo
volvendos describit:

*Hic qui recurrit orbis
Dic annus annulusve?
Est annulus per annos
Currrens novos per annos
Menses, dies, & horas.
Qui carior sit auro,
Qui rarior smaragdo,
O siquid est saluti,
Omnes & hunc per annos,
Menses, dies & horas
Circumferant tenaci
Dextrâ simul sinistra;
Vtraque & aure gestens
Et ventilent in aurem.
Malim tamen perenni
Cor ambiat coronâ
Et corde tum revolvant:
Quos hic revolvat annos,*

*Menses, dies, & horas.
Innexa secla seclis,
Bis, ter, quaterq, mille,
Et mille, mille, mille,
Ter millies quaterque
Et millies, & adde
Sex millies & ultra
Volvit redux tot orbis,
Tot annulus revolvat
Menses, dies & horas.
Atque orbium tot orbis,
Totq, orbitas fugacis
Solis, rotasq, Lunæ;
Dum sera meta sistet,
Æternitatis unum.
Stabit perenne punctum.*

Hæc Doctissimi Sabodi, juxta ac religio-
sissimi viri pia commētatio: ò quis par esse
poterit æternitati? ò æternitas quàm lon-
gum crucias! ò æternitas quàm raro versa-
ris in mentibus hominum! iterum dico,
quàm raro versaris in mentibus nostris, æ-
ternitas! O æternitas! cogito mille annos,
cogito millies mille annos, cogito tot an-
norũ millia, quot sunt momenta in tempo-
re, à mundo condito usque ad ejus cõsum-
mationem: & de æternitate nihil adhuc
habeo. O æternitas! quis poterit æterni-
tati par esse in tormentis? volo dicere, &
nescio dicere. Quamdiu Deus erit Deus,
tamdiu durabunt lamenta. Quamdiu istud
erit non est effari. Cogitari potest, expli-
cari non potest. Unde magnus Gregorius: *Greg. l. 27.
Cùm homo de æternitate differit, cæcus de luce mor. c. 26.*
loquitur. Et ut olim Simonides Hieroni
Regi Siculo respondit, quò plus de Deo
cogitaret, hoc plus cogitandum occurrere;
ita de æternitate sentiendum est. Sic non
intelligendo, æternitatem optimè intelle-
xit Aug. dum ait: *Quid appendis cum infinito
quantumcumque finitum? decem millia anno-
rum, decies centena millia, si dicendum est mil-
lia millium, quæ finens habent, cum æternitate
comparari non possunt.*

Quid ergo est æternitas? quàm longa
quàm diuturna? quàm immensa? cogita
mille cubos mille millionũ annorũ, hoc est,
millies, millies, millies, millies, millies, mil-
lies, millies, millies, millies, millies millena

*Aug. in ps.
145. in fine.*

*S. Thom.
1. part. q. 10.
art. 1.*

*August. in
Psal. 36.
corn. 2.*

Job 36.

millia annorum. Cogita, inquã, tot annos in flammis transigendos, & necdum momentum decessit de æternitate: *numerus annorum ejus, inquit Job, inestimabilis.* Ea superest æternitas gaudiorum beatis, & tormentorum damnatis: ô Jesu parce! ô Jesu dirige, in hoc bivio tam disparis æternitatis.

Archimedis tempore nonnulli arbitrabatur numerum arenarum infinitum esse.

Numeroq; carentis arena.

Horat. l. 1.
ode 28.
Clavius in
Spheram ca.
1. sub finem.

Mensorem, ridebant, cum manifestò demòstreret Clavius 52. characteres arithmeticos excedere numerum arenarum, quæ universum hoc, ad concavum firmamenti oppleret; tamen si arenulæ tam exiguæ forent, ut decem millia, unum granum dûtaxat, papaveris, magnitudine adæquarent. Nunc si lubet, omnia folia arborum convertantur in folia chartæ, insuper extende calum sicut pellem pergamenam, omnes penne volucrum aptentur in calamos, totum mare in atramentum, omnes cælestes intelligentiæ velociter scribentes, arithmeticis numeris hæc omnia explerint; innumeros numeros esse facultas omnis humana & angelica facillè concesserit; quos tamen Deus pares vel impares novit. Nunc tot mundos conditos contemplare, omnesque illos hoc universo, tantò capaciores, quantum unitas ab hoc innumerabili numero exceditur: atque illos mundos rursus solo cumulo arenarum oppletos; tum verò, ex tot tantisque tam immensis arenarum montibus, singulis mille millionibus annorum aviculam quampiã, unam arenulã rostro decerpere & auferre, quot myriades millionum labentur, quàm pugillum arenæ ex hoc cumulo sustulerit: & certum est tantos montes & colles, non modò minuendos, sed & penitus delendos esse; & his omnibus sublati, quid tandem solatii? quid spei damnatis affulgebit? quãtum proventi in itineribus æternitatis? quàm propè à termino æternitatis? Eheu attendite mortales, post hæc tam longa, tam diuturna, tam immensa, tam immania tormenta, nil de æternitate imminutum, nil de tormentis immutatum: nam ut rectè

Nazianz. *æternitas nec tempus, nec temporis pars ulla est.* Tantùque abest ut post hæc tempora, futurus sit tormetorum modus & finis, ut tunc dici possit; jam primùm incipit æternitas, tota est & superest æternitas.

Nazian. orat. 38. in nat. Christi.

Est qui hos tam ingentes arenæ montes è ferro aut chalybe constare concipit, & singulis centuriis annorum, aviculam caudã suã leviter affricare: quot milliones annorum, & millionũ revolutiones lapsuros credis, quàm ferreæ moles, & montes illi chalybei, detriti fuerint? quos tamè in æternitate tota, indubitatum est minuendos ac conterendos esse: juxta illud Prophetæ; *Contriti sunt montes sæculi, incurvati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus.* Tunc æternitas damnatorum tam integra, ut puncto temporis, quoad inferna descenderût;

Habacuc. 3.

Ardebunt miseri in igne æterno in æternum, inquit Bernardus. Cujus ferrea pectora hæc cogitatio non emolliat? contemplare apertis celi cataractis, & ruptis fontibus abyssi (ut in diluvio contigit) totum universum aquis submersum; ad hunc verò tam immensum Oceanum post annos mille dumtaxat, musca ad bibendum advolet: quantum arbitraris tenuissimo siphunculo haustura est musca in vices singulas? quando verò exhaustura hoc tam immane aquarũ pelagus? cum tamen finitum sit, aliquando finem habiturum est. *Verum tamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabant.* Solatio maximo damnatis foret Seraphici Bonaventuræ contemplatio:

Bernard. lib. med. c. 4.

Psal. 31.

quæ est, si quispiam damnatorum ita ploraret, ut singulis centenariis annis non nisi unam lacrymulam funderet; hæc autem guttulæ tot annorum centuriis asservarentur, ut demum mare aliquod æquarent: Eheu quot annorum milliones erunt revolvendi, dum vel rivulus, ne dicã Oceanus, fiat? & tamen tunc verè dici poterit; jam primùm incipit æternitas. Sed fiat hoc iterum, & sæpius, alius fluvius seu mare ex his rarioris & amarioris guttulis colligatur, rursus eo tempore exacto verè dici poterit; jam primùm incipit æternitas. Caino jam post 5. millia annorũ, quos ille transiit in loco tormentorum, tam integer superest annorum lu-

Bonaventi. de inferno cap. 49.

Ætuosorū numerus, ac si hoc die in igneum illud ergastulum descendisset. Fleverit hic infelix Cain aliquando amarissimum lacrymarum mare, nihil spei affulgebit, æquè remotus à portu beatæ illius æternitatis. Hęc desperatio tormentorum omnium gravissimum, assiduo voluptatis momētanæ sectatores vivaci recordatione conficiet: post tot annorum spatia, quasi nihil de pœnis accisum sit, rursus ab initio tormenta subeunda sine fine, sine modo, sine termino in æternum. Hic quandoque in tædio, in corporis animique conflictatione, in carcere, in cruciatu æternitatem nobis fingimus; est qui menses, qui annos complures lecto affixus contabescit, heu quamdiu? heu æternitas, non semel ingeminar: & cheu ignorat quid sit æternitas! O breves nimium æternitates! est qui tetro carcere, obscuro antro ad decem, ad viginti annos continetur, centenos ille cōputat, noctem illam tam longam non semel æternam clamat; sed ignorat quid sit æternitas. Breves nimium æternitates! Æternitatē in specu subterraneā se emensum existimabat Pecchius Cisalpinus vir magnanimus, qui cum iter faceret, à viro illustri, cujus odium incurrerat, delatus in insidias & captus, instar felis in saccum conjicitur, atque ita in hostis sui castrum deportatur: hic in alium fœdumque antrum dejectus Pecchius, unico ē fidiōribus famulis conscio, ei que cura ab arcis domino cōmissa in dies frustillo panis & paxillo aquæ captivum aleret, ut sic vivendo diu mori posset. Interim Pecchius totis urbibus oppiditque quæritur, nusquam reperitur ipse, sed jumentum quo usus est, sanguine nonnihil aspersū: quocirca, cædis suspicione factâ, sedulo in homicidam indagatum: reperti sunt duo, quibuscum aliquando rixatus sciebatur. Miseri tormentorum sævitie adacti, Pecchium à se occisum fassi sunt, reclamante conscientia. Sceleris damnati, alter gladio, alter laqueo addicitur; ita infontes ducti & trucidati sunt. Interea in longâ illâ nocte captivus animam trahit, eaque moriendi ratione, novemdecim omnino

annos transegit, quibus vestem non posuit, sed totus computruit. O carcerem! ô cloacam! ô suspiria! ô tormenta! ô noctem æternam! ô miseram æternitatem! Jam filii velut mortuo parenti parentarant; interierat jam totus etiam in memoriâ propinquorum Pecchius. Annis igitur jam novemdecim in hoc tetro ac duro antro exactis, arcis dominus captivi domini capitalis hostis obiit, dilapsus famulus; quid nunc misero fiet? successor hæres: ut castrum in ampliorem nitorem instauraret, & accessionem ædibus faceret, hinc illinc muros dejici jussit: ventum est ad hanc ipsam subterraneam specum, quam nulla janua, sed foramen dumtaxat, idque angustum aperiebat. Hic exaudiri gemitus, hic ex alto pectore sonare suspiria; conterriti primum, mox resumptis animis antrum laxatur, & ecce homo instar stygiæ umbræ apparuit, in globum quasi convolutus, à vertice ad umbilicum defluentibus capillis, unguibus ferarum in morem, horrendus: obstupere operæ ad hoc spectaculum, undique velut ad Faunum aliquem, Satyrumve, aut simile sylvarum monstrum cōcurrunt: prudentiores qui affluerant, suasere hominem non statim aëri exponendum, ne visus aut vitæ usum subitâ mutatione perderet. Sic paulatim ad auram liberiorem educitur. Hic plurimæ quæstiones velut ab inferis redivivo propositæ, quis, quâ domo, quâ gente, unde illuc venerit, quando, quamdiu illic detrusus, quantum temporis in hac teterrimâ specu traduxerit? quid respōsi hic expectatis? nec dies, nec menses, nec annos hic inire potuit, se vivum in alium orbem, in regionem æternitatis, ereptum sæculo sine mensura temporis, illic sese latitasse arbitrabatur. Sed ô vanam æternitatis umbram! ô captivitatem, si cum inferorum conferatur, gloriosam! ô levem, ô brevem æternitatem!

Etenim ut ait Augustinus: *Omnis res qua finem habet, brevis est: decem annorum morbus brevis est, quia finem habet; viginti, triginta annorum captivitas brevis est, quia finem habet; at apud inferos,*

vinctos reperies qui jam quinque millia annorum in illo igneo & candenti ergastulo transegerunt, nec ullus finis est. O si vel unum ex his contueri daretur, qui tot sæcula captivus apud inferos exegit, qui hinc in divitiis, in deliciis, bysso & purpurâ, heu quantum mutatus ab illo!

Cap. 9. pag. 86.

P. Hermannus Hugo de prima scribendi origine, scribit captivum quemdam in longo carceris pœdore tamdiu detentum, ut quo miseras suas manifestiores faceret, cum instrumenta deessent scribendi, ungue suo, qui in immensum excreverat, in cuspidem aptato, & in crenam fisso, atramentum ex saliva & carbone temperato, epistolam scripsisse ad suos. O si ex illo inferorum carcere quispiam de iis, quos vivos jam à revolutis tot annorum millibus tartarus absorpsit, quidpiam ad nos litterarum dare contingeret, pro calamo ad manus unguis essent, nec carbones deessent, quos lachrymis temperatos, in atramentum converterent: & quid eheu hi exararent? quàm ô terribilem! ô formidabilem æternitatem! vœ nobis, & æternum vœ! vœ quod nati sumus, nec denasci possumus: morte æternâ vivimus, deficimus, & subsistimus; mors enim nostra est sine morte, defectus sine defectu, finis sine fine, & eheu! huc nos duxit momentaneum, quod deletat, in æternum quod cruciat. Signentur hæc litteræ annulo æternitatis, pro sigillo anguis caudam rodens; hoc lemmate adjecto: *NUMQUAM ET SEMPER; quia quidquid æternum est, semper est.*

August. in Psal. 2.

Horolog. sapientia.

Isa. cap. ult.

Apoc. c. 9.

Aug. in psal. 60.

Hæc legimus, hæc intelligimus, hæc credimus, & videmus! amabo vos, istæ exclamatio amandi semper inheret: *O vœ æternum nunquam finem habiturum! ô finis sine fine, mors gravior omni morte! semper mori & non posse unquam emori.* Semper uti, & non comburi! indubitatum est: *Ignis eorum non extinguetur.* Isa. cap. ult. & Apocalypticus ille Angelus: *Desiderabunt mori, & mors fugiet ab eis,* (idque in æternum: sed quid est hoc in æternum? quid est æternitas? ô æternitas, inquit Augustinus, magnum bonum esset, si possemus intellige-

re quid est æternitas? ideo quidquid vis dicis de æternitate; quia quidquid dixeris minus dicis, sed ideo necesse est aliquid dicas, ut sit unde cogites, quod non potest dici. Quis mihi ergo dicet, quid sit illa tam longa, tam immensa, quæ omnes manet æternitas? est circulus in se recurrens, cujus centrum semper, circumferentia numquam. Quid est æternitas? est annulus sine termino, qui nullâ sui parte desinit, sed in se semper revolvitur. Quid est æternitas? est annus jugiter in se revolutus, qui ibi oritur ubi moritur. Quid est æternitas? est oceanus, cujus altitudo nullâ bolide investigari potest. Quid est æternitas? est spatium immensum, quod nullo oculo pervadi, nullo cursore confici potest. Quid est æternitas? est labyrinthus se gyris & spiris intorquens, qui semel ingressos circumducit, & circumagat. Quid est æternitas? est ævum ævorum quod non interit, sed eodem modo semper se habet.

Quid tandem est æternitas? nescio quidem, & dum omnia dixi, nihil dixi: id unum scio æternum esse, quod solus Deus sua immensitate complectitur, quod tamdiu erit, quamdiu Deus erit. Deus æternus: tamdiu beati in æternis gaudiis, tamdiu damnati in æternis tormentis. Sed hoc tamdiu, quamdiu? quis explicet æ lucem fors afferet Africanum sidus: *In æternum erit ipsum diu, & idè verè diu erit.* Sed rursus quæro, hoc æternum diu, quamdiu, an nullo tempore mensurari potest? quid ni, Theologorum principem Aquinatem, cujus, ipso Christo testate vicario*, quot pronuntiata, tot oracula, consulamus. *Si motus cæli semper duraret, tempus non mensuraret ipsum (æternum) secundum suam totam durationem, cum infinitum non sit mensurabile.* Hoc infinitum, hoc æternum excedit omnem mortaliū, imò & celestium capacitatem. Silet hinc resolutus Durandus, hæret venerabilis inceptor Occamus, stupet speculator Vincetius, hallucinatur irrefragabilis Hallæsis, cæcutit illuminatus Majero, obmutescit authenticus Gregorius, hebescit acies subtilis Scoti, Seraphici Bonaventuræ, incomparabilis Augustini, angelici imò divini

Aug. in ps. 145.

* Garassius doct. curi. pag. 106. Deaponte in Sapient. 10. 2. pag. 89. S. Thom. 1. p. q. 10. a. 4.

vini Aquinatés, unam æternitatem omnium non modò hominum, sed & Angelorum captum infinito intervallo excedere ultrò profitentur, cùm ne Deus ipse, in ea terminum, aut ultimum suppliciorum diem, qui in eterno reperire non est, valeat intueri.

§. II.

Cursus vitæ nostræ ad annulum Æternitatis dirigendus.

Inter varia ludorum genera, is inter potentes aulæ dynastas usitatissimus hastiludio ad annulum contendere, in quo ipsi reges quandoque se victores maximè gloriati sunt. Omnes hîc in stádio currimus, ad unum annulum beatæ æternitatis omnes contendimus; qui eum attingerit, is verè victor, gloriâ æternâ dignus cêsetur; ad hûc omnes collimare ac collinere debemus, illud Bern. penitiùs attendentes: *Non transeunt opera nostra, ut videntur, sed temporalia quæque, veluti æternitatis semina jaciuntur.* Stupebit inspiens cùm ex hoc modico semine, copiosam viderit exurgere messè, seu bonam, seu malam, pro qualitate sementium.

Bern. serm. 15. ad Cler.

Senferat hoc Zeuxes inter primi ævi pictores laudatissimus, qui operi suo morosius & diutiùs, quàm artifice tam eximio cõveniret, immorari diebatur; cumque interrogaretur, cur tam exactè quaquaversum omnia, tamque lento penicillo effingeret? respondit; *Diu pingo, quia æternitati pingo.* quidquid & nos operis facimus, sic ad æternitatem spectat, ut quisvis dicere possit: Æternitati scribo, lego, canto, oro, laboro; quidquid facio, quidquid etiam cogito; æternitati cogito, quidquid dico, omnia mea opera æternitati dico, *dico opera mea Regi æterno.* Quòd si hæc nostrorum laborum meta est, non ergo volante aut oscitante, sed attentâ pingamus mente & manu; ut perfectè elaborata opera in æternitatem transmittamus. Nobilissimus Poëta Græcus Euripèdes apud Alcestidè aliquando questus est, quòd

ingenti nisi summoque tridui labore, non nili tres versus scribere potuisset; Alcestides contrà gloriatus sese uno die facillimè centum versus fundere: ad quem Euripides, intimum animi sui sensum exponens, hoc, inquit, necias velim: *Versus tuos in triduum tantum, meos in ævum duraturos.* Hoc assiduè cuique nostrum cogitandum; quidquid hac die, hac horâ fecero, id non triduo solum, sed in ævum, in omnem æternitatem durabit. Hanc æternitatis orbitam calcavit & nobis inculcavit magnus Gregorius, dum ait: *Vigilanti curâ per cuncta opera in cetero nobis nostra pensanda est, ut nihil temporale, in his quæ agit, affectet, sed totâ se in sodalitatem æternitatis figat;* intentio in annulum æternitatis dirigenda est; non est temporale & mortale quod instat: minima opera æternæ mercedis, & gradus gloriæ nunquam finiendæ capacia sunt. Æterno pretio vel leve pensum compensari ex S. Hugone discas, qui expendens illud Prov. 31. *Digitus ejus apprehenderunt susum, hoc est, inquit, rectitudinem intentionis, per quam electi, omnia opera quasi fila in orbem æternitatis retorquent.* In omnibus ergo operibus tuis præcellens esto, ora, stude, certa, labora, uni Deo, uni cælo, uni æternitati; omnia certè eò mittenda sunt, vel ad supplicium, vel ad præmium. Repeto millies, reperèda millies, semel cogitatum, dictum, factumque, æternum est. *quare animus nullo modo sanus existimandus est, qui non temporalibus æterna preponit: neque enim in tempore utiliter vivitur, nisi ad comparandum meritum, quo in æternitate vivatur.* Ad illam ergo vitam, quâ cum Deo, & de Deo vivitur, cetera quæ utiliter & decenter operantur, sine dubio referenda sunt. Hæc utinam omni momento, omni horâ, ante omne opus sedulò cogitemus; ut quemadmodum annulus Caroli V. in quo pro adamante horologium circumferebat, quæque horâ dominum admonebat, ita & nos æternitatis annulus; quæque hora dum sonat, ante mentis oculos induceret, illud cum B. Theresâ in horas singulas recogitando, jam unâ horâ vicinior patriæ, vicinior æternitati. Hæc si quis recolat, in unam omnia diriget æternita-

Greg. lib. II. in Job.

Proverb. 31.

Aug. Epist. 121. ad Probam.

Plian. l. II.
variar. hist.
cap. 21.

nitatem. In quo documento esse poterit Ismenias Thebanus, vir sapiens; qui legationem patriæ causâ, ad Persarum regem suscepit: hunc tribunus militum Tritaustes, ex officio ad regem deducturus, unum, inquit, ô Thebane, hîc ex lege Persarum observandum est, ut qui in conspectum regis venerit, non prius sermonem cum eo conferat, quàm eum adoraverit; Ismenias; duc, inquit, regi me siste; cumque jam eò ventum esset, annulum legatus, quem gestabat, digito detractum, clam abiecit ad regis pedes, & mox procumbens, velut adoraret, illud animo secum versabat: *Non tibi, sed annulo*; quem iterum sustulit, velut adorationis munere perfunctus. Plurima sunt non negamus, gravia perpeffu, quæ tamen facîle, & suaviter perferamus, si hunc ipsum æternitatis annulum assiduo aspexerimus, illud animo identidem versantes: *Non tibi, sed annulo*. Est venia danda inimico, arduum & difficile; at æternitatis annulum oro adspicias, & dicas: *Non tibi, sed annulo*, id est, non in tuam, inimice, sed in æternitatis gratiam hoc facio; est injuria gravis concoquenda, acerbus quidem bolus, sed condias eum, & dicas: *Non tibi, sed annulo*. Vigiliæ, jejunia, rigores carnem macerant, dic alacri animo: *Non tibi, sed annulo*. Dolor, paupertas, fames, morbi eveniunt, perfer, & obdura, *non tibi, sed annulo*. In omnibus adversis, dic ceteris, *millies, non tibi, sed annulo*.

S. III.

Præ annulo æternitatis, omnia humana, ut vana, & momentanea despicuntur.

Cornel. in
Exod. c. 2.
v. 11.

Refert auctor histor. Scholast. & alii in Exodum, cum Moyses duxisset in uxorem Tharbit, filiam regis Æthiopiæ, jamque in patriam suam redire statuisset, uxorem omnimodo conatam reditum præpedire: cujus affectui ac blandimentis ut Moyses se exsolveret ac subduceret, duos annulos fecisse fertur gemmis insertis, tantæ virtutis, ut alter memoriæ, alter oblivionis vim conferret; illum verò oblivionis dedisse uxori, ut sui recordaretur,

alterum memoriæ, sibi reservasse, ne patria umquam excideret.

Duos consimiles annulos Justinianus mentibus nostris inserit, dū refert, ex Philolophis unum aliquem rogatum in extremis, ut præclarum aliquod documentum ac salutare monitum, monumēti loco posteris relinqueret, qui cū loqui nō posset, calamo arrepto expressisse duos circulos, seu duo magna O O, variis à morte, super his characteribus altercantibus, uno affirmate mortem esse omnium oblivionem, ac illud significare voluisse, alio aliud asserente, quidam rem acu tetigit: Ego, inquit, existimem per duplex O O illum significare voluisse, corpus jam suum cursum & circulum confecisse, & ex cinere in cinerem redire, animam in cælum, unde originem ducit, circulum auspiciari, quem nunquam conficiet. Ex his nonne prior circulus, aut annulus, omnia humana contemnere, omnium oblivisci? alter cælestis patriæ, & æternæ beatitudinis nunquam non recordari persuadebit? exemplo Israhelitarū, qui jam Ierosolymâ exules, quo patria nunquā excideret, sanctæ civitatis typū in annulis expresserunt, ad quod alludens Propheta ait: *Si oblitus fuero tui Ierusalem, oblivioni detur dextera mea*. Ita & vanissimos mundi sectatores, ubi brevissimum vitæ nostræ circulū & immensum æternitatis annulum volvere cœperunt, & parentum, & propinquorum, & divitiarum, & deliciarum omnium obliti, uni beatæ æternitati assiduâ meditatione intenderunt.

Talis fuit ille Theodorus annis adolescens, sed certè judicio senex, christianis ortus parētibus, de quo juvat accuratissimū æternitatis scriptorē P. Drexeliū audire. Hic die toti Ægypto festā, cum in amplissimā parentum domo risus, cachinni, tripudia personarent, cum geniales mensē ad epulas invitarēt, ipse clauso sed casto ingemiscens vulnere secum ipse sic exoptulare cœpit: Infelix Theodore, & quod inde tibi lucrū si mundum lucrieris universū, multa habes, & quamdiu habebis abundas, epularis, tripudias, & quamdiu hæc omnia recquid autem? delicias has retineam, per dā æternas?
dic

In Job c. 11.
pag. 5. c. 13.

Psal. 136.

Vita S. Pachomii c. 29.

Tom. I. pag. 23.

dic Theodore, num hoc Christianæ legis est, in terra sibi cælum effingere, & per delicias ad delicias transire velle? aut ego me valde fallo, aut Christus per spinas eundem dixit. Abrumpe & brevibus gaudiis præfer æterna. dixit & madentibus oculis in penetralem domum se recipiens, ibique se aternens precari cœpit: Deus æterne, cor meum tibi patet, meus ad te orator, meus est gemitus, hoc unum & præ omnibus unum deprecor, ne me mori sinas morte æternâ; dum hæc orat, intervenit Mater, & rubicundulos madidosque oculos curiosa observatrix statim advertit: unde, inquit, hic mœror mi fili? & quæ hæc tua solitudo hoc die? jam mensa te vocat, tu unus desideraris. Cui Theodorus; quæso te, Mater, inquit, meam à mensâ absentiam honesto purga nomine: nauseanti stomacho cibum aut potum obtrudere, nec ipsa tu suaseris. ita clementi dolo, matrem à se removit, ipse solus cum solo Deo, cæteris, epulâibus penitius, in æternitatis adyta ingressus, & quis, inquit, hæc teneas fui, aut potius quis deinceps esse volo, si quidem æternitatis regno nolim excidere? age Theodore viam quam Christus sanguinolentis vestigiis signavit insiste: animum quem à natura flexilem habes, contra parentes & propinquos aliosque mollem adversarios, Christus infractum reddet. At revera durum est in has sese angustias redigere, & quemdam quasi carcerem, è quo mortuus efferendus, ingredi; at ubi inferiorum carceres æterna morte ac nocte clausos attēderis, ubi post breves tenebras lucem æternam proposueris, quid molestum accidere poterit? aded æternitatis anulum hic menti infixerat, ut parentibus, deliciis omnibus, jam longum imò breve vale, pro vita dixerit, & omnia humana fastidians in Pachomii disciplinam, se nudum tradiderit; aded verum illud Bernardi: *Æternis inhiant fastidio sunt transitoria.* Eadem æternitatis cogitatio Rolandum virum nobilem omnes mundi delicias fastidire cœgit: hic enim dum festo die epulis, lusibus, ac saltibus traducto, vesperi ad mentem rediret, Hem, ait, ubi nunc fe-

sum quod egimus? ubi totius diei læticia? ubi omnia? ut hic dies, sic reliqua transcurreret vita, nihilque supererit, nisi longa & infelix æternitas; hoc aded illi insedit, ut postero die ad familiam S. Dominici, quasi ad Beatæ æternitatis portum, animum fluctuantem, appulerit. De istiusmodi verissimè Gregorius: *Viri Sancti presentis vite dies nihil esse conspiciunt, dum illuminata mentis oculos in considerationem æternitatis defigunt.* in unam æternitatem si quis vel semel attentos mentis oculos defixerit, omnes opes, honores, voluptates ut momentaneas ac fluxas contemnet ac despiciet. lucem si lubet ab ethnico mutuare. Tullius Tuscul. 3. *Sapienti nihil potest videri magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis, totiusque mundi nota sit magnitudo.*

Carthago, Athenæ, Corinthus, Thebæ, Troia, Babylon, vastæ urbes, nunc vana nomina; & quod nunc cecidit Hierosolyma? olim Apostolorum unus Christo Magistro structuram Hierosolymæ Templi demonstrans, magister, ait, aspice quales lapides? qualis structura? respondit Christus: *Non relinquetur lapis super lapidem.*

Romæ pene idem quod Hierosolymis accidit; nunc vêtus Roma quæritur, & in se tumultata dici potest: hîc fuit; Theatra, Mausolea, miracula omnia vix cadaveris sui reliquias reliquerunt, cumque perierit quod factum est, ubi erit amator temporis qui perdidit æternitatem? vulgi voces sunt, ista structura æterna est, hoc monumentum immortale; Sed heu ubi nunc saxea hæc æternitas? audi hîc Justum Lipsium ad Albertum Archiducem inclamantem: heu res mortalium vel maximorum parva! heu vapidissimorum instabiles! imò omnia illa somnium, umbræ, nihil, si cum æternitate comparentur. Inter urbes orbis maximas Gandavum annumerari solet, hanc referente Strada, dum Carolo V. Imp. Albanus dixisset, ob rebellionem meritam esse funditus everti: offensus immiti censurâ Cæsar, iussit illum in turrim conscendere, ac tum rogavit: *Combien de cuir pour faire un tel Gand?* hoc tamen Gandavum, in quo e-des supra quinque & triginta millia, civiū

Platus de homo Strato Rel. lib. 3. cap. 38.

Lib. 8. mor. c. 20.

Aug. serm. 245. de temp.

Lips. in de. dicat. de magnitudine Rom.

Strad. anno 1568.

Bern. epist. III.

qui armis bellisque gerendis ad octoginta millia censeantur, ut Sanderus, Meyerus aliquando ramen domuum & dominorum acerba cinis erit. Verissimum illud Laëtantii, *mortalia sunt opera mortalium.* Miratus sum, inquit Cornelius à Lapide, Romæ me nullum vestigium Palatii Cæsaris, Augusti, Tiberii, nullam domum, monumentum Scipionum conspicerem, imò nullum ex hisce aliisque gentiliū familiis, vel nominis tenus superesse; periit omnis memoria eorum. Sicut aurea domus Neronis, Diocletianæ Thermæ, Antoniana balnea, Severi septizonium, colosseum Julii, Amphitheatrum Pompei, vix sui vestigium & nomen in libris reliquerunt.

Nunc Romæ Roma queritur in mediâ.

Romæ Roma sepulta jacet.

Hæc Augustinus ruminanda proponit dum ait: *Totus splendor generis humani, honores, potestates, divitiæ, cyphi, minæ, livores, flos fani est, floret illa domus, & magna domus, floret illa familia, & quàm multis floret? & quàm multis annis vivunt? multi anni tibi; breve tempus Deo in comparatione longorum, & longè viventium seculorum.* Hæc secum reputent, qui amplissimas familias alunt, altissima palatia incolunt, latius quàm lætius habitant, omnia hæc in cineres, cum Dominis redigenda. Unum illud solatio esse ex Apostolo potest: quòd *habemus domum non manu factam, æternam in calis.* Sunt qui æternitatem in immortalitate nominis collocarunt: sed ô vanam! ô insanam æternitatem, in membranis, in chartis, in libris relinquere, ex quibus tot amplæ bibliothecæ luculentissimo incendio & sibi apud inferos æternum pabulum suppeditarunt; qui verò per præclara facta in memoria hominum fuerunt, quid ex eâ secum ad inferos, inter tormenta solatii tulerunt? eheu sapientiâ ac prudentiâ orbis oraculum audieris, titulis & dignitatibus caput orbis adoratus fueris, si in æternum perieris, quid proderit? honores certè ut fluxos & vanos ducere, docet Ecclesiæ liber Ritualis in inauguratione Episcoporum, qui hæc illis verba recitanda admonet: *Annos æternos in mente habe.* quòd quòtenacius in-

hæreret, Iacobus Blasius, ordinis S. Francisci Namurcensis Episcopus, pro symbolo sibi sumpsit: *Urget æternum.* & Guilielmus à Bergis ex illustrissima Grimbergorum, familia tertius Antuerp. Episcopus, Gregorio XIII. à cubiculis, demum Archiepiscopus Cameracensis, hoc symbolum sibi delegit: *A momento æternitas.* Cogitate hæc ô mortales, & antequam æterni sitis, sive in gaudiis, sive in tormentis, æternitatem prævidete. Omnia transeunt; sola restat, nec transibit æternitas. Aprâ similitudine rê expressit Leonardus Lessius: *Tempus, inquit, & temporalia omnia, sunt sicut flumen quoddam: æternitas sicut rupes firmissima, sub quâ flumen raptim transit.* Sola æternitas in motu immota manet; quare nec cor humanum umquam in fluxis mundi bonis conquiescet, nisi uni stabili inhæreat æternitati. Quod scitè expressit S. Augustinus: *Vanum est cor hominis, quis tenebit illud, & as-*

Less. de Perfect. divin. lib. 4. c. 3.

vide 15. Tolle. maer in. Ecc. pag. 781.

Stapleton in vita.

Iob 2.

Christ. hō. 20. ad pop.

ram,

Cornel. in ep. 24. 1. fai.

Aug. in Psal. 102.

2. Cor. 5.

Hom. 28. in
Epist. ad
Hebr. 1.

ram, imò infinito minus : & quod est gutta ad pelagus, hoc anni mille ad futuram æternitatem. Et alibi hoc confirmans. Tempori, ait, infinito quid conferes? quid sunt decem millia annorum, cùm secula cogitas infinita? nõne quantum est stillicidium minimum, abyso comparatum? Quare si via impiorum hęc prosperetur, si potentes, si prædivites, si florentes videris, non te affligant, nam isti flo-

August. cit.
Novarin. ri-
sus Sardon.
c. 25.

rent felicitate sæculi, florent ad tempus, pereunt in æternum. Elige an amate temporalia, & perire cum tempore, an amare Christum & in æternum vivere? Attentã mente hoc secum expendit Margareta Austriaca Philippi III. Uxor, quæ paucis ante extremum morbum diebus, inambulans regia porticu, vidit piam tabulam appensam, in qua angustæ scalæ in cælum erectæ: per quas genio tutelari duce quosdam conscendere vidit; infernè verò per latos gradus turmatim alios, tenentes tympanum & cytharam, ad Tartarum proruentes. hęc regina in lachrymas profusa, dum à matronâ comite rogaretur, Respondit, ô soror! in hoc ancipiti bivio collocata sum, dubia prorsus, ubi animus è corpore, excesserit, an hac, an illac? quòd iter ar- repturus. Anceps hæret integerrima princeps, & nos ad hæc itinera æternitatis securi properamus, cùm summi utrimque momenti sint, quæ Christiano hęc in deliberationem veniunt. utrimque æternitas est, sed altera æternùm misera, altera æternùm beata; à te pender utram elegeris,

Bourchesius
irritina æ-
tern. c. 6.

Alterutrũ è duobus eligamus, clamat Bernardus, aut semper cruciari cum impiis, aut perpetualiter lætari cum Sanctis; bonum si quidem & malum, vita & mors antenos sunt posita. Hęc ita tenaciter B. Cæsario Arelateni præfuli inhæserunt, ut non interdium modò, sed & noctu in somnis non semel exclamare audirent sit, Duo sunt, nihil est medium, duo sunt, aut in cælum ascenditur, aut in infernum descenditur. Voluptas brevis, pœna æterna; momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat, quam brevem, sed non levem gravis Magister Christus, P. Christophorus Carum Societatis nostræ, lectionem docuit, dicens hæc

Bern. de a-
nima c. 3.

paucis affiduo secum animo volveret: ô æternum! ô momentaneum! ô longum! ô breve! c-
lige, semel malè elegisse, semel periisse, æternum est.

Nieverb.
different. l. 1.
c. 13. §. 2.

§. IV.

Annulus æternitatis contra omne lethale virus peccati, præsens amuletum.

Sunt qui Amethystos, aliosque pretiosos lapillos in annulis circumferunt, è quibus arcano naturæ prodigio, unì gemma sudare incipit, vicinum venenum certò persentiscunt: unde poëta:

Annule qui pestem sædumque arcere venenum,

Pectore, qui philtre crederis esse loco.

Hanc virtutem longè potentissimam in se continet annulus æternitatis, modò gemmam huic annulo aptam inserueris, ab Eminentissimo Cardinale Baronio posteris traditam; hic in annulo calvariam sculpti jusserat, insinuans à morte pendere æternitatem, quam semper in oculis, semper in animo defixam habebat; cui hoc illustrissimi Cameracensis symbolum quadrat: A momento æternitas. Quisquis hanc gemmam annulo insertam, animo impressam circumfert, ipsius ilico sudare, conturbari, venenum omne vicinum, ac prope imminens, à corde & animo repellet. quòd præclare observavit Lessius, qui de æternitate tractans, sic ait: Hęc cogitatio quotidie nobis animo versanda, quia nulla ad omnes tentationes vincendas, ac pericula peccatorum cavenda potentior, nulla efficacior. Dum Carolus Quintus ex Italia per Gallias in Belgium properaret, jamque Parisios ingrederetur, contigit Francisci primi filium, Carolum nomine, le-

P. Rho ex
empla virt.
pag. 559.

Less. de perf.
divin. l. 4. c.

4.

Savius cot-
ment. erunt
in orbe gest.
pag. 391.

stissimum juvenem, Aureliæ ducem, inopinatò insilire in tergum Caroli, equo insidentis, & inclamare: Cæsar teneo te captivum; quo Cæsar non parum commotus, benignè subridens principem complexus est, sicque uno vecti equo, in chorum Francicarum matronarum, & magnatum ve-

nerunt: ubi Carolus obiter salutata Leonora sorore sua, Francisci conjugē, prolixum miscuit sermonem cum Estampia, insigni heroina, quę apud Franciscum perquam gratiosa; nec desunt qui putent eam regi consuluisse, ut Cæsarem in Galliis captivum detineret, ut ut sit, Carolus rem subodoratus, non multò post inter loquendum, consultò sibi anulum, in quo gemma ingentis pretii erat, è digito cum aqua defluere permisit, quem cum illa elevasset, & Cæsari præberet, noluit eum recipere, sed cum in amica manu esset, eum Estampia condonavit, atque ita evasit. In te Princeps mundi, Domina caro, in perniciem tuam conspirat; inter tot discrimina quot crimina versaris; sed anulum æternitatis in manus vestras hodie dimittam; si Domina Estampia, id est, caro hunc gerat, non in digito, sed in corde, salvus eris, incolumis evades, nec modò propinquum, sed & intra viscera virus admissum, hic anulus respuere coget, hominemque æternæ morti destinatum, æternæ salutis incolumem & innoxium restituet. Hoc Alexander Pontifex in annulo suo, aliquando comprobavit, dum militi flagitioso omnem animi medelam respuenti, anulum suum tradidit, ea lege gestandum, ut quoties adspiceret imminentis mortis, unde pendet æternitas recordaretur. Vix paucis diebus gestarat, supplex ad Alexandri pedes se abiecit, & omni veneno ejecto, in novum hominem reformatus est; adedò præsens contra omne peccati virus, hic anulus Amuletum est. accedit hujus rei testis regius vates, qui illius annuli virtutem singularem expertus ait: *anticipaverunt vigiliis oculi mei, turbatus sum, & non sum locutus. quid tibi somnum abruptit, quid quietem inturbavit beatissime Propheta? quæ hæc antelucana negotia, unde hic stupor, qui vocem adimit? unde hæc animi perturbatio? causam cognoscite: Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui. hæc annorum, hæc annuli revolutio, Davidem*

adedò exterruit, ut quietem & vocem ademerit; cogitavit dies antiquos instar umbræ præterisse, cum regnis tot reges Israël interiisse, omnesque in domum æternitatis introisse; ubi nulli exitus; eodem se tendere vivaci meditatione ruminabat, sed de ancipiti bivio incertus, & trepidus exclamat: *Numquid in æternum projiciet Deus: numquid in æternum projiciet à facie, in quam desiderant Angeli prospicere? numquid in æternum projiciet in tenebras exteriores, ubi erit fletus, & stridor dentium? en ut formidet, & sudet, ut horreat æternitatem, ut divina judicia perhorrescat, ne perpetuis in se pœnis Deus animadvertat. at quis ex hac æternitatis recordatione animi affectus & effectus? dixi nunc cœpi. ita momento prope, se ipso factus est melior, & mutatus in virum alterum. Hæc magnus Hebræorum Rex, domi, militiæque curarum mole obrutus; modò non vacat iis, quæ inter carnis delicias, inter mundi illecebras assiduo versantur, negotio æternitatis diem, horam, momentum dare; æternitatis meditationem Religiosos, Anachoretas decere, liberè profitentur; cum hoc exercitium omnes concernat, nec solitariis aut infimis dumtaxat mortalibus, sed summis etiam capitibus, & coronatis verticibus dignissimum, dies noctesque cum dubia æternitate occupari, si contra vitia sortes, si caritate ferventes, si de beatâ æternitate securi esse voluerint. At ne amara videatur hæc assidua æternitatis recordatio, Sanctus Gregorius in illa verba Cant. 2. *Introduxit me Rex in cellam vinariam & ordinavit in me charitatem*, hæc docet: *quid per cellam vinariam congruentius quàm ipsam arcanam æternitatis contemplationem accipimus? & certè quicumque cogitationem hanc paulò altius in mentem demiserit, gloriari poterit: ordinavit in me charitatem. quam salubri pioque instituto quotidie ad omnium actionum initium nobis proponemus annos æternos; præsertim cum peccandi occasio, cum dæmonis suggestiones urgent, cum lædendæ conscientia in-**

Sandæ mendicus Evan. l. 3. con. 5.

Psal. 79.

tiæ instat periculum. hoc unicum servandæ charitatis Amulerum. ô peccatores si charitatem in vobis ordinare velitis, hanc cellam ingrediamini, æternitatem cogitate, exemplo Davidico in viros perfectos mutabimini. Homo vanus & impius, cui Fulco nomen, cum nocte quadam, inusitata infomnia non ferret, & de latere in latus se obvertens, nec somnum conciliare, nec quietem capere posset, tædio vigiliarum cogitare cœpit & quid præmii poscis ut biennium aut triennium levi morbo, hisce plumis affixus transigas? & certæ mortis morbus prodromus me aliquando occupabit, nisi morte repentinâ subito obeam; at quid inde? corpus putrescet sub terrâ; quid autem & quò anima? Christus certè in ignem æternum, ob unicam lethalem noxam, vel animo admissam pronuntiavit. ah qualis ibi lectus erit damnatorum? quotannis illic jacebunt? mille & iterum mille annis, non in plumis, sed in flammis miserè torquebuntur. Tormenti genus fuerit Ezechieli 390. diebus in uno latere quiescere; at quis in strato ferreo candenti, in ardoribus sempiternis, mille millium annorum millibus jacere poterit? his cogitationibus infomnis est factus, ut omnibus carnis illecebris, mundi deliciis valedixerit, & sacre Cisterciensium familiæ se addicens, reliquum æternitati vixerit. Hic plures imitatores haberet, & omnes cum eo de sanctitate certarent, si in eandem æternitatis considerationem descenderent: quis enim, ut rectè Richardus Victorinus argumentatur, quis, inquam, tam insensata, tamq̃ obstinata mentis homo usquam poterit inveniri, qui non expavescat, & omnino abhorreat, transitoria carnis blandimenta tormentis æternis mercari? si diligenter aspiciat indefinenterque attendat, quàm sint modica, seu etiam momentanea ista omnia carnis oblectamenta, quæ pertranseunt; & quàm sint immania, quamque atrocia tormenta illa æterna, quæ finem non habent, nec habere possunt. Hæc cogitatio tot hominum millia & inter hæc tot impios, tot mundi ac Ve-

neris procos, in solitudines egit; in monasteria, in sacros carceres compegit, à vita molli ac voluptuaria ad severam rigidamque coëgit. Hæc æternitatis cogitatio mundum calcare, omnia terrena fastidire coëgit. Testis B. Theresia sæcunda Religiosæ sobolis mater ac magistra, quæ puellari adhuc ætate, cum Roderico fratre & ipso puero, primordia futuræ sanctitatis ab æternitate inchoavit: cum enim sacrorum libellorum magisterio comperissent, tormenta inferorum æterna esse, identidem inter se super magnitudine hujus argumenti differuere, repetentes intimo animi sensu illud; æternum, æternum, æternum. & possent nominari homines religiosi complures, qui adhuc vivunt, & fatentur, ex hac unâ æternitatis consideratione, totum hunc mundum despere, & insipere cœpisse, hac unicâ cogitatione omnes labores, omnes austeritates, quantumvis magnas, leves ac breves videri. Quod dilucidè Augustinus testatur: *Qua quisque patitur in hac vita, in comparatione æterni ignis, non parva; sed nulla sunt; hoc motivo usus Olympius, de quo refert Joannes Moschus: Singularis patientiæ senem in cœnobio Gerasimi ad Jordanem, quascumque molestias patientissimè tulisse; intuitu æternorum: cumque eum de via, nescio quis, religiosus hospes convenisset, nec sine admiratione objecisset, & quomodo tandem, mi Olympi, in hac cavea, in tanto æstu, inter cyniphes & muscarum examina durare potes? subjecit Olympius: Fili, inquit, hæc levia sunt, si cum æternis conferantur, illa tolero ut cruciatus illos intolerabiles & æternos evadam, cyniphes patior ut vermè effugiam immortalem: hos æstus perferre facile est, qui ignem æternum considerat. ô Olympi! hoc brevi dicto olympum nobis aperis. Hæc si secum plures cogitarent, plures de austeritate, plures de beatâ æternitate cum eo contenderent nihil durû, nihil arduum, nihil religioso molestam appareret.*

Consimili brevi sed nervosa concione Seraphicus Franciscus tirones suos sub-

B. 3. pondere.

Benedictus
Renatus lib.
5. magni ordinis.

Ezech. 6. 14.

Richard. Vict.
de Statu interioris hominis,
Hom. 3. c. 3.

Aug. serm. 109. de tempore.

Cap. 145.

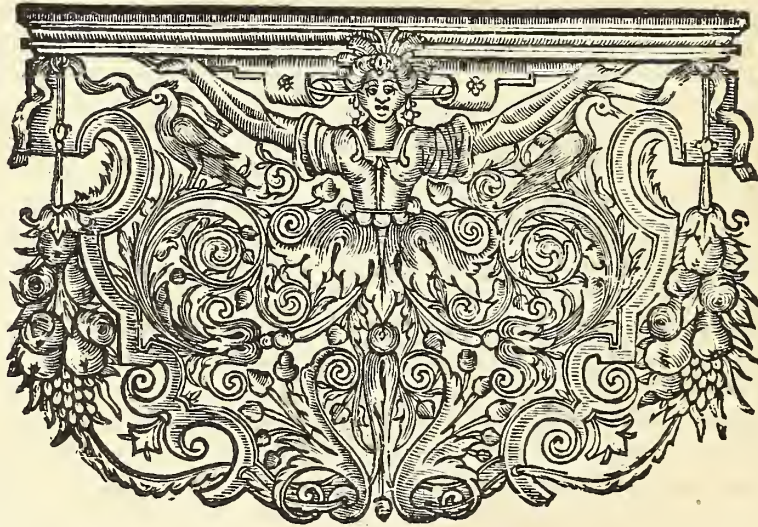
pondere fatiscientes confirmavit: *Frater magna promissimus, sed majora promissa sunt nobis: modica hic voluptas, sed postea pena immensa; modicus hic labor, sed postea gloria aeterna.* Frater magna promissimus dum paupertatem tam arctam professi, qui in seculo opibus affluebant; castitatem angelicam, quæ in assiduâ & gravissimâ cum carne & dæmone luctâ servatur: obedientiam tam promptam & sub tam gravi censura servandam; tamen, ut monet Hieronymus, *nullus labor durus, nullum tempus longum debet videri, quo gloria aeternitatis acquiritur.*

Quare concludo cum collactaneo Christi Bernardo, & opto millies, & millies, vel semel etiam, æternitas toties ingeminata menti inhereat: *utinam, inquit suavissimus Doctor, utinam saperent, saperent utinam, utinam, & quorsum de nobis Bernarde sapientia: ut aeternitatis imago reformetur in no-*

*Bernar.
serm. de SS.
Apost. Petro
& Paulo.*

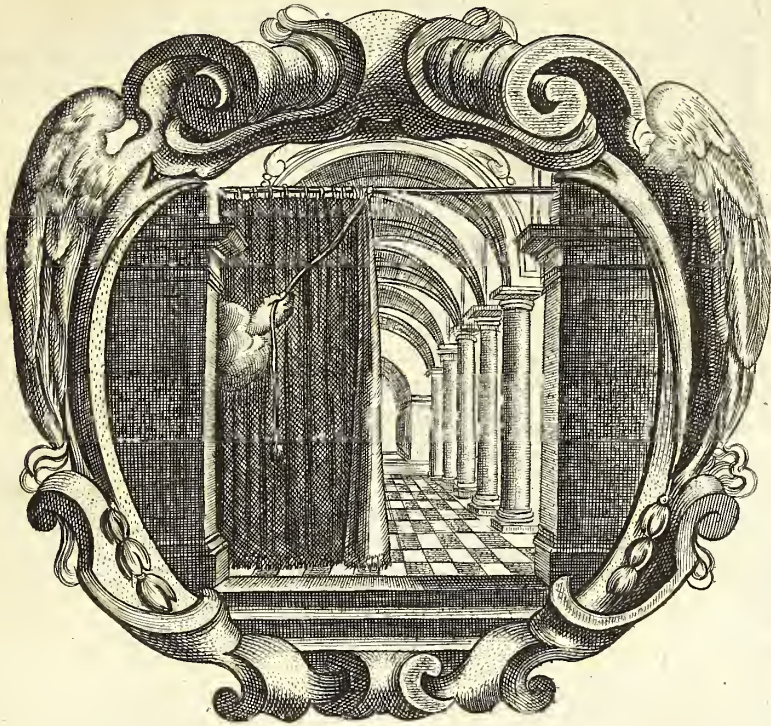
bis, videlicet ut presentia moderemur, præterita per intelligentiam dijudicemus, novissima provideamus ad cautelam. Infaustum illud mortis prælagium impio Adriano Imp. fuit anulum è digito decidisse; mortis æternæ signum certissimum, anulum æternitatis non manu sed mente excidisse; aliter sapuit Iustus ille Lipsius qui hunc anulum ut fidam beatæ æternitatis artham ad extremum spiritum asservavit, ut hæc ejus novissima verba contestantur, quibus ita Deiparam compellat: *ô Mater Dei adis famulo tuo cum torâ æternitate decertanti, nec me deseras in istâ horâ, à quâ pendereterna animæ meæ salus. Memen- to & mei in illo momento momenti maximi, à quo pendet tam dispar æternitas. Hæc nos semper & ubique sollicitos teneat, illudque melliflui Doctoris pro aculeo animis infixum hæreat: Nulla satis magna securitas, ubi periclitatur æternitas.*

*Ælian. de
Adrian.
Imp.*

EMBLEMA II.

Tunc videbunt. Luc. 2:1.

ADYTIS CORTINA RECLVSIS. *Virg. 3. Æneid.*

DOMINICA I. ADVENTVS.

DE Iudicio, in quo ostenditur summum tormentum fore, manifestationem occultorum scelerum, per cortinam, in die revelationis aperiendam.

- §. I. Tormentum gehennæ gradus, Revelatio occultorum scelerum in iudicio.
- §. II. Illuminabit abscondita tenebrarum. 1. Cor. 4.
- §. III. Simulata justitiæ, ac personata virtutes detegentur.
- §. IV. Orbi quoque innotescant, occultissima opera justorum.

Tunc videbunt. LUC. 21.

PICTORUM & fi-
ctorum mos est, si pi-
cturam aut statuam
in templis super arā,
vel ad extremos æ-
dium parietes pro-
palam depingāt, aut
cælo fingāt, sub rudi
sipario delitescere, ne adstantium oculi o-
pus infectum præmaturè censeant; at ope-
re confecto cortinam remouent, ac om-
nium oculis spectandum, ac censurandum
proponunt. Cortina, teste Servio, sic dicta,
quòd cor teneat quasi absconditum; ha-
c aliquid diductā, omnia nuda & aperta e-
runt, & ut rectè Basilius; quæ prius corpore,
quasi veste contecti, minimè habere putabamur,
ea nudata se omnium oculis ingerent: etenim
inquit, mēs nostra velut pictor est, in animā, vel-
ut in tabula, cogitationes, prout vult, format: &
sicut pictor quod in obscuro pinxit, postea in me-
dium profert, & diducto velo spectandum propo-
nit, ita post vitæ exitum corpore, velut velo amo-
to, ea quæ à se in animā, ceu tabula, pictā sunt in
occulo, in lucem prodibunt; tunc videre erit ani-
mæ tabulam variā historiā refertam, & omni-
bus in spectaculum propositam. Hactenus ma-
gnus Basilius, qui sic concludit: Si igitur ex
divinis litteris historia & virtutes conspēta fue-
rint, laudè dignus iudicabitur; si verò turpes &
indecoræ picturæ, turpibus historiis & monstro-
sā specie apparuerint, quanto, Deus bene, pudore
ac confusione, pictor dignus iudicabitur. Quis
dignè valeat explicare, qui pudor, quæ
confusio, quanta abominatio futura sit, dū
non modo per rimam; ut Ezechiel exhibet
abominaciones, ubi mulieres cū suo Ado-
nide, sacerdotes cum dorso ad altare spe-
ctantur, sed quando adytis cortinā reclusis o-
nia patefcēt; & in fine hominis denudatio ejus.

§. I.

*Tormentum gehennā gravius, revelatio
occultorum scelerum in iudicio.*

Est qui quæstionem hanc ænigmaticā,
seu paradoxum proponit: quandonam
futurū sit, ut dānati nolint egredi inferno,

& beati nolint manere in cælo? nostis quā-
do? hoc fore asserunt in die iudicii: tunc
enim beati gēstient cum duce suo prodire
in campū, & se exhibere in magna constantia
adversus eos qui se angustia verunt. tū ut iudices
sint tyrannorum ac sceleratorum, qui se
persecuti sunt, tū ut suavissimam illā vocē
audiant, venite benedicti, & publicū merito-
rum acroama, ac coronā recipiant, qui hīc
in antris & speluncis terrę latuerūt; deniq;
ut corpori suo virtutū consorti jungantur,
in eoq; dotes & accidētalem gloriam adi-
piscantur; dānati verò perhorrescent egre-
di inferno, ne vultum iratū fulminantis ju-
dicis intueantur, ne sententiā illā horrendā
omni æternitate nunquam revocandā sta-
biliri, & ad illud Venite luctuosā illā Echo-
nē audiant; ite maledicti in ignē eternū o
lamentabilis Echo! quid potest terribilius cogita-
ri, inquit Augustin. quam ite? & quid delecta-
bilis, quam venite? SICUT ILLA VOX DE-
SIDERABILIS EST VENITE, ITA ME-
TUENDA ET VALDE TERRIBILIS EST
ITE; duæ sunt voces, quarum nil horribilius u-
nā, & nil jucundius alterā; sed amabō vos,
quid in hoc iudicio maximè formidandū,
quid in toto hoc apparatu terribilissimum
fore censeatis? dies ira, dies illa, erit dies illa ma-
gna, & amara valde; sol obscurabitur & luna nō
dabit lumē suum. Dies tenebrarum & caliginis,
& ante faciē ejus ignis vorans. an hæc tene-
bras damnati maximè perhorrescent? stella
cadēt de cælo & virtutes calorū cōmovebun-
tur. num hanc elementorum confusione, orbis
universi incendium, mare bulliens, ut
spectaculum maximè horrendū formi-
dabunt? an vultum iudicis? an sententiam
æternæ damnationis? aliud omnibus his
terribilius erit tormentum, ipso inferno
gravius, ob quod igneo suo ergastulo egre-
di detrectent, & cū Propheta clament, *lob c. 24.*
quis mihi hoc tribuat ut in inferno protegas me?
unde Guericus Abbas: à facie tua domine
quò fugient, nisi in tenebras exteriores, in il-
lud chaos, & abyssum ignis & caliginis? tunc
enim dicent montibus cadite super nos, & col-
les operite nos. Levius æstimantes absorberi vo-
ragine

*Ad Heb. 4.
Basil. lib.
de vera
virg.*

Sap. 5.

*Aug. serm.
38. de temp.*

*Idem serm.
38. de SS.*

*Sophon. c. 1.
Math. 24.
Joel. c. 2.*

*Gueric.
serm. 4. de
S. Eened.*

ragine inferni, quam sustinere faciem Dei irati. tormentum hoc magnus Basilii commemorat: *Supplicium omnium gravissimum est, opprobrium illud & confusio sempiterna, hoc si quidem gravissimum tormentum quod ipsa gehennâ Job gravius ducebat, coram toto mundo occultissima scelera nuda & aperta proponi, & oratione 23. de iudicio Basil. idem confirmat, gravior quam tenebra, quam ignis aternus erit ille pudor. Horrendum quidem illud quod adfert Hieron. Iudicaturus Domino lugubre mundus immugiet, tribus ad tribus pectora ferient, potentissimi quondam reges nudo latere palpabunt; sed horribilius longè spectaculum erit, cum incipiet mugire adytis cortinâ reclusis. Seraphicus Doctor Bonaventura refert nocte mediâ à monachis conspectum curram igneam, cum globo candenti per ambitum, dormitorium, refectorium, chorum, totumque monasterium devectum, & ita luce suâ omnia collustrasse, ut quisque perspiceret, quid alter ageret, quid cogitaret, immò intimos sensus pervaderet: & ut Bonaventura ait: *Ex virtute mirandi luminis, alterius alteri conscientia nuda fuit; ut verò postliminio. S. Franciscus ad eos viisit, ac palam varios de iis arguit, quæ jam cuique manifesta erant, innotuit sanctum Patrem in specie globi candentis suorum corda lustrasse. Quòd si hoc in confesso, talis lux derepente affulgeret, ut alter alteri conspicuus fieret, an hinc neminem adulterum, neminem injusto ære oppressum, nullum heterodoxum, neminem quemquam sibi capitalem hostem intueretur?**

Aliud haud ab simile D. Anselmo accidisse legimus; qui sub initium studiorum, dum noctu sacros Prophetas volveret, subit animum hæstatio: qui fieri poterit, Deum sacris illis vatibus revelasse, & quasi ob oculos posuisse res non existentes, & quæ post multa sæcula futura essent; dum ecce ea lucis claritas affulsit, ut in cellâ suâ, inter quatuor parietes conclusus, perspexerit dilucidè, quid toto monasterio quisque religiosus ageret: hunc campanile trahere, illum consurgere ad matutinum, alterum in stercâ se vertere, sacri-

stam lampades accendere, alium focordem & somnolentum ad chorum pergere, idque longè distinctius quàm si in meridie coram adstitisset; quod & de S. Benedicto Gregorius asseruit: *Omnis mundus velut sub uno solis radio collectus, ante oculos eius adductus est. At in die illo*

S. II.

Illuminabit abscondita tenebrarum.

I. COR. 4.

Dies ille revelationis justi iudicii Dei dum lux solis erit septemplex, in momento, in ictu oculi, cortinâ remotâ, manifestabitur omnia, quæ ab orbe condito, quæ à primo die, & horâ, quâ homo ratione uti cœperit, egerit, dixerit, cogitarit, iuxta illud Psalm. *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, & seculum in illuminatione vultus tui, quòd spectat illud Bern. Quadam vi divinâ fiet, ut cuique sua opera bona vel mala in memoriâ revocentur, & mentis intuitu mirâ celeritate cernantur: quid in adolescentiâ, quid in juventute egerit, quid à parentibus, ab aliis surripuerit, quid in studiis Duaci, Lovanii, Parisiis abligurierit, quòd cum focis iverit, quæ colloquia instituerit, quoties famæ viri probi, religiosi detraxerit, quoties scelera jactarit, *Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit cõsilia cordiũ, quæ desideria, quæ adulteria, quid foris in pratis, in silvis, an non peccare noster novit in sylvis amor? Quid in lucis, quæ tunc lucis satis habebũt? quid domi in caveis, in solariis, quid in clausis cubiculis, in cellis, in angulis, in antris, in tenebris, clausis cortinis sceleris peractum si, manifestari oportet ante tribunal iudicis. Si vel uni Francisco, uni Anselmo, vel levem socordiam religiosi manifestari crubuerint, quid erit toti orbi manifestum fieri labet huc aureum flumen derivare Chrysolomi: *Si nostrum cuiusquam occultum crimen hoc ipso die in medium delatum, huic confessui innotesceret, nonne fieret, ut ille interire ac terram debiscere, quàm tot sui peccati testes habere mallet? ecquis hic confessus ad omnem populum urbis? si coram eo in foro adulterium tuum, indutus albâ veste***

Basil. in Psal. 30.

Basil. cit.

Hieron. ad Heliodor.

Virg. 3. Æneid.

Bonavent. in vita S. Francisci cap. 4.

Greg. 1. 2. dial. 5. 36.

Ad Rom. 2. Isa. 30.

Psal. 83.

Bernard. in Manuali.

I. Cor. 4.

Seneca in Hippol.

2. Cor. 5.

Hom. 5. in ep. ad Rom.

manifestare deberes? quid erit in die revelationis, in conspectu omnium hominum occultissima flagitia, quæ nunc uni confiteri erubescis, in illo conspicuo orbis Theatro in valle Iosaphat manifestanda fore? *Quid tunc nobis miseris fiet*, quærit Chrysostomus, *cum omnia orbi universo palam facta, in tam aperto tamque illustri theatro denudata omnium oculis subiiciuntur?* Si hinc viro honesto palam eam notam inurerem, illum istic loci spurium alere aut nothum, *nõne fieret, ut ille interire mallet?* & tamen in die revelationis nothi notissimi erunt; si de puellâ nobili, quid sub obscuro vespere cum proco verborum ac basiorum miscuerit, exponeretur, *nõne fieret ut illa interire mallet?* Si è prostibulo talis adolescens, talis conjugatus protraheretur pleno die, *nõne fieret, ut ille interire mallet?* Huiuscemodi percunctatur Cyrillus: *Quid facies in iudicio, ubi secretò fornicantes in publico producet omni carni?* & quidquid clausis cubiculi foribus, sceleris admissum est. Inter Lolhardi errores novissimus est, Deû nescire, aut non punire mala, quæ sub terrâ fierent; unde & fornicabantur promiscuè in locis subterraneis, ut refert Spondanus. Omnes illi impuri Lolhardi sectatores, è criptis subterraneis adducet Deus in lucem omni populo; insuper in hac materiâ peccati omnes circumstantiæ simul innotescunt, ut notat Basilus, *non enim confusè, sed singula per partes, velut in picturâ cernentur*, quomodo ad patrandum quis adulterium rem adornarit, quo incessu, quo habitu, quo corporis situ alienam uxorem pellexerit, castam columbam seduxerit: videbitur iactus oculorum impudentissimæ sceminæ in Ioseph, assidua molestia, preces, munera, technæ, lacrymæ, fuga Iosephi, horror peccati, pallium, *velut in picturâ*, aliter quàm res Confessario manifestetur, coram quo omissis circumstantiis aggravantibus, honestis terminis, verbo unico fornicatus decies, puellam decepti, cum aliena plus minus vices rem habui; sed quæ verba cum illa habuerit, quomodo induxerit, quem modum, locum, tempus præscripserit, non exponit

P. Gauda dicere solitas erat, unum foramen, aut rimam esse, per quam videre liceat, quid in orbe agatur, eamque rimam esse cancellos confessionalis; at longè manifestius in die illo revelationis, ubi meritò illud Hieremiæ usurpabit: *Confusus sum & erubui*. Isa. 13. *Visitabo super orbis mala, facies combusta eorum*, heb. *rubentes præ pudore*, & uti Ecclesia canit: *Culpâ rubet vultus meus*, exclamat hinc S. Anselmus lib. similis. *Latere erit impossibile, apparere intolerabile*. Quis pudor ora subit, quæ confusio reorum animos perturbat, dum fatale theatrum mortis conscendunt? patienti foro, omnibus conspicui? dum illas voces audiunt; ecce illic proditor, falsarius, ille qui adulterinam monetam cudit, ecce ille fur, ille sacrilegus, ille homicida; si quis ingenuâ indole, nobili genere, in religioso habitu, hæc sibi dici audeat, *Deus bone, nõne fieret ut ille interire mallet?* ubi verò illa *magni cortina theatri* aperietur, & dicetur, iste mercator, qui exiguo tempore tantas diuitias conquirit, ecce per quas fraudes & dolos, per adulterinas merces, quomodo imperitis imposuerit, ecce quam vsuram exercuerit, aliena bona invaserit; in officinâ ubi ulna pollice brevior, libra scrupo gravior, mensura iusto minor proferetur; ecce iste sartor, quantum sibi ex tenuis aureis, ex bysso, holoserico reservavit, integra vexilla excentonibus demon illic ventilabit; ecce ibi omnis massa, quam minutis particulis pistores constarunt; ecce ille sutor quot paria calceorum festis & Dominicis; ecce iste aduocatus, consiliarius, quam sententiam tulerit, quas lites protraxerit, intentiones, desideria, cogitationes intimæ patebunt. Hinc reis in catastam productis, præconis voce ea flagitia solum proclamantur, quæ publicæ, ac passim nota sunt; ipsa facinora solum in hoc foro plectuntur, quæ sæpe longè plura & atrociora, animo voluerunt: hinc consilia cordium manifestabit, in die illâ illuminabit abscondita; uti solis radiis deteguntur sordes in angulis, feræ in sylvis.

Apocal. 4. *Coram eo mare vitreum simile crystallo.*

Chrys. *ibid.*

Jerem. 31.

Spondan. *an.*
1315. *tom.*
1. p. 541.

Basil. *lib. de*
verâ virg.

crystallo. Nil adè declarat profunditatem cordis ac mare; quis poterit bolide fundum maris investigare? quis omnes syrtes & voragine cognoscere? quis cordis humani intimos sinus, quis subdolas fraudes, quis simulatas amicitias? quis fictas deuotiones? hinc Psal. 103. dicitur: *Hoc mare magnum & spatiosum manibus, illic reptilia, quorum non est numerus, animalia pusilla cum magnis.* Ecce figuram cordis humani; quot monstra peccatorum, quot desideria lasciuia, quot sensus & contentus pravi? sed quærit Deus à Iob cap. 38. *Namquid ingressus es profunda maris, & in novissimis abyssi deambulasti?* quasi rem impossibilem; hoc profundum scrutari: idem de corde sentit Ieremias cap. 17. *Pravum est cor hominis & inscrutabile, & quis cognoscerit illud?* ego Dominus scrutans renes & corda, cui profundum cordis, erit in die illa, quasi mare vitreum simile crystallo: qui ad solem, vitrum, aut lucidissimam crystallum contemplatur, in ea quid non transparet? minutissimi navi & atomi norantur: & domini, quisque nunc in se descendat, in cordis fundo quid non comperiet? intelligere hæc non potes, legere potes: Doctore S. Hieron. *Formidabiles libri aperientur, in quibus scripta sunt opera nostra, & actus, & verba, & quæcunque egimus in hac vitâ: nec solum actus, sed & cogitationes, & intentiones cordis. Liber scriptus proferetur, in quo totum continetur, & ne lumen lectori desit, dicit & docet Apostolus: Vniuscuiusque opus manifestum erit, quia in igne revelabitur.* Vbi apertissimam similitudinem adducit B. Thomas à Villanova: Sicut in papyro scripta quibusdam succis malorum medicorum, non apparent characteres litterarum, sed ad ignem positi, tota apparet scriptura, sic in illo igne omnia monstrabuntur abscondita tenebrarum, & manifestabuntur consilia cordium, quæ modò obliterata. Hoc veritus Augustinus, ita de se loquitur: *Ecce coram tot millibus populorū nudabuntur omnes iniquitates meæ, tot agminibus Angelorum patebunt universa scelera meæ: non solum actuum, sed etiã cogitationū, tot iudicibus inops adstabo, quot me præcesserunt in opere bono, tot arguētis-*

bus confundar, quot mihi prabuerunt benè vendi exempla, tot convincar testibus, quot me monuerunt proficuis sermonibus.

(Tunc demum falsæ syngraphæ, falsa iuramenta patebunt.) Rudolphus electus Romanorum Imperator inter retractarios principio regiminis habuit Othocarium regem Bohemiæ, qui renuit Rudolpho subesse, inque ejus verba jurare; quem paulò antè in suo servitio ac aulâ palatinum habuerat; res prælio dirimenda erat, jamque in campo utrimque acies dispositæ, cum formidanti Othocaro injecta melior mens, petiit per legatos ab Imperatore hoc sibi dari, ut sub tentorio, quasi post cortinas, coram principibus, clam iuramentum præstaret, quod in utriusque exercitus conspectu pudor veritatis: acceptat Imperator, statimque tentorium excitari jubet ingeniosæ fraudi opportunum: nam cum ante Rudolphum Augustali subnixum solio Othocarus genu posito, fidem præstaret, adducto artificiosè funiculo, quatuor tentorii latera ita extemplo conciderunt, ut exercitus uterque ingenuitatem Imperatorii regem cerneret, acclamantibus Germanis, freudentibus & dolum tacite execrantibus Bohemis; præsertim verò is pudor animam ussit, illusi turpiter Othocari; ut iusto bello statuerit ignominiam vindicare; sed consilio infelici tum à suis, tum à fortunâ desertus, in cõflictu cecidit: habent hîc quod metuant qui virtutè erubescunt, qui in scelere lucem oderunt, qui nunc sub latibulis, & papilionibus, tentoriis, tectis, fornicibus fornicantur; detegentur, cum repentè à quatuor orbis angulis, sipario diducto, in conspectu utriusque exercitus beatorum ac damnatorum in campo Iosaphat omnia manifesta erunt: & eheu quantorum (magno teste Hieronymo) sperata pudicitia in die iudicii dehonestabitur.

Vide Spordanum anno Christi 1277. tom. I. pag. 364.

Hieron. ad Fabiolam de vestitu Sacerdotum.

Apoç. 4.

Hieron. in cap. 7. Danielis.

I. Cor. 3.

Thomas à Villa-nova conc. 1. in nativ. Virg.

Aug. in med. c. 4.

§. III.

Simulata justitia ac personatae virtutes deteguntur.

DAvid Psalm. 74. *cum accepero tempus ego justitias judicabo.* Lorin. hic: *Si justitias judicabit Deus, quantum magis injurias? quid faciet de injustis judiciis, qui ipsas quoque justitias judicabit?* quot nunc innocentes, quia tenuioris fortunæ, quia destituti atlante, causâ cadunt, aut ad iniquum contractum coguntur, in annos differuntur, omnia deperdunt? dum alii muneribus, favoribus, promissis, potentioribus fulti, lites etiam injustas lucrantur. Quot iniquæ sententiæ in sæculares, in Ecclesiasticos! *Quid faciet in isto die de injustis judiciis, qui ipsas quoque justitias judicabit?* quàm alia erunt judicia Dei, alia hominum? quàm multi ad illud supremum tribunal litem, cum omnibus expensis lucrabuntur; quibus hic abjudicata causa, istuc rursus ventilabitur, reus instituetur, partes audientur, & ut ait Lorinus ad illud: *Iustitias judicabo, id est, vindicabo passos injuriam, decernam penes quos sit justitia.*

Lib. 4. Ep. 9.

Cyprianus ad Florentium criticum & obrectatorem: *Habes tu litteras meas, & ego tuas; in die judicii ante tribunal Christi utraque recitabuntur, & decernet penes quos sit justitia.*

Cornel. in cap. 5. Sap. Strabone just.

Edmundus Campianus, generosus iste Christi pugil, in foro Londinensi, jam extremo supplicio afficiendus, sic Reginam Elizabetham alloquitur: *Veniet Elizabetha dies ille, ille dies, qui tibi liquidò demonstrabit, utri te dilexerint, Societas Iesu, progenies Lutheri;* elucescet aliquando ille dies, qui liquidò demonstrabit viros illos, qui hic calumniis impetuntur, depinguntur ut helluones, ut Eucliones, ut superbi, ambitiosi, esse viros integros, temperantes, non lucri temporalis, sed æterni cupidos, animarum non pecuniarum zelo exteris tetras petere, vitam exponere, animam ponere, omnia perferre; viros spiritu Dei ferventes, nūquam graviore scelere commaculatos: *veniet aliquando ille dies,*

quo viri illi, qui modò probi, justi, temperantes, in pauperes munifici æstimantur, detractâ larvâ, ambitiosi, subdoli, libidinosi, ebriosi probabuntur; qui hic boni, catholici, templa, conciones frequentantes, perniciosi, hæretici apparebunt. Qui nunc benigno vultu humanissimis verbis, maximis promissis se amicos integerrimos professi, quàm malignè de absente locuti, quid contra eos moliti, quid animo foverint manifestabitur.

Fertur Nero Senatores Romanos, se-
Xiphilinus Dio Cassius in Nerone.
veros illos Catones rogasse ut in sui gratiam populo ludum facerent, & saltum histrionicum, in foro Romano inter se agerent; quod cum subterfugerent, ut alienum à dignitate suâ, urfit dixitque, si id eos puderet, omnes larvati coram populo choreas ducerent; cum excutere non possent, habitu maximè deridiculo, quo minùs innotescerent, & saltus quàm possent levissimos efformando, larvati in scenam posuerunt. dum ecce quos post cortinas seposuerat, satellites prodeunt, qui cuique larvam detrahant, ac omni populo ludibrio faciant; quo ita pudore suffusi fuerunt, ut suffecerit ad vitam non paucis auferendam.

Erit aliquando ille dies, quo larvâ illâ probitatis, sinceritatis, sanctitatis detractâ, omnes fraudes ac nequitiae patefient: *Mens enim humana, teste Tullio, multis simulationum tegitur involucris, & quasi velis quibusdam obrenditur cujusque natura: frons, oculi, vultus, persepe mentiuntur;* at tunc velo amoto, omnis hypocrisis detegetur: tunc quæ hic maximè piæ ac ferventes, quæ hic sanctæ habebantur, in dies 3. 4. missas, alternis aut singulis diebus ad communionem, cum lacrymis in maxillâ, de divinis disertissimæ; cognoscentur ab aliquo superbiam dæmone oblectæ fuisse. Hæc sensu etiâ exponit Lorin. illud: *EGO IUSTITIAS IUDICABO, quod ad illos spectare ait, qui aliorum nunc opinione ac suo etiâ falso judicio, mundi videtur sibi, & iniquitate suo cõtegunt justitia.* Veniet dies ille, quo orbi innotescet, quis princeps Franciæ festis solemnioribus se in adyta

adyta monasterii abdebat, quasi animum illic generali exomologesi expiaturus sibi ac Deo melius vacans, cum interim hoc otium nancisceretur, ut clancularias litteras ad regni proditores cautiùs destinaret; tunc Iupiter Diphtheram Diogenis inspiciet, qui austerus & humanorum contemptor esse videbatur, & à morte in perâ ejus, duæ tesseræ ac effigies amasiæ reperta est.

Veniet dies ille, quo tot in habitu sancto, exterminantes facies suas, qui temperantes & abstemii videbantur, quasi sacerdotes Bel, lautè & cautè epulantes, potitantes innotescunt: de his Gregorius: *Sunt qui videntur habere jejunium Pauli, vigiliis Petri, sed in finem denudatio operum.* Tunc orbi universo spectandus erit vir Religiosus (familiam premo) Antonius Picens, qui dolosâ pietatis imagine plerosque mortalium oculos præstrinxit: aded ut post quadraginta dierum, quam simulabat, inediam, cælestes genios haud secus quàm Redemptori, cibos ei ministrasse ambizioso rerum sanctimonix fucò in vulgus spargeretur, cum interea ingentem cereum, cui clam intrita phasianorum, caporum, & similibus gulæ illecebrarum, ad manum haberet: uti & crassum ac rotundum cingulum infarferat, unde vitam furim tolerabat. *Tunc videbunt*, non per rimam (ut Propheta loquitur) sed carnis hujus pariete destructo, & cordis velo semoto, abominations quæ in sacris ædibus perpetrantur.

Quot tunc pastores ovium sub pelle ovina, lupi apparebunt? & qui quasi Serraphini charitate divinâ ardere videbantur, carnalitate ac libidinis flammis se fœdè, ac innocentes agnos commaculasse deprehendentur? Nunc quidem peccata sacerdotum tegenda, at tunc ad confusionem summam, omnia manifestabuntur. Bern. ser. 55. in Cant. expendens illa verba: *SCRUTABITVR IERVSALEM, ut secularium manifesta sunt opera præcedentia ad judiciû, & non egent scrutinio sed supplicio; mea autem qui videor monachus & Hie-*

rosolymita, peccata cerèè occulta sunt, nomine & habitu monachi adumbrata, & idcirco necesse erit subtili ea investigari discussione, & quasi admotis lucernis de tenebris in lucem prodi. Hæc de se S. Bernardus, quid de se perversi religiosi? quot reperire est, stauris sanctorum, aut parietibus pretiosè convestitis consimiles? qui si ornatu nudentur, putridus truncus, araneæ, & sordes apparent: de nocte quædam miro fulgore lucere videntur, & interdiu lignum putridum fuisse deprehenditur; in campis, in sylvis, obscurâ nocte lucidissimæ gemmæ quandoque apparent, ubi manu attollis, ad lucem adspicis, noctilucæ, viles vermes sunt. Haud aliter vt Bernardus ait: *Sapè sordet in conspectu iudicis, quod in oculis fulget operantis. Iustitias iudicabo, & appositè Propheta subdit: Liquefacta est terra & omnes qui habitant in eâ. Quæ verba eleganti similitudine exponit idem Lorinus ibidem: Sub nive, inquit, latere sordida res possunt, hæc res apparent, cum illa liquefcunt; similiter existunt alia pulchra, elegantes, quæ decerni prius nequibant.* cum subdit: *Egregium futuri iudicii symbolum, quando iustitia sol Christus, radiis præsentia atque sententia sua, cuncta opera hominum in apertum producet.* Fimetum in hyeme nive tectum, cædidum apparet; at ubi sole nix liquefacta, omnes sordes manifestantur; similiter existunt alia pulchra, amœnissimæ areolæ, hortorum viridia, septa opere topiario, exerunt se aprici flores, anemones, &c.

Aliam similitudinem proponit Christus ab arbore ficus, quæ Vere novo florere incipit; in hyeme arbores frugiteras ac sylvestres dignoscere vix datur, sed in ætate à fructibus eorum cognoscetis eos. In hieme qui agrum conspexerit, quid producturus sit ignorat, an triticum, an panicum, an steriles avenas & urticas. Verùm ut Poëta canit:

Quidquid sub Terrâ est, in apricum proferet Horat. l. 1. ep. 6.

atas.

Aeneas Syl. in Europ. Tylingen. paradisi pag. 140.

Bern. Serms. 55. in Cant.

Ezech. 9.

Psal. 74.

Matt. 24.

Matt. 7.

§. IV.

Orbi quoque innotescant occultissima opera iustorum.

Tunc manifestabuntur omnia opera occultissima iustorum, ardentia desideria martyrii, affectus piissimi, actus interni fidei, spei, charitatis, religionis, submissionis, resignationis, *tunc laus erit unicuique à Deo.* Chryf. hom. 6. in Matt. de Magdalena: *Capillis capitis &c. hac quidem extrinsecus cuncta fiebant, ea verò qua in secreto mentis agitabat, multo erant ignitorum, multoq; majora: quæ tantum Deus ipse cernebat.* Plurima nos latent de gestis sanctorum, quæ soli Deo nota & in diem revelationis reservata.

Tunc innotescet quid in illâ ecclasi 8. dierum mens S. Ignatii commenta sit: quid Theresia in raptu seraphico: quid in monte Arvernâ Seraphicus Franciscus, per quadraginta dies Christo confixus cogitarit: tunc apparebunt omnes victoriæ Virginû, & tunc laus erit unicuique à Deo.

Tunc innotescant jejunia, orationes, lacrymæ, cilicia, flagella, omnes austeritates, quas religiose animæ clausis cellis, quas teste lunâ Anachoretæ in antris, in speluncis, in criptis terræ exantlarunt; Quid Paulus ille dux asceticus supra sexaginta annos speluncâ reclusus, nemini visus, noctes & dies, Deo teste, egerit; quid Antonius, quid Onuphrius, qui à juventute spreto regno, per 60. annos in solitudine ab omnium oculis remotus vixit. Quid * Alexandra 12. annos thalamum in tumultum commutando egerit; tunc innotescet quot mortuos noctu Tobias sepeliverit, quot arcana eleemosynæ non ab vno Nicolao donatæ fuerint.

Tunc apparebit orbi universo S. Elisabetham Hungariæ regis filiam in recondito horti angulo, caput scabiosi mendici lavisse;

S. Hedwigim Ducissam Poloniæ, pretiosum stratum in cubiculo habuisse, sed in durâ semper recubuisse.

Tunc apparebit qui nunc videntur molibus ac pretiosis indui, hirsuto cilicio cinctos fuisse; tunc apparebit sancta Clara adhuc puella sæcularis, sub damascenâ cyclade; Borgias adhuc Dux Gandiæ, sub holoserico thorace cilicium gestasse: tunc toti mundo apparebit * Andream Oviedum ter quotidie in se flagellis sæviisse, P. Ægidium Gontales cilicium è tribulis sibi aptasse, quod à morte cruentum repertum est: fortissimum Christi martyrem Alphonsium de Castro quadragesimalem esuriam toto anno servasse; illic adferetur saxum, quo P. Ioannes Ruiz pro cervicali utebatur. (Qui hinc plura desiderat Nierembergii ascetica consulat.)

Tunc apparebit quid Deipara 63. annis, quid Christus 30. in vitâ privatâ egerit, quid in nocte illâ extremæ laniationis perpeffus sit, de quâ non injuriâ Hieronymus asseverat: *Christum ultimâ nocte talia passum, ut in die iudicii omnium integra notitia reservata sit.*

Quæ cum ita sint, meritò quisque illud Bernardi usurpare potest: *Vae mihi misero! cum venerit dies illa, & aperti fuerint libri, in quibus omnes mei actus, & cogitationes, Domino presente recitabuntur: tunc demisso capite præ confusione malæ conscientie, stabo trepidus, & anxius, cum dicetur de me: Ecce homo & opera ejus.*

O mercator, qui nunc appares vir probus, in pauperes profusus, vae tibi cum dicetur: *Ecce homo & opera ejus.* Ecce homo ob usuras, & iniquos contractus damnatus. Consultissime, amplissime domine, qui hinc frequenter in templis, in concione: *Ecce homo & opera ejus;* quia pauperes oppressit, lites protraxit, munera admisit, damnatus; nobilissime Domine, frequens in usu sacramentorum, non potator, non scortator, ecce homo & opera ejus, ob punctum honoris, ob injuriam illatam, quam animo fovit, damnatus. Talis religiosus, talis concionator, ecce homo & opera ejus.

* Nieremb. ascetica pag. 86.

Bernard. in med. c. 2.

2. Cor. 4.

2. Cor. 4.

* Radier. de SS. clausis.

EMBLEMA III.

Quid existis in desertum videre arundinem? Matth. XI.

CONSTANS IN LEVITATE SVA. *Ovid. l. 5. Trist. 8.*

DOMINICA II. ADVENTVS.

De Inconstantia humanâ, quæ per arundinem à sapientia æternâ figuratur; unde tu illud Inconstantiz symbolum.
ne commune dixeris.

§. I. *Arundines in fide instabiles.*

§. II. *Virga, iustitiæ arundinea.*

§. III. *Fidere amicitia humanæ, est niti baculo arundineo.*

§. IV. *Quàm aptè Poëtæ finxerunt puellam in arundinem conuersam.*

§. V. *Vacua & inanis arundo est.*

DOMINICA II. ADVENTVS

Quid existis in desertum videre arundinem vento agitatum? Matt. 11.

QUIMPERTVM est quemadmodum Iudæi Christo illuserint, quàm indignè tractarint, quot injurias, quot opprobria, contumelias, diras, Sapientiæ æternæ, Veritati primæ impegerint: pro stulto & phanatico exploserint; inter quæ non infimum ignominia, & irrisio nis genus fuit; dum rex gloriæ spinis coronatus, pro regali sceptro, arundinem manu exceperit.

Profectò, ut Deus erat, ac futura, & nos omnes, ut præsentia spectabat, indubiè ingemuit, complures futuros huic arundini inani, fragili, & instabili perquam simillimos. Tum siquidem spectabat quantum injuriarum sibi inferendum esset, per inconstantiam ac instabilitatem mortali-um, qui nunquam in eodem statu permanent, omni vento, adverso, secundo, circumferuntur arundinum instar; ad quas spectandas non longè excurrendum, non in Ægyptum, non in desertum secedendum; arundines in aulis principum, arundines in foro, arundines in curiâ, arundines in monasteriis, arundines in privatis familiis, inanes, vacuæ, variæ, instabiles, fragiles, innumeræ reperiuntur. Quod vobis hodie demonstrandum suscepit.

§. I.

Arundines in fide instabiles.

OLim inter arundinem & olivam contentio fuit, de viribus ac robore; arundo certè, ut se manifesto graciliorè ac debiliore videret, cum olivâ vel densâ etiâ quercu, certare non dubitabat,

industriæ suæ confisa: quâ ad omnem ventum se inclinare, caput demittere, & in omnes partes flectere norat; dum contra oliva, adversis ventis obniti, caput altius attollere, ne quidquam de rectitudine dimittere, eligens potiùs frangi quàm flecti, iuxta illud Senecæ: *Flecti non potest, frangi potest.* & vel casu suo coronam justitiæ & constantiæ, arundini præripere. Facile perspicere est, quàm raræ ejusmodi olivæ, & robora: quàm multæ arundines reperiantur, quàm multi in aulis principum, ad levem favoris favonium, caput inclinent; adverso timoris, aut spei flatu imperiti, à rectitudine & statu mentis desectant; ad quamlibet auram mobiles, calida & frigida, eodem ore profleunt, si quem hominem, aut etiam integrâ religiosam familiam, regi charam perspexerint: laudare, deprædicare, extollere, si regem aut primatem, ejusmodi homines parvi facere videant, & ipsi contempnim de illis, laceffere, aspernari; nil nisi placita loqui norunt, assiduo prurientes auribus: quos Pierius lib. 5. docet, arundines in fistulas convertere. Talis arundo non erat Ioannes, qui non norat, humani favoris auram capere, & blanda auribus insufurrare, aut à rectitudine mentis ullis turbinibus dimoveri; sed instar roboris perstabat, frangi malens, quàm flecti; nec etiam capite diminuto, locus coronæ defuit, constantiam cadendo firmam, ut arundines stabilem inconstantiam, stando testantur. Gregorius hom. 6. in Matt. *Arundo vento agitata, non erat Ioannes: quem à status rectitudine, nulla rerum varietas inflectebat.*

Seneca
Thyest.

Æsop. fab.
143.

At quot arundines in Angliâ, Hollandiâ, in toto Belgio repertæ sunt? quæ ubi adversitatis & persecutionis turbo afflaret, ubi aut de bonis, aut de patriâ excedendum, aut à fide & religione recedendum,

dum, ubi vel vita periclitatur, vel anima: malunt flecti, malunt temporari servire, caput subdere, quam constantiam suam, contra omnes impetus comprobare. Sub Henrico Octavo qui 376. monasteria destruxit, religiosi utriusque sexus, supra decem millia, ad sæculum redierunt; quot religiosi voto castitatis adstricti in vocatione suâ immobiles videbantur; ubi adversitatis turbo invaluerit, agitantur, & ubi erat impetus spiritus, illic feruntur & ventis verba, & vela moniales dederunt. Tales arundines vidit Trajectum, ubi dum civitas sub rege Catholico erat, nonnulli se Catholicos simulabāt, sacramenta frequentabant, at ubi Regi erepta, ne urbe, & officio excedere cogerentur, fidē mutarunt; tales Bredę, tales Sylve-ducis. Auctor operis imperfecti, qui putatur Chrysostronus, ait: *Homo carnalis, fatuus in fide, levis in sensu, arundo est.* si talis turbo in hanc urbē desæviret, quot arundines reperirentur, si aur palā officio, dignitate aur vitā ipsā privandi, aur à religione decedendum, quam pauci cū Thoma Moro, & Henrico Polo, se quercos præberent: quam multi politici se accommodarent temporari, in omni fide se salvari posse. Fuir minister quidā Catholicus, intimus Theodorico Ariano, hic ut Regi gratificaretur, Arianus factus est; quod ut Rex cognovit, capite plecti iussit, dicens: si Deo fidem nō servasti, quomodo mihi, qui homo sum, eam servabis? Quin Constantius, Imperator quo animos suorum exploratos haberet, finxit se idolis immolare velle, ac iis cultum adhibere: pœnam ac privationē omnis dignitatis iis interminādo, qui Christo repudiato, ad superstitionē suam nō accederent; ubi is per secutionis notus spirare cœpir, ecce omnes, qui antea in fide nutarant, & instar arundinum omni vento mobiles erant, ilicō se idolorum cultui devoverunt, cereris Christianis roborum instar in fide persistentibus; quod ut Imperator cognovit, omnes has arundines, hos in fide instabiles, è regno suo removit. *Talis arundo vento agitata nō erat Ioannes, quem à status sui rectitudine, nulla verū varietas inflectebat; arundo non erat, sed quercus: quam nec adver-*

sa, nec prospera, à status sui rectitudine, nulla varietas deflectebat, paucis eius illustre eius elogium complexus B. Guericus serm. 4. in nativ. S. Ioan. *Cedrus paradisi, inquit, columna cæli, gloria generis humani, miraculum mundi, virtute & merito ultra mensuram hominum, conditione citra naturam angelorum. Non est arundo vento agitata, sed palma fortior omni procellâ, quam nullus turbo quat; aut certe cypressus in monte Sion æternum plantata, alius scilicet quam ut ventorum rabie timeat. Semper animus rectus & erectus in Deum: Iudæi eum ut Prophetam, ut Angelum, ut Messiam colebant ac venerabantur; nil hisce blandis favoniis, à rectitudine deflectit. Ioannes conjicitur in carcerem, ut lætæ majestatis reus. Vincitur, miserè torquetur: Ioannes non erat arundo, ingens turbo exoritur, olli sanguineus, supra caput adstitit imber, qui excidium illi minetur, Ioannes non erat arundo flecti non potest, frangi potest.*

§. II.

Virga Iustitiæ arundinea.

Quot in foro, quot in curiâ arundines: quot consultissimi, expertissimi, amplissimi Domini arundinum instar, à rectitudine mentis & iustitiæ inflectunt! qui profectò, mihi scitè per arundinem piscatoris, adumbrari videntur, quâ pisces capi solent, ut Ovid. ait:

Tremulâ, dum captat arundine pisces.

Hæc arundo gracilis, & mobilis, minimo pisciculo se inclinat, & à rectitudine deflectit. Quibus jam officia designantur? quorum lites expediuntur? quibus adjudicantur? Video talem competitorem esse stolidum. Juvenem perversæ vitæ, hæreticum, omnino ineptum; uxori misit monile, argenteâ lancem, murenulas; quid hic ager? quot sunt, qui arundinis instar, ad hæc se inclinant, & à rectitudine deflectunt, jã per annos lis hæsit, testamentum talis viduæ, hominis plebei, honesti civis, exhauritur, ad summam penuriam redigitur; pars interim assiduò urget delationem, appendens murena, & inclinat se, sed hæc alio. Refert Causinus in symbolis, quemdam suæ fidei commissum aurum, in cavâ arundine, quâ

Ovid. 8. Metamorph. 1am.

V. Dom. 1. Quadrages. Causim. lib. 12. Cap. XI.

Brozius 10.
20. pag. 27.

V. Lobb.
Dom. 2. ad-
vent. quest.
7.

Baronius
an. 493.

Mariana de
regel. 2. c. 3.

Greg. cit.

pro scipione utebatur, abdidisse : ad judicem vocatus, arundinem, in qua erat aurū, tantisper creditori committit, donec sublaris manibus jurasset, se depositum reddidisse; mox arundinē, cum pecuniā recipit. en quis arundinis usus; ut furtivum aurum recondatur; huic arundini consimiles videri possunt, qui se auro, & injusto pretio opplere sinunt, idque etiam perjurio adhibito, legitimo Domino suffurātur. Facit huc quod refert Eusebius Nierembergius: Turcas, Græcos, Armenos, Arabes, Persas, Judæos, Ægyptios avium pennis in scribendo uti non consuevisse, sed arundine, quā in calamus scriptorium adaptant; unde olim Persius: *inque manus chartæ, nodosæque venit arundo.* nec injuria calamus apud Latinos, pro arundine usurpatur: cum in litteris efformandis, instabilitas arundinis, non obliteranda, graphicè describatur. In instrumentis publicis, in causis privatis, in codicillis, textum, contextum, stylum pro favoris favorio commutant: quā paucicum Pilato dicunt, *quod scripsi, scripsi*; Si sententiam revocaris, hunc torquem, hoc monile uxori: quis respōdeat, *quod scripsi, scripsi*. Non eris amicus Cæsaris, excides gratiā potentis, quis persistat: *Quod scripsi, scripsi*; privaberis officio, *quod scripsi, scripsi*.

Quoties accidit, talem nepotem, talem filiam heredem in testamēto scribi, tali religioni summā tot florenorum, tot pia legata illis pauperibus delegari, & paulō pōst, ob verbum asperius, ob sinistram quampiam suspicionem, testamentum laceratur, eodem calamo, novum conscribitur, novi hæredes, omnia pervertuntur, & testamentum novum veteri adversatur.

Quot epistolæ amatorix, benevolentie, favoris, & obsequij plenissime, uno tempore missæ sunt, & paulō pōst, vel quod filium, vel fratrem ab amico illo non adeo benevolē acceptum, vel quod operam suā in perdifficili quodam negotio denegarit, eodem calamo, quā amaræ, quā virulentæ litteræ exarantur? nōne calami hi arūdinei, leves, instabiles? Quis ergo neget illud Gregorij ex Vaticano, oraculū, *Arundini mox, ut aura contigerit, in partem alteram*

inflectit. Habet & Redemptor hunc calammum in manu sua, ut scribat contra te amaritudines, qui hīc calamo dolofo vsuses, & Christum in iusto ac innocente bonis, fama, ac vita proscrispisti. Appositè Cathusianæ familiæ Religiosissimus doctor: *Arundo, siue calamus, est instrumentum scribendi, & idcirco secundum Hieronymum Christus calammum in manu tenere voluit, ut sacrilegium Iudæorum scriberet, & ostenderet se illum esse, qui electos suos scriberet in libro vitæ. Falstarios verò æternæ adscriberet damnationi.*

Ludolph. de
vita Christ.

§. III.

Fidere amicitia humana, est niti baculo arundineo.

AMabo vos, nōne ejusmodi amici arundini perquam simillimi sunt, qui minimo infortunij, injuriæ, imò vanæ suspitionis vento moventur, mutantur? Scitè Petrus abbas Cellensis: *Nescit vera amicitia naturam, qui in amore imitatur arundinē vento agitatam sine profundâ radice, amicitia accidens est, non substantia.* Accidens est quod nunc adeft, nunc abest: Minimâ alteratione, calore, frigore, rarefactione aut condensatione, accidentia mutantur; ira & amicitia arundine fragiliores, levi verbo, contemptu, ex sola imaginatione, quia non invitatus, exclusus à comœdiâ, in viâ non salutatus, non satis honesto loco in mensâ, quod ex oblivione, & imprudentiâ accidit; tales *in amore imitantur arundinem.* Quæ prius velut in fistulas apratæ, suavissimè auribus admodulantur arundines, continuo in tela conversæ, vulnera infligunt, ac *hæret lateri lateralis arundo.* Quidquid damni, quidquid ignominia inferte possunt plenis buccis, velut arundines, quæ Midam infamarunt, effutiūt, de quo Ovid. in Met. quæ tonfor arcanam in scrobem clam elocutus fuerat, post annum, *Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus Cœpit, dominique coërcuit aures.* Et tamē istiusmodi amicitia homines cōfidunt, ejusmodi amicis nituntur. In paucis gratiosi apud virum principem, potentem, cui se ac sua omnia committunt, si ipsi aut filij ad dignitatem evahendi, hoc homine, hujus commédatione quafi.

Lib. 5. Epist.
21.

Virg. 4. Æn.

Nieremb.
hist. nat.
pag. 459.

Sat. 3.

Greg. cit.

quasi baculo ac scipione nituntur, munibus sibi devinciunt. Interim dum ad rem venit, dum officium conferendum, promissis onerat aures, manus vacuas præterdit, datur alteri, & confisus es baculo, sed arundineo confraeto. Isai. 36. Sennacherib Ægyptiorum inconstantia arguens, dicit: *Ecce confidis super baculum arundineum confraetum illum, super Ægyptum.* Si tu super fratrem tuum, super sororem tuam, super virum illum inniteris, *confidis super baculum arundineum confraetum istum*; subducet se, & corruet. Spondet quidem opem & operam, omne obsequium condicit, interim dum aliquo suo incommodo, aut damno, opera impendenda, subducit se, excusat se; habes avunculum, aut amicum aliquem divitem Euclionem, quem multis annis fovere, in omnibus favere solebas; addicit mercedem, semel offendis, & lautam hereditatem, quam tibi millies addixerat, alteri adscribit: *Confisus es super baculum arundineum.* Carolus VII. in Regno suo singularem quendam amicum virum bellicosum habebat, quo in omnibus, velut baculo, nitabatur, quod fidelitatem suam varie comprobasset: petiit ergo Rex quodam die familiariter, quid esset in mundo, quod illius cum tege amicitiam infringere possit? respondit illi intrepidè, *un affront Sire*, unum dedecus. Hoc rogo, inquit, ne inuras, quia novi fragilitatem meam. Nonne Rex confisus super baculum arundineum? sed ne arundineo excedamus, quot hæc nostram tempestate huic arundini similes? quot reperimtur, qui verbis byssinis, qui promissis aureis, longè plura spondent, quam rogaveris? tu, illis fidis, & niteris. Nosti illum hominem, te vanam spe lactare, opes emungere, & succo omni expresso, velut è citrio conari te pessumdare, & nil nisi verba dare? Pharaon quid non dixerat, quoties promiserat libertatem Israëlitis? & quoties mutarat? Ezech. c. 29. *Pro eo quod fuisti baculus arundineus domui Israël, ecce ego adducam super te gladium.* Quare maledictus homo, qui confidis in homine. Apparent baculi, apparent solidi scipiones & inanes, ac fragiles arundines sunt, in his tamen omnem opem, spem omnem passim homines reponunt.

S. I V.

Quam aptè Poëtæ finxerint puellam in arundinem conversam.

PAN, Deus pastorum, inter Nayades Syringem Nympham adamavit, quam dum insequitur, illa in arundinetum conversa est, reperitque, dum brachia injicit, nil nisi inanes arundines se completi, ut Ovid. lib. 1. Metam.

Panaque dum prensam sibi jam Syringa putaret,

Corpore pro Nympha, calamos tenuisse palustres:

Dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos,

Effecisse sonum tenuem, similemque querenti.

Quot inanes ac vacuas arundines, moderni adolescentuli indies insequuntur, dum vanas ac vagas comptas ac cerussatas puellas, arundinum simillimas depereunt? ut jure meritò Poëtæ finxerint, puellam in arundinem conversam. Quid enim hodiernam die in pullam stabile? omnia membra totius corporis, oculi, manus, pedes, digiti, labia, lingua, oculi, arundinis instar assiduo jactantur; caput vertumni instar, quod vel audire pudor est, in templo circumgyratur: quis enim hæc salutationes puellæ intrantis, socij advenientis, oculorum & mentis evagationes, assequatur? olim circa aras & delubra Deorum, arundineta consita legimus ut Poëta testatur:

Ara vetus stabat, tremulis circumdata cannis. Ovid. Metam. lib. 6.

at ejusmodi arundines, mirum est, veri Dei aras cingere, & cælesti igne non deflagrare. Sed pergo porrò, instabilitatem arundineam, ex vario corporis habitu, ostendere aggredior. Curiosè quidam observat optimam connexionem, celebris illius dicti, à magistro nostro Christo prolati: *Quid existis in desertum videre arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre hominem mollibus vestitum?* Quid indumentum, quid vestes molles ad arundinem? profectò, si quis advertat, quanta in indumentis varietas, quanta in vestibus instabilitas: nemo quisquam mirabitur, si instabilitati arundinis conferatur.

feratur. Quot modi, quot formæ, quot genera vestium; nunc adstrictæ, nunc laxæ, nunc breves, nunc longæ: quot striæ, quot teniæ, quot figuræ pileorum, calceorum, capillamenti, barbæ: Tertullianus, lib. de pallio c. 3. comparat pavoni: *Multicolor, & discolor, & versicolor: Numquam ipsa, semper alia; & si semper ipsa, quando alia: toties denique mutanda, quoties movenda.* Ita varium & mutabile semper fœmina; nullus pavo tam varius, tam multicolor, & discolor, & versicolor, quàm modernæ puellæ sunt, & juvenes. Pavo, teste Plinio, quotannis cū foliis arborum caudam & pennas ponit, quæ vere novo renovantur, hæc non quotannis sed quot mensibus, hebdomadis, diebus novas plumas, novos modos, novas vestes induunt: diceres corpora eorum instar lunæ mutari, quæ cū à Latona matre sibi vestem aptari petiisset, nullus sartor repertus est, qui congruentem faceret, quòd indies, & in horas mutaretur. Qui Apologus scitè inconstantia puellarum expressit, quibus semper nova forma placet, nec ullus sartor vestem aptarit, nisi quam indies, prout fœmina, quæ nunquam in eodè statu permanet, mutarit, variarit. Atque peritissimi sartores, sutores, qui indies quid novi, pro mobilitate genij, ac mutabilitate ingenij, suppeditent; lubet in tabula rem clariùs oculis subijcere: Iusserat sibi Turcarum Imperator omnem gentium habitam vestitumque depingi, pictor ubi Hispanos colari modico, thorace fulto; Helvetos laxis femoralibus, Polonos tunicis pelli-

ut similitudo Templi; vix videas in Templis toties ornamenta mutari, quoties illarum vestimenta. Nec ullum colorem induunt, absque manifesto vanitatis argumento: Etenim, proprietates observa, quid quoque designent:

Blanche.	Innocence.
Bleu.	Fidélité.
Colombin.	Amitié.
Jaune.	Plaisir.
Rouge.	Vengeance.
Isabelle.	Libertin.
Incarnat.	Amour.
Verd.	Esperance.
Tané.	Regret.
Gris.	Travail.
Verdemer.	Perseverance.
Feuille-mort.	Esperance perdue, &c.

Ex his nunc pallam coloris candidi, innocentia, & virginitatis gestant symbolum; dum animo Æthiopiassam, lenam, ac Helenam referunt. Nunc Cyanei, cælestis consuetudinis æmulam; ceterùm, hæc *curva in in terris anima, & caelestium inanes* vagantur. Nunc purpurei Martyrum; sed Diaboli. Nunc Janthini, fidelitatis; sed cum perfido. Nunc prasini, constantia; sed in levitate. Nunc flammei, flammaram, quibus cūm divite semper arsuræ, indicem.

Sic modò sunt mores.

Collaria quoque cum luna mutantur, & hac frequentius quot mensibus innovantur: non tot columbarum & pavonum colla, adverso sole colores referunt, quot collaria formas induunt. Iam rotunda, jam cornuta, jam simplicia, jam triplicia, jam lora, jam illota; jam tenuia, jam crassa, jam promissa, jam contracta; jam candente ferro, jam asserculis; jam chartis, jam striis arundineis erecta, implexa, inflexa. Nunc mantilia, nunc fascias, nunc strophioia, nunc oram interulæ reflectunt. Indies aliæ atque aliæ formæ. Brevi usu, tanto molimine, ut fœmina hoc ævo fuerit, nummorū quàm virtutum ditior, quæ eo vanitatis & luxus processerit: ut in unicum collare lavadum, explicandum, & ad certam formam componendum, centū quinquaginta florenos expenderit. O Mores! præstaret profectò laqueum

Psal. 314.

L. 10. c. 20.

Plut. in con. vivo 7. sap.

Ptoleam. Co. mus pag. 337.

arborum caudam & pennas ponit, quæ vere novo renovantur, hæc non quotannis sed quot mensibus, hebdomadis, diebus novas plumas, novos modos, novas vestes induunt: diceres corpora eorum instar lunæ mutari, quæ cū à Latona matre sibi vestem aptari petiisset, nullus sartor repertus est, qui congruentem faceret, quòd indies, & in horas mutaretur. Qui Apologus scitè inconstantia puellarum expressit, quibus semper nova forma placet, nec ullus sartor vestem aptarit, nisi quam indies, prout fœmina, quæ nunquam in eodè statu permanet, mutarit, variarit. Atque peritissimi sartores, sutores, qui indies quid novi, pro mobilitate genij, ac mutabilitate ingenij, suppeditent; lubet in tabula rem clariùs oculis subijcere: Iusserat sibi Turcarum Imperator omnem gentium habitam vestitumque depingi, pictor ubi Hispanos colari modico, thorace fulto; Helvetos laxis femoralibus, Polonos tunicis pelli-

Tot modò sunt mores, quot habet natura colores.

Palmista ait, ruellas circumornatas,

Drex. som. 1. pag. 418.

laqueum collo gestarent hujusmodi, quæ egenorum fauces, hoc vano colli ornatu, prætocant; utinam Chrysoſtomum audiât innotantem: *Quot pauperum ventres poterant inde paſci! & quot corpora nudè agentia, poterant contegi! ex his quæ à ſolo collo, & humeris pendent: nullius alterius gratiâ, quàm in damnatum, & nocumentum animæ.* Cauſſinus in auſâ ſanctâ: puellam Pariſienſem, mundo ſpectabilem, mentis oculis proponit ante tribunal judicis conſiſtentem cum collari, quod valebat cenſu annuo honeſtæ familiæ: & in quo expoliendo, artifices manus, tres omnino annos inſumpſerant.

Mitto in juvenibus modos, qui cùm toti in puellas abierint, non minùs, varios. Horum vel ſolum capitis tegumen attendite: jam pileus ſaſtigiatus, jam depreſſus, jam acuminatus, jam planus: jam brevi, jam margine largo. Jam fungi inſtar, capite ſe totos tegunt, jam Turci in morem totum diem admittunt. Iam retro, jam ad latus inflexus. Iam cinerei, jam candicantis, jam muſtellini, jam cervini coloris. Hic pileum geſtar è pilo canis Pontici, tribus nixum pilis; ſexcenties jam mutatum, in formas omnes. Quare iis optimè congrueret informis ille mimi ſeu Ardelionis pileus, qui omnem formam induit.

Si è pileis ad pilos ſæminarum, ad barbâ virorum deſcendamus, non claudicabit illa ſimilitudo viridis Arundinis, à Claudio adducta: *Vertice luxuriat criminalis arundo.* Quot hîc ſtylos, quot calamos, quot calamitros: quot pigmenta, quot ſigmenta crinium? & ut Servator dixerit, neminem poſſe unum pilum nigrum, album facere; jam neſcio quo diabolico præſtigio, peccatine plumbeo, aliisq; pigmentis, omnes colores inducunt. Quot citros, quot cinnulos cinnis inducunt, ut concinnæ ſint! & ut Hortenſius ob plicam in veſte turbatam, dicam alteri indixit; ita & hæc ob pilum vento turbatum, in Deum inſurgunt. Moris quondam fuit caput in luctu, pulvere aſpergere: nunc in luxu eſt; toto vertice pulvere conſperſæ ſunt. Quæ utinam moris Eccleſiæ recordarentur, quia in pulvere revertentur. Aut illud Auguſtini animo

volverent, quia vertex ille in flammas erumpet: *Crimes tuos inſicis malo præſagio futurorum; capillos jam tibi flammeos auſpicaris.*

Quid de pallis & pallis dicam? nunc viri pallia geſtant ad imoſtalos; nunc ad umbilicum, hiſtrionum in morem. Modò pallum ſimplex, modò fultum, modò alatum: jurares veſpertilionis exuvias eſſe. Nunc uno humero, nunc brachio implexû, nunc non geſtant, ſed à famulo geſtatur. Palliorum copiam quis explicet? ad profeſſionem alia, ad convivium alia; ad conſilium alia; alia feſtis, alia feriis; Lucullo ſimiles, qui Prætori in ſpectaculo exornando, centum petenti, ducenta obtulit. Sunt qui aſſerant, tot habuiſſe, quot dies in anno.

Rem miram audi, & planè monſtrum pretioſæ vanitatis: Fuit anno 1518. princeps ſacri ordinis, qui talarem tunicam habuit ſuffultam plumis, quas pellio è carduelium ſeu acanthidum capitellis, opere proſus incredibili confeſcit. Heu quot centuriis, quot millibus avicularum, ad unam hanc togam convolandum erat! nimirum ut unicus homo ad inſanam varietatem veſtiretur, tot avium turmæ & vitâ, & veſtibus erant ſpoliandæ: Sed ne arundineti excedamus, de his aliquando erit uberior dicendi locus. Nos hæcenus arundinis inſtabilitatem expendimus. Accedit arundinè eſſe materiam facilè combuſtibilem, ut ubi adoleſcens petulantem geſtum, laſcivum oculum, verbum obſcœnû in conſortium puellarum projicit, dici poſſit illud Sapienſis, quod hæc ſint, *ſicut ſcintilla in arundineti.* Quæ facilè ignem excitabunt, & arundinem incendunt.

Quid, quod puella reperta ſit, quæ quòd facilis flammas ſuas ſpargeret, litteras incenſorias arundini inclulit; juvat hæc ex nobili auctore hîc transferre.

Siſtunda filia Tancredi, Principis Salernitani, in arundine (commodo excitandis ignibus inſtrumento) amatorias litteras cuidam Palatino, humili loco nato, Guiſcardi nomine, miſit: is his acceptis, ſimulq; viâ ſubminiſtratâ, per eas proſus exarſit; ſed turpem cùm Amaliſio conſuetudinem pater detexit. Obruncat juvenem,

Chryſoſt.
hom. 37. in
e. 15. Gen.

Cauſſin. to.
4 pag. 95.

Aug. doct.
Chriſt. l. 4.
c. 21.

Drex. tom. 2.
p. 427.

Sap. 3.

D. A. Bw.
gundia veri-
tas c. 37.
Leon Aretin.

& exsectum pæne adhuc spiranti cor, in aurcâ phialâ, filiæ mittit; at illa quasi munere læta, sapiēter, inquit, cor aureū, pater, aureo tumulo donasti. Et mox in lacrymas soluta, velut unioibus cor perplebat. Interim venenum haurit, & cor cordi apponens, unum moribūda patrem rogat, ut eodem tumulo condatur. De simili arundine, dici potest illud Maronis:

§. *Æneid.*

— arsit arundo, —
Signavitque viam flammis —
Et cheu æternis pabulum subministravit,
utinam sola.

§. V.

Vacua & inanis arundo est.

VLtima arundinis proprietas est, quòd vacua sit, extus vireat, intus arefcatur; extus solida & robustâ, intus medullâ & robore destituta. S. Gregorius *arundinetum vitam secularium*, appellat, *qui more arundinum, per temporalem gloriâ foris, quasi ad alta proficiunt, sed intus à solidâ veritate inanesunt.* In Brasiliâ, & Pernambuco arundines sunt, quæ intus saccharo & dulci liquore repletæ, ut Virgilius significasse videtur; 4. Georgicorum:

Mellaque arundineis inferre canalibus.

Sed hujusmodi in hisce partibus non reperiuntur. Fuit qui hoc audierat, saccharum in arundine crescere, ad Schaldim sedens, singulas arundines infregit, sed nil nisi magnum inane reperit. Multi extus probi, temperâtes, prudentes, Catones apparent, sed intus medullâ ac robore virtutis destituti sunt, quales omnes politici, medullâ virtutis, & fructu veritatis vacui: hoc scitè depingit S. Hilarius in Matth. c. 11. *In arundine, homo talis ostenditur: de gloriâ seculi, vite sua inanitate speciosus; ipse autem fructu veritatis vacuus, exterior placens, & nullus interior.*

De arundine Indicâ refert Etesias, tantâ esse crassitudine, ut viri duo, porrectissimis brachiis vix cõplecti possint: altitudo quanta mali in navi, decies mille homines consimilis arundo fert, sed intus vacua, & emedullata; quot homines videmus ut arbores, ut robora, ut quercus, ut malos na-

vium? & arundines sunt, intus vacui solitudine virtutis, vani, inanes. Quot religiosi, viri Ecclesiastici qui extus veste sanctâ, sed intus inanes? quot robusto ac valido corpore, sibi immortales videntur? & subito morbo, levi calore febris, ignem concipiunt, corruunt, & cadendo fragilitatem suam testantur. Mitto hîc ne longior sim, arundines ad ripas fluviorum passim spectari, ut notavit Amb. Lucæ 7. *Arundines, inquit, fluvios amant: & nos labentia mundi caducaque delectant:* Et quia ut sacræ paginæ loquuntur: *Moveri solet arundo in aquâ, radicem in luto, in limo defixam habet: hinc quid mirum, si subsistere nequeat? Infixus sum in limo profundi,* inquit David, *& non est substantia.* Tales omnes ebriosi & luxuriosi; qui ut centies, sexcenties ad confessionem deflestant, emendationem spondeant; minimo vento in alteram partem inclinât, ut rectè S. Hilarius observat: *Ad omnem ventorum motum, id est, immundorum spirituum flatum vagantes.* Denique, ut Plinius refert, arundo Indica, bifariè secta, navis vicem subit, ut sic fluitare pergat, nec instabilitatem in aquis, unde nata, deperdat. Sed si lubet, hanc arundineam navim, quæ inconstantia humanæ vivum symbolum est, sacrarum scripturarum testimonio stabiliamus. Disertè more suo celeberrimus divini verbi præco Hieronymus Baptista de Lanuzâ, super Mausoleo, quod Simon Patri ac fratribus exedificasse legitur, verborum flumine velificatur: Quo potè consilio naves super columnas collocavit? res adeò inter se, toto elemento dissitas, contraria adeò inconstantia, & constantia symbola, *Simon vir consilij*, copulavit? nisi ut omnibus declararet, fratres suos navigij in morem, variis hîc adversitatis, ac bellorum turbinibus jactatos, nihilominus Deo nixos, veluti columnas perstitisse. Ut apud Lanuza, Serrarium, aliosque interpretes legere est.

Unum dumtaxat superest; ut homo, omni arundine mobilior: omni arundine inanior: omni arundine fragilior sit: excogitatum tamen esse, quomodo columnâ stabilior, scipione solidior, clavâ robustior existere

3, Reg. 14.

Psal. 68.

Barrad.
1cm. 2. pag.
562.

Cap. 11. in
Matth.
Plin. l. 16. c.
36.

Lanuza
hom. 37.
n. 73.

1. Machab.
c. 13. v. 29.

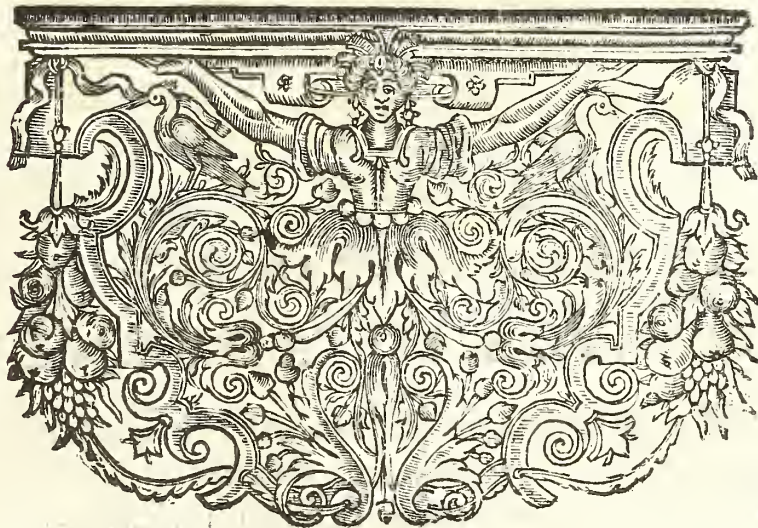
Greg. 33.
moral. c. 30.

existere queat ; si nempe hæc arundo , in manum ejus transcribatur , quæ mobilia confirmat : infirma consolidat : fragilia corroborat. Homo nixus mundi inconstantiâ , fretus opum copiâ , fultus honoris aurâ : nihil habet stabile , præter instabilitatē , sed deultoriâ levitate , inter instabiles ventos , prosperos & adversos , fluctuat : & arundinis instar , teste Ambrosio , *vel odio dirigitur , vel gratiâ inflectitur , vel aliorum mendacio depravatur.*

At verò si illa arundo consistat in manu Christi , tum enim verò homo ille , ad quas-cumque turbas & turbines inconcussus stabit. Vnde infirmitatis suæ velut conscius solidissimæ virtutis Religiosus Ludolphus , ludibrium illud Christi contem-platus : *dederunt arundinem in dextera eius.* Hoc sibi nobisque documentum tradit :

quod nos attendere debemus , nos ex nobis esse infirmos ac fragiles , ac omni bono vacuos , nisi dextera Dei nos manu teneat ; sicut arundo in se habet vacuitatem & imbecillitatem , sed manu Christi apprehensa firmatur vt dicit Hilarius in c. 27. Matthei. Idcirco ergo dominus noster arundinem in dextera tenere voluit , vt per hoc ostēderet se nos fragiles , vacuos & infirmos manu tenere , & omnibus bonis implere. In hac potenti Dei manu , plus virtutis arundo habitura est , quàm baculus in manu Eliæ , quàm virga in manu Moy-sis , quàm gladius in manu Gedeonis , quàm mandibula in manu Sampsonis , quàm clava in manu Herculis. Quia *in manu tuâ virtus & potentia , & non est , qui (quantumvis fragilem arundinem) de manu , tuâ , possit eruere.*

1. Paral. 29.
Deut. 32.

Amb. in
Ezal. 119.
serm. 20.

EMBLEMA IV.

Tu quis es? Ioan. 1.OLIM TRUNCVS ERAM. *Horat. l. i. Sat. 8.*

DOMINICA III. ADVENTVS.

Præstantissimam scientiam esse *Cognitionem sui* : quâ homines ad dignitatem euecti, recordentur, qui fuerint: exprimitur per truncum informem, in statuam effictum.

- §. I. *Qui sui cognitione neglectâ, inutili ac futuli scientiæ sese dediderunt.*
 §. II. *Cognitio sui, ut scientia longè præstantissima præ ceteris commendatur.*
 §. III. *Compertum est, qui è vili emerferunt, nec se, nec suos agnoscere.*
 §. IV. *Exempla eorum, qui suæ sortis ac conditionis memores, illud γινώσκω obseruarunt.*

DOMINICA III. ADVENTVS.

Tu quis es? Ioan. i.

PRISCIS Græciæ Philosophis nihil antiquius, nihil solemnus esse solebat, illo pronunciato: *γινώθι σεαυτὸν*, nosce te ipsum, quod ut omnium oculis perspicuum esset, templo Delphico aureis literis, nunquam obliterandum, inscribi placuit. Divinum certè effatum, Christiano dignissimum legi, ac intelligi, & alto pectore infigi; ut rectè monet Aquinas vates:

E celo descendit γινώθι σεαυτὸν:

Figendum & memori tractandum pectore.

Hæc enim scientia longè omnium utilissima ac pulcherrima est. Audi quid sanctus Clemens lib. 3. pædag. dicat: *Est, inquit, omnium disciplinarum pulcherrima, ac maxima, seipsum nosse.* Hanc unam scire, nihil ignorare est; se nescire, nihil scire est. Vnde Hugo de S. Victore: *Melior est scientia si teipsum cognoscas, quàm si te neglecto cursum siderum, vires herbarum, complexionem hominum, naturas animalium, celestium terrestriumq; omnium cognitionem habearis: multi enim multa sciunt, & seipsos nesciunt, cum tamen summa philosophia sit, sui cognitio.*

§. I.

Qui sui cognitione neglectâ, inutili ac futili scientia, sese dediderunt.

THales Milesius, teste Laërtio, cuiusdam percunctanti, quid rerum omnium difficillimum foret, *Seipsum*, inquit, *nosse.* Ab hæc scientiâ ipse toto cælo aberravit, dum supra se raptus, revolutiones cælorum & cursus planetarum speculando, in fossam proruit; unde à vultu sibi exprobrari audit: *Frustra altitudinem cæli eum contemplari, qui altitudinem putei, qui ante pedes, ignorat.*

quid enim juvat solerter indagare maculas solis, & nō videre maculas animi? quid juvat observare eclipses, ac defectus lunæ, & negligere defectus proprios?

Quid juvat cognoscere quot gradus sol sit supra horizontem, & non videre quot gradus fecerit in perfectione? attendere influentias planetarum, & non excipere influentias gratiarum? Alii toti sunt ut amplitudinem terræ metiantur, quot milliarum distet Roma Hierosolymis, Antyerpia Constantinopoli; & ignorant quàm longè peccator distet à Deo. Dionysidorus peritus Geometra in epistolâ, quam in sepulchro ejus repererunt, describit se ad centrum terræ devenisse, esseque eò spatium quadraginta duo millia stadiorum, unde conficiunt in ambitu, terram complecti ducenta quinquaginta quinque millia stadiorum. Eratostenes verò ex indubitata ratione umbrarum, demonstravit mensuram universæ terræ esse trecenties quindicies centena millia passuum. In hos Geometras, quos vulgus æstimat, sic insurgit Augustus: *Scientiam terrestrium, celestiumq; rerum magni æstimare solet genus humanum, in quo profectò meliores sunt, qui huic scientiæ præponunt nosse se ipsos, laudabiliorq; est animus, cui nota est infirmitas humana, quàm qui eâ non respectâ, vias siderum scrutatur.* Cælum & terram ingenio complecti volunt, & exilitatem ac vilitatem suam non capiunt.

Archimedes in pulvere lineas ducebat, nec recordatus est; quia *pulvis sumus*, leque ultimam lineam ducere. Eiusmodi ut fatuos perstringit Seneca: *Fatumus, inquit, est, studere divisionibus terrarum, & se nescire metiri.* Et alibi: *Metiri me Geometres docet latifundia, potius doceat, quomodo metiar quantum homini sit satis. Quid mihi prodest scire agellum in partes dividere, si nescio cum*

August. lib. 4. de Trinit. in proemio.

Senec. lib. de liberalibus studiis sub initium. Seneca ep. 88.

E fratre

Praven. sat. 73.

Hugo de S. Victore lib. de claustro animæ.

Ibid.

fratre dividere? ac tandem exclamat: O egregiam artem! Scis rotunda metiri, in quadratum redigis quamcunque acceperis formam: intervalla siderum dicit: nihil est quod in mensuram tuam non cadat. Si artifex es, metire hominis animum, dic quàm magnus sit, dic quàm pusillus sit. Scis quæ recta sit linea: quid tibi prodest, si quid in vita rectum sit, ignoras? Idemque sentiendum de iis, qui tonum unum in numeris musicis absouum carpunt, & secum ac cum suis discordant, unde subdit: *Stultumque est vacare concordia musicorum, & non habere concordiam cum proximo, vel cum seipso.* Doces me, inquit, quomodo inter se acuta & graves voces consonent, fac potius quomodo animus secum meus consonet. Multi norunt virtutes herbarum, morborum callent alexipharmaca, & vitiorum ignorat antidota. Vires herbarum ille probe norat, qui disputavit super lignis à cedro, quæ est in Libano, usque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete: & diseruit de iumentis & volucris, & reptilibus, & piscibus. Hic sapientissimus mortalium, qui omnia norat, seipsum & quid sibi conduceret ignorabat, ut de seipso faretur dicens: *Quid necesse est homini majora se querere, cum ignoret quid conducatur sibi in vita sua? & cum omnia sciret, palam confessus est: Viam autem Domini ignoravi, cumque omni scientiâ suâ longissimè aberravit.*

Dolendum hoc magis, complures reperiri qui posthabita salutari sui cognitione, insanientis sapientiæ studiosi ac magistri, inutiles ac futiles labore consumuntur, de quibus non inscite Martialis:

Turpe est difficiles habere nugas:

Et stultus labor est ineptiarum.

Lib. 2. ep.

95.

Sen. ep. 88.

Horum integram classem Romanus Philosophus inducit: Didymus ille Grammaticus, qui ab assiduitate laboris χαλκωτερος, id est ferreis visceribus, dictus est, quatuor millia librorum scripsisse dicitur. Miser si tam multa supervacanea tantum legisset. In his libris de patriâ Homeri quaeritur, in his de Æneâ matre verâ: in his libidinosior Anacreon, an ebriosior vixerit? in his an Sappho publica fuerit? & alia quæ erant dedi-

scenda si sciret. Consimile studiû Tiberii Imperatoris Romani fuit, de quo Suetonius, has quæstiones eum sciscitari consuetum: Quæ mater Hecubæ? quod Achilli nomen inter filias Chironis? quid Sirenes cantare consueverint? Quorumdam studium fuit scire, quem remigum numerum Vlysses habuerit? priorne scripta sit Ilias, an odysea? dexterone an sinistro pede Æneas exscenderit? utrum prius fuerit ovum an gallina? de quo seprem Sapientes fusè apud Plutarchum; quid inter stillam & guttam intersit; reperire & invenire, quantum differant apud Nafonem:

———— & non inventa reperta est.

Socratem quis occupari credat ut saltum publicis, pede ceræ impresso metiri queat? quasi Philosopho dignum sit, operoso studio consecrari, ter millies quadragesies quinies hunc saltum uno, molem corporis excedere. Quid, quod & hujus ævi viri, ceterum docti, his annumerari possint, qui operosè peruestigant, si chimera esset homo, cui scientiæ sese traderet? inter quos professor ille accensendus est, qui ut Drexelius commemorat, quæstiones Theologicas nihili faciebat; sed si modales incidissent, ubi absolutum, aut respectivum, quasi Solimannum debellasset, ita insurgebat. De illis nemo dubitabit, inquit Seneca, quin operosè nihil agant, qui in litterarum inutilium studiis detinentur, quæ jam apud Romanos quoque magna manus est. Græcorum iste morbus fuit, querere quem numerum remigum Vlysses habuerit? &c.

Hæc ille. Et subdit: *Quàm insanum sit, querere, utrum major ætate fuerit Homerus, an Hesiodus? an minor Hecuba fuerit quàm Helena? Vlysses ubi erraverit? & eheu, inquit, non efficitur ne nos semper erremus.* Hanc vanam ac insanam scientiam in se deplorat Augustinus, sui ac salutis suæ oblitus: *Tenere cogebat, inquit, Ænea nescio cuius errores, oblitus errorum meorum, & plorare Didonem mortuam, quia se occidit ob amorem; cum interea meipsum in his à te morientem Deus meus, vita mea, sicis oculis ferrem miserrimus.* Fatuum est nosse, quot annos erraverit Æneas, & non

Plut. in con-
viv. 7. Sep.

Metam. l. x.

Aristophan.
nubes act. 1.
scen. 2.Drexel. Rhetor.
l. 1. c. 10.Sen. de brev.
vita cap. 13.

Epist. 88.

August. l. 1.
confess. c. 13.

Verbo didici
29. sent. I.

& non attendere quot annos in terram longinquam aberraverit à patre, à patriâ. P. Scottus in thesauris selectorum exemplorum, refert de nobili Florentino, qui mille florenos collegerat, ut Europam lustraret: quod consilium dum cognato suo viro prudenti exponit, respondit is potiùs in sui cognitionem, diligentiam talem impenderet: salutem enim majorem adferre, si domi norit vitia, quàm extra patriam, si multorum hominum mores lustraret & urbes.

Drex. Rhet.
lib. I. cap. I.

Huc spectat quod vir apprime eruditus Jurisconsultissimus, & toto imperio Romano celeberrimus usurpare solebat. Nos Germani (liceat dicere) prudenter, sed periculosè fatui, filios nostros in regiones exteras amandamus, ingenti sumptu, & sæpe cum jacturâ pudicitiam; sæpe etiam vitæ, ut diversarum nationum idiomata condiscant. Qui inde, ubi redierint, linguam patriam & vernaculam ignorant, cum Deo loqui, & se intelligere nesciunt. Hisce omnibus meritò præfert Hipponensis Præsul, quemdam

Aug. l. 4. de
Trinit. in
Procem.

virum; Probum nomine & re: Hic, inquit, praposuit scire infirmitatem suam magis, quàm scire mundi inænia, fundamenta terræ, & fastigia calorum. Quid enim prodest curiosa sectari, abstrusa naturæ invenire, & seipsum perdere? Doctor Angelicus in opusculis, unum aliquem Philosophum inducit, qui è vitro alvearia fieri curarat, cum quibus in desertum secessit, ac illic per 30. annos moratus est, ut disceret quemadmodum apes mella conficiant, & favos struant, sed alveariis cerâ obductis, sine suo frustratus fuit; cui hoc epiphonema magnus Doctor subnectit: *Quando melius hoc tempus, in cognitione sui impendisset?* Huic curiosorum hominum generi aptè responderi posset, quod olim Augustinus Afro, curiosè percunctanti: *Quid ante mundi creationem Deus fecisset?* Respondit sanctus Præsul: *Curiosis parabat infernum, quod utinam non plures experientiâ comprobassent.*

Sanchez
Royaume
de Dieu. 5.
cap. 4. §. I.
in fine.

Beyrlinc.
apophtheg.
sacra pag.
187.

Aristoteles ille princeps Philosophorū, de quo Lucretius agens, dixit: Genus

humanum ingenio superavit. Averroës ejus interpres ait, quodd natura in Aristotele extremum potentiam suam exhauserit. Ammonius in vitâ Aristotelis, asserit eum præ nimiam subtilitate, pro dæmone habitum. Hic vir, hic est; qui cum omni suâ scientiâ, dum æstum Euripi, motusque ejus capere non posset, seipsum perdidit, dicens: *Aristoteles non capit Euripum, Euripus capiat Aristotelem.* Idem exitus Plinii fuit, qui cum Vesuvii flammam non caperet se in eas præcipitem egit. Nonne in illos rectè cadit illud Bernardi, quo Aballiardum solertem ac subtilem Hæreticum perstringit: Aballiardus nihil nescit omnium quæ in cælo & in terrâ præter seipsum. *Nihil est, inquit, quod lateat eum, si ve in profundum inferni, si ve in excelsum supra. Ambulans in magnis & mirabilibus super se. Melius illi erat, si juxta titulum libri (quem inscripsit, scito te ipsum) seipsum cognoscere & saperet ad sobrietatem.*

Bernard.
ad Innoc.
Epist. 191.
& 192.

§. II.

Cognitio sui, ut scientia longè præstantissima, præ cæteris commendatur.

Varii variis se dant scientiis, Arithmeticæ, Musicæ, Philosophicæ, Medicinæ, Juri, Praxi; sed scientiâ ac praxi noscendi seipsum, perpauca occupantur, de quâ tamen Doctor mellifluus: *Multa scientia hominum, sed nulla melior est illâ quâ cognoscit homo seipsum: beatus homo, qui se potest cognoscere.* Miramur & indignamur nugis seriatim postponi, & scientiam omnium pulcherrimam ac utilissimam, quæ in sui cognitione consistit, ludicris posthaberi, quasi verò non plures hujusmodi malè feriati homines reperiantur. Studia vestra attendite, & videbitis quàm pauci huic scientiæ sese dediderunt, quàm pauci assecuti sunt illud, *nosce te ipsum*; quod suis temporibus divinus Plato notabat: *In foro vix decimum quemque esse, qui seipsum norit.* Persius ne unum reperit. Hoc enim queritur:

Bernard.
de
inter. dome
cap. 28.

Vt in se nemo tentat descendere, nemo!

Sed precedenti spectatur mantica tergo.

Nemo quisquam percunctatur seipsum, tu quis es? nemo seipsum intuetur; oculis, inquit magnus Basilius, perquam similes sumus, *Qui cetera omnia vident, se ipsos non vident.* Tales Iudæi erant, qui non se, sed Joannem interrogabant: tu quis es? ita passim quæritur, cujus is conditionis sit, quæ ad tale officium emerferit? quæ capacitare sit? & interim tu quis es? ille quàm doctus, quàm dives, illa filia unde tam lautum matrimonium, unde illi filio tam opiparum patrimonium? in tali familiâ quid agatur, quæ œconomia, quæ vir cum uxore, cum liberis, cum servis? & qui hæc inquiris, tu quis es? *Vt in se nemo tentat descendere, nemo.* Verissimè Seneca: *Hoc nos pessimos facit, quod nemo vitam suam respicit: cum tamen hæc scientia longè præstantissima, mortales optimos, imò beatos reddat.* Bernardum audiamus sic asserentem: *Scioneminem absque cogitatione sui salvari, de quâ nimirum mater salutis humiliter oritur, & timor Domini.*

Quod sacris litteris & SS. PP. testimoniis plenius comprobabo. Ecclesiasticus cap. 51. quæsitit sapientiam, ut de se fateretur: *Cum adhuc junior essem, quæsi sapientiam: postulabat eam vir sanctus Ies vs filius Sirach: Animam meam, inquit, direxi ad eam, & in agnitione inveni eam.* Quid est hoc? nisi in cognitione sui invenit eam, ut rectè Iansenius. Quærebam sapientiam extra me, ut Philosophi naturas rerum, Astrologi motus cælorum, Cosmographi terras & provincias lustrando; reflexi oculos in me, quis fuerim, quis sum, quis futurus sum? unde corpus? quod anima? & hæc vera scientia, quam Bernardus inculcat: *Ista tria in mente habeas: quid fuisti, quid es, quid eris?*

Confirmat doctrinam hæc Sponsus in Canticis: ardet Sponsa intelligere ubi pascat beatas animas in meridie gloriæ; quam sic coarguit: *Si ignoras te, ô pulcherrima mulierum, egredere & abi post vestigia gregum tuorum, & pasce hædos.* Hæc verba obscura ait Augustinus. Verùm de igno-

rantia sui loqui censet Ambros. Hieron. Greg. Bern. & S. Thomas, qui sensum horum verborum volunt desumi ex eo, quod Sponsa rem arcanam petat nosse à Sponso: quæ oves prædestinatæ? ubi eas pascat? quas aureolas decernat? hinc eam commonet, ne supra se sapiat, sed seipsam consideret. Vide, inquit Augustinus, *quomodo comminetur Sponsus, quàm blandè illa: Annuntia mihi quem diligit anima mea, ubi pascat, ubi cubet? ille verò severissimè: nisi cognoveris temetipsam, ô pulchra inter mulieres, exi. Si te non cognoris, exitura es in vestigiis brutalibus appetituum, & pasces hædos, non oves. Si te ignoras egredere. Dura increpatio, inquit Bernardus, hoc quippè verbum, servi & ancilla audire solent, à valdè irascentibus Dominis; exi hinc, egredere è domo. Recipis ancillam in domum tuam, filiam bubulci aut lanionis, incultam, ignaram, agrestem: instruis, excolis, mores induit civiles, rerum peritiam acquirit, fit pedissequa, fit à cubiculis, administrat familiam; tandem seipsam non ampliùs dignoscit, insolescit, fit incorrigibilis, contumax, ut nec Dominam, nec Dominum revereatur. Quid fit? quid dicitur? quia ignoras te, exi, egredere è domo. Ignoras te quomodo huc intraris, seminuda, inculta, omnibus destituta, vade & nosce teipsam.*

§. III.

Compertum est, qui è vili emerferunt, nec se, nec suos agnoscere:

Iuxta tritum illud:

*Als niet komt tot iet /
Dan kent iet / sy selbe niet.*

Conspexerat Alexander Farnesius Bonaer. in Eccles. c. 43. vers. 25.
nanum tenuioris fortunæ, quem ob informem corporis formam, ut singulari rem, in aulam adlegit. Ad hunc, ubi non multò post, solatii causâ, pater pauperculus viferet; negavit se patrem nosse; quod ut Princeps rescitit flagris benè exceptum veteri lacernâ indutum dimittens, se ac suos

Basil. hom. 9. Hexam.

Epist. 83.

Bern. serm. 37. in Cant.

Eccles. 51.

Bernard. in form. honest. vitæ.

Cant. c. 1.

Aug. se. 50. de verb. Dom.

suos nosse præclare edocuit. Hic nanus quia è caulâ in aulam adscitus, in honoris apice, ut videbatur, constitutus, opibus velut basi fultus, se nanû ignorabat, ignarus nanum etiam in monte, non majorem seipso fore: ut quidam aptè expressit, dum nano in sublimi alpium, hoc lemma sub scripsit: *non ideo est major*. Nihil tamen familiaritatis iis, qui è vili stirpe ad alta assurgunt, quàm ut seipso nesciant, ne semel interrogent: *tu quis es?* qui adèò superbè incedis, quis pater, quis avus tuus? *tu quis es?* dum rusticus nobilem, servus dominum, ancilla heram induunt, dedignantur, vicinum mechanicum, amicos pauperes, imò propinquos ac domesticos suos salutare. Depingit eos vivè S. Innocentius: *Præsumit se meliorem, quia crevit in superiore: priores dedignantur amicos, notos ignorat, besternos, comites contemnit antiquos, vultum avertit, visum attollit. Quod nititur illo Psalmitæ: homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis*. Ecquid homini in honore, cum jumento commune est? responso servit Bucephalus Alexandri, qui Plinio, ac Curtio suffragantibus, eo saltu & arrogantia fuisse perhibetur, ut impexus, incomptus, regioque ornata destitutus, quem vis lefforem admitteret; phaleratus verò, & ornatus, ita superbiat, ut præter Alexandrum, neminem admitteret: adèò etiam in bruto animante, honores mores immutarât. Tales & illi, qui privati, ac tenues, ad omnia se aliis submitunt, ad publicos honores provecti, omnibus superbè dominantur, imò & parentes suos excutiunt, & erubescunt.

Fuit filius Carbonarii, quem pater multis expensis, utpotè generosæ indolis, ac summæ spei, in studiis aluerat. Hic in aulâ educatus Rege mortuo, ut ingenio & gratiâ valebat, in Regem delectus est. Hoc, ubi pater rescivit, ut erat fuligine tinctus, exultabundus & gratulabundus ad aulam contendit, Regis affatum petit; at filius se patrem non nosse simulat ad quem pater non me nosti fili? cui ille hoc stolidum responsum dedit; *quid ego te noverim? qui meipsum vix nosco*. In ejusmodi filios ut in-

fanos meritò Seneca debacchatur: *parentes, inquit, non amare impietas, non agnoscere infamia est; verius & severius Augustinus: Caninum est parentes non agnoscere: & quem ille vereatur aut revereatur qui parentum nomen dediscit? nostis hujus detestandi factus causam? Consulè Romanum, sed sanctum audire: Iam scio, inquit Boëtius, morbi tui aliam vel maximam causam, quid ipse sis, nosse desisti*. Hæc una elationis causa, quòd non attendis, qui sis, & qui fueris. Arbor sylvestris, dum furculo inserto nobiles fructus producit,

Miraturq; novas frondes, & non sua poma: Truncum tamen originis suæ indicem, hinc illinc labruscis germantem continet, unde innotescit quid sit, fueritve. Si plerique truncum & originem suam, qui hîc se circumspiciunt, attenderent, non rarò se è robore sectos, patre lanione, avo fullone progenitos despicerent. Memorabilis est Strophæ, quam Joannes Teutonicus retundendæ quorundam jaçantia, magis ingeniosè, quàm religiosè excogitavit. Nam ut Delrio, Joannes Teutonicus tametsi obscuris parentibus & illegitimo thoro genitus esset, quia tamen singularis eruditionis titulo inclaudit, Halberstadiensem Canonicatum, solis nobilibus concedi solitum, accepit. Sed collegæ cum duplici nomine contempserunt, ut ignobilem, & nothum; itaque volabant passim sarcasmi; quos ut retunderet, collegas illos invitavit ad convivium, interque reliquos mensæ sales ac lepores, injicit mentionem acroamatis magici, & quærit, num suos singuli parentes coram intueri cupiant?

Ubi sentit singulos ardere videndi desiderio, elicit malo carmine umbras deformes, coci, stabularii, Morionis, quorum facies illi in paternis ædibus se aliquando conspexisse fatebantur. Suum quoque patrem exhibuit habitu Sacerdotis, pingui aqualiculo. Dimissis larvis, *Eja, inquit, dicite fide bonâ, eccujus patrem nobiliorem judicatis?* Sed illi perterriti, & pudore suffusi, quando ex infimæ sortis hominibus se prognatos intellexerunt, vitio adulteran-

Aug. tom. 10.
fragm. 2. de
decalog.
Præc. 4.

Boët. l. I. de
consol. prof. 6.

Virg. 2.
Georg.

Delrio discip.
mag. lib. 2.
quæst. 30.
sect. 2.

Innocent. l. 2
de contemp.
culic. 30.
sal. 48.

Bonaert. cit.

tium matrum, suam quisque domum tepetivère, nec ultra Ioanni vitium sanguinis exprobravère. Ita olim de nobilitate gloriantes compescuit Satyricus:

*Iuven.
Sat. 8.*

*Majorum primus, quisquis fuit ille, tuorum,
Aut pastor fuit, aut illud quod dicere nolo.*

*Scriban.
polit. Christ.
lib. 1. cap. 9.*

„Audet & Plato, neminem Regum non
„aliquando è servis, servorum neminem
„non aliquando è Regibus prognatum,
„asfere. Et sanè (prudentissimi
„viri monitum est) nimiam in majorum
„seriem disquisitionem, non suasero. Fors,
„ubi curiosius scrutatus omnia fueris, ali-
„quem in cruce, vel securi reperies. Sed
demus, ut ab illustrissimâ Croyorum
profapiâ progenitus sis, ut noris quâ ori-
gine natus; Cælestinos prope Lovanium
adi, illic Dux Arschotanus docebit, se
lineam parente colono, & matre rusticâ,
ab Adamo nempè & Evâ ducere, unde
vulgò jactatur:

*Als Adam spitten / en Eva span /
Daer was becn den Edelman?*

S. I V.

*Exempla eorum, qui sua sortis & con-
ditionis memores, illud γυνῆ, σεαυτὸν
observarunt.*

Willegisus ille, quem patre rhedario natum, Ottho III. subitò primum inter Electores Archiepiscopum Moguntinum adlegerat, in veteris fortunæ suæ memoriam, rotam (quæ exinde Archiepiscopatu Moguntino semper insigne fuit) & in mulo, & ubique sibi propositam voluit, cum hac Epigraphe: *qui sis, fuerisq; memento.* Sic Deum illum apud Poëtas imitatus, qui è trunco & informi ligno, in Deum effictus, de se fatetur:

*Florat. l. 1.
Sat.*

Olim truncus eram, ficulus inutile lignum.
Norunt hoc vel ipsi Barbari hoc plurimum conducere, ut in officio contineantur, quemadmodum litteræ Indicæ 1599. testantur, quæ sic habent: referunt oculati testes quemdam ibi Regem Mogor ex Tamburlani nepotibus imperate, cui solenne est, quemque etiam vilissimum ob

*Iustinianus
in Tob. de
remed. su-
perb. c. 11.*

heroica facta, ad dignitates & fortunas provehere; quos tamen ut contineat, recordatione pristinæ vilitatis, sancivit, ut pro insignibus cuique præferantur instrumenta sui officii; fabro malleus, factori forfex, sutori, subula, &c.

Si hac ætate, quisque qui se nobilem deprædicat, pro gentilitiâ tesserâ instrumentum patris, aut avi gestare cogeretur, quot ulnam aut forficem, quot ex parentibus scribis, advocatis, syndicis calamum depictum haberent? quod tamen præstantissimi duces ac dynastæ non erubuerunt. Agatocles Siciliæ Rex semper testaceis vasis utebatur, ne se filium figuli oblivisceretur. Lechas Rex Poloniæ, ab aratro ad regnum evehctus, vestes rusticas in palatio suspensas semper in oculis habebat, ne conditio animo excideret. Alter Rex Poloniæ Primislaus, dum à stiva ad solium vocatus esset; Sculponeas, ac perones aservari iussit, ne unquam rusticum exeret. Quin hac tempestate nō pauci reperi, qui virtute propriâ ad magna contenderunt, qui vel eo, gloriati sunt, se non ex fumosis magis, quàm famosis majorum imaginibus, sed suis clarè factis emeris; talis excellentissimus ductor exercitus Becquius; talis Joannes de Wert, talis Ægidius de Hase; qui meritò illud Marii usurpare possunt: *malle se nobilitatem parere, quàm acceptam dedecorare.* Quare nemo nō laudi vertit Ægidio de Hase, dum quondam Gandavum ingressus, extemplo matrem adiit, quam reperit in rubra subucula liba pannica coquentem: curavit illi novas vestes, & rhedæ impositam per urbem circumvexit. Inde quæsitivam trullam suam, omnesque cæmentarios ad convivium invitavit. utque eos addecet, cerevisiâ ac bubulâ excepit; at postero die rursus invitatos, more nobilium lautissimè habuit, eosque percunctatus est, num animos haberent militiam sequendi, per quam ad similes honores evehit possent. Benè Chrystomus monet: *Melius est ut in te glorietur parentes, quàm ut tu in parentibus glorieris.* Et in eandem sententiâ alius: *Satius est me meis rebus florere, quàm majorū quam opinione*

*Æneas sylv.
de reb. Bo-
hem.*

*Scriban.
polit. Christ.
lib. 1. cap. 10.*

opinionem niti, & ita vivere, ut ego sum postea, nobilitatis initium, & virtutis exemplum Patricius Socrates non fuit marmario genitus. Cleanthes rigando hortulo locavit manum; Platonem non accepit nobilem Philosophia, sed fecit: incunabula Tulli Hostilii aggressè tugurium accepit. Tarquinius Priscum mercator genuit: Servius Tullius à seruo imperium tenuit, protulitque in imperio conditionis suæ nomen. Ex taberna macellaria ad consulum Varro conscendit. Plebeæ fuerunt Deciorum animæ. Septies Roma consulem ab aratro Marium vidit. In volumen excrecam, si è plebe, è face Imperatores recedere voluero, qui hos requirat, politicum Scribanii consulat; & ex hoc facile colliget, nobilitatem priscam à virtute bellicâ, non generis claritate, originem ducere. Ea propter nemo erubescat, propriâ se, non alienâ virtute, ex umbrâ in solem prodire: suâ, non parentum prudentiâ, in senatorum subsellia conscendisse: patre Iro progenitum, suâ se industriâ, ac Dei imprimis beneficio, opes Croësi accumulasse. Ingenuè non ita pridem id fastum (fido teste) mendicium accepi: is ubi Antverpiæ stipe ac fortunâ aspirante, mercator effectus, ingentes sibi divitias comparasset, opulentos mercatores mensæ adhibuit, splendide excepit: postquam bellaria illata, amyntidem supra suam sanitatem iastituit, è ligneâ scutellâ, omnibus propinans, dicens hanc esse scutellam, quâ porrectâ ad fores templi, sæpius stipem rogarat, ex quâ toties frigidam hauserat; nunc se Deo grates referre de prosperâ sibi fortunâ concessâ. Ejusmodi omnes hoc illustriores, quod ultrò cum Sixto V. Pont. profiteantur se illustri domo natos, quæ solis radiis pervia erat, aut cum Benedicto XI. (qui ex supremo Ecclesiæ vertice, matrem in vili ac obsoleto habitu spectabilem esse voluit) non erubescant paupertatem complecti ut matrem. Quo fructum illum longè utilissimum consequuntur, ut in altissimâ fortunâ non altum sapiant; sed usquequaque, animi demissionem, vultus modestiam, & vitæ co-

mitatem circumferant. Quod probè novisse refert Magister Avila, virum à prudentiâ, divitiis, & profapiâ illustrem in paucis, qui pauperulam duxit è rusticâ casâ & tuguriolo petitiâ, non cæco amoris impetu, sed destinato consilio, ut uxorem haberet, cui non solùm suus in vultu decer, sed & in animo virtus & insignis demissio esset; quam ut servaret seros in annos, curavit vestem illius, qua primùm usa suo in rure, vestem, inquam, rusticanam, vilem, pannosam, detritam, eo loco appendi, unde ferè continuò incurret in oculos, moneretque primæ fortis ac conditionis: ne scilicet in sericâ togâ, in purpurâ, in auro superbiret, pristinæ paupertatis immemor; sed potiùs in altissimâ fortunâ seipsam noscens, humiles servaret animos, marito obsequentes. Quot etiamnum arrogantes, fastuosæ, contumaces, pervicaces in splendido vestiû apparatu, in auratis rhedis matronæ superbiunt, quæ ubi ex imâ plebis face, vel formâ vel fortunâ emersere, propinquos, parètes, majores suos vel in tabulâ, moribus antiquis depictos, ut alienos aspernantur, execrantur. Has mariti, veteri indutas lacernulâ, utinam se ac suos cum rubore noscere doceant, aut si malint à modestissimo juvene sapere, nec se efferre condiscant. Præ ceteris illustre, sacræ paginæ in Josepho, tradunt testimonium: hic Primas in aulâ Pharaonis, cum fratres suos hospitio excepisset, eos monet, ut coram Rege se pastores profiterentur; imò ipse in purpurâ, sic eos compellare non dedignatur: *Fratres mei venerunt ad me, & sunt viri pastores ovium.* Licet eodem loco dicatur: *detestatur Egyptii omnes pastores.* Ex quibus omnibus ut hanc utilissimam cognitionis propriæ scientiam, in pauca contraham, hanc brevem D. Bernardi ad sororem suam, theoriam accipite: *Orans quidam sanctus* (de Augustiino loquitur) *Deus, inquit, noverim me, noverim te, brevis oratio sed fidelis: hac est enim vera philosophia, & utraque cognitio prorsus necessaria ad salutem.* Noverim te fontem gratiarum, noverim me cloacam miseriarum, noverim te abyssum

Epist. 52.
part. 2.

Gen. 46.

Bern. sermo
ad sororem.

omnis.

omnis bonitatis, noverim me abyssum, omnis malitiæ. Noverim hoc sacro Christi adventantis tempore te magnum Deum, infantem in cunis parvulum: noverim me vilissimum mancipium, elatum supra me supra te. Hanc totos viginti annos Paulæ Romanę piam commentationē fuisse cōperies: quæ ut Hieronymus testatur: Bethlehem ingressa & in specum Salvatoris introiens, postquam vidit sacrum virginis diversorium, & stabulum in quo agnovit bos possessorem suum & asinus præsepe Domini sui, extemplò hoc mentem subiit: noverim te maximum in hoc minimo tugurio. Subdit enim Hieronymus: Me audiente jurabat cernere se oculis fideli infantem pannis involutum, vagientem in præsepe Dominum. Et quem mundus non cognovit, Paula agnovit. Tum in se mentis

oculos reflectens, divitias, factum, mundum omnem suum intuirat: Ego misera, inquit, atque peccatrix, digna sum iudicata de osculari præsepe, in quo Dominus parvulus vagiit? orare in speluncâ, in qua virgo puerperâ Dominum fudit infantem? hac requies mea, quia Domini patria est, hîc habitabo quoniam Salvator elegit eam. Quò factum ut Paula ubi cognovit, summum inum, maximum minimum effectum, illa Gracchorum stirps, Soboles scipionum, Martia Papiria, Matris Africani vera & germana progenies, Româ prætulerit Bethlehem, omnes suos pauperes pauperior ipsa dimiserit, minimaq; fuerit inter omnes; pauperem Dominum pauper spiritu sequeretur. Hoc se, hoc Deum nosse est, hæc qui novit, in uno, eoque æterno verbo, omnia novit.

Hieron. Ep.
27. ad Eust.
de Epit.
Paula.

EMBLEMA V.

Aspera in vias planas. Luc. 3.

ARDVA PRIMA VIA EST. *Metam. l. 2.*

DOMINICA IV. ADVENTVS.

Vias Christo venturo planandas, purgandas & exornandas. Vt (quemadmodum Ambrosius serm. 65. monet,) superveniens Dominus nil offendat in nobis. Ad quod conducet primum, ferrâ Pœnitentiæ, aquâ lachrymarum supernè adstillâte, aspera æquare.

§. I. *Aspera in vias planas æquanda.*

§. II. *Regi venturo viæ mundandæ, juxta illud: Intelligam in viâ immaculatâ, quando venies ad me. Psalm. 100.*

§. III. *Vario splendore, ac ornatu viæ instruendæ: quia viæ ejus, viæ pulchræ. Proverb. 3.*

Aspera in vias planas. Luc. 3.

UM Romæ in viam se daret Consul, præibant armati scabibus satellites, ac præcones, qui altâ voce ingeminabant illud: *Date viam Consuli, Quirites, date viam*

Consuli. E cælesti capitolio descendit magni consilii Angelus, Deus homo; mortales vias ingreditur, præcedit divini verbi præco: *Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.* Hanc vocē etiam nū per deserta hujus mundi, Ecclesia insonat, ut observat Aug. hom. 3. de S. Ioan. *Non tantū isto tēpore clamavit Ioanes, quo Phariseis annuntians Dominum Salvatorem, dixit, parate viam Domini; sed & hodie clamat in nobis, & vocis sua tonitruo, deserta nostrorum concutit peccatorum.*

Quare via Domino vêturo sternenda, 1. aspera in vias planas equâdo, excelsa montiū ac superbię juga evertēdo, rupes pertinacię, ac scopulos scādali secādo, silvas peccatorū radicibus extirpādo, atque ad eō per saxa, per sylvas, *rectas* faciendo *semitas* ejus: quia ut *Oseas c. 14.* ait: *Recta via Domini, & iusti ambulabunt in eis.* 2. Via strata, omnimo ac fimo expurganda, *Via enim Domini immaculata.* 3. Vario virtutum splendore, ac vivis imaginibus exornanda.

S. I.

Aspera in vias planas equanda.

XErxes, teste Iustino, dum Græciam invadere tēaret, aliquot millia hominū cū malleis ac securibus præmittebat, ut viā sternerēt, exercitui profecturo. Alii mōtes evertēbāt, valles cōplebant, rupes secabāt, sylvas excindebāt, fluvios opplebant, aut aliō denique dirivabant. Non Græcia, non Latīū, sed magni regis nobilissimum Emporiū, civitas Bethlemica nobis petēda est: *Ardua prima via est:* primū peccatorū saxa & rupes perūpenda, sylvæ vitiorū excindēde, ebrietatis rivi, ac lacus luxurię opplenda. *Haud facile esse viā voluit Deus.* Sed viā pœnitentię sudoris ac laboris. Expertus

Psaltes loquitur: *Propter verba laborū tuorū, ego custodivi vias duras,* hoc est, interprete Hugone Cardin. *Vias pœnitentię.* Hānibal ille Romanotū terrot, excelso animo Dux, per altissima Alpiū juga, per immistas prope nubibus nives, per cælo minātia saxa ac rupes, cū exercitu maximo in Italiā, velut in alterū terrarum orbē, sibi viā stravit: & antequā cū hoste congregederetur, naturā vicit aceto, exesas rupes securibus, ac vi sūmā secādo. *In via virtuti nulla est via.* Ut non immeritō fulmini assimiletur, quod Sagū-tino, ut ait Florus, incēdio conflātū, saxa ac rupes rupit. Unde Juvenalis Satyra 10.

Expende Hannibalem

Pyrenneum

*Transiit: opposuit natura Alpemq; nivemq;
Diduxit scopulos, & montes rupit aceto.*

Fateor nō minoris moliminis esse superbis excelsas mētes, quā mōtes deprimere; at ubi sūmus, imus factus est: quis se erigere audeat? non minus arduū avaris fuerit, aureos montes, in pauperū vêtres, quā Alpes in humiles valles dimittere. Difficilius cor saxēū, prece pauperū emolliri, quā scopulos; quod tamē hodierno die, ferrā pœnitentię findi, in super-non aceto, sed amarissimis lacrymis colliquefcere: cumuli injustarū merciū, dominis restitui, & æquati deberēt. Hoc est, quod divinus Præco monet, facere *Aspera in vias planas.* Ejusmodi vias Peruani duas regi suo straverūt, quas Nierēbergias, jure regias appellat, à Gusco usq; ad Quitum: unā per planitiē, alteram per mōtana, quæ ad 25. pedes latæ, prætēdūt per quingentas leucas: ut Huayna Rex Peruanus iter institurus, per illas incederet. Incredibilis laboris operā, ad æquatis profundis vallibus, editissimis humiliatis rupibus. Has in animo Deus vias requirit, dū dicit: *Erunt prava in directa, & aspera in vias planas.* Ambulāt peccatores vias difficiles, quādiu per prærupta vitiorū, per dolosos anfractus, per excelsa superbię juga vagantur, quādiu Hannibalem & Xerxē nō emulantur, mōtes & alpes equādo. In

Psalm. 16.

*Ovid. lib. 2.
de Ponto el.
2.*

*Discrimb.
Historia na-
tura p. 140.*

Luc. 3.

Luc. 3.

2. Metam.

*Virg. 1.
Geor.*

do. In via laesatur iniquitatis, & vias Domini rectas, planas, ac pulchras declinat, totoque caelo aberrat. Duas vias nimium quantum dispares, assignat Ambrosius. Una, inquit, justorum, altera peccatorum. Una aequitatis, iniquitatis altera, justorum via angustior est, iniquorum latior, una sobrietatis angustior, hac ebrietatis laxior, ut possit capere fluctuantes: hic libertas est cupiditatum, illic servitutis injuria; hic conviviium, illic jejuniium; hic intemperantia gaudiorum, illic perseverantia lachrymarum: hic saltatio, illic oratio; hic cantus dulces, hic graves gemitus, de hac re unice sollicitus Innocentius PP. IV. pro Symbolo sibi sumpsit: *Notas fac mihi Domine vias vitae.* Psal. 15. In bivio enim cum Hercule constitutis, quam viam ingredi juvat, non facile discernere est, nisi dispares ejus exitus attenderitis. De his viae ducem peritissimum sequimini Hieron. *Vide quanta sit inter has vias separatio, quantumque discrimen: illa ad mortem, hac tendit ad vitam; illa celebratur & recitur a multis; hac vix invenitur a paucis: illa enim vitium per consuetudinem, quasi declivior ac mollior, & velut quibusdam amena floribus voluptatum, facile ad se rapit commantium multitudinem; hac vero infueto calle virtutum, tristior, atque horridior, ab his tantum eligitur, quibus non tam delectatio itineris cordi est, quam utilitas mansionis.*

Sed pauci inveniunt eam, Turba omnium laeam ac spatiosam viam ingreditur, & ut Romanus Philosophus observat: *Pecorum ritu sequimur antecedentium gregem, pergentes non quae eundem est, sed quae itur.* Ut verissimam experientia comprobet epigraphen illam, collegio Sabaudiae Lovanii inscriptam: *Chacun suivre Savoye.* Per pauci, qui illud Horatii usurpare queant.

Ibam forte via sacra, sicut meus est mos. Per pauci morem habent indies via sacra, ut divinis intersint, incedere. Festis & Dominicis ad verbum Dei audiendum: ad animum exomologesi expiandum, sacra sinaxi reficiendum: illamque per plateas dilatam, in supplicatione comitandum: hanc qui incedere consuevit, illi verum competit illud Poetae:

Ibam forte via sacra, sicut meus est mos. Ab hac sacra via nec pluvia, nec nix, nec hyems, nec nulla tempestas facit declinare, aut deviare: Alexand. Rex Macedo inte-

riorum Perside penetraturus, pervenerat ad viam perpetuis oblitam nivibus, quas frigor vis gelu astrinxerat, locorumque squalor & solitudines, fatigatum militem deterebant: Ipse Rex equo desiliit, *Negata tetat iter via.* Primusque dolabra per glaciem sibi viam fecit: pedesque per nivem, ac concretam glaciem, exercitum duxit. O mortales, qui in lubricismundi bonis toties corruistis, & prope ad inferos decidistis! sorte nostram deplorat Jerem. *Lubricaverunt vestigia nostra, in itinere platearum nostrarum.* Unde in illud Psal. 34. *Fiat via eorum tenebra & lubricum,* exclamat Hipponensis. *Praeterea: Horrenda via! tenebras solum quis non horreat? lubricum solum quis non caveat? in tenebris & lubrico, quae is, & ubi pedem figit? Sunt ista mala, magna poena hominum. Tenebrae, est ignorantia, lubricum, est luxuria. Hac via, Tartarei quae fert Acherontis ad undas. Quare tu Domine per haec fluxa, per caduca, per ludrica mundi bona: Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia; dirige in via recta. Hoc SS. Domini Leonis X. votum fuit, qui illud sibi psaltis in Symbolum delegit: *Perfice gressus meos in semitis tuis.* Psal. 16. A semita enim vitae declinasse, aeternum errasse est. Paucis ergo, hanc viam nobis dux noster Christus assignat, non diu quaerenda, impressa reliquit vestigia sanguine notavit: *Hac itur.* Ut haec vestigia sequamur, stimulo esse poterit, quod Clemens Alexandrinus observavit, ad illa verba caelestis sponsi: *Quae pulchri sunt gressus tui, in calcamentis filiae principis: olim necpe puellas subter calceos seu cothurnos suos, aureos clavos gestare solitas, quibus verba amatoria scite insculpta: quae a deambulantibus arenae impressa, studiosae ab amatoribus, vestigia premittibus, legebantur. Non verba at efficacissima amoris testimonia, nobis sanguinea amarissimi Iesu designant vestigiane haec legere pigeat, praecleari Doctoris peroratio impellat: In Psal. 36. *A Domino gressus hominis dirigetur, & via ejus volens. Ipse est, inquit Christianus, qui non aspernatur viam Christi, sed vult viam Christi sequi, per passiones ipsius: noli per aliam viam velle ire, quam per illam, quam ipse ivit; dura videtur, sed ipsa est tuta via: alia forte delicias habet, sed latronibus plena est.* Haec**

Curt. l. 5. cap. 14.

Horat. l. 3. Od. 2.

Thron. 4.

Virgil. 6. Aeneid.

Psal. 16.

Spondan. tom. 1. p. 339. an. 1272.

Clemens Alexand. in c. 7. Carn.

Aug. in Psal. 36.

Ambr. in Psal. 1.

Spondan. to. 1. p. 207.

Hier. ep. 4. ad Celantianam.

Seneca de vita beata cap. 1.

Horat. l. 1. Sat. 6.

Virg. 6.
Æneid.

est, VIA PRIMA SALVTIS. Altera est.

S. II.

Isai. 110.

Ut regi venturo, omnes via mundentur. Iuxta illud: *Intelligam in via immaculata, quando venies ad me.*

Damasce.
hist. Barla.
& Iosaphat.
c. 3. 5. 5.

OMnes sordes tollantur, cloacæ expurgentur: ut antiquitus Origenes Hom. 21. observavit in illa verba, *PARATE VIAM DOMINI: in corde nostro via preparanda est Domino: magnū est cor hominis, & spatiosum; si fuerit mundū.* Abner Rex Indiarum, nato sibi venusto ac eleganti filio Iosaphato, ad quadraginta Astrologos & Ariolos cōvocari iussit, qui horoscopus infantis indagarent, ac futura prædicerent. Dum omnes prospera prælagirent, unus qui ceteris eruditione præcallebat: quantū, inquit, ex siderum cursu assequi possum, ô Rex, filius tuus ampliore ac potentiore regno potietur, atque ipsam Christianorum Religionem, quā ad eum insecraris, amplectetur. Quo vaticinio rex perculsus, palatium novum filio exstrui iussit, ac cavet ne cui ad eum primis annis accessus pateret: Pædagogos illi ac ephœbos ætate florente, formæque venustâ constituit; quibus mandavit, ut nihil eorum, quæ in vita molesta sunt, in oculos incurreret; non morbum, non senectutē, non mortē, aut aliud quippiam, quod animo ejus officere posset, aspiceret; sed in omnibus deliciis ac cupediis educaretur. At regius puer, ubi adolevit, & Æthiopum ac Persarum more ritē instructus esset, auratū carcerem aulam & angustum palatium animo angustum existimavit. Quare quid extra aulam ageretur, scire animus fuit. Quod ut parēs relciit, animadvertēs puerū se conficere, & contabescere, idq; unū in votis, liberē exspatiari liceret, voluit rex omnes vias cōparari, per quas filius processurus erat. Omnes luscōs, claudos, morbidos, capulares fenēs à viis arceri, ne quid morbidum aut horridum offenderet; in super omnem viam preciosissimē cōvestiri ac adornari: undique concentus musicus cum prosequeretur choræ ac saltus instituerentur, tum per transennam, varia spectacula exhiberentur.

Latitia, ludisq; via, plaususq; fremebant.

Sed omni tamen industriâ, non ita cautum fuit, quin leprosum, & alterum oculis orbatum conspexerit, qui ad veritatem, duces fuere.

Optarat Pater Cælestis, rex regum, & dominus dominantium, ne quid filio viam universæ carnis ingressuro, ferale aut fatale occurreret. Ideo præmiserat præconem suum, ut viam pararet, ne quid Principem pacis perturbaret. Ambrosius serm. 65. *Parare jubemur viam Domini, ut superveniens Dominus, non offendant in nobis.* Omnes cæcos, claudos, paralyticos, leprosos, id est, omnes morbos animæ longē arceri à conspectu suo vult. Quamobrem appositè Ecclesia Dominicâ 2. Adventus, quo viam meliùs Messix venturo apparet, indicat omne genus morborum curatum esse; *Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur; ut superveniens Dominus non offendant.* Quod quo efficacius fiat, longiùs, sed non secus viam digrediar. Pachini Baptismum susceperat vir primarius, in agro Pantinfi oppidi natus, quod tridui itinere à regia distat: huic omne solarium erat, preciosam Evangelii gemmam reperisse; sed & cives suos ejusdem volens reddere participes, duos secum è sociis in patriam duxit, quorum unus scribit: iter omnetricenum leucarum, arte manūque paratum esse; utrimque arborum æquo inter vallo distantium, ordinibus constitum Iuxta illud:

Indulge ordinibus, nec secius omnis in unguem Arboribus positis, secto via limite quadret.

Quæ iter præsertim ætate umbrosam, amœnumque reddebant, ad centum hæ leucas extenduntur: iter hoc latissimum ab omni nobilitate rhedis, equis, sellis gestatoriis frequentatur, ut mirandam rem magis esse dicat, quàm describendam. Ejusmodi viæ, positis recto ordine arboribus, incredibile quantum oculos & animos gratissimo prospectu oblectent, sic tamen ut si vel unus truncus exorbitet, aut citra lineam exeret, omnis ordo ac decor pereat, qui totus in rectitudine consistit; unde Papyrius, cum aliquando cum prætore Prænestino obambulare, & ejusmodi forte

Iarricus de
rebus Indi-
cis tom. 3.
l. 2. c. 53.Virg. 2. Geor-
gic.Virg. 8.
Æneid.

Chrysol. An-
sol p. 1. c. 2.
scilicet. 1.

di fortè rectæ semitæ insisteret, licetorem
jussit expedire securim: expalluit prætor
expedita securi; adæsdum licetor, inquit,
excide radicem hanc; quæ nobis ambu-
lantibus incommodo est. Expendat quis-
que penes se, an vias adedò rectas fecerit,
ut nihil Christus per illas sibi occurrens,
offendiculi inventurus sit. Omnes bacchi
ac Veneris spurcitas, & jugi carnis absti-
nentia, velut scopis emundet, ut divinissi-
mum infantem candidissimo cordis sinu
valeat reclinare.

Ita Elisabeth regina Lusitanæ, S. Cu-
negundis, S. Elzearius, S. Ludovicus Rex
Gal. Adventum torum jejunabant.

Hedwigis verò Poloniæ ducissa in pa-
ne & aqua. B. Catharina Adornii V. re-
gis Neapolitani filia, & conjugata, viginti
tres Adventus sola sanctissimâ Eucharistiâ
visitavit, quod à Christo illi commen-
datum. S. Radegundis regina Franciæ
non solum adventum jejurabat, sed præ-
videbat in quem diem v.g. lunæ vel Mar-
tis, Nativitas Christi eo anno incidere,
eumque toto anno ut festum singulis heb-
domadis celebrabat, orationi, eleëmofi-
nis, aliisque bonis operibus intenta; atque
ita a 1590. die Mercurii, in quem Natalis
Domini incidebat, obiit, nempe ut cælo
nasceteretur. Ioannes Berckmans Societa-
tis Iesu, solebat quotidie ad alia pietatis
officia, nonies dicere flexis genibus: *Be-
ata viscera Mariæ Virginis quæ portaverunt æ-
terni Patris Filium.* ad honorem 9. mensium
quibus Christus fuit in utero. Ita & multi
hoc sacro adventus tempore, pararunt
viam Domini: indies audiendo verbû Dei,
ut verbû incarnatû dignè suscipere queât,
vias suas ad sacras ædes rectâ direxerunt:
Religiosi, nec non alii integerrimi viri
jejuniis ac eleëmofinis, excipiendo hospiti-
um se compararunt; cessant connubia, con-
uiuia, comeffationes: viæ mundæ, viæ pul-
chræ, floribus strætæ; at quis inficiabitur
ad illas vias quandoque sepulchrum aut
cadaver fœtidum reconditi flagitii delite-
scere; quemadmodum Lipsius describens
amplitudinem urbis Romanæ orbis domi-
næ, ejusque magnifica & stupenda opera,

cenfer ac recenfer inter præstantissima,
amplitudines viarû, munitiones: è quibus
facile princeps Appia juxta illud Poëtæ:

Appia longarum teritur regina viarum.

Hanc Appius Romanorum Cenfor ante
annos nongentos struxerat, & à se nomen
indiderat. Longitudinem ejus quinque
dierum spatio, teste Procopio, vir expedi-
tus vixdum possit emetiri. Ab urbe Româ
Capuam pertinet: eâ latitudine, ut duo
currus, ex aduerso obvii, liberè queât per-
vadere, & comœare; & est sanè hæc via
præter ceteras spectabilis, si quidem Ap-
pius ex aliâ & longinquâ tunc, ut reor, re-
gione, excisos lapides, & hos quidem si-
licios ac suoapte ingenio durissimos, in
hanc viam vehendos curavit: quos planos
deinde, leves & quadratos incisione fa-
ctos, junxit, & in ordinem locauit: metalli
nihil, vel alterius cæmenti inferendo, sunt
tamen ira connexi, ut speciem visentibus
præbeant, non arte conjunctos sed naturâ
congenitos esse: & quam vis tot jam sæcu-
lis atterantur assiduis plaustris jumentif-
que, non tamen ferie suâ vel minimum di-
moventur, neque franguntur; imò ne læ-
vorem amittunt. De hac viâ, ipse Lipsius,
qui mira ac miranda viderat, ingenuè fa-
tetur: *Stupor me habet, cum vel unam Appiam
considero. Habes viam & ornatum: sed præ-
cipuum quod in viâ notandum, & quod
maximè ad rem nostram facit, hæcenus
transgressi sumus: Præcipuum, inquit, hoc
fuit, quòd monumenta & sepulchra ad viam
absita, & latus utrumque pratexebant, liber-
torum, servorum, scortorum, superba monu-
menta; mirari, dolere, illudere, & detestari
occafio erat. Detestemur & nos animorum
secus viam funera, ne quid superveniens Do-
minus offendat. Via per quam recens elatû
funus, contaminata censebatur, & super-
stitiosè declinabatur, ut tradit Eunapius:
Clamavit, inquit, per aliam viam eamus, hac
est funus deductum. Et cum dicto aliam ingres-
sus est, quæ purior videbatur. Hæc attentius
secum quisque dispiciat, num hâc de cau-
sâ Dominus longè à se declinet.*

Novarini
Schediasm.
pagina 116.

Lipsius de
Magnitud.
Rom. l. 3o
c. 10.

S. III.

Via Christo venturo, vario ornatu,
ac splendore instruenda.

Lucas Surtius
commentar.
verum in sr-
be gest. anno
1500.

Speciosus juxta ac pretiosus triumphus fuit, quem anno 1500. amplissima Respub. Gandensis Domino suo Carolo, V. Romanorum Imperatori recens nato adornavit. Sub id tempus, ut via in ædem S. Joannis sterneretur, quâ Cæsareus puer ad baptismalem lympham deferendus, erecta Porticus, è palatio ad ipsam summam ædem, opere mirabili ac sumptu incredibili: in longitudine habens pedes ter mille quingentos: in latitudine septem: totidemque in altum porrecta. Colucebant in hac egregiâ ac regiâ viâ, bis mille, & centum faces, cui illud aptè Martonis præfixero:

Verg. 11.
Æneid.

————— *Lucet via longo
Ordine flammæ.* —————

Visebantur quadraginta arcus verè Triumphales, ingentium portarum instar, è quibus tres cæteris augustiores erant, & una quidem sapientiæ, altera justitiæ, tertia paci ac concordiæ, inscribatur. Fuit & via altera sublimis, stupendo opere, in aère pensilis; quæ magnanimum Carolum nequidquam terrena facis habentem, in cælum eveheret. È fastidio ædis D. Nicolai ad apicem turris capitolinæ: super vertices domorum, funes protensi, quibus tabulæ compactæ, & concinnatæ præcellam porticum, funalibus quaquâ collucentem stravère, ut ne Baptismo tingendus, vel terram contingerent, qui lustrandum gestabant. Mitto hîc in adventum Christi, pro facibus tot scintillantes stellas, noctem in diem vertisse, & fulgore suo, venturo pacis Principi præluxisse. Quid quod Historiographus Hispanus commemorat, eâ nocte visam in Hispaniâ nubem, quæ luce suâ meridiem vincebat. Parum hoc, exorti Romæ tres Soles, qui sacræ Triados Solem, aspectabili longè pulchriorem, portenderent. Sed hæc Phænomena Superis relinquo. Nos spectat, ut quot in Carolinâ porticu faces, tot in Christiano pectore ardentia flagrent desideria; Porro quoniam

Lucas de
Tuy Lob.
de nativis.

in viâ sumus, nec via ista locorum est, sed affectuum, tales in nobis flagrantissimos affectus excitemus, quales in corde suo disposuit Seraphicus Franciscus, & Catharina illa Bononiensis, qui hâc nocte natali, divinum Pumilionem habere hospitem meruerunt. Quales ardentissimi amoris faces Christo nato præluxerunt B. Angela de Fulgino & B. Margareta à Castello, in quarum corculo, serenissimus hic infans arcanâ cælaturâ sculptus erat. In nobis nil tale ideò cælum sculpsit, quia sæcra heu nimis corda gestamus: quia cordi nostro Adonidem, impressum habemus. Sacrilegum Ariani Imperatoris factum detestamur, qui ut stabuli Bethlemirici religionem tolleret, in eo statuam Adonidis erexit; *Vt in specu* (inquit Hieronymus ad Paulinum) *ubi Christus parvulus vagasset, Veneris Amasius plangeretur.* Idem interim sectantur, in quorum cordibus, infamis hic Adonis recumbit: quid mirum si divinū hunc cupidinem exturbent. Sed in viam redeo: alia luminaria virtutum sunt, quæ viam sternunt & illuminant: fingunt Poëta viam lacteam in cælo, per quam heroes ascenderunt; *Hac iter est superis.* Hæc via innumeris stellis lucidissima, *Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.* Consimiles virtutum stellæ viam lacteam sanctissimo Patriarchæ Benedicto, stravère: qui ubi è visis excessit, viderunt duo Religiosi, viam amplam, & rectam innumeris stellis fulgentem: tum vocem hanc de cælo delapsam excepere: *Hac est via, quâ dilectus Domino Benedictus ascendit in cælum:* hâc nobis iter in cælum est, hâc homo ad Deum, & Deus ad homines libens descendit, sed ut humanâ viâ insistamus, aliū viarum apparatus Brugenses Principi suo adornarunt; rem sic narrat Haræus an. Dom. 1429. Philippus XXXVII. Brabantæ Princeps, ducturus erat Elizabetham Joannis Regis Lusitanæ filiam, ea sub natalem Domini, Slusam appulit, adducta à fratre suo, & legatis ex Flandriâ missis. His celebrandis nuptiis, novas ædes Philippus Brugis in regiâ exædificarat: sed apparatus viarum attendite; quibus ex-

Aug. de doct.
Christ. l. 1.
cap. 17.

Ovid. lib. 1.

*Barry p. 4.
cap. 6. pract.
3. pag. 345.*

*Salmeron in
Prolog. 10. 3.
pract. 33.
pag. 287.*

bus exornandis omnes omnium nationum mercatores, qui tum istic degebant, certare, omnes vincere videbantur. Ante regiam exstructus Leo lapideus, qui anteriori pede, è triplici ungue optimum Rhenanum largiter fundebat. Intra regiam juxta Sacellum; cervus lapideus anteriori pede rubellum omnibus propinabat; monocetos in grandi aulâ spectabilis apparebat, cujus ex pedibus rosacea, abluendis manibus scaturiebat: varia simul vina mutatis vicibus, ut Hippocraticum, Malviseam, Romaneam, Muscadeam, aliaque exquisita suo ex cornu, plenâ copiâ sitientibus effundebat. Quo in genere non minus celebrari solet, quod Carolo VI. Galliarum Regi, regnum suum ingressuro, prodigâ munificentiâ Franci adornarunt: dum non unum modò fontem, ex vino Crerico obviis salire fecerunt: sed in omnibus platearum diverticulis, ac comitis. laurissima convivia cuiuslibet appetenti, exquisitissimis ferculis disposuerunt. Hęc miramur, quasi non majora Pater æternus in adventum magni Dei prodigia, prodigus effudisset, dum in speluncâ Bethlemitica fontem uberrimum fecit scaturire usque ad Bedæ tempora. Dum in Ægypto fons balsami erupit, cujus odore caperetur omnis ætas posterorum. Dum teste Orosio, Romæ trans Tiberim fons olei promanavit. Ita cælum, ita solum ita uniuersum prælusit, & vias adornavit hospiti venturo, ut & nos animos ei præparemus, in quibus quærit diversorium. Quod quo decentius, quo dignius efficiamus, non aliâ nobis viâ insiltendum est, quàm quâ filius Dei, in terras ad homines visere dignatus est, tua, inquam, beatissima Maria, quo parvulum natum excipere valeamus, vestigia sectando: nescio enim quo auspiciatissimo nominis anagrammatissimo *Maria Iesu, mira es via.* Quid enim? an non illa est, quæ *initiauit nobis viam novam, & viventem per velamen.* Heb. 10. id est, carnem suam; filium nempè, quem carne

velavit, sive per carnem suam, id est externum hominem suum, in quo tot ac tanta benè vivendi nobis exempla monstravit, ut de eâ, quod olim de sapientiâ, scriptura expressit, dicere liceat: *Deduxit eos in viâ mirabili.* Quod tunc fieri videmus, cum per maternas virtutum vestigia, non degener proles incedit: ubi illas hîc dumtaxat sectabimur, quas parvulo jam in mundum venturo, Virgo Mater in corde disposuit: quæ non humanâ sed divinâ nobis manifestatione innotuere; sic enim S. Birgitta cælitus edocta testatur: cû Virgo Maria castissimo suo Sponso Josepho comitata, nusquam diversorium inveniret, in speluncam, seu desertum stabulum concessit, & ut nox erat, excurrit Joseph ad candelam in proximo accendendam, Virgo autem positis calceamentis, & albo pallio & velo capitis, produxit panniculos laneos & lineos mundissimos, tum tota in ecstasim rapta est. Quis hîc non mille cereos hospiti venturo in corde accendat? quis non cum Virgine totus in ecstasim raptus hæreat? quis non calceamenta terrenorum affectuum exuat. Et enim si domus S. Annæ, in quâ Virgo Maria nata est, tantam etiam mundiciam ab hâc integerrimâ Virgine vel nudiparietes asservarunt, ut experimento competum sit, neminem nisi Virginem, eam inhabitare posse, quis in antrû illud Bethlemiticum quovis scelere pollutus impunè pedem inferre præsumat? quis dilectum nostrum candidum, mundissimis pannis à Virgine involutum, immundo corde excipere non vereatur. Quin potius te ô *Maria Iesu, quæ mira es via,* secuti, viam lacteam in animo paremus. Quo fiet ut mellifluo duce Doctore, suavissimum infantem & hospitem habere & complecti valeamus. Si nempè, ut Maria fecit, *Sequitur Domine te, per te, ad te: quia tu es via, veritas & vita; via in exemplo, veritas in promisso, vita in premio.*

Sap. 10.

*Revel. 5.
Brigitta l. 7.
c. 21.*

*Quærens
in Elucid.
terra sancta
l. 4. cap. 12.
Nierepb.
Histor. nat.*

*Bern. serm.
2. de ascen.*

EMBLE-

EMBLEMA VI.

Puer autem crescebat. Luc. 1.

CRESCEAT ADHUC.

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS.

Semper in virtute & gratiâ crescendum; non modò ut glandes in robora, pueri in virum pefectum, sed celerrimè ut Sol crescit usque ad pefectam diem.

§. I. *Quomodo Christus crevisse dicitur sapientiâ & gratiâ.*

§. II. *Mortales crescere volunt in perituris & fluxis bonis. Crescendum magis in aternis & caelestibus.*

§. III. *Crescendum in virtute ut Sol usque ad pefectam diem.*

§. IV. *Humana omnia habent terminum magnitudinis, at homo justus, nullum habet terminum pefectionis.*

§. V. *Deipara, aliisq; Sancti, qui semper in virtute & gratia creverint.*

DOMI-

DOMINICA

Infra octavam Nativitatis.

Puer autem crescebat. Luc. 2.

PETRUS LOMBARDUS, Parisiensis Antistes, quem, ut Sixtus Senensis testatur, omnes Theologorum scholæ, singulari quadam venerationis excellentiâ, *Magistrum sententiarum* appellant, & in quo unico omnium doctorum ingenia defudarunt: docet primo instanti, quo in utero Virginis Verbum caro factum est, eas corporis humani angustias subjisse, ut non modò apiculæ exiguitatem, quod de humano fœtu Macrobius, aut etiam formicæ, ut Aristoteles tradit, superarit; sed eo se exinanivisse, ut aciem prope humanam effugeret: dicens; *Membrorum illius Dominici corporis distinctio, in ipso momento conceptionis, & unionis, Dei & hominis, adèd tenuis erat & parva, ut humano visui vix posset subjici;* Divinum tamen illum Pumilionem eodem momento, membris omnibus ad unguem expolitum, animam ad omnes operationes, eâ sapientiâ ac scientiâ, quâ præcelluit vir triginta trium annorum, præditam existisse asseveravit. Unde ab Augustino perfectus homo vel tum appellatur: *Mox, inquit, ut verbum venit in uterum, servata veritate propria natura, factum est caro, & PERFECTVS HOMO.*

Quod dicitur Ieremias, dum dixit: *Femina circumdabit virum.* Quæ sic exponit Bernardus. *Virum autem dixerim fuisse Iesum, non solum cum jam diceretur vir propheta, potens opere & sermone; sed etiam cum tenera adhuc infantis membra, Dei mater blando vel foveret in gremio, vel gestaret in utero.* Joannes quoque eum plenum gratiæ & veritatis fuisse asserit. Ex quibus sic concludit S. Thomas: *Nihil potest esse, aut intelligi majus, quàm quod aliquis sit unigenitus à patre, ergo etiam non potest esse, vel intelligi major gratia, quàm illa,*

quâ Christus fuit plenus, primo instanti conceptionis, ut disertè tradit in quæst. disput. quæst. 29. de gratia Christi art. 8. in corp.

§. I.

Quomodo ergo crevisse dicitur sapientiâ, & gratiâ?

CUM ea non minor fuerit Infantis quàm viri, nascentis quàm morietis? Ad quæstionem propositam, distinguunt Theologi triplicem in puero Jesu sapientiam: una est, *Divina*, cui accedere nihil unquam potuit, discedere omnino nihil; altera est *Infusa* atque ingenita, jam inde à primo conceptionis momento, & huic quoque nulla facta est accessio. Postrema est *Experimentalis*, & illa lapsu temporis aucta; puer enim majora in annos, in menses; in dies, latentis sapientiæ dabat argumenta: *Non assumens sapientiam, sed paulatim illam denudans,* inquit Theophylactus. Eum prope in morem, quo Zeuxis, aut Apelles unus aliquis tabulam à se affabrè elaboratam, non ilico nudaret unversam, sed sensim per partes sensui subjiceret. Quam similitudinem spectasse videtur Gregorius Nazianzenus: *Servator noster, inquit, proficiebat quemadmodum ætate, sic etiam sapientiâ & gratiâ: non quod incrementum aliquod susciperet (quid enim ex perfectis ab initio perfectius fuit?) Sed quia hæc, nempe sapientia & gratia, paulatim hominibus detegebatur.* Quod igitur de sapientiâ & gratiâ Lucas Evangelista scribit, *Non secundum quod erat, sed secundum quod apparebat,* ut B. Bern. loquitur, *intelligendum est.*

Eminentissimus Cardinalis Bellarminus rê perspicuâ similitudine oculis subjiciet: *Nonne sol, inquit, in ortu splendidus atq; ardens, sensim splendidior atq; ardentior, in meridie splendidissimus juxtâ ac ardentissimus*

G tiffimus

D. Thom. in 3. d. 3. q. 5. Arist. de anima c. 9.

Magist. sent. l. 3. d. 3.

August. li. 13 de Trin. c. 9.

Ierem. 31. Bernar. ho. 2. super missas.

Ioan. 1.

D. Tho. p. 3. q. 7. a. 12.

Greg. Naz. Orat. in Basil.

Bellarmin. Cor. 15. Dom. 1. post Epipha.

tissimus nobis esse videtur? & tamen quis nostrum adeo in cælestibus peregrinus, qui nesciat solem, non alium in ortu & processu, atque in meridie, sed eundem in se semper citra lucis, aut caloris incrementum, æquè coruscum permanere? haud aliter lux mundi, & sol justitia. *Christus Deus noster*, qui semper Sapientiaë splendore conspicuus, & charitatis flammâ præservidus, tamen in utero Virginis radios quosdam, veluti primam exorientis auroraë lucem diffudit, quæ paucos quidem, ut Virginem matrem, Josephum, Zachariam, Elizabetham, & Joannem perstrinxit; jam Christo nato, ceu orto sole, claritas Dei circumfulsit pastores, & divinae lucis radij usque in Persidem penetrarunt, hinc ambulabant gentes in lumine ejus, & reges in splendore ortus ipsius. Vix dum super Horizontem sol sese extulerat, extemplo cæcurescentes ac caligantes senum oculos, insolito suæ lucis fulgore collustravit, ut oculus testis exclamarit: *Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum: lumen ad revelationem gentium, quod crescebat usque ad perfectam diem; neque enim cursum suum sol sistere consuevit, alitius conscendit, templorum adyta lustravit, doctorum mentes, quasi splendor firmamenti, sapientiaë suæ claritate illuminavit. Mox ubi verbi prædicatione orbem peragrans, gelidissima pectora dissolvit, luce meridiana clarius, mortalium errores confutavit: Ecce populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. Ac tandem in divini caloris apice, in amoris auge, sol elevatus stetit, in Zenith nostro sublimis hæsit, atque ita hic splendor patris, nullo sui in se lucis incremento, mortalium oculis sese paulatim manifestando, detexit: qui sensus Cyrilli illius Alexandrini fuit qui l. i. in Joannem sic ait, si plena est gloria ejus gratia & veritatis, quomodo sapientia, atate & gratia profecisse apud Lucam scribitur? aut quid accidere potest ad plenum, ultra quod nihil est sed non ut verbum, aut ut Deus profecisse intelligitur, verum quia magis cum indices homines admirabantur, illorum potius de Jesu opinio, quam illius perfecta crescebat gratia, ut magis in diem agnoscetes,*

Isaia c. 60.

Luc. 2.

Joan. 7.

magis illum procedere & gratia crescere arbitrentur.

Id autem dum fecisti candor lucis eternaë & lumen indeficiens, devius mortalibus facem præluxisti, ut & ipsi, sicuti ætate & annis, ita sapientia & gratia cresceret, quod quam optime fieri queat expendamus.

§. II.

Mortales omnes crescere volunt in perituris & fluxis mundi bonis, crescendo magis in æternis ac cælestibus.

DOctor mellifluus sic suos hortatur: *Moveat nos, ipsum quoque secularis cupiditatis exemplum: quem enim ambiciosum videmus, aliquando contentum adeptis dignitatibus, ad alias non anhelare? & pudeat certe, spirituum bonorum nos minus cupidos inveniri! Hoc & nos monitos cupit, attentè nobiscum expendamus quò famæ laudisque cupido mortales agitet, ut possint*

Bernar. Eps. 341.

Crescere, & in titulos surgere ritè novos.

Quantum Tyrones in ludo litterario desudant, ut ex imis, è mediastinis, ad prima subsellia emergant? è classe in classem gradum faciant? è rostris Tullianis in lyceum Philosophorum, inde in Justiniani dicasterium, aut denique in adyta Theologiae penetrent? & in his quis non tam doctrinam quam denominatione mera extrinseca effertur ac variis titulis excrecere gestit, ut Baccalaureatus, fisci, licentiatu, ac doctoratus lauream insigniatur. Ut doctissimus Dominus, tum eruditissimus, tandem eximius Dominus ac magister noster indigetur. Nec hoc satis, omnes sibi solum, Caroli V. usurpassè videtur: *Plus ultra*. Tum, primum Ecclesiasticis dignitatibus, Decanatus, Præposituris, Abbatibus, Episcopatus, Cardinalitatis imò Pontificatus dignitati inhare. Unde Tertullianus in Scorpiæ Christi nos monet, ut nitantur ascendere exemplo ambiciosorum: *Quorum terrena officia, in gradu estuant, hoc est, non possunt ullo aliquo in gradu conquiescere, in foro, in curia consultissimus satagit ut amplissimus consiliarius, inde ut præses evadat, à consilio Flandriae*

Scorpiæ. cap. 6.

Flandriæ in Mechliniense, inde in consilium secretum sese penetrare. In militia quid gregarius miles per tot discrimina rerum spectat, nisi ut Signifer, Tribunus, Centurio, Capitaneus, Chiliarcha, Generalis Præfectus exercitus constituatur? semper plus ultra crescere gestiunt. Hannibal (ut canit ille.)

Iam tenet Italiam, tamen ultra pergere tendit: Actum, inquit, nihil est, ni Pæno milite portas Frangimus, & media vexillum pono suburra.

Inter aulicos quis nobilitate, aut avito stemmate contentus? quis non studet novis titulis, equitis Aurati, Baronis, Comitis, Marchionis, Magnatis Hispaniæ, Regis, Imperatoris, contendere, & semper plus ultra conscendere? Quæ dum recolimus, pudeat certe spiritualium bonorum nos minus cupidos inveniri.

Pudor esset studiosum post sexennium etiamnum in rudimentis desidere, semper inter infimos delitescere, isque merito opificio, aut stivæ a parentibus applicaretur: Nam ut Joannes abbas apud Cassianū ait: Miserrimum est, cuiuslibet artis & studij disciplinam quemque profiteri, & ad perfectionem ejus minime pervenire.

Sic qui in schola Christi, in virtute & sui perfectione non crescit, jure tamquam tali magistro indignus exterminatur: ut rectè Bernardus: *Discipulus proficiens gloria est magistri; contra verò: quisquis in scholâ Christi non proficit, ejus indignus est magisterio.* Discipulus enim sic dictus est, quasi semper discipulus ab eo debeat. Quod in honoribus, idem & divitiis usuvenit.

Crescit amor nummi, quantū ipsa pecunia crescit. Compello vos, quem, quantumvis opulentum, aliquando exclamare audistis; *Ohe jam satis est, satis mercium, satis supellectilis, satis fundi, satis jugerum, satis auri & argenti, satis Cymeliorum?*

Sis pecore & multa dives tellure licebit. Plura congerere, census augere, fundos extendere, opes cumulare, omni genere divitiarum in immensum excrefcere omni solertia adniteris: utinam tam seduli, tam solertes simus, ut cælestes divitias numquam perituras conquiramus. Hoc incrementum

virtutum Chrysostronus in nobis requirit: *Quemadmodum in pecuniis, inquit, qui duos lucratus est aureos, proclivis est ad decem, & ad viginti colligendos, congregandosque, sic usuvenit in virtute, qui fecerit bonum opus, officiumque præstiterit, stimulationem aliquam aut exhortationem ad agendum sumit, ut alia quoque benefacta aggrediatur; & quæadmodum avarus numquam dicit sufficit, ita & sitiens justitiam, numquam arbitratur se comprehendisse.* Quod profequitur Bernardus: *Numquam dicit satis est, sed semper esurit sititque justitiam: ita ut si semper viveret, semper quantum in se est, iustior esse contenderet: nam semper de bono in melius proficere, totis viribus conatur.*

§. III.

Crescendum in virtute, non modò ut flores, & fructus in hortis, ut infans in virum perfectum; sed ut sol, usque ad perfectam diem.

Vbi Virgineus ille sponsus, qui pascitur inter lilia, castam sponfam suam, a singulis corporis membris collaudasset, tandem ipsam toto corpore & animo pulchram, placuit horto concluso simillimam deprædicare: *Hortus conclusus soror mea sponsa.* Ut quid nō amœnissimo prato, aut vernantibus pascuis eam comparavit? causam ex ipso etymo S. Isidorus aperire videtur: *Hortus, inquit, dictus ab Ortu, quod ibi semper aliquid oriatur; In horto ne momentum, quo non aliquid de novo excrefcet, ut vel sic crescere in virtutibus doceat; in pratis, pascuis semper una; in hortis semper alia, atque alia facies rerum succrescentium, sese exhibet: Vere primo hyacinthi candidi, lutei, anemones, ranunculi, violæ; his tulipæ, frittilaria, illis Rosæ, hemerocalles; tum lilia, Caryophilli, calendulæ, heliotropia succedunt, qui vario suo schemate, ac odoratissimâ animâ, quam alij ex aliis pro naturæ suæ ratione expirant, stupendâ suâ varietate, quot flores oculis, tot virtutum symbola, vel tacti mētibus nostrisingere videntur: Ecquis enim non in violis animi demissionem, in hyacinthis cælestium contemplationem, in tulipis caritatem auream, circumdatam varietate; in liliis pudicæ*

Chrysostr. orat. 4. ad-versus Indæos.

Bernard. Epist. 249. ad Abbatem Garinum.

Cant. 4.

S. Isidor. 17. cap. 16.

I. Mach. 9.

Bernard. cit.

Bernard. Epist. 341.

Juvenal. sat. 14.

Horat. Epod. 15.

citiz candorem; in rolis verecundiz ruborem, aliaque in aliis virtutes legere, & novo semper incremento in animo proferre, obrutu solo non commovetur? quod verè crescere est, & juxta Prophetam: *Ire de virtute in virtutem.* Hortatur nos cælestis hujus horti colonus, ut quemadmodum bulbo in spicam, in calicem, in florem, excrescat, attentius in liliis consideremus:

Considerate lilia quomodo crescunt.

Considerate alios quoque flores, fructus, frutices, quomodo crescunt, gemma in parpinum, glans in quercum; considerate arbores, ut è tenui calamo excreverint, atque ubi adoleverint, primùm frondes, denique flores, tandem fructus protruderet; & hos primùm teneros ac tenues, clementiâ solis ac soli paulatim excoqui, ad perfectionem perducit. Palma singulis mensibus, singulos ramos adjicit, unde olim menses in ejus ramis numerabantur teste Pierio, & post ætatis sæculum fructificare incipit. Hæ plantæ, hæ frutices documento sunt, ut in fructu bonorum operum crescamus, juxta illud Apostoli: *In omni opere bono fructificantes, & crescentes*; qui crescendi modus ut laudandus sit, tardior tamen esse videtur, uti in pueris, qui ut maximè crescere gestiant, qui staturâ pusilli sunt, nec unum ceureum S. Crescentio accendant. longo tamè annorum tractu, vix cubitum staturæ adjecterint, & multis lustris opus est, priusquam in virum perfectum excreverint; in ædificiis instruendis, quæ tamolis ac moræ? Sunt qui asserant amplas civitates Anichialum & Tarsum, unâ die coeptas, perfectasque esse. Vastissima Tetrarum loca momento temporis, saxorum oppleri multitudine, fossis describi, mœnibus cingi, ornari portis & plateis distingui, tectis & ædificiis locupletari, quasi ad cantum lyræ coagmentari; adhuc perniciosiori manu ædificium spirituale assurgere, & in cælum excrescere debet. Accedit quòd hæc omnia videamus *crescere super terram*; at summus ille rerum conditor, non in terris, sed in cælis, idque ocyssimè nos crescere, & in via virtutis progredi, ardentissimè desiderat: dum hæc, quam ipse spectavit crescendi rationem,

designat: *Iustorum autem semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectam diem.* Hic crescendi modus perfectissimus, ac perniciosissimus est: sic crescendum docet Cassiodorus: *non est nobis crescendi hic ordo qui multis est, paulatim provehi, mediocris probatur esse virtutis.* Hoc Cassiodorus de honorato & viro Patricio, quâto magis Religiosi non paulatim, sed statim, celerrimè crescere debent usque ad perfectam diem. Mediocris distantia solis à centro mundi, secundùm Tychonem continet 1180. semidiametros terræ. Quare si semidiametrum terræ statuamus conficere milliaria horaria 1214. quâ minorem nullus astronomorum posuit: mediocris distantia solis, qualè nempe habet circa æquinoctia, milliaria complectetur horaria 1396100. id est, unum millionem, trecenta nonaginta sex millia, & centum. His positis sequentia deducuntur: Sol circa æquinoctia conficit unâ horâ 508800. id est, quingenta octo millia, & octingenta milliaria Belgica, seu leucas, quarum singulæ horam unam exigunt. Sol ergò cum decem lineis, seu quod idem, decem horis recessit, 5. milliones, octingenta, octoginta millia milliaria Belgica currendo confecit: celeritatem ejus quisque vel oculo metiri poterit, experimento ex Bellarmino adducto, qui volens aliquando curiosè cognoscere quanto temporis spatio sol totus, qui ex communi Astronomorum sententiâ 166. major terrâ est, occumberet in Mari, cæpi, inquit, ad initium occasus ejus, legere Psalmum *Miserere*, & vix totum bis legeram, cum jam sol totus occubisset; ergò necesse est, inquit, solem eo brevissimo tempore percurrere spatium multò magis quàm septem millia milliariarum, quot continet diameter terræ, quam diameter solis longè excedit; quis cursum ejus, pennis assequatur? unius minuti spatio conficit 8480. milliaria Belgica: O homo! ubi à somno tibi redditus, ubi soporem excussisti, vides assurgentem *auroram*, id est, *auream horam*, quæ te admonet, non in terris sed in cælis progressum facere, non tardè sed celerrimè in hoc virtutis stadio decurrere: *Quasi enim per quandam diem sanctus incedere est mente, ire semper.*

Bellarmino de
ascensione
mentis in
Deum gradus
7. s. 20.

Psalm. 83.

Luc. 12.

Rivinus l. 90
Hierogl.

Ad Coloss. 1.

Imagor.
seculi,
pag. 917.

Gen. 26.

semper ad meliora, inquit, Gregorius, usque dum, perfectam beatitudinis meridiem attingat, secundum illud vaticinium Regis: Ibunt de virtute in virtutem, donec videbitur Deus deorum in Sion.

Quemadmodum iovit S. Furseus, qui in quodam mentis excessu audivit de se, sui- que similibus, hoc ipso versiculo gratulantes angelos: unde non existimandum est hominem, hinc ad eam perfectionis meridiem pertingere posse, ut altius crescere nequeat, sed ut Gregorius ait: Vos autem usque ad perfectum diem crescite, ut quousque patria aeterna videatur, bonorum hic operum augmenta dilatentur.

§. I V.

Humana omnia habent terminum magnitudinis; at homo iustus nullum habet terminum perfectionis.

OMnia ad perfectionem tendunt & crescere ex natura sua satagunt, quae ab imperfecto incipit, & paulatim magisque crescit, donec perfectionis suae apicem consequatur; quercus crescit in annum centesimum, & hic terminus esto; cervus quodannis unum ramum cornu suo adjicit, sed non sine termino, unde ejus aetas dignoscitur. Ariaga de termino accretionis & augmentationis differens, docet homines crescere usque ad annum 25. quia ut homo crescat requiratur ut ossa & nervi molles sint, qui tunc obduruere; nec primi parentes, qui ad 900. annos vixerunt, semper sine termino creverunt: potest quidem homo post annum 25. crescere in crassitie, quia caro ratione nutrimenti, augetur, non tamen sine termino, nec enim potest homo magnitudinem turris, aut mus molem. Elephantum adaequare. Confirmat Aristoteles: *Neg. stirpes, neque animantia, aut horum partes, quantumque magnitudinis esse possunt.* Instar omnium autem haec magni Thomae sententia, hic sensus est: *Si loquamur de quantitate naturali; sic potest esse repugnata ex parte formae, cui debetur determinata quantitas, unde Philosophus dicit quod omnium naturam constantium est terminus, & ratio magnitudinis & augmenti.* At terminus virtutis, terminus perfectio-

nis in hac vita, nulli positus est. Justis semper plus ultra progrediendum, & ut cum Poeta loquar:

Hic ego nec metas rerum, nec tempora pono. Quia numquam iustus arbitratur se comprehensisse, semper plus ultra adnititur, ut sit perfectus, sicut pater caelestis perfectus est, quem terminum nemo attingere potest. Errarunt ergo Stoici, ut est apud Ciceronem & Laertium, dum asseruerunt virtutem non posse crescere & fieri majorem, & cum illis Seneca, dicens in hac vita posse hominem ita pervenire ad summum virtutis, ut non sit incremento locus; sed utinam hi soli istuc stetitissent. Error hic quoque fuit Joviniani, asserentis neminem unum aliquem crescere posse iustitiam ac virtute, uti neque a vitio, caelo iudice, decretere atque deficere.

Manavit ea haereticis ex alio infami placito, quod & virtutes pares, & vitia omnia paria jactarent, quod ipsum diu ante censuerunt Stoici; his affine fuit Lutheri dogma, qui & ipse pernegavit mortales crescere posse in iustitiam, eo quod illa non esset intrinseca atque inhærens, sed extrinseca, & quasi ascititia: puta, imputatio iustitiae, quae in iustis omnibus par fuit, atque equalis. Contra hos stetit stabitque in aevum omne, recepta caelo terrisque veritas, Christianum iustitiam, gratiam, charitatem, ceterisque virtutibus crescere posse, imò & debere, nisi & a se & a Christo suo deficere velit, atque degenerare. Si libet Beguardos; & Beginas hinc audiamus, quorum inter ceteros, referente Spondano, hic error fuit: asserere bant hominem in hac vita talem gradum perfectionis assequi, ut amplius proficere in gratiam non possit; alioqui si semper cresceret, posse Christo perfectiorem fieri. Addebant qui qui eum gradum adeptus esset, posse liberè corpori concedere quidquid placet, nec ad ullum præceptum Ecclesiae, aut humanae potestatis teneri, quia ubi spiritus, ibi libertas.

Contra similes, doctorem gentium inducit doctor subtilis August. in Psal. 69. *Quantumcumque hic profecerimus nemo dicat sufficit, iustus sum: qui dixerit, remansit in vita; non novit pervenire: ubi dixit sufficit, ibi hesit: attendite Apostolum, cui non sufficit, fratres, in-* quit,

Hom. 3. in Ezech.

Psal. 83.

Greg. lib. 7. regist. Epist. 125. ad Claud.

Pierius li. 7. Ariaga Philosophia pag. 531. n. 60.

Arist. 4. Phys. text 36 D. Thom. 3. p. 7. n. 12. ad 1.

Arist. lib. 2. de anima text. 41.

Virg. l. 1. Æneid.

Cicero lib. 5. de fin. & Parad. 30.

Spondan. ad 1311. hom. 1. pag. 523.

Philipp. 8.

1. Cor. 8.

quit, ego me non arbitror apprehendisse. Et rursum dicit: qui putat se scire, nondum scit quemadmodum eum oporteat scire: unum autem quæ retro sunt oblitus, in eâ quæ ante sunt extensus, secundum intentionem sequor ad palmam supernæ gloriæ. Jam olim Isaac ille orbis delitiæ & risus:ibat proficiens atque succrescens donec magnus vehementer effectus est. Gen. 16.

Genes. 49.

Jacob Patriarcha dissimilem prorsus benedictionem duobus filiis moriens imperitiit. Rubeno primogenituram obtulit, dixitque nō crescas. Josepho, Filius accrescens. Joseph filius accrescens, & decorus aspectu. Quid sibi volunt duo illi fratres? primus, filios Christi degeneres designat, qui extra solem gratiæ in nocte ignorantix versantur, ac proinde meritò sibi quisque eorum, illud in tesseram assumit: Non crescas: At Filij Christi, cujus Josephus typus fuit, temper accrescunt in gratiâ & virtute, uti magister eorum. Ac proinde quam Religiosi viri & fæmine obligationem habeant, & quomodo sub peccato mortali teneantur ad perfectionem tendere, nervosè deducit Nierenbergius noster in doctrinis asceticis. l. 1. doct. 4. c. 29. 30. 32. 34. 36. quem consule. Lancicius in opusc. spirit. pag. 762.

§. V.

Deipara, aliique sancti, qui semper in gratiâ, & virtute creverint.

Perpetui profectus exemplar, quod in magnis Dei servis semper viguit, scala Jacob cælos pertingens denotabat: quâ Gregorius Nyffe. & S. Bernardus, ajunt vitam cum virtute conjunctam effingi atque efformari. Atque hoc est, ascensiones in corde suo disponere, ut ait David, & de profectibus gradibus explicat S. Bernard. hoc est, ire de virtute in virtutem. Hoc est, justum justificari adhuc & sanctum sanctificari adhuc. Ut monet S. Petrus; hoc est cum Paulo transformari à claritate in claritatem. Hoc est, crescere in illo per omnia qui est caput Christus. Hoc est, fructificare & crescere in opere bono. Hoc est, in anteriora seu priora se extendere. Hoc est, renovari de die in diem. Hoc est, abundare charitatem magis ac magis, & probare potiora. Hoc est, currere ut comprehendamus.

Quod ponderans Sanctus Bernardus: Ipse, inquit, hominis, sæculique auctor, quamdiu cum hominibus conversatus est, numquid stetit? & quidem teste scripturâ: Pertransit benefaciendo, & sanando omnes; pertransit ergo sicut non infructuose, ut à non remisè, non pigrè, non lento gradu; sed quemadmodum de eo scriptum est: Exultavit ut gigas ad currendam viam; porro currentem non apprehendit, qui & ipse pariter non currit. Et quid prodest Christum sequi, si non contingat consequi? idèd Paulus ajebat: sic currite, ut comprehendatis.

Talis erat Zeno laudatus à Theodoro, qui ut ipse scribit: Semper Dei ascensus, in corde disponebat. Talis & S. Iacobus ab eodem laudatus, qui in divinis rebus quotidie crescebat. Talis S. Fulgentius, qui parum putans omne quod faciebat, de die in diem, melior fieri gestiebat. Talis fuit S. Pachomius, qui plurimorum patrum considerans instituta, dabat semper operam, cum proprio fratre ad majora virtutis augmenta consurgere. Sed maxime hac in re excelluit S. Ignatius, de quo testis juratus in ejus vita narrat, quòd presentem diem cum heretico conferens, & cum profectu profectum; longius se quotidie progressum, & ardentioribus in dies inflammatum studiis reperiebat. Ita non tantum proficiebat quotidie, sed agnoscebat se profectisse eò præclarius, quòd rariùs: nam ut Bernardus testatur: Rarissima avis in terris, qui de gradu, quem in religione semel attigerit, modicum perparum per ascendit. Ignatium, inter alios quamplurimos Societatis nostræ homines, P. Petrus Faber imitatus est, qui ut de eo Orlandinus: Studebat nullum omnino diè ducere, sine insigni aliqua progressione virtutis.

Quod ut omnibus virtutum studiosis, tum vel maxime nostræ Societatis hominibus curandum est, quibus hæc à fundatore impressa regula: Ut curent semper (seu ut est in Hispanico) Adelantè, hoc est, ulterius vel in dies magis ac magis, in viâ divini servitij progressum facere. In quo omnium longè magistram Mariam cum filio suo, uti ætate sic gratiâ usque ad perfectam diem crevisse videas. Rupertus lib. 6. in Canticis dicit Virginem Mariam, in suâ primâ sanctificatione fuisse ut auroram, in filij conceptione ut lunam, in morte ut solem: Quia semper in gratiâ

In hist. Re. lig. 12. sect. 2

Ribadin. in vita.

Bern. Epist. 2. ad Rich. abb.

Lib 2. ejus vita c. 11.

Suarez de vita Christi. 9. 37. disp. 18. sect. 183.

Nyffe. orat. 5. de beat.

Bern. Epist. 254.

1. Petri 1.

gratiâ crevit, usque ad perfectam meridiem gloriæ: & sub hac metaphorâ *Aurora*, optimè eandem doctrinam exposuit S. Bonaventura in *speculo Mariae* c. 9. & 11.

Quo posito sic pergit Suarez noster: dico ergo B. Virginem per omnes ac singulos actus humanos totius vitæ augmentum charitatis, gratiæ, & gloriæ meruisse, quia multos habuit non modò malos, sed ne indeliberatos; secundò semper correspondebat divinæ gratiæ vocanti, & tantum cooperata est, quantum mensura gratiæ poterat. Ex qua multiplicatione quantus cumulus gratiarum excreverit, disertus orator Tullianâ facundiâ commemorat; non infimorum vel doctrina vel sanctimonia hominum sententia est, omnium sanctorum Patrum, martyrum omnium, sanctorum hominum ac angelorum, non dico exeuntis de vita Virginis, sed intrantis, majorem gratiam exstitisse. Finge nunc igitur animo quisquis es, velut temporis puncta non amplius centum, ac puncto primo accedere tibi cogita aureum dumtaxat, in singula deinde puncta duplicandum: hoc modo ut duos consequare aureos puncto secundo, ac tertio aureos quatuor; quarto aureos octo, atque ita geminato semper nummum aureorum numero, ad punctum usque centesimum, quantas tibi opes obventuras credis horæ unius intervallo? quantas? multò, inquam, plus quàm auri argentiq; sit toto orbe terrarum.

Miratur hic vestrum aliquis? nemo ut opinor, qui audiverit aliquando quomodo ætate nostra Duaci Anno 1608. vice præfidi castri Bulloniensis, Rusticanus homo versurus in paucis, generosum equum vendiderit, nullo alio pretio, quàm ut frumenti grana sibi numerarentur toties duplicata, quot in ferratis equi soleis clavi essent, erantque triginta duo. Res ita fit: primo clavo granum unicum datur; secundo grana duo; quatuor; tertio; quarto grana octo; quinto sexdecim; & sic deinceps ad usque clavum trigessimum secundum; numeris paulò majoribus implera est infima quædam mensura grani numeratis, quæ pluribus vicibus repletet duodecimam partem

modij magni, quem vix homines sex robusti ferre possint. Numerus trigessimus secundus & ultimus erat: *Duo millia centum quadraginta septem milliones, quadraginta octo tria millia, sexcenta quadraginta octo grana*: Quæ in mensura Duacena, conficiunt *quadringenta triginta millia ducentas octoginta quinque cupas quas vocant*, quarum quatuor conficiunt unam raseriam, quæ hominem sufficienter onerat. Raseriæ verò ex his constantur *mille ducenta triginta novem*. Quæ totidem ducatis facillè æstimantur; equum carò vendidit, in quem mille ducentos triginta novem ducatos persolvit, atque hoc ingens ex numeris duobus & triginta conduplicatis exsurgit incrementum. Quid si Arithmeticos numeros 100. quid si 200. ea proportione conduplices, quam innumerabilem summam confecturum arbitraris? ex hoc collige, ad rem nostram quod certâ Mathesios supputatione cõstet, Mariam ducentis tantum Caritatis actibus, postquam facta est Mater Dei, multiplicando singulos, meritam fuisse plures gradus gratiæ, quàm esse possint, in mille quintigentis nonaginta sex millionibus mundorum, & aliis nongentis & triginta octo millibus, & quadraginta quatuor mundis, æquè magnis, ac hic mundus est, si essent pleni grani sinapios, à centro terræ usque ad concavum firmamenti, computando unumquodque granum pro decem millibus Angelorum, vel Sanctorum, cum tot gradibus gratiæ, quot habuerunt, cum eis visio beatifica donaretur. Quæ doctè & dilucidè diducta iam reperi apud P. Nierenb Libello de amore erga B. Virg. c. 18.

Quod cum ita sit, jam intelligi potest opinor quanta fuerit Mariæ morientis gratia, cum fuerit tanta nascentis: nam in puncta temporis singula, quoad vixit (vixit autè annos 72.) etiam quod Suarez & alij sapientes volunt dormiens, suam illam bene merendo duplicavit gratiam. Planè ut de frumenti grani jam à me dictum est, cujus tam admirabilis quæstus, certissimam Theologi rationem intelligunt, quod amarit Deum, sine interruptione, actibus semper elicitis, ut ipsorum more loquar, ex pleni-

16384
32788
65536
131072
262144
524288
1048576
2097152
4194304
8388608
16777216
33554432
67108864
134217728
268435456
536870912
1073741824
2147483648

R. P. Libens
orat. in as-
sump. B. V.

Schema du-
plicata uni-
tatis trige-
sies bis.

1
2
4
8
16
32
64
128
256
512
1024
2048
4096
8192

plenitudine habitus charitatis. Deus immortalis quid est hoc, quod dixi, gratiam Virginis primam majorem fuisse omnium ultimam gratiam? & per tot annos in momenta singula, quæ sunt in unius horæ spatio propemodum infinita, cumulatam illam altero tanto semper incremento: quod profectò non modò est crescere in mille millia, sed mille millionum millia.

Unius Virginis sectatores plures reperiuntur, qui sic in dies gratias conduplicari, virtutes augeri & in immensum meritum cumulum excrefcere fecerunt: inter quos è Societate nostra, Franciscus Suares, cui potiori jure illud competit, quod Augustinus Varroni adscripsit: *Vir undequaque doctissimus, qui tam multa legit, ut aliquid ei scribere vacasse miremur: tam multa scripsit, quam multa vix quemquam legere potuisse credamus.* Hoc tamen de eo luculentius existat testimonium, quòd ita mente in Deum intentus, ut in dies singulos, præter prolixas preces, ad centenos actus amoris Dei pervenisse comprobetur. Quos si per omnes totius vitæ annos conduplicaris, bibliothecam constaris exarando. In eadem classe non infimo loco censendus Petrus Dida-

cus Martinez, qui præter decem horas orationis, in dies singulos eliciebat cum summâ diligentiam ad calculum, quatuor mille actus amoris Dei, idque quotidie; nunc eum ad annos Virginis 72. supervixisse ponamus, habet annus dies 365. per illas autem si 4000. conduplicentur, qualem summam confectura sint, lectori computandum relinquo. Par studium fuit Mariæ Ogniacensis, quæ flebat millies & centies uno die genua, quot millia in annos singulos?

B. Ioanna observavit per annum in officio divino se cum aliis monialibus in choro facere quinquagies millies ducentas inclinationes majores; novemdecim millia; quadringentas, viginti quatuor minores, quæ conficiunt sexaginta novem millia, octingentos, & viginti quatuor actus religionis. Anima nostra infinitorum graduum gratiæ & perfectionis capax est, sine mensurâ, sine termino semper crescere potest, plus ultra provehi potest, & crescere in mille millia. Hoc agamus & ut cum Bernardo concludam: *Ibi Christiane fige tu cursus profectusque metam, ibi Christus posuit suam.*

Nierem. de
adoratione.
2. c. 2.

Barrij Phi-
lagie pag.
490.

Aug. de ci-
viti. l. 6. c. 2.

In vita.
P. Tylingem
paradis.

EM-

EMBLEMA VII.

Dolentes quarebamus te. Luc. 2.

TORMENTI GENVS. 8. *Æneid.*

DOMINICA I. POST EPIPHANIAM.

*Pœnam damni, quæ summi boni jactura est, animus corporis ex-
viis solutus, quovis supplicio acerbiozem in se experitur. Cu-
jus rei symbolum, vide sis falconem, qui jam liberâ oculo-
rum acie, quò acriori impetu in prædam fertur, eò graviori
violentia vinculis attinetur.*

§. I. *Animæ corpore solutæ, quàm grave accidat, ad breve tempus, complexu
sponsi arceri.*

§. II. *Sanctis adhuc in corpore degentibus, quàm grave non posse dissolvi.*

§. III. *Tormenti genus gravissimum conspectu Dei æternum privari.*

DOMINICA PRIMA

POST EPIPHANIAM.

Dolentes quærebamus te. Lucæ 2.

Variat varia se amisisse dolent, ut si quemque vestrum compellem, quid potissimum amissum doleat, ad quid quærendum festinet alter prolem, alter rei domesticæ iacturam conqueretur; hic litem, ille officium, iste prædium, alius uxorem se perdidisse grauissimè indolebit.

Augustin. in
Epsal. 117.

In hos Augustinus exclamat: Heu nescit flere, nescit, inquam, flere, qui stenda committit. Heu! nemo quisquam est inter nos, qui cum Psalte ingeminare possit, se die ac nocte, ob summum bonum amissum ingemiscere.

Iudic. 19.

Unus nobis Michas idololatra ruborem incuriat: cum nonnulli milites de stirpe Dan, ingressi domum ejus, vi abstulissent Deos ejus aureos, ita concitatus fuit, ut è vestigio eos insequeretur, plorans ac vociferans: illi verò, cum Micham magnis clamoribus insequi viderent, dixerunt ad eum, quid tibi vis! cur clamas? qui respondit: Deos meos, quos mihi feci, tulistis, & sacerdotem, & omnia quæ habeo, & dicis quid tibi est? nihil ex omni supellestili attigerant, non pecunias, non alias divitias quibus affluebat, & clamat: Deos meos tulistis, & omnia quæ habeo. Quia omnia pro nihilo ducebat, ubi de unculos suos amiserat, quibus deperditis se omnia perdidisse, se mortalium infortunatissimum ducebat: etenim ut rectè Aug.

Vide Kearn.
Dom. infra
os. Epiph.

Qui te Domine habet beatus est, licet reliqua non habeat, & si reliqua omnia habeat, & te non habet, beatus non est. Si ergo reliqua omnia amiseris, sed Deum possideas, nihil amisisti: Piet met alle! quia omnia in te habes, dum eum habes, qui in se omnia habet. Unde ipse Moyse: Ostendam omne bonum tibi. Et Seraphicus Fraciscus omnibus destitutus, hoc assiduo usurpabat: Deus meus

& omnia; quem si amiseris, omne bonum amisisti. Quod vis damnum, hoc majus, quod plus bonorum eripit. Grave damnum incurrere multam 10000 florenorum, perdere litem centum millium aureorum, in mari iacturam mercium facere, sed longè omnium gravissimum omne bonum perdere. Chrysost. Si illi qui solis lucem conspici nequeunt, omni morte miseriorem vitam degunt; quid eos perpeti credendum est, qui luce vultus Domini privantur? Siquidem cæcitatæ damnum in visu tantum est, sed tantò id gravius quàm sol iste, quàm hic, longè præstantior. Quid faciem divinam adipiscentibus beatius, aut non adipiscentibus infelicius? Si enim patriam quis expulsus, & qui hæreditatem amiserit plangendus est, qui Deo privatur, quomodo plangendus erit? Tobias queritur cæcitatem suam: Quale mihi gaudium erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video. Queritur lumen solis sibi ereptum, quod muscis commune est, nec ullum gaudium sibi esse ducit, dum illo caret: ô anima! quid erit lumine gloriæ in æternum privari? quid erit carere candore illo lucis æternæ? Mellifluum doctorem audite: Ego multò durius tormentum esse assero, quàm gehennam est, non assecutum esse tantam gloriam, & illinc elapsum esse. Nec opinor tanto dolore lugendum de malis gehenna, quàm casum deplorare, quod cælo, (quod vultu Dei) excidimus, qui est cruciatus omnium gravissimus. Quod pluribus comprobare aggredior.

Tobias c. 5.

Bern. Epist.
5. ad Theod.

§. I.

Anima, corpore soluta, quàm grave accidat ad breve tempus complexu
sponsi arceri.

Vidistis quandoque aucupem in campos egressum, accipitrem aut falconem

nem manu gestantem, qui quamdiu scorteo pileolo tectos habet oculos, pleno die, sudō cœlo, nox illi intempesta est, nec picas, nec ardeas insectari ardet; at ubi amotis tenebris, detracto hoc pileolo prædam, conspicatur, jam gestit, jam ardet, jam alas explicat, totus fertur in prædam. Dum interim Domino renitente ac retinente, omninisu vincula distumpere satagit, *tormēti genus est, & nimis heu graue est, non posse potiri.* Dum in orbe hoc agimus, lumine orbati sumus, animus corpori immerfus, oculos heu crasso nimium cucullo obligatos habet: *Vivit hic anima,* ait Ambros. *operta mortis involucro.* Quid mirū si homo carnalis, non exardescat in spiritualia quæ non percipit: ubi animus corporis exuviis depositis, cucullo per mortem detracto, in immenso illo æternitatis campo constitutus, liberè circumspexerit, tantā vi in conditorum suum rapietur, ut inter supplicia omnia, hoc ei futurum sit summum maximumque, *non posse potiri,* & à conditoris aspectu vel brevi morulā distineri.

Anima Deo dilecta, gratiā decorata, corporis mole libera summo impetu in dilectum rapitur, & hoc violentius retinetur. Sagitta nervo emissa celeri pennā, alite velocius per aëra volat. Saxum ingens ex alto decidens, quanto impetu ad centrum fertur? globus tormento bellico excussus, quantā pernicitate jacetur, ut juxta quorundā observationem, quoque momento ad tria milliaria conficiat; his autem, si quis validum obicem in medio cursu objecerit, nonne sagittam confringi, lapidem comminui, glandem contundi necesse erit? his omnibus inanimatis, longè major in anima impetus est, quo in Deum suum rapitur, quem ubi sibi, suoque quasi complexu eripi videt, non potest non gravissimè cruciari. Gilbertus Abbas in illud Cant. 3. *In lectulo meo per noctes quæsi quem diligit anima mea,* sic ait: *Nemo quod ardentè querit, non anxie caret; tantoque cumulatiore angustia, si vicina spe jamque apprehensura fraudatur.*

Gen. 43. cum Jacob misisset filios suos in terram Ægypti ut emerent frumentum, & remissi juxta præceptum Joseph, addu-

xissent Benjamin: *Attollēs autē Ioseph oculos, vidit Benjamin fratrem suum uterinum, & ait: Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi? Illis affirmantibus hunc esse Benjaminum, subito, inquit scriptura: Commota fuerunt viscera ejus, super fratre suo: 70. vertunt: Torquebantur viscera ejus: Joseph fratrem suum dilectissimum intuitus, acerbissimè torquetur, intimis visceribus comovetur: quid hoc? an cruciat dū præsens est quod amat? Ambrosium audite: *Torquebantur viscera ejus, quia complectēdi eum quem desiderabat, libertas differebatur.* Torquebatur quod liberè complecti non posset, in quem tanto desiderio æstuabat. Majestas principis, amorem fraternum occultabat, & sub hoc cinere ignis amoris magis æstuabat, tantoque cumulatiore angustia, quod vicina spe, jamque apprehensura fraudabatur.*

Tyrannis hæc amoris est, & amans martyr est, dum amato prope est nec potiri potest. **MARIA** Deo gravida, sed non gravata, per montana conscendit, ut ad cognatam suam viseret, & ecce in mutuo complexu, *exultavit infans in utero* Elisabeth; Joannes gestire, exilire cœpit præ gaudio, adhuc in utero, & quia conditorem suum præsentem sentiebat, Martyrij genus illi erat, uteri carcere concludi, nec posse potiri, & foris deosculari.

Hic aurei Chrysostomi sensus est: *Tantumquam invictā custodiam, inquit, quætiebat matricem, in claustra natura insultabat calcibus, & clausis labiis, vociferabatur figuris, talia matris dicens: iniquè facis o mater que tardas Prophetā, gestas in utero præcursorum Christi Regis, Martyrē stringis.* Procurrere, præcurrere gestiebat Joannes, hoc calce inculcabat matri se liberū dimitteret, gravissimè se hoc ergastulo cruciari: *Martyrē, inquit, stringis.* Quid illū Martyrem reddebat in utero? nisi quia præsens præsentè potiri non poterat dilecto, tantoque cumulatiore angustia æstuabat. Ardentissimā siti torquebatur dives ille Epulo, qui ut Lazarum in sinu Abrahæ conspexit, ilico exclamat: *Mitte Lazarum, ut intingat extremū digiti in aqua.* Solenter ut solet Chrysologus advertit, *ut intingat in aqua.* non deferat aquam. Petit linguā refrigerari,

Amb. lib. de Ioseph. s. 10.

Luc. 1.

Chrysost. apud Metaph. & apud Suetonium in vita.

Chrysost. serm. 122.

Amb. ser. 22 in Psal. 116.

Tympij alca. d. omnia c. 10.

non tamen petit aquam adferri. Ergo juxta te est aqua, & si juxta te est, quare de proximo non sumis? quare? quia vincæ sunt manus. Heu ferreis vinculis hic accipiter constrictus est! heu Tantalus hic captat aquas in aquis, tãtoque cumulatior angustia estuabat. Narcissus (si vera est fabula Varum) formosum pumilionem in liquido speculo speculabatur, amore ejus ex aquis totus in flammam abiit. Causam nostris amoris, intolerabilis ardoris? quid maximè illum cruciat, ut vivere mors sit? attendite:

Ovid. Met. l. 2. fab. 6.

Quoque magis doleam, nec nos mare separat ingens

Nec via, nec montes, nec clausis mœnia portis, Exiguâ prohibemur aquâ.

Hoc maximè dolet, re tam vicinâ, nō posse periri. Sunt quos exigua aqua, non Oceanus vitiorum, sed levis culpa, dividit à complexu speciosi pumilionis præ filiis hominū; *Exiguâ prohibemur aquâ*; arcentur fideles animæ, ob exiguas lacrymas ex nimio affectu, in funere parentum fusas, *exiguâ prohibemur aquâ*; exigua eleēmosyna, haustus aquæ frigidæ, tenuis cerevisiæ, ex inordinato affectu divitiarum, negatus pauperi, *exiguâ prohibemur aquâ*.

Less. de perf. l. 13. c. 17.

Lessius de perfectionibus divinis, dilucidè more suo: si aliquis jam à Rege adoptatus, in ipso puncto quo aditurus est regni possessionem, ob aliquâ culpam ejiceretur in exilium, donec eam culpam eluisset; quantū inde conciperet dolorem? quantū ingemisceret, se culpam illam admisisse? ita animæ justorum cum se à gloriâ paratâ, eo momento, quo conferenda erat, vident repelli, & in terribimū exilium ablegari, incredibili sauciantur dolore. Rem historica relatio plenius demonstrabit, quam Famianus noster; *fama super æthera notus* sic exponit: Carolus V. morti vicinus, accito ad se Philippo II. Hispaniæ Rege, detegit Joannem Austriacum filium suum, quem sortis & originis suæ ignarum, clam etiam Philippo Fratre, ali jusserat, declarat eum de Joanni ac Philippo patrem esse; proinde advocaret apud se puerum, haberetque nō minus curâ & caritate filium, quàm sanguine Germanum fratrem. Sed Philippus

Strada de Bello Belg. l. 20. a. 1578.

Rex duos adhuc annos ab Cæsaris obitu expectavit; quo interim Carolus filius, Hispaniæ Princeps adolefceret. Tum fratrem agniturus Valli-foleto ad Spine cœnobium venandi gratiâ, magno nobilium comitatu proficiscitur: ad eum locum jubet, è Villagarfiâ occurrere cum venatorum grege Aloysium Quisciadam (qui Joannem educarat) secumque Joannem trahere. Aloysius instructa venatione, equum superbè phalarum inscendit ipse, Joannem vulgari jumento infidentem post se ducit, venatorum globo immistum. Cumque ad Torosum montem accessisset (quem circa locum venari prosperebat regium comitatum) ex equo repente desilit, idemque ut faciat Joanni significat. Paret ille: simul Aloysius ante eum provolutus in genua, *porrigat*, inquit, *osculandam mihi manum Celsitudo tua. Novi quid habeat veneratio hæc mea, mox à Rege qui te accersit intelliges: nunc equum instratum tibi hoc ornatu scande.* Restitit ad ea puer, subitâ novitate attonitus, tradidit tamen manū, atque equum scandit, suspensis admiratione qui aderant, & tamquam in scena, quem exitum ea catastrophe, habitura esset, intentis. Cùm ecce in conspectum venit Philippus Rex, cum venatorū equitatu: ilico Ioannes ad pedes, præeunte Aloysio se dimittit, Regemque in id officij decorè compositus, de genu veneratur. Tū Rex manu puerū attollens, nū satis teneat quo patre sit genitus blandè interrogat; cumque responsi dubius hereret, quod illū, quæ patris habuerat loco, amisisse se jã videret, (nepè Aloysiū) Rex equo depositus: *Macte*, inquit, *animo puer, pranobilis viri filius es tu; Carol. V. Imperator, qui calo degit, vtriusque nostrū pater est.* In quæ verba puerum fraternè cōplexus, in equum reposuit, iussitque illi famulos accedere; utque sanguinis Austriaci ac Cæsaris prole ad decet, servire. Felto interim venatorum clamore personantibus latè campis, ac læto imprimis procerū plausu, diem illū, faultum Regi faultū novo Regis fratri certatim effulsetque gratulantium. Rexque ipse solitus est dicere: nunquam se jucundiorē venando prædam, quàm eo die retulisse domū: ac agnitus Ioannes Austriacus, educari cœptus.

cœptus est in aula cum Carolo Hispaniæ Principe. Hactenus rei seriem. Sed quæro modò, dum Ioannes in aulam properat, dùm omnium plausu Imperatoris tanti filius, Regis Hispaniarum frater consalutatur, si ipso momento in limine aulae se subito arceri, aditu prohiberi, in exilium mitti contingeret, quo animo funestam hac catastrophem ferret? quàm grave illi esset tantæ gloriæ obicem opponi. *Vicina spe, jamque apprehensura fraudari.*

Dum in hoc orbe expositi, peregrinamur à Domino, hæreditatem ad quam adoptati, quâ simus origine nati, Christum fratrem ignoramus; quid mirum si nil magni & excelsi cogitemus? Joan. c. 3. *Charissimi nunc filij sumus, & nondum apparuit quid erimus, nos filij excelsi omnes; hæredes regni, cohæredes Christi, regno nati, sed ab infantia expositi longè à patria, longè à cœlesti aula, nondum apparuit quid erimus: at ubi rapiemur obviam Christo, ubi anima audiet: Ego sum frater vester, ubi dignitatem suam cognoverit, ubi jam pedem in regium illud palatium inferre, coronam regni sibi paratam apprehendere voluerit, tum de repente si palatij valvas occludi, Regis aspectu arceri, in exilium se abripi conspexerit, hoc damnum maximum, hic cruciatus, ut ait Bernardus, omnium gravissimus.*

§. II.

Sanctis adhuc in corpore degentibus, quàm grave non posse dissolvi, & frui visione Dei.

E Tenim si homo homini quandoq; tanto amoris glutine cõjungitur, ut mater Filij, sponsus sponsæ, conjux conjugis, amicus amici absentiani non sine acerrimo animi sensu ferre queat, quid erit sponfam illam Christi à sponso suo, à summo illo bono separari? *Qui est cruciatus omnium gravissimus. Rutilia Cottam filium secuta est in exilium, & vsque eò fuit indulgentiâ constrictâ, ut mallet exilium pati, quàm desiderium. Ovidius ex Urbe, orbis domina, ad barbaros relegatus, non tam queritur cœli illius inclementiam, soli sterilitatem, frigoris acerbicatem, Scytharum inter quos versabatur barbariem, quàm urbis Romanæ, & in hac*

Seneca ad Helvi. ca. 16

Cæsaris destitui præsentia. Hinc queritur:

*Ergo omnis populus poterit spectare triumphos, Ovid. l. 4.
Cumque ducum titulis oppida capta suis? Trist. el. 2.
Hos super in curru Casar victore veheris:
Purpureus populi ritè per ora tui.*

Sed ne videamur dumtaxat Ethnicorum historias, ant doctas fabulas secuti, sacros codices cõsulamus. Act. 30. dum Paulus valediceret præcipuis antiquæ Ecclesiæ Ephesinæ, & diceret: *Nunc ecce ego scio quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos transivi prædicans regnum Dei. Quo dicto, inquit sacer textus: Magnus autè fletus factus est omnium, & procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum. Omnes steterunt & viri in lacrymas ubertim prorupere. Quid causæ? Dolentes maxime in verbo quod dixerat, quoniam amplius faciè ejus non essent visuri. Paulus quidem multa illis prædixerat dignissima lacrymis; sed hoc præ cæteris cruciabat: Quia faciè ejus non essent visuri. Aureè hinc Chrys. Dixerat, ingressuri sunt lupi rapaces, dixerat mundus sum à sanguine omnium. Hæc utraq; terribilia, & ad contristandum sufficientia. Maxime autè hoc omnium dolebant, quòd vltra eum visuri non essent, qui est cruciatus omnium gravissimus. Addit Arator hic omnem populùm effusum fuisse in littus, abeunte Paulo: — Longeque per undas Obrutu comitante sequi meruere carinam.*

Additur in pelagus oculis via raptaque fluvijis Puppis adhuc nota est, & mulcet imagine mères: Affectuque animi crescit mensura videndi.

Si ita flent se avelli à facie Pauli, hominis bicubitalis, quid erit avelli à facie in quam desiderant Angeli prospicere, in qua est splendor paternæ gloriæ, & thesauri reluceni bonitatis ejus. Plus dico, si animæ sanctæ, charitate ferventes, adhuc corpori immeritæ, ad eò molestè absentiam sponsi sui rulerint, ut vitam omni morte acerbiores duxerint; ut ecstasies, deliquia, ingentemque amoris tyrannidem passæ sint, cum tamen tam parùm per phantasmata pulchritudinem sponsi attigerint; quid erit ubi non in ænigmate, non oculis carnis, sed cucullo depositò, substantias spirituales clarè cognoscere, facie ad faciem capaces intueri, nec dabitur posse potiri.

S. Anselmus Deum ignorabat, & totus Deum.

Ans. in pro. sol. cap. 1.

Deum spirabat, hunc unum suspirabat: *Dic nunc totum cor meū, dic nunc Deo, quero vultū tuum, vultum tuum Domine requiro, & tamen subdit: Nunquā te vidi Domine Deus meus, non novi faciē tuam. Tu fecisti me & refecisti me, & omnia mea bona tu mihi cōtulisti. & nondū novi te.* Aug. certē ut alter Paulus cupiebat dissolvi & esse cum Christo, ac proinde omni morte acerbiorē vitā ducebat: *Quare, inquit, faciē tuam avertis gaudū meū per quod gaudeo: ubi es absconditus pulcher, quē desidero? odorem tuū haurio, vivo & gaudeo, te autē non video, vocem tuā audio & revivisco, sed cur faciē tuam abscondis? fortē dicis: non videbit me homo, & vivet? eja Domine moriar ut te videā, videā ut hīc moriar: nolo vivere, volo mori, dissolvi cupio & esse cum Christo, mori desidero ut videam Christum, vivere renuo ut vivam cum Christo.* Nostis causam cur Deipara IESUM duodennem ita plorārit & quāsierit? non quod veteretur ne fame periret, aut quid incommodi pateretur, sed solā absentiam ferre nequibat. Bern. *Tantum subtractus vel ad modicū, ineffabiles presentia ejus delicias que-rebatur: tam enim dulcis est Dominus IESVS gustantibus eū, tam speciosus ad videndū, tam suavis ad amplectendū, ut brevis ejus absentia, materia doloris maxima sit.* B. Catharina Genuens̄is tāto desiderio estuabat in regione vivorum cōplecti sponsum, ut quoties officio defunctorū interesset, nunquam gravius indignaretur, quā sibi non parentari ac justa perfolvi, quē summo jure sibi debita arbitrabatur.

Mater Terela divino jaculo saucia, ad horas singula exclamabat: eja age, jam unā horā propinquior es dilecto, quo in eternū frueris. Raymundus Lullus ab amore insano ad divinum traductus, ita in Deum exarsit, ut dum mundū hunc solummodo ut exiliū à cœlesti illā patriā, à dilecto suo IESU longē distitum mente volveret, ilico deliquium pateretur.

Sed longē hoc exsuperat quod refert P. de Ponte in vita P. Alvarez c. 17. Joannem Baptistā Sanchez Societatis nostræ, tanto desiderio flagrasse videndi Deū, ut si quis illi affirmasset in vesperum esse victurū, eodie prę amoris magnitudine mortuus cōci-

disset. Quæ omnia ut indubitata cōprobat Bern. dū horribilius ac pœnalius estimat ad tēpus tolerare gehennam, quā cum qui semel gustavit, quā suavis sit Dominus, ab eo recedere. Ita animæ quę vel semel vnicam stillam cœlestis dulcedinis degustarunt: quid putas dixissent, inquit August. si magnam illā multitudinem dulcedinis divinitatis tuæ gustassent, quā abscondisti timentibus te.

Bern. serm. 35. in Cant.

Aug. soliloq. c. 22.

§. III.

Tormenti genus gravissimum, conspectu Dei, in quo omne bonum est, in æternum privari.

QUæ cū ita sint, si amicus ab amico tanto sensu avellitur, si animæ in hoc exilio ita exardescant in sponsum, quē obscurē admodum in imagine contemplātur, & tamen cruciatum summum ducunt, à summo bono vel exiguo tempore se jungi, quid erit in æternum ad tenebras mandari! quid erit in æternum sole illo divinitatis carere? quid erit in æternū omni bono privari? quis adeo lapideo corde exclamat S. Ephrem: *Quis sortem illā damnatorum non desleat? quando à facie creatoris perpetuò exclusi, ab ipso & Angelis & electis omnibus separabuntur.* Quā gravatē quandoq; hominibus accidit à facie Principis aut Regis arceri: *Quis sortem illam damnatorum non desleat quando à facie creatoris perpetuò exclusi, &c.*

Anno 1525. quarto mense Papiam obsederat Franciscus Galliarum Rex. Obsidio soluta, ipse captus Genuā in Hispaniam ad Carolum V. adductus. At Carolus eum in conspectum venire noluit, quod animum Francisci ita dejecit, ut febrī correptus sit, quæ ei fatalis videbatur, nisi eum Cæsar conspectu suo blandē solatus, ac propediē se dimissurum sponderet.

Dum Comes Henticus à Bergis Silvāducis perditā, Bruxellis Isabellā Infantem accederet, illa velo textit faciē suam, quo ita cōsternatus, ut exitum reperire nequirit, quā intrarat. Narrat Raphaël Columba Dominicanus Philippum II. duos Magnates (Grandes vocāt) à se dimississe, ac prohibuisse ne in conspectum suum venire præsume-

Stondan. to. 9. a. 1525. Maffejus, de gestis Caroli.

Drexel, tribun. l. 2. c. 9.

Aug. solil. cap. 1.

Bern. hom. infra oct. Epiph.

Cassim. court S. Tom. 4. trac. 3. sect. 13.

præsumeret, quod indecentius se in divino officio gessissent; quod ita illos perculit, ut unus mente captus totus insanierit: alter præ mœrore contabuerit. Itane verò tam grave est non posse potiri vultu Caroli, nõ posse Isabellam intueri, arceri conspectu Philippi? *Quis sortem illam damnatorum non desleat! quando à facie creatoris, quodque omnium gravissimum, perpetuò excludetur: perpetuò! in æternum! ut fideles animæ acerrimè torqueantur se conspectu Dei privati; solatia tamè habent dolorum, mirabiliter in spe constitutæ, ad tempus tatum privantur. Sed perpetuò! in æternum! quadiu Deus erit Deus, & quis sortem illam damnatorum non desleat?* Absalon ob cædem Amnonis fratris exul, intercedente Thecuite, dixit David ad Jaab, ut rediret Absalon in domum suam, ubi omnia habebat, sed faciem Regis non videret, idque ad biennium; quod aded affligebat Absalonem, ut dixerit: *Quare veni de Gessur, melius mihi erat ibi esse, obsecro ergo ut videã faciem Regis: quòd si memor est iniquitatis meæ, interficiat me.* O anima! ad biennium privari vultu Regis tã grave Absaloni est, ut patriã, propinquos, divitias, vitã, omnia pro nihilo ducat, si faciẽ patris nequit intueri. *Quis sortẽ illã damnatorũ non fleat?* Matth. 14. post miraculum 5. panum statim compulit Jesus discipulos ascendere in naviculam, & præcedere eos trans fretum, donec dimitteret turbas: Et Lucẽ 5. iterum volens transfretare rogavit (Petrum) à terra reducere pusillum. Quare primò utitur imperiò compulit, hinc precibus rogavit? quia in 1. casu mittit illos sine se, debebant illum deferere, quod illis durũ, nec ivissent nisi compulsi. In 2. casu ipse comitabatur. *Fer quod patet, ut Dionysius Carthusianus ait, quòd nec ad horam libenter separabansur à tam dulci & potenti Magi-*

stro: quod erit tota æternitate?

Dum Christus esset captivus in domo Caiphæ, Joannes cum illo intrarat, Petro excluso & pulsante ut intromitteretur, Joannes rogat ancillam ut aperiat: *Exivit discipulus alius qui erat notus Pontifici, & dixit ostiaria, & introduxit Petrum.* Quare ipsemet non aperit Petros? acutè Chrysostr. *Christum spectabat, ideo dixit mulieri, ut eũ introduceret.* Nec momento visionem perdere volebat; quid tota æternitate? & quid videbant Apostoli, quid spectabat Ioannes in Christo? faciem pallidam, lividam spuris, oculos natantes lachrymis, totum corpus sudore sanguineo perfusum; quid erit non biennio, non horã, non momento, sed tota æternitate privari facie illã lucidissimã, omninube detersã? omni bono excludi? Chrysostr. *audite: Sunt quidam insipientes qui sibi sufficere arbitrantur si à sensibilibus inferni supplicii eruãtur, ego autem omni pœnã gravius reor, à vultu Dei repelli. Imò si mille gehennas mihi proponas, non tantum hoc reputo neque abhorreo, sicut à gloriosa illius societatis jucunditate repelli, exosum fieri creatori, & eius aspectu indignum estimari.* Quo cum nihil efficacius dici possit, concludo, & dico: grave est in æternum pati rabidam famem ut canes, grave est rodi à verme qui non moritur, grave audire stridorem dentium, grave ad æternas tenebras ablegari, grave in stagnũ ignis & sulphuris immergi, grave in ignem æternum præcipitari; sed longè gravissimũ, quod mille gehennas superat, separari à conspectu Dei, nec in æternum posse potiri. Notat id probè S. Bruno qui exclamat: *Addantur tormenta tormentis, & pœna de judic.* *pœnis, saviant savius savissimi ministri, crescant crudelissima flagellorũ genera, & Deo non privemur, qui est cruciatus, ut ait Bern. omnium gravissimus.*

EMBLEMA VIII.

Cum inebriati fuerint. Ioan. 2.CRESCERET IN VENTREM CUCUMIS. *Geor. 4.*

DOMINICA SECUNDA

POST EPIPHANIAM.

De ebrietate, quæ potissimum incurritur per infames ritus bibendi, super sanitatem. Exponitur per cucumeres & melopepones laciniis appositis, quæ guttâ jugiter manente, eos humectent.

§. I. *Quot haustus, moderni pro more habeant.*

§. II. *Ritus bibendi super sanitatem, minimè sanus corpori, & animæ.*

§. III. *Ab hoc infami ritu bibendi hæresim ortam esse, liquidò demonstratur.*

§. IV. *An & quale peccatum sit, cogere ad æquales haustus.*

DOMINICA SECUNDA.

POST EPIPHANIAM.

Cum inebrietati fuerint. Ioan. 2.

MORIS est in hortis, ut pepones ac melopepones incredibiliter turgescant & exrescant, si aqua desuper, aut vasculo apposito, Siphonis instar, per laciniam guttatim

stillet; idem in cucumere usu venit, qui in ventrem exrescat, si irriguum non desit, ut rectè poëta :

Cresceret in ventrem cucumis.

Ejusmodi cucumeres, pepones, ac melopepones, tam facilè mille, quàm unum compererim, qui assiduo stillicidio crescant in ventrem, domini abdomini fervientes. Unum è millibus adduxisse sufficiat, Georgium Buchananum excullatum Monachum : Qui ubi vitam omnem Parisiis ac Burdigali, in universitate iniquitarum tranlegisset, inter omnes coëtaneos suos proficiebat, studens maximè calicibus epotandis; jam magister in artibus, sub finem vitæ vocatus in Scotiam, ut filium Serenissimi Regis magnæ Britannia (scilicet sus Minervam) instrueret : ubi plus indulgens genio & ingenio, hydrophi conflictari cœpit, jamque hic totus in ventrem crescebat, nulli nisi sibi dolori, quod vulgo audiret, non aqua intercute, sed vino intercute laborare. Nec hic ei aqua, vel vinum hæsit; assiduo se ingurgitans, ne quidquam monentibus amicis, tam potenter potando, se hominem extingueret : consilium hac super re medicorum haberi voluit, qui unanimiter decreverunt, si sibi temperare vellet, ad sexennium posse vitam producere. ecquid, inquit ille, si strenuè potitare pergam ! Respondent post duas tresve hebdomadas fu-

nus fore, tum ille subsumpsit. *Recipe vestrum vos recipite, potiones vestras potitate, mavelim ego per tres hebdomadas strenuè bibere, quàm per sexennium medicè miserè vivere : & extemplò jussit adferri vasculum generosi vini, statuens non prius mori, quàm fundum cerneret ; & quis credat cum amplius bibere non posset, vasculo ad cervical posito, instar peponis per laciniam in os assiduo stillicidia derivata, ad moribundum refocillandum ; dumque inter calicem supremaque labra mors natitaret, optabat totus vasi immergi, ut apud Epigonum rana, quæ in vas vini delapsa coaxabat, *Φέυ τίτες ὕδως πύδσοι μαινὺν σὲ φρονεῖ μαινόμενοι.* Sub id tempus ministri qui ad eum viserant, orationem Dominicam illi præcinebant, & ad subsequendum voce hortabantur : ad quos ille, non aliam quàm istam Propertii se nosse dictitabât :*

Cynthia prima suis miserum, me cepit ocellis Propert. l. 1. r.
Contactum nullis ante cupidinibus. Eleg. 1.

Atque in hac tristi atque infami elegiâ, purpuream vomit ille animam. Ejusdem farinae homo Sebastianus Castalion, minister sibi optimè ministrare solitus, qui inter pocula scripturis abuti, ac ad quemlibet haustum interrogare : *Tu quis es ? Ubi gustarat, si tenue vinum esset, respondebat, Ego sum, qui sum. Quia nil commovebatur, sin verò generosum : Hic est filius Dei, aiebat : claudebat potationem, Per omnia pocula poculorum.* Alter capacioris ventriculi quàm cerebri, ubi in tabernâ vitrum cerevisiæ ac alterum vini depictum vidit, hoc sacrum lemma subnotavit : *Meliora sunt opera Dei, quàm hominum,* quibus ille pessimè ad ebrietatem abutebatur. Meri-pepones.

Garassus
l. 2. sect. 15.

Virg. 4.
Georg.

Garassus
doctrinae cu-
riensis l. 6.
sect. 13.

Fuit qui in Balenam, belluam marinam capacissimam converti exoptabat, modò mare Creticum in merum creticum, aut in Eurypum vini, (ut olim sub Heliogabalo) converteretur; scilicet id unum in votis, ut talis Eurypus, aut Eridanus, noctes atque dies influat in os ejus. Hujusmodi belluam spectandam proponit Flavianus Episcopus, qui refert de pessimo Imperatore Bonoso, adedò vinosum ac bono vino additum fuisse, ut hoc passim ipse jactitaret, (quod olim Biberius mero) senatum ad bibendum non ad vivendum, hos Plautus anseres & anates compellat, quibus guttur semper liquidum, & vixdum aquâ exeunt, arent statim. Ariditatem hanc probè caverat * Stratonicus cytharædus, qui cum per diem omnem in popinis, dormiturus semper poculum adferri jubebat; *Non quod sitiam, inquit, sed ne sitiam.* Quin & * Syracusis repertus tam diu bibere, donec cooperatâ terrâ fœtum ederent ova. Nò ne hi jure cum Diogene in vase commorari possent? qui idcirco hanc sibi cellam vinariam delegerat, ut in ea plangeret vacuum reperit, aut saltem odore vini, quod redolebat, se reficeret. Sic

* Epid. Ens.
lib. 2.

* Plin. l. 10.
cap. 54.
Garassus
Doct. Cu.
riense lib.
28. ser. 5.

Horat. l. 2.
Sat. 5.

Canis à corio nunquam absterrebitur unctò.
Vel cerè ut anus illa apud Aristophanem, sepulchrum sibi eligerent in cæva, infra dolium, ut sic ossa arida, quasi in via, *Gutt. à jugiter manante*, recondi possint, hoc brevi Epitaphio adscripto.

Il est mort pour les trais-passés.

In quibus id meritò execratur Basilius, capacitatem potandi, fortitudini duci, potentes ad bibendum, athletas dici: *Nam qui plus hausserit meri, inquit, is præ ceteris laudatur, is victoriam refert.* Nostis quæ hæc laus sit? Quibusdam Philippum laudantibus quòd faecundus, quòd formosus, quòd vini capax esset, scitè Demosthenes hoc audiens respondit: prima laus Sophistarum est, secunda foeminarum, tertia spongiæ. Et disertè Seneca, *quæ gloria est capere multum? cū superstes toti convivio fueris, vinceris à dolio.* Interim corruptissimos mores deplorat Amb. *Nota grandis si quis se excuset, si quis forte temperandum vinum putet.* Hic cerebellum gallina-

Basil. de
Ebricit.

Epulum
Gasp. Ens
p. 103.
Senec. lib.
12. Epist. 1.

Amb. l. de
Elin 6. 13.

ceum audit ab iis, qui capacitatem se habere jactant capitis illius gigantis, de quo Philostratus in Heroicis: *Caput hoc supra septuaginta duas pintas vini cepisse; istiusmodi bibones parum expendunt illud oris aurei oraculum: Vini largior usus, infinitorum est causa malorum.* Quæ mala omnia ex infamitu bibendi super sanitatem, quo ventres in cucumeres distenduntur, profluere ostendemus, & ne ebriosorum more, quasi gubernatores amisso clavo fluctuemus, ebrietatis fontes, id est, haustus super sanitatem, eorumque infames rivos ac ritus insectabimur.

Chrysostr.
hom. 10. in
Genens.

§. I.

Quot haustus moderni pro more habeant.

A Sclepiadis medici pronuntiarum est: Super mensam primū haustum esse necessitatis, secundum voluptatis, tertium ebrietatis. Profusior Suidas, sapiētī tres vini calices permittit: primum valetudinis, secundum voluptatis, tertium somni; hinc inquit Matinesius, qui de bibendi ritu liquidissimè scripsit, laudabilis illa consuetudo, quam, inquit, ipsemet meis oculis in aulis Principum usurpavi, nobilem pueris tres dumtaxat vini cyathos porrigi, sic ut censuram incurreret, qui hanc mensuram excederet; quin & viris Ecclesiasticis in Concilio Laodicensi cautum, ut ter tantummodo bibant: nec mirum cū Apuleius: *Sapientissimi illud dictum esse asserat: Primum craterem ad sitim pertinere, secundum ad hilaritatem, ad voluptatem tertium, quartum ad insaniam; & quidem teste Seneca. Voluntariam*

pag. 128.

Lib. 3. Fleg.
rid.

Senec. Epist.
83.

Serid apud Athenæum comicus: primum haustum consecrat sanitati, secundum amori, tertium somno, quartum injuriæ, quintum rixi, sextum furori ac pugnae. Hic quartum haustum tradit injuriæ, quòd corpori, quòd famæ, quòd animæ, quòd Deo injurius, quòd omnium malorum causa, quis credat? cū jam, ô tempora! ô mores! nisi quater, quater, & decies quater respondeas, hospiti injurius sis, & amicitia

Athen. l. 2.
dig.

citia

Aug. Serm. 231. de Tempore. *citæ jura violes: Et per inimicam amicitiam, inquit August. adjurare homines non erubescunt, ut potum amplius accipiant quam oportet.*

Juven. Sat. 13. *Bibunt cyathos numero totidem quot Thebarum porta, vel divitis ostia Nili. Ita olim Martialis frequentius super sanitatem bibi solitum ait:*

Mart. l. 10. *Mevia sex cyathis, septem Iustina bibatur, Quinque Lycas, Lyde quatuor, Yda tribus. Quid, quod communis Romanorum mos esset, decies super mensam bibere, unde Plautus: Vide quot cyathos bibimus, tot quot digiti tibi sunt in manu, & addit: tibi propino decem, affunde tu tibi inde si sapi. Justus Lipsius in legibus convivalibus: Decem cyathi summa portio sunt. Martialis vult Sextilianum egregium bibonem, bibere facem, si ultra decem cyathos exsiccet.*

V. Raderum in Mart. l. 1. Ep. 25. *A caupone tibi sax lalerana petatur, Si plusquam decies Sextiliane bibis. Augustus, teste Suetonio, duodecim cyathos bibisse narratur; & modò sunt qui ejus illustre exemplum sequuntur, qui duodecim scyphos, (ò probrum!) in honorem duodecim Apostolorum, Borussorum more ebibant. Nec hoc satis, Ovidium audi lib. 3. Factorum, factis dignissimum.*

Annosq; precantur Quot sumunt cyathos, ad numerumq; bibunt. Inveniens illic, qui Nestoris ebibat annos, Qua sit per calices, facta Sibylla suis. Qui tercentenos calices unâ cœnâ exsiccant, nōne hi brevî numerum undecim millium adæquarent? ne autem copia obruere videatur, Primò, inquit Amb. minoribus poculis, quasi velitari pugna præcluditur; verum hac nō est sobrietatis species, sed disciplina bibendi, ut irriterent sitim. Fuit qui Organi in morem vitreas fistulas majores ac majores in mensa habebat, quæ singule singulos sonos percussæ reddebant, ut, re, mi, fa, sol, la; has hoc ordine fistulas exsufflabat, Vt utiliter, re realiter, mi mirabiliter, fa faciliter, so soleniter, la lacrymabiliter, ut vinum oculis stillaret; veris certè lacrymis dignissimi, qui usque eò seingurgitant, & bibunt quasi vinum iniquitatem suam. Has fistulas suo etiã tempore convivas exhilarasse damnat

idem *Pontifex: tamquam per fistulas, aut canales vina funduntur, hos homines, an utres verius existimaverim? an pepones? qui toti in ventrem turgescunt. Pro numero porrò fistularum, sonus epulantis: principio enim convivi ut quidam perversè lusit: Nō sunt loquela, ad secundos missus: Cœperunt loqui; postea in omnem terram exivit sonus eorum. aut ut hæreticus observavit, sub initium prandii: In principio non erat verbum, sub medium exiit sermo, sub finem in omnem terram exivit sonus eorum. Meliora sanè super mensam documenta tradit Tympius, senes ac viri docti, sint vocales: sceminae ac juvenes, semivocales: ut interroganti respondeant; pueri & virgines: Muta, sed ad hanc mensuram fistulæ, nullæ mutæ, sed omnes sunt vocales, liquidae & consonantes, quidlibet effutiunt, in se & suos, in sacros & profanos, in Deum & divos, & ut fistulæ meliùs sonent, innumeros bibendi titulos importunè congerunt. Quid referam sacramenta, inquit Ambrosius, quæ violare nefas arbitrantur: bibamus, inquit, pro salute Imperatorum, & qui non biberit sit reus in devotione: videtur enim non amare Imperatorem, qui pro salute ejus non biberit. O pia devotionis obsequium! Quot calices pro salute Regis Hispaniarum? an idè sanioem, aut magis incolumem arbitramini? Quot calices ad sanitatem Principis Cardinalis? an idè longiùs vitam produxit? pergite porrò Ambrosius: Bibamus pro salute exercituum, pro comitum virtute. Quot haustus ad salutem Serenissimi Ducis Lotharingi, Amalphi, Baronis Becquii, ad felicè successum exercitus? hæc in animos influere, hoc irriguo, victoriarum lauros excrecere putatis? tandem etiam bibamus pro filiorum salute, ad salutem filiae desponsæ, vel novæ nuptæ, ad salutem filii religiosi, ad salutem fororis, generi, avi, atavi; quot haustus jam super pacem? mille titulos excogitant, ut bibant, ad sanitatem, & morbum & mortem bibunt: hoc esse sanitatem bibere:

Non sani est hominis, non sanus juret Orestes. Bibunt capitis dolores, bibunt apoplexiam, bibunt lippitudinè oculorum, bibunt podagram, bibunt mortem corporis ac animæ, non est in potâ vera salute salus. Quod severè

* Amb. l. 1. de Elia c. 17.
Psal. 41.
Garassius, Doct. cur. pag. 202.

Tymp. Alcedon. c. 32.
Ambros. de Elia c. 17.

Persius Satyr. 3.

commonet Amb. *Vocatis ut amicos, dimittitis ut inimicos, quantum melius in terram tua vina sudiffes? Quid te delectant damna sine gratia? rogans ad iucunditatem, cogis ad mortem.*

§. II.

Ritus bibendi super sanitatem, minimè sanus corpori ac animæ.

Vidi in quodam celebri convivio argenteas cymbas purpureis velis, quibus inscriptum legebatur: *Vaert Wel*, hæc vino plenæ exhauriendæ erant ad sanitatem, *Vaert Wel*, nec attendunt simul involvi, *Vaert naer de hel*, hæc cymba Charontis est: fingunt Poëtæ Herculem scypho pro navigio usum fuisse, ut styga tranaret; heu nimis verè scypho utentes, ad inferna trajiciunt.

Quid quòd pietate impia ingluviem suam palliare student, dum non modò ad salutem vivorù, sed etiam mortuorum suas animas mergunt; quos sic perstringit sanctissimus Antistes: *Hæc vota ad Deum pervenire judicant, sicut illi qui calices ad sepulchra Martyrum deferunt, atque illic in vesperam bibunt, & aliter se exaudiri posse non credunt. O stultitiam hominum! qui ebrietatem sacrificium putant, qui æstimant illos ebrietate placari, qui jejunio passiones sustinere diduerunt, sic olim super corpora martyrum; at hac tempestate non minus sobriè exorbitant in exequiis, super funera defunctorum. Potitant ad salutem animæ defunctæ, & faciliùs decem aut viginti animæ horum convivarum ad inferos per ebrietatem descendunt, quàm unam animam è purgatorio potando liberent; laudant benignitatem, benevolentiam, munificentiam hominis demortui, quàm suis semper optimè esse voluit, atque extremo spiritu hoc inculcasse: exequiæ honestæ instituerentur, ne quis amicorum excluderetur, nihil deesset, sic cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Hic omnium plausus & approbatio, hic denuo ad salutem tam liberalis viri liberaliores haustus funduntur. Dicuntur ejusmodi homines pro patrone co-*

lere S. Hermelandum, de quo Surtius 23. Martii consulendus. Ut hi virum bonum laudant, quo se liberaliùs invitent, & omnem difficultatem domus mortuariæ cantitharo diluunt; cùm tamen unum De profundis à sobrio dictum, plus proderit animæ, quàm omnes illi calices epoti ad salutem: & à fortiori, Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis; si expensæ in exequias factæ, pauperibus erogarentur, ignem piacularem multò potentiùs hac ratione, quàm vino exstingerent. O infelicitas generis humani (exclamat Augustinus) quàm multi inveniuntur qui ebriosos & luxuriosos ampliùs quàm oportet cogunt bibere, & ante ostium pauperibus petentibus, vel unum calicem dissimulant dare; nec attendunt quia illud quod luxuriosis videntur ingerere, Christus in pauperibus deberet accipere, qui dixit, quod fecistis uni ex minimis fratribus meis, mihi fecistis. Profectò mos barbarus videtur, vix parens aut maritus ex oculis sublatus, terræ mandatus, à funere ad epulas, ad pocula reditur; saniora ad sanitatem Origenes suadet. Quia in perpetuum vivunt hi qui moriuntur, celebramus nimirum; religiosos cum Sacerdotibus convocantes; adhuc egenos & pauperes, pupillos & viduas saturantes, ut fiat festivitas nostra in memoriam requiei defunctis animabus, quarum memoriam celebramus. Alludit eodem Chrysoft. Cur post mortem tuorum, pauperes vocas? cur Presbyteros, ut pro eo velint orare obsecras? non ignoro te responsurum, ut defunctus requiem adipiscatur, ut & propitium judicem inveniat. Et ut quid tu convivas, potatores, helluones, ebriosos convocas? credo ut defunctus requiem adipiscatur, ut & propitium judicem inveniat. Credite bibones.

§. III.

Ab hoc infami ritu bibendi hæresim ortam esse, liquidò demonstratur.

Alterum est quòd in hoc bibendi ritu non semel religio & fides orthodoxa periclitetur, & in vino naufragetur. Unde illud Eccli. 19. *Vinum & mulieres, apostatant*

Lib. de Elia
6. 14.

Amb. cit.
6. 17.

10. 13.

Eccl. 3.

Aug. sem.
de temp. 13.

Orig. in Job
lib. 3.

v. Mason.
pag. 10.

Statere faciunt. Quoties accidit in Angliâ, Germaniâ, aliisq; terris hæresi infectis propinēt super mensam ad incolumitatem reformatę Religionis, ad salutem Patriarchę sui Lutheri, Calvinę quid hęc agant presbyteri qui detegi meruūt? Quid tepidi Catholici, qui risum & scommata veriti? accidit in Angliâ ut P. Personius præderet in aulâ, ubi omnis nobilitas accumbebat, *genialis haustu in orbem ire debebat, Ad sanitatem Regina Elisabetha ut caput Ecclesię.* Quid hęc ageret Personius? nolle respondere, se manifestare, ac certo exitio subijcere erat, haustu respondere, fidem exuere erat. dum ecce, *castisve Deusve* dederit, vitro per manus ambulante, cerdo quidam detritos calceos venales proclamat. Audiit hunc Personius, nam atrium plateam spectabat, & ut lepido erat ingenio, hominem in aulam invocat; suspensus avidè convivis, interrogat: quot paria calceorum uno die conficere posset? hic, strenuâ operâ & omni industriâ, tria paria; ad quem Personius, manu aureis plenâ protensâ, hos, inquit, depono, me duodecim paria intra horam facturum, cerdone hærente ne habente quod deponeret, convivas compellat, quorum nonnulli cum eo decertant; curat Personius adferri duodecim paria ocrearum, & cultro arrepto, superiore parte recisâ, calceos exhibuit: quo ludo conspecto omnis turba in risum, in plausum effunditur, & haustus ad sanitatem reginę excidit. Non leve tamen cuiquam hęc periculum immineret, ut aut hæresim imbiberet, aut sanguinem funderet.

Et ubi quæso *Geusii* nati & baptizati nisi in convivio ebriosorum comptantium? rem omnem acuratè ex arcanis epistolis compertam, Strada complexus est. Anno 1566. excepit Brederodius in Culemburgianis edibus conjuratos peramplo sanè convivio, sed in fausto vel ipsis parietibus, hoc postea nomine solo æquatis: fuere convivæ circiter trecenti: narravit hic inter alia Brederodius Culemburgio, atque Bergensi, quid ipse aliisque pridie audierant, qui proprius ad Gubernatricem Margaretam accesserant, nempe à Carolo

Comite Barlamontio universam illam nobilium virorum coronam voce Gallicâ *Geusios* contemptim appellatos, quasi nihil ei à mendicis ac nebulonibus pertimescendum; placet tamen nomen illud facere factioni proprium, atque ex eo petere insignia firmatæ conspirationis, itaque compotantes (& aderat fortè illac præteriens Comes Hoostratanus) invitare sese peralacriter, & *Gheusios* invicem compellare, tum universi sumptis majoribus poculare, *Gheusio* nomini salutique faustè ac feliciter comprecari, *vivât Gheusii*, plausu ingenti strepituque conclamare: denique Brederodius sub finem convivii, manticâ quæ fortè domi reperta est, ad collum more emendicantium suspensâ, ligneoque poculo vini pleno, manu elato, convivis simul omnibus propinat, agitque gratias quòd se ad eum diem tantâ animorum consensione comitati essent, eoque sperare conservaturos idem propositum, pollicitus se pro ea societate ac singulis sociorum, mortem libentissimè subiturum esse; ad ea verba magis clamoribus ingeminatum *vivant Geusii*: inde Brederodius vino prægustato, cyathum ac manticam propè assidenti tradit, à quo in alios atque alios poculo illo atque sacculo circumlatis, cum singuli resalutato Brederodio inter bibendum, pro sociorum salute caput devovisset suum, à mensâ consurrexere, ac Brederodio ligneum vasculum & manticam (nam ad illum redierant) parieti affigentem, sequuntur ceteri exemplum, & suum quique clavum parieti pagentes, ex uno in alium locum insignia illa transferunt, deridiculis sanè cæremoniis initiati. Quo tempore supervenientibus à Mansfeldii domo, ubi pransi erant, Oratio, Egmontio atque Hornano, repotatio restituta est: reditur ad pocula, hospitibusque bibentibus, eadem pro *Gheusii* vota permagnis acclamationibus renovata; addunt aliqui convivas jam madidos sese vino indecorè perfudisse, mente nimirum de statu jam versâ, nec hoc satis; statuunt privatos extra parietes *Gheusium* nomen efferre: ergo per dies insequentes tota urbe

Virg. l. 9.
Æneid.

Strada de
bello Belgic.
lib. 1566.

apparent conjurati, vestibus è panno cineracei coloris induti. Alii ligneas lagunculas, scutellasque (quæ pauperum suppellex esse solet) pileis affigunt, plerique nummum primo exsculprum è cera vel è ligno, postea ex auro argentoque, instar bullæ suspendunt è collo, in cujus altera parte Philippi regis effigies hoc lemmate, sed gallicè conscripto: *Fideles Regi*. In alterâ, mantica duorum complexu manuum intercepta, circumque legebatur: *Vsque ad manticam, jusques à la besace*. Postremò barbas rasitare incipiunt, relictis in superiore tantùm labro, Turcarum in morem, productis utrimque alis, credo ut vilem mendicantis speciem, ferocitate oris attollerent, seque simul suplices, simul metuendos ostenderent. Atque hæc origo nominis Gheusii fuit, hîc primum fides naufragari, Religio ac viri Ecclesiastici ludibrio haberi cœpti. Vereri ac revereri neminem potator novit: *Ebrietas* enim, ut D. Thom. ait, sic dicta, *quasi extra briam, sans bride*, sine fræno rationis, ut notat Lessius & manifestè liquet in symposio illo anno 1565. Cameraci habito, dum apud W arluseum arcis præfectum cœnarent Archiepiscopus urbis, Egmondanus, ceterique honestissimi ordinis homines complures, agunt socii Egmondani multis atque immanibus cyathis Archiepiscopum obruere: inde incalcescente cœna, pileû cum Archiepiscopi galero commutarunt, atque unâ cum cyatho per convivas ex ordine transmittunt: non fert eam indignitatem Maximilianus à Meloduno Vicecomes Gandavenis, Atrebatî Præfectus: surgentique è mensâ, delatum ad se ex ordine galerum, Archiepiscopo restituit. Ast cibus sublatis postulat vastum aliquod poculum ceruus quis conviva, ac Archiepiscopo propinat, respondet illustrissimus paruisse se cœnivarum voluntati dum cœnaretur, cœnâ peractâ non esse se ampliùs bibiturum; urget alter, negat constanter Archiepiscopus: ibi tum exandescens recusatus, sat te, inquit, novimus, & ingentem pelvim arreptam, quæ manibus abluendis ad manum erat, conjicere Archiepiscopo in caput pa-

rabat, ni Egmondanus pelvim avertisset, sic tamen ut conviva ille, pugno in frontem Archiepiscopi eliso, pileum de capite deturbarit; Archiepiscopus cum se armis tueri nequiret, Egmondanum inlclamat, qui ingentem vultu mœrorem præ se ferens quid facere oporteat invenire se negat, discedit itaque Archiepiscopus Vicecomite, Nortcarmioque eum deducentibus, scripturumque se res eas regi palam asseverabat. Nonne verissimum hîc illud Hieronymi comprobatur: *Videas alios pocula in tela vertetes, scyphum in faciem jacere conviva*, nulla habita ratione personæ, dignitatis, religionis, observantiæ, quæ omnia inter pocula exuuntur. Nunc cui mirû videbitur, si hæretici, si Gheusii inter pocula vino baptizati, ebrietatè profiteantur, nec ebrietatè peccatum repentent? Sic enim lego apud * Prætolû, hæreticos natos ab Elpidio & Agape Trivenetica muliere, ebrietatem nec malum nec ullum peccatum dictitasse; in quos cadit illud Hieronymi: *Si quando voluit festive ac lepide bibere, ubi se mero ingurgitaverint, ebrietati sacrilegium cumulantes ajunt: Absit ut ego me à Christi sanguine abstineam*, ut ego ebrius eundem non bibam, quia mala non est ebrietas. *Equam pallentem viderint aut tristem, miseram hanc, & Manicheam vocant, & consequenter tali proposito sobrietas hæresis est*; verè hæresis maxima, sobrietatem hæresim ducere. In quam ne nostrates Ministri Gheusii incurrant, credo illos adeò studere calicibus epotandis, à fundatore suo Luthero probè edoctos. Nestorem ferunt illum Homericum, poculum tantæ magnitudinis habuisse, ut validus juvenis vix ambabus manibus gestaret, ipse verò unâ amyctide exsiccabat. Hanc fabulam Lutherus in historiam vertit nimis quàm veram: instituit domi suæ Lutherus convivium ad quod professores Universitatis præcipuos invitavit, atque inter hos Illebius; absoluto prandio cum omnes hilariores fuissent, Lutherus vitrum capacissimum, cujus idea exstat, sibi porrigi jussit, quod tribus circulis distinctum erat: ex hoc convivis ordine propinat, cumque ad Illebius venisset, Lutherus vitri

Hieron. in e.
1. Epist. ad Titum.

* Lib. de vè.
tà & secta
hæret. cap.
de Agapetis
a. 395.

Hieron. de
Custo Virg.
ad Eust.

Mathene-
sus pa. 76.

Lessius de
jure lib. 4.
cap. 3. dub. 3.

Hareus to.
3. pag. 32.
an. 1565.

us vitri mysterium ei exposuit, dicens: M. Isebi hoc tibi vino plenum propino, ad primum circulum decem præcepta continet, ad secundum, symbolum Apostolorum; ad tertium, orationem Dominicam, & porrò ad fundum usque quod reliquum est in Carechesi. His dictis Lutherus vitrum magno spiritu evacuavit; ac denuò impletum Isebio tradit, ut respondeat, qui decalogum totum usque ad primum circulum exhausit, impossibile sibi dictitans ut infra circulum biberet; itaque vitrum deposuit, quod sine horrore deinceps intueri non potuit. Tum Lutherus, sciebam, inquit, jam ante, quòd decalogum potare posset M. Isebius, at symbolum Fidei, orationem Dominicam, & quæ præterea Catechismo continentur, nequaquam exhaurire valeret: quia antinomiam hanc ipse quoque contra Lutherum instituit, ut decalogus ex Ecclesiâ ad curiam deferretur. Huic convivio interfuit Spangenbergius apostata monachus, qui hoc memorabile factum descripsit in codice bibliorum, quod Lutherani mensalium colloquiorum tomo, postmodum inferuerunt, titulo *Mirabilis historia*. At nõnne meritò ministri satanæ, ministros Ecclesiæ confunderent, & Catholicis ruborem incuterent, si reperire est, qui Lutheri calicem ad fundum exhauriat, dum per ebrietatem non unum sæpè præceptum transgreditur: nam ut Augustinus, *Ebrietas flagitiorum omnium mater est*, quod vel Ethicus luce fidei privatus vidit: *Omne vitrum*, inquit Seneca, *ebrietas incendit ac dirigit*. Qui potu tenetur, quis symbolum, quis orationem Dominicam, tenet & quis vel apicem Carechismi? omnem rationem & orationem potus haurit: quare si dignitati, si honori, si integritati cautum velint, monet Hieronymus Ecclesiasticos, conviviam ac symposia devitare: *Facile enim contemnimur*, inquit, *clericus, qui sæpè vocatus ad prandium, non recusat; nescio enim quomodo etiam ipsi qui invitant ut venias, cum accesseris viliorum te reputant*. Rem aptissimo Apologo exponit Vincentius Ferrar. Gallinas conspecto pavone attonitas stetisse, at ubi vi-

derunt pavonem submissâ caudâ vasculo opportunè conspecto, in escam, & in porum ferri, licèd quasi ad avem confortem & concolorem advolant, & quam ante suspexerant, nunc præ nimiam familiaritate contemnunt; ita, inquit, quandoque in convivio plures scemina ac puellæ confederunt, intrat vir Ecclesiasticus habitu venerando, conticuere omnes; at ubi in escam, in frequentes haustus profusum, ad omnium sanitatem respondere promptum viderint, qui antea venerationi erat, jam contemptui & risui est. Hæc obiter. Sed nunquid in Catholicorum convivii exemplo Lutheri, sub finem mensæ ingens cantharus evacuandus propinatur! Non diffitetur Ambrosius: *Primò*, inquit, *videmus, minoribus poculis velut velitari pugna, præluditur: deinde procedente potu longius, contentiones diversa & magna certamina, quis bibendo præcellat; nota gravis si quis se excusat, & hæc donec ad mensas perveniatur secundas; at ubi consummata fuerint epula, & putet jam esse surgendum: tunc de integro potum instaurant suum, & cum consummaverint, tunc inchoare se dicunt* (titulo pio ad lucrandas indulgentias Bonifacii post gratias) *tunc deferuntur Phiala, tunc maximi crateres, quasi instrumenta bellorum*. Hæc levis tormentum ingenio admovent. Non poculi sed profuvii genus esse videtur, quòd spectat illud Horatii.

Post hæc ludus erat cupâ potare magistra.
Et suo tempore hos perditissimos mores damnat Augustinus: *Iam transacto convivio, expletâ siti, cum amplius bibere non possint nec debeant, tunc quasi novelli, quasi & ipsa hora supervenerint, diversis nominibus incipiunt bibere.*

Extremum illud malorum est, vi cogere ad potandum, gravissimis etiam minis adhibitis, de quo Basilius: *De ebrietate per ambitionem contendunt, cuius auctorem legis diabolus habet, victoria verò præmiu peccatum*. Quod quale peccatum sit, & quando hoc ritu bibendi super sanitatem peccetur, placet paucis è Theologorum placis astruere.

Amb. de Eliâ c. 13.

Amb. c. 17.

Horat. l. 2. Sat. 2.

Aug. serm. 232.

Hom. in ebriosos.

Aug. serm. 231. & 232. de temp. Chrysolog. serm. 26. Gen. Ep. 83.

Hier. Epist. ad Nepotian.

§. IV.

*An & quale peccatum sit, cogere ad
æquales haustus.*

Lessius de Justitiâ lib. 4. cap. 3. dub. 4. quærit utrùm peccatum sit provocare ad æquales calices, & an fas responderet. Respondet provocationem illam esse peccatum mortiferum, si eam facias animo te vel alium inebriandi. 2. Si advertas, aut faciliè advertere possis, inde in te vel altero ebrietatem secururam, etiã si non eo animo facias. Probat ex Augustino, *Majora pocula providentur, certâ bibendi lege contenditur, qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine.* Et infra adfert eorum excusationem. *Miserabiliter se excusare conantur dicentes: ingratus habeo amicam meum, si quoties illum ad convivium vocavero, potum ei quantum voluerit non dederò. quam sic refutat: Et non sit tibi amicus, qui te Deo vult facere inimicum, qui & tuus & suus est inimicus: Et in fine sermonis: Quicumque ad bibendum pronus fuerit, vel in convivio suo alios adjurare vel cogere voluerit, & pro se & pro illis in die iudicii reus erit. Quærit ulterius Lessius: si grande malum, si ipsam mortem minentur, ut respondeas, an te ipsum inebriare aut periculo ebrietatis exponere possis? Resp. videtur sanè id esse illicitum, quia ob nullam causam fas est facere peccatum, atqui se inebriare est peccatum, ergò. Confirmatur ex mente Augustini serm. 232. *Solent ebriosi ita se excusare, ut dicant, persona potens me coëgit, ut amplius bibam, & in convivio Regis non potui aliud facere; ad excusandas excusationes in peccatis, ista prætendimus, & quod implere nolumus, nõ potuisse nos dicimus, nolle in culpâ est nostrâ, & nõ posse præteritur: etiã si ad hæc veniretur aut bibas, aut morieris, melius erat ut caro tua sobria occideretur quàm per ebrietatem anima moreretur.**

Hoc barbarum aut Scythicum, teste Laërtio: aut bibe, inquit, aut hunc cantharum quantum est, in caput impingam tuum; dicitur hoc impudens adèò indignè tulit Empedocles, ut postridiè co-

acto concilio, & invitatore & symposiarcham reos egerit, damnandosque curavit; adèò etiam Ethnicis hæc importuna potandi necessitudo displicuit.

Apud Persas lege sancitum erat, ne quis alterum ad bibendum incitaret: in convivio Assueri, *Nec erat qui cogeret ad bibendum,* quo textu nequiter quidam abusus dixit, fuisse in convivio Pincernam, *Nec nomine, qui cogeret ad bibendum.* Adèò in rem suam perversè Cotylones illi sacram paginam vertunt. Quin & Principes Catholici hunc barbarum, imò diabolicum potandi ritum publico edicto extinguere conati sunt. Anno 1500. sub Maximiliano, mandatum Electoribus Principibus, Comitibus, Nobilibus, ac Magistratibus Reip. tam status Ecclesiastici quàm civilis, neminem ad bibendum cogi posse, aut in certamen venire. Idem severè instauravit in comitiis Augustanis Carolus V. Imperator: sed quod potissimùm in animis nostris locum habere deberet, est illud Origenis: *Audistis edictum Regis aeterni, lamentabilem finem ebrietatis vel crapula didicistis.* Ille legem sanxit, & transgresso ignem aeternum minatur, nec commovebimur? Pro epologo paucas praxes subnecto, quibus mente & corpore sano super sanitatem bibere, nimiam verò potandi importunitatem honestè excutere poterimus: exstat illud Alphonfi magni apophthegma, amicitiam tribus servari: pileo, folio chartæ, & vitro; pileo perhumaniter salutando, folio chartæ amico literas missitando: vitro denique haustum bonum propinando, sed hic moderatus sit oportet. Haustus amicitiae in orbem eat, idemque calix per omnes transeat, uti olim Alexandrum fecisse memorat Arrianus, qui pace inter Persas & Macedonas initâ, convivium instituit, in quo craterem suum in orbem ire voluit, in concordiam utriusque imperii; biberunt autem ex illo cratere omnes convivæ, qui erant supra novem millia, aut potius delibarent. Ad frequentes verò haustus excutiendos:

Sunt qui sub finem mensæ ut coronidem imponant, dicunt hunc cyathum D. Georgio vel patrono tutelari propino, & hoc

Serm. 232.
de temp.

Matens.
pag. 90.

Lib. Æstet.

Maten.
pag. 34.

Hom. 7. in
Levit.

hoc finem bibendi faciamus. 2. Aliud exemplum habes in eruditissimo Glareano, quem cum hospes liberalius invitaret, & liberius incitaret, canem forte saturum in triclinio stertentem conspicatus, sic impudentem molestiam retorfit: num isto cane insipientiorem me vultis? hic p. ius allatrabat, insiliebat, nunc exempta fame siti que, quietus est; ego vero satur non desistam? Quo spectat illud ingeniosi & ingenui adolescentis, qui cum a Principe quodam ad largius potandum urgeretur, respondit: veniam peto clementissime Princeps: *A bestia parum absum, vultne clementia tua, torum me bestiam fieri?* Profecto is ut Aristot. ait: *Decies millies bestia deterior esset.*

3. Respondeat illis quod laudatus à Plutarcho Oreon cuidam: *Satius est me tuas nunc inimicitias subire, quam valde postea gemere.*

4. Ubi periculum quis sibi imminere sentit, ne ratio sede sua deturbetur, dum caput levius, dum lingua parum blasa, dum

Luvien. Sat. ———— Iam vertigine reatum

6.

Ambulit & geminis exurgit mensa lucernis. Plusquam tempus est ut desistat; hac cautela adhibita, quam alter sibi, qui in cubiculo 12. Imperatores velut modimperatores depictos habebat, quos ubi ille præ vertigine capitis, inambulare credebat, ohe, inquit, jam satis est, ohe Labelle, Imperatores modimperatores ambulare occipiunt, nec quid ultra delibabat. Vinum

lene tormentum in arcem conscendit & gubernatorem expugnat, quin & cerevisia, ut lepidè Poëta:

Vnde suum ducat queris cervisia nomen:

Quod cerebrum visat sapè Sabelle tuum.

Ne & tuum cerebrum visat tempori provideas.

5. Potius vitrum, quasi inadvertenter, cum Diogene invertas & effundas: hic enim cum in convivio, vini copia obrueretur, & calice effuso indignantibus aliis respondit, si vinum hoc omne biberem, non tam vinum quam me ipsum perderem, aut aqua diluat, ut ille, qui malebat vinum corrumpere, quam salutem corporis & animæ.

6. Patrem Eleutherium imitentur, qui omnia vitra apud se detinebat, ac tandem assurgens dixit, unum *Pater & Ave* plus ad sanitatem conferet. 2. si cras Pascha esset, nolletis me sic disponere, in dies mihi Pascha est, quia in dies sacrifico.

Novi, qui ingens frustum secalici panis, alteri obrulit dicens: Ede tu hoc ad sanitatem meam, ego bibam ad tuam, tu hoc non potes, nec ego illud.

7. Alterum divinum planè de vino moderando monitum præscribit S. Climacus gradu 14. suæ Scalæ: *ubi inquit poculum bibiturus sumpseris, aceti & fellis Domini tui numquam oblivisceris, & omnino vel moderatè bibes, vel ingemisces (ad temulentiam aliorum) vel certè humilior inde & modestior evades.* Plura cuique pius animus suppetabit.

EMBLEMA IX.

Si vis. Matth. VIII.VOLVISSE SAT EST. *Tibull. lib. 2. Eleg. 10.*DOMINICA TERTIA
POST EPIPHANIAM.

Omne bonum & malum, præmium & pœnam à voluntate esse, cum
Deus habeat voluntatem pro facto, ut in sacrificio Abra-
hami ostenditur.

- §. I. *Utrum actus exterior aliquid superaddat bonitatis vel malitiæ, supra actum interiorem.*
- §. II. *Ostenditur malitiæ omnem ex solâ voluntate spectari.*
- §. III. *Omne bonum ac meritum, in solâ voluntate situm esse.*
- §. IV. *An solâ voluntate quis Martyr habendus?*
- §. V. *Quomodo voluntas ferri possit in impossibilia, & per consimiles actus mereri.*

DOMI-

Si vis. Matth. 8.

HEOLOGORUM Corypheus & Doctorum Sol Aquinas, ubi ingenii ac eruditionis radios usquequaq; diffundere cecepisset, germana ejus soror famâ perceptâ, & sanctiori desiderio accensa, fratrem magistrum convenit, ut ab eo quid lucis in negotio salutis mutuaretur; hanc igitur illi quæstionem movit, non absimilē ei, quam quondam legisperitus à Christo sciscitatus est: *Magister quid faciendo vitam æternam possidebo? Quæsit hanc præcellam & præcellentem scientiam sibi tradi, quâ certò salutem suam consequi valeret;*

Quæsierat multis, non multis ille moratus, Summam hoc diverbio cõplexus est Thomas: Si vis, non inediâ marcerandum corpus, non orationi vacandum, non in solitudine secedendum, non opes in egenos profundendas, non frequentem Synaxeos usum, non longa præcepta tradit, sed hoc paucis, Si vis. Aureè Chrysoströmus: Sufficit VELLE & confecta sunt omnia. Si enim ipse velis salvaberis, si velis proficies, si vis perfectus esse, eris. Quod perspicuè satis Gentilis Seneca vidit, quærit ille: Quid tibi opus est ut sis bonus? Et respondet verbo unico: velle, quod omnes possunt. Edocuit hoc ab incunabilis per præceptores Angelos, Antonomasticos Magister noster, dum edixit: Pax hominibus bonæ voluntatis, ubi subtilis Doctor Augustinus observat, non dictum pax Regibus, quid enim facerent populares? non nobilibus, quid enim facerent agrestes? non divitibus, quid enim facerēt inopes? non benè valentibus, quid enim facerent infirmi? non jejnantibus, quid enim facerent imbecilles? non dantibus eleëmofynas, quid enim facerent mendici? Numquid autem dixerunt Angeli, inquit, Pax divitibus hominibus in terrâ? sed pax in terrâ hominibus bonæ voluntatis, quæ est in potestate omnium. Unde concludit, Vides igitur in nostrâ voluntate esse positum, ut hoc fruamur sancto & tam vero bono: quid enim tam in vo-

luntate quàm ipsa voluntas est? Quæ ita in dominio nostro est, ut nec prospera nec adversa; nec homines, nec dæmones, nec Angeli, auferre aut præpedire possint, nec ipse Deus velit, Ut rectè Doctor Gentilius: Quis nos separabit à charitate Christi? cruciatus nulli, nullæ infestationes dæmonum, nulla Tyrannorum tormenta, nihil nisi unum quod reticuit, nempe nisi ipse velis. unde Bernardus: Cùm tot & tanta dixisset Paulus, unam scilicet propriam voluntatem reticuit, quæ salvationis & damnationis causa est. Nullæ insidiæ malignorum spirituum, non concupiscentiæ fomes non fociorum illicia non habitus inveteratus, voluntari vim inferre possunt; contrà verò si velle desit, nullæ cõmonitiones, nullæ contuminationes, nulla exempla, nulla moderatorum solertia à scelere devocabunt; sic ut omne bonum ac omne malum, omne præmiũ ac pœna, salus & perditio à solâ voluntate pendeat. Ubi primò succurrit illa quæstio D. Thomæ inter Theologos agitata, I. 2. q. 20. a. 4.

§. I.

Primum actus interior aliquid addat bonitatis vel malitiæ, supra actum interiorem.

Communis Theologorum doctrina est, actus externos nullam in se habere formalem bonitatem vel malitiam, nec ullam actibus internis superaddere; sed nos omnem bonitatem vel malitiam, & consequenter meritum vel demeritum habere ex solo voluntario libero, quod externis actibus imperatis non competit; adeò ut qui quidam voluntatem habuit effectu frustratam, & alter qui voluntatem opere complevit, æquè graviter deliquerint, Deo pares pœnas daturi sint, ita D. Thomas, Cajet. Medina, Valent. Vasq. & ex PP. Augustinus D. Gregorius, Hugo Viç. apud Fagundez. Ex quo hæc confectaria sunt: Actum externum posse esse in uno peccaminosum, in altero meritorium. Verbi Gratiã, dat quis eleëmofynam ex pecuniã alienã quam putat pro-

Analec
Prædic.
I. p. l. 3.
cap. 37.

Luc. 10.

Quid. Fast.
lib. 1.

Chrysoström.
hom. 24. in
Epist. ad
Heb.
Matth. 13.
Seneca
Ep. 18.

Luc. 2.

August. in
in Psal. 125.

Aug. l. 1. de
lib. arbit.
cap. 28.

Ad Rom. 8.

Bern. lib.
de Con-
scientiis.

D. Thomas
I. 2. q. 20.
art. 4.

Tom. 2.
præcept. 9.
cap. 8.

priam; actus externus adulterii erat, quo Jacob cognovit Liam, sed citra peccatum, quia voluntas ferebatur ut in suam. Externus actus furii ejusdem rationis est in eo, qui accipit rem alienam, quam existimat suam & qui auferret rem propriam, quam putaret alienam.

Est qui intendit jaculari feram & occidit amicum, est qui intendit occidere inimicum, & occidit filium aut feram. Sic quis vera dicendo mentiri potest, & falsa dicendo non mentiri. In his ubi voluntas mali est, illic peccatum est. Ubi voluntas deest, etsi actus externus, v. g. furium aut homicidium securum sit, nihil peccatum est. Ut paragra. o. proximo ostendere aggredior.

In confessione tamen actus externi exprimentum, ex consensu Ecclesiae, quia unum complexum morale constituunt; secundo, quia per actus externos melius iudicium format confessarius, de statu poenitentis: v. g. actum internum fuisse efficacem. Tertio, ratione actionis externae, peccata quaedam reservata, illisque censurae & excommunicatio annexa est. Quarto, saepe admixtum scandalum. Quinto, inferitur damnum, ex quo nascitur obligatio restitutionis. Nunc

§. II.

Ostenditur malitiam omnem ex sola voluntate spectari.

Quaeritur est quandoque quo flagitii genere plures aeternum incurrant exitium? Caroli Scribani hoc iudicium fuit: è centum mortalibus ad quinquaginta ob luxuriam; ob superbiam verò, ex centum, ad septuaginta; sed ob iniustitiam, defectu restitutionis, è centum facile nonaginta aeternum perire.

S Remigius unam libidinem orbis incendium ratus dicere non dubitavit: *Demptis parvulus, ex adultis propter carnis vitium pauci salvantur.*

Religiosus Orator Alberto I. Imp. à Concionibus, perspecta aulicorum licentia, hoc quasi oraculum è suggestu liberè pronuntiavit: neminem quemquam aulicorum salvari, nisi qui fonte Baptismatis

lustratus, in cunis vagiens innoxium spiritum exhalasset.

Refert S. Antoninus ea fideos gregatim, ut porcos in haram, ad inferos proruere. Maximam autem hominum turbam haereticos ac idololatriam virus afflasse, nemini dubium esse potest; nunc verò si unum malum esse asseverem, adeò potens ac late patens, ut non modò omnes homines, sed & cacoetamones ad inferos praecipitavit, & quo sublato, omnia scelerata, omnes haereses tollantur, mortales omnes aeternis suppliciis eruantur, imò & inferorum carcer destruat, illudque tollere in potestate, imò hoc malum pessimum voluntatem esse, indubiè miraberis; Bernardum audi: *Quid odit aut punit Deus, praefer propriam voluntatem? cesset voluntas propria, & infernus non erit; in quem enim ille ignis deserviet, nisi in propriam voluntatem? Nec mirum, cum omne peccatum, & omne malum ab unà voluntate sit, ut habeat commune axioma, à magno Augustino conceptum, à Theologis receptum: Usque*

Chronich. Min. 10. 2. lib. 10. c. 32.

Bernard. serm. 1. de Resurrectione.

Aug. lib. de vera Relig. cap. 14.

Rich. Vitz. part. 1. Benjamin. cap. 65.

Hieron. Ep. 14. ad Celanum.

Adrianus Imperator: *In maleficiis voluntas spectatur non exitus.* Et apud Deum, ut docet D. Hieronymus, *Nocuit, qui nocere disposuit, Mutii Scævola dextera erravit in Porfenam; Saulis dum hastam vibrat in Davide.* In Senatu quis profert sententiam iniquam, irritò effectu, quòd plurimum suffragia, pro aequo stent; ab his peccatum aequè, ac si opere scelus comple-

Drex. Nicet. 1. 2. c. 12.

Aeneas Syl. lib. 3. com. in Pan.

sent: quia voluisse sat est. S. Odo in vitâ
Geraldî Comitîs: Verum est illud vulgare
proverbium, quia voluntas pro opere computatur,
unde & ille, qui fratrem odit, homicidâ
esse perhibetur: Hæc & plura complexus est,
qui dixit: Si potestas non datur, vacat manus
ab hominîs interfectione, numquid ideo mundum
est cor à scelere homicidii? aut si rem
surrîpere alienam non quisquis vult, potest;
numquid ideo in ipsâ voluntate fur non est? aut
si casta est, quam vult adulterare non castus,
ideo eam non est in corde mœchatus? aut. Si meretrix
non inveniatur, in fornice, ideo qui eam
querit, non fornicatur in mente? aut si cupienti
per mendacium ledere proximum, tempus
vel locus desit, ideo falsum testimonium non ore
interiore jam dixit? Duplici homicidio rea
tuit mulier; quæ marito duplici veneno,
vitam servavit, de quâ Aufonius.

Toxica zelotypo dedit uxor mœcha marito,

Nec satis ad mortem credidit esse datum:

Miscuit argenti lathalia pondera vivi,

Cogeret ut celerem, vis genuata necem.

Quàm pia cura Deum; prodest crudelior uxor:

Et cum fata volunt, bina venena juvant.

Qui stricto mucrone Ignatium impetivit,
qui glâdem in Carolium Borromæum
exploit, qui veneno pedes crucifixi tinxit,
quos Pius V. quovis vespere exoculari
soltus, ejusmodi facinorosi homines
in suprêmâ cæli curiâ. experti sunt nudam
voluntatem pro opere computari. Secus
ac judex humanus, qui de voluntate non
judicat, quam ignorat. Theſim confirmat
illud Matthæi cap 5. Qui viderit mulierem
ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam
in corde suo. Quæ sic exponit irrefragabilis
Doctor Augustinus: Si cui non contingat
facultas concubandi cum conjugè alienâ,
placitum tamen aliquo modo sit id eum cupere,
& si potestas detur, facturum esse; non minus reus est,
quàm si in ipso factò deprehenderetur. Ita
Biblis incestum solo animo foverat, & tam
non ut factum Poëta decantat:

Has patitur pœnas peccandi sola voluntas:

Nam scelus intra se, tacitû qui cogitat ullum,

Facti crimen habet.

Mitto hâc, quod multis familiare est, qui,
voluntate solâ, Dei clementiâ, inefficaci,

bruta, homines, filios, uxores, Religiosos,
diris devoent.

Si ergo omne malum à voluntate est, si
solum voluisse, peccasse, si solum voluisse
petisse, est, consequens est neminem perire,
nisi velit, neminem damnari & in æternum
torqueri, nisi velit; quæ quibusdam
phrenesis videri posset, qualis olim
puellas Milleſias invalit, quæ ubi poterant,
se è trabe sublimes dabât, aut laqueo
præfocabant: causam rogatæ, non aliam
dabant quam volo mori, volo mori. Ita mortem
animæ nescio quâ insaniâ, peccator
omnis vult. Quippè qui voluptatem vult
illicitam, lucrum injustum, potum vult
cui ebrietas annexa is poculum vult, cui
venenum & mors admixta est. Quin &
quotidie videre est homines ad eò perverti
voluntatis, ut licet præſens exitium videant,
nolint tamen resilire; exemplum
illustre adfert S. Ambrosius l. 4. in Luc. c. 4.
de Theotimo, qui cum gravi oculorum
incommodo laboraret, & perditè amaret
uxorem, interdito sibi à medico, usu
conjugali, si oculos servare vellet, temperare
sibi nequirit; sed cupiditatis impotens
exclamavit: Vale amicum lumen. Ita peccator
omnis mavult perdere lumen gloriæ,
mitti in tenebras exteriores, salutem perdere,
& perire, quàm cupiditates frangere.
Quare quod deridiculo medicus corporis
ſerſitari videtur, ab homine calculo, podagra,
aliòve diurno malò divexato, ut à paralytico
& annorum Christus, vis sanus fieri? ea
quæ estio in morbis animæ, viam panaces
obtinere: si enim velit, sanus est. Medicus
expulſu arteriæ, optimè vim mali dignoscit,
& cælestis medicus expulſu voluntatis,
quæ duplici motu, volo & volo prædita:
tunc benè se habet salus animæ, dum
prior ille motus volo, in Deum & virtutem
fertur. volo Deum, volo virtutem, volo
perfectionem, volo salutem animæ meæ,
& corporis; at pessimè dum volo, pulſu
prævalet: nolo istam dimittere, nolo
restitutionem facere, nolo consortium
devitare. Sic ut salus nostra in voluntate
nostrâ posita sit, nec quisquâ ita depositus,
quin si velit, extemplo è quovis mor-

Tibul l. 2.
& 10.

Aug. de con-
suetudin. c. 2.

Aug. lib. 1.
de lib. arbr.
cap. 3.

Invenalis
Sat. 13.

morbo animæ resipiscat cum Deo in gratiam redeat. Ut gratiâ Principis quis sibi cõciliat, apud eum auctoritate præpollat. haud quaquam in potestate ejus est; at quantumvis quis hostis Deo capitalis sit, ubi voluerit amicus, filius, & heres fieri. Luculentum hujus rei Augustinus inducit testimonium, duorum nobiliũ, qui dum Imperator Treveris, Circensiu spectaculo teneretur, deambulãtes inciderunt in quandam casam anachoretæ, ubi unus eorum cum quædam ex vita S. Antonij delibasset ad sociũ ait: *Dic, quæso te, omnibus istis laboribus nostris, quod ambimus pervenire majorne esse poterit spes nostra in palatio, quàm ut amici Imperatoris simus? & ibi quid non fragile, plenũq; periculis? & per quot pericula pervenitur ad gradus periculũ? & quamdiu istud erit? amicus autem Dei SI VOLUERO, ecce nunc fit. Et ut voluit fecit, ita & tu peccator, hostis Dei, m̃cipium diaboli, pabulũ inferni, si vis amicus Dei fieri, ecce jam es, si vis à morbis animæ sanari, (nam ut ait Gregor. Febris tua libido est, febris tua avaritia est) si vis sanus fieri, jam sanus, jam salvus es. Vis mandata Dei servare, jam omnis lex completa est, tantummodo velle sufficit, inquit Chrysof. & totum quod jubetur impletum est. Sed haetenus omne malum à solã voluntate esse, nunc.*

§. III.

Omne bonum ac meritum in sola voluntate sicum esse ostendemus.

GEN. 22. bona voluntas pro facto est, & Abram de facto à Deo compensatur: *Quia fecisti hanc rem, & non peperisti filio tuo unigenito, propter me; benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum, sicut stellas celi: ubi Hieronymus: Vnicum, inquit, filium voluntate jugulavit: & uberius Chrysofomus. Considera Domini misericordiã, non peperisti, inquit, filio tuo; at tamen unum ipsum reducit; nõ eventum considera, sed voluntatem; quantum enim ad voluntatem attinet, cruentaverat dexteram Patriarcha, & per cervicem pueri miserat gladium, perfectumq; obtulerat sacrificium: & ne mercedem operi promissam defuisse credas, subdit; Ego enim voluntatem coronare*

soleo, & propter mentem præmia præsto.

David Rex fervens habebat desiderium exadificandi templum Domino, quod licet per Salomonem exstructum est, voluntatẽ tamen Davidis nõ minori Deus beneficio cumulavit, ut Regum c. 7. videre est. Et confirmat Hieronymus: *Voluntas queritur, quæ etiamsi effectum nõ habuerit, tamen præmium non amittit. Ardet quis amore in pauperes cõmiseratione tactus, solebat quotannis cõtina profundere, nunc ad tenuiorem fortunam redactus, vix opes alẽdæ familiæ suppetunt, hinc solam offert voluntatem; in ejusmodi rectè cadit illud Gregorii: ante oculos Dei numquam est vacua manus à munere, si fuerit arca cordis repleta bona voluntate: nihil enim Deo offertur ditius bona voluntate. Patet in vidua, quæ duo minuta gazophylacio imposuit, quam Dominus præ ceteris collaudavit; ex quo Ambrosius: Discant omnes munerum suorum valorem metiri, non ex quantitate doni, sed ex quantitate voluntatis & affectu; non enim respicit Deus manus, sed voluntatem, & affectum dantis, non quantum sed ex quanto.*

Unde præclare Hugo Vict. *Possumus esse voluntate pares, qui facultate sumus impares. Multum dedit Zachæus qui dives erat, & multũ habebat; vidua illa, quæ duo minuta immisit, parum habuit; tamen tantum dedit, quantum Zachæus. Minores facultates ferebat, sed parem voluntatem habebat: si attendas quæ dederunt, diversa invenies, si unde dederint paria invenies: cui consonat illud Poëtæ:*

Si desint vires, tamen est laudanda voluntas, Hac ego contentos, auguror esse Deos.

Quid Apostoli, quæso, contulerãt, quo regnum cælorum, quo super sedes, & super pulvinaria, ut dicitur, sedere meruerant? jaçant se ac si officium illud multis millibus sibi comparassent, dicentes: *Ecce nos reliquimus omnia. Hieronymus hĩ: Grandis fiducia ait, Petrus piscator erat, dives non fuerat, cibos manu & arte quærebat, & tamẽ loquitur confidenter: reliquimus omnia. Petrus retia, funes, lembum, & curtam supellectilẽ dimisit, & prædenter loquitur, ac si opes Cræsi, fundos Metelli deseruisset. Bern. multum deseruit, qui voluntatem habendi dereliquit*

Aug. l. 8.
conf. c. 8.

Chrysof.
hom. 17.
in Mat.

Histor.
Epist. ad
Julian.

Chrysof.
hom. 47.
in Genes.

Hieron. in
cap. 11.

Greg. hom.
5. in Euan.

Hugo Vict.
lib. 2. de
Sacram.
cap. 6.
pag. 14.

Ovid. l. 3.
d. rom.
Ec. 4.

Bern. Tract.
in hoc ver.
ba.

liquit: à sequentibus Christum tanta derelicta sunt, quanta à non sequentibus desiderari poterunt. Omnia dimisit, qui nihil vult quapropter eam à Domino mercedē accipere meruit, ac si uniuersum mundum reliquisset, quem libens sperneret si haberet, hinc August. Petrus non solum dimisit quidquid habebat, sed etiam quidquid habere cupiebat. Quis autē pauper nō turgescit in spe seculi huius? quis non quotidie cupit augere quod habet? ista cupiditas precisa est prorsus, totum mundum dimisit Petrus, & totum mundum Petrus accepit.

Ex his quidam inferunt si voluisse sat est, quem vis facile adæquare posse quēvis diuorum in cælis; quis enim, inquit, non velit lacrymas Petri, zelū Pauli, castimoniam Joannis, imō collectim omnes omnium virtutes? possunt velle infinitos numeros in pauperes profundere, infinitos homines Christo lucrari, tormenta omnium martyrum subire, ac propterea præmium supra omnes consequi infinitum. Ad quod facilis responsio est: quidquid hætenus dictum est, de voluntate efficaci intelligi, de qua Bernardus, *Quid planius, quàm quod voluntas pro facto reputetur, ubi factum excludit necessitas*: Quare si voluntas dādi mille aureos, tam efficax esset, quàm dum sequitur effectus, idem meritum haberet; sed hoc rarò contingit, qui enim dicūt se eam voluntatem habere dādi mille, vix se privant pauculis terenciis, & qui vellent martyrium, non ferunt verbum injuriosum, qui pestem & Indias pro salute proximi spirant, vix apud ægrum pernoctant. Quæ non voluntas sed velleitas, & simplex quēdam complacentia est: Oportet nos similes esse Marco Bruto, de quo Augustinus jactare solitus: *Magni refert quid ille velit, quidquid enim vult, valde vult*. Fateor in magnis sanctis, ut in Deipara, uti & in pessimis, ejusmodi actus efficaces voluntatis reperiri posse. Ut in Caligula, qui omni populo Romano unam cervicē optabat, quam uno ictu demeteret; & in dæmonibus, voluntas omnes mortales perdendi est, non tamen actus infinitæ erit bonitatis aut malitiæ, licet tenderet in objectum infinitum, quia non possunt tam distinctè

apprehendi, & consequenter nec intendi infinita: nec crescit actus ille confusus eā intentione, quæ æquivalet, extensioni distinctorum actuum singulorum; ut si unus tantum mereretur laborando uno die, quantū alter infinitis diebus, deberet uno die intentione, & acceleratione infinita, tantum posse, quantum alter extensione infinita. Non possum quin hinc paucis perstringam eos, qui dicunt se velle amico opitulari, sed facultatem non suppetere; orphani & pupulli causam tueri, sed tempus deesse; affinem tenuioris fortunæ promovere, sed in potestate non esse; libens operam elocare velle, sed vires non sufficere. Et sexcenta alia, quos severè Sapiens coarguit Prov. 24. *Si dixeris vires non suppetunt, qui inspector est cordis ipse intelligit te verba dare, te imponere, te nihil minus velle quàm quod lingua loquitur*; qui ut hominibus, certè Deo non imponunt, qui inspector est cordis. Venerat ad Basilium muliercula, litteras ab eo postulans, quibus à vectigalium solutione redderetur immunitas, quas cum ad Satrapam regionis detulisset, illi eiis visis respondit, se id facere non posse, ne quidem in Basilii, cui multum debebat, gratiam: quod ut Basilio renuntiatum est, hoc unum objecit: *Si voluntas prompta fuit, & defuit facultas, tolerabile est; si autem potuisti & noluisti, Christus te redigat in ordinem inopum, ut ubi volueris non possis, quod factum est*. Potuit quæ illud Hannibalis usurpare, qui cum Romanis oppugnare vellet, bis densissimo imbri coactus recedere, dixisse fertur:

Cum potui nolui, quando volui non potui.

§: I V

An solā voluntate quis Martyr habendus sit.

Victor Uticensis testatur Arnogastē mandato Theodorici filii Genferici obruncandum, post multos cruciatus, à Iucundo Arriano morri subductum esse, ne martyr haberetur. Quod & aliis compluribus factitatum est; sed rectè docet Augustinus ejusmodi pati Martyrium in habitu animi, non in ipsa passionis experientia; congectis aliquot exemplis rem manifestat Cyprianus;

Sur in vltis

Lib. 1. per fecit.

l. de bono coniug. c. 22. de S. Virginitate c. 4. Fe

Aug. in Psal. 103. Gen. 3.

Bern. Bp. 77.

Cipri. Epist.
58.

Tertull. c. x.
Scorp.

Aug. ser.
106. de di-
versis.

Laur. Iust.
serm. de
Innoc.

De Marty-
rio perpe-
stem p. 2. c. 1.
num. 9.

E. Paulinus
Natali 3.

Epist. 37.

prianus; Non in tribus pueris minor fuit marty-
ri dignitas, quia morte frustrata, de camino ignis
incolumes exierunt, aut non consummatus Da-
niel exiit in laudibus. Eadem exempla ad-
hibuerat Tertul. sic exclamans de tribus
pueris: O Martyriū & sine passione perfectum!

Præclare quoque in eandem sententiam
S. Augustinus Joannē cum pueris Baby-
lonicis comparavit: Nō quia Joanni Apostolo
passio defuit, ideo passioni animus preparatus
desse potuit; quemadmodum tres pueri arsi-
missi sunt, non victuri: negabimus eos martyres,
quia flama eos urere non potuit? interroga, ignes
passi non sunt, interroga voluntatem, coronati
sunt. Similiter & Martyr. Ioannes fuit dū
venenum innoxius hausit, dum Tyrannus
oleum & operam luit. Huiusmodi voluntate,
non actu Martyres existere, qui inter feras il-
læi, prunas ut rosas calcantur, tormenta
Tyrannorum incolumes exarsere, qui non
tormentis, sed ut cum Cypriano loquar,
quibus tormenta defuerunt, quos Eccle-
sia, purpuratorum albo martyrum merito
adscribit, ut plenius videre est apud
Theophilum Raynaud.

Seclusā autem omni vi externā, ut sola
voluntate strictē martyres non dicantur,
par tamen illis meritum ex sola voluntate
competere posse P.P. ac DD. sententiæ
suffragantur, quod de S. Felice Episcopus
Nolanus sentit:

Celestem nactus sine sanguine martyr honorē:
Nam confessor obit, pœnas non sponte lucratus,
Acceptante Deo sidam pro sanguine, mentem.
Martyrium sine cade placet: passura voluntas
Sufficit, & summa est meriti testatio voti.

Idem iudicium Iustiniani Veneti, qui de
Martino ait: Martyrum existit consors, cuius
animans licet gladius persecutoris non abstulit,
palmam tamen martyrii non amisit, par meri-
tū nactus, aut fortalsē superius, quàm san-
guine, sola voluntate sepius martyr. Quod
ē Theologis cōfirmat Vasquez 1. 2. g. 76.
et. 12. dum docet, qui mortem pro Christo
æquē perfectē desiderat, atque is qui re-
cipiā mortem excipit, tantumdem præmii
reportaturum: Neque enim, inquit Cypria-
nus, (agens de iis qui mortui in carcere)
virtus eorum, aut honor minor est, quo minus

ipsi quoque inter beatos martyres aggregentur;
quod in illis est, toleraverunt quidquid tolerare
parati, & prompti fuerunt; qui se tormentis &
morti sub oculis Dei obsulit, passus est quidquid
pati voluit.

Quare ardens & efficax martyrii desi-
derium, quod in multis confessoribus elu-
xit, meritum martyribus haud inferius pe-
perit, cum apud Deum tanta passi cen-
seantur, quanta pati voluerunt. Sic Pa-
triarcham Ignatium, Franciscum Xave-
rium, aliumque Alfiatam, alioque innu-
meros, meritō martyribus pares fuisse
Chrysoctomi evincit auctoritas, qui i den-
tidem hoc suis inculcavit: Sapenumero dixi
vobis, martyr rem facere non mortem tantum, sed
animi quoque propositum: non enim eventu solo,
sed etiam voluntate martyrii corona compara-
tur: Et paulō post subdit: Paulus adfert mar-
tyrii definitionem, cum ita dicit; quotidie mo-
rior, quomodo quotidie moreris qui fieri potest,
ut uno corpore sexcentas mortes excipias? propo-
sitis nimirum animi, inquit, quodq; ad mortem
simparatus.

Ubi hoc observatu dignum, solā vo-
luntate quempiam sapius martyrem esse
posse, atque ad eō longē meritis exsuperare
eum, qui unā morte martyrii aureolam
consecutus est, qualis existit Maria Ra-
gia, quæ optabat amore dilecti sui Iesu,
quot horis membratim conscindi, & sic
omnibus membris mutila, in proprio sā-
guine naufragari, ac denuo in portum vo-
luntatis reduci, ac eadem tormenta rena-
scenti, ad supremi iudicii diem. Votum qui-
dem supra naturam, non supra meritum.
Quod Plato de amore infano, hoc Doctor
Seraphicus de divino sapuit, dum dixit:
Quod fieri non potest, hoc facere vult amor. De
facto hoc ipsum S. Bonaventura compro-
bavit, dum tot acerbissimas mortes subire
optavit, quot unquam homines fuerunt,
vel erunt, ut vel sic pro omnium mortaliū
sceleribus, satisfacere posset; vides quō
voluntas evolet, & ubi opus moraliter,
aut etiam absolutē impossibile, illic vo-
luntas meritum ac præmii sibi compa-
rare valet. Ex quo manifestō compertum
est, Deum solam voluntatem spectare vo-
luntatem

Chrysoct.
orat. de S.
Eustac. bis.

Barry solū-
tudo die 10.
dissertatio 2.
pag 525.

luntatem spectare, voluisse, fecisse, ac fat esse.

§. V.

Quomodo voluntas ferri possit in impossibilia, & per consimiles actus mereri.

Aristoteles 3. Ethicorum c. 2. docet: *Voluntatem esse impossibilem, ut immortalitatis, quam ille impossibilem ducebat.* Nec dubium est, quin voluntas velit impossibile, intentione efficaci, non absolute, sed ex parte sua; ita inquit Lessius, possum vel ut parens non sit mortuus, ut nunquam peccaverim, & serio poenitens efficaciter intendit destructione peccati, etiam quoad esse preteritum, quæ ex suppositione, impossibilia. Imò tendit & in absolute impossibilia, ut quidam impii optant, & volunt Deum non esse, quo impunè peccet, teste Bernardo: *Ipsam, quantum in ipsa est, Deum perimit voluntas propria: omnino enim vellet Deum peccata sua aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire, vult ergo, eum non esse Deum, quæ quantum in ipsa est, vult eum, aut impotentem, aut injustum, aut insipientem.* Crudelis planè & omnino execranda malitia, quæ Dei potentiam, justitiam, sapientiam, perire desiderat. Ita omnes damnati efficaciter ex parte sua destructionem Dei, & sui volunt. Consimili modo juxta Scotum, Gabrielem, aliosque Doctores, peccatum primi Angeli fuit, quo appetiverit esse æqualis Deo, secundum substantiam: quæ sententia, inquit Lessius, est valde probabilis.

Lucifero opponolumen Ecclesiæ Augustinum, qui in amore ecstático, ita voluntate in summam bonitatem exarsit, ut exclamarit: *si tu Deus esses Augustinus, & ego Augustinus essem Deus, vellem ego Deus fieri Augustinus, quo tu fieres & esses Deus.*

Quò spectat illud Birgittæ ad Deiparam sibi apparentem: *sic amo te Maria, ut malim me Birgittam nunquam natam, imò damnatam, quàm ut Maria filia Joachim, non fuerit mater Dei.*

Velle aliquid quod impossibile est passim insanum dicitur; & tamè Paulus optat anathema esse à Christo pro fratribus,

quod Bernardus expendens ait: *Vis audire insaniam, ecce illam, optabam anathema esse à Christo pro fratribus meis. Insania est pro Christo velle anathema esse à Christo. Vis aliam? Moyses, si non dimittis, dele me de libro vite. Insanum est ardentissimo actu charitatis à Deo velle separari.*

Mater Theresa optabat usque ad diem iudicii pœnas purgatorii perferre, modò vel sic unam animam lucrificeret.

S. Catharina Senensis optabat collocari super os inferni, ut eum sic aliis occluderet, et si omnium in se supplicia suscipere deberet. Eiusdem animi fuit Catharina illa Bononiensis, quàm verò flagranti voluntate, anima Christi ac Deiparæ fuerit, quis valeat enarrare? Eiusmodi ardentissima desideria ex parte suâ efficacia, Deo non minus grata fuere, quàm si absolute effectum sortita.

Quare & nosa in nobis excitemus, & cù Apostolo magna & ardua audeamus. 1. Cor. 2. *In quo quis audeat, in insipientia dico audeo & ego. Nemo unquam sanctorum locutus præfidentius. Audet ille quidquid voluit aliquis unquam sanctorum; an tu Paule stupendum illud Abrahami sacrificium æmularis, quidquid in orbe tibi carum Deo immolando: an Jobo te constantiâ parem confidis? equuleos, ungulas, sartagines, quidquid unquam martyres perprelli sùt, tulunus intrepidus excipias? quidquid inedia & austeritatis per ævum prisca illi Anachoretæ exantlarunt, subire non reformidas? idem & nos velimus, si salvi, si beati esse volumus. Si & tu volueris Apostolorum virtutem assequi, nihil te prohibebit: Sola enim voluntas ac ferventissimus virtutum amor sibi sufficit.* Richardus Victorinus exponens illud Psalmi: *Beatus vir qui timet Dominum, in mandatu eius volet nimis: expendit illud, volet nimis; nimis, inquit, quia etsi plus posse suo, non tamen plus velle suo.*

Ita B. Borgias dicebat, volo me dimittere & abiicere plusquam ullus hominù fecerit. Simus & nos viri desideriorum, cùm teste Blofio, *Deus non minus sancto desiderio lætatur, quàm si tota anima amore & devotione liquefiat.* Ita Augustinus desiderabat

Lessius opus
posthumum
q. 13. de Ele-
ctione a. 5.

Bern. serm.
3. de Resur.

Pennequin
amour di-
vin part. 1.
pag. 132.

Chrysof.
hom. 47.
in Math.

Pennequin
p. 1. pag. 165

bat cum S. Gertrude omnem carnis substantiam in ceram, ossa & medullam in elichnium, animam in flammam converti, ut instar candelæ, in usum amantis consumi, & liquefcere posset. Eiusmodi in se quisque ardentia excitet desideria, volet cum Xaverio, toras Indias Deo lucrari; volet cum Ignatio affectum propinquorum domare, qui literas suorum obfignatas igne absumpsit. Volet cum Aloysio accuratam regularum observantiam, qui ne folium chartæ, nec acum citra facultatem usurpasset. Volet cum Berchmāno ne minimam regulam transgredi, atque ita fiet, ut qui sic in mandatis ejus volet, ut deducat eum in portum voluntatis, ad quem anhelans exclamat Augustinus: O bona voluntas per quam ad Dei similitudinem reformamur! & ei similes effimur. Ita amabilis est Deo bona voluntas, ut ipse in corde habitare non velit, in quo bona voluntas non fuerit, bona voluntas illius summa Majestatis Trinitatem ad se inclinat; sapientia namque ad cognitionem veritatis illam illuminat, Charitas ad desiderium bonitatis inflammat, paternitas in ea custodit quod creavit ne pereat. Quod quid est aliud, quàm cælum sibi hinc in terris. & regnum Dei in animis struere? dum nempe fit voluntas ejus, Sicut in celo & in terrâ. Ubi scitè Chrysostomus: Iubet hinc degentes, conversationem cum cali habitatoribus habere communem, & antequam superna illa præstetur habitatio, cælum quodammodo vult fieri in terrâ, aliosq; nobis Angelos terram monstrare.

Sed querentur complures illud regnum perpauis, inò vix ulli hinc in terris obtingere, ut fiat voluntas Dei in terris sicut in cælis: nimis enim dispares sumus, illi in patriâ beatissimi Spiritus, & nos in hac valle meri absynthii feracissimâ miserimi exules. Superis illis omnia ad votū fluunt, nec est quidquam quod iis potest displicere; è contra verò nobis cælo extoribus, vix quidquam est, quod omninò arrideat: innumera sunt quæ quotidie stomachum moveant. Iucundissimum illic, simul & facillimum divinæ voluntati se attemperare, ubi nil adversi velicat. Hinc mille nos molestiæ infestant. Sicut ergo non

Augustin.
mans. c. 25.

Matth. 6.

æqualiter cantant saturi, & famelici, nec æqualiter saltant illi post lautas epulas, & hi post longas inedias, ita nec nos æqualiter cum beatis promptitudine precari possumus: *Fiat voluntas tua sicut in celo & in terrâ: id est, ut Doctor Angelicus exponit: Sicut Angeli faciunt voluntatem in celo, sic nos terreni faciamus in terrâ.*

S. Thom.
in cap. 6.
Matth.

Quis hæc assequatur? Angeli in celo omnes Dei voluntates, hilariter, promptè, integrè, constanter, amantè, exequuntur; Angeli in celo semper mentis aciem in Deū intendunt, ut nurus ejus observet, & quàm promptissimè exequantur. Hæc tamen, o Christiani, etiam in voluntate ac potestate nostra esse optimè docet Carthaginiensis Antistes: Christus, inquit, orare nos docuit: fiat voluntas tua, sicut in celo & in terrâ, idq; non ut Deus faciat quod vult, sed ut nos facere possimus, quod Deus vult. Id enim vix potuisse perhibetur, de quo divinum illud extat elogium: *Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum, QUI FACIET OMNES VOLUNTATES MEAS.*

Cyprian de
habit. Virg.
cap. 23.

Act. 13.

Hoc regnum Dei intra se clauserat B. Mechtildis, quæ, Christo intra cor cõcluso, volutatis suæ clavè consignarat, in dies trecenties sexagesies quinquies iterando: *Fiat voluntas tua sicut in celo & in terrâ.* Angelis etiamnum in terris consimilis vixit Catharina virgo Senensis, quæ in corde suo fabricarat cubiculum ex tabulis voluntatis divinæ concameratum, in eoq; quasi in celo jucundissimè & sanctissimè assidue habitabat, ut nihil cogitaret, loqueretur aut ageret nisi quod ex voluntate Dei esse crederet; audierat enim à Deo: *Crede filia Deum tuum magis posse scire & velle bonum tuum quàm tu.*

Cornel in
c. 6. Matth.

Deniq; omnes voluntates Dei ad amulsum spectasse censendus est ille, qui de se ipse testatur: *Tunc dixi, ecce venio, in capite libri scriptum est de me, ut faciam Deus voluntatem tuam.* Quod profectò nihil aliud est, quàm in terris cælum struere, & regnum Dei intra se habere. Quod qui ambir, studeat omnes voluntates Dei facere sicut in celo & in terrâ.

Ad Heb. 10.

EMBLEMA X.

Quid timidi estis? Matth. vii. 1.

SIC NOS IN LVCE TIME MVS. *Lucret. l. 2.*

DOMINICA QVARTA POST EPIPHANIAM.

Vanum omnem timorem mittendum: ut ne vanè conturbetur omnis homo, pueri in morem, ad sui umbram trepidantis.

- §. I. *Panicus timor in castris perniciosissimus.*
- §. II. *Rumores vani, terrores veros incusserunt.*
- §. III. *Dæmon vanâ specie rigoris, à virtute, & Religione deterret.*
- §. IV. *Vanissimus metus eorum, qui omnia in tenebris metuunt.*

Quid timidi estis. Matth. 8.

GRICOLÆ & hortulani, ut passeris aliasque volucres arceant à frugibus & fructibus, è stramine aut centonibus, larvam seu terriculamentum exponunt: quod ideò illis terrore est, ac si satelles armatus excubaret. Hæc nos ridemus, vel maximè ridendi, qui ipsis passeribus, ac pueris, quos sui umbra territat, meticulosiores sumus, & ut Propheta ait: *Vanè conturbatur omnis homo.* Cassandrum exanimavit timor Alexandri efficti in statua; imaginatio est quæ torquet, non imago: ista solum eget pharmaco, & satis remedii est, si non sit. Appositè Seneca: *Exterrebunt te non tantùm pericula, sed suspiciones: vanis semper agutaberis.* Arctemonem infelicem fecit, stulta inanium periculorum formido, qui veritus ne fortè calum rueret, nunquam in publicum prodibat, nisi famuli, quocumque incederet, scutum supra caput gestarent, ne quid ex alto, improvisò feriret. Scitè eos describit Satyricus:

Hi sunt qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent.

Quum tonat, exanimis primo quoque murmure cali.

Ex horum numero fuit Caligula, de quo Suetonius: ad minima tonitrua, & fulgura conivere, caput obvolvere; ad majora verò proripere se è strato, sub lectumque condere solebat. Ubi profectò tutò ac benè latuit. *Quemadmodum,* inquit Seneca, *aves etiam inanis fundæ sonus territat, ita isti non ad istum tantùm exagitantur, sed ad crepitum.* Quin & hæc tempestate complures, etiam viros, adeò meticulosos reperire est, ut ad inanem tonitruum crepitum concidant, ad fulgura exanimentur: apti scilicet, qui aperto campo, inter bellicosum tormentorum tonitrua, & fulgura consistant.

Mirandum magis, ad Eclipses, ad defectum Solis & Lunæ, Indos adeò con-

territos fuisse, ac si de orbis excidio, tum ageretur: donec tandem à nostris edocti, non esse nisi umbram terræ, aut corpus lunæ interpositum, ac tali die, tali horâ certò & necessariò Eclipses futuras, prædicarent. Sic olim ferunt gubernatorem navis, in quâ Pericles, Dux Atheniensium vehebatur, visâ Solis Eclipsi, repente quasi exanimem concidisse, sed hunc metum ei ademit Pericles, oculos ejus pallio obvolvens suo, addensque eodem modo Solis deliquium accidisse, Lunæ obductu. Sic aliqui exorto timore, quasi amisso gubernaculo rationis, manus dant, & impotes mentis feruntur: nam ut rectè Varro, metus sic dictus est, quasi *motus mentis*, quod hominem à mente & rectâ ratione dimoveat. Ita nobilis Anglus, ad conspectum felis obriguisset: alius Princeps ad præsentiam muris concidisse legitur, de quo illud extat:

Men sepdit ons ban cen Dings / Die I. C.

noyt gheveldt ontzagij /

Maer vā cen kleyne mups / als doodt

ter aerden laghsj

Quare ne in vanum conturbetur omnis

homo, sed ut omnem timorem mittamus, hortatur nos Christus, dum discipulos tempestate jactatos coarguit: *Quid timidi estis?* qui vehetis maris Dominum ac domitorem: Nos integros, tutosque legemus; adeò ingeniosi malorum inventores nobis sumus, & periti fabricalamitatum. Ipsa opinio pericula creat, & metum: qui ex præcellis despiciunt speculis, deficiunt viribus, ut collabantur in præceps, nemine impellente, nisi cogitatione suâ: ipsâ opinione periclitantur. Quidam effusum humanum sanguinem spectantes, aut vulnera, concidunt animo; cum ipsi vulnerati sint compotes. In hos cadit illud Philosophi: *Plura sunt quæ nos terrent, quàm quæ premunt: & sapius opinione, quàm re laboramus. Quædam magis torquent quàm debeant, quædam antè torquent quàm debeant, quædam torquent cum omnino non debeant.*

Cui

Esai. 38.

Sen. Epist. 104.

Juven. Sat. 13.

Sueton. cap. 90. 51.

Sen. Epist. 74.

Schat der ghesonthept. Pag. 232.

Seneca Epist. 13. ad Luc.

Cui panico timori, ut occurramus, paucis ejus naturam, ac incommoda proponemus.

§. I.

Panicus timor in castris perniciosissimus.

Fertur Pan, Higino teste, concham tortilem invenisse, eaque personans, Titanas Jovem oppugnantes, novæ tubæ sono, in fugam vertisse: atque inde timorem panicum dictum esse.

Hic timor panicus sæpè tota castra turbavit, integros exercitus in fugam egit, munitissimas civitates evertit. Timor panicus videri posset ille Madianitarum, dum complolis lagenis, & luce ilico in nocte conspectâ, ac simul vociferatione Hebræorum territi, in fugam acti, ac mutuâ cæde conciderunt, ut disertè

Iud. 7. *Omnia itaque castra turbata sunt, & vociferantes, ululantesq; fugerunt, & mutuâ se cæde trucidabant.* Sed his, vis divina se immicuisse censenda est; naturalis stratagemate se Hannibal hostium globis expedit. Q. Fabius exercitum Hannibalis undique cinxerat, quo discrimini Hannibal se eripuit, timorem panicum Romanis incutendo: duo millia boum, quæ ex præda circumducebat, nocte adduci jubet: & cujusque cornibus sarmentorum fasciculum alligari, atque incendi; boves his flammis incitati, per alta juga cursu evadunt, quos instructus suo ordine Punicus miles ponè sequebatur. Romani, qui in præsidio montium erant, novitate rei perterriti, ex opportunis locis discessere: & Fabius Punicam fraudem metuens, suos intra vallum continuit. Sicque Hannibal incolumis, cum omni exercitu evasit. Quæ res manè cum diluxisset, omnibus ludibrio ac risu fuit: nec parum de Fabii Maximi laude decerpit. Sic olim Seneca: *Multa per noctem habitâ terrori, dies vertit in risum.* Gallici annales testantur, cum Belgæ nocte quadam sublustri, lunc lumine vidissent arundinetum vento agitatam putaverunt exercitum esse Ludovici XI. qui ex insidiis, ipsos trucidare vellet, sed aurota exurgente, omnes in risum

effuti sunt. In consimiles certè cadit illud Levit. 26. *Terrebit eos sonitus folii volantis, & ita fugient quasi gladium.* Ferdinandus Aragonius Rex Neap. Canusium versus exercitum movens, exploratores præmisit, qui agmen cervorum per noctem conspicati, Nicolaum Picininum, cum Joanne Andegavensi, qui regnum affectabat, in armis stare crediderunt; Ferdinandus se tanto hosti imparem ratus, exercitum inde dimovit. Quid Indos multitudine innumerabiles, ad conspectum scæminæ, in fugam vertit? causam hanc assignat Salius: dum Semiramis ex Bactriana in Indiam movit, non elephantos, sed lignea simulachra elephantorum, virgultis & stramine referta, in campum eduxit; his verò larvis elephantorum, turbatis Indorum equis, impressione opportunè factâ, Indos in fugam egit. Ejusmodi propheta explodit, & risui exponit dicens: *Trepidaverunt timore ubi non erat timor.* Consimiles timoris argues tu Drance, dum tu intem,

Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbræ; Iuven. Sat. 10. Dum vel minimo sub noctem strepitu nuper exaudito, argento & auro tuo metuens, toto tremuerunt ossa pavore. Quid te Thraconem, quid te militem gloriosum, timidum facit, nisi quod honor, quod existimationi quemque tuæ insidari arbitraris? *Umbras montium vides; quasi capita hominum; qui famam obscurare, & se supra te efferre videntur; cum tu tibi umbram jacias, quæ terrori sit. Hi non inscitè Elephantis conferri queunt, qui totas arcas armatis instructas, in hostium cuneos defert: inter tubas & tympana; inter tela & faces, interpidus: ad grunnitum suis, ad conspectum muris; & quod magis mirere, ad sui umbram cohortescit, ac terga vertit. Videas, qui nec tubam novissimam, nec inferorum faces, nec agmina demonum; sed umbram infamæ, levem injuriam, ab exiguo musculo, velut musculo illatam, cane pejus & angue perhorrescunt. Qui umbratici homines, sapiens opinione, quam re laborant. Sed pergo porrò: quid agitur in modò agmen boum, cer-*

Pontan. l. 2. bell. Neap.

Salian An-
nal. à mundi
2090.

Iud. es 9.

Plut. Franc.
Patr. l. 5. de
Rege sit. 4.

Sern. Epist.
105.

Pellegrinios
c. 1. Matt.
parad. 10.
pag. 13.

vorum, vimineorum Elephantum, validos sæpè in fugam convertit, dum terror hic vanus animos occupavit: nec modò sonitus folii, aut arundines motæ, sed & nubes volantes, ac pluvius concitatus ingentes exercitus fudit. Sic vertimus terga, inquit Seneca, quemadmodum illi, quos pulvis motus, fugâ pecorum, exiit castris. Hujus rei luculentum extat testimonium: dum anno 1536. Carolus V. & Franciscus Galliarum Rex, hortatu Pauli III. ad Niceam, in colloquium venturi crederentur, & de pace ineundâ atrimque legationes mitterentur: in ipso portu Villa franciæ, ubi Cæsariana classis stabat, accidit ut nonnulli sub meridiem palabundi, in altissima alpium juga conscenderent; & ecce, densam nubem conspiciunt. Plerique adventantis Turcici exercitus, id signum suspicari, rem omnem detulerunt: ac continuo tumultu ac trepidatione ortâ, tandem compertum est, ab agricolâ nubem pulveris excitatam, cum in areâ fabas excerneret, atque ita trepidatio in risum versa; sic ut ipsorum Principum intellectâ præproperâ credulitate, pudor mentes confunderet, & jocosis sermonibus inanis metus ventilaretur. Sap. 17. timor ac formido Ægyptiorum describitur: Spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut vis aquæ decurrentium, aut resonans de altissimis montibus echo, deficientes faciebant præ timore. O timidos! ô trepidos Ægyptios! qui ad suavis auræ sibilos, ad lene murmur aquæ, ad concinnum avium cantum, cui arguta respondet echo, velut ad tonitrua, aut tormentorum fragores, præ timore defecerunt. Simile quid nostris temporibus accidisse, per vanos rumores, non minus mirandum est.

S. I I.

Rumores vani, terrores veros incusserunt.

Dum Albanus cum copiis suis esset in Transisielania, Daventriæ expectans ab exploratoribus, an pontes sustinendis tormentorum oneribus pares forent: hi non multum protracti, tympanorum strepitu exaudito, mox & vexil-

lis quatuor inspectis, ilicò ad Albanum redeunt; adventare hostem. inque proximo esse, referentes. Is etsi ægrè adducebatur ut crederet, quia tamen à speculatoribus diuersa, uti asolet, nationis, id à se severabatur: properè tribunos præfatosque admonet pugnæ aciem instruit: simul alios qui propius observent hostium numerum, & vires, immittit; quibus inde digressis, in conspectum veniunt 4 vexilla, prælatâ totidem curribus, velo ac fronde interceptis, in quibus nova nupta magno agrestium circumludentium comitatu, in vicinum pagum, belli secura vehebatur. Enim verò ad exercitum relata non magis derediculo fuit exploratoribus, quam ludo, ea rusticorum inter arma simplicitas: versoque proinde in hilaritatem repentino illo pugnæ apparatu, præteriens ante aciem sponsa, festo sceloporum plausu consalutata est. Mansitque facti memoria in Wallonicâ militiâ, ut si exploratores meticulousus è vano rumore reditum ad suos festinarent, num sponsam viderint, militari joco interrogentur. Hæc Sara-da.

Libro Numerorum c. 13. exploratores terræ promissionis homines timidi, redierunt ad filios Israël, dicentes: terra quam lustravimus devorat habitatores suos: populus, quem aspeximus, proceræ stature est. Ibi vidimus monstra quadam filiorum Enac, de genere giganteo: quibus comparati, quasi locuste videbamur. Lorinus hic vers. 33. dicit: mentiti sunt exploratores, sic absolute asserendo, quòd terra devoraret habitatores suos, uti & in eâ nimis hyperbolicâ comparatione Hebræorum, cum locustis; & tamen hi ficti, hi falsi rumores, quid non trepidationis, quid non murmurationis in castris Israëlitarum concitarunt? rumores hominem conturbant, inquietant, curas & angores incutiunt, & sæpè sæpius, ut Seneca ait, Nos aliqua fabula sine auctore sparsa, concerruit. Quot hæc miserâ bellorum tempestate falsi rumores, fabulæ inanes sparsæ? talem locum interceptum, illum deditum: Maxima de nihilo nascitur historia. Jam spargitur te certo causâ casurum;

jama

Sen. Epist.
13. ad Luc.
civ.

Jovius lib.
17. Hist.

Anno 1565.
Strada de
bellis Belg.
pag. 397.

Sen. Epist.
31.

Propert.
1.2. El. 15.

jam filium in conflictu occubuisse, &c. Soletur nos gentilis Philosophus: *Illud tibi precipio, ne sis tibi miser ante tempus; cum illa qua velut imminetia expavisti, fortasse nunquam ventura sint, certè nondum venerunt.* Cùm Ca. Pompeius in comitiis ædilitiis sacrificaturus, hostiæ respergeretur sanguine, & infectas cruore vestes domum remitteret: Julia ejus uxor, cruentas vestes intuita, suspicata Pompeium trucidatum, præ timore è vestigio expiravit. Quare hoc documentum ab Ethnico acceptet Christianus: *Illud ante omnia memento, demere rebus tumultum, ac videre quid in quaque re sit: scies nihil esse in iis terribile, nisi ipsum timorem.* Et adfert exemplum à pueris, qui larvis terrentur: *Quod vides accidere in pueris, inquit, hoc nobis quoque majusculis pueris, evenit; illi quos amant, quibus consueverunt, cum quibus ludunt, si personatos vident, expavescunt. Non hominibus tantùm, sed & rebus persona demenda est, & reddenda facies sua.* Porro matribus id quotidiano in usu perfamiliale est, quæ ubi horribili larvæ obtentu pueros abs se deterruerint, eadem demùm obversâ inanem metum ostentât, ac personam reddunt, qui à fletu mox pueri arriident. Huc facit quod Lorin. in cap. 13. Num. vers. 33. docet, aliud genus timidorum esse, quos Israëlitis illis vanè conturbatis confert, dicens: Applicari quoque commodè possunt hæc eadem ad timidiore, pusillanimitateque spiritus agitato: quibus in viâ Domini, & in legis divinæ observatione, cuncta videntur quasi monstra, & insuperabilia, larvæ horrendæ.

S. III.

Demon vanâ specie rigoris, & austeritatis, à virtute & religione deterret.

Domos Religiosorum, ac Monialium, ut carceres sibi imaginantur: ipsa loci facies, & primus aspectus quiddam triste, emortuum, & ferale sensibus representat: conclusas illic teneras ac nobiles filias, inediâ exhaustas, quasi monstra intuentur: ipsum Christum, ut phantaf-

ma, vel ut alii vertunt, ut spectrum reformidant: ipsas virtutes, humilitatem, abnegationem sui, mortificationem, ut furias adversantur. Rem historicâ relatione collustrabo: narrat Dion lib. 42. dum Salonitani ab Octavio Augusto obsessi essent, hoc stratagemate se liberasse: noctu atris vestibus induerunt urbis matronas, promisso capillitio, facie turpatâ, terribiles larvas assumentes, manibus faces gestantes, ex urbe summo silentio in hostium castra contenderunt: eas ponè sequebantur armati. Ergo has conspicati vigiles, dæmonum aut furiarum catervam æstimantes, fugam capeunt: illi interim undique incendia spargunt, armati alios mactant, ipse Octavius in fugam agitur. Ita adolescentes in religionis arcem, in monasteria quæ passim paradisi vocitantur, admitti peroptantes, diabolus velut inanibus spectris fugat, & oblitit quasi monstra quædam de filiis Enac: emittit siquidem è religione humilitatem, paupertatem, castitatem, pallidam & marcidam sui afflictionem; pulcherri- mas in se virgines, sed austero habitu, & deformes variis larvis potissimum vulgi opinionibus, ut quasi funæ videantur; ipse dæmon hanc catervam sequitur, terribi- tirones, inferni incolas ac monstra quædam arbitrati, fugiunt, capiuntur, mancipia dæmonis redduntur.

Religio, inquit Bernardus, paradus; inhabitantes Angeli; & tamen quoties accidit, ut velut custodes sepulchri, dum hos Angelos, & Angelas vident, nimio austeritatis horrore concepto, terreantur: facti, sunt velut mortui. Vident punctio- nes, sed non unctiones. Magdalenam se- quantur, aliasque mulieres, quæ nullis difficultatibus, nec mole lapidis terrentur; ita multæ teneræ ac nobiles filie Christi sponsum quærentes, nullas difficul- tates reformidant. Nos expalescimus, & lapidem nobis magnum fingimus, quem in progressu revolutum videremus. Chris- tianè Seneca: *Non quia difficulta sunt non audemus, sed quia non audemus, difficulta sunt.* Similis tremor apprehendit Andream Spinolam,

Platas de
Statu Relig.
lib. 3. c. 16.

Sen. ibid.

Phu. in
Pomp.

Gen. Ep. 24.

Spinolam, prius Societati nostræ quàm nomen daret: is enim cum proveciori jam ætate, nempè ut ipsemet humili quodam joco de se queri solebat, triginta & octo an. habens in infirmitate, de secluso relinquendo deliberaret, atque in partem contrariam tum valetudinis imbecillitas, tum deliciarum consuetudo, familiæ nobilitas, dignitas, quam in Ecclesiâ gerebat amplitudo, denique disciplinæ difficultas, & multæ aliæ rationes quasi agmine facto ad terrorem ei sese offerrent: repente Dei bonitas, hunc Prophetæ versiculum ejus menti objecit: *Ponet pedes meos quasi cervorum, ad ardua quæque & difficilia superanda.* Quo tanquam lumine quodam oborto, ita illustratus est, ut quemadmodum ipse narrabat, omnes istæ timidæ ac diffidentes cogitationes, momento evanuerint, isque animo penitus obfirmato ac constanti adversus illa omnia incommoda permanerit: & quidem brevi, cum Augustino expertus est, quàm suave subito factum sit, à suavitatibus & deliciis mundanis abstinere: nam cum antea adhuc secularis, quoties nostrorum mensæ interesset, quod amicitia causâ nonnumquam faciebat, multa fastidire solet, utpotè delicatioribus epulis, argenteæ suppellectili, & exquisitæ cuidam munditiæ assuetus, idem deinde Societatem nostram jam ingressus, cum primum ad communem mensam venit, omnia ei visa sunt longè alia, quàm prius viderentur: manilla nitidissima, patinæ atque orbes, quasi ex argento; ipse verò locus, totus optimo odore fragrans: ita ut nihil apud se dubitârit, quin illa omnia præter nostrum morem, parata essent Rectoris jussu, ad suam videlicet infirmitatem, extraordinariis ejusmodi deliciis relevandam. Itaque & tum de hoc cum Rectore questus est serid: & postea suum hunc errorem sæpius ipsemet, amicis familiariter narravit.

Bellarminus in Psalm. 90. exponens illud Davidis: *Non timebis à timore nocturno*, sic ait: Illos initio conversionis ut plurimum occupat timor nocturnus, hoc est,

metus quidam, atque horror laborum, difficultatum, angustiarum; quas in viâ Domini esse, sibi persuaserunt: & quamquam ægrorum more medicamentum virtutis salutare non ignorant, abhorrent tamen, quod amarius illis videatur; sic Augustinus de seipso fatetur: *Punctum temporis quo aliud futurus eram, quânto propius admovebatur, tantò ampliore incuriebat horrorem: retinebant me nugæ nugarum; & vanum fuisse timorem ex eo collige, quòd experius dicat: Quàm suave mihi subito factum est, à suavitatibus nugarum abstinere! & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat.* Alii religionem ut cruentam Martis palestram, in mentis acie efforment, in quam velut in arenam progressis, animus parandus est ad tentationem; quâ denuntiatione ita terrentur, quali inter assidua prælia vivendum semper esset: itaque satius esse putant pugnam declinare, quàm hostem irritando, ultrò se periculis obiicere. Quæ tusè Platus noster. Alios timor invasit, ne voluntas, quæ initio fervere videtur, lapsu temporis in tepescat, retrò aspiciant, rursusque à sæculo cum notâ familiæ, parentum ac propinquorum indignatione, resorbeantur. Hæc multorum infelices ac infames exitus confirmare. Quem timorem non nocturnum modò, sed tartareum, egregiè D. Gregorius his verbis convincit: *Multos sæpè videmus, vitam quidem sanctæ conversationis appetere, sed ne hanc asequi valeant, modò irruentes casus, modò futura adversa formidare; qui incerta mala, dum quasi cauti prospiciunt, in peccatorum suorum vinculis incauti decidentur; multa enim ante oculos ponunt, quæ si eis in conversatione eveniant, subsistere se non posse formidant: de quibus bene Salomon ait: Iter pigrorum, quasi sepes spinarum: nam cum viam Dei appetunt, eos voluti spinæ obstantium sepium, sic formidinum suarum opposita suspensiones pungunt.*

Denique ut hunc timorem nocturnum discutiant, diem illum sibi ante oculos stant, quo quidquid hîc durum, quidquid asperum, quidquid difficile, quidquid horridum visu fuerit, dissipabitur, quando,

Aug. lib. 8.
Conf. c. 11.

Platus l. 3.
cap. 18.

Platus l. 3.
cap. 32.

Greg. l. 30.
Moral. c. 12.

Bern. in
Cant. serm.
33.

do, primordia nostra conversionis (ut Bernardus loquitur) primus exagitat timor, quem intrantibus statim horror vite ingerit arctioris, & insueta austeritas discipline : is timor nocturnus in clarâ luce fugabitur, & intuitu præmiorum, vanus ac nullus fuisse manifestò cerneretur; nunc verò, inquit, quoniam abscondita sunt ab oculis nostris, & nox est, tentamur à timore nocturno, & pro bonis qua non videmus, formidamus, qua impræsentiarum sunt adversa tolerare. Alius timor nocturnus omninò puerilis est, de quo Lucret. l. 2. Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis In tenebris metuunt: sic nos in luce timemus; Interdum nihil qua sunt metuenda magis, quàm Quæ pueri in tenebris pavitant.

§. IV.

Vanissimus metus eorum, qui omnia in tenebris & nocte metuunt.

Sen. epist.
100.

INhunc Poëtam, hanc notam fecit Philosophus : *Falsum est Lucreti, non timemus in luce, omnia nobis fecimus tenebras: nihil videmus, nec quid noceat, nec quid expediat.* Ipsas tenebras timemus. Sunt, quod mireris, viri martem spirantes, pleno die medias acies perrumpentes, hosti terribiles, non indecoro pulvere fordidi, qui noctu ad minimum strepitû pallent, noctu apud cadaver propinqui, imò vel propriæ uxoris excubare, cœmeterium transire, gravissimè reformidant : Pisandro timidiores, qui verebatur, ne animæ suæ occurreret. Vide hic Strenam de nomine Jesu, ubi de 3. procis inani timore, à puella fugatis, quorum unus se mortuû simulavit, secundus Angelum, tertius dæmonem, quò amœnum lectorem remitto. Nos de his Chrysofomi iudicium audiamus: *Pueri, inquit, larvas timent, ignem non timent; sic nos timemus mortem (mortuum) quæ est larva, contemptu digna, peccatum non timemus,* quod verè est timendum. Hoc, nec quidquam aliud timebat Macarius, cui cum in viâ diversorium deesset, nocte concubiâ, cœmeterium adiit, ut somnum caperet, quoque molliùs cubaret, cadaver illic insepultum trahens, ac cervici supponens, pro pulvino usus est; teterrimi dæmones, hanc ho-

P. Poitiers in
serena pag.
68.

Chrysof.
hom. 5. ad
pop.

Rosweyd.
vise PP.
pag. 585.

minis prædiciam indignati, cadaver agitare cœperunt, at ille intrepidus idipsum contundebat, dicens: surge & vade, si vales. Ad quas intrepidi voces, cæcæ dæmones territi aufugerunt: ad eò illud Sipientis comprobatum est : *Timenti Dominum, non occurrent mala, sed fugiunt ab eo.* Verùm ut hoc tolerandum sit, quod natura cadavera abhorreere videatur, quis eos non timiditatis arguat, qui ne soli solarium conscendere, caveam petere, hortum intempestâ nocte inambulare, nec prece, nec pretio adduci queant? non soli in cubiculo, vix soli in strato dormire audent, veluti pueri trepidantes; in quo illustri documento P. Alvarez fuit, qui invisens Mariam Diaciâ, quâ B. Mater Theresâ perquam familiariter, & assiduâ sociâ utebatur, conspexit in angulo cellulæ ejus, præter lectû ejus, aliud parvum stratum: querit cui lectulus ille serviat? confessa ingenuè metum suum, dixit, ubi semel malè à dæmone excepta fuisset, posthac timuisse semper, nec ausam in cellâ solam pernoctare, ideoque se puellulâ aliquam secum sumpsisse. Quod acriter reprehendit P. Balthazar: post tot divinæ bonitatis testimonia, post tot æternæ providentiæ signa, quâ ligat tartareos spiritus, tâ exiguam esse fiduciam, ac fidem, de præsentia & auxilio Dei. Quo si destituatur, quid infans opitulabitur? quare è cellâ nõ priùs discessit, quàm lectum hunc tolli, ac ejici vidit: hoc sacrû illi monitum pro scuto objiciens: *Qui timet Dominum nihil trepidabit.* Eccli. 34. documento hic Christianis Clearchus Lacedæmoniorum dux esse poterit, qui hoc egregium apophtegma suis identidem inculcando, militarem disciplinam continebat : *à militibus imperatorem potius, quàm hostem metui debere.* Ita non inimicus humani generis diabolus pertimescendus, sed imperator noster Christus. Expendant timidissimi lepores sanctos anachoretas securos, ac solitarios, inter lustra ferarum, inter dæmonum infestationes, & inferorum spectra. S. Xaverium deserta ac solitaria templa noctu adiisse, ut soli Deo vacaret; S. Dacium Archiepiscopum Mediolanensem (auctor est Gregorius) dum

Eccli. 38.

Vita P. Alvarez. c. 10.

Valer. Max. l. 2. c. 2.

Greg. lib. 3.
dial. cap. 4.
Bollandus
14. Jan.

Constantinopoli Corinthum profectus, nusquam aptum sibi hospitium comperisset, ad ædes divertisse per plures annos malignis spiritibus, & dæmonum lusionibus infestas: evenit quippè intempestâ nocte, viro sancto cōquiescenti, hi nocturni lemures emergerent: extemplò latratus canum, sibilos serpentum, rugitus leonum, aliorumq; animalium inconditos tumultus cierent: experrectus ad has dæmonum vociferationes venerandus antistes, omnes securus irrisit: & miseris vos, inquit, qui altissimo similes esse contendistis, sed ut video, jumentis comparati estis. Vel exemplo vestro edoctus sum, non altum sapere, sed Deum timere. Hâc animi præsentia ilico omnes abesse iussit. Tandem omnem animis terrorem. facilè excusserit Bernardus, qui serm. 13. in Psal. 90. de leone infernali, *Mugire potest, savire non potest; rugiat quantum vult, tantum ne fugiat ovis Christi. Non sumus bestia, ut nos prosterнат vacuus ille rugitus. Vera bestia, verè rationis expers, qui tam pusillanimis est, ut solo terrore cadat: qui solâ futuri exaggeratione laboris victus, ante conflictum non ictu, sed cubâ prosternitur.* Hic Leo terrere potest, nocere non potest. Nero primates regni, familiares suos, sic quandoque terruit: Leones cicures alebat, quibus dentes excussi, ac unges resecti. Hos inopinatò caveâ immisos, in aulicos suos cōcitabat; ilicò clamor, trepidatio, & plurima mortis imago, superos ac inferos implorabant. Donec tandem se metu exanimatos, à feris illætos, ac innocuos videntes, cum leonibus luserunt tanquam cum agnis. Sunt qui dæmonem ut gigantem, ac alterum Goliath reformidant, sed à puero Davide prosterndendum. Alanus Copus in dial. 1.3. c. 13. Subierunt inquit, quidam vastam quandam specum, & penitus introgressi, gigantem immensâ magnitudine, telumque, instar trunci arboris, manu tenentem, viderunt: consternati, & præ metu propè exanimati, præcipites aufugerunt in proximam villam. Quo rumore passim dissipato, tota vicinia armata ad specum concurrat, eamque ingreditur, propiusque jam armis confila-

P. Perducit
cino d'une
bonne mort.
cap. 19.

Barrad.
rom. 4. l. 8.
cap. 6.

accedere est ausa; diu verò fixis oculis, nec sine horrore gigantem intuiti cum voce motuque omni cum carere viderunt, audaciores inde facti, propius accedunt & tandem attingunt; corpus verò contactum, in pulverem dissolvitur. Creditur fuisse unus, ex famosis illis ac antiquis Siciliae gigantibus, ante multos annos demortuus. Timebant Siculi gigantem, vivus illis videbatur, ac formâ terribilis: dum ecce digito uno corruit, & in cineres redigitur. Infernalem illum Goliath nos formidamus, quem si Deo fusi, armis justitię aggrediamur, vel solo contactu evanescet. Sic in enerymenis sæpè compertum est, innocentes puerulos ad nutum suum dæmonem loqui, tacere, conquiescere, imò apud Japones recenter etiam in fugam vertisse. Pilos aliquot ex barbâ S. Vincentii Ferrerii, illum Leonem infernalem domuisse, in orcum ablegasse. Denique sic vivamus, ut nihil timeamus nisi solum peccatum. Hoc olim Olympiadem docuit Chryostomus, una res gravis, & formidanda est olympias, nempe peccatum: reliqua omnia fabulæ. Quod suo exemplo comprobavit: etenim cum Eudoxia ei graves minas intenderet, quòd iniquis ejus consiliis se opponeret, responderunt legari, *Frustrâ ô Regina illum hominẽ terres, nihil ille timet nisi peccatum.* Talis fuit S. Ambros. de quo testatur magnus Theodosius referente Theodoro: *Theodores, Novi, inquit Imperator, constantiam Ambrosii; & quòd nullo regia majestatis terrore divinam legem transgredietur.*

Talis non ita pridem in Societate nostrâ exstitit vir primæ nobilitatis, sed illustrioris virtutis Antonius de Padillâ, qui in supremo mortis agone cum anxius Deum judicè formidaret, sciscitanti cuidam, *Isne timor inde oriretur quòd lethalis alicujus criminis conscientia teneretur? Iesu bone, exclamat, quod hoc monstri, Religiosus & lethale crimen! qui possunt unâ consistere? hic verè tanquam à facie colubri abhorrebat peccatum. Ad huc timorem suavitè & fortiter inuitat Augustinus: fera savit, Deum time; serpens insidiatur, Deum time; homo te odit, Deum time, diabolus te impugnat, Deum time,*

Theodores.
Novi, inquit Imperator,
constantiam Ambrosii.
lib. 5. hist.
cap. 18.

P. Alegambe
in biblioth.
Script. Soc.
cietatis.

Aug. in psal.
32. con. 2.

time: tota enim creatura sub illo est, quem iuberis timere.

Ejusmodi quippè uti & fortissimi omnes Christi Athletæ non timuerunt eos, qui occidunt corpus, sed solum peccatum, quod potest & corpus & animam perdere in gehennam. Quem locum cum luculenter sacri interpretes, Doctores, & inter hos Augustinus exponat, supersedeo, rem ipse in historiâ oculis subjicio. Eam sic enarrat Hermannus Hugo de militiâ Equestri lib. 3. c. 1. Cohortis unius dux (nomen teneo & consulto taceo) antemissus unâ cum Præfectis aliis duobus, portâ urbis cujusdâ tormento effractam invadere, cum unus altèrve angusto foramine ingredi iussus ab excubitoribus intra portâ interimeretur, ipse sibi lethalis culpæ conscius, perfractæ portæ conspectu, non secus ac ac tartaræ januæ horrore percussus aditum tentare extimuit. Affirmant si intrasset, urbem futuram fuisse in nostrâ potestate. Ergo metu restitit, restitère & ceteri, reque infectâ domum redièrè. Hominem ad se evocatum, ignaviâq; convictum belli Imperator securi subjecit. Ille priusquam supplicium cervice exciperet, pronuntiavit ingemiscens se cum urbis porta invadenda sibi esset, admonitum subito sceleris, quod nondum animum expiarat, eoq; metu adedò territum fuisse, ut nec famam, nec vitam manu carnificis auferendam adedò exhorruerit, quàm flagitium illud animo obversans, quod gravissimis iisque æternis inferorum flammis animam addiceret. Edoctus, ut opinor, probè ab Anselmis, Edmundis, Ludovicis: si hinc peccati horrorem, illinc inferni dolorem cernerent, vivos se in barathrum præcipites duros, quo hoc immanissimum peccati spectrum effugere valerent.

Concludo singulari documento: vir integerrimus, & exploratâ sanctimoniâ notus, interrogabatur, quid in orbe rerum omnium maximè timeret? nil sanè, aiebat,

nihil timeo; at illi certatim quæstionibus urgebant virum: non times lanienam cordis, angores conscientiæ, mortem non times? non penitus ait; non times diabolus? tam parum, atque canem mortuum; non times inferorum supplicium? Neutiquam; non mundum, non insidias, non tyrannos, tormenta non times? nil eorum timeo; Deum saltem timebis? Deum, inquit, amo, non timeo. Dic tandem, quid ergò times? nihil sub Sole, nihil supra Solem, nihil in orbe hoc universo:

— *Si fractus illabatur orbis*

Impavidum ferient ruinae.

Horat.

Et dicti rationem cœpit reddere: egestatem, inediam, nuditatem, famem, sitim, talia non timeo, quia mala esse non possunt, nisi malis; nam & filius Dei pauper fuit, sitivit, esurivit, nudus exspiravit. Morbos & dolores non timeo, hæc enim sobrium faciunt animum, & vel nolentem compellunt ire ad Deum: Dei filius in doloribus fuit; infamiam, maledicta non timeo, quia ad salubrem modestiam deprimunt: nec enim magis contemni aut irrideri possum, quàm Dei filius. Mortem non timeo, quia aditus ad vitam: omnes amici Dei, Mater Dei, Dei filius mortuus fuit. Diabolus non timeo, quia canis ligatus, & quod magis me vexat, hoc atque Deum meum complector. Infernum non timeo, quia tantum pro diabolis, & inimicis Dei; ergo Deum amo, Dei amicus esse volo, & studeo. Hinc nec Deum timeo, quia in orbe toto fideliozem amicum non habeo. Ita nec inferos, nec mortem timeo; & tamen subdit, valdè timeo. Quid ergò times? nihil, id est, peccatum: hoc supra modum timeo; hoc timendo, nihil timebimus. Cui accinit S. Paulinus:

— *Non metuendi*

Causa, timere Deum: quem quisquis non timet unum,

Omnia jure times. —

S. Paulinus,
natali 8.

Bonaert.
in cap. 21.
Eccles. v. 1.

Drex. to. 2.
pag. 636.

EMBLEMA XI.

Ad comburendum. Matth. 13.

CORPUS, *Anagramma.* PORCUS.
DOMINICA QUINTA.
 POST EPIPHANIAM.

*De tormentis inferni, quæ anima in corpore, instrumento peccati,
 & sordidissimo porco parietur. Hæc paucis ex illo Chry-
 sostomi complectemur.*

§. I. *Nec oculus vidit.*

§. II. *Nec auris audivit.*

§. III. *Nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus odien-
 tibus se. Chrysof. lib. de reparat. lapsi.*

§. IV. *Horum tormentorum considerationem utilissimam esse.*

DOMI-

DOMINICA QUINTA
POST EPIPHANIAM.

Ad comburendum. Matt. XIII.

Gal. libell.
de Anat.
Gesnerus de
quad. pagi
na 873. v.
60.

Aleni hoc pronun-
tatum est: Bruta qua-
dam (ut Simia) homi-
nem partibus externis
referunt, internis vero
nullum animal homini
tam simile quam porcus,
secundum composi-

tionem, numerum ac symmetriam om-
nium partium: quamobrem, inquit, anatomi-
am in eo instituimus, ut apto prorsus ana-
grammatismo, corpus porcus dicatur. Nec
modò Physicam hanc ut re, sic nomine
corpus & porcus, similitudinem habet, sed
vel proximè moribus & vitâ peccatoris
corpus, aded porcū refert, ut quasi Circes
epoto poculo omnino in porcum degene-
rassè videatur.

Orig. hom.
in Psal. 37.

Origenem audiamus: Porcis, inquit, simi-
les dicuntur ij, qui peccatorū fœtoribus delectan-
tur, sicut porci qui fœtorem omnem tamquam
odorem suavissimum expetunt. Ut non injuriâ
homines ventri, ac veneri, omnique vitio-
rum cœno immerſi, vulgari paræmia:

Horat. l. i.
epist. 4.

Epicuri de grege porci indigerentur.

Matt. 8.
v. 31.

Ecquid causæ fuisse existimatis, quòd
dæmones in porcos ire postularint, & quòd
Christus dæmones exaudierit? Matt. 8.
Dæmones autem rogabant eum dicentes, si ejicis
nos, mitte nos in gregem porcorum, & ait illis,
ire. Ad primum sic Divus Thomas respon-
det: in porcos mitti petierunt, quia nullum ani-
mal est immundius porco, unde & porcus dicitur
quasi spurcius, ed quòd in spurciis delectetur.
Ita Doctor Angelicus.

D. Thomas
in caten.

Ad secundum, hoc Augustini respon-
sum est: Dimisit Dominus dæmones ire in por-
cos, ut ostendat diabolum in eis dominari, qui
vitam porcorum gerunt, quòd spectat illud
Euchymii: Dæmones ingrediuntur porcos, eos
videlicet, qui irrationabiliter conversantur, &

August.
hic.

in cœno voluptatum voluntantur.

Sed quid tandè miseris illis porcis actum
est? Ecce, ait Evangelista, impetu abiit totus
grex per præceps in mare; At quòd evaserint,
ubi eos conspexerit Sebastianus Barra-
dius, luculentus testis exponet: hic vir hic
est qui consilio prophetico vivus ad infer-
ros descēdit, ne ut ait Bernardus, ed mor-
tuus descenderet: ita enim quodam die
inferna meditatus est, ut ni mentem ab
inferis revocasset, præ horrore mortuus
concidisset, inde igitur ut feliciter emer-
sit, hæc posteris tradidit: En tibi porcorum
finem, in mare, in abyssum, in profundum illud
Tartari pelagus, magno impetu viri libidinosi
cateriq; scelerati feruntur, tandemq; in amaris-
simum illum omnium calamitatum Oceanum
precipitantur. Et ut eorum apud inferos la-
nienam oculis subjiciat, Horum, inquit,
porcorum finis est non calum sed macellū, id est,
Tartarus, Hoc tandem pro parænesi sub-
jungit: cum pastores demersos viderunt sues, su-
gerunt, ut ait Evangelista. Si fidei oculis tot
sues (erant deo millia) in tartaro videmus de-
mersos, porcinos queso fugiamus mores. Idem
suadet Lactantius: interdixit Judæis Deus ne
porcinâ carne uterentur, id est, ut ille inter-
pretatur, ne vitam porcorum imitarentur, qui
ad solam mortem nutriuntur, & quidem eter-
nam, ad comburendum, igne inextingui-
bili; quemadmodum damnati non semel
se exhibuerunt in speciem porci truculen-
ter tosti, ac terribiliter torti. Solent nostri
carnem quam fumo indurare voluerint,
copioso sale inspergere: in inferno, ignis
pro sale, & fumus ascendit semper; quare
cùm animalis homo, non percipiat ea, quæ
sunt spiritus, velle voluptuoso, aut temu-
lento spiritales Paradisi delicias propone-
re, ubi omnes erunt sicut Angeli Dei, esset
hoc, lilia & rosas, aut porcocos projicere

Matth. 8.

Recueil des
hommes il-
lustres.
Barrad,
tom. 2. lib. 5.
c. 18.

Ita Corro,
hic.

Lactantius
l. 4. de Re-
lig. cap. 17.

velle cælestis illius Jerusalem splendorem, homini sordido enarrare, quomodo platea civitatis aurum mundum sit; & duodecim porta duodecim margarita, cum non nisi præsentibus capiatur, esset margaritas ante porcos abjicere. Homo igitur sensibilibus immersus, cum sensu maximè ducatur: pœnam sensus, quâ dæmones ac damnatorum animæ apud inferos cruciantur, evidenter ex D. Thomæ & Augustini doctrinâ perspicat: qui ut igne corporeo spiritus torqueri comprobent, illos corporibus alligant: *Sunt enim quedam sua etiam demonibus corpora, sicut doctis hominibus visum est.* ait Augustinus.

In quibus corporibus quàm horrendè torqueantur, videre erit in barbarâ illâ lanienâ, quam tyranni ac carnifices corporibus humanis, per exquisita supplicia intulerunt. Quæ quò perspicacius sub sensum cadant, statui illud Apostoli ad sensum nostrum traducere: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus iis qui diligunt illum, quæ in rem nostram sic veritè Chrysof. Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ preparavit Deus offendentibus se, qui est status, inquit, omnium malorum aggregatione pessimus.* Hic sensus Originis fuit, de quo illud: *Vbi benè nemo melius.* Ipsam audite: *Sicut porrò de bonis justorum in cor hominis non ascenderunt quæ Deus preparavit diligentibus eum, ita & peccatoribus preparavit ob fornicationem, ob adulterium, quæ in cor hominis non ascenderunt.* Hoc ergò ordine inferorum tormenta rudi carbone adumbrabo.

§. I.

Nec oculus vidit quæ preparavit Deus odientibus se.

Quid non spectavit sub Nerone, Diocletiano, Decio, Valeriano, aliisque diaboli ministris & inauditæ crudelitatis inventoribus Roma? Quid non vidit sub Maximino Alexandria, sub Henrico & Elizabethâ Angliâ? sub Taicofamâ Japonia, quid non conspexit? Quæ omnia ne umbra sunt eorum quæ scelerata

ti apud inferos perpetiuntur. *Pone, inquit Chrysof. ignem, ferrum, & bestias, & si quid his difficilius: attramen nec umbra quidem sunt ad illa tormenta.* *Chrysof. hom. 49. ad popul. Antioch.*

Rem miram optimâ fide V. Beda commemorat ævo suo contigisse: fuit in provinciâ Nordan paterfamilias Drithelmus nomine, hic vimorbi ad extrema redactus, totâ nocte jacuit in mortuum. Ubi diluxit ad se rediens, omnibus attonitis, vitam sibi concessam ait; sed longè aliâ ratione ducendam, si quidem extemplo, sese in prolixas preces abjecit, mox facultates omnes in conjugem, liberos & egenos dispersiens, omnibus mundi curis exurus, satis rigore vitæ loquebatur, quàm horrenda in orbe altero vidisset, Rex Alfridus vir literatissimus, studiosè, ac crebrò illum audiit de thermis stigiis narrantem, quæ ille in cœnobii angulo noctu ac interdium, animo volvens, mirabiles austeritatis effectus in se exercebat, hoc unum commiserantibus reponens: *Acerbiora vidi.* Quid quid aliis horridum & immane videbatur, hoc unum ingeminabat, *acerbiora vidi.* Jacobus nobilis Persa, ab Isdegerde Rege iustus novem horarum carnificinâ, membratim à capite ad imos talos conscidi, singulis commissuris, & articulis seorsim dissectis; immane tormentum. Sed inferorum spectator dicet: *Acerbiora vidi.*

Quintinus Romanæ nobilitatis, vir Senatorii ordinis, inaudita pertulit supplicia: nam postquam bullienti oleo, pice, adipe perfusus, latera facibus adustus, totum corpus catenis cæsus; ori ejus sinapi, calx, & acetum infusum, ipse deinde binis ferreis sudibus à vertice ad crura transfixus, omnes digiti inter ungues clavivis terebrati sunt: hæc tam atrociam viri nobiles, ad horrorem spectantium subjerunt, sed ò nobilissimi Domini, ò potentes sæculi atrociora vidi, ubi potentes potenter tormenta patientur. Martina nobilis virgo quatuor palis affixa, fustibus & flagris cæsa, unguis laniata, bestiis objecta, demùm ad flammam damnata.

Christina pro Christo, ferventi oleo peruncta,

D. Thom.
lib. 4. contra
Gentes
cap. 90.

Aug. lib. 21.
de civit.
cap. 10.

I. Cor. 2.

Chrysof.
lib. de repara-
tione lapsi.

Orig. hors.
18. in Ie-
rem.

Sap. 6.

uncta, dum tyrannus oleum & operam ludit, pice perfundit, tenaciū Christo adhæret; serpentes immittit, linguā evulsa, ubera resecta, quibus virgo non eget. Tandem sagittis confixa, quarum pennis in cælum evolavit, quid ad hæc ô teneræ virgines? exhorruitis? acerbiora vidi.

Emmeramo Ratisponensi Pontifici post digitos præcisos, oculos effossos, nares ac aures recisas, manus etiam ac pedestruncati, dein lingua præcisâ est. Augustodunensis Præsul Leodegarius, oculis orbatus primum martyre se vidit, nudipes per testas, & aspera saxorum fragmina iustus ambulare, labiis & linguâ mulctatus, tandem securus post hæc, securi caput subiecit. Marcus Arethusus Episcopus, lanceolis undequaque compunctus, melle oblitus in junceam sportam impositus, apum, vesparum, ac culicum moribus, in lanienam datus, sed ô excelsos Ecclesiæ præfules, acerbiora vidi.

Tandem ut cursim cætera cum Curtio attingamus: Ignis, inquit, suppliciorum ultimum est, quo si quid atrocius inveniri potuisset, ingeniosa crudelitas, in Laurentium excogitasset, qui toto corpore lacero, ore laxis obruto; candenti craticulæ impositus est. Exercuisset in Petrum Marcellini socium, qui flagellis concisus, ubi in vulnera hiantia, acetum cum sale infusum fuit, lento igne assatus est: tentasset barbara savities in Carolum Spinolam, qui igne eminus ac lentè admoto, tres horas vivus ambustus est; unum adinvenit Anglia, dum super nudos ventres, vivos glires obversis pelvibus detentis, instructis ignibus per viscera dentibus ac unguibus effugiū quærere coëgit. Sed longè acerbiora vidi. Ignis non extinguetur, nec vermis eorum moritur. Quid ad hæc ô viri Religiosi, Ecclesiastici? acerbiora vidi longè, longè acerbiora. Hieronymus qui hæc attentè contemplatus est, exclamat: In uno igne, omnia supplicia sentiunt in inferno peccatores; quidquid per candentes craticulas, laminas, ignitas forcipes, sartagine, liquata metalla, aliâve tormentorum genera, vel scelerati, vel sancti ab orbe condito pœnarum sub-

jerunt, id omne in uno igne apud inferos peccator in se unus experitur. Plus dico, omnia hæc nostra, ignes nostri, quantumvis luculenti, picti sunt si cum igne infernali conferantur. Tartarei ignis ardor, inquit Ansel. Sic istum materialem ignem vincit, ut iste, pictum ignem. Horrescit animus intues fluvios liquati metalli, dum cāpanæ aut machinæ bellicæ funduntur; igneus ille fluvius, pictus est ad stagna inferorum. S. Franciscus ad solum conspectum ferri candentis, totus quandoque contremuit. Climacus dicit se vidisse cocum dono lacrymarum præditum, qui hoc se consecutum dicitabat, quod videns hunc ignem, recordatione flammæ æternæ, se omni quiete indignū judicaret. O si nos quoties huic nostro igni assidemus, eum ut pictū, ad veros illōs & vivos inferorum rogos consideremus, quomodo non cum S. Furseo gelidissimâ hyeme, etiam medias inter nives, vel nuda hujus ignis recordatio, largum sudorem, exprimeret. Quantum animi fervorem, quantam lethalis noxæ formidinem ingeneraret? etenim si hic ignis noster pictus, tantæ virtutis sit, ut nemo quisquam articulū ardenti cereo, per horæ quadrantē, quocumq; proposito lucro aut voluptate, admovere sustineat quem non commovebit ligatis manibus & pedibus mitti in ignem æternū? juvat scire quid hîc August. sentiat: Non erit, inquit, iste ignis sicut focus tuus, quod tamen si manum tuam mittere cogaris, facies quidquid voluerit, qui hoc minatur: si tibi dicat, scribe contra caput patris tui, scribe contra capita filiorum tuorum, nam si non feceris manū tuam mittam in focum tuum, facies ne ardeat manus tua. Ex quo sic tandem concludit: Minatur ergo inimicus, tam leve malum, & facis malum; minatur Deus æternum malum, & non facis bonum. Vnde piget, nisi quia non credis? sed si non credis, jam judicatus es, & experieris miser quod non credis; prima veritas te arsurum igne æterno pronuntiat.

Lutherus certè non credidit, dum Sibyllæ Ducissæ Saxonæ, quæ in comitatu habebat complures speciosas puellas, dixit, si tales in inferno essent, libenter se cum illis, eò descensurum. Descendit hic infamis

Barrad.
10.3. pag.
618.

V. Sperans
punct. 143.

In vitâ 16.
Iam.

August. in
Psalm. 49.

V. Perard. in
festo S. Ignatii.

Curt. lib. 6.
cap. 12.

Hieron. in
Ammac.

famis Paris & multas illic formosas Helenas reperit :

Prop. l. 2.
C. 21.

Sunt apud infernos, tot millia formosarum.
Sed eheu! quas nunc voces daret? ô veneri, ac formę proci! ô porci ventri, & abdomini nati, de quibus Pröpheta ait :

Psal. 72.
Cyp. serm.
de Ascen.

Prodit quasi ex adipe iniquitas eorum. Consentit Cyprianus : *Mortales miseri vivunt inter incendia, in propria adipe fixa libidines bullient, & inter sartagine flammæas, miserabilia corpora cremabuntur.* Illic porci illi Troiani, omni genere vitiorum farti, Tartareo incendio horrendum in modum, sine fine torrebuntur,

Sand. Purg.
pag. 48.

Acuminato infixi palo, inquit Sandæus, instar nefrendis, qui assatur ad vitales flammæas, in æternum rotari pergunt. Spectaculum ejusmodi vidit, & ingemuit Flandria : cum tres impuri Gancones, cum scortis suis, altum stertentes, sub noctem effractis portis viderunt Cacodæmonem trucidis viri specie intrantem, habitu venatorio, & cum eo duos parvos cocos. Unus eorum lecto extractus, veru infigitur, & luculento igne exstructo, spectantibus fociciis probè assatur, & ne visum inane putes, manè collegam suum reperere omninò assatum; scio locū, inquit Delrio, & ordinem, sed utrumque silentio involvo. Compellos vos, si ob noctem in flagitio traductam; postridie quis vestrūm in foro sic lentè assandus esset; an scelus ille anharet? & eheu! hæc in æternum peccatores manent ob momentaneam voluptatem. Inculcavit id olim suis Chrysofomus :

Chrysof. l.
de reparat.
laps.

Quod momentaneæ & leve delectationis nostræ æternum ignis ac tormentorum pondus operatur in vobis.

Chrysof.
hom. 48. de
vra.

Alterum prorsus ferale spectaculum quale nec oculus vidit, proponit idem Chrysofomus, nec velim existimemus ut hîc fieri solet, & in futurâ vitâ contingere, ut scilicet solatium aliquod ferat socios habere miseræ: dicenim, quælo, si quis damnatus ignibus, filium unâ intueatur, odoremque ex ipsius carne ascendentem hauriat naribus, nõnne motietur? Quo pacto pater filium, in eadem damnatione positum videns, solatium capiet? Hoc tormenti genus Phocas in Mauritium,

Adrianus in Eustachium adinvenerunt, dum ante ora parentum, complexu in medio sua viscera, liberos suos crudelissimè torqueri viderunt. Alexander Hincani filius Dux Iudæorum, uno die octingentos in crucem sustolli jussit, & in meridie ante ora parentum uxores ac liberos sævissimè trucidari; ac aliud longè immanius spectaculum, numquam finiendum, apud inferos obversabitur. Ubi ut Greg. ait: *Ignis & ad consolationem non lucet, & tamen ut magis torqueat, ad aliquid lucet: nam sequaces quoque suos secum in tormento reprobi, flammâ illustrante, visuri sunt, quorum amore deliquerunt.*

Ægesippus.

Greg. l. 9.
mo. in 106.
ubi nullus
ordo.

Pater videbit filium, cui ut divitem hæreditatem relinqueret, à justitia deflexit; avunculus nepotem, quem ineptum in dignitatem extulit, & ita perditè amavit, ut cum multis perdidit. Illic videbunt juvenes quas hîc tantopere deperierunt filias, jam furias, Medæas ac Medusas mōstra teterrima, iidem suppliciis deputata.

O oculi qui modò tot horas ante spectaculum contemplamini, illic specula ustoria, quæ faciunt oculos flammæas & faces ejaculari. O oculi, qui tot lascivos conspectus, in speciosas formas, in fœdas tabulas, obscœnos libros jactatis, quæ spectra, quàm horribiles visu formæ occurrent! ô noctem æternam! oculus qui hîc lucem fugit, usque in æternum non videbit lumen. O tera spectra! ô monstra horrenda! S. Bernardus in Psal. 90. Refert quendam conspecto dæmone ita fuisse territum, ut clamore omnes excitavit, & toto die quasi Phreneticus fuerit. Eòdem spectat, quod Antonius commemorat, quendam Fratrem Dominicanum viso dæmone dixisse, ocius se præcipitaturum in fornacem accensam, quo tale tam horribile spectrum effugeret. Cum tamen certum sit, ab humanis oculis non posse fœditatem naturæ ejus perspicere, & hanc umbram esse fœditatis quam in se habet, ut Catharina Senensis aliquando docuit, *Quod homo præ horrore mortuus cederet si vel deformitatem unius dæmonis intueri posset.* Cui cum Deus puncto

Psal 48.

Blossus mo.
nil. Spirit.
c. 14.

temporis

temporis diabolus in sua specie exhibuisset, ubi sibi reddita, dixit malle se per prunas ardentes nudis pedibus ambulare usque ad supremum iudicii diem, quam formam adeo terrificam rursus intueri. Quid erit tot millia millium cacodæmonum semper oculis observari? O oculi hinc flete, ne in hunc locum tormentorum veniatis, *Vbi erit fletus*, numquam finiendus; postquam mare Atlanticum lachrymis æquarint, nihil dum sceleris expiarint magno teste Bonaventurâ. Et cheu, indubiè, ut singulis millenis annis unam lachrymam fundant aliquando diluvium aquarum effuderint, verumtamen ad Deum non approximabunt.

S. II.

Nec auris audivit.

PLura certè suppliciorum genera fidâ relatione auribus accepimus, quàm oculis conspexerimus. Quàm tragicas historias quandoque narrari audivimus. Quâ truculentos latronum eventus majores & patres nostri annuntiaverunt nobis, tinnunt ambæ aures ad ferales catastrophes, quas iudicum tribunalia, in latrones, patricidas, sacrilegos, regum ac principum sicarios decreverunt. Mercurius Gallicus latâ fati famâ evulgavit inauditum hæctenus supplicium anno 1610. 27. Maij in Raviliac exercitum. Intemerat hic cultro in pectus adacto Henricum IV. Regem Christianissimum; quare hanc in eum Senatusconsultum sententiam pronuntiavit. Præmissâ coram primaria Ecclesiæ Parisiensis porta translatione suppliciac scigmatica, in plateam supplicio destinatam ducatur, ibique in tabulato forcipibus candentibus, pectus, brachia, femora, ac sura illi inurantur, manus dextera patricidii cultrum tenês, igne sulphureo concremetur, in partes forcipibus inustas plumbum liquefactum, oleum fervens, resina accensa, ceraque simul cum sulphure liquato injiciantur: quibus peractis, corpus ejus à quatuor equis di-

strabatur, membra cum corpore igne consumantur. *Horresco referens.* Hæc si tibi ob verbum famæ, aut pudicitia noxium, ob oculum liberiolem, ob haustum liberatorem, ob perulantem manum, ob scdam cogitationem vel momento admiffam subeunda forent, quàm studiosè hæc mala, quibus noxa lethalis subest, declinares? perversam hanc inconfidentiam deplorat. Hipponensis Præsul: *Quàm lugenda*, inquit, *perversitas; ut animam quam Christus suo Sanguine redemit, luxuriosus quisque propter unius momenti delectationem diabolo vendat? verè nimium plangenda & miseranda conditio, ubi citò præterit quod delectat, & manet sine fine quod cruciat.*

Audivimus, ut cum Chrysofomo lo-
 quar, *Quod criminosos trahunt, quomodo ligant, quomodo faces tormentis admovent; sed hæc omnia, inquit ille, ludrica & risus sunt, ad illa supplicia, inaudita inferorum.* Anno 1584. Baltazar Gerard Burgundus 27. annorum juvenis, Guilielmum Nassavium Orangii Principem tumultuum Belgieorum choragum, selopo occidit. Hanc cædem etsi instinctu divino, ut asferebat peractam, exquisitis tormētis luit. Primùm equuleo eductus, utroque manuum pollice suspenditur, centum plumbi libras pollicibus pedum alligantes addere pendenti flagra ac virgas, ut toto corpore affatim sanguis deflueret. Deposito, sub digitorum unguibus, longas profundissimè acus infigunt, utriusque brachii axillis anserina ova tosta supposita, tum brachia compressa donec exustis axillis sanguis copiosè difflueret. *Et hæc omnia ludrica sunt, & risus, ad ea quæ te manent, ô peccator; audi porrò & contremisce.* Die insequenti crines ei omnes è corpore tolli jubent, dicentes magicis eum artibus sibi insensibilitatem inducere, deinde foco luculento eum admovent, novis calceis aruinâ probè infectis indutum: corio contracto pedes unâ cum calceis in globum versi; tandem ad supplicium rapitur 4. Julii, palo alligatur; tum manus, quâ Orangium trajecerat

Bonav. de inferno c. 34.

Aug. serm. 250. de Temp.

Chrysof. hom. 49. ad pop. Ant.

Harant mo 3. pag. 364.

laminis cadentibus, quibus liba cancellata coqui solent, imponitur, quam carnifex cum ossibus ac nervis ita absumpsit, ut nidor propè forum compleret: tum brachia, femora, crura, tergum, scapuli, ac pectus ignitis minoribus forcipibus miserè excarnificata. Hinc bombardâ, quâ Oranium trajecerat, caput ejus validè percussum; denique post tot tormentorum genera juvenem majori scamno imponunt; ac ventre, cultro quo porci jugulantur, sensim aperto, cor raptum, eductumque in faciem conjecerunt, intestina igne combusserunt, in quatuor partes corpus sectum, quatuor portis urbis Delphensis, ubi hæc tragœdia petactâ, suspenderunt, caput præpilatæ hastæ infixerunt; sed eheu, alia longè atrociora peccatorem manent, qui ipsum filium Dei truculenta rursus cede in cruce agit; aliam ille in torturam conjiciendus, ubi carnifices nūquam lassantur, ubi cruciatus nunquam minuuntur; verissimū illud Tertulliani: peccator traditur diabolo, quasi carnifici in panam. Sed quàm diè hic carnifex torqueat, nequit explicari. Audimus concionatores de hisce pœnis quasi Apologos, aut pœtarum figmenta narrantes, ut somnia hæc omnia reputamus. Audimus homines in duello occisos, in hæresi, in flagitio, morte repētina obrutos, ridemus quasi nil infortunii accidisset; in hos insurgit Hieronymus. *An putamus fratres quòd jocando Propheta prædicent, ridendo loquantur Apostoli, Christus infantiliter comminetur; joci non sunt ubi supplicia intercedunt, si jocando passi sunt, credantur & jocando locuti.* Fuit qui quoties audiret illa alta nomina Platonis, Aristotelis, Julii Cæsaris; Catonis, Ciceronis, alto pectore ingemiscebat; succurrebat si quidem illud: laudantur ubi non sunt, cruciantur ubi sunt.

Sed nec auris audivit horribiles gemitus, lamenta, ejulatus, vociferationes, rugitus quos damnati inter flammam eructant; quò spectat illud stratagema, quod Megarenenses ab Antipatro obsessi excogitarunt: dum porcos pice oblitos, & fetis incensis in Macedones immiserunt, qui incondito suo grunnitu, quasi furia, hostem ilico

dissiparunt: aliam profectò symphoniam noctes atque dies apud inferos tot porcorum millia, mutuis auribus insonabunt; cum hinc vel una nocte canem latrâtem, infantem audire vociferantem, potissimùm homini morbido, non levi tormenro sit. Loquuntur etiamnum horti Neronis feralem illam musicam, quam Christiani suffixi palis, & lento igne ustulati, imo pectore producebant. At quis memoret questus, lamenta, blasphemias, execrationes, diras, quibus tot millia damnatorum igneum illud ergastulum complebunt? illic lasciva cantica, verba spurca, in æternum Væ conuertentur, illic filius execrabitur, & mille maledictis proscindet patrem, uxor maritum, frater sororem, pater filium, amasus scortum. Illic jaçtâbuntur horrendæ blasphemie in benignissimum redemptorem, fontem omnis bonitatis. *Quis credidit auditui nostro? Quorum ferrea pectora hæc voces non lancinant! Quid metuet, inquit Bernardus, si quis ad ista non trepidat, non expavescit, non timore concutitur.* O si vel unam vocem ex hoc carcere erumpentem audire possentis, me tacente, hæc sola sat diserta foret. Hoc saltem quod potestis, moneo, ut aurem cordis huic loco tormentorum quandoque applicare velitis & derepentè eas blandis hujus maris sirenibus occludetis.

§. III.

Nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus odientibus se.

HÆc Augustini sana doctrina: *Sicut nullum gaudium rerum temporalium, ex aliqua parte simile potest inveniri vitæ aternæ, quam sancti accepturi sunt, ita nullus cruciatus pœnarum temporalium potest sempiternis iniquorum ignibus comparari, aut par excogitari.* Quid non pœnarum ac cruciatuum mens humana valet excogitare? omnia hæcenus visa & audita tormentorum genera, intellectus in unum aliquem accumulare potest,

Tert. de Fuga.

Hieron. ad Rammac.

Cassius de Mineralib. l. 3. c. 7. sec. 30.

Jerem. 53.

Bernard. de Compunct. cordis c. 20.

August. de Catech. rud. c. 24.

potest, omnia omnium Martyrum ac flagitiorum supplicia uni dumtaxat intentari; quæ nemo vi humana carnificum infligere, nemo perpeti valeret; animus cogitatione completi potest. Concipere est tantam fuisse dolorum Christi acerbiteriam (quorum vel recordatione sanguinem sudarit) ut omnium Martyrum longè superarit, & tamen, ut Suarez, cum communi Theologorū p. 3. q. 46. a. 6. non tam gravia fuere tormenta, ac ignis infernalis. Et illos ipsos acerbissimos Christi cruciatus cogitatione intendere, & extendere valemus; at quantumvis omnium hominum intellectus vires suas intendat, ac contendat; numquam vel minimum inferorum tormentum assequetur: *Intende animo*, inquit S. Isidorus, *quascumque seculi pœnas, quoscumque tormentorum dolores, quascumque dolorum acerbitates, compara hoc totum gehenna, & leve est omne quod pateris.*

Quid non morborum corpus mortale exagitat? quàm acerbæ, quàm acuta podagræ, calculi, aliorumque morborum mala: quàm longæ noctes, quanta medicorum carnificina! Lessius gravissimis calculi doloribus divexatus, exclamare solitus: O peccatores, si Deus hîc in uno membro ita torqueat, quid in inferno erit? ubi nec membrum, nec nervus, nec musculus sine cruciatus erit? Intende animo quidquid intellectus Doctoris Angelici de hisce pœnis excogitavit. *Sicut propter perfectam Sanctorum beatitudinem nihil erit in beatis quod non sit gaudii materia, ita nihil in damnatis, quod non sit eis materia & causa tristitiæ, nec aliquid quod ad tristitiam pertinere poterit deerit, ut sit eorum miseria consummata.* Hic dolorem intercipit somnus vel deliquia, leniunt amicorum colloquia, refocillant alia solatia, ut rectè Seneca: *Magnos cruciatus habet morbus, sed hos tolerabiles intervalla faciunt.* Quæ heu apud inferos nulla sunt, namquam dolor remittit, nunquam sensus hebetescit. Commune hîc pronuntiatum est, nullum violentum perpetuum, & quod quid violentius affligit, eò citius sensum & vitam adimit. Quod disertè testatur Romanus Phi-

losophus: *Hoc solatium, inquit, vasti doloris est, quod necesse est, desinas illum sentire si nimis senseris: nemo potest valdè dolere, & diu. Sic nos amantissima nostri natura disposuit, ut dolorem aut tolerabilem, aut brevem faceret: brevis morbus ac præceps alterutrum faciet, aut extinguetur, aut extinguet.* Hæc precor, animo expendite: *Nemo potest valdè dolere, & diu. In inferno, valdè, & diu. Ubi ignis numquam extinguitur, tortores numquam lassantur, anima non moritur, sed torquetur valdè, & diu; & quamdiu? Bernardum attendite: Sic ignis ibi consumit, ut semper reserves, sic tormenta aguntur, ut semper renoventur: ardebunt miseri in igne aeterno, in aeternum.* In æternum? quid est hoc? quamdiu est illud æternum? cogito tres horas lento igne hominem asfari, tres dies, tres annos, vivum in flammis vociferari, centum millia millium annorum, & cheu his transactis, quamdiu? in æternum? in æternum uri & non comburi. Quærit & piè queritur Isaias: *Quis igitur ex vobis habitare poterit cum igne devorante, & cum ardoribus sempiternis? Quis ex vobis, Nobilissimi, Amplissimi Domini, qui hîc epulamini quotidie splendide, qui hîc pretiosè induti, enutriti in deliciis, in lectis eburneis; quis ex vobis quiescere poterit in lecto ferreo candenti, in quo Salius Epulonem describit, hoc brevi lemmate adjecto: Semper mori, & non perire.*

Quis ex vobis consultissimi, clarissimi Domini, Advocati, Medici, qui hîc adeò podagræ, calculi dolores perhorrescitis, quis ex vobis habitare poterit cum igne devorante? Quis ex vobis ô teneri adolescentes, ô molles filia, qui hîc adeò cilicia, flagella, jejunia, vel ignis scintillam, vel puncturam acus reformidatis, quomodo habitare poteritis cum igne devorante? hîc vel noctem unam in molli strato infomnem ducere, tormentigenus reputatur. S. Ludvina hominem perditum ad frugem redegit, qui dum consilio illius ad expiationem scelerum, noctem unam supinus in plumis dormire non posset, expedit quomodo in flammis volutari

Senec. epist. 78.

Bern. lib. Med. c. 4.

Isa. c. 33.

Salius. de Timore Dei lib. 9. c. 1.

potest

Isid. in Syn. cap. 1.

S. Thom. quodl. 8. q. 7. a. 16. ad 2.

Senec. epist. 78.

posset in æternum, ita dum ad alium profitura nequitia religiosus videret ac discederet hoc aculeo relicto: decubiturus expenderet quo lecto, quibus stragulis, quocubili apud inferos uterentur, ita hic unâ nocte inhorruit, ut mane ad religionem convolarit. Ex quo manifesto concludo,

S. IV.

Horum tormentorum considerationem saluberrimam esse.

Psalms. 54.

Bernard. ad fratres in monte de viis solit.

Bern. serm. de S. Nicolao.

Hugo Card. in cap. 10.

Invitatur ad hanc & benè & feliciter precatur Propheta, dicens: *Descendant in infernum viventes, ne videlicet, ut Bernardus ait, descendant morientes.* Descendit Thersela, quæ ex hoc igne, in divinum profusus exarsit: descendit Borgia, descendit Hieronymus, descendit Bernardus, qui sic exclamat: *Regio gehennalis, regio dura; extimescenda, terra afflictionis & miseriarum: totus tremo atque horreo ad memoriam regionis istius, & concussa sunt omnia ossa mea.* Descendit & Job, de quo Hugo Cardinalis: *Prodigium sanctitatis timet.* Et nos stupæ ac stipulæ, inter mille occasiones, inter delicias non formidamus.

Tyranni olim quandoque piceâ ac sulphuræâ veste reos induebant, ut nocturnis in tenebris, tamquam faces aut Pharos, transeuntibus iter, navigantibus portum ostenderent, unde Juvenalis:

Tada lucebis in illa,

Quâ stantes ardent, & fixo gutture fumant.

O si vel unus ex inferis in conspectum veniret, is profectò omnibus portum salutis in hac spissâ scelerum caligine ostenderet. Si mercator inter hiatus terræ, stagnum liquati auri, in eoque usurarios fluitantes cerneret; & eheu! tot mercatores damnati, an de fraude cogitares, an sic fluxus inhiaret, ut æterna negligeret? si legisperitus in musæo suo hominem in togâ igneâ deprehenderet (& eheu tot legisperiti damnati) quàm acuratè hic lites & causas expenderet. Si medicus in lecto non calidâ febrî, sed in medio flammaram æstuantem cerneret, (& eheu tot medici damnati) quàm subitò ille medi-

cus seipsum curaret: si Consiliarius, si Senator in sellâ igneâ, virum consularem intueretur (& eheu tot damnati) ut ille Baro in Anglia, qui moribundus sex consiliarios in togâ igneâ conspexit, quàm puras à muneribus manus, quàm incorruptam justitiam servarent. Si religiosis ferale spectaculum objiceretur quod aliquando Neapoli in triclinio exhibitum, non ambitio nec crapula ullum duceret ad tartara. Ex omni classe hominum tot damnati, tot æternis ignibus addicti, in æternum. Feriat illud Bellarmini: Si vel unus mortaliû, vel unus ex hoc cœru certò damnandus esset, meritò sibi quisque maximè timeret. Hæcne leviter dimissâ per aures, abeant in auras, inferorum incendia assiduo sint mentis oculis subiecta fidelibus; nemo adeò ferus ac ferreus erit, qui ad has flammâs, non mitescere possit. Cùm gentem barbaram Hybernorum, & plusquam hyberno frigore obrigescentem, dictione quantumvis fervidâ, nequidquam emollire valeret Patricius, hoc prodigium patravit: campum qui ei pro suggestu erat, derepentè subsidere, & immani hiatus patere fecit.

Hinc exaudiri gemitus, & sava sonare

Verbera: tum stridor ferri, tractaq; catena.

Flammârum vortices eructare videbant, & hisce ignibus ferrei animi mollescere cœperunt, & ad meliorem frugem converti. *Convertantur peccatores in infernum.* ait Psaltes. Quid hoc? an in inferno quis à scelere resipiscat? ad Deum convertatur? Euthymius non negat: convertantur, inquit, à præsentî vitâ, & illic sub terram deferantur (cogitatione nimirum) ubi dicuntur esse pœnarum loca. Hæc cogitatio est, quæ mirabiles morum vicissitudines, ac animorum conversiones effecit. Hæc inferi recordario complevit religiosa claustra monachis, deserta anachoretis, ad ardua quæque, & quantumvis aspera adegit. Audite Hieronymum: *O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illâ vastâ*

solitudine, quæ exusta Solis ardoribus, &c. quotidie lachryma, quotidie gemitus, scorpionum tantum socius & ferarum. Quorsum hæc tam

Padag. Christ. c. 8. S. 6. apparition d'enfer.

Salian. de simore Dei lib. 8. c. 38.

Bellarmin. de inferno.

Virg. 6. Æneid.

Psalms. 9.

Hieroni. ad Euseb.

tam austera? causam subjungit: Ego ob gehenna metum tali me carcere damnaveram: Quid tot nobiles ac prædites adolescentes ac puellas intra quatuor parietes in religiosis claustris se vivos tumulare compellit; nisi gehennæ metus? quid omnia quantumvis aspera, levia reddit ac lenia, nisi gehennæ metus? Sincerus Doctor Thomas ille Campensis: *Ibi erit una hora gravior in pœnâ, quàm hîc centum anni in amarissimâ pœnitentiâ.* Quod antiquorum Patrum oraculo confirmo & concludo: Quidam fratres invisentes senem monachum in maxima austeritate viventem, rogarunt quomodo rigorem illum perferre posset? quibus ille: omnis labor totius temporis quo in hac solitudine vixi, nondum unius horæ tormentorum æternorum spatium adequat. Hæc totâ die meditatio tua sit; semper hoc stagnum sulphuris, hunc locum tormentorum animo volvas, ubi miseri inferi in fasciculos colligantur, avari cum avaris, invidi cum invidis, blasphemæ cum blasphemis, adulteri cum adulteris, ad comburendum igne inextinguibili. Aut si lubet contemplare eos ut lateres in fornaci compactos. Fuit qui in meditatione ignem concepit, dum eos ut haleces in vasis, sic igne me-

dio in baratro compactos mentis oculis proposuit, ex illo Marci: *Ignis non extinguitur: omnis enim igne salietur.* Ubi ut Maldonatus, aliique interpretes observant, igneus hic sal ut semper urat incorruptos observabit, juxta illud Prophetæ: *Sicut oves in inferno positi sunt, mors de: ascet eos.* Dictum, inquit Innocentius, hoc est, à similitudine jumentorum, quæ non radicitus evellunt herbas, sed summitates tantummodò carpunt, ut iterum herbæ renascantur ad pastum: sic & impii quasi morte pasti reviviscunt ad mortem, ut æternaliter moriantur. Quæ cum vivacissimo sensu expenderet Bernardus, attonito similis exclamavit: *Vt paveo gehennam! contremisco, à dentibus bestie infernalis, à ventre inferi, à rugientibus preparatis ad escam: horreo vermem rodentem & ignem torrentem; fumum & vaporem, & sulphur, spiritum procellarum. Quis dabit capiti meo, aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, ut preveniam fletibus fletum, & stridorem dentium.* Hæc sanctissimus Archimandrita nos vivos meditari docuit, ne mortui eò descendamus; Nemo enim eorum, ut aureus Orator ait, *qui gehennam ob oculos habent, in gehennam incidet.*

Marci. 9. 1

Psal. 58.

Innocent. de contempt. mundi lib. 3.

Bernard. serm. 16. in Cant.

Chrysostr. hom. 2. in e. 2. ad Thess.

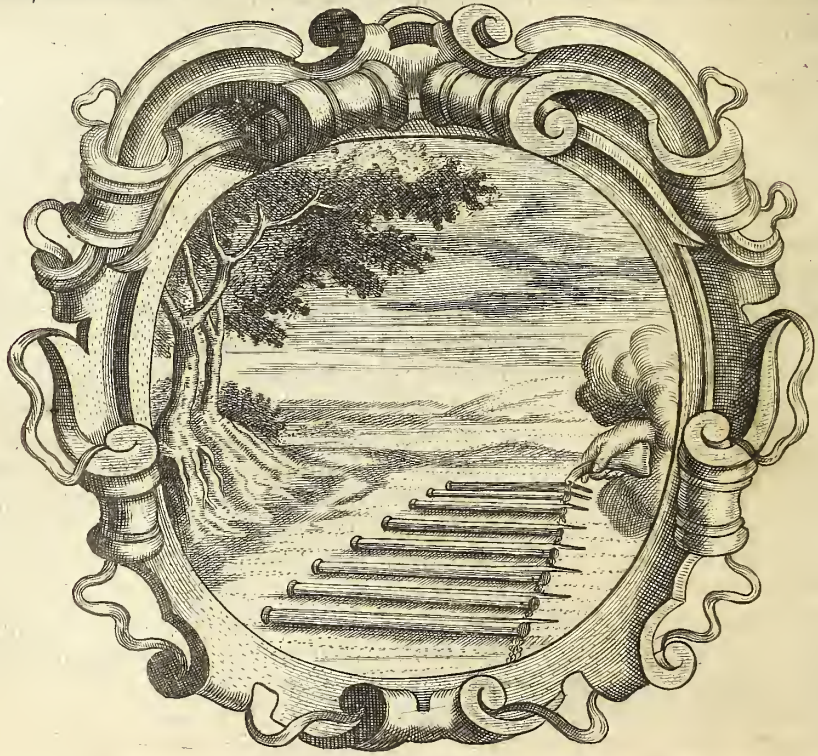
Lib. 1. cap. 24.

In vitis Patrum lib. 3.

EMBLEMA XII.

Minimum est quidem omnibus seminibus. Matt. xiii.

IN MINIMO VIS MAXIMA.

DOMINICA SEXTA

POST EPIPHANIAM.

*Malitiam peccati venialis, ejusque vires ad subruendas animas,
in grano pulveris nitrici, quod est minimum omnibus
seminibus contemplari.*

- §. I. Minima culpa venialis excedit omne malum pœna & aliud quodvis malum.*
§. II. Nox venialis, qua minima putatur, quantam pœnarum vim inferat.
§. III. Quam horrendè in Purgatorio expietur.
§. IV. Probat ex causis naturalibus, plura venialia ad mortem disponere.

Minimum

Minimum quidem est omnibus seminibus. Matth. 13.

IN minimo Sinapeos grano, vim maximam latere, testatur Plinius, qui virtutem ejus sic paucis complectitur: *Granum sinapis, inquit, acre & mordax, lachrymas ciet. Quod spectat illud Plauti:*

Teritur sinapis scelerata, cum illis qui terunt: Priusquam triverint, oculi ut exstillent, facit. Et olim à vetusto Poeta: Triste sinapi. Nec non, Fletum factura sinapis dicitur.

Aliam virtutem Doctor Ecclesiasticus, Augustinus observat serm. 2. de S. Laur. *Granum sinapis dum teritur, accenditur, & ubi teri cepit, acrimoniam exhibet, cibum flammæ saporis exhalat, & tanto caloris fervore succenditur, ut mirum sit, in tam frivolis, tantum ignem fuisse conclusum.* Ecquis non obstupescat, in minimo grano, pulveris nitrici tantum ignem, tantam vim delitescere, ut arces integras, & urbes quantum vis munitas evertat? si enim unum granum incensum teste Snellio, peritissimo mathematico, spatium occupet, centies vigesies quinies millies majus seipso, non incenso, ubi massa pulveris compressa fuerit, quo illud tam ingens spatium inveniat, summâ vi sibi viam faciat necesse est, ut mirum sit in tam frivolis tantum ignem fuisse conclusum. Quod admirans Spondanus, non dubitavit hunc pulverem tartareum, è sulphureo ac tormentario cerebro Bertholdi Nigri anno salutis 1380, in perniciem generis humani natum, & fatum, inventori periclitandum, ac orbi proscribendum conscribere. At longè potiori jure è sulphureo nigerrimi Cacodæmonis ingenio jam ab orbe condito adinventum verè tartareum juxta ac tormentarium, noxæ venialis pulverem, detestandum quidem, at testandum est, irrefragabili teste August. qui lib. de nat. & gratiâ c. 38. docet hunc tormentarium delicti venialis pulverem, justissimum Abel corripuisse: *Abel, inquit, quamvis merito justus appellatus est, paulo immoderatiùs aliquando risit, vel ani-*

mi remissione jocus est, vel vidit aliquid ad concupiscendum, vel aliquando immoderatiùs poema decerpit, vel plusculo cibo crudior fuit, vel cum oraret cogitavit aliquid unde ejus in aliud evocaretur intetio, & quoties illa & similia surrepserint. Hæc grana venialium ut minima videantur, incendii non levis causa sunt.

Et omnem vim sinapeos nimium quantum antecellunt. Etenim quis reputet minimum delictum veniale, adedò acre & mordax esse, ut omne robur virtutis corrodat, tantam acrimoniam in se habere, ut sanctissimis viris, ubi non dente sed mente conterti cœptum est, amarissimas lachrymas expresserit: quod ut alios omitam, magnus Hieronymus de B. Paulâ Româ *Epist. ad Eusloc.* nâ commemorat, eam tot lacrymis minimam noxam veniale expiâsse, *Ut illam gravissimorum criminum crederes ream.* Sic Bernardus se acum non accepisse, sed desiderasse, *Apud Theodoret. cap. 40.* deploravit. Eusebius apud Theodoretum

40. annis unam evagationem mentis gravissimè luxit. Complures sunt, quibus minimum peccatum, verbum acerbius, mollior offensa, risus levior, copiosior cæcula, aspectus incautior, negotium solutius curatum, temporis exiguum dispendium, cogitatio tardius expugnata, sanctioris operis licet non imperati neglectus, aliaq; ejusmodi piacula minora, oculatis Dei servis, uberrimas lacrymas, imò & sanguine copiosè elicuerunt. Comprobat id ipsum Salvianus ex eo quòd fideles oculis comparentur, eosque ut pupillam Deus diligat: quis autem nescit oculum vel minimo pulvisculo turbari, & in lacrymas effundi: hinc sanctus Doctor: *Perfecta & sincerissima sanctitatis, volens cultores suos face-*

re Salvator, jussit ab iis cautissimè etiâ minima vitari, scilicet ut quàm PURA EST PUPILLA OCULI, tam pura esset Christiani hominis vita: cui hoc proverbii loco esse voluit: Serva legem meam, ut pupillam oculi tui. Accedit & minimum peccatum, tantum in se calorem continere, ut in annos complures ardere faciat, quod veritus vir vitæ integerrimus,

Eximus.

Epist. ad Eusloc.

Apud Theodoret. cap. 40.

Salvian. lib. 3. de Prov.

Proverb. 7.

ma, in Sacerdotali dignitate constitutus. ubi S. Ludwinam convenit: forte fortuna in cubili sacco granis sinapis oppletum conspexit, tum ad beatam decumbentem conversus, ingenuè confessus est, optare se tot annos in Purgatorio, quot illis grana sinapeos, numero innumerabili cōtinebantur, ut vel sic expiatus in cælum evolarer. Imò verò eam vim peccatorū venialū esse, ut ubi in massam excreverint, æquare possint pœnā ignis, propter peccatū mortale perferendā, perinde uti pœna peccati venialis, in inferno æterna est, quæ ipsius S. Thom. 1. 2. q. 87. a. 5. & in scholis Theologorū recepta doctrina est. An autem & quomodo æternū exciter incendiū, postea discutiemus, ubi in minimo vim maximam ostendero.

Horrenda tonitrua, trifulca fulmina, levis ciebit exhalatio; totas urbes ac regiones terræ moru levis aër terræ visceribus eluctās succutiet; gravissimas mari tempestates levis cōcitabit ventus. Quid febres, quid colicam, pleuritidē, calculū, apoplexiam, nisi flatus, arenula, spiritus vitalis interceptus, res minima vel guttula creat? sic podagram appositè Frāci *La goutte* nuncupāt. Mortes ex pilo, ex acino, ex acu, ex spina compertæ sunt. Maxima à minimis vinci, Leo docet, qui vel Galli cantū timet, Elephantus murem horret, unde Amb. *Non amplius miror Elephantum, quia procerus est, quàm murem qui terribilis Elephanto est formidabilis Taurus, Elephantus, murem timet, quia mortem adfert, scorpium præter tenuem aculeum, nil quidquam armorum circumfert, & levi morsu mortem inducit: ita auctore Plinio, Crabronū ictus, non sine febris sunt, & tradūt nonnulli ter novenis hujus animalis punctis hominem interfici. Addit & Poëta:*

*Parva necat morsu spatiosum viper a Taurum,
A cane non magno, saepe tenetur aper.*

Torpedo ingentem Nyoparonem in medio cursū sufflammat; vis maxima sit, quæ molarem in aère sistat, majori impetu animus in centrū, in Deum fertur, & minima noxa hīc memoram injicit: Parva sera, aut pessulus totum ostium occludit, & arceret à dilecto. S. Richardus in illud Cant. cap. 5. *Pessulum ostii mei aperui, per pessulum pecca-*

ta venialia intelligit: Negligentias, inquit, caaverit, qua offensam ejus provocare potuerunt: in locutione scilicet inutili, vel cogitatione, in commodo corporali, vel libertate vaga, qua per pessulum, id est, seram intelligi possunt: sera enim càm parva sit, & angusta, latitudinē tamen ostii concludit. Quod quò melius innotescat, in minimo veniali, quantum mali lateat videamus.

§. I.

Minimum veniale longè excedere omne malum pœnae, & aliud quodvis malum.

Hoc cōmunis illa Theologorum maximè vincit. *Minimum malum culpa, toto ordine superare omne malum pœnae.* Cùm injuria porro crescat ex dignitate offensi, & vilitate offendentis, sit, ut minima injuria facta Deo major sit, quàm omnis, quantumvis magna, facta homini dignissimo. Imperatori aut Pontifici, personas tantas unā & parentes crudelissimè trucidando; quæ injuria respectu hominum, quibus infertur, longè inferior erit, quàm minimum veniale, respectu Dei. Probè id notat mellifluus Bernardus: *Singuli illiciti motus animi mei, sunt quadam in te Deus CONVICTIA, ut putat iracundia in motus mansuetudinē tuam, invidia in charitatem, turpitudinis in castitatem, & innumera his similia, qua de cœnoso lacu prurientis pectoris mei, etiam nunc incessanter ebulliunt, inundantes & impingentes in serenitatem præfulgentis vultus tui.* Ex quo consequens est, si potestas optioque daretur, aut venialem noxam (verbum otiosum, mendaciumve officiosum) admittendi, quæ in Deum convictia sunt, aut in æternum omnia inferorū supplicia perpetiendi, omnibusq; cæli delictis carendi, ex re & rationis dictamine posterius præeligendum esse: quod judiciū maximè sanum fuisse reperio in homine moribundo P. Hieron. S. Iacobi, Soc. nostræ, qui sub extremum hialitum identidem exclamabat: *Malo adire infernū, quàm admittere culpam venialem.* Hic sensus & consensus est omnium, qui re & iustissimo iudicio pollēt, cælitum: qui defacto omni gloriā, quā perfruuntur, se privari, summaque cum alacritate ad inferos se præcipitari paterebantur, quàm vel minimum veniale in se admitte-

Bernard. Ep. 42. ad Henric. Archiep. Senonensem

Nierenb. q. cet. pag. 16

Amb. l. 6.
hexam c. 6.

Plin. l. 11.
cap. 21.

Quid. de re.
med. l. 2.

Hier. Epist.
14. ad Ce-
lant.

Gerſon de
vita ſolit.
lect. 1.

Nieremb. cit.

rent; & etiamnum quis neget in minimo vim maximam malitię deliteſcere? An poſſimus (ut cum Hieronymo loquar) leve ali- quod peccatum dicere, quod in Dei contemp- tum admittitur? & prudenter ſubdit: *Eſtque ille prudentiſſimus, qui non tam conſiderat quãtita- tem imperii, quã imperantis cogitat dignitatẽ.* Unde veriſſimẽ Cãcellarius ille Pariſienſis Gerſon: *Potius toleranda eſſet omnis mors pœ- nalis (tormenta omnium Martyrum) & an- nihilatio (omniũ non modò hominum, ſed & Angelorum) quã committenda eſſet, quã- tumlibet parva offenſa in Deum.* Libet in hanc rẽ adferre quã divino Spiritu ab Euſebio Nierembergio concepta, & digniſſima ut aureo Charactere (qualem olim calamus D. Hildeberti exaravit) conſcribantur. Ex hoc igitur uno, noxã venialis malitiã pleniũs intelliges.

Grave malum, morbi mortalibus creat; at minimum veniale omne virus, omne malum cruciatuum, tantũ. excedit, quantum incorporeum corporeo (quã duo nihil habent commune) præſtare ſcimus, & antecellere; etenim ſi morbi omnes, ab ullis unquam aut medicis cogniti, aut ægris tolerati in unum conſentur, uondum æquales erũt minimo peccato veniali. Quis unus par ſit calculi, dentium, iſchiadis, podagræ & cancri acerbiffimis doloribus tolerandis? At quĩ exiſtimandum eſt intolerabilius malum, miſeriamq; maiorem, unicũ ſolum eſſe peccatũ; quod veniale appellamus: & ubi cura, ubi ſtudium ad hoc evitãdum, ad hoc expurgandum, quod in tot morbis adhiberemus. Effeetus, ſi lubet, conſideremus unius venialis, ut animę morbus eſt, & hos infinite periculoſiores, quã ſunt diffi- cillimi corporis morbi, cõperiemus: nam peccatum veniale cancer eſt animę, ſenſim ſine ſenſu virtutem depaſcens atque debilitãt, uſque dum eandem perimat, faciendo ut in mortalem culpã prolatur; lepra eſt, animã defœdans, illamq; ab oculo, & oculo cœleſtis ſponſi avertens: de quo ex- ſtat illud Auguſtini teſtimonium: *Venialia, noſtrum decus exterminant; & animam inquinant, eamque velut quibuſdam puſtulis, & quaſi horrenda ſcabie replentia deformem faciunt,*

ut eam ad complexus illius ſpõſi cœleſtis, aut vix, aut cum grandi confuſione, venire permittant: porrò quãm fœrentem reddat animam quãvis noxa venialis, P. Ludovico de Ponte aliquando Deus oſtendit viſione quãdam admirabili, quã Deus nates oc- cluſiſſe perhibetur, ne fœtorem peccatorum venialium perciperet; quin & ipſe Philippus Nerius fœtorem hunc in quibuſdã filiis ſuis ſpiritualibus manifeſtẽ de- prehendit. Inſuper paralyſis eſt, motum omnem pium ad virtutum opera impe- diens, hydropiſis eſt, terrenarum rerum ſi- tim, ac deſideria accendens; Cardialgia eſt, affectus turbans; podagra eſt, quã in viã perfectionis progredi vetat; Aſthma eſt, quod ad cœlum adſpirare non ſinit; ſurdi- tas eſt, divinas inſpirationes audire prohi- bens; cœcitas eſt, quẽ veritates æternas in- tueri nõ permittit; Phthiſis eſt, ac tabes, vir- tutem omnem enervans penituſque extin- guens; denique ſicut corporis morbus, mortis eſt prodromuſ: ita in veniali deterius nihil, diligentiuſq; cavendum, quã quod animam ad mortem, hoc eſt, ad peccatum mortale, ut infra videbimus, præparet ac diſponat. Nunc amabo vos, quale ſpectrũ, quã miſerabile ſpectaculum de ſe præ- beat, quemcumque tot ſimul incommodis contigerit conſiſtari? plus dico, quale monſtrum ſit; hominem videre cum capi- te aſini, aſpidis, bubonis, aut bufonis? ex- crabilius longẽ verbum leſivum charitatis, aut cogitatio otioſa: quidquid uſpiam fœ- dum, ac horrificum invenitur, unicẽ venia- lis noxę fœditatem nullo modo exequat; ſi una gutta olei in regiã purpurã, ita eam de- decorat, ut eam deinceps induere detra- ctet, ſi unum corporis lineamentum di- ſortum, hominem adeò de formem red- dat, quis veniale non horreat, quod omne fœditatem ac deformitatem in ſe conti- neat: inſignis ſanẽ inſania eſt, veſtẽ ex ani- malium pellibus, vermiumve excrementis diligentiuſ quam animam ad Dei imagi- nem conditam, à fœdiſſimã maculã aſſer- vare; quid de regina ſentiremus, quẽ cy- clade ex candido hoſoferico, auro ac gem- mis diſtinctã, in ſordibus ac luto primũ

V. Lancid.
opuſc. Spirit.
ofuſc. 6.
c. 10. & 14.

In viſa.

rd. Ep.
Hic
chit.
m.

erent.
p. 6.

Aug. de SS.
ſerm. 41. &
lib. 50. hom.
50. c. 3.

volutaretur, quàm ad sponsi conspectû, aut complexum accederet? aliter spôsa Christi fœdatur minimâ noxâ veniali: si quis cæno ac stercore fœdaretur pixidem, ubi servatur corpus Christi, an parvam irreverentiam putaremus? Ecurr parvo ducimus, longè fœdiori spurcitiâ, urnam sancti Spiritus, animam inficere? nec enim ulla comparatio est, cæni cum peccato, nec pixidis metallicæ cum anima immortalis: Quid ad hæc ô Christiane? necdum ad fœditatem ejus pehorrescis? necdum malitiam ejus detestaris? necdum eligimus omne incommodum, omnem cruciatum subire, omnium rerum creaturarum jacturam facere, quàm vel levissimum peccatum, quod tantam in se mali vim continet, in animum admittere? quod quò altius inhæreat: hoc supremum motivum sit: si B. Virgini sub crucem dilectissimi filii, sanguineas lachrymas ut S. Germanus loquitur, fundenti, daretur optio: num Christum omnibus opprobriis, & cruciatibus eripi, & regnantem videre in cælis vellet, simulque mille mundos nullo damnato, salvati; aut in unicum veniale consentire, potius præoptasset denuo videre filium crucifigi (si citra culpam fieret) ac longè graviora pati, imò si liceret propriâ manu clavos transfigere, & secum suum dilectam præ filiis hominum amantissimam mater morte crudelissimâ trucidare, ut olim Abraham Isaacum suum, quàm minimam noxam admittere; denique an non summo solatio fuisset virgini, & redemptori nostro, si quis ea charitate exarsisset, ut dum ad mortem pergeret, suis ipse humeris crucem Christi subjisset, se illi substituisset, ut in eadem pro Domino suo mortem obiret, & omnes cruciatus pateretur; hoc tamen indubitatum est, majus solatiû tali filio, ac matri fore, ut vel minimum veniale evitares, quàm nobilissimos illos actus Charitatis exercere: computa jam parum sit, quod præponderat tanto obsequio, nobilissimis virtutum actibus, imò vel gratiæ & sanctitati omnium hominum & angelorum. Hęc precor memori tu mente reponere. Sed erunt fortè, quos plus ingens malum pœnæ, quàm culpæ terreat.

Revel. Brigitta. S.
Germ. apud Mallonium.
in Chr.
stigm. c. 13.

§. II.

Noxa venialis, quæ minima putatur, quantam pœnarum vim inferat.

Miramur & indignamur quando que homines in levia suorum delicta, ut que ad eò severè animadvertisse.

Jonathas quòd parum mellis gustando, jejunium violasset à parente capitis damnatus est, gustans, inquit, gustavi in sum. mitate virgæ, quæ erat in manu meâ, paululum mellis, & ecce morior. I. Reg. 14.

Manlius Torquatus filium victorem, de hostibus triumphantem securi percuti jussit, quòd contra edictum suum pugnasset. Galenus Româ redux, comitem itineris habuit Gorynensem civem, cujus servus dum quid supellectilis secum asportate casu se oblitum diceret, ita Dominus excaudit, ut gladium unâ cum vagina arreptû binis ictibus lethalibus, in caput servi impigerit, levem oblivionem tam gravi pœnâ compensans.

Calidè factû videri posset & illud Wenceslai Regis, qui capû minus bene assum, sibi apponi non ferens, cocum capi instar, veru affixum, ad ignem torreri jussit. Otho Antonius Montis Ferrati Comes atq; Urbinatum princeps puerum, quem in cubili ministerio assumpserat, resinato linteo atque sulphure pertuso involutum vivum, in candelæ morem combussit, quòd horâ, quam ei præfixerat, se non excitasset. Fulg. l. 9. c. 2. utque hoc à conglobatis confirmemus, Pollio, unum è famulis ob calicem vitreum contractum, non vulgari morte, murænis objici jussit devorandum, ut Seneca refert, tanti neglectum hisce Dominis servire fuit.

Bajazethes Turcarum Imperator tria poma deperibat, quæ ut primitias exiguum arbutulum manu suâ plâtatam, produxerat; unum à licentiori Ephebo decerptum tam graviter tulit, ut cum tres ad istam semitam deambulantes cõperisset, & omnes

Nieremb. de arte. volunt. l. 3. c. 18.

Florimond. Remond. l. 4. orig. hares. c. 3. n. 3.

Sen. l. de ira c. 40.

Pennequin amour divin p. 3.

à se factum pernegarent, omnes tres vivos fecari ac ventres aperiri iussit, quo de veritate constaret, & ni pomum in stomacho prioris repertum fuisset, pari pœnâ in ceteros sevitum fuisset; non quòd pomum sanguine aut vitâ hominis cõstet, sed affectus & voluntas principis æstimanda est, cui vile mancipium, ingluviem suam præferendo, non leviter deliquisse censendum est. Quod in Deo potissimum locum habet. Inter homines quidem hæc Manliana imperia, barbara, Turcica, Tyrannica censerî possent; sed heu! mirari desines, ubi longè atrociora ob bolum die jejunii, ob levem inobedientiam filii in parentes, subditi in superiorem, ob parvam incuria, moblivionem leviter culpabilem, ob affectum quævis inordinatum, aliâve minimam venialem noxam, gravissimos mörbos, mortes, flâmas illas piaculates, in annos plurimos à iudice equissimo, juxta ac clementissimo ac benignissimo parente, in animas sibi prædilectas, charitate fervidas, regni cohæredes infligi comprobato.

Gravissimum hujus vitæ supplicium capitale censetur: hoc à mitissimo vindice Deo, non semel pro veniali culpa maximis Dei amicis, ac servis fidelissimis inflictum fuisse legimus.

Nõnne Moyses & Aaron ob levem inobedientia culpam, terrâ promissionis lacte & melle manâte exclusi, ac morte puniti sunt? idque ob culpam venialem ut Basil. Augustin. Anastasius, Nicenus, Abul. Bonfrerius & alii apud Tirinum testantur; quod admirâs Basilus exclamat: *Cum videro Moysen illum Dei servum, illum, inquam, magnum, qui tali ac tanto à Deo dignatus est honore, (qui tot mirabilium patrator, qui cum Deo loquebatur, sicut amicus loqui solet ad amicum) propter hoc solum non intraturû in terram promissionis, cum videro ergo eum rogantem & non impetrâtem, cum videro nullam propter tot rectè & præclare gesta veniam asecutum, ob illud breve verbum, revera video quidem Dei, ut dixit Apostolus, severitatem, &c.*

Ita & exigua in obediendo reluctancia, Propheta illius qui missus ad Jeroboam, morte punita est, ubi occurrit casus, quem

homo societatis incurrit P. Christophorus Ortizius vir Apostolicus, superior Residetiæ designatus, dum non promptè obedit, fulmine ictus interiit: manifestavit tamen Dominus gloriam servi sui multis prodigiis. Et quisquam nostrum levem inobedientiam parvi pendat, & adhuc posthac oculatus esse velit ne cæcè obediat?

Nihil vulgarius quàm mendacium officiosum aut lucrosum, nullum peccatum ducere, cum Ananias & Saphira derepente mortui corruerint, ob mendacium veniale, ut August. Hieron. Damian. Dionys. Carth. Salmeron, ac plures alii asseverant.

In Templis minimam evagationem oculò vel animò, sacerdotes ad aram neglectim sacra tractare, in minimis reponat, dũ Oza arcam jam labentem non debita satis religione sustentans, subitâ morte plexus est. Uxor Loth, quòd semel caput muliebri curiositate aperto cãpo obverterit, inaudito illo ac tremendo supplicio, quod ad usque nostra secula persistit, punita dicitur, cum & ille & illa venialiter dũtaxat deliquisse perhibeantur, quos duos Chrysostomus inducit, ut levium peccatorum pericula confirmet.

Nec prætermittendus hic est, quem Dominus lib. Numerorum c. 15. lapidibus obrui iussit, quòd in sabbatho ligna colligeret, de quo Isidor. Pelusiota: *Esit ob exiguum peccatum, saxis tamen eum obrui iussit, qui die sabbati ligna collegerat.* Quid modò in familiaris, quàm festis ac Dominicis domum everrere, barbam tondere, ancillas, quibus per hebdomadam nẽ momentam otii indulgetur, tum vestes resarcire? norint hi Franciscam Romanam ob exiguum temporis inutiliter deperditum, ab Angelo validam alapã excepisse; si modò puellis, quæ tot horas ad crystallum, tantum temporis vanis sermonibus terunt, modò alapæ impingerentur, heu quot lividis ac rubicundis genis notarentur.

Quid quòd levem curiositatem, aut vanitatem aliquot millia morte luerunt; testis est clades illa, à divinâ manu illata exercitui regio, dum intra paucas unius diei ho-

Chrysost. in Gal. c. 1. de levium peccat. peric.

S. Isidor. Peccatum, l. 1. sabbati ligna collegerat. Epist. 182.

ras, ad septuaginta millia virorum peste extincta sunt. Hæc dum auditis, quid flagitii Davidem admisisse arbitramini? an in alteram Bethsabeâ oculos coniecit, an novum adulterium, alterum homicidiû perpetravit? minimè gentium. David curiositate ductus, exercitum lustravit, populû censuit, in quo plures venialiter solûm peccasse tradunt: longior sim, si diurnos morbos, gravissimos cruciatus enumerem, quos vel levissimâ de culpâ incurrerunt. Nostis id parvâ murmurationem, sororem Moyſis leprâ percussam. Lazarum mendicum, famelicum, instar Jobi ulcere pessimo ob leves defectus ad eò percussum, ut Chrysostomus disertè docet. Denique socius S. Vincentii Ferrerii dum curiositati Regis Arragoniæ obsequitur, admittendo illum ad videndum cubiculum Vincentii precantis, mirâ luce conspicuum, septem annos continuâ febrî divexatus fuit.

Magis fortasse terreât nos Moyses abbas, qui ob reprehensionem unius sermonis, quem disputans paulò durius protulit, quadam scilicet opinione præventus, diro confestim est traditus dæmoni. De altero sanctissimo monacho refert Severus Sulpitius, qui cum energumenos infestis geniis liberaret, dum undique ad eum concutitur aliquam gloriolæ vanitatem veritus, maluit ipse corpus à dæmone possideri, quâ animam levissimo nævo inquinari. Nec mirum, cum certum & exploratum sit longè præstare ut omnes ex orco dæmones corpus infideât, quàm vel minimo peccato anima occupetur. Et hæc omnes pœnæ longè infra culpam sunt, cum vel mille mortes potius subeundæ forent, quàm vel levissimum veniale admittere: ut prima veritas aliquando B. Henricum Susonem edocuit, dicens: *Crede mihi, si quis exploratum haberet, quanta luenda sit pœna ob minimam, quæ invito Deo sumitur, naturæ oblectationem, priusquam venialem perpetraret culpam, potius quotidie sibi caput amputari, ac novam inferri mortem sneret. Quod nemini dubium esse potest. Nec hoc fatis.*

§. III.

Minimum veniale quàm horrenû in purgatorio igne expietur.

IN altero orbe multò se Deus severiorem exhibet, ne minimæ culpæ indulgendo, aut impunitam relinquendo, ut Bernardus ait, *nullum bonum apud Deum esse irremuneratum, nec aliquid malum impunitum, & sicut capillum de capite, ita nec momentum de tempore periturum.* Legis consultorum dictum est: *De modico non curat prator.* At Deus, prætor & præses æquissimus, vel verbum otiosum, vel cogitationes singulas, omnes ictus oculorum expendet. Unde Augustinus: *Iniquitas hominis parva magna que sit, puniatur necesse est, aut ab ipso pœnente, aut à Deo vindicante.* Sed heu! quàm dispari pœnâ, ubi minima pœna, ut doctè Suarès cum communi, excedit omnè hujus vitæ, & gravior erit ille ignis quàm quidquid potest homo pati in hac vita. An ergo minimum illud malum dicendum est, quod cruciatus ad eò acerbos, ignem tam luculentum homini succendit? num parvum quis duceret, si videret unâ horâ teneram puellam in fornace ardenti vivam ustulari, idque jussu dilectissimi sponsi? aut is Tyrannus ac rabidus audiret, aut culpa mirum in modum displicere crederetur. Multorû animæ piacularibus flammis gravissimè torrebantur, quorum corpora apud nos divinis prodigiis clarebant. S. Severinus quòd horatias preces ob negotiorum molem, mane simul omnes perfolvisset (attendant hæc clerici) ignis ardore intolerabili disfluebat.

Hugo de S. Victore à morte sacerdoti cuidam apparuit; & quia dum viverem, inquit, accipere renui disciplinam, vix ullus dæmonum in inferno remansit, qui non mihi ictum validum impegit, ad purgatorium transeunti. S. Vincentius testatur fuisse quempiam ad purgatorium damnatum anno integro ob unicam venialem noxâ. Heroldus ex religiosissimâ S. Domini familiâ de cœnobita memorat, eû ob suam in explendis pœnitentiis negligentiam usque ad diem Judicii purgatorio adjudicatum fuisse, alii ob leves jocos, ob delectationem in cantu, ob curiosum studium, ob ni-

Chrysost. 10.
3. de Lazaro.

Cassian. coll.
7. c. 27.
Sulp. Dial. 1
c. 14.

Nieremb. c. f.
set. p. 168. c.
23. de rupi-
bus.

Bern. decla.
super Ecce
nos.

L. Scioff. de
in integ. rest.

August. in
Psal. 50.

August. in
Psal. 37.

Damian. l. 2.
Epist. 15.

ob nimiam solitudinem temporalium gravissimas purgatorii penas subire. Quae dum animo volvo, aut Deus in justissimus & atrocissimus Tyrannus sit, aut culpa venialis terribile, ac terribilimum malum sit oportet. O Domine Jesu amator hominum, o benignissime redemptor, quid est quod ita crudeliter crucias quos amas? o clementissime pater, quomodo potest dici levis culpa venialis pro qua non decet ut compatiaris, sed ipse tam horrendum torqueas dilectissimos filios tuos, quos tantopere adamasti & tibi addictissimo amore adstrictos vides. O amantissime sponsae quid ita deferis dilectas sponsas, quae carnem & mundum triumphaverunt, & in his ipsis flammis, in amorem tuum exardescunt: o si vel Ethnicus vel pessimus hereticus qui piaculares hos ignes ridet, vel unam animam sic cruciari cerneret, & hanc filiam superpremi iudicis audiret, quam immane illud malum diceret, ob quod in propria viscera patris tam horrendum saeviret, severus idemque verus pater caelestis hoc Catharinam virginem Senensem monitum voluit: *omnes penas quas anima sustinet, vel sustinere potest in praesenti saeculo, nulla modo condignas esse ad culpam etiam minimam puniendam; quoniam offensa quae mihi fit, qui sum bonum infinitum, procul dubio satisfactionem exigit infinitam.* Ad hoc et gravissimi Auctores verissime asseverant: si omnium Angelorum & beatissimae virginis, omniumque Sanctorum merita, atque omnis Martyrum sanguis simul colligatur, nullo modo sufficere ad minimam noxam venialem V. G. unius verbi otiosi expurgandam, nisi accedat valor & pretium infinitum passionis ac sanguinis Christi: ubi ruminandum occurrit si ad sanandam levem pustulam in manu vel fronte, opus esset unguento unius regni pretio comparando: quis negaret grave malum esse & omni possibili conatu vitandum: quale ergo malum, quod Christi sanguinem, cujus vel gutta infiniti pretii est, tam pretiosum remedium exigit ad sui curationem: Profecto qui haec scimus & credimus, quid nos de gravitate rei sentiemus. Haec tenus summam mali vim vel in uno veniali ostendimus; nunc quam plura eiusmodi minuta simul vim habeant, &

uti granum sinapis in arborem, ita & veniale in mortale (quod extremum malorum est) excrescere possit, videamus.)

S. IV.

Probatur ex causis naturalibus plura venialia, etsi minima, ad mortale disponere.

Tiberio Caesari in deliciis Draco erat, quae de more manu sua ipse enutriebat; hunc cum a formicis consumptum accepisset, ab oraculo monitus est vim multitudinis caveret, Nam

Quae non possunt singula plura necant. Idem Aug. pronuntiatum est de minutis peccatis: Quotidiana sunt ista quae dico, sed tamen peccata sunt, & non sunt levia, quia plura, quia verò quotidiana & plurima, timenda est ruina multitudinis, etsi non magnitudinis. Hoc potissimum videre fuit in plagis Aegyptiorum, quos locustarum & muscarum occiderunt morsus.

Suet. in Tiber. c. 72.

Ovid. de re med. l. 2. Aug. de 10. chordisc. l. 1.

Sap. 16.

De Philistinis aiunt saepe paginam: *Ebullierunt villa & agri, & nati sunt mures, & facta est confusio mortis magna in civitate.* Sic Alianus refert agrestes mures, quosdam populos Italiam expulisse, & ex Gyaro Cycladum insulam, a muribus incolas fugatos.

1. Reg. 5.

Narrat ex Var. Plin. l. 8. c. 19. a cuniculis suffossum in Hispania oppidum, a Talpis in Thessalia, a ranis civitatem in Galliam, & a locustis in Africa:

Addit Zonaras ex Herodoto, Senacherib, coactum fuisse solvere obsidionem Pelucii, quod mures una nocte arcus caeteraque Assyriorum arma corrosissent.

Stupendum magis quod Chryf. ait: *Per culices, ac mures, integros barbarorum exercitus, quin & a vespis; aut apibus, a tam exili milite, non portento divino, sed ut causam naturali fugatos.* Ubi non praetereundum stragem quod narrat Borer. Dum iam Lusitani in Africam irruissent, & munitissimam urbem cinxissent, iamque expugnare decrevisset, incolae copiam alvearium incederunt, atque ita in hostes, qui sub mœnibus erant, dejecerunt: quibus aptum turmis undique glomerantibus, ita divexati sunt, ut tamquam amentes furere, fugere ac urbem deserere coacti sint. De eiusmodi his minutis animalculis verè

Lib. 9. polit. c. 20.

cum Propheta queri possunt: *Circumdederunt me sicut apes.* Et subtilis Doctor Aug. naturam

Psal. 17. Li. de decem Chord. c. 12.

Dial. 3.

Lancid. puse. spirit. 6. c. 21. 48. 497.

nempe

venialitū in his perspicuus sic suos affatur : *Attēdite fratres mei minuta sūt, nō sunt magna, nō est bestia sicut Leo, ut uno morsu guttur frāgat, sed bestia plerūque minuta multa necat, si projicitur quis in locū publicū plēnū, nūquid nō moritur?* Antiochus, Herodes, Maximilianus, Hunnericus nōne vermibus ac pediculis cōsumpti sunt? singuli minutū morsū auferunt, & mortē inferunt. Plures leves plage tandē mortale inducūt. S. Calianus Martyr puerorū, quos instituerat, filis, ad mortē cōpunctus est. Jacobus de Vitriaco statū Assassinatorum tractās, & ex eo Spōdanus tradit illos, selectos pueros locis secretis ac delitiosis enutritisse, & diversis idiomatum generibus diligēter imbuisse, quos postea proventus in varias provincias cū cultellis mitterent, ad quoscumque magnates occidēdos (in inferioris enim conditionis homines machinari dedignabātur) rā Saracenos quām Christianos; tanto autē potētibz terrori extitisse, ut vel pretio ab eo se redimerent, vel catervā satellitū cum mortis nihilominus suspicione munire se habuerint. Horum parvulorum ingens agmē contra magnates, ac in virtute præcellentes Cacodæmon instituit, & ex membris nostris voltellos ac cuktellos, ad interiorem hominem conficiendum, suppeditat.

Orig. hom. 8. in Numer. cat. toties vulneratur. O si possemus per unumquodque peccatū videre, quomodo homo noster interior assidue vulneretur! vulneratur per linguā anima, vulneratur & per cogitationes, & per concupiscentias malas. Quas si omnia videre possemus, & vulnerata anima cicatrices, certum est quod usque ad mortē resisteremus adversū peccatū. Sicut ergo multa minuta vulnera disponūt ad mortē corporis, ita multa peccata venialia dispositivē causāt mortale; ut Doctor Angelicus. *Sagitta parvulorū, inquit David, facta sunt plaga eorum,* ut in Assassinatorum parvulis patuit, multitudine terrori erant, & magnatibus mortem intentabant.

D. Tho. 1. 2. q. 88. a. 4. ad 1. Psal. 63.

Bonfrans li. 4. dec. 2.

Arena res parva est, sed plures cōgestæ in molem, in montem consurgunt. Ladislaus Hungariæ Rex, cū Cracoviā Polonorū Regiā tertium jam mensem obsideret, magna j; egestas utrimque ingrueret, intēpe-

stā nocte Regis edito, quisque miles ocreā galeāve, effossā terrā completā, ante urbis mœnia cōferre jubetur, ex quo cū ingens mons assurrexisset, curavit totum montē farina adspergi. Quē ut illuscēte die, ante muros arcis, oppidani conspiciunt; rati solidum cumulum frumenti, hostium com meatibus invidētes, se cum arce dedidēre. Hoc ad rē nostrā facit, exiguum quid arenæ à pluribus aggestæ in talem molē assurrexisset, quis credat? plures arenæ, effreni mari pro muro sunt, & ingētem navē arena obruit; idem deminutis noxis August. *sentit, minuta videntur, sed multa sunt, præca-* *In Psal. 39.*
visi magna jā non facis adulterii, non fornicaris, non furaris, projecisti molē, vide ne arenā obruaris; Hæ diaboli technæ sunt, quibus religiosos, ac integrē vitē viros circumvenit, qui cū ad graviora flagitia expallebant, per minuta sēsīm obruere tentat, & in infernum præcipitat. Sic Teresā locum sibi in inferno paratū cōspexit, ad quem devenisset, nisi à sagaciori confessario instituta, venialia declinare cœpisset. Regius vates minutas suas noxas capillis cōparat. *Psal. 39. Multiplicata sunt super capillos capitis mei.*

Quis, inquit Aug. numerat capillos capitis sui multo minus peccata quæ excedunt numerū capillorū: minuta videntur, sed multa sūt. Et heu! quot illuc per minuta devoluti sunt, & indies mortē animæ incurrun? multi, crines quasi in funē torti, Absaloni laqueo fuēre; Romanæ & Carthaginēs matronæ, quādoque cū funes deficerēt, capillos raserunt, qui valuerunt ad machinas bellicas permovendas, & tenuissima licia in rudētes nauticos excrescunt; ita timendum est, ne plura venialia tandē in mortale desināt.

in aggere, dat rima ruinā Quān minuta sunt gutta pluvia, nōne flumina implent? Quis credat mediocrē pluviam quæ quadrātis horæ spatio per Belgium decidit, si collecta foret, implere posse alveum fluvii alicujus, qui latus sit 100 pedes, profundus 30. lōgus verò 114. milliaria Belgica. Pluviam verò delapsam per Belgium horæ spatio, collectim excrescere in fluvium ejusdē latitudinis & profunditatis, sed lōgum 456. milliaria Belgica, ut ex hoc facile colliges: *Aug. 1. in de cant. m. c. 2.*
rectum

te est ū quodvis ponatur declive, cujus basis horizontis sit quadratum 30. pedū, implere pluviā mediocri per canales derivatā, unius quadrantis spatio, cubum unū pedalē, quod fieri quotidie nemo negabit, cū imber mediocris decidit. Habet Belgiū quā lōgissimum est, 88 leucas horæ itineris, quā mediā habet latitudinem 56 ergo Belgium cōplectitur 4928. id est, quater mille, nōgētas, viginti octo leucas quadratas; sed una leuca seu milliare horarū quadratū cōtinet 156250000. id est, cētum quinquaginta sex milliones ducenta quinquaginta millia pedū quadratorū, ergo quater mille, nōgētæ viginti octo leucæ quadratæ, cōtinebant 770000000000. id est, septingēta septuaginta millia millionum pedum quadratorū. Cū ergo nōgēti pedes quadrati, qui cōtinentur in basi horizontali triginta pedū in quadro, unius quadrātis spatio dēt unum cubum pedalē aque, dabunt septingēta, & septuaginta millia millionū pedum quadratorum quos Belgium complectitur, unius quadrātis spatio, ex mediocri pluvia, pedes aquæ cubicos: 85555555. id est, octingentos quinquaginta quinque milliones, quingenta quinquaginta quinque millia, & quingentos quinquaginta quinque, quæ aqua collecta repletet alveū 114. milliarium Belg. ut suprā dictum est. Jam

vid. l. 1. de med. *Flumina magna vides parvis de fontibus orta.* Immo de guttis collectis, ubi naves hauriantur.

Ex quibus omnibus hæc cum Theologis deduco quoties objecta peccatorū venialium uniri possunt, & mortaliter unum efficere; poterit per plura venialia ad mortale perveniri. Ut Vasques, Bonacina, Sanches, Suares (apud Castropalao de peccatis t. 2. d. 2. punct. 10. sect. 1. & 2. Qui ait exemplum clarum esse in ebrietate, quæ pluribus haustibus inducitur, & animā mergit; sic comedentē sæpius die jejunii, violare mortaliter præceptum, ubi ad notabilem quātitatem pervenerit; si intēperatē comedit, & ultima comestione agnoscat sibi notabile dānum inferri, peccat mortaliter. 3. eodē festo sæpius parū laborando 4. in officio divino partē in matutino, aliam in laudibus,

alterā in parvis horis omittēdo. Itē minoris furtis, tandē ad notabilē summā perveniendo; in quo rei cēscentur, qui in officinis utuntur ulnā pollice breviori, mēsurā minori, pondere aut librā aliquot scrupi graviori, qui ut passim fit, si intentionē habeāt per partes quātitatē notabilē accipiēdi, per singulos actus, etiam minutissimos; peccāt mortaliter, ut cū cōmuni doctorū, Lessius de jure c. 12. dub. 7. Quod cavetur illo proverbio c. 10. *Statera dolosa abominatio est apud Deū, & Deut. 25. plura qui volet Theologos cōsulat.* Uno posito, manū de tabula tollo, quod meritō omnibus iis terrorē incutiat, qui venialia nihil curāt, sed cū Deo agunt, quēadmodū filius, qui secū statuit, non ita irritabo parentē cōmoveboquē, ut me propterea domo exturbet, aut testamēto expūgat; minores tamen offensas, ut animo meo obsequat, non evitabo. Hi cū sic cōstituti sūt, ut quodvis veniale passim admittāt, nullū declinare studeant, tremēdam, sed sanā Theologorū doctrinam, audiant, quā Sanchez in præcept. l. 1. c. 5. n. 4. docet. Propositū cōmittendi omnia venialia, etsi contemptus formalis absit, esse peccatū mortale, juxta illud Aug. *Minuta plura si negligamus, occidūt*: quia continet apertissimū peccādi mortaliter periculū; in quo omnes ii versantur qui nullū veniale minimo incōmodo declināt. & quodvis data occasione admittit. Quod Dion. Carth. ex Aug. mente cōfirmat. *Qui, inquit, ad vitandū peccata venialia nō exstat sollicitus, nequaquā diu esse sine peccatis mortalibus potest, & subdit quod meritō Religiosos viros, ad accuratā legū observantiā compellat: quāvis multa cōtineantur in regulis & statutis religiosorū, ad quæ nō tenentur de necessitate præcepti, ita ut statim mortaliter peccēt, ut est observatio silētii, nō surgere alacriter ad matutinas, orationes nō evitare, inutiliter hinc inde decurrere, atq; similia: Verūtame cōsuetudo excedendi seu assiduitas delinquendi in istis, & non curare nec emēdare, nō potest à mortali excusari peccato, imō tota vita eorum est quasi quoddam peccare continuam,* hæc doctoris Chartusiani severa fed & vera censura est, quæ dum dixi omnia dixi.

Aug. epist. 108. ad Sencientiam,

Dionys. Carth. de reformatione, art. 6.

EMBLEMA XIII.

Redde illis mercedem. Matth. 10.

PRETIUM NON VILE LABORVM.

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

Minima opera justorum, quàm amplissimâ mercede Deus compenset, vel inde colligas: minori laboris impendio cęleste regnum (quod ap-
tè margaritis confertur) acquiri, quàm urinatores in mari sibi unio-
nes comparent.

§. I. *Qua hęc pili sunt, apud Deum permagno aestimari.*

§. II. *Maximum parva opera pretium, ex illo lobi probatur: Tu quidem gressus meos dinu-
merasti. Job 14.*

§. III. *Quanti Deus filum, vel fufum ducat.*

§. IV. *Quod in præfenti momentaneum est, & leve tribulationis nostrę, supra modum
in sublimitate, æternę glorię pondus operatur in nobis. 2. Cor. 4.*

§. V. *Qui oratione brevi, aut versiculo levi, imò vel verbo jugens Minerval retulerunt.*

§. VI. *Regnum calorum haustu frigida, venale est.*

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

Redde illis Mercedem. *Matth. 10.*

PLINIUS ubi gemmarum pretium appendit, hanc earum virtutem expendit: *Margaritis celi societas major, quam maris.* Quin & regnū cælorum Margaritæ con-

ferri compertum est; sed hoc complures quærunt, & queruntur, difficilius reperiri: *Homo urinator*, inquit Chrysoſtomus, *nullā aliam ob cauſſam ſeiſum in profundum maris dimittit, quā propter margaritas.* Caput dimiſiſſe, & vel unicum unionem reperiffe, *pretium non vile laborum eſt.* Tam parvo ut ſtent margaritæ, minoris certè conſtat regnum cælorum, quod non oceano, ſed hauſtu frigidæ, imò hilo ac pilo vemale eſt.

§. I.

Quæ hic pili ſunt, apud Deum per magno æſtimari.

FRANCISCUS de Sales Epicoſopus Genevèſis, ut alios mittam, in illa verba ſponſi: *Vulneraſti cor meū ſoror mea ſponſa, in uno oculorū tuorū, in uno crine colli tui,* oculum mentis intendēs; miratur, ac rimatur, ut quid tā diſſita, ac diſparata aptentur, aut comparentur; ad uſus quippe humanos, nullum, inquit, membrū oculo aptius à naturā conſeſſum eſt, nullum præſtantius: Plinius oculum corporis pretioſiſſimam partem pronuntiauit, qui ad ſtellas firmamenti, quod à ſuperficie terræ diſtat milliaria Belgica ſeu horaria 17360986. id eſt, 17. milliones, triginta ſexaginta millia, nongenta octoginta ſex, momento ſi volet, evolet. Pythagoras li. 11. oculos, *ſolis januas* appellavit. Inter Chriſtianos Doctores Chryſoſtomus, oculum,

membrum quoddā, ait, *ſpecioſiſſimum.* Huic aureo ſtylo equādus. Chryſologus ſer. 129 *oculus eſt anima fenestra, ſpeculū mentis, lumē corporis, membrorum dux.* Philo verò libro de mundi opificio: *Quod mens in animo eſt, id oculus in corpore,* nec ullam cupiam rem oculo cariorem eſſe, indubitatum eſt.

Econtra quid crine vilius, qui horrorem homini ac ſtomachum movet? quid pilo abjectius? cūm res pili, juxta ac nihili eodē recidant? utrumque tamen in rem noſtram appoſitè Franciſcus de Sales, magiſter aſceticus exponit: in uno oculorum, & in uno crine, ſe ſaucium clamat, *ut oſtenderet,* inquit, *nō tantūm ſibi grata eſſe opera magna juſtorum, ſed etiā minima, ac inſima.* Inauditum fortè illud, quā Neroni chara audiit, Poppeia matrona Romana, quæ non ſolūm oculorum acie, ac formæ venuſtate, Imperatorem ſauciavit; verūm flavis ſuis

Guevarra horologiuus Principis inſiſſe.

crinibus, animum Neronis, ceterà ferocem, ad eō in amorē ſui pellexit, ut ſingulos pilos numerarit, cuique pilo ſingulare nomen indiderit, ac de ſingulis eorum, verſum unū condiderit: inſuper illi pectinem aureum donavit, ſi vel pilus capiti excideret, curabat auro inferi, & in Templo, ad caput Iunonis imponi. Ad meliorem calculum capilli noſtri revocantur, majori in pretio eos habet Imperator noſter, apud quem, *veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt.* Quid capilli & capitis pili, niſi ut ait Cyrillus, & Damascenus, minutiffimas actiones, cogitationes juſtorum designat? quas Deus exactè obſervat, & pramiat. Crates quidē Laurentij, lapides Stephani, leones Ignatij, exquisita martyrum tormenta, Vigilia & chamauliæ anachoretarum commendantur; ſed & exiguæ corporis afflictiones, odonalgra, aut digiti reduvia, leves injuriæ quotidianæ moleſtiæ, apud cæleſtem ſponſum in numero, ac pretio ſunt. Virgo illa

Salescit.

Cit. Lobbet. Dom. 3. Adv. q. 1. p. 94.

Sales præx. ſpir. 1. art. 3. c. 35. Cant. 4.

Mat. 10.

Senensis, non minus Christum rapit, dum coquinam exercuit, ollas exterfit, atque alia abjectissima operis domesticæ officia, quæ homines pili aut mancipi faciunt, exercuit, quàm dum sublimi ecstasi in cælum rapta, intento cõtèmplicationis oculo defixa hæreret. Sic Pellegrinus noster advertit, ut

Pelleg. c. 5. in Christus Pharisei audaciam retunderet, *Matt. par. 12.* eundem arguit, quòd pedibus aquam non dederit, neque terferit capillis, quod à Magdalena præstitum, extollit: ubi hoc dubij movet, cur aquæ solùm, & capillorum fecerit mentionem Christus, non verò alabastrum unguenti pretiosi attulerit? quia aquâ & capillis, hoc est, rebus vilissimis representantur ea, quibus Dei grãtiam possimus emereri; qui in pœnitente calissimos oculorum fontes, pretiosum unguentum 300 denariorum deprædicat, is capillos non vili pendit, quibus pedes terfit. Et hoc tantillum obsequium præbuisse tanti est, ut Hieronymus Lanuza unum pilum Magdalena, quem asservat, præ omnibus regnis mundi, se æstimare liberè pronuntiet; nec eo loco aut pretio habet, quo apud Deum est: etenim ut cum Theologorum scholâ, subtilis Vasques 1. 2. q. 76. c. 4. n. 18. definit: *In homine iusto omnia etiã minima opera esse meritoria vitæ aternæ.* Hinc nemini mirum videbitur, si crines stellis conferri, in stellas converti inaudierit, aut apud Veronensem Poëtam legerit, comam Berenice, inter astra relatam, in cælum laudibus extolli. Quo, & inter viros alas barbæ suæ, quas Christi causâ in sæculo sibi ipse præcidit Franciscus Godojus referendas confidit.

Nemo flocci pendet floccos crinium, quibus Æsther loca omnia, in quibus antea lætari consueverat, complevit, quia *capillus de capite vestro non peribit*, ô Æsther! sed verticem vestrum tot stellis gloriæ cingent, quot corde contrito, amore populi tui, crines capiti evulseris. Aded apud Deum nihil pili est; minima maximâ mercede compensat; id suos docet cælitus edoctus Franciscus, minimum gradum gratiæ, gloriæ, quæ i operi quantumvis exili respondet, pluris esse toto universo, etsi omnis terra in aurum, omnes lapides in gem-

mas, oceanus totus in Balsamum converteretur. Quod vobis paucis comprobare aggredior.

§. II.

Maximum parvæ operæ pretium, ex illo Iobi probatur: Tu quidem Iob. c. 14.
gressus meos dinumerasti.

Gregium, imò regium est, non modò munificentia, non vinci, sed modicum quid opis, aut operæ sit, suisque præstitam, largè remunerari: hac munificè juxta ac mirificè indole Carolus V. cudi iussit prægrandes nummos aureos, unâ quidem facie suam, suæque sponsæ Isabellæ effigiem exprimentes; alterâ autem cæsarea insignia, pretio quadraginta millium ducatorum. Illud munus ut iversum, Cæsar Marchioni de Villareal, benevolus obtulit, propter ea quòd Regis præfatam conjugem, honoris causâ, Hispalim usq; comitatus: ita numerata sunt illi bis mille ingentes partes aureæ quarum singulæ 20. ducatis æstimata, atq; aded ad summa quadraginta millia ducatos reportavit. *Pretium non vile laborum.* Tanti fuit vel tantillo labore Regiam sponsam comitatu suo cohonestare.

Sed quantula est isthæc Caroli munificentia, si cum divinâ numinis conferatur? nam ut Less. ait; *absolute dicendum est in Deo* *Leff. de iurè*
proprie esse liberalitatem, & quidem maximâ; 1. 2. c. 47.
cum propensissimus sit ad erogandû & quidem *dub. 3.*
copiosè, & merè gratis, infinito homines intervallo superans. Non terræ reginâ sed cæli Regem exiguo viarû tractu, comitatus Rudolphus Haspurgi comes: dum cælestis medicus, ad ægrum ferebatur mox effarendum sub nube latere solem non latebat Rudolphum, adoraturus solem orientem toti Austriadum genti, descendit ex equo, & jã inde velut ex æquo certavit, hinc divina benignitas, hinc Austriacæ pietas: & cæli secutus Dominum, assequitur terræ Dominium. Quò levi religionis officio, ut rectè Spondanus, non aliquot aureos Imperiales, sed *totum Imperiû sibi, posterisque ad hunc usque diem acquisivit.* Hæc nemo quisquam mirabitur,

Catull. eleg.
67.
Vita P. Al-
varex. c. 20.
§. 1.

Æsther. c. 14.

Luc. 27.

bitur, qui attenderit, non modò itinerat, sed singulos itinerantis gressus, à Deo supputari, testante Propheta: *Tu quidem gressus meos dinumerasti. Vestigiù quoque investigat, observat, & mercedi reservat.* Hoc cælitus edoctas decrepitis eremi incola, quo sitim faciliùs levaret, sedem migrare & propter fontem cellam construere cogitarat: dū se pone sequentem, & passus omnes in digitos mittentē, advertit, & cælo hunc missū audit, ut passus omnes & singulos ad calculum revocet, quo amplissima præmia pro singulis decernatur. Ad hæc, ô mi Deus! exclamat Eremicola, quæ tua hæc bonitas, in me servulum vilissimum? egone impatiens, ego deses ille, tanto tibi vendam pretio vestigia vel singula? ignosce ô mi conditor, tuguriolum meum magis in posterum à fonte distabit: atque ut verbis manum adderet, dimidio insuper milliari, à fonte remotum, denuo excitavit, ut ita plus passuum numeraret Angelus, plus præmiorum redderet Deus. Indignabundus hinc pius doctor exclamat: *Pro modicâ præbendâ lōgâ via curritur, pro cælesti gloria vix pes à terra levatur.* Quisquis es, ô homo, munificum beneficiorum largitorem, fidum amanuensem habes, qui gressus dinumerat, gestus observat, cogitationes singulas, actiones minutissimas in numerato habet. Precariis? voces supputat; stipem erogas? Teruncios ad rationem revocat; bolos quibus genium fraudas, cōgerit; legis, scribis? apices denotat: momenta vitæ quæ Deo vivis, ponderat; quorsū hæc? nisi ut nihilum boni operis prætereat, cui non mercede magna nimis respondeat.

Etenim si ut Doctor Angelicus 2. 2. q. 117. a. 6. ex mente Philosophi *Homini liberalis est superabundare in datione*, quãto magis id crit Dei? quod ipse D. Thomas comprobavit, dum summum operæ pretiū, omnium bonorū auctorem, in mercedem reportavit.

Dederit Augustus Imperator, teste Macrobio, ob pilâ, super captum omnium strenuè percussam, centum H. S. id est, bis mille quin gentis ducatis, percussorem mactarit. Venit letur Henrici IV. haud fortè inferior, in alterum benevolentia, quem dum Rex pilâ ludentem à valido ictu commendasset:

altero, cui regia comitas perspecta erat, reponente. *Si vous plait, c'est comp sera d'un Abbé*, hominem extemplo abbatem creavit. Stupet Ambrosius Regem Herodem olim ob levem saltum petulantis puellæ dimidium regni sui obtulisse. *Vide, quemadmodum seculares ipsi de secularibus suis iudicent potestatibus, ut pro saltatione etiam regna doventur.* Tanti Herodem saltum, tanti Henricus Rex & Augustus Imperator pilâ; sed plurius Deus, vel pilum facit, ut audistis; & majori pretio opus momentaneum, ac levius jactu pilæ, qui in momento exerceri nequit, compensat: nunc, ne contextum rescindamus, aut longius recedamus, quanti filium faciat videamus.

L. 3. de virg.

§. III.

Quanti Deus filium, vel fusum ducat.

PRoverb. 31. quærit Salomon mulierem fortem, non Pentecileam, aut aliam quampiam Amazonum, quæ *manum suam misit ad fortia*; sed & *cujus digiti apprehenderunt fusum.* At quid fortitudini cum fuso? quid capulo cum colo? quid telæ cum telis commune est? & tamē in his armis mulier fortis dignoscenda est; quis inveniet? inter fortissimos Christus Athletas palmâ ac primipilū Stephanus reportavit: est qui mulierem fortem adinvenit, quæ palmam haud disparem meruit: fertur enim Elizabetha Andreae Hungari Regis filia, cum per summam injuriam regno ac ditione pulsa, lanam & limum operando, sibi aliisque pauperculis victum & amictum, ingenti animi fortitudine quæreret, vidisse cælos apertos, ac Jesum stantem, insuper & loquentem audivit: *Si tu vis esse mecum, ego ero tecum, & à te nullatenus separabor.* Doctor mellifluus viraginem invenit, viris cataphractis, in lino ac lanâ multò fortiolem. serm. 2. super missus: *Quam verò aliam requirebat mulierem Salomon, cum dicebat. mulierem fortem quis inveniet? quàm Virginem Mariam? hæc ut discretè Suarez, aliique, non modò per ardentissimos Charitatis actus, aliarumque heroicarum virtutem exercitum, sed & filium ac fusum ducendo, invictissimos Christi pugiles*

Fr. Cornel. c. 31. prov.

Job 14.

Thomas a Kempis,

les merito superavit. **O** mulierem fortem! lubet cum Bernardo exclamare, *procul & de ultimis finibus pretium; hoc est, inquit, non vile, non parvum, non mediocre, non denique de terrâ, sed de celo.* Nullum enim in universo terrarum orbe pretium est, quod unicum leve filum, Virginis manu ductum, valeat cōpensare; mitto apud mortales, hujus Virginis fufum, tanto in pretio esse, ut Pulcherrima Imperatrix *Virgini deductrici* inclutum Templum à fundamentis eduxerit, in eoq; fufum Dei parentis supplex reposuerit; ut tradit *lib. 15. c. 14.* Nicephorus. Sic & in opido Huenfi Glomus filii, quem textrix Maria, inter alios sanctarum manuum labores diduxerit; & alter apud Herpitolenses in veneratione est; sed apud Virginis filium, hæc longè majori in veneratione, & pretio sunt. Rustica ex vico Montagnano, filum tenuissimum, quod rudi pollice subtiliter duxerat, in glomum convolutum, Bertæ Henrici IV. Imperatoris conjugii, in munus obtulit; Imperatrix in mercedem tantum terræ Rusticæ elargita est, quantum filo protensio metiri posset: atque ita paupercula, inopinatè ex inopi opulentissima evasit, ita ut ab eâ patriciorum Patavinorum familia, (qui de Montagno dicti sunt) clarissima, ex hoc fuso profluxerit. Aliter Deus etiam in fufum profusus, si in ejus gratiam ducatur, ipsiq; dicitur; norat id probè Ioanna princeps Portugalliæ, cujus ut præclarissimas virtutes præteream, ubi formæ ac virginitatis florem intra Religionis septa tutè collocasset; inter alia religiosæ demissionis obsequia, cilicia & flagella diræ severitatis at-textere, mirâ arte sibi aliisque elaborabat, ad eam normâ quæ in se sæpe sapius ferocius scire experta fuerat: quin & per intervalla ad colum sedere, & filum ducere studebat, atque ut scires, cui pensum persolveret, in eo corio, quo colus obligatur, sponsi sui aureum monitum, cui assiduè intendebat, inscribi fecit: *Discite à me quia mitis sū & humilis corde.* At quo pretio hoc pensum dignè compensetur, disces ex Hugone, qui expendens illud: *Digitus ejus apprehenderunt fufum: hoc est, inquit, rectitudinē intentionis, per quā electionis opera, quasi fila inorbē eternitatis*

retorquent. Orbem hunc inferiorem esse ducens, qui merito respondeat; quid quòd quandoque, ut ostenderet Deus quantum menti sibi nenti, præmium in cælis maneat, grato prodigio in terris declaravit, dum S. Libariæ Virginis colus subito frondere, ac florere, stamina flores amœnissimos germinare cœperunt, testes florum, quos in cœlis immarcescibiles sibi meritò compararet. Si tanti apud Deum est fila ducere, non puellares ac muliebres manus, sed & viriles lanam ac linum ducere non erubescant. Hanc artem D. Damianus non erubuit in purpura, quid opuscul. 15. c. 1. in illud Proverb. 31 *Manum suam misit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fufum,* verbo & exemplo fratrem hortatur: *quia videlicet huius vite idoneus executor sic se per maiora opera ex desiderio fervore dilatat, ut etiam causas, quæ sunt minima, non relinquat.* Accedit Cardinali fervens sacri Antistitis Francisci de Sales adhortatio: *Applica tu,* inquit, *manum ad fortia.* Proximo pro necessitudine Christiana etiam cum vitæ periculo succurrèdo, pro injuriis hostimenti loco, gratias hosti referendo. Frequenti sacramentorum usu animas è piacularibus flammis vindicando, &c. Tum subdit: *sed & digiti etiam teneant fufum.* Leves corporis afflictiones, parvas sui abnegationes, ac dimissiones, per diem sapius scctando. Quod, ne fufior sim, est vitæ fila aurea ducere, tota æternitate, ut evincitur ex illo Pauli, immenso gloriæ pondere compensanda.

§. IV.

Quod in presenti momentaneum est, & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 2. Cor. 4.

Hoc disertè more suo PP. Prædicatorum celeberrimus prædicator Hieronymus Baptista Lanuza, Theologiæ Doctor eximius & sacris infulis meritò insignitus, pro cōcione universo Regno Hispaniæ proposuit, eum esse valorem boni operis etiam minimi, ut totius universi, omniumque

Sandei artificis. tit. textor.

Bern. Scard. 3. hist. pat. Beyerlinck theatrum tit. gratitudo, ob filium.

Vasconcellus pag. 247.

Cornel. hie.

Rossney. 8. Oct. vita virg.

Cit. Sales.

Lanuza t. 2. p. 2. S. 12. n. 164.

niumque creaturarum, etiam producibilium, longo intervallo pretium excedat; ad quod comprobandum inducit doctorem Angelicum in illud Apostoli 2. Cor. 4. singulos apices expendentem: non enim potuit Apostolus, quantum existimo, inquit, elegantius explicare parvitatem operis, & magnitudinem valoris. Potestne esse opus magis parvum, quam quod fuerit momentaneum, illudque leve, quod nec in se grave, nec nisi per momentum durat? potestne autem major esse valor, quam qui operatur in nobis, quod est supra modum, id est, ut divus Thomas exponit, *supra omnem men-*

Ansel. in c. 4.
2. ad Cor.

suram, aut ut Anselmus, *supra omnem comprehensionem* humanæ mentis? deinde quid majus esse potest, quam æternum gloriæ pondus, id est, immensum & infinitum gloriæ pretium? Pondus, inquit, D. Thomas pro re pretiosa ponitur, *nam pretiosa solum ponderari consueverunt*. Et id totum pro momentaneam, ac levi tribulatione, quam tanti valoris esse concludit, ut si pro ea rependerentur universa orbis regna, & quidquid in eis est gloriæ, honoris, splendoris, valoris, ac divitiarum, non sufficienter valor istius operis persolveretur; omnia enim creata finita sunt, illud autem quod opus tale meretur, est supra modum, & æternum gloriæ pondus ac præmium. Ex quo, ut ille docet, rectè sequitur, Deum per suam infinitam potentiam, & infinitas divitias, solum posse hujusmodi minimi boni operis valorem compensare. Ecce verò quanti momenti, momentaneum tribulationis operetur. Audiendus in hac classe, magister virtutum Ludovicus Bloisius, qui arbitratur eum, qui propter Deum sensualitati, voluptatique propria etiam in rebus minimis reluctatur, ac se mortificat, rem ipsi Deo magis gratam facere, quam si multos mortuos ad vitam revocaret.

Vid. Nigro.
de cura. mi-
nim. part. 6.

Sed parum hoc, vel levissimæ sensualitati repressæ, potestatem sanctos ad vivos revocandi, gratiam patranda miracula conferri, aliam mercedem adnectit: duo unà idem præmium aut viridarium ingrediuntur, hic florem carpit, alter amore Dei manum continet. Hic, inquit Bloisius, propter Deum dimittendo florem, tantum præ decerpente obtine-

ret meritum, quanta est distantia cali à terrâ.

Collaudata fuit abhinc paucis annis ut ab oculato teste accepi, Gubernatoris nostri, Anno 1646.

Castello Rodriguez, mirifica in rusticum puerum indulgentia: fortè à Virgine Laken- si reduci, innocuus opilio lacera lacernula, encarpium fragorum que ad prærupta viarum legerat, ingenuo candore obtulit; quo levi munusculo, tantam gratiam apud Gubernatorè inivit, ut à vertice, talos ad imos, puerum honestè convestiri curarit. Nunc, ut Augustinus ait, *videndum ac differendum est, utrum, quantum Deus donat, si florem, fragum, si pomum, si morsum vel minimè nobis sub-*

Aug. l. 10. de
serm. 62.

tractum, illi consecremus, vestitu deaurato circumdata varietate, nos supremis rerum omnium gubernator superinduet ex alto. Norat hoc celeberrimus Theologus, Thomas Sanchez, qui in libello rationum suarum spiritualium, hæc sibi statuit ac nobis:

Nigro. de
cura. Min.
part. 2. arg. 7

Foliū arboris in herbo nō contingā, non decutiā vel unum persicum. Filium unum absq; facultate aut tribuā, aut accipiam nunquā. Ejusmodi levium mortificationum fasciculum dilecto suo porrigebat Barnardus, qui idem studiū gradui super- suis inculabat, dicens: *Diabolus porrigit pomum & surripit paradysum.* Et Christus contra petit pomum, & porrigit paradysum.

Bern. de 1.
gradu super-
bia.

Carolus Rex Galliarum super cenā fructu pomi in acie cultri ori filij sui natu maximi admovit, dicens: hunc bolum filij, manu parentis accipe; quo officiosè renitente, & accipere recusante, Carolus eundem bolum filio secundum genito porrexit, qui mali partem avidè surripuit; & eundem hac levi de causâ parens eum Regem Galliarum declaravit. Ultimò genitus hoc edoctus, non segnius, alteram partem pomi à parente oblatam accepit, quem Regem Lotharingæ fecit; hinc Francis pervulgata parcemia: *Serò os aperuisti.* Deus porrigit pomum & fructus decussos ad pedes projicit, & recusanti porrigit, avidè inhianti eripit Paradysum. Pretiosus fuerit bolus, quo hic fratri regnum præripuit. Sed aliud pretiū manet, qui vel unū bolū Dei causâ sibi præripit: hic os aperiendo, nos quod facilius clausū tenedo, regnū lucratur eternū; hæc ut reipsa scētemur, documēto est, Bea-

Icon. Pevlus
in spudope-
dia.
Beyerlinck
theatr. tit.
præmium
pag. 596.

Tract. de vita
spirit. c. 8.

tus Vincentius, qui sic ait. *Nota quod mos Deo gratus est, aliquid de Potagio suo pauperi semper in scutella dimittere. Et post pauca. Si est tibi cibus insipidus ex defectu salis, vel alia quacumq; causa, noli apponere sal, nec aliud condimentum, propter Christum felle & aceto potari, & sensualitati resistere. Similiter quacumq; falsamenta, qua ad nihilum valent, nisi ad gule excitamentum, dimittere occulte potes; quando-cunque aliquem bolum gratum tibi circa finem apponi contigerit, illum dimitte propter Deum. Hoc qui fecerit, obtineret meritum, quanta est distantia celi à terra. Quin & impræsentiarum ut idem Vincentius asseruit, parabit illi in dulcedine Deus cibum consolationis: Vti accidit, referente Paladio, dum Abbas Hellen mellis desiderio captus, favos de rupe pendere conspexisset, continuit se dicens, recede à me intemperans cupiditas: Post incediam triū hebdomadarum incidens in fructus dejectos, seipsum vincens, non attigit; his partis victoriis excitatus à somno per Angelum, reperit sese prope fontem, quem tenerrimæ ac sapidissimæ herbe cingebant, unde potus pastusq; affirmavit: *Nihil unquam sibi fuisse iucundius.* Ad eod pro mellis aliquot guttis, fontem lacte & melle manantem reperit, & victori Deus herbam porrexit. Alium si lubet, consimilem florem è prato spirituali legamus; ubi discipulus magistrum grandævum, noctu ad se pluribus exhortari solitum, somno pressum, excitare detrectat, fenex per somnium, regale solum conspexit, ex cuius tholo septem pretiosissimæ coronæ, quas dein intellexit septem victoriis designatas, quas juvenis ea nocte reportarat, septies sibi obnitendo, ne senem excitaret. Nonne ex his omnibus liquidò ac manifestè comprobatur illud Pauli? *Momentaneum ac leve tribulationis, supra modum, &c.**

Hinc quidem è præcis affectis amicè conmonitus, ne se continenter affligeret, sensum animi sui exposuit: si sancti in cælo dolore quopiam confici possent, ex eo fore, quod iacturam tanti præmij ac mercedis, quam levi opere consequi poterant, neglexissent. Cui non obsimile quod refert Blossius de Virgine Mechtilde: quæ identidem à Christo sponso, cui se totam dicarat, unà

cum cætu cælitum ad se visenti, audivit: *Divos piè queri, ac sancta æmulatione incedi, felices ac ter beatos mortales esse, qui hinc levi opere, brevis morbi ac alià corporis afflictatione, ad immensum gloriæ pondus, ingentem cumulum addere possunt; ut si quis nostrum id attentè expenderet, quantum vel uno die meritorum cumulum acquirere possit, quam mox experrectus, gestiret auroram illuxisse, quâ numquam perituras divitias comparare possit. Talis existit Thomas ille Sanchez, qui hæc sibi præscripsit: *Vita mea quotidiana atq; universa similis esse debet negotiationi spirituali, nec non mercatori ad omne lucrum intento.* Producit Lessius in theatrum mimum, qui promiserat se proximis ludis dicturum, quid quisque vellet: cumque ad condictam diem ingens hominum copia confluxisset, omniumque miram esset expectatio, edixit: *Omnes vultus vili emere, & carò vendere.* Hoc ut plures pervelint perpauca contingit; nisi merces in eas terras conferant: ubi raritas pretium facit.*

Quisquilias quispiã, testea & vitrea crepundia apud Indos auro ac gemmis non semel premutavit; ita minimæ afflictiones, ac molestiæ, punctura acus, evulsus pilus, gutta sanguinis, imò vel sudoris, apud cælicolas immenso pretio sunt. Eiusmodi cõmercium primo Deus cum homine inivit, ut S. Leo testatur: *Venit in hunc mundum dves & miseris, cors negotiator celi, & cõmutatione mirabili inivit cõmercium salutare, nostra accipiens, sua tribuens.* Hoc salutaris cõmercio merces suas distraxit, Seraphicus Franciscus, quem cum asperimã hyeme Germanus frater offendisset, & hominẽ sub Jove frigido, seminudũ & frigore prope enectũ cõspicatus, deridiculo ab eo quæri iussit, sudoris guttã sibi venderet. Franciscus qui pretium ejus probè norat, dic, inquit, fratri, omnes sudoris mei guttas liberaliori Domino, & quidem carò me vendidisse.

Nunc & parvi ducas cum Borgia lapillos calceis, qui in altero orbe in adamantes permutandi sunt, imponere, oculum cū eodem claudere, ne falconem prædæ inhiantẽ videas. Nunc & rideas doctissimum ac integerrimũ virũ Thomã Sanchez altero semper

Barry sol. pag. 475.

Less. de sum. bono l. 1. c. 2. Vid. Aug. l. 13. de Trinit. c. 3. & 4.

Serm. 3. de Passione.

Alargambe in bibl.

Hist. lan.
l. 55.

Rodrig. de mortifica. tract. 1. l. 13.

Matth. 25.

2. Cor. 4.

Matth. 16.

Matth. 23.

per pede suspenso accubuisse. Micas quis abjiciat, quas in S. Odonis manu, abbas in margaritas conversas vidit, cum istiusmodi omnes magnus ille pater-familias extollat dicens: *Qui supra pauca fuisti fidelis, supra multa te constituiam.* Et ut Aug. l. 4. de doctrina Christi ca. 18. *In minimo fidelē esse, maximum est.* Si quis hęc plura desideret, consulat solitudinis Barry dissertationem matutinā p. 387. & Nigronium nostrum de cura minorum. Hactenus illud Apostoli profecuti sumus, momentaneū ac leve tribulationis, & mortificationis, immensū glorię pondus operari; sed hoc momentaneum fortasse alicui diuturnū, ac illud leve, sibi grave quicquā ducet, ut simus *semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes.* His adhuc meliori pretio, regnum cęlorum vxnale propono.

§ V.

Qui oratione brevi, aut versiculo levi imò vel verbo, ingens minerval retulerunt.

Nemo quisquam inficiabitur auream fuisse Ilocratis orationem, pro qua viginti talentis, seu mille ducentis Philippeis, profusā manu donatus est.

Domitianus Cęsar, consueto teste Suetonio, oratori centum H. S. id est, duo millia quingentos Philippeos in minerval appendit: deserit Midas inaurare, quę hic dare; at ne nostra transeamus, fuit non ita pridem Parisiis assentator, qui (alludens ad insignia urbis Parisiensis, quę navim referunt, & ad marchionem d'Ancre) cum hanc brevem encomiasticam ad Richelium habuisset:

*Navire ne crans pas: ton pilōt est un Dieu
Jamais ton ancre fut en un si Riche-lieu.*

Ducentos aureos retulit. Brevis sermo sed pretiosus, & hęc in vanos & profanos oratores, in sacros Deus in immensum profusior. Curtium certē brevitate styli superarat, qui hanc succinctam ad magistrum encomiasticam habuit: *Tu es filius Dei vivi.* Hujus levis operę pretium quęris? eò electus est dignitatis ac potestatis, ut in terris non haberet superiorem. Paucis ille, e funestis rostris latro perorat: *Domine memento*

mei, cum veneris in regnū tuū. Dixit & e patibulo in foliū effertur, regnum cujus non erit finis adeptus. Ecquis legatus magis Laconicē dixit, quā cęlestis ad cęlorū reginā? hanc tamen si quis oratiunculam vel semel, etiam vagus legat, *in pretium mundus, non satis unus erit.* Velim alta mente repostum, quod in hanc rem adfert Paulus Barry: monialem fuisse, ait, lethali morbo correptam, quę per septem supremos vitę dies variis doloribus convulsionibus, & angustiis ad cō conflictata est, ut vel spectantibus commiserationis lacrymas exciret; ubi e vivis excessit, presentia suā declaravit superiori, & de salute suā nō modō certiore fecit, sed & edocuit tantam Deum operibus justorum, etiā minutissimis mercedem conferre, ut si copia fieret, ad vivos redeundi, id unicum in votis esset; atque hoc indubitātū habeas, quod libens omnes dolores, ac corporis animique cruciatus, quos extremis vitę diebus acerbissimos perpeffa sū, denuo subirem, hac solum spe, ut vel tantillū ex iis omnibus gratię ac glorię reciperem, quantum quis consequitur vel unicā dumtaxat salutationem Anglicā, etiam cum mentis evagatione recitando. Quis nunc pretium & pręmium aestimare valeat eorum, qui indies integram cęli Reginę, & animo attento corollam pertexunt? in quo studio mariano idem auctor, hominem Societatis profus eximiu se novisse cōmemorat, qui tribus supremis vitę suę annis cęcitata percussus, recitavit supra triginta duo millia rosariorū: solemne illi erat indies trigies pensū illud marianū persolvere. Mortuus Avignione anno 1628. qualē verō hic thesaurum in alio orbe repererit, scrutetur ille, qui tribus annis ad quindecies centena millia salutationum Deiparę censuerit.

Mitto nunc Męcenatis in Poetas, & potissimū in Maronem liberalitatem, in quem ob paucos versiculos ad sex millia sestertia effudit.

Fuit cū corā Livia, librū suū sextū recitaret, in quo, ubi sub finē Marcellus opimis *Aspice ut insignis speliis Marcellus opimis Ingraditur.* Et juniorem compellans, *Heu miserāde puer, si qua fata aspera rēpas Tu Marcellus eris.*

Barry. Par-
nec Saincte
part. 4. S. 4.
1. die Nov.
f. sto omnique
ss.

Ibid. Barry
part. 4. l. 2.
devot. 3.
pag. 72.

Pierre Messie
part. 3. c. 3.

Livia

Livia exanimis corruit; vixdum sibi red-
dita adnumeravit Virgilio in singulos ver-
sus, quos alienata non audierat, ut eisdem
repeteret, decies sestertia: cumque versus 21.
superessent, retulit pro iis, quinque millia
ducatorum. Nolim hîc extollere Lyfandri
Regis liberalitatem, qui Antiochi Poëtæ sibi
paucis verbis gratulantis, galærum, auro
opplevit.

Besarian Cardinalis cùm in Bacchana-
libus à Iôanne Antonio Cápáno, (qui post-
ea Aretinus Episcopus) sub persona lar-
vati ephæbi latinis verbis ad lyram de-
cantatis laudatus esset, lyristæ tot aureos,
quot versus donavit.

Prætereo Oppianum, qui cùm M. An-
tonio Imperatori poëma de piscibus de-
dicasset, in quemlibet versum aureum ac-
cepit, unde carmina aurea dicta sunt.

Recentiora non attingo, Theodulphum
Aurelianensem Episcopum, captivum hoc
unico versu:

*Gloria, laus, & honor, tibi sit Rex Christe,
redemptor.*

Libertate & vitâ donatum esse.

Scio plus pretij ac mercedis, complures
vel uno verficulo Regij vatis consecutos, &
ipsum cacodæmonem cælû emere potuisse,
hoc uno hemistichio: *Miserere mei Deus.* Sed
hæc omnia libens prætereo, & verbo absol-
vo: mirum in modum lusio in verbo quan-
doque placuit, & nominis omen fortunas
amplissimas sæpe donavit. Ita memini me
audisse nomen generosissimi illius ducis *La-
bertor* unū aliquem feliciter anagrâmatismo sic
vertisse, *Labertor* anagrâma *Bellator*. Atq; hoc
Solo verbo reperto, decem aureos retulisse.

Sparserat fame Mauritium ad Neoportû
occubuisse, ubi Hagâ comitis reversus, fuit
qui sic illum compellavit: *Maurus* Anag.
Mars vivit, & cõfestim invetorê aureo tor-
que sibi devinxit. Hæc omnia ut maxima
sint munificentie testimonia, minuta vide-
buntur, si cû iis que dicturus sum cõferantur.

David summi Regis hostis capitalissi-
mus, turpi adulterio ac infando homicidio
ad æternos rogos damnandus, verbo unico
delictorum veniam, numinis gratiam, opes
verò hîc amplissimas, insuper & ipsum Re-

gnum cælorum adeptus est. En, inquit Amb. *Amb. l. 2. de
quantum tres syllabæ valeant Pec-ca-vi.* An
aliquid levius reperiri potest, quo regnum
cælorû comparatur? S. Gregorio supremam
Deus contulit dignitatem, eundemque
multis spiritualibus gratiis ob unicam elec-
mosynam locupletavit. Ita Deus Telo-
narium, quòd unicum panem, quamvis
indignabundus & invitus, in pauperem pro-
jecisset, tanto favore dignatus est, tantamq;
gratiâ ei impertivit, ut homo scelestus cæ-
lestis evaserit. De prædicetur nunc Ludovici
XI. liberalitas, qui ingentem rapam sibi
oblatam ubi hominem lautè curasset, mille
flore nis donatum dimisit, ait ut tu noveris,
quia Regi nostro teste Ecclesiaste, *minimum*
pro magno placeat:

§. VI.

*Regnum cælorum haustu frigida
venale est.*

M Atth. 10. *Quicumque potum dederit uni
ex minimis istis, calicem aquæ frigida, tã-
tum in nomine discipuli amen dico vobis, non
perdet mercedem suã.* Expendunt Patres exi-
guitatem ac vilitatem rei, cui mercedem
promittit: Chryostomus, vel ut alij, auctor
operis imperf. Hom. 26. in Matth. *Frigidam
aquam dicit, ut ne calefaciendo, laborem impẽ-
dat; imò nec sumptus.* Hieron. *Ne in calidã,
paupertatis, ex penuriã lignorum (aut lebe-
tis) occasio quaereretur.* Qui frigidam dederit
etiam uni ex minimis, & nomine discipuli,
non perdet mercedem; sed qualem, quantã?
totum Regnum cælorum, in sacoma ap-
penditur. Aug. hom. 13. *Regnũ cælorum ve-
nale est. pretium ejus calicem aquæ frigida esse
voluit.* Nonne scitè ut Festus, ait, *aqua* dicitur
à qua omne bonum profluit. Quis nunc mi-
retur si Artaxerxes Sinetã hominem agre-
stem pro fontanã, cavã manu oblatã, mille
daricis cum aureã phialã locupletarit.

Ex supra illud fortè, quod refert Iose-
phus (quem Hieronymus Livium Græcum
appellat) Cajum Imperatorẽ jussisse Agrip-
pam purpuratum palam comprehendi, & in
vincula conjici: cumq; æstus esset vehemen-
tior & siti arderet incredibili, è carcere
confpi-

F. de. ter. l.
17. antrop.

B. yerlinck
theat. litt. P.
p. 96.

Ecclesi. cap. 29.

Ælianus.

Ioseph. lib. 11.
antiq. c. 8.
Hier. Epi
22.

conspiciatur quendam è Caii servis, nomine Thaumastum, qui fontanam Domino ferebat, hominem amicè compellat, ut haustum frigidæ sibi porrigat, quem ut alter præstitit, addidit: ubi fortuna se vinculis exemisset, se gratiam relaturum. Respondit eventus, mortuo Caio hic è carcere in solium ascendit. Atque ut comprobaret

Quàm benè apud memores veteris stat gratia facti,

Thaumastum acciri jubet, & primatem regni sui constituit. Ita in supremo illo die, ubi Imp. noster sederit in sede Majestatis suæ, in regnum, benedicti illi ascribentur, qui sitienti hîc Imperatori nostro, in personâ captivi & egeni, haustum frigidæ non denegarint. Minima ergò dare ne moremur monet Chrysof. *Deus non postulas à nobis quod pretiosum sit aut sumptuosum, sed panem, sed rectum, sed micam, sed haustum frigidæ, & hæc minima, mercede magnâ nimis compensat, pro haustu aquæ opulentissimum regnum rependit. Fidem vobis adstruam ex Nicephoro & Baronio: cum Leo nondum divino nutu imperiali dignitate exornatus, privatus degeret, in hominem cæcum totâ viâ errantem incidit; cuius vicem miseratus, se ducem cæco præbuit; jamque itinere aliquantò confectò, cæcus hîc ardentissimâ siti plurimùm conficiebatur: itaque apud Leonem valdè instuit, ab eoque crebriùs contendit, ut viâ laborem in umbrâ quâpiam aliquantum solaretur, & sitim suam haustu frigidæ levare dignaretur. Ille igitur misericordiâ in pauperem motus densam sylvam omnem perlustravit, & si quis aquæ humor ibi scateret, scrutatus est, dum tandem post longam defaugationem in profundiori fossâ turbidam aquam reperit, eaque hominis cæci sitim restinxit. Vultis hujus turbidæ aque, hujus & miserimi potus pretium ag-*

noscere? imperio orbis maximo haustus ille vaniit, & cæco lucem restituit. Extemplo enim vox cælitus audita est, quæ de nomine Leonem compellavit, & imperialem dignitatem primo quoque tempore ei adventuram certò denuntiavit. Mortuo igitur Marciano (inquit Nicephorus) communi Senatus calculo Leo Tribunicius, Imperator Romanorum salutus est, & à Patriarchâ Anatolio diademate coronatus. Verissimè Chrysológus, profusam Numinis munificentiam collaudans, fragmento panis vendit regnum, haustu frigidæ vendit paradisum, quis excusare poterit non eminentem? Regnum non terrenum, Palatium non manu factum, quemadmodum Leoni contulit, sed regnum æternum adpromisit.

Quin Deus ardet & siti sua munera profundere, plus erogare quàm nos rogare satagit, ultrò à Samaritanâ frigidam petit: *Mulier da mihi bibere.* Augustinus in Joan. *Petit Christus bibere, & promittit bibere; eget quasi accepturus, & affluit tamquàm sariaturus:* petit haustum frigidæ, ut det fontem aquæ vivæ, salientem in vitam æternam. Pro calice aquæ frigidæ, torrente voluptatis potabit eos. Rebecca pretiosissima cimelia, amplissimas & opulentissimas nuptias, vel solo haustu frigidæ adiit. Gen. 24. *Puella cui ego dixero, inclina hydriam tuam ut bibam, & illa responderit bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipsa est quam præparasti servo tuo Isaac, & per hoc intelligam, quod feceris misericordiam cum Domino meo.* At sponsæ Christi æternas nuptias, regni hæreditatem Deus decernet, dum dicit: *Venite benedicti Patris mei, possidete Regnum,* sicut enim & dedistis mihi bibere. Pro calice aquæ frigidæ qui apud homines nihilo æstimatur, in cælorum Regnum illos adscribit, ut verissimè cum Proph. ita concludere possim: *Pro nihilo salvos facies illos.*

Virg. A. Æneid.

Chrysof. hom. 44. in Gen.

Niceph. l. 25. ap. 15. Baron. an. Christi 453

Esal. 55

Q

EMBLE.

EMBLEMA XIV.

Audientes verbum retinent. Luc. VIII.

MICAT AVRIBVS. 3. Georg.

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Inauribus confertur verbum Dei, quod copiâ concionatorum viluit.
 Vbi agitur, omne carum quod rarum. Vnde, *sermo Domini*
erat pretiosus in diebus illis. 1. Reg. 3.

- §. I. In pretio verbum Dei habendum, non secus ac pretiosissima inauris.
 §. II. Quemadmodum non margaritum, sed vitrum, quedam pro inauribus
 gestant: ita & quidam potius fucum verborum, quam rei verita-
 tem appendunt.
 §. III. Vt gemmis & inauribus, ita & Verbo Dei raritas pretium facit.

DOMI-

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Audientes Verbum retinent. Luc. 8.

ON deerit qui mag-
ni fecerit Cleopatra
Reginæ Ægypti magnificentiam :
quæ Antonio in Cili-
ciam eunti, regium
instruxit convivium;
cujus aulicum omne
instrumentum aureum erat, gemmis etiam
confertum singulari opificio. Mitto pa-
rietes purpureis aureisque peripetasmatis
inumbrosos, suffitus ac pretiosos fumos,
aliaque ornamenta. Duodecim ad hunc
modum tricliniis constratis, excepit Ro-
manum Principem cum suis. Ibi Antonio
apparatus splendorem cum stupore mi-
rante, renidens Cleopatra, omnia se illi
dono dare respondit; adeoque in diem
posterum cœnam ei condixit, ad quam
dum postridè convenit, hesternus appa-
ratus præ eo despicibilis videbatur; ac iti-
dem peracto convivio, omnia illi condo-
navit: dum interim gloriatur hæc apud
Antonium, mediocres illos sumptus fuisse,
cogitare se aliquid splendidius, atque vel-
le centies sestertium unum in ferculum
expendere: quod cum meritò incredibili
Antonio videretur, & fieri posse nega-
ret, sponsione utrimque factâ, experiri
placuit. Venitur in convivium, quod Re-
gina de industriâ quotidianum esse vo-
luit, sine exquisitissimo apparatu. Hic mi-
rari Antonius, illudere etiam deinde, at-
que victor præmium sponsionis expo-
stulare: ad secundam illa mensam expectare
juberet, quæ cum illata esset, & intenti om-
nium in Reginam essent oculi, illa vultu
ad hilaritatem composito, sola, inquit, An-
toni volo, centies sestertium uno bolo
cœnare. Duos maximos uniones pretio-
inæstimabili ex auribus appensos gesta-
bat, quos Plinius Maxime singulare & vere

unicum natura opus appellat: tum pateram
cum generoso aceto poscit, expectanti-
bus omnibus quid factura esset, alterum
ex auribus detractum unionem misit,
& liquefactum absorbuit, ac victrix in
sponsione evasit: cum nihil toto orbe pre-
tiosius in aure illâ reperiri potuisset, quæ
centies sestertium, hoc est, teste Budæo,
ducenta quinquaginta millia aureorum
pendebat. Ex quo, in rem nostram ex-
pendite: quanti pretii sit, fueritque apud
varias gentes inauris, quæ micat auribus: ut
sæpè integra patrimonialia, ac regna appen-
derit: *Video uniones, inquit Seneca, non
singulos singulis auribus comparatos: jam enim
exercitata aures oneri ferendo sunt, junguntur
inter se, & insuper alii binis superponuntur; non
satis muliebris insania viros subjecerat nisi binæ
ac terna patrimonialia auribus singulis perpen-
dissent.* Et de vitâ beatâ quærit: *Quare uxor
tua locupletis domus censum auribus gerit, dum
ut ait Satyricus:*

*Auribus extentis grandes dimisit elenchos.
Scitè inauris pretium, ævi nostri ocellus,
appendic;*

*Gemmas ab aure lapis: miror, nil mollius
imâ*

*Auriculâ, & forti vulnere saxa gerit.
Quin gerit & fundos, quid? prædia tota vel
una*

*Aure gerit mulier, major Athlante vir est.
Sed ne Poëtis nos plura affingamus, san-
ctorum Patrum de inauribus sensum re-
quiramus: stupet Hieronymus epistolâ ad
Demetriadem non neminem suspendere ex
auribus patrimonialia. Demiratur ævi sui lu-
xum Cyprianus, quod de aurium cicatricibus
& cavernis pretiosa grana dependeant, gravia
etsi non suo pondere, at quantitate.*

His accedit acris de inaurium pretio
Tertulliani censura: *Saltus & insulas tenet
cervix fert; graciles aurium cutes*

Q₂ expen-

3. Georg.

Seneca l. 7.
de benef.
cap. 9.

Sen. de vitâ
beatâ c. 17.

Hieron. ad
Demetr.

Tertull. de
habitu mu-
liebri.

expendant. Videtis, ut opinor, quanto in pretio in aures fuerint, & quanti quisque vestrum, eas æstimet. At longè præstantiores, multò pretiosiores, hodiernâ die auribus vestris appendam, quæ omne earum pretiû longè exsuperent, dignissimas quas

Virg. Ecl. 3.

referatis ad aures.

Divina illa verè & Phœbi tripode digna vox, quâ olim Athenienses oraculum monuisse narrat Atticæ facundiæ facilè Princeps Dion Chrysostomus: cum enim sedulo quærent, quâ ratione optimis legibus & institutis firmarent civitatem? fertur numen respondisse: beatam fore Rempublicam, si liberorum auribus, quod omnium pretiosissimum est, appenderent; at illi puerorum auribus pertundebant, auro & gemmis onerabant, hoc rati, in aures terum omnium naturâ pretiosissimas esse. At toto cælo ab ore oraculi aberrarunt; in aures mysticas, salutaria monita, virtutum præcepta appendi volebat. Has certè divinum oraculû postulabat. Has omnium vestrum auribus, non puerorum modò aut puellarum, sed & virorum inferendas esse sacræ litteræ proclamant. Genes. 24. donat Eliezer Rebeccæ, *In aures aureas, appendentes siclos duos.* Ubi August. *In auribus aureis, significantur verba divina.* Et uberiùs serm. 75. de tempore: *Quomodo Rebecca non in aures habere potuit, nec annulos in manibus, nisi Isaac per servum suum transmitteret; ita Ecclesia nec verba divina in auribus, nec opera sancta habere potuisset in manibus, nisi hac illi Christus per suam gratiâ & per suos Apostolos (divini verbi præcones) contulisset.* Nec mysterio caret in aures, siclos duos appendisse: scio apud Græcos, puellas utrâque aure in aures gestasse, pueros verò in dexterâ dumtaxat, ut S. Isidorus observat: *In aures ab aurium forasimibus nuncupata, quibus pretiosa genera lapidum dependuntur. Harum usus in Graciâ puella utrâque aure, pueri autem dexterâ gerebant.* Sed appositè Hugo Carenensis, qui hanc questionem movet: *In auribus aureis, inquit, est doctrina Catholica, quæ in aure percipitur; sed cum unica sit doctrina Catholica, cur ei duas ostendit in aures? quia duobus, ut ait Hugò Cardinalis doctrina consistit: in eruditione fidei, & in*

Dion ad Alexand. Orat. 32.

Lib. 10. cap. 31.

instructione morum Vel in detractiōe mali, & in adificatione boni. Uel ut ait Rupertus: *Quia in duobus præceptis lex pendet & Propheta. Quæ duo per sacros Ecclesiastes vestris auribus aptè inseruntur.*

§. I.

In pretio verbum Dei habendum, non sicut ac pretiosissima in auribus.

Meritò nobis ruborem incutit primorum Christianorum fervor, & sitis audiendi verbum Dei, ut rectè dici possit: *Sermo Domini erat pretiosus in diebus illis.* Patet ex illo Lucæ: *Turba requirebant eum, & detinebant eum, ne discederet ab eis.* Et iterum: *Cum turba irruerent in Iesum, ut audirent verbum Domini.* Marcus verò: *Convenit, inquit, iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare, & aliâs sæpè, relictis ædibus ac sedibus cum omni familiâ, illum etiâ jejuni per triduum secuti sunt.*

1. Reg. 3.

Luc. 4.

Luc. 5.

Marc. 3.

Observatione dignum est quod S. Pafchastius movet in illa verba: *Constituerunt ei triginta argenteos.* Quærit ut quid 30. quem in finem? & responderet animum Judæ vendentis, & Judæorum ementium Christum, fuisse, ut quemque annum, quo vixerat, usque ad tres ultimos prædicationis uno argenteo æstimarent: *Tot argentei,* inquit, *Ita Ryff. emitur, quot annis peregrinatus est in hoc mûdo.* Tres verò postremos prædicationis annos, nullo satis digno pretio, vel ipse Judas & Judæi valebant æstimare. Idem pretium ac valor fuit, per quemcumque Dei verbum populo exponeretur.

Matth. 26.

Ita Ryff.

serm. Dom.

3. quadr.

disc. 8.

Actorum 17. ubi Paulus & Silas venissent Bœotiam, *Nobiliores susceperunt verbum cum omni aviditate.* Sic ut quemadmodum ad spectacula modò confertim populus confluit, sese premunt ut interesse possint, ita hi ut verbum Dei exciperent. Chrysostomo ad populum verba facturo, theatra & spectacula dimittebantur, secumque mutuo certabant, uter prior ad audiendum convenisset. Nunc verò ad spectacula, ad histrionem aliquem, deserta concione, concursatur. Leviter hic B. Nili flumina decurrere sinamus, qui sermone de S. Joanne sic ait: *In solitudine versabatur, & civitates ipse*

eum hominibus ad eum consuebant (nec de plebe tantum) qui sericis vestibus induebantur, ad zona pellicea spectaculum concurrebant: sub dio manere non recusabant, qui auratas domos incolebant: super arenam cubabant, qui in lectis, gemmis & stinctis cubare consueverant. Olim civitas effundebatur in desertum, ut Joannem audiret, nunc verò concionatores in urbibus, in templis sunt clamantes velut in deserto, ab omnibus destituti, & ut plurimum, semen quod est verbum Dei, super lapides cadit. Quod quàm indignum, ex hoc prodigio collige, quod cum homines deessent, ipsa saxa Venerabilem Bedã quasi aurita auscultarunt, nam dum signo Crucis dictionem finiret, saxa responderunt: Amen Venerabilis Presbyter, unde posthac semper Venerabilis audivit. Vellem tamen scire cum magno Augustino, qui hic ita verbum Dei cõtemnit, si ab illa hora quã verbum Dei predicari cõperit, semper pretiosissimas gemmas & in aures, vel annulos aureos erogare vellemus, utrum stare vel accipere vellet sicut nostras sine ulla dubitatione. Nos verò quia ornamenta corporalia offerre nec possumus nec debemus, idè non libenter audimur: & ornamenta animi præ his jam longè viluerunt. Ubi nunc concursus ille quem quondam habuit Vincentius ex antiqua Ferrerorum familiã, qui ad octoginta millia auditorum dixit, campo pro templo, clivo pro suggestu usus? at modò conciones Vincentii vel Tullius ipse ediferat, heu quotam auditorum partem cogit? quis nunc sub dio ardente sole, imò densã in pluviam continenter, sacrum Oratorem audiat, ut Antonius de Padua à suis auditus est? Ubi nunc ea attentio & reverentia, quã olim Gregorius Nazianzenus per plures horas, disseruit, ut nullus murmur, nulla tussis, nullus creatus, ne mussitare quisquam, nisi fortè erumpens quandoque gemitus audiretur, ut ipse de se fatetur. Orat. 12. q. 2.

Judicum 3. Aod qui venerat ut occideret Eglon Regem Moabitarum, dixit ad eum sedentem in throno: Verbum Dei habeo ad te, qui statim surrexit de throno, licet esset crassus nimis. Querit Abolensis ut quid assurrexerit? & dicit: In reverentiam Verbi,

ut non audiret illud sedendo. Non minorem venerationem verbo Dei habuit Constantinus Imp. qui Eusebium Cæsariensem concionantem, stans audire volebat, dicens: Debere à stantibus Verbum Dei audiri, ut animo altius insideret. Hoc si somnolenti Auditores modò spectarent, non tot nistarent & alium obdormiscerent, aut quod longè deterius est, otiosis fabulis dicentem obtunderent: hoc olim questus August. Vbi Verbum Dei cõperit recitari, quasi in lectulis suis ita jacere volunt: atque utinam vel jacerent tantummodò, & tacentes Verbum Dei sitienti corde susciperent, non etiam se ita otiosis fabulis occuparent, ut quod predicatur nec ipsi audiant, nec alios audire permittant, cum potius arrepta mente, arrectisque auribus ad stare & excipere oporteat. Uti præclare exemplo suo nos edocuit Guilielmus Sirletus Cardinalis: qui vel levem animi evagationem, gravissimè in se vindicavit. Etenim cum fortè concionatorem audienti, amissi argentei recordatio importuna recurreret animo, restitisti tu quidem, tunc atque oblectatus es; verum cum templo egressus oculos recuperasses, indignans molestam eorum tibi cogitationem fuisse, illudque increpans, vindicabo ego & magno meo bono: sexaginta, quot erant, aureos ad sancti Spiritus nosocomium detulisti, atque ægrotis donasti. Nacta fama vir magne & Vaticanã dignus purpurã, qui argenti aurique virus, egregiam verteris in theriacam. Jam non modò, aures sed & animus alto somno oppressus occluditur; quamvis tot exemplis edocti simus, ne particula Verbi Dei in terrã caderet, aut animo evaganti elaberetur. Quod quàm sedulo spectandum sit, ex hoc luculento Augustini discas testimonio: Quid vobis plus esse videtur, Verbum Dei, an corpus Christi, si verum vultis respondere, hoc utique dicere debetis, quod non sit minus Dei verbum, quàm corpus Christi, & idèò quanta sollicitudine observamus, quando nobis Christi corpus ministratur ut nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat: tanta sollicitudine observemus, ne Verbum Domini, quod nobis erogatur, de corde nostro pereat. Et meritò ambæ aures tinniunt ad causam quam

Aug. ead.

Rho exempla virtutum de Religione l. 3. c. 12. p. 382.

Aug. l. 30. hom. 26.

Raderus in virid. de SS. Cæcis.

Aug. hom. 6. ex 50.

Anone A-solico de consecratio. dist. 1. Et b. Cesar. l. de vita om. s.

subjungit: *Quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit quàm ille qui corpus Christi in terram cadere negligentia sua permiserit.* Laudat Paulus Theſſalonicenſes: *Cùm, inquit, accepiffetis à nobis verbum auditus Dei, accepiffis illud non ut verbum hominum, ſed ſicut eſt verè, verbum Dei.* Incredible quantà reverentiã verba principum ac magnatum paſſim excipiuntur, & quo in pretio habeantur. Quid ni verbum Dei? Rex Tartarorum volebat verba ſua de genu accipi à Duce Moſcovitarum, quem ea conditione in fidem receperat, ut mandata Tartari, tantus Dux genu flexo audiret, quin & in Belgio reperti, qui non niſi de genu ſuos audire ſolebant. Ut hoc peperam; at hoc juxta prudentiam, ut verbis legati eadem fides, quæ verbis regis adhibeatur: ut Rex Hiſpaniarum aliquando coram, nunc per literas ad ſuos, ita Deus olim cum hominibus converſatus eſt: nunc per ſacras literas, & legatos ſuos; ut appoſitè Chryſoſt. Deus ab initio per ſeipſum hominibus loquebatur: *Sic enim ad Adam, venit, ſic Cain increpavit, ſic cum Noë locutus eſt, ſic apud Abram hoſpitatus eſt & ſuam erga illos (homines) amicitiam innovare volens, quaſi abſentibus literas miſit, conciliaturus ſibi univerſam hominum naturam; & has quidem literas dedit Deus, attulit autem Moſes tanquam bajulus. Sed utinam eum honorem ac venerationem ſacris litteris habeamus, quam homines Regiis exhibere ſolent.*

Anno Domini 1596. ut referunt annales Societatis: Potentiſſimus ille Rex Chinenſis, literas deſtinavit ad Tayquofama Imperatorem Japoniæ, qui 66. regnis prædominabatur. Hiſce litteris tantum honoris ac reverentiæ exhibitum, ut purpureâ Regis ſellâ incluſæ, à quatuor equis regio more deferrentur: ſtipabant has non ſecus, ac ipſum Regem copiæ aulicorum ac ptimarum regni, ut nemo quiſquam comitatum ac pompam hanc intuitus dubitaret, quin Rex ipſe deduceretur; nec minori plaufu ac honoris exhibitione litteræ exceptæ à Japonenſibus, quàm ſi ipſum regem excepiſſent. Quid nos Chriſtiani? cum ut Auguſt. ait: *De illa civitate unde pe-*

regrinamur, litteræ nobis venerunt, ipſæ ſunt Scripturæ quæ nos hortantur ut bene vivamus. Has litteras quadriga illa ignea Ezechielis in has oras invexit. Has ſtiparunt tot purpurati Martyres, tot Confeſſores ac Virgines. *Eccur non eo in pretio, quo regis habeantur? Greg. l. 4. Epist. 84. Quid eſt ſcriptura ſacra, niſi quadam epistoſa omnipotentis Dei ad creaturam ſuam?*

Chryſoſtomus verò quàm jure excaudeſcat decernite: *Itane, inquit, ſi à Rege quiſpiam miſſus veniat, omnes attenditis; à Deo autem venit atque ex ipſis calis loquitur Propheta, & nemo eſt qui attendat. Aut non creditis quæ dicuntur hic, à Deo ſint? epistoſa illa ſunt à Deo miſſa. Et qui hoc compertum haberet, Deum ſibi per ſacrum Eccleſiaſten loqui, non multum attenderet ſacundiam dicentis, aut ſi verbum hominis, Dei verbum, epistoſam omnipotentis ad ſe deſtinatam crederet, an non attentiffimè exciperet?*

B. Francisca à Jeſu Diſcalceata, tantà voluptate conciones excipiebat, ut quomodo documque dicerent, ſuſpenſa penderet ab ore, & quo fructum uberioſorem verba in animo redderent, ea lacrymarum imbre perpluebat. Mirantibus virginibus, quibus homines ineptos non ſemel audire graviſſimum erat, ſolertè reſpondit: peregrini exuleſque qui litteras aut nuntios de patriâ, cognatis, atque amicis audiunt, parum admodum de eleganti eorum elocutione aut litterarum ſtylo curant, dummodò gratiſſimam habeant narrationem, quid ni ergo quicumque peregrinamur à Domino, etiã minus diſertè de eo narrantes libentiſſimis auribus ac ànimis hautiamus? norat illa in divino præcone non advertendum quàm concinnè geſtiat, quod Mimorum eſt, quã diſertè dicat, quod Tullianum magis quàm Chriſtianum eſt, ſed quàm aptè ipſam veritatem ac quàm ſolidam doctrinam proponat. Ita Patrem Laynes virum tantum dixiſſe ferunt, nullã perſonæ ratione habitã, ſe ex cuiuſvis fraterculi concione ſemper doctiorem decedere.

1. ad Theſſ.
2.

Piſe tom. 1.
p. 192.

Chryſoſt.
hom. 2. in
Gen.

Perard. in
Serap.

Chryſoſt.
hom. 3. in
1. 2. Theſſ.

Rho exempl.
pag. 383.

Nigron in
Reg. 2.

S. II.

Quemadmodum non margaritum sed vitrum, quadam pro inauribus gestant, ita & quidam potius fucum verborum, quam rei veritatem appendunt.

Nunc eò sæcula delapsa ut merito illud Hieron. usurpare possim; *Tanti vitrum, quanti margaritum.* Dum pluris phalerata verba, ac evanidam dictionem, quam solidam doctrinam sectamur; & nil nisi quisquilias ac nugas auribus inferi adoptamus, quod quam ab intelligentibus viris alienum sit, D. Prosper disertè tradit, dicens: *Prudentibus viris non placent phalerata, sed fortia: quando non res pro verbis, sed pro rebus enumerandis verba sunt instituta;* Uti & jure meritissimo è prudentium albo expungeretur, qui frondes præ fructibus legeret. Aureè Chryzologus: *Verborum flosculos non quæremus: qui maturitatis fructum quarit, despicit amœna camporum.* Sed de hoc uberiùs præfatus sum.

Arguit & alios Augustinus qui magis attendunt personam dicentis, quis, cujus, cujus conditionis, ac probitatis, quam doctrinam quam tradit. Certè ne vitam in flagitiis ac pravis dogmatis transactam, sed ipsum verbum Dei attenderent, sic suos hortatur. *Ego quid sum, inquit, nisi cophinus seminatoris? ille in me ponere dignatus est, qua vobis spargo: nolite attendere ad vilitatem cophini, sed ad claritatem seminis, & potestatem seminatoris.* Quis passim advertit, quis bajulus, an potator, an scottator? quin potiùs quid litteris contineatur attendit? Panis quem corvus tulit Eliæ & Antonio in deserto, non minùs lapidus erat quam ille quem Angelus Eliæ aliisque exhibuit. Corvum me dicite, sed candidissimo verbo Dei vos pascentem. Cotem me expertem secandi, asinum ac fungum concionatorem reputare; per asinam tamen Deum vaticinatum, è mandibulâ asini fontem, ex ore Leonis mortui favum mellis colligi posse indubitatum est. Quin & Petrus Damianus addit: *Vtrumque jux-*

ta proprietatem sapuit, unde sumptum fueris non magnoperè discrevit.

Ulmus infructifera sæpè portat vitim, ait Origenes, & fuit qui apto emblemate expressit concionatorem torpentem ac frigentem posse auditores incendere, dum speculo caustico hoc lemma subjecit:

Pariunt quoque frigida flammæ.

Similia passim obvia sunt, dum in familiis vestris, & in compitis, fontes ac limpidiſſimas aquas in antillis per ora leonum ac serpentum scaturire cernitis. Quin & deformes artifices venustas effigies effingunt, ut Apelles specie Therites, speciosam Helenam; & scelerati ac heterodoxi sculptores, affabiè crucifixum efformant. Equis minoris facit lumen funalis, quo vesperi domum deducitur, etsi ephæbus illud portans, non videat quò vadat? imò in manibus cæci non minus illuminat, hoc enim sensu Damianus ait: *Vt ita lo-*

quar in manu cæci positum est lumen, non quod ille conspiciat, sed quod aliis ministraret. Ex

quibus omnibus rectè quisque conficiet, nec dicentis facundiam, nec oratoris mores ac vitam, sed doctrinam spectandam esse, juxta illud: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei: omnia ergò quæcumque dixerint vobis servate & facite: secundum operæ verd eorum nolite facere.*

Margareta conjux Ludovici XI. transiens atrium quoddam, conspexit supra scamnum, Alanum virum perquam eruditum, ac oratorem disertum alium dormientem, accessit Regina ac dormientem exosculata est: cuidam id miranti ac dicenti quid hominem tam deformem (uterat) oscularetur? Respondit, non hominem, sed os illud aureum exosculor, è quo tot flumina salutaris doctrinæ ac mortalis prudentiæ profluxerunt. Multum hæc oratori suo tribuit, at longè plus Catharina Senensis divini verbi præconibus, dum eorum non ora, sed vestigia, citra ullam personæ observationem, exosculari consuèrat, & dicentis verba non secùs ac pretiosissimos uniones auribus & cordi inferebat: *Qui enim, ut Augustinus loquitur, verbum Dei libenter audit, in aures*

animæ

Hieron. Ep. ad Latam, & ad Demetriad.

Prosper ib 3. de vitæ conemp. cap. 41.

Chryzolog. serm. 18.

Aug. hom. 6. ex 50.

Petr. Dam. mian opuse. 6. cap. 10.

Matth. 23.

Loys Garot. cent. 2. §. 27.

Aug. Hom. 26. ex 50. 10m. 10.

anima de patriâ paradisi transmissas, se suscepisse non dubitet.

§. III.

Ut gemmis, & in auribus, ita & verbo Dei, raritas pretium facit.

Causam nostis cur verbum Dei tanta aviditate exceptum & cur tanta frequentia ad primos Oratores confluerit? cur sermo Domini tam pretiosus fuerit illis diebus? S. Isidorum audite: *Pretiosi lapides, idè quòd rari sint: omne enim quòd rarum est, magnum & pretiosum vocatur; sicut & in Samuclis volumine legitur: & sermo Domini pretiosus erat in Israel, hoc est rarus. Ea propter antiqui monachi ad plura stadia non sine gravi molestiâ, Dominica die ad urbes confluebant, sacram doctrinam audituri; quòd Theodoretus, de Zenone sene agès, testatur dicens: cùm autem tales virtutis possideret opus, tanquam qui in extrema esset inopia, ad Dei Ecclesiam die Dominico veniebat, ut cum populo divinos audiret sermones. Testes Catholici in Anglia, Dania: testes Neophyti in Japonia, China, Peraquaria: ubi quia operarii pauci, quia sermo Domini rarus est, super aurum & lapidem pretiosum carus est. Ad 6. 7. milliaria concurritur: nocturnâ quiete posthabita, per tecta, per latibula convenitur, cum summo discrimine fortunarum, & quibusdam in locis etiam vitæ. Ubi valet illud Gregorii de Neophytis Ecclesiæ, adèd pretiosum tum temporis fuisse verbum Dei: *Ut etiam pro prædicatione vita daretur. Nunc verò ò tempora! ò mores! sermo Domini ut ex ore dicentis tanquam fluvius aureus, aut argenteus profluat, præ copia velut lutum platearum conculcatur: Facit namque fastidium copia, inquit Livius, & frigidius amamus semper ea, quibus ubi lubet potiri fas est. Veritatem ab hoste fidei condiscite: cùm Saracenus quidam Florentiam venisset, ac ibidem loci, novitate ductus, sacræ concioni interfuisset; in uberes lachrymas solutus est: causam rogatus Saracenorum, inquit, de hoc calamitatem & Christiano. ù oscitan-**

tiam, ac ingratitude: Etenim si hæc prædicatio facta fuisset Damasci ad cæcum centum millium, ausim spondere supra octoginta sex millia ab errore convertenda. Ita prima veritas, si hæc in Tyro & Sidone, si hæc conciones in Anglia, in Japonia, qui omnes in supremo die secundam ac ignaviam nostram arguent; sed fit nunc, ut Hieronymus per modum parcemix observat: *Pretiosum omne esse quòd rarium est. Quod exemplis Romanus Philosophus confirmat: Ita compositi sumus, ut nos quotidiana, etiam si admiratione digna sunt, transeant; contra minimarum quoque rerum, si insolita prodierint, spectaculum dulce fiat: hic itaque catu astrorum, quibus immensi corporis pulchritudo distinguitur, populum non convocat; ac cùm aliquid ex more mutatum est, omnis vultus in celo est. Sol spectatorem, nisi cùm deficit, non habet. Nemo observat lunam, nisi laborantem, hæc tamen non annotamus, quamdiu ordo servatur; si quid turbatum est, aut præter consuetudinem spectamus, interrogamus, ostendimus. Ut Ecclesiæ Doctores, & sacri Ecclesiastes, qui ad doctrinam erudiunt multos, à Daniele stellis firmamenti conferantur, fit tamen ut pauci eorum fulgore multum capiantur, ac delectentur: ubi per 6. 7. annos in eodem loco dixit, ut Chrylostomus sit, vilescere incipit. At si nova stella, si aliundè Antverpia, Bruxellis, ex Francia, ex Hispania advolarit, novitate ducti, quasi ad novum astrum accurrunt. Ista novitas, Demosthenem Græcorum Principem seduxit: hic dum se conferret ad scholam Platonis, conspexit in foro Atheniensis, hominum turbam novum philosophum Callistratem avidè auscultantem, ad quem populus, novitatis prarigine, confertim accurrerat. Accedit auditque illum & Demosthenes, & garrulitate ejus captus, posthac Platonem fastidit, qui tamen scientiæ ac doctrinæ soliditate hunc longè præcellerat. Ita passim vulgus novitate ducitur, & seducitur, nec sapiunt quid vitæ item sapiat.*

Quid admirabilius in orbe lucidissimo illo cæli oculo? de quo Sapiens Eccli. 4. *Vas admirabile, opus excelsi; Nemo tamen dignatus*

S. Isid. lib. 26. orig. c. 6.

Gregor. in Reg. 2. n. 4.

V. N. ff. ser. Dom. 3. Adv. disc. 1.

Bernardini de Busto par. 1. Rosar. serm. 3.

Epist. 7. ad Demeir.

Seneca l. 7. nat. quest. c. 1.

Guevarra in horologio principis.

dignatur caput attollere ut spectet, quia indies spectabilis. Si quoque lustro, aut seculo se semel dumtaxat exhiberet, quæ non exciret? quo non excurrerent ut viderent. Christus ille concionatorum Phœbus, sapientia Patris, facundia verbi; quem ut semel iterumque adierant, exclamant: *Non sic locutus est homo sicut hic homo*; at ubi frequentius ad eos dixit, Sol ille nil admirationis ultra habuit; imò fervore suo quosdam ira accendit, aliis doctrinæ suæ radiis tenebras offudit, unde c. 8. *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? nec hoc satis: Tulerunt ergo lapides ut jacerent in eum.*

Paulus vas admirabile, vas electum, quem primò ut Angelum cælo delapsam admirabantur, tot diris ac tormentis postea insectati sunt. Ita soles, tantum abest ut aspiciant, ut oculis & orbe eliminatos velint, Eclipsis, ignis fatuus, cometa aliquis, aut etiam vana exhalatio jam plures excitat, quam tot scintillantes stellæ. An non ignes fatuos eos Ecclesiastes dixeris, qui à veritate auditum avertunt, & ad fabulas convertuntur? Hi attentum habent auditorem, qui ad solidam doctrinam oscitare, ac obdormiscere consuevit. Quid, quod ipsa concio somnum conciliare perhibeatur: cuidam enim percunctanti ab ancillâ an herus esset domi? respondit, ad concionem ivisse, ut tentaret si aliquantum somni captare posset. Expertus id olim Demosthenes, de umbrâ asini sermonem exorsus omnibus illic somnum discussit. An non fatuos ignes, eos oratores dixeris, qui ut Roscii ac Comædi è suggestu gestunt, & si cacchinos auditorio moverint egregium se plausum retulisse putant? vir criticus & admodum literatus, non ita pridem judicium de tribus Concionatoribus rogatus: iste, inquit, totus aulicus est, alter Comædus, at tertius, inquit, prorei dignitate verbû Dei tractat. Denique an non ad Eclipses & igneas exhalationes concurritur, dum ad eos qui defectus aliorum, coetus ac collegia carpere, sugillare solent, popularis turba accedit? Hoc acre dicendi genus,

quia rarum est, multis orexim moveret, qui talem consuetudinem non habent, deferruntur. Sed de his erit alibi suus dicendi locus, nos filium prosequamur, nil nisi rarum in pretio esse. Martialis lib. 4. Epig. 22. excusans multitudinem Epigrammatum sic ait.

*Rara juvant: primis sic Major gratia pomis,
Hiberna pretium, sic meruere rosa.*

Nam ut primi fructus rariores, ita & cariores.

Vt rosa delectat, metitur quæ pollice primo. Lib. 26.

Sæculo quinto post an. millesimum, dum Epig. 77.

dum illud Erasmi opprobrium in Religiosos jactaretur: monacho indoctior; unum aliquem Latinum Oratorem audiri, oraculi instar habebatur. Hinc præcoci ingenio Franciscus Strada totam universitatem Lovaniensem excivit; nunc præ copiâ literæ obliteratæ videntur. Ita primus in omni arte summus fuit, quia novus & rarus. Cateri artifices etiam superiores deim secuti viluerunt; hic Augustini sensus est, qui ubi varia artis, naturæ, imò & divinæ virtutis supra naturam miracula enumerasset, subjungit: hæc omnia *assiduitate viluerunt*, sic quinque millia in deserto resecta miramur, & quotannis unum granum proferre centuplum, & frumentum quod uni alendo sufficeret, seminatum, mille sustentare, non obstupescimus: quia *assiduitas experiendi, paulatim subtrahit admirationis incitamentam*. Quid utilius aquâ? sed quia commune elementum est, quid eâ vilius? *Aquam sanè optimam dicit Pindarus, sed nihil eâ vilius propter copiam*. Quid in se habet pretii glacies, aqua concreta? hæc tamen in canicularibus auro immergitur, & Regibus in deliciis est. Quis vulgarem florem regium munus duceret, nisi in tempestivus sit. Ex Ægypto rosæ hybernæ mitti Romam solebant, quæ tempore verno illic abundabant: unde Poëta:

Vt nova dona tibi Caesar Nilotica tellus

Mart. l. 6.

Miserat, hibernas ambitiosa rosas,

Epig. 56.

Quin teste Plinio Romæ tandem artem assècuti, eas ad hyemem in vigore servandi, unde Domitiano, velut Deo adulatur, ad cujus nutum natura vertat vices:

Plin. lib. 21.
cap. 4.

Mart. l. 13.
Epig. ult.

Dat festinatas Caesar tibi bruma coronas :
Quondam veris erant, nunc tua facta rosa est.

Si unica in orbe, in urbero sa, quanti fiet? si nigra aut cerulea tulipa, quis ei condignum pretium ponat? libros suos Martialis, quo summo in pretio sint, sic commendat, ut dum unum legunt, illum dumtaxat unicum exstare autument.

Tu quoque de nostris releges quacumque libellis,

Esse puta solum : sic tibi plurius ero.

Ita pervelim, si quam concionem audis, illam haberi unicam, ad te unicum hunc Dei præconem dirigi arbitreris, atque ad eò dicentium turba fastidio non erit. Scio receptum illud D. Hieronymi ad Evagrium: omne quod rarum est plus appetitur: *Putegium apud Indos pipere pretiosius est; diaconos paucitas honorabiles; presbyteros turba contemptibiles facit.* Concionatores, turba mirum in modum contemptibiles facit. Ultrò obtruduntur conciones, videtur gratia fieri dicenti si audiatur. Quid ni merces ultroneæ vilescant! hanc ob rem Paulus ubi Antiochiam venit, sabbátho confedit in synagogâ cum suis, donec rogaretur ut diceret: *Miserunt principes Synagoge ad eos dicentes: viri fratres; si quis est in vobis sermo ad plebem, dicite.* Lorin. hîc: *Nunc invitatur Paulus, non se ingerit; sic merces, ut dicitur, non ultroneas venditurus, utilius exponit.* Quid ergò agendum studiosè quærit Hieron. *Prædicatio si rara est non sufficit, si assidua vilescit.* Si concio paululum protrahatur, concionator deseritur, templo quasi columbario exitur. Non ita pridem dum in sacello, quod ut summum ducentos capiebat, quidam verba faceret, dixit se supra tria millia auditorum habuisse: obiectanti hæc hyperbolicè affirmari; respondit tot adfuisse, sed per transfennam: via enim illic ducebat ad locum suburbanum, quò turmatim properantes, ex curiositate sacrum Ecclesiastem paucis salutabant:

Hieron.
Epist. 85.

Act. 3.

in ejusmodi homines olim concilium Carthaginense IV. gravem cenсурam interminavit: *Sacerdote verbum in Ecclesia faciente, qui egressus de auditorio fuerit, excommunicetur. Quot hac tempestate hanc excommunicationem incurrerent.*

Unum tamen prudenter Nazian. sacros Oratores monitum cupit, uti nec ferculis stomachum, ita nec verbis animum oplendum esse. Quare alludens ad illud Pauli: *Lac vobis potum dedi, non escam.* Et ad Heb. 5. *Facti estis, quibus lacte opus est:* docet sermonem Domini cibo per similem esse, qui modicus, avidè appetitur, sapit ac nutrit; immodicus obruit, ac nauseam parit. In quo omnibus concionatoribus hoc summi Doctoris præscribo documentum, ne in tantâ Oratorum frequentia fastidio sint, brevitati studeant; ipsum D. Thom. in illud Pauli: *Per paucis scripsi vobis,* audite: *Sermones, inquit, breves, valdè accepti sunt.* Quod hoc arguto probat dilemmate: *Quia si sunt boni, avidius audiuntur; si verò mali, parum gravant.* Audi in Oratorem disertum, sed nimis copiosum ac prolixum jactari: ut hic homo aureum torrentem funderet, obrueret tamen suâ copia colligentem.

1. Cor. 5.

Ad Heb. 13.

Tandem ut concludam, quod auditores spectati unam horam per hebomadam sacre concioni impendere, quis nimium duxerit? quis idèò verbum Dei contemptui habuerit, quòd uno die pluribus in locis proponatur? an idèò minori in veneratione corpus Christi habendum est, quòd pluribus in templis exponatur, à pluribus Sacerdotibus consecratur? Deipara etsi 30. annis domi Christum habuisset concionatorem, tamen foras exit, comitabatur illum in campos, in vicos. Nemo dicentem audit: hæc sibi sæpius decantata, commodum domi, & in umbrâ exauditum, sed semper illi pretiosus erat sermo Domini, quæ servabat omnia verba, domi forisque audita in corde suo.

EMBLEMA XV.

Illudetur & flagellabitur. LUC. XVIIII.

DULCES LATEBROSO IN PUNICE NIDI. §. *Æneid.*
DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

Dum mundus bacchanalibus vacat, & cacodæmon accipitris
 instar circumvolitat; animam Christus invitat, ad vul-
 nera sua: *Veni columba mea in foraminibus petræ.* Cant. 2.

- §. I. *In foraminibus petræ passerem ac columbam tutos ab accipitre.*
 §. II. *In foraminibus petræ, columbam dulces nidos reperire: pasci ac omnibus
 deliciis affluere.*
 §. III. *Nil Deo acceptius, quàm jugi meditatione mentem hinc nidificare.*
 §. IV. *Præces quibus quis vulneribus Christi semper queat inherere.*

DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

Illudetur & flagellabitur. LUC. XVIII.

*Apophteg.
mata Ma-
nutii l. 7. n.
335.*

CONSILIUM quon-
dam Chalcedonum
celebratum, etiam-
num celeberrimū,
fuit; qui dum semel
curiam in campo,
sub tegmine fagi
instituisent, fortē
fortuna passerulus, tantum non infortu-
nium incurrit: infestabatur accipiter
passerem, & ut iudices observabant, jam
jam unguibus ales missellum prensurus
videbatur; cum derepente, quod se prædæ
subduceret, in sinum Xenocratis delapsus,
per fugium quæsit: qui passerem texit, ac
protexit.

§. I.

*In foraminibus petra passerem, ac co-
lumbam tutos ab accipitre.*

Mat. 10.

Mltis passeribus meliores estis vos: Dum
hisce lupercalium diebus, anima
vestra sicut passer à stygio illo accipitre
infestatur quod confugiet, nisi in pectus,
in sinum cordis clementissimi Jesu? qui,
ut inquit Chrysologus, ultro dilatat visce-
ra, pectus porrigit, offert sinum, gremium pan-
dit, ut protegat ac defendat; tutò illic passe-
res nidificabunt. In vastâ illa eremi solitudi-
nâ Hieronymus, sicut passer solitarius in te-
cto, circumvolitantem se videns accipi-
trem ilico ad hanc petram confugit, sic
enim de se fatetur: cum molestis carnis
tentationibus urgerer, nec usquam reme-
dium invenirem, ad vulnera Christi con-
fugi, & ecce, non præsentem modò me-
delam, sed Angelicam expertus sum puri-
tatem. Vos verò in densissimâ luxuriantis
mundi silvâ, unguibus ac rostro hærentes
non formidatis? asylum non circumspi-
citis? heu quot innocui passerem, quot can-

*Chrysol.
serm. 108.*

Psal. 103.

Psal. 101.

*Oserius in
festo S.
Thoma.*

didæ columbæ, quot castæ animæ, hoc
triduo in prædam cedunt, & miserè dila-
niantur! hinc suam tam sollicitè sponsus,
nunc potissimum, quasi ad locum refugii
invitat sponsam: *Veni columba mea in fora-
minibus petra, in caverna maceria*; hic à car-
nivero vulture ac rapaci accipitre unicum
asylum, ac refugium invenies; hic secura
& intrepida inhiantem ridebis accipitrē:
*In his enim latebris, inquit Bernard. se colum-
ba tusatur, & circumvolitantem intrepida
intuetur accipitrem; in his passer invenit sibi do-
mum, & turtur nidum, ubi reponat pullos
suos. Olim spe devorarat hic milvus spō-
sam Christi Catharinam, virginem illam
Senensem, jamque ut poëta canit:*

*Consequitur pennis sublimē in nube columbā,
Compressamque tenet:*

Eò quippè jam devenerat, ut se ungues
ejus effugere posse formidaret, dum hanc
sibi vocem sponsi audire visa est: *Veni co-
lumbam meam in foraminibus petra. Eò toto ani-
mi nisu, ac mentis impetu se recepit, & in-
famis prædo in fugâ actus est. Lubet hoc
in gratiam virginis, Doctoris Angelici
stabilire suffragio: In vulneribus, inquit,*
*Christi Ecclesia (& omnis fidelis anima) se-
det & nidificat, cum in passione Domini spem
salutis suæ ponit: & per hoc ab insidiis accipitris,
id est, diaboli, se tutandam confidit.*

Refert Eusebius Nierembergicus in hi-
storia naturæ, Pstracum hanc brevem li-
taniam edoctum: *Sancte Thoma, ora pro no-
bis; hic correptus à Milvō, ubi de se con-
clamarum vidit, pro opportunitate peri-
culi clamavit: S. Thoma ora pro nobis; res mi-
ra, unguibus ales projecit prædam incolu-
mem, & ipse raptor exanimis corruit; ita
ubi anima Christum, ubi amorem suum
crucifixum inclamarit, diabolus malitiâ no-
cendi avidus, dum irruit ruit, dum capit capi-
tur, ut S. Leo attestatur.*

Cant. 2.

*Bern. serm.
6. in Cant.*

Virg. 9.

*S. Thom.
opusc. 60.
human.
Christi
ari. 19.*

*Nieremb.
pag. 39.*

*S. Leo ser
9. de Pass
ne.*

Sola-

Solatium quandoque miser à concavis & excelsis rupibus quæsierūt, apud eas questus suos ingeminando. Sic Ariadna The-seum suum quærens, vanè & insanè que-sta est: ut Pelignus vates canit:

*toto clamanti pectore Theseu,
Reddebant nomen, concava saxa, tuum.
Et quoties ego te, toties locus ipse vocabat,
Ipse locus miseræ, ferre volebat opem.*

Ad sacram rupem clamanti, ex maceriâ sanctissimi corporis Christi, per quinque vulnera, pentaphona respondebit echo amanti:

O quanto melius, clamâti pectore JESU,
Hæc reddent JESUM, concava saxa
ruum!

O amor! Ô JESU! quoties clamatur, amatur:
Hic tua, morte suâ, crimina demit, emitt.
Quò fugiam? accipiter petit hinc, &
tangit, & angit;

Non miseris amor? non miser eris, ait.

Ergone per fugium, rupes dabit aspera?
spera.

An satis hîc tutum, me fore reris? eris.

Eia columba, petram simul introeamus:
eamus.

Ardet in hoc, pernox mens vigilare,
larc.

Perdus, & pernox, tecû volo vivere reverer
JESUS amor, nunquam corde recedat,
edat.

Ad petram hanc, quoties milvum timea-
tis, eatis.

Omnibus hæc præbet, dulce leva-
men. amen.

Vbi enim, quarit Bernardus, tuta firmitas in-
firmis, securitas, & requies, nisi in vulneribus
Salvatoris? tantò illic securior habito, quantò
ille potentior est ad salvandum. Et quasi nô-
stra orgia Bacchi describens, subdit; fremit
mundus, premit corpus, diabolus insidiatur, non
cado: fundatus enim sum supra firmam petram.

Quis est hic, qui hoc tempore tam lubrico
alléveret, non cado, nisi ad petram confu-
gerit? sicut autem in diebus Noë, erant
comedentes, & bibentes, nubentes, & nu-
ptui tradentes, ita hîc Bacchi diebus, in
hoc vasto, non aquarum, sed vini & scele-
rum diluvio, paucæ animæ salvæ fiunt.

quæ, in arca conclusæ sunt: quam arcam
Guerricus Abbas appositè Corpus Chri-
sti; jesuq; aperitû latus, arcæ fenestram in-
dicat, dicens: *Vulnus in latere Christi, quid est,
nisi ostium in latere arcæ, salvandis à facie dilu-
vii:* Ab hac arcâ longiùs avolarat Augusti-
nus, (seipsum voce sua, *cras, cras*, corvum
confessus, volutabatur in carne, & fanguine.
Ubi tandem, nisi ad arcam convolan-
do, salvus factus est? Ipsum audite: Cùm
me pulsat aliqua turpis cogitatio, recurro ad
vulnera Christi: cùm me premit caro mea, recor-
datione vulnerû Domini mei, resurgo: cùm dia-
bolus mihi parat insidias, fugio ad viscera mise-
ricordie Domini mei, & recedit à me. Si ardor
libidinis moveat mēbra mea, recordatione vulne-
rum Domini nostri filii Dei extinguitur. Et tã-
dem cõcludit hoc epiphonemate: *In omni-
bus adversitatibus non inveni tam efficax reme-
dium, quàm vulnera Christi; in illis dormio se-
curus, & requiesco (in hac arca) interpidus.*
Et paulò pòst: *Nullum tam potens est, tam
efficax contra ardorem libidinis medicamentum,
quàm mors redemptoris mei. Hic:*

Quantum mutatus ab illo!

En corvo quoque rarior albo.

Hugonis de S. Victore idem consilium est
l. 3. de Anima c. 23. *Quoties, inquit, te sen-
tis turpibus cogitationibus pulsari, & ad illicitam
delectationem affici, toties pone ante men-
tis oculos, quomodo Christus in cruce suffixus est
pro te. Redemptor tuus moritur pro te, & tu nescis
cujusmodi sordida cogitatione sordidaris in mē-
te. I. Nunc (ita enim te Deus è cruce allo-
quitur,) frũere tuis libidinis, ego hîc sũ-
mis cruciatibus pro te conficiat: tu oculos
obscenarum rebus pascas, ego in morte natã-
tes oculos lachrymis obruam. Tu aures
cantilenis, verbisq; turbibus oblecta, ego
interim blasphemias injuriaq; atroces li-
bens audiam: tu te ciborum cupediis, cali-
ceq; meretricis Babylonicæ ingurgita,
ego sitiam, ego felle & aceto potabor. Tu
pedes, manus, corpus totum immerge in
tuarum turpitudinum cœno, ego pedes
manusq; infami trunco suffigãr, ego to-
tum corpus diris plagis pungi, lacerari,
proscindi, pro te interim sinam. Tu cinge
caput rosas, unguentis dilue; ego spinas
capite*

Guaric.
Dom. Palm.
& Aug.
tract. in
Ioan. c. 120.

Aug. in ma-
nuat. c. 21.
& 22.

Juvenal.
Sat. 7.

Ovid. epist.
10.

Bern. serm.
6. in Cant.

Matth. 24.

capite geram, ego totus languine madebo: cor tibi cupidines tuæ vulnerent, mihi Judæorum hastile latus aperiet, ut per patentem cordis fenestram videas quàm ingratos homines amem: denique tu deliciis ac vitiis saturare, ego pro te exquisitissimis tormētis & opprobriis satiabor. Cujus tam faxeum pectus est, quod hæ Christi pendentes voces non commoveât? quid dicis ad hæc, ô homo! an non illud Bernardi: *Deus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo? Hac cogitatione, tam potēti, quisquis se armavit, hostem exarmavit, omnesque ejus insultus, etiam toto exercitu irruentis facillè superavit.* Quod si lubet, ex ipso Origene haurite & audite: *Certum namque est, quia ubi mors Christi circumfertur, non potest regnare peccatum: est enim tanta vis crucis Christi, ut si ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur, ita ut in ipsam mortem Christi intentis oculis mentis aspiciatur, nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, nulla superare possit invidia, sed cōtinuò ad ejus præsentiam, totus ille, quem supra enumeravimus, peccati & carnis fugatur exercitus.* Hætenus Origenes; nec alia princeps militiæ Christianæ suis arma assignat: *Christo passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini.* Ubi D. Thomas obstruat Christū, instar equitis cataphracti fuisse in cruce: *Nota inquit, quomodo Dominus armatus fuit in cruce: habuit enim in capite quasi galeam, non de auro vel argento, sed de spinis. Habuit lorica non de ære vel ferro, sed carnem immaculatam, de virgine sumptam. Habuit in manibus non lanceam, vel gladium, sed magnos clavos manibus affixos: in pedibus quasi calcaria clavos infixos; pro equo verò habuit ipsam crucem.* Hanc panopliam, & vos induite, his armis armamini, quia ut idem S. Thomas addit: *Memoria Dominica Passionis, contra insultus & tentationes diaboli munit & roborat.* Thren. 3. *Dabo eis scutum cordis, laborem tuum, mortē, & vulnera tua.* His armis imbecillis fæmina Birgitta munita, ita stygium hostem compefcuit; ut se victū ac victum proclamavit. Hæc arma, hunc clypeum cuidam juveni licentiori deesse, disertè eadē virgo significavit, dicens: *fili adhuc tibi deficit cly-*

peus, id est; consideratio amaræ passionis Domini, qui debet esse in sinistro brachio, juxta oor, ut quoties delectat animū voluptas carnis, toties considerentur livores Domini. His armis etiānum imbellis juvenis Edmundus, tartareum milvum cōtrivit, à quo illud veritatis expressit; nullis armis potentius quàm Passionis Domini se superari: quis jam mitetur, quod Bofius narrat; olim columbas in cruce depingi solitas, (ut adhuc Romæ in Ecclesia S. Clemētis videre est) quod in cruce sponsa ac columba Christi, ab omni hoste secura sit. Unde Franciscus Sales: in tētationibus ad crucē recurre, & coronā ejus spineam accipe, ut cor tuum muniat, & circumvallet, ne istæ vulpeculæ accedāt. Unde & Ecclesia hic ab hoste protegēda exclamat:

*Intra vulnera tua absconde me,
Ne permittas me separari à te;
Ab hoste maligno defende me.*

S. II.

*In foraminibus petrae columbam dulces
nidos reperire, pasci, ac omnibus
deliciis affluere.*

INter opulenta regum fastigia, citra fastidium, lustrari juvat, illustrem illam regis Chinesis regiam; in qua præter exquisita artis & magnificentiæ monumēta, conspiciuntur ad novē & septuaginta capacissima arria, quæque ut operis varietate speciosa, ita rerum antiquitate maximè pretiosa; præ cæteris tamen, quatuor longè augustiora videntur: quorum primum solido aurichalco, eleganti opere elaboratum; alterum puro argento constructum; Tertium puro auro inductum; quartum his omnibus præstantius, totum gemmis ac unionibus distinctum. Quibus si quintum Magni Cham, auro vermiculato cōvestitum, columnis aureis fultum, quodque thesauros ingentes recondit, addideris, orbis, miracula mirari desines.

Quinis his ut angustiora sint, angustiora certè conclavia (quorum teste Bernardo: *Clavis referans; clavus penetrans*) divinus

Bern in
form. hone-
stæ vitæ.

Orig. l. 6. in
e. 6. ad Rom.

2. Petri 4.

2. 4. revel.
c. 74.

In vita.

Bofius de
cruce l. 6.
c. 9.

Sales præxi
Spir. pari.
3. c. 21.

Majol. cano-
cu. l. 1. c. 23.
mirabilium.

Bern. ferm.
61. in Cant

vinus amor stupendo opere calavit, quia nempè vulnera Redemptoris, quorum primum Joannes describit; *Pedes ejus similes aurichalco*; Alterum argenteum; Eccli. 40. *Argentum constitutio pedum ejus*; Tertium conclave aureum, opere tornatili. Cant. 5. *Manus ejus tornatiles aurea*. Et ne gemmeum, (desi deretur), en plena hyacinthus. Quintum verò longè opulentissimū venter (vertunt alii pectus aut latus) *distinctus Sapphiris*, ubi asservatur thesaurus ac margarita pretiosissima cordis Domini nostri Jesu. Bernardum audite: *Bonus thesaurus, bona margarita cor tuum, bone Jesu, quam fosso agro tui corporis inveniemus. Quis hanc margaritam abiciat? quin potius dabo omnia, omnes cogitationes, & affectus mentis commutabo, & comparabo illam mihi, jactans omnem cogitationem in cor Domini mei Jesu. in hoc cubile aded pretiosè convestitum, nostis quando caelestis rex sponsam suam induxerit? Ambrosium interrogare, serm. 2. in Psal. 118. Quando autem introduxerit eam in cubiculum suum, passionis tempus, lateris punctio, sanguinis effusio declarat. Ubi ut benè Salazar, per cubiculum, planè corpus Christi intelligit: subdit enim idem Amb. Cubiculum Ecclesia. (& casta sponsa) corpus est Christi, ubi spontam omni suavitate & dulcedine replet.*

Per illustres familiæ adolescens Luthgardim virginem in sponsam ardebat, complures scintillas in illibatam mentem conjecerat, quibus intepescente spiritu, non parum illa se senserat inflammari; adfuit extemplo alter sponsus, sed sanguinis, pectus suum, & in eo cor saucium ostendit, hæc paucis profatus: *Blanditias inepti amoris, posthac, vide ne requiras. Hic jugiter contemplare quid diligas, & quam ob rem diligas: hic ego totius puritatis delicias, tibi polliceor obtinendas.* Ad hæc:

Illam velut crimen, tadas exosa jugales.

Deinceps extra has delicias, nil sponsa Christi quæsit; humana omnia usque aded illa jam fastidire, ut præter crucifixi, nullos sciret amores; præsertim ubi ab ejusdem vulneris nectare ebria, eam suavitatem imbiberat, ut oris ejus saliva, om-

ni saccharo dulciorem saporem retineret. Hæc qui legit, & intelligit, id est, ut S. Thomas ait, intus legit, omnem mundi dulcedinem facillè respuet: qui semel gustavit, quàm suavis sit Dominus, & mel de petrâ cum Bernardo delibavit, facillè cisternas sæculi nauseabit. Ipsum mel-leum Doctorem audite: *Ego fidenter quod ex me mihi deest, usurpo ex vulneribus Domini; quoniam misericordiâ affluunt, nec desunt foramina, per quæ affluant. Foderunt manus ejus & pedes, latiusque lanceâ perforarunt, per has rimas licet mihi sugere mel de petrâ, oleumq; de saxo durissimo, id est, gustare & videre quoniam suavis est Dominus.* Hæc Bernardus, totus posthac mellifluus. Clamet nunc mundus:

Vina diem celebrent. —

Nunc est bibendum, nunc pede libero

Pulsanda tellus. —

Nunc pocula Libero libanda Deo, nunc cupitis amplexibus, nunc cupediis, tripudiis & deliciis diffluant mortales. Vobis hæc omnia puriori fonte depromam: Catharina illa Senensis, hæc Bacchanalium diebus, cum servi, juxta ac Domini, ventri & abdomini serviunt, fortè se in penitius conclave virgo abdiderat: & ecce speciosus præ filiis hominum, matre Virgine, & aliis cælitibus paranympis stipatus, Psalte regio suavissimè admodulante, eam sibi in sponsam annulo in digitum inserto, adoptavit; inde lateri labia admoveans:

— Purpureo bibit ore nectar.

Quid alias Christi sponsas, Coletas, Ludwinas, Hedwiges, Mechtildes, Gertrudes, Elizabethas commemorem? quæ in hanc cellam vinariam inducæ, mustum generosissimum, vinum illud divinum antonomastice *lachrymam Christi* potarunt. Sic præclaram re ac nomine Claram, ut ait Sicutius, *Lachryma Christi vehementer inebriabat.* Hoc musto ebrius salivam nobis movet suavissimus Bernardus: *In his (cellis) multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, perfectioq; virtutum. Ibo ad illa sic resera cellaria, atque ad admonitionem Prophetæ, relinquam civitates, & habitabo in petrâ; idcirco audio, columba mea in foraminibus petra, quod in*

Chri-

Bern. serm. 6. in Cant.

Tibul. l. 2.

Horat.

Horat. 3. carm. ad 2.

Bern. serm. 6. in Cant.

Apoc. c. I.

an. 5.

serm. de Pass. p. 3.

vita 16.

d. 1. am.

serm. in Cant.

Christi vulneribus totâ devotione versetur. Omnis qui sitit, qui turbidas mundi venas lectatur, & ut Poëta ait:

Mart. lib. 1. Qui bibit immundam, cum cane, pronus
aquam.

Isa. 12.

Huc veniat: huc omnes accurrite; ex hac petra, haurietis aquas in gaudio, de fontibus Salvatoris. Nec est qui aquas his Bacchi festis fastidiat: nostis aquas cynamomi, aquas caelestes, aquas vitæ, omni vino præstantiores ex variis aromatibus & saccharo, frequenti decoctione eliquatas, in cellis pharmacopolæ asservari; ejusmodi teste Bernardo caelestis Sponsus propinat:

Bern. cap. 6. Super omnia, inquit, te mihi amabilem reddet, ô bone Iesu! calix quem bibisti. Calix eheu nimium amarus, myrrha & felle conditus; sed dulcem illum fecit, præstantissimum septimæ decoctionis, hoc est, infiniti amoris saccharum.

Virgil. 4. Aeneid.

Et ne hisce nuptiis, nuptiarum Deus desit, Dius amor hic hymeneus erit. Quem ut prodeuntem videatis, juvat audire quo prodigio, Sanctius Garthas Rex in lucem prodit, de quo ferunt Historici, matre ejus gravidâ, Mauros armatâ manu urbem invasisse, atque unâ Reginam lanceâ perfodisse, prole intactâ, quæ perhiantem plagam manum exerens, in lucem protracta est. Redemptor noster gravido parturiebat pectore caelestem cupidinem, dum ecce unus lanceâ latus ejus aperuit. Quod subtiliter scrutatur Augustinus dicens: Vigilanti verbo Evangelista usus est, ut non diceret; latus ejus percussit, aut vulneravit, aut quid aliud, sed aperuit, ut illic quodammodo vitæ ostium panderetur, quo amor in lucem prodiret, sed totus saucius, & cruentus, ut illum olim viderat, qui dicebat: Propterea vulneratum est cor Christi, ut per vulnus visibile, vulnus amoris invisibile videremus. Pervigil his amor in ostiis propè ostiat. In amores emendicat, & vel invito amare cogit; hic novus hymeneus complures animos sauciavit, & igneo jaculo ad illibatas nuptias mentes inflammasvit. Fuit in regno Neapolitano puella nobilis:

Peterson in
amour divin p. 2. c. 6.
Virg. 7. Eo.

Lain matura viro, jam plenis nubilis annis:
Multi illam magno è Latio, totaq; petebant
Ausonia, petit ante alios pulcherrimus omnes

Egregia forma juvenis.

Jamque in unum amicis convocatis, ut nuptui traderetur, illa se paululum turbæ subduxit, & ante crucifixum prostrata, hæc secum attentius expendit: tu amor mi, redemptor animæ meæ, tu Jesu, ait, pro me tam dirè cruciaris, ego voluptati operam dabo? tu vulneribus & spinis concisus; ego auro & gemmis gravis! nimis heu dissimilis tui sum, amantissime JESU. Nec diu cunctata prominentes cincinnos sibi præscindens, illis pedes Domini concinnè illigavit. Sic progressa in medio amicorum cœtu, matrem alloquitur: non multis nec longè sponsum sibi querendum, prope adesse, Christum ostentans; illi, inquit, meos amores, & virginitatem dicavi. Ad hæc omnibus attonitis, nequidquam monentibus ac minantibus amicis, candidissima columba accipit erepta, in foramina petræ evolvit, & in arcano illo conclavi lateris Christi conquievit. Hoc si filia, si & filii huius sæculi paucis secum menie volverent, de repente omnes mundi delicias fastidirent. Unus aliquis è primatibus regni P. Pennequit
ibid.
Petrum Fabrum Madriti convenit, ab eoque formulas quasdam precandi & puncta piè ruminanda, sibi assignari deposcebat; cui ille; hæc tecum quandoque perpende: Christus in summâ inopiâ, ego in opulentiâ. Christus in fame & siti, ego in exquisitis epulis. Christus nudus, & ego pretiosè convestitus. Christus in doloribus, & ego in deliciis. Hisce instructus abijt; nec multo post, dum ad lautissimum convivium adhibitus, cupedias & luxum admiratus: unum è quatuor punctis animum subiit, quò ita compunctus fuit, ut in uberrimas lachrymas effusus, mensâ assurgere, convivas deserere, ad solitudinem se recipere coactus sit, ubi privato dolori liberius fræna laxavit. Hujusmodi telo saucia Elizabetha Regis Hungariæ filia, ubi amorem suum nudum in cruce suffixum vidit, in mundo suo muliebri ingenuè erubuit: mihi, inquit, caput gemmis, tibi sentibus riget. Ego pulvinaria calco, tu locum capiti circumspicis, & eheu non invenis.

scilicet

Scilicet ipsa geram, saturatas murice vestes,

Et meus hoc pendet sanguine pictus amor.

Purpura, rectius me sanguis sponsi pinget. Ite gemmæ, nobiliores sub cruce veros rubri maris uniones, legam, hoc cariores, quoddam divino rore concreti. Tollite pulvillos, crux Christi erit lectulus, & extemplo omnem pedibus mundum calcans, pedes mundo extulit, & intra cavernam vulnerum Christi concessit, atque hoc:

Dulces latebroso in punice nidos

reperit, ibique mundi curis soluta, requievit. Invitat & vos Seraphicus Bonaventura, qui nocturnis diurnisque comestationibus, ac tripudiis lassati estis, ut hic tandem conquiescere velitis. O *amantissima vulnera Domini nostri Jesu Christi!* exclamat S. Doctor. *O cecitas filiorum Adæ qui per hæc vulnera, in Christum nescimus introire! supra suas vires laborant in vanum, & aperta sunt ostia ad quietem.* O filii hominum, ut quid diligitis vanitatem, ut quid potando, jocando, saltando defatigamini? miseret certe vestri Redemptorem nostrum, qui vos invitat ad quietem. Ubi choreas præterire nequeo, quibus hisce diebus cælestis sponsum se inseruit.

Anna de S. Bartholomæo, quæ in bulla mundum lussit, ubi adolevit, florem ætatis Christo cōsecravit. hisce tamē antecederalibus feriis, non potuit, quin matris imperio urgente, choreas frequentaret. Vbi dum à chorago primæ nobilitatis, in tripudium consalutata, oculos fortè cū animo sustulit, & ecce, in ictu oculi, exhibuit se dilectus omnino cruentus, hoc unum piè questus: pergeret se dare vanitati, dum ille in tormentis, importunam hanc musicam, suo luctui. Disparuit ille, & illa hoc telo faucia, ocyor Euro, generoso saltu mundo ac chorago spreto, ad Christum sponsum confugit. Disce & tu, ait Scriptor „Asceticus, habitare in hoc vulnere late-
ris: si enim amica, aut sponsa est anima „tua, ubi suavior illi thalamus dormiendi, „quàm in hoc vulnere? si columba es, ibi „locus est tibi ad nidificandum aptior? si „passer esse decrevisti, nusquã tibi magis „conveniens erit locus, ubi abstractam ac

„solitariam vitam agas, quàm in corde „Christi. Si turtur es, & castis variisque „gemitibus ad Deum suspiras, hic locus „requietionis erit. Hunc sibi locum quietis, à turbis femorum, Elzearius Comes delegerat, illic conjugii Delphinæ se habitare dicebat, in hac cavernâ non semel auditus pios gemitus fundere, non semel, ut illud Maronis ad sacra traducam,

Ingenuère cave, sonitumq; dedere caverna. *l. 2. Æneid.*

Illic Seraphicus Franciscus confixus degebat, quin & Xaverio in mediis Indiis

Requies ea certa laborum fuit; oppido *Virg. 3. Æneid.*
fessus ad vulnera servatoris, ad Christi dolores meditando recurrerebat. Uti & Thaumaturgus ille Josephus Anchieta, qui ita totus in crucifixum abierat, ut dormiens per insomnia, instrumeta & passionis Dominicæ mysteria loqueretur. Norant hi quo è laboribus, lassis perfugium, ac solatium reperiretur. Etenim ut rectè Bern. *Ad Bern. c. 3. de Pass.*
hoc perforatum est latus tuum, ut nobis pate-
fiat introitus; ad hoc vulneratum est cor tuum,
ut in illo ab exterioribus perturbationibus abso-
luti habitare possimus. O quàm bonū, & quàm
jucundum, habitare in corde hoc. Dicamus & nos; bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula, memoriæ unum, tam ingentis amoris monumenta recolendo; intellectui alterum, appretiando & expendendo; voluntati tertium, ferventissimè tantum amorem diligendo. Ad hæc tabernacula figendum, varra nobis loca D. Bonav. assignat: *Bonum est nos hic esse,* inquit, *faciamus hic tria tabernacula, unum in pedibus,* *unum in manibus, aliud continuum in latere. Ibi volo quiescere, & vigilare. Ibi loquar ad cor ejus, hic erit requies mea in seculum seculi.* Isthic loquar ad cor ejus ad cor amoris fontem, ardoris fornacem, & dices:

Cordis mei cor dilectum,
In te meum fer affectum:
Nullum modum das amori,
Mille mortes optas mori,
Flamma desiderii.

Hoc quippè dilectissimi Jesu, primo instanti conceptionis corculum tanto dolore & angore oppletum fuit, quantum in horto pertulit, dum toto corpore san-

5. Æneid.

*Barry Annæ
Saincte.
part. 1. c. 7.*

*Lansperg.
hom. 5. de
Ass.*

*Bonav. in
sim. part. 3.
c. 13.*

Nieren.de
Adorat. l. 2.
c. 5.

Lessius de
perf. l. 12.
c. 17. p. 313.

Aug. solil.
c. 13.
S. Thom.
opusc. de Sa-
crum.
V. Binet.
amour. di-
vin. c. 8.

Guil. Pari-
sienfis de
Rhetorica
div. c. 5.

* Bern. de
Pass. c. 3.

guineus sudor erupit; nisi fortè in utero major extiterit, quòd illic conclusus detineretur: cognitio enim in Christo, & apprehensio omnium opprobriorum ac cruciaruum, æquè viva fuit in hoc corculo, adhuc intra viscera virginis còcluso, quàm dum noctem illam decretoriam in domo Caiphæ transegit, aut in cruce pependit, qui deinde dolor continuus fuit per omnem vitam, ut maximum ac perpetuum miraculum fuerit, vita Jesu. Vnde non dubitaverim affirmare, ait Lessius, hunc dolorem sufficientissimum fuisse ad vitam Domino milles eripiendam, quin & mille mortes; imò tot mortes quot mortales obire ardentissimum illud cor milles cælestem patrem efflagitarit. Ad cor illud, inflammatò corde quantà potest voce Augustinus contendit: *Dilexisti me Domine plusquam te, quia mori voluisti pro me.* Imò verò ita amasti me, exclamat Doctor Aquinas, & quemque hominum, quasi quilibet homo esset Dei Deus. In tantum me diligis Deus meus, ait Bonaventura, ut te odisse videaris. Cum posset gutta, redemit unda, inquit Ber. serm. 22. in Cant. Et post hæc omnia, unum illud queritur Hieronymus: *Solus homo non compatitur, pro quo Deus patitur.* Hoc Jacoponus non ferebat, qui lupercalibus diebus ante crucem prostratus! mortalium licentiam, ac infamem petulantiam animo volvens, in has voces erumpere, non semel auditus est: *Amor non amatur, amor non amatur.* Therefa verò ad imaginem crucifixi: *ô amor, ô amor! non amplius peccatum, non amplius. Eodem spectat illud Guilielmi Parisiensis, viri doctrinâ & sanctitate conspicui, qui miratus mortales Deo, amore suo spreto, vanitati se dare, tantamque bonitatem non amari, exclamat: Quis ad hoc Diabolicum terrificum miraculum non obstupescat? quis non excandescat? quis non cum Jacopono totus colliquefcit? * Quis illud cor tam vulneratum non diligat? quis tam amante non redamet? Quis in hoc corde requiescere & jugi meditatione habitare non experat? cum nihil Deo gratius, nihil ab homine præstantius præstari possit, quàm assiduò volvere,*

quanta pro nobis pertulit Deus homo.

S. III.

Nil Deo acceptius quàm jugi meditatione mentem hinc nidificare.

Refert Xenophon Cyrum Regè Persarum ex Tigra rege Armeniæ, cum jure sua captò, aliquando quæsisse: quid pro uxoris suæ redemptione in litrum offerret? cui confestim Tigranes integrum ait regnum, ô Rex! si haberem; quod cum fors abstulerit, libens sanguinem, & vitam dico. Hoc responso, mirificè captus Cyrus, ambos liberati, & regiæ dignitati restituit. Jamq; solo ac folio redditus Tigranes, perquam familiariter uxorem sciscitatus est, ecquid de Cyri prudentiâ, deque regiâ ejus munificentia videretur? num omnem aulæ apparatus probè observasset? cui illa, ex quo tecum, inquit, in vinculis fui, ita me devinctam habuisti, ut numquam oculos, aut mentem in alium defixerim quàm in eum, qui me, & sanguinis & vitæ impendio, redimere comparatus erat. Hinc toto ex te corde Tigranes,

Toto animo, tota pendebam perditam mente.

Hæc si maritus tam fortiter fecisset, quàm dixit, an ejus umquã conjux oblivisci potuisset? & quæ fieri potest, ut nos redemptoris nostri, non assiduo recordemur? cum hoc sibi tanti amoris hostimentum dumtaxat requirat, ne unquam animo, beneficia ejus in nos collata, eradantur: ut si pati cum illo non possimus, saltem piæ mētis meditatione compati velimus. Præclarum certè Ethymò meditationibus excogitavit Augustinus, dum dixit: *Meditatio nil est aliud, quàm mentis ditatio.* Quæ ditatio mentis, potissimum fit per meditationem Passionis Domini, quæ cælestis gratiæ, ac salutis æternæ bonis, animus locupletatur: nam, ut idem Aug. ait: *Nihil tam salutiferum nobis est, quàm cogitare quanta pro nobis pertulit Deus & homo.* Quod luculentis vobis testimoniis cōprobabo. Dum S. Joānes Evangelista summè arderet videre Deiparam, jam cælo gloriosam, illa se exhibuit, benè longum sermonem cum illo

Xenophon.
l. 3. de insti-
Cyr.

Catul. eleg.
65.

Aug. serm.
speculum
peccatoris
cap. 4.

Aug. serm.
23. ad fra-
in Erem.

Lobbetius
Dom. 2.
Quat.
quasi 5.

illo de cruciatibus Christi texens, quos ipsa in monte Calvaria cordi impressisset, dixitque Joanni, filium ejus Jesum has tres prerogativas concessisse ei, qui jugiter passionem Domini recoleret: 1. ut antequam è vivis excederet, ferventissimæ contritionis actum omnium peccatorum illi cælitus impetraret. 2. Deiparâ ei in extremo agone, præsidio futuram. 3. Filium matri transcripsisse omne jus, quidvis pro illo impetrandi. Qui hoc præsidio munitus, quid huic abesse, quid obesse posse arbitraris? hujus tantæ prerogativæ causam assignat Bonaventura, quod meditatio Passionis Domini, ad omnem virtutem, & perfectionem deducat rectissimè: *Si vis*, inquit, *homo, de virtute in virtutem, de gratia in gratiam, de bono in melius proficere: quotidie, quantum à potes devotione, mediteris Dominicam Passionem: nihil enim in anima ita operatur univèrsalem sanctificationem, sicut meditatio Passionis Christi.* Suspiciunt sæculares, viros Religiosos, priscos illos anachoretas, ac diffidunt se eò sanctitatis posse pertinere; quid si superiores, citra omnes has austeritates evadere posse ostendero? Magistrum habetis Albertum Magnum, Magni illius Thomæ Aquinatis eruditione, & virtute maximum, cujus hæc sana, ac sancta doctrina est: *Simplex recordatio vel meditatio Passionis Christi, plus valet, quam si quis per annum jejunaret in pane, & aqua, quælibet sextâ feriâ: vel disciplinaret se qualibet hebdomadâ per annum, usque ad effusionem sanguinis: vel quotidie legeret psalterium.* Fatebor equidem acceptas Deo esse orationes, flagella, jejunia, peregrinationes, aliasque corporis afflictiones: sed nihil ita Christum rapit, ac attenta crucis suæ contemplatio. Hoc Francisco Assisiati, sollicito, quid amoris suo crucifixo gratissimum præstare posset, ostensum est; dum sacro codice tertium aperto, semper in passionem Domini incidit, quod & anachoretæ cuidam revelatum, Ludolphus testatur. Accedit quod quibusdam non sit ea corporis firmitas, ut Compostellam aut in terram Sanctam, peregrinationem instituire queant: iis commodiorem longè proximam

V. Speransa
de Passione
pag. 296.

Albert. M.
tract. de
missa.

suppeditat Augustinus: *Magis meretur, vel unam solam lachrymam emittens, ob memoriam Passionis Christi quam si usque ad terram promissionis peregrinaretur.* Unde quidam ad extrema deductus, ut vidit coram iudice, scelera prævalere, exclamavit: si non sufficiunt merita operum quæ feci, addantur devotiones, quas in contemplanda Christi Passione, ac vulnerum ejus, impendi; ac sibi redditus, dixit; jam benè; feliciterque extremum emisit spiritum.

Quid, quod vel sola recordatione passionis, homo renasci, & quasi fonte baptismatis, ab omni culpâ, ac reatu expiari dicatur, ut D. Cyprianus loquitur: *Vide, inquit, quomodo his qui Christi commemorant passionem, inter sacra officia, quasi per quosdam canales, de interioribus fontibus egrediantur torrentes.* Anima hîc se fletibus abluit & lachrymis se baptizat. & ne de rei veritate addubites, en alterum, qui ejusmodi piam commutationem, baptismo sanguinis, hoc est, ipsi martyrio conferre non dubitavit: hujus testimonii piissimus auctor Ludolphus à Saxonia, qui refert, divinitus cuiquam revelatum esse, *Si quis dolores (Christi) revolvendo lachrymas ex compassione effuderit, tanti ponderis ac momenti apud Deum fore, ac si Martyr inter supplicia ea profunderet.* Ad eò ut prædestinationis hæc tessera sit certissima, suffragante Leone magno, Christi suffraganeo, dum dicit: *Certa atque segura est expectatio promissæ beatitudinis; ubi est participatio Dominica Passionis.* Stimulo nobis sit quod Gertrudem Christum edocuit: *filia inquit, qui cum devotione me crucifixum aspicit in vita; ergo illum benigno oculo aspiciam in morte.* fructum tunc uberem Religiosus Cisterciensis legit, qui solitus orare per agoniam Christi, ut in hora mortis illi adesset, Christus adfuit & sine purgatorio in celum evocavit. Unde præclare ex Doregentium, concludit Gregorius: *Compatere ergo Salvatori nostro Jesu, memoriam passionis, & vulnerum ejus in corde tuo habendo: certissime confidens, quod ejus consolationis, Invita, in futuro socius efficiaris. Vnde Apostolus, si tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Quam spem certissimam Anna à S. Bartholo-

V. Bernardi
de Busso
serm. 15. feria 6. Parasceves.

Cyprian.
serm. de Coena Dom.

Ludolph.
c. 59. de passione.

S. Leo serm.
9. de Quat.

Greg. l. 6.
mor. c. 6.

mæo Socia S. Therisæ consecrata est quæ à teneris addicta Christi doloribus, ad cuius imaginem tenerrimè flebat, intellexit à Deo; Si quis quotidie vel semel de Christi passione, ejuſque in nos amore cogitarit vel parumper, idipsum ad salutem, imò ad multam misericordiam impetrandam sufficere. Hoc & tu fac, ut viuas in æternum.

S. IV.

Præcos, quibus quis vulneribus Christi semper queat inherere.

HÆc ne exciderent, in fasciculum Bernardus instrumenta cruciatuum Christi colligarat, quem assiduo in pectore, in corde gestabat. Serm. 43. in Cant. *Nemo tollet eum à me, inter ubera mea commorabitur.* Æneas Silvius, postea Pius II. narrat: quòd Pacchorus juvenis, cuidam Lucretiæ miserit fasciculum florum, cui schedam amatoriam insererat? huic, quid aliud inscriptum arbitramini, quàm illud? *Cugita tu de me, & ego de te.* Alium fasciculum, sed myrrhæ, cælestis sponſus suis missitare consuevit. *Hinc & vos, (ô filix quæ encarpium, aut fasciculum florum, ad ubera gestare consuevistis) tam dilectum fasciculum colligite vobis, hunc medullis inserite cordis, ut vobis inter ubera commoretur.* Hac brevi schedâ insertâ: *Recogitare eum qui talia æ tanta pro vobis passus est; Claram illam de Monte Falco imitantes, quæ ita hunc fasciculum cordi appresserat, ut omnia sponsi patientis insignia impresserit.* Alium nunc morem habent modernæ filix, ut non modò in cubili, aliquot horas ad speculum se contemplantur, sed & specillum circumferant, ut ubi, ubi sunt, illud intueantur. Aliud profectò speculum proponit S. Drogo Hostiensis: *Fecisti de corpore tuo (bonæ Jesu) speculū animæ meæ; quod utinam puellæ circumferant, & se identidem in eo speculentur.* Venerandus Præsul Rodesindus Episcopus Conimbricensis, pro gentilitiâ testera, gestabat Christum in crucem suffi-

xum: ad cuius dexteram speculum, ad levam circinus depictus erat: ut hoc dolores Christi metiri, in illo sceditatem suam, & quàm Redemptori suo dissimilis, contemplari posset; etenim ut Laurentius Justin. ait: *Christus nobis & meritum patientibus, & patiendi speculum factus est.* Hoc speculum nunquam non ante oculos habendum; erit vita tua quasi pendens ante te.

Quod si sæpius contempleris, incredibile quàm cultos mores, & amores, quàm eleganter animum conformabis. Disce hoc ab Hipolyto Galatino Florentino: habebat is, in viciniâ, prostitutæ pudicitix fœminam, quam ingenioso commento aggressus est. Tabellam, in qua Christus Dominus spinis evinctus tempora multoque fluens sanguine eleganter erat depictus, speculi in morem adornarat, suspenditque ad fenestram, ut vanæ fœminæ asfouent. Tum se ad illud identidem, veluti ad speculum corporis contemplabatur. Id conspicata prostituta, mirari & viri vulgo sancti, & gravis, levitatem plusquam muliebrement irridere; tum Hippolytus vultu ad dolorem pietatemque composito, novi generis speculo, procacem in mulierem obverso, illius oculos everberavit, animumque improvise spectaculo attonitum ita percussit, ut mox impetrata ab Hippolyto imagine, sæculi transfuga in pudicitix castra se contulerit. Nulla unquam fœmina se feliciter vidit in crystallo, quàm hæc, quæ sordes suas in Christo Deo sceditissimè consperso, contemplata est. Hoc speculum, Tertullianus etiam viris consulendum proponit, dum sic quemque compellat: *O vane, quid speculum consulis? mores tuos intruere, conscientiam tuam inspice, in Christum crucifixum oculos conice: hoc tibi speculum & opifex splendor sit, in hoc non falsam levitatem, sed cruenta tubera & alta vulnera considera.* Ub tibi contingat, quod S. Gertrudi à Deo revelatum est: quoties quis intimo devotionis affectu Christi è cruce pendentis imaginem contemplantur, toties Christum amico intuitu, & ut Bernardus ait, *oculo amoroso*, vicissim illum contueri ac respicere. Ubi illud considerandum,

Pierre Mes-
sel. 1. c. 37.

Bern. ibid.

Drog. Host.
de pass.

Didacus
Mari. in
hist. S. Jacobi
c. 2. 13.

Laurent. in
stin. in ligni
vita c. 2.

Dans. 28.

P. Rho ex-
empla vir.
inim p. 33.

Tertull. de
virg.

derandum, quemadmodum inter amantes fieri consuevit, & se intuentes in mutuis oculis imagines efformentur, juxta illud Asterii Episcopi Amalæ: *mutuo se aspicientes, mutua sibi sunt specula*. Ita qui Christum gestat in oculis, eundem assidue Christus in oculis, in corde gestet, ut pupillam oculi diligat, fatendum est: Ad quod conferret ejusmodi tabulam in cubili, in oratorio sibi speculi in morem ante oculos ponere, ut sit, *vita tua quasi pendens ante te*. Hæc præ ceteris in deliciis, in oculis situti fuisse credo civi illi Monacensi: introduxit hic in ædes suas amicorum optimum, eique diversa pictorū artificia monstrans: en, ajebat, hoc Lucæ Leydēnsis penicillum, hoc Alberti Dureti artificium est: Hoc à manu Pauli Veronesi venit; en etiam colores Michaëlis Angeli artificis præstantissimi; non infimus horum, si non etiam Antesignanus Christophorus Schwarts hanc ille tabulam pinxit: Hos verò lusus coloribus expressit Raphael Urbinas, nescio an non pictorum summus: Ista è Recentioribus princeps tabula Rubeni est: Hæc omnia mihi contra aurum chara. Sed scire forsitan velis, quæ harum picturarum omnium mihi maximè sit amori. Quod olim astu exploravit Phryne notis nominis mulier: cum enim posse percuperet, quod inter Phidiæ opera pulcherrimum esset; subornavit servum; qui subito advolans nuntiaret Phidiæ officinam ab igni correptā, & bonam operum partem jam perivisse. Exanimatus Phidias foras exilivit &: Actum est, inquit, de meis laboribus si Sasyro & Cupidini flammæ non pepercerint. Tum Phryne illum optimè sperare jussit, nil triste accidisse: liquere jam ipsius artificis confessione quod pulcherrimum operum suorum judicaret. Tu forsitan amicorum amantissime idem quæsturis de his pictorum artificis, quo ego mi-

nimè omnium velim catere, & oculis auferri. Candidissimè fatebor quod sentio: hæc quidem omnia venusta, exquisita artis, & magni, non nego, pretii, nec cum gemmis mihi permutanda: tu verò post visa hæc omnia, hunc Christi spinis coronati vultum considera. Hæc una imago præ ceteris omnibus meum sibi amorem vendicat, nullo mihi pretio venalis est. Auream Cæsarū fortunā præ hac Domini Jesu effigie minùs æstimem. Hoc civis Monacensis civi suo candidè fassus, artificium sibi multò charissimum proposuit spectandum, in quo indies plura & plura artis divinæ lineamenta occurrebant miranda, cujus unius tabulæ visu oculus ejus fatiari nequibat. Demum ut concludam, mōris est horologia auro & argento inferta circumferre, eaque prope in horas sollicitè contemplariis longè præstātius, sanguinolentis exaratum notis, Bernardus Horologium ob oculos ponit, dum sic quemque adhortatur: *depinge tibi quasi ante oculos Dominum in cruce pendentem, & nunc pro clavis. nunc pro lancea suspirabis, & gratias ages: nec ad horam patieris avelli amara illa omnia, quæ pro te pertulit: semper in memoria retinens, & assidua meditatione revolvens; ut cantes cum propheta: tota die meditatio mea est*. Quare quoties horæ signum infonuerit, dicamus cum Ignatio martyre: *Hæc hora amor meus crucifixus est, mortuus est*. Hoc lemmate subjecto:

— Nos flendo ducimus horas.

Idque exemplo redemptoris nostri, quem quis ambigat quin horologium hoc, horis singulis attentius inspexerit & expendere: hæc horā à Juda fraudulenter tradendus sum, illā à Petro turpiter negandus. Istā tam dirè flagellandus, atque ita per omnes horas specularando cruciabarur filius Dei Jesus, juxta vaticinium Zachariæ cap. 14. *& erit dies una qua nota est Domino...*

Pinsus Ramires in Cant. p. 118.

Deut. 28.

Drexelius Gazophylacium l. 1. p. 151.

Ausanius Asticis.

Bern. serm. 43. in Cant.

Psal. 118.

6. Aneid.

EMBLEMA XVI.

Tibi dabo. Matth. 17.

IMITANTVR HAMOS DONA. Mart. l. 4. Epig. 56.

DOMINICA PRIMA
QVADRAGESIMÆ

*De corruptela munerum, quibus vriga justitiæ instar arundinis
piscatoriæ à rectitudine ad prædam se inclinat.*

- §. I. *Auri vi, arces & urbes quantum vis munitas everti.*
- §. II. *Arcem pudicitie auro expugnari.*
- §. III. *Virgam justitiæ auri pondere à rectitudine deflectere.*
- §. IV. *Dona excœcant oculos judicum. Eccl. 10.*
- §. V. *Munerum corruptela graviter punita.*
- §. VI. *Quinam judices incorrupti, serviq; fideles Deo ac Regi existerint.*

DOMI-

DOMINICA PRIMA

QVADRAGESIMÆ.

Tibi dabo. Math. 4.

ORAM Dario olim ea quæstio ventilata fuit, quid in orbe esset fortissimū, hic vinum, quod à vi dictum, robustissimos Duces, solo alidit; alter Regem

cuncta supercilio moventem; tertius mulierem, quæ Holofernem, & Sampsonem stravit, fortissimam deprædicabat, sed super omnia vicit veritas, & fortior præ omnibus habita est, ut Esdras testatur. Quod expendens ille Gregorius à Patriâ Nazianzenus, ab eruditione Theologus, aliud adinvenit, quod & ipsam veritatem victricem vincit, dum his omnibus fortius aurum, longè quid potentius, potentum munera asseverat:

*Vinum asseverat quispiam, omnia vincere,
Ad feminam alter, tertius palmam dabat
Vero: dedissem ast robur ego quàm maximum
Auro, arbitrato cuncta quod vertit suo.*

Hoc probè norat improbus veterator ille, qui inter tres arietes, unum fortissimum aureo vellere admovit, dicens: HÆC OMNIA TIBI DABO. Illud diabolicum tibi dabo, omnia sacra & humana violavit.

Quid urbes & arces expugnavit? *tibi dabo.*
Quid carceres & postes ferreos perfregit? *tibi dabo.*

Quid sceleratos homicidas & perditos duellistas absolvit? *tibi dabo.*

Quid judicia pervertit? *tibi dabo.*

Quid tribunalia evertit? *tibi dabo.*

Quid perjuriam conflagavit? *tibi dabo.*

Quid pudicitiam vim intulit? *tibi dabo.*

Quid justitiam? quid animam, quid ipsum justitiæ auctorem Christum vendidit? *tibi dabo.*

In Verrem. Adeo ut verissimum sit illud Tullii: Nihil

esse tam sanctum, quod non violari, nihil tam munitum, quod non expugnari pecuniâ possit; patetque verò illud verius Poëtæ:

Nil esse potentius auro.

*Ovid. lib. 3.
Eleg. 7.*

§. I.

Auri vi, arces & urbes quantumvis munitis expugnari.

PHilippus Macedo oraculum Apollinis consuluit, quo Marte vel arte universam Græciam sibi subderet, arces expugnaret, fortissimas gentes subjugaret: atque hoc paucis responsi tulit:

Ἀργυρίου λόγχοι μάχον χαί πάντο νικῶσι
id est: *Hastis pugna argentatis, atque omnia vinces.*

Nec fefellit eventus, nam ut Plutarchus ait, totam Græciam auro sibi Philippus vestigalem fecit, constatque inter omnes, illum plures urbes auro, quàm ferro expugnasse. Hinc à Juvenale dicitur:

Callidus emptor Olynthi

Olynthum enim Læsthenes auro corruptus, illi tradit. Fortè accidit in arduâ expeditione, milites regi retulisse arcem expugnatu impossibile esse, rupem arduam & inaccessibleam: quæsiuit ab eis Philippus, num ex angustia, ut ne ahius auro onustus sese penetrare posset? quibus annuentibus, subjecit, nullam arcem inexpugnabilem esse, in quam ille ascendere posset, & ut via non esset, certè vi faceret: nam ut Poëta canit:

*Aurum per medios ire satellites,
Et percurrere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo.*

*Horat. l. 3.
Ode. 26.*

Comperi inter emblemata Vischeri, acinacem ex nummis aureis, à capulo incumen desinentibus cum hæc Epig.

Potentius ictu fulmineo.

Nihil

Lib. 3. c. 3.

*Greg. Nazianzen.
in carm. de
vita sua.*

Nihil enim auro impervium, omnia rumpit, omnia sternit, omnia subruit: atque utinam experientia non comprobasset, aurifodinas, minas auri, plures urbes turritas, & arces munitas subruisse, quam fodinæ seu cuniculi pulveris nitrati:

**Poedes meynen siet-men spzngghen /
Goudt meynen konnen d'wingghen ;
Ja wat t'poeder nitet en kan /
Doet het goudt aen menigly man.**

— diffidit urbium
Portas vir Macedo, & subruit amulos
Reges muneribus —

Perfarum Reges non alio ariete, quam auro vellere fulgido, Græcos Asia expulerunt, corruptis eorum Ducibus Lyfandro & Agesilao. Notum illud Jugurthæ apud Sallustium: *Venalem urbem, si emptorem inveniret.* Cujusmodi emptorem non unum in Hispaniâ, Germaniâ, Galliâ, Angliâ, subscribente Scribanio repereris; itaque illud modò Regum studium est, hoc mercatu sibi regiones integras adiiicere. Laudat ab eo Comminæus Regem suum Ludovicum XI. qui ut Eduardi Regis Angliæ familiares auro sibi obstrictos haberet, quotannis in illos facile ad sexdecim millia coronatorum profundebar; insuper dabat intimis consiliariis luculentissima dona: unus Havartus intra biennium præter pensionem consuetam, accepit ad viginti quatuor millia coronatorum; addit verò unum Hastingsiû agrè adduci potuisse; quem tandem majori vi auri, aded sibi devinxit, ut dum ingentem summam aureorum, qui cataphractis equitibus signantur, (vulgò *ridders*) exclamarit: *Captivum me tenes, quis enim valet tot armatis resistere?* Ludovicum hunc Regem Galliarum, æmulus est Matthæus Magnus Vicecomes, de quo hæc Jovius in ejus vitâ: plura se tectis consiliis, & occultâ largitione, quam vi & cruentâ manu confecisse, plura denique auro quam ferro feliciter se expugnasse dicebat. Eodem bellandi genere usus est Cosinus

Comminæus
lib. 8.

Medices Florentinus, cujus occultæ largitionis sumptus, aliquot Myriadum summam excessisse, scribit idem Paulus Jovius. Sed parum hoc argenteis hastis comminus decertari: quin & eminus, & in distans sclopis aureis; regnalongè distita, scrutiny mille feris oclusa, explosioni patent. Narrat Scribanius non defuisse in Regibus unum, qui supra quadraginta millia aureorum per legatum, uni ex scriptoribus Regis obtulerit, quo consilium Domini aperiret; & ne longius abeam, quis non existimet hâc bellorum tempestate plures Duces belli, aureis sclopis (vulgò *pistolen*) quam ferreis cecidisse? Facit hîc quod in consiliu Floriacensi accidisse ferunt: ubi dum plumbeæ glandes, & ferræ pilæ deficerent, machinam bellicam pataconibus onustam fuisse, qui potentiùs auro imbre, vim viris, clade non vulgari intulerunt; ita sub Gustavo Rege Sveciæ, machina bellica auro & argento onusta reperta est. Ecquis huic tam potenti tormento resistat? plures jam aureis illis sclopis cadunt, quam ferreis: ut rectè quidam vernaculè:

**Wanner 'epistol woerdt afgezant /
Helpt met ghewelt den man van kant;
Maer 'geout pistol/ doet meer gewelt!
Als dit woerdt op de voer gheteelt,**

Aliam pugnandi eminus rationem Macrobius adinvenit, dum crumenam fundam vocitare non dubitavit. Bursam quoque profundâ sumi, testatur Bonaventura in vitâ S. Francisci cap. 7. *Invenit inquit, in viâ bursam, quam usitato vocabulo, fundam appellavit;* in promptu causa est, quod non unus Goliath, hâc fundâ cadat, atque ita opes dilapidare, jam artis & industriæ est tantæ, ut etiam longè distitos primates, intimos regni dynastas, de fide, de integritate, de justitiâ deturbet. In quo genere uti nihil luculentius, ita nec luosius, quam quod Strada an. 1566 enarrat, Margaretam Belgii gubernatricem gravissimè questam, ea quæ ad Regem arcane ipsa scripserat ut in epistolâ Egmontii disertè omnia reperisse; pro-
pterea

Lib. 3. Elo.
in ejus vitâ

Scriban. in
Polit. lib.
cap. 126.

Mars Ger-
mano-Sue-
cicus.

Macro-
lib. 2.

pterea cum Rege expostulat, quod ab ejus aulâ, hæc in Belgium secreta perferrentur: *Sibi constare multa litterarum exemplaria, aliqua etiam Autographa, quæ ad Regem miserat, in manus Belgarum procerum devenisse. Quantâ cum pernicie negotiorum, quantâ cum jacturâ regia dignitatis! orare proinde Regem, ut videat imposteros, quæ scribantur ad se litteræ, aut igne corruptantur, aut per explorata fidei administratos, clam cæteris asservantur.* Et tamen compertum habeo, inquit Strada, post hæc gloriatum esse Orangium, apud Christophorû Assonvillium, nullum prodire è Regis ore verbum, seu privatè, seu publicè, quin ad ejus aures in Belgium fideliter afferatur; hanc porrò intimam scientiam magnâ quidem sibi pecuniæ summâ comparari, sed nusquam æra fructuosius dilapidari. Ac tandem hoc Epiphonema subjungit; *Ecquid usquam inaccessum pecuniæ imperviumq, fuerit, quando prudentis aded, circumspectiq, Regis aula, à privatis hominibus emi potuit? Qui Regi à cubiculis, aliiq, intimi primates, clave aureâ donantur, quâ in Regis conclave, se penetrare dum lubet, licet: aurum non modò atria Regum, sed & arcana omnia scrutinia scrutatur. Jam vetus est malum arcem Capitolinam non armis ferreis, sed armillis aureis à puellâ Gallis proditam; sed hoc dolendum, quod docendum est:*

§. II.

Arcem pudicitie auro expugnari.

A Udistis nil aded munitum, quod munera non perumpant; nil aded ferreum, nec obarmatum, quod aurum non penetret; ita nullam pudicitie arcem esse, vel cælo educatam, vel Oceano natirantem comperietis, in quam, si modò munera immitti possint, arcana vi æneam turrim disrumpere, conclusæ cor rumpere & cor rumpere valebant:

Omnia vincit amor, sed amorè munera vincunt.

Nimum quàm hæc

vera est fabula vatium:

Inclusum Danaen turris æneæ,

Robustæq, fores, & vigilum canum

Tristes excubia, munerant, satis

Nocturnis ab adulteris.

Horat. l. 3.
Ode 16.

Cùm Jupiter per impluvium, *Converso in pretium Deo*, in aureum imbrem mutatus, puellam violavit. Ita & modò mos est, ut ait S. Petrus Damianus, *Habens pugillum aureum, frangit murum ferreum.* Frivolum mihi quidem visum est, sed documento esse poterit, quod quidam pro concione: nomen illud *Cupido* sic dici, quasi quod *Cupis-do*. Hoc esse fortissimum telum amatum; si puella oculos in anulum proci conjecerit, ille ilicò, si *cupis-do*. Si in nundinis se tales in aures vidisse memoret, ille verò, si *cupis-do*; si quid quid illa cupit det, jam fortissimo cupidinis telo, illam sauciavit. Nam

Quod facit auratum est, & cuspidè fulget acutâ. Ovid. 1.
Metamorphosis.

Non una jam Danaë, non una Eriphyle repetitur, cujus monile, satis nos monet muneribus pudicitiam, & ut Ecclesiastes, animam venalem esse:

Accipiens dona, scemina nulla bona.

Dum juvenis aliquis David, *rafus, & pulcher aspectu, decorâque facie* fundam suam rotare, & in sinum virginis aliquot gemmas, lapillos pretiosos dilapidare incipit, si gigantem stravit, quomodo puella non corruet? nimis hoc receptum est:

Muneribus quivis mercatur amicam. Propert. l. 2.
Eleg. 16.

Pythagoras dicebat aurum igne, viros foeminis, foeminas auro probari. Suis coloribus rem depingit Justinianus in Tobiam; sicut suem inserto naribus circulo, trahere facile est, ita mulierem pulchram, sed fatuam oblato monili aureo. Quò spectat illud, quod referunt, tria D. D. D. homini exitio esse: Dæmonem, Dominam, Denarium. Ac primum uti ultimo, ad obtinendum medium, Dæmonem adhibere denarium, ad inducendam Dominam. Nam

Auro conciliatur amor, Lib. 2. de

Aurum lex sequitur: mox sine lege pudor. Arist.

Hæc etiam imitantur hamos dona, & dum mulier escam amat, adhamat. Unam in exemplum cæterarum adduxisse suffi-

Marialis. l. 4. Epist. 56.

ciat, quòd p̄ceat, neque cœlitus honesta munera defore, si hæc turpiter recipere detrectarit.

Salianns de amore Dei lib. 6, c. 18.

Mercator quidam naufragium passus, cum omnibus haulstis, salvus Ascalonem appulisset, à creditoribus in carcerem coniectus, & bonis omnibus ira exutus fuit, ut ne uxoris vestibus parceretur; at mulier viro victum precario quærebat, cui cum ægrè panem suppeditare posset, sedebat in carcere gemens cum viro suo: contigit autem hominem prædivitem ad captivos visere. Qui visâ mulieris paupericulæ perquam liberali facie, eam ad flagitiū invitavit, spondens se omnia mariti debita, si annuerit, dissoluturum; illa autem norat, quàm

Quid. Oe. none.

Turpiter ingenuum munera corpus emunt. Negat itaque ex Apostolo se corporis sui habere potestatem, sed virum, qui cum pudorem uxoris suæ, divitiis, ac libertati antetulisset, tulit illa facinus viro non placere; quæ cum latro, qui eodem carcere detinebatur audisset, conjugis continentiam admiratus, cum propediem ad supplicium rapiendus esset, se continere non potuit, quin locum indicaret, ubi ingentem pecuniæ vim obrutam reperirãt. Mulier noctu locum adit, oculos abstulit, quibus omne æs alienum mariti expunxit, & utrique hilariter vixerunt de reliquo. Hactenus auri vires in subruendis urbibus, in pudicitiaæ arce expugnandâ spectavimus. Tandem ipsam veritatem, quæ omnia vincit, vincere posse ostendamus.

§. III.

Virgam justitiæ auri pondere à rectitudine deflectere.

IN omni passim curiã rectam virgam cernere est justitiæ, cujus vigorem supremus iudex in summo rigore situm esse, apertè innuit, dicens: Reges eos in virgã ferreã. Id est, ut Augustinus exponit, in inflexibili justitiã. Virgã ferreã is rigor est, ut si appenderis crumeram pecuniæ, si lancem argenteam, si pateram auream, non declinet à recto, sed inflexibilis persistat; hæc virga directionis, viri justii mentem regit, &

Psal. 2.

manum dirigit, cujus animus semper rectus & erectus, non ad dona depressus: nullis ille movetur muneribus,

Carum nec respicit aurum.

Virg. Cœris.

Si quis est hic & laudabimus eum, qui post aurum non abiit? Quis est hic qui illud Jobi mordicus tenuit, nec multitudo donorum inclinet te? ^{restante ac detestante} omnes diligunt munera. Judices, legisperiti, linguam auro vanalem habent, advolant Medici quàm seduli, quoties, quantocumque, ubi aurum jathron persolvitur, ut quidam non inficeret:

Iob 36.

Isa. cap. 1.

Ordonner medicos, agros or-donner oportet. Quin & sacri iudices fortassis reperiantur, qui illud Christi: quidquid solveritis, in suum lucrum vertant; & quæ olim de filiis Samuelis (querela) Declinaverunt post avaritiam, acceperunt munera, & perverterunt iudicium, Ea nunc vim habent, dum prope omnes declinaverunt à rectitudine justitiæ, fidelitatis, veritatis,

Auro pulsa fides, auro venalia jura.

Tibull. 1. 3. cl. 12.

Jura vernaculè dicuntur *recht* / id est, recta; sed heu jura modò, quàm curva, quod versu ænigmatico quidam clarè expressit:

Mutnegra cum murvã, faciunt rectissima curva.

Quòd si retrogradè mutnegra & murva legeris, aurum & argentum collegeris, quæ reddunt rectissima curva; juxta vulgare:

Net geldt dat stomis / maectt recht dat trom is.

Apposito emblemate id oculis mentis subijcere placuit, quo regula juris, piscatoris virgæ confertur; cui si parva præda aut exiguus pisciculus adhæserit, parum aut nihil de rectitudine deflectit; at si ingens nullus, aut asellus, se pondere prodit, flexibilem & curvam. A rectitudine justitiæ quis quandoquæ non declinat, si munus exiguum appendatur, si par perdicum, si gallus gallinaceus; at si ovis, si crumena benè facta; si præpinguis bos, hic iudex velut procumbit humi bos; virga directionis quantæ sit inflectionis ac declinationis, se pondere prodit.

Virgil. 2. Georg.

Olim recepta Parcemia: bovem in lingua, in fau-

in faucibus habet, in eos qui linguam vana-
lem habebant, à nummis qui effigie bovis
signari consueverant: sunt qui ovem in lin-
gua habent, lancem in gutture, sunt & qui
torque aureâ linguam restrictam habent,
sunt qui guttur auro oppletum habent, ut
Demosthenes, qui non anginâ, sed argen-
tanginâ laborabat. Quid mirum si muti ut
boves, ut pisces, si elingues? lingua hamo
aureo perforata est:

* Imitantur hamos dona. ———

(Et alibi idem Poëta:

* Munera magna quidē misit, sed misit in hamo:
Et piscatorem piscis amare potest?)

Hoc Sapiens deplorat: Dona excæcant ocu-
los iudicum, & quasi mutus in ore, avertit
correptiones eorum. Refert Dionysius cu-
jusdam iudicis iniquum dicitur: cum
quidam pridè causæ dicendæ iudici bo-
vem misisset, adversarius eo cognito con-
jugi pinguem vaccam misit, conjux ita-
que maritum in suas partes traxit. Ven-
tum ad iudicium, cum iudex inciperet
loqui ad favorem ejus, qui vaccam mise-
rat, alter admirans clamavit: bos loquere.
Respondit iudex: bos loqui non potest,
quia vacca non finit. Vacca illum bove
magis mutum reddiderat. Ab hac corrup-
telâ puras manus servabat æquissimus ju-
dex Samuel, qui sic ad universum Israël,
integritatem suam liberè confessus est:

Loquimini de me coram Domino, utrūm bovem
cujusquam tulerim; si de manu cuiusquam mu-
nus accepi, & contemnā illud hodiè, resti-
tuamq; vobis. Clarissimi, consultissimi, am-
plissimi Domini, quā paucorum hæ vo-
ces sunt? Quā pauci integerrimum il-
lud factum Pecchii Cancellarii Braban-
tiæ æmulantur, ad quem dum laniones
Mechlinienses, quorum lis jam dirimen-
da erat, præpinguem bovem miserant;
ut eum ad postes domus suæ alligatum
conspexit, famulos nequidquam percun-
ctatur; dum tandem ex uxore intelligit
Mechliniâ huc actum, ac dono donatum,
è vestigio ille funem incidere, bovem
abigi, ac amoliri jubet, cumque nullus
Dominus reperiretur, bos per diem pala-
bundus, tandem à Cerdone privato ma-

status, & servatus est. Hic Pecchius rexit
in virgâ ferreâ, in inflexibili justitiâ, quam
nec bos à recto declinare potuit.

Audet tamen Salazar in Proverbia af-
ferere, eam vim adhiberi posse, ut vir-
gam justitiæ etiam ferream inclinet, ac
animum ferreum ab æquo & recto defle-
ctat, dum munera magneti conferre non
dubitavit, quæ non minùs iudicum ani-
mos, quantumvis rigidos ac ferreos, quàm
magnes ferrum in quam collibitum par-
tem trahunt. (Adducit eo prodigii instar,
Augustinò visum fuisse, dum quis subter
mensam magnetem manu teneret, arcana
vi ferrum veloci cursu desuper ferri coe-
pisse, scilicet

Cuncta trahunt ad se magnates aurea: sicut
Ad se magnetes, ferrea cuncta trahunt.)

Sanè, inquit, cum videris iudicis arbi-
trium in hanc & illam partem flecti, &
secundum omnes alicujus causæ motus,
& discrimina, uni sententiæ etiam inju-
stæ adhærere, nec ullis rationibus ab eâ
divelli posse; tunc equidem suspicari li-
cet, manum aliquam latere, quæ muncre
oblato, tamquam magnetem, clanculum im-
pellat, & in quamcumque vult sententiâ
flectat.

Ita & Scribanius in politicis: munus
quandoque latenter in manu conjugis, Scribanius
polit. Christ.
l. x. c. 9.
aut filix immisum, vi magneticâ in vi-
rum vires exerit. Etenim, inquit, si uxoris
nocturnæ preces auro gravida, magis etiam sibi
aurum fallacibus lotum lachrymis, Quæ vel so-
la, FERREA virorum pectora mollire consueve-
runt: quid non auxiliariis his copiis poterunt
manifestò patebit:

———— Nil esse potentius auro.

Quid quòd dona, eò mortalia pectora
cogunt, ut declinent à fidelitate, Deo
Reipublicæ ac Regi debita, qui ideò ju-
sta stipendia persolvit, ut sacramento fa-
cto nullum munus, nec per se, nec per
suos acceptent. Unde Augustinus: Qui-
cumque stipendia sibi publicè decreta consequi-
tur, si amplius querit, tamquam calumniator,
& concussor, Ioannis sententiâ condemnatur,
Et Lucæ 3. Estote contenti stipendiis vestris,
neminem concutiatis: iustum stipendium enim

Serm. 17.
de verb.
Dorn.

* Mart. l. 4.
Epist. 56.

* Lib. 6.
Epist. 44.

Eccl. 20.

1. Reg. 12.

Part 2. l. 18.
quæst. 20.

Isa. c. 1.

Novarini
adagia
n. 992.

Gasp. Ens
Epid. lib. 3.
pag. 535.

Catull. eleg.
63. Nieremb.
Strom. 5.
cap. 24.

Deut. 27.

à lege statutum (ut Rebellus de obligationibus Justitiæ docet) *habet se sicut pretium frumenti, lege taxatum, quam transgredi injustum est, & ad restitutionem tenetur*, uti de re aliena: talem olim censuram in Judæos Isaias tulit: *Principes tui infideles, socii furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones.*

(Edmundus Episcopus Cantuariensis hōc identidem in vita iactare auditus est: *prendere & pendere, non nisi una inter se litera discrepant.* Significare volens ut Novatinus ait, admodum propinquū esse suspensio, qui præter fas munera accipit. Quod Diogenes ille Cynicus sarcasmo taxavit, dicēs: Magnos fures, parvum deducere ad patibulum.) Accedit quosdā ad perjuriam, & falsa testimonia, ad adulterinas syngraphas, muneribus corruptos, declinare: Mat. 23. *Pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes: quia Discipuli ejus nocte venerunt, & furati sunt eum: ad copiosam pecuniam acquirendam Ferdinandus dicere solitus, duo parum, & duo multum requiri, multum cupiditatis, & multum industria: parum verecundia, & parum conscientia.*

Nierenbergii sacra stromata in hoc genere, habent memorabile quoddam. Civis quidam Pariēsis, dum Præposito cuidam, vineam suam vendere nollit, quod bona essent hereditaria, contingit paulò post, mortuo ciive, Præpositum hoc actu usum fuisse: duos scabinos pecuniā corruptos, noctu secum ducit ad sepulchrum, terrā egestā, summam pecuniæ cadaveri in manus dedit, quam pro vineā olim obtulerat; ac tum ad scabinos conversus: Vos, inquit, (Domini scabini) testes estis, quod ille talem summam pro vineā à me acceperit, quam ille manu tenet, nec contradicit? dicentibus illis, testes sumus; pecuniam recepit, ac mane iis testibus adhibitis, vineam sibi vindicavit. Sed Deus qui olim per Moysen edixit: *Maledictus qui accipit munera, non sive impune; quare uxor defuncti, asseverans nil simile subesse, pecuniam nec se, nec maritum umquam vidisse, recurrit ad Philippum regem Galliarum; ille negotium committit quibusdam, qui auditis testibus,*

Præposito vineam adjudicarunt; hinc illa desperabunda ad regē convolat, de injuriā expoſtulat. Rex, ut prudentiā valebat, testes citari jussit; ac quemque seorsum examinavit; primum interrogat, nūm calleat orationem Dominicam; quam ipsum recitare jubet. Hoc in vicinum cubiculum dimisso, alterum serio aggreditur, dicens socium ita veritatem confessum esse, quanta sunt veritatis verba Scripturæ; quod si ab eo dissentiat, actū esse. Hic in genua provolutus, totā rem exposuit; rex vineam viduæ restituit, & Præpositum vivum sepeliri jussit, ut qui mortuum effoderat, vivus defodere- tur. Si hodierna die sicut perjuros, muneribus corruptos adverteretur, quot vivos tumulari contingeret? quot judices oculos impoſterum servarent, qui nunc aureo stylo expunguntur, juxta illud Sapientis:

§. IV.

Dona excacant oculos judicum.

Eccli. 20.

Bernardus Pipini frater, Caroli M. Pontani Bel-
Nepos, conjurationis reus, impetra-
vit ne sibi, quemadmodum cæteris, oculi
stylo ferreo eruerentur; sed aureā pelvi,
solis radiis oppositā, in eamque contine-
ter fixam oculorum aciem intendens, ad
fulgorem auri omnino excæcatus est. Quot
hodierna die cæcos videre est, quibus auri
fulgor, pelvis aut patera aurea, torques au-
rea, massa aurea, justitiæ soli opposita, ita
oculos mentis expunxit, ut nec quid ju-
stum sit videant, nec quid rectum perci-
pian, nec quid æquum decernant; quam
miseram orbitatem, ut Deus orbe pelleret,
plus vice simplici ingeminat: *Non accipies*
munera, que etiam excacant prudentes, & sub-
vertunt verba justorum. Deuter. 16. *Mune-*
ra excacant oculos sapientum, & mutant verba
justorum. Libet hinc ob oculos ponere tria
genera cæcorum; sunt qui scipione aut ba-
culo gressus dirigunt. 2. Sunt quos puer
aut nepotulus manu ducit. 3. Sunt qui ca-
nem ducem sequuntur. Primi sunt, qui ut
dignitatis pedum gestent, rationis limites
perfringunt, vel qui Atlante, seu Christo-
phoro

laria part. 2.
c. 27. mira.

Exod. 23.

phoro fulti, ad dignitates emergunt. 2. Sunt præfules & magnates, qui affectu cæco natorum aut nepotum ducuntur. 3. Sunt caussidici qui in curia larrant, & vili lucello excæcati, ducuntur à cane, id est, pecuniâ, (quæ vulgò den hont vocitur; credo quòd aureâ offâ sibi objectâ, fiant atque canes muti, nō valentes larrare.) Quis nunc justitiam non perversâ ratione cœcâ dixerit? & hi cœci lites decernunt, hi cœci sententiam ferunt, cœci Remp. regunt, cœci exercitus ducunt.

Quot cœca judicia, quot cœci iustus, & cōstitus? dum iudices, duces, auro excæcati. Quis sit impunè grassari crimina? non est qui plectat, non est qui animadvertat, non est qui cernat. Narrat Scribanius (in politico) paucis annis in uno regno septies mille cædes duello factas, nec enormitatem oculos iudicum incurrisse, quos munera excæcarant: subdit enim tres auri milliones, in iudices profusos, ad impetrandas duellorum condonationes. Unde ille nobilis, in civem tenuem & litem tam iniquam vicit? Iudex auro excæcatus, æquum & iniquum sit non spectat, non videt; nesciunt avari iudices, quòd quantum auri in crumenam, tantum sceleris in animum admittant. Nam ut Cassiodorus cum vendunt aliena crimina, sua faciunt esse peccata. Qui sit causam prælati tam citò expeditam? pretio tollitur ipsa mora. Non spectatur jus eorum, quorum lites ad decênium suppressæ, qui caret argento, frustra vitur argumento. Festivum est quod mulier præticavit, ad litem accelerandam: intellexerat ungen-das esse iudici manus; Lecythum itaque oleo plenum adducens, hominem convenit, & cœpit ungere manus ejus; mysteriū assecutus iudex, cœci more unctionem permisit, sed tandem ulnas aliquot panni, monet ut adferat ad manus detergendas: quod cum fecisset, & causam obrinuisset, unctionis nullam, sed terfionis magnam vim esse prædicavit. (Qui sit illum accessum ad Principem, iudicis aurem habere? sit ut ait Raynaudus:

Audito nummo, quasi viso principe summo,
Disiliunt valva, nihil auditur nisi salve.

Curia pauperibus clausa. Proverb. 18. Donum hominis dilatat viam ejus, & ante principes spatium ejus facit. Quis sit hunc alinum coronatum in subfellia erepsisse? in pulvinis sedere? causam nostis?

In pretio pretium nunc est dat census honores? Ovid. Fast. lib. 1. Invehitur Beatus Petrus Damianus in Episcopum Parmensem non vi, sed pecuniâ negotiantem Romæ, ubi tum omnia venalia, ut ait Satyricus: omnia Roma cum pretio. Nunc ubique gentium, per munera munia dantur, & ut recentior Pœta:

Divitias & opes non lingua Hebræa vocavit:
Gallica gens aurum or, indeq, venit honora
Aptus & ineptus, probus & improbus, se
& suos perdat non spectatur à cœcis; sed
in hos verè ac severè animadvertit iudex
oculatus Alexander Severus.

§. V.

Munerum corruptela graviter punita.

Imperator hic præcipuum odium in iudices iniquos ac sordidos exercuit, ut si quem istiusmodi iudicè nactus esset, oculum erueret. Turinum assecram suum, qui favorem principis vendiderat, fumo quem ex stipulis lignisque humidis fieri iusserat, necavit, clamante præcone: fumo punitur, qui fumum vendidit. Et jure longè meritis-simo ejusmodi iudices hujus lucis usurâ, per cæcitatem oculorum privantur, qui lucem rationis auro erui permiserunt. Sed nihil hoc in genere illustrius, quàm quod Nauder de S. Annone Archiepiscopo Colonien-si narrat. An. 1275. contigit iudices alti Concilii Colonien-sis in pauperulam iniquam ferre sententiam; mulier Sigem-bergam venit apud Archiepiscopum, quem de injuriâ à tenatoribus illatâ: præsul illos cum judiciariis libellis ad se venire jubet, rogat cur injustè judicassent? causâ cognitâ, mandat omnibus oculos erui, uni verò cujus filium præsul è fonte susceperat, tantum unum erui permittit, qui alios lex reduceret domum, quòque eius rei memoria ad posteros veniret, jussit super ædes horum iudicum, ingens caput lapideum

polis. lib. 7. 41.

lib. 6. 21.

bert. 1. 3. 13.

corp. Ens.

us 2. p. 34.

Epitome. Turfelini. a. 124.

And. Querens

deum sine oculis collocari. Quorum caput, inquit auctor, dum hæc scribo, adhuc Coloniae supersunt reliquæ: si omnibus oculi corporis etuerentur, qui oculos mentis sibi effodi auro passi sunt, quàm ingens turba cæcorum, oculos nostros incurreret.

Cambyfes Rex Persarum aliud tormenti genus præsidii Silamni intulit, qui pecuniâ corruptus injustam sententiam tulerat: cutem ei detrahi, ac sellam iudicis, eâ conuestiti iussit, filioque in locum patris trucidati suffecto, dixit: vide, ut patris exemplo edoctus, rectè sentias; quod ne excideret, fatali isti tribunali hos duos versus subscribi curavit:

*Sit tibi lucerna pellis, sedesq; paterna,
A manibus refecit munus, ab aure preces.*

(Plura qui volet, Mendosam adeat in lib. Reg. tom. 2. pag. 560. hoc notasse sufficiat; non modò apud homines, sed & apud Deum, *maledictus qui accipit munera.* Omnesque illi corrupti iudices apud supremum illum iudicem æternæ cæcitati referantur: illic cuiusque corrupti

*Deut. 27.
vers 25.*

*Ovid. 3.
Metamor.*

Iudicis, æterna damnantur lumina nocte. Illic non in ære, sed in cute, non in uno oculo, sed in toto corpore, & animo pœnas pendent. Nec quisquam pœnæ mirabitur gravitatem, qui culpæ rimabitur enormitatem. Ipsum Doctorem Angelicum audiamus: *Multi hodiè scelus Iudæ, velut immane ac nefarium exhorrent, nec tamen cavent; nam pro muneribus, charitatis, & veritatis iura spernunt: Deum, qui est charitas & veritas, spernunt.*

*D Thom.
hic in Ca-
ten.*

*Bernard. in
Can.
V. Speraſa
de Passione
puzt. 1.*

Angelico consentit Doctor melleus: *Christi opprobria, sputa, flagella, clavos, lanceam, crucem, & mortem in fornace avaritia conflant, & proſtillant in acquisitione turpis quaestus; hoc tantum differenter à iudæ, ille horum emolumentum denariorum numero compensavit: illi feraciori ingluvie lucrorum, pecunias exigunt infinitas.*

Lib. 12. Mor.

Quæ cum ita sint, libet exclamare cum M. Gregorio: *Quis non erubescat dicere, quid mihi dabis ut tibi iustitiam faciam? nonne simile est, ac si dicatur, quid vultis mihi dare, ut abnegem? officium perdam, ut Deum vendam? Quo quid efficacius dici possit, non repe-*

rio: etenim ut vetus Origenes: *Omnes qui pro temporalibus rebus iustitiam deserunt, Deum qui est iustitia, vendunt.* O Judas! ô proditores! famam, vitam, cælum, Deum, omnia vendunt: iis verò qui nullis muneribus, vel auti pondere à rectitudine iustitiæ deflectunt, vitam æternam Deus adpromisit. Proverb. 15. *Qui odit munera vivet, & apud Deum & homines in honore erit, ut Jsaïas testatur 633. Qui excutit manus ab omni munere, iste in excelsis habitabit.* Iste servus fidelis super pauca, supra multa in regno cælorum constituetur.

§. VI.

Quinam iudices incorrupti, serviq; fideles Deo, ac Regi exstiterint.

DIuus Cyrillus (ubi morali Apologo de Simiâ, muneribus libertatem vendi ostendisset: utpotè quam veste & favo mellis donatam, histrio adèò devinxerat, ut eam catenâ adstrictam sibi manciparit; tandè subdit: Magnis laudibus celebrati sunt, qui magnorum maxima, maximæ libertatis amore, munera contempserunt. Quantis enim gloriæ titulis effertur ille Diogenes, quòd calcatis regiis opibus, per medias Alexandri Macedonis gazas, corporis cultu pauper, sed virtute opulentus, incessit? Quantis laudationibus, morum cultor Socrates attollitur, cum Archelai Regis satis magnis petebatur honorandus muneribus? & respondit nolle se ad eum venire, à quo acciperet beneficia, cum reddere illi paria non posset. Quantis si militèr præconiis exornatur Fabricius, virtute ditissimus, dum munus sibi viro pauperi, à Pyrrho oblatum tenuit: magis eligens honestate civis liberi, quàm muneribus empti Regis gloriatione potiri. Quâ profectò in re multò magis emicuit, dum Rex admiratus spectabilem virum, super Solem erexit, dicens: *Ille est Fabricius, qui difficilius ab honestate, quàm Sol à rectitudine cursus sui averi potest.*

*Cyrilli ap-
logi mor.
l. 3. apol. 11*

His potiori jure accensendi, qui difficilius à iustitiâ, quàm Sol à rectitudine cursus sui deflexerunt. In quo planè excelsus, imò

ern. l. 4.
confid.

imò eminentissimus fuit, Martinus Cardinalis, D. Bernardo familiaris, cujus hoc de ipso extat Elogium: Is inquit, Cardinalis presbyter functus aliquando legatione in Daciâ, tam pauper remeavit, ut pane expensis, & equis deficientibus, vix perveniret Florentiam; ibi Episcopus donavit ei equum, quo Pisas usque, ubi eramus tunc, provectus est: postridiè credo, secutus Episcopus (erat enim ei caussa cum adversario, & agendi erat dies) cœpit requirere suffragia amicorum, cumque per singulos sollicitaretur, ventum est ad Martinum. Fiducia erat major in illo, qui non posset immemor esse recentis beneficii: tum Martinus, decepisti me, inquit, nesciebam tibi imminere negotium; tolle equum tuum, ecce in stabulo est, & eadē horâ resignavit illi. Quid dicis mi Eugeni? Quærit Bernardus, nonne alterius sæculi res est, rediisse legatum de terrâ auri, sine auro? transisse per terram argenti, & argentum nescisse? donum insuper quod poterat esse suspectum, ilicò rejecisse? nonne hic verè *in excelsis habitabit*? (monitionem excepit Eugenius: cui dum quispiam, priusquam causam suam exponeret, marcâ auri constanter offerret, *nondum*, ait, *ingressus es domum, & jam corrumpere vis dominum*?) Ita Gaufredum Episcopum Carnotensem, idem Bernardus deprædicat: quòd cum legatione fungeretur, ita manus ab omni munere excusserit, ut ne piscem oblatum, nè scutellas ligneas iis adhærescere permiserit: *quomodo argenteas recepisset*, inquit Bernardus, qui ligneas refutavit?

us in

Excelluit hâc laude quoque S. Elzearius, Comes, qui cum gratiâ apud Robertum Regem Galliæ, & Carolum ejus filium valeret, quòd eam captarent, plurima

ad eum munera deferebantur; quæ omnia ille constanter repudiavit. Accidit quandoque vim auri, nec exiguam purpurei panni copiam oblatam, dum rejecisset, ita ad Deum in oratione precari auditus est: *Domine tu debes mihi centum auri uncias, & duos pannos purpureos*. Et quis ambigat, Scripturâ testante, servum hunc fidelem longè amplissimam mercedem, & cælorum regnum accepisse? Inter Philosophos sapienissimus Seneca, exponit præclarum illud responsum Cæsari datum à Demetrio: amplum miserat donarium Imperator Demetrio, quod ubi primùm is inspexit, despexit magnanimo contemptu, *Si tentare*, inquit, *me Cæsar constituerat, toto illi fui experiendus imperio*.

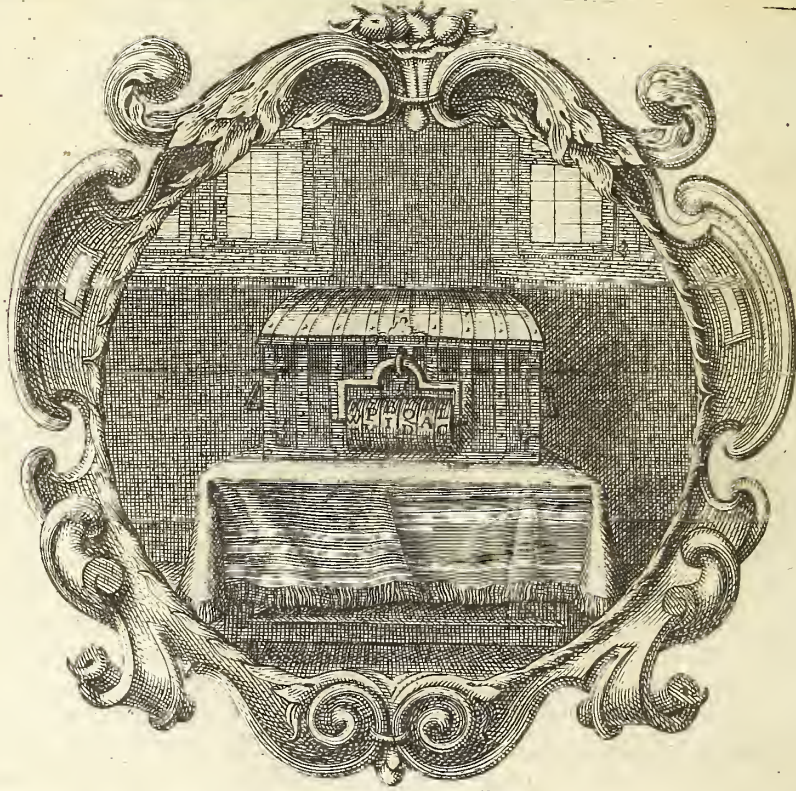
Lib. 7. de
benef. c. 18.

Ita Christianus iudex sentiat, cui ut servo fidei, totum regnum cælorum servatum est; quidquid illi defertur, in promptu sit: toto ac tanto, fides mea expugnanda est imperio. Et hæc fidelitas *Mori* fuit, cuius memoria nulla temporis longinquitate mori poterit: huic dum duæ lagenæ argenteæ missæ essent, utrasque generoso vino oppletas remisit, dicique iussit, si vinum saperet, quamdiu in caveâ esset, ad votum ejus fluere. Poterat hic servus fidelis cum Elzeario Deum precari, hæc dona argentea apud te deposita, inter plurima alia donaria asservari; quæ quoties quàm constanter Cancellarius, & caput Regni Angliæ (ut illum Carolus V. meritò compellabat) rejecerit, ex eo collige, quod à puero in curiâ versatus, ad annos 50. annum censum, vix ad septuaginta aureos auxerit. Unus è multis servus fidelis, qui audire mereatur: *Supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui*.

Stapleton,
in vitâ.

Matth. 25.

EMBLEMA XVII.

Nemini dixeritis. Matth. xvii.

PANDIT SECRETA LOQUENDO.
DOMINICA SECUNDA
QUADRAGESIMÆ.

*De secreto servando: ne arcana alto pectore premenda, lingua feræ in-
 star rotatilis, ullo unquam verbo divulget.*

- §. I. *Sub quo peccato lex naturæ, & jura obligent servari secretum.*
- §. II. *Qui taciturnitate celebres, & tenaces secretorum exstiterint.*
- §. III. *An secretum naturæ, cum vitæ dispendio, celandum sit.*
- §. IV. *Quam viro indignum, secretum mulieri pandere, vel etiam amico.*
- §. V. *Quod incommodum privatis familiis, etiam Religiosis, ex secreti reve-
 latione accidat.*

DOMI-

DOMINICA SECUNDA
 QVADRAGESIMÆ.

Nemini dixeritis. Matth. XVII.

HEPHESTION, quo Alexander ut altero se, necessario utebatur, forrè fortuna aderat, dum literæ quæ occultas similitates & calumnias in Antipatrum continebant, ad Alexandrum ab Olympiade matre submissæ sunt: quas Hephestioni pro veteri necessitudine, non potuit nõ communicare; sed hac cautelâ : annulum digito detractum Hephestionis ori, quasi sigillũ impressum, admovit, dicens: *Hæc sile, nemini dixeris.* Haud aliter Servator noster hodierna die, dum tribus suis prædilectis discipulis, cortinâ remotâ arcana quæ non licet homini loqui, revelasset, quasi ora sigillans subjecit: *Nemini dixeritis.* Henricus Cardinalis, idemque Rex Lusitaniz, tres illos Christo à secretis in Thaboream rupè ductos, contemplatus, eorumque taciturnitatem admiratus, exclamat: *Magna ac laudabilis Apostolorum taciturnitas, quòd hæc tam magnifica, quæ in vulgus sparsa, & Redemptori, & ipsis magnum nomen existimationemque conciliassent, secreta servare maluerint; unde apparet, inquit, quàm rectè tres hi assumpti fuerint, qui commissa sibi secreta constanter servarunt, arcano clausa sigillo. Tum subdit: Debent & principes ejusmodi sibi deligere, qui his apostolis assimilentur: cum quibus quantumvis magni momenti negotia & secreta communicare audeant & de agendis tutò consultare.*

§. I.

Sub quo peccato lex naturæ, & jura obligent secretum servari.

LEx naturæ, ut præclare Doctor Angelicus, sigillũ, ori admovit, quo arcana in

pectoris arcâ, quasi in firmissimâ arce servari, ac signari præcepit. Lex humana eandè stabilivit, *L. unica c. de famos. Libell. & cap. si quis q. 1.* lex divina ne arcana patefieri queât, omni clave subductâ, insolubilem seram ori affixit, ut latè probat Sotus memb. 1. q. 2. V. Sanchez consilia. Quare *Sanchez* *faceffer illud gentilis Philosophi: Nulla lex part. 2. pag. 237.* *Sanchez* *jubet amicorum secreta non eloqui. benef. c. 21.*

Leges humanæ & divinæ sigillant oraeorum qui à consiliis, à clavisibus, à clavibus, à cubiculis, à calamis, à auribus, à secretis omnibus sunt: aliosque omnes adstringunt, quos auxiliij aut consilij causâ consulimus: quin & privatum quemlibet, qui vel secretum ab amico excepit, vel propriâ scientiâ acquisivit. Circa grande periculum, eorum neminem secretum resignare posse, apud Theologos in confessio est. Thomæ Sanchez, Antonini, Soti, Sylvestri, Navarri, Cajet. & Lugo, aliorumque, hæc recepta est: *Secretũ alienum temere & sine causa detegere, est peccatum mortale ex genere suo, nisi parvitas materiæ excuset. Et dilucidè Amicus noster, quodcumque secretum si-* *Sanchez cit.*
 „ve nostræ fidei commissum, sive propriâ *Amicus de*
 „scientiâ comparatum, de malo gravi, sine *jure disp. 37*
 „causa revelare, semper est mortale: & ad *sect. 8. n. 105*
 „restitutionem damni inde securi (sive in
 „fama sive in fortunis) obligans, idque ob
 „injuriam gravem, quæ proximo infertur.
 Unde illud cantatur:

Eximia est virtus præstare silentia rebus,

At contra, gravis est culpa, tacenda loqui.

Quam culpam & injuriam ut naturæ in Reipublicæ repugnantem, etiam Ethnici gravissimè ulti sunt. Persæ, qui silentium ut numen observabant, capitali poenâ secretum evulgare interminabantur. Hoc à natura edocti sumus, arbores, quarum radices

V nudæ

Nierenberg,
 Theopolis.
 art. 2. l. 2.
 .8.

S. Thom. 2. 2.
 1. 70. n. 1. ad
 2.

Amman. l.
 12.

nudæ sunt, citò arefcere ac perire: is quoque nescit vivere, qui nescit tegere.

Ægyptij linguam radicitus, ei vellebant qui arcana evulgando, eam protendisset. Apud Romanos, ejusmodi vivi exurebantur.

In Westphalia etiamnum consuetudo est, si adjuratus revelat secretum, suspendio fauces præfocari. Aliud excogitavit Imp. Octavianus, qui Thrallum quemdam, ea propter ad crurifragium damnavit. Mito alios qui non injuria usque eò severe in cõsimiles animadverterunt, quod probè noscent, hoc acrius plectendos, qui concredita sibi evulgarant, quò majora damna ex eorum manifestatione timebãtur: *Et ego sanè,* inquit Scribanius, *veterum Persarum more, silentium in iis, qui à consiliis principum sunt, vitæ periculis sancendum putarem: nec ullum probrum, linguâ gravius in illis plectendum.* Prudentis viri, censura gravis, at gravissima de causa. Quot Reipub. seditiones, civium cedes, privatarum edium tumultus, Religiosarum familiarum scandala, ab hac una scaturigine, velut ab Ætæna aliquo, aut Vesuvio, arcano sinu eructante, cõcitata sunt? quot regna perdidit, quot regiones prodidit, quantos exercitus in ultimum discrimè protervè linguæ crimen adduxit? ut meritò dici possit, subscribente Scribanio, *proditorem secretorum, regnorum proditorem esse.* Et quanta regna & exercitus sterissent, si lingua stetit! credidit militiæ dux, amico rem tacendam, credidit alteri duci, & hostibus ludibrio jacuit, & spe ampla sua excidit, fortunis, honoribus! quanta sæculo nostro non reparanda damna, quæ ante scirent hostes, quàm ptimi exercitus ductores! vix cogitata produntur, sanè necdum decrera: incocta, cruda, & in primam deliberationem quandoque vocata, denuntiantur hosti: vix ccepta, vix concepta. Et quisquam mirabitur stragemara, technas militares, expeditiones in Bredam, Slusam, Vlissingam, aliaque munitiora loca felici eventu caruisse? imò in proprium caput cula fuisset: quantūvis peritus in ludo chartarum, si collusor vel obiter obliquo oculo chartas ejus lustrarit, ludibrio erit. Deterior

sanè Regum principumque ac curiæ conditio est, quibus nihil arcanum hosti est, quorum inimicis omnes scrinij chartæ patent. Ut suprà dictum est.

V. Dom. 1.
Quad. qui
auro corruptis
secretis vul-
garunt.

§. II.

Qui taciturnitate celebres, & tenaces secretorum exsisterint.

ARcani tenacitatem, ut Imperatori maximè necessariam, & summè cõmendatam, meritò extollit in Alexandro Severo Lampridius: *Sub hoc,* inquit, *tacebantur secreta bellorum.* Illud Romanorum columen Metellus Senex, militiæ peritissimus, tanti æstimavit secreta posse contegere, ut interrogatus quid in sequentem diem juberet? dixerit: *Si tunicâ consiliorum meorū esset conscia, detractam in ignem mitterem.* Secutus est Petrus Rex Aragoniæ, qui dum Siciliam potenti classe occupare cogitasset, à Martino IV. pontifice rogatus, quò omnis ille bellicus apparatus spectaret? respondit: *Comburam intimam tunicam, si consiliorum meorum gnaram esse sciam.* Vox principe digna, qui norat angusti pectoris esse, suscepta consilia tegere non posse, & res magnas sustineri ab eo non posse, cui tacere grave est.

Plut. in
Apoth.

Mariana de
Regel. 2. c. 11.

Q. Curt. 4.

Vidimus tamen & corruptissimis moribus nostris, qui certare cum Metello, cum Tarquinio Romanis, veteribusque Persis posset, Ambrosium Spinolâ Marchionem, regiorum exercituum supremum ductorem, tam tenacem sibi commissorum consiliorum fuisse, ut antè animam, quàm concredita aut concepta excuteret. Nemo audivit ab hoc silenda, nemo speravit. Nimirum creyerat sub Magno Alberto principe: in quo cum omnia in maxima, tum consiliorum ac peragendarum rerum silentium tam altum, ut antè fundum maris, quàm hujus mentis arcana erueres. Semel illi aliquid credidisse, æternum erat. Tam fidâ vigilantique custodiâ, ut nec orbis universi arma, nec regnorum, qua orbis patet solertia, elicere concredita posset, aut cogitata erueret: ante facta videbas, quàm cogitata crederes. Ita imperare linguæ potuit, ut nul-

Scrib. cit.

Diod. Sicul.
l. 2. c. 2.

Paulus l. ff. de
pœnis.
Gaufredus
l. 6. de re-
gim. princ.

In polit.
Christ. part.
2. c. 16.

lum ei unquã verbum exciderit, quod veniam mereretur. ò verè virum perfectum, qui non peccavit in lingua!

Præclarum hoc magnorum virorum silentium; sed hoc rarum, non modò privatum unum aliquem principem aut belli ducem, at universum senatum, omne consilium (quod Festus à *Con*, id est, simul & *Sileo* dictum vult) apud majores nostros inviolabili fide, arcana celasse: à quo celebrantur Romana incunabula, ut testis Maximus Valerius: *Arcana consilia PP. Conscrip-torum multis seculis nemo senator evulgavit. Dignissimi omnes qui impetarent. Addit idem auctor: Cùm nò unum, sed neminem au-disse crederes, quod tam multorum auribus fuerat cõmissum. O viros! ò alta peccora! qui-bus meritò concedat & conticescat Chri-stianus. Equo Troiano hunc senatum cõ-similem dixero, in quo tot viris consciis & conclusis, nemo in castris suorum; nemo hostium scire, nisi urbe capta potuit. Illu-stratur illud ab eodem: Cùm Asia Rex Eu-menes urbis nostræ amantissimus, bellum à Perse adversus populum Romanum comparari, senatui nuntiasset, non antè sciri potuit, quid aut ille lo-cutus esset, aut Patres respondissent, quàm captũ Persen cognitũ est: Nunquam enim taciturnitatem optimum ac tutissimum admini-strandarum rerum vinculum labefactari volebant. Quis jam ritum Romanorum barbarum duxerit, quo Consus Consiliorum Deus, apud eos sub terrã in circo colebatur: ut quoniam suo numine regere consilia credebatur, ex loci conditione intelligeretur, occulta ea esse, peccore clausa debere, quæ in consiliis agebantur: silentium servare docti, supra omnes Pythagoricos & Harpocraticos. A Romanis senatus Venerus hanc virtutè mutuatus est: cùm enim Carmagnolus militiæ dux, pecuniã corruptus, exercitum hosti prodidisset: senatus ubi aliquid suboluit, & pattum nonnulli hominem statim evocandum, & puniendum putarent; pluribus rem in tempus oportunitatis differendum placuit, quòd viderent, illum facile posse effugere. Octo menses transacti, cùm Carmagnolus omnia tuta ac tecta ratus, Venetias venit; compre-*

henditur, cõvictus supplicio afficitur. Stupendum in tanto senatorum numero quorum aliqui Carmagnolum affinitate con-tingebãt, neminem verbum fecisse. Fidum & altum erat Reip. Venetæ peccus, silentii-que serã munitum. Quod Alphonsus ille magnus spectavit, dum ad fores Curiæ a-

*Nieremb.
Theopolio.
part. 2. l. 2.
c. 8.*

§. III.

An secretum nature cum vita dispen-dio celandum sit?

Affirmativè vel sanguine suo subscri-bit Romanus Philosophus: *Fides san-ctissimum humani pectoris bonum est, nullã ne-cessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpi-tur premio. Vere, inquit, cede, occide, non prodã; sed quò magis secreta quæret dolor, hoc illa al-tius condam.* Fortiter dictum; sed & à mul-tis fortiter factum: à Pompeio imprimis, qui dum legationis officio fungeretur, à Gentio Rege interceptus, cùm senatus consilia prodere juberetur, ardenti lucer-næ admotum digitum cremandum præ-buit, quo Regi spem omnem, tormentis quidquam ex se cognoscendï, excussit. Fortiter etiam Zeno Philosophus, qui cùm ad aperienda cõsilia torqueretur, Nearcho tyranno quasi secretò indicanda haberet, autem morsu corripuit, nec antè dimisit quàm & ipse vitã & ille corporis parte privaretur: adeò tenax arcanorum fuit, quæ secum abstulit. Fortius etiam Ana-narchus, qui ne proderet tacenda, denti-bus præcisam linguam in Nicocreontem Cypriorum tyrannum expuit. Par illi Theodorus, quem nulla verbera, fideicula, laminæ ad prodenda commissa adducere potuerunt. Hi omnes fortiter mori, quàm muliebriter commissa sibi arcana prodere, maluerunt: quod non modò Romanum, sed & Christianum esse, doctorum evincit auctoritas: si placet paucis Theologorum placita super hac re, audiamus. Apud quos

Senec. Ep. 88

*Val. Máxi-l.
3. c. 3.*

*Sánchez
consilia part.
2. l. 6. c. 6.
dub. 1. c. 8.*

E. 2. c. 2.

Petrus Bem-bus in hist. Veneta l. 4.

quidem indubitatum est, quemvis privatum ad evitandum grave incommodum aut detrimentum, posse sibi commissum secretum particularis personæ manifestare: quia nullus censetur cum tãto suo aut suorum onere talia secreta sibi cõcredita acceptare (nisi pacto aut fide obstricta teneatur) etenim ut nec deposita pecuniarum cum tanto suo incommodo quis servare tenetur, ita nec deposita verborum.

Hoc tamen 2. in aperto est: quemvis cum vitæ suæ dispendio teneri servare secretum, ex cujus manifestatione grave regi, Reipub. exercitui aut communitati incommodum sequeretur; quia bonum publicum prævalet privato, & membrum pro corpore exponendum est. Ex quo infert Nav. militem bello captum à Mauris, quibusvis tormentis crucietur, non posse sui exercitus secreta pandere, si ad ejus incolumitatem necessaria essent.

Disp. 37. sec.
8. n. 104.

Infert 2. Amicus de Jure & justitia, non posse Religiosum secretum revelare, quod in gravem religionis suæ infamiam redundaret, ob quæcumque tormenta aut mortem vitandam. Ex quo sexcenta alia confectaria Theologo facile colligere est.

Sed qui hujus quæstionis præcipuus scopus est: norint personæ publicæ, sine ullo explicito promisso, solâ officij sui ratione, se ita arctè ad secretum teneri, ut non modò illud revelando peccent læthaliter, verùm adeò tenaciter servandum esse, ut nec tormentis aut ipsius mortis interminatione, arcanum sibi gravis momenti commissum, manifestare queant, cujusmodi esse perhibentur Consiliarij militiæ & fori, Magistratus, judices, ad vocati, medici publici, Notarij, scribæ, obstetrices, Theologi, alijq; qui consilij aut subsidij causâ conveniuntur. Ita Cardinalis Lugo de jure & justitia, Sanchez, & alij, qui omnes tradunt potiùs spiritum iis, quàm arcanum exprimentum esse. Quod illustri Philosophi, concludo exemplo: quidam Secundus nomine Atheniensis, cum in domo matris habitaret ignotus, & ab illa ad incestum urgeretur: ille matrem castè complexus, filium se esse aperuit; quo inopinatò adeò consternata

Epidorpid.
Ensl. 10.
6. 10.
Beyerlinck
est. filius.

fuit, ut repente mortua cõciderit. Hujus tam funesti obitus, Secundus ut pœnas sumeret perpetuum sibi silentium indixit. Quod dum pertinaciter servaret, accidit Adrianum Imp. Athenas divertere, qui Philosophum intuitus, comiter eum salutavit; at ille obmutuit. Tum Adrianus loquere Philophe, & aliquid edisseras. Cùm totus obmutesceret, indignabundus Imperator è vestigio eum per carnificem duci imperat, hoc clam carnifici insulurrans: si hunc in via ad loquendum induxeris, velim eum capite minuas; at si elinguis permanserit, illum mihi incolumem reduces. Hic carnifex studio rem aggreditur, ut loquelam extorqueat, ut quid tacens, inquit, moreris vitam verbo cum emere possis. Sed ille vitæ contemnens, tacitus collum securi præbuit. Pertinax ejus silentium miratus carnifex, hominem Adriano stitit, dicens; Secundum tacuisse usque ad mortem. Hunc Secundum ad mortem arcana regentem omnes Christiani, imprimis qui publico aures præbent, æmulari debent; nulli quantumvis amico, ne dum uxori, aut ulli fœminæ, arcana committendo.

S. I V.

Quàm viro indignum, mulieri secretum pandere vel etiam amico.

A Udistis personas publicas, nullis pœnis ne mortis metu; privatum verò quemlibet, citra peccatum mortale, secreta prodere non posse: & incidere potest, hominem reperiri, qui ita aliquem amicum habeat, ut arcana fidat: fateor juxta vulgare: amicorum omnia communia esse, sed iis seclusis, quæ lex naturæ vulgari vetat. Quod probè norat Philippides Regi Lyfimacho perquam familiaris, ad quem dum liberè Lyfimachus: *Quid tibi vis impertiã rerum mearum: quodcumque voles*, inquit, *modò ne arcana quidquam.* Id ipsum spectarunt duo sanctissimi fratres inter se conjunctissimi, quibus omnia, præter ea quæ secreta esse debebant, communia erant: sic enim D. Ambrosius

Bryson. li. 1.

fius in obitu Satyri germani sui: *Cum omnia nobis nostra essent communia, individuus spiritus, individuus affectus; solum tamen commune non erat secretum amicorum, ut fidem servaremus.* Undè gravissimè fallitur, qui intimam amicitiam stare non posse, nisi alter alteri intima arcana prodat, & tertio fidem frangat arbitratur; hic doctorem maximum, Augustinum audiat, qui leges amicitie omnes complexus, sic statuit: *Secretorum revelatione inter amicos, nihil turpius: Quam enim hic de te fidelitatis opinionem habiturus est, qui gravissimum secretum sibi à te prodi audierit? què tibi ille sua fidat, quem videat aliena amici celare non posse? adverteat faciliè verissimū illud Sapientis: Qui ambulat fraudulenter revelat arcana, qui autem fidelis est animi, celat amici commissum.* Quare illud monitum Hieronymi sectemur: *Si quis voluerit tuis misceri amicitii, & hunc videris prioris amici pandentem secreta; hunc veluti perfidum cave.* Quod & Venusinus Vates monet.

— *Commissa tacere*

Qui nequit, hic niger est, huc tu Romane caveto. Prudenter non fidat sua, amici secreta proderit: proderit & tua: Etenim *qui denudat arcana amici, fidem perdidit*, ut ait Ecclesiast. nec sat est, si ab eo cui commissum prodis, juramento fidem extorqueas: nam ut rectè Seneca, habet unusquisque aliquem, cui tantum credit quantum ipsi creditum est, & hic rursus jurato rem pandet, fitque hunc prope in morem: servus vestem ab hero sibi donatam, ilico alteri amico donavit: ab hero ea propter graviter correptus, quid ait me vestem servare vis, cum nec tu illam servare potueris? haud aliter:

Alium silere quod voles, prius sile.

Qui arcæ clavem habet, omnia arcana pandit: quis credat & seras esse, quarum clavis verbum est, hoc qui tenet ut Emblemata indicat, arcæ omnia arcana pandit. Quare non amicissimo sibi, non matri, non parenti, non superiori hanc clavem credat: in nullius denique etiam maximi viri sinum fidemque deponat: sacrosanctum enim cuique esse debet, quidquid silendum, pre-mendumque officij ratio, & fides postulat.

Sed quis hoc ferat mulieri virile pectus totum recludi? quis non graviter in omnè prudentiæ eum peccare dixerit, qui tacenda illi sexui commisit? cujus prærogativa est, numquam, nusquam silere: vulgari amat, & ut videri, sic audiri, quod voluptatis suæ adeoque & libertatis magnam partem putet, si quid concreditum sibi ingenitâ quadam libertate in amicæ profundat sinu. Mulieres porrò secreti legibus non teneri videtur, atque aded ut lege, si cingula soluta censerentur debent. Vulgari rem vis? mulieri committe. Quò sanctius, ed citatius profunderet, cum nubium more, rarissimæ sint, quæ pluviæ suam teneant; ut non aberraverit qui sæmineu os, & pectus, cribro assimilaverit, aut exterebratæ navi ac dolio. Sibi quippe ipsæ persuadent, elegantie genus quoddam esse plurimum effundere, minimum continere, ut in camelo gibbum, in Alpinis strumam, in Elephanto promuscidem, in Æthiope prominentia labra:

In Meroe natis, majorem infante mamillam; ita in muliere majorè corpore linguâ, meritò offerri existimant. Hinc nulla certior evulgandi ratio, quàm vel unius mulieris fidei, rem committere: maximè si secretum pactus fueris; quò enim sanctius sponderit, hoc avidius vulgare præoperabit, imò provolabit. Si quid ad canis vel felis caudam alligetur, quantâ inquietudine, currunt, saliant, furunt, nec ullo loco consistunt, dum excusserint; itè mulier, servitutis quoddam genus esse putat, non posse proloqui: nec quiescit, donec excusserit. Cui & illud Socratis accommodari potest: facilius ignitum carbonem ore retineri, quàm secretum pectori concludi. Quemadmodū ingenioso astu, pontifex Joannes XXII. edocuit, dum Abbatissam quandam sibi molestiorem, ut confessiones suarum excipere posset, sic compescuit:

Rem in diem sequentem decidendam distulit, interim pixidem illi in manus dedit, quâ clausam asservari sanctissimè præcepit, at illa ut muliebri genus sagax est, non quiescebat, nisi pixidem lustrasset, quam dum sola aperit, avicula, vel ut alij, musca conclusa, avolat. Postliminio ut ad suâ san-

Scrib. poliss., l. 1. c. 4.

Iacq. Olivier: licentier malle des femmes p. 86.

Aug. lib. de amicitia c. 3.

rov. 12.

Corat. l. 1. at. 4.

celi. 27.

hec. Hypol.

Curiositatem visit, de pixide rogata, curiositate confessam, hoc dilemmate convicta est: quæne pixidem ad diem clausam asservare, quomodo arcana confessionis, per omnem vitam servare posset. Opportunè quatuor adferuntur quæ abscondi nequeunt: Palma in clivo, Stramen in calceo, fusus in sacco, & arcanum in muliere, de qua Seneca ait: *Famina id solum tacere potest, quod nescit.* Quæ cum ita sint, quis jure accuset hanc mulierem? si filere ipse non potuit, cur secretum à muliere speret? id fuit, quod è tribus Cato ille Censorius olim questus est, qui ut Plutarchus refert: Primum plorabat, quod iter fecisset mari, cum terra potuisset, 2. quod diem non condito testamento tractasset. 3. quod secretum fœminæ commisisset, à qua secreti nil sperandum est. Ad institutum nostrum salubriter monet Propheta: *Ab ea quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui:* Nescio enim quomodo his moribus, aut nocturnæ uxorum blanditiæ, aut preces, etiam lachrymæ; à viris occulta extorquent, & illos ludibrio faciunt: ut Dalila, super mensam Sampsonem, dum occultum ænigma multis precibus ac lacrymis à marito extortum, suis revelavit.

Mich, 2.

Virg. epig. de Venere & Baccho.

Plut. de gar. vul.

Lib. I. not. Ast. c. 23.

Multos cæcus amor, cogit secreta fateri.
Nec una, nec levis, per unam fœminæ linguam, excitata est tragœdia.
Comiserat Cæsar secretum Fulvio; quod cum ille uxori communicasset, illa alteri, ac tandem ad Augustam, inde ad Augustum devenisset; Fulvius horum inscius, mane Augustum de more salutaturus accedit, dicens: Ave Cæsar; at Augustus, elato supercilio, *vale Fulv, vale.* Quo dicto agnovit actum esse de vita, de fama sua, quam lingua unica, & ipsi, & uxori eripuit. Major certè, & omni posterorum memoria celebranda, in puero Papyrio prudentia. Mos senatoribus Romæ fuit, inquit Gellius, in curiam prætextatis filiis (qui nimirum excefferant XII. ætatis annum ut notat Polybius) introire. Contigit autem super negotio non levis momenti, deliberationem tepius institui ac protendi: Mater Papyrij pueri, qui cum patre suo in curia fuerat, sedulo percunctata est filium, quidnam in senatu Pates-

gissent, Puer respondit tacendum esse, neque id dici licere; mulier fit audiendi cupidior: secretum rei, & silentium pueri, animum ejus ad inquirendum everberat. Quærit igitur compressius, violentiusque. Tum puer, matre urgente, lepidi atque festivi commenti consilium capit: actum in senatu dixit: *Nū videretur utilius, exque re Repub. esse: unusne ut duas uxores haberet, an ut una apud duos nupta esset!* Hoc illa ut audivit, animus compavet, domo trepidans egreditur, ad cæteras matronas sensim peruenit. Ad senatum postridie matrum-familias caterve lachrymantes atque obsecrantes, ne quid simile in deliberationem veniret, orant. Senatores accessuri curiam, quæ illa mulierum intemperies, & quid sibi postulatio illa vellet, mirabantur. Puer Papyrius in medium curiæ progressus, quid mater audire institisset, quid ipse matri imposuisset, denarrat. Senatus fidem atque ingenium pueri exosculatur: consultum facit, uti posthac pueri cum parentibus in curiam ne introeant, nisi ille unus Papyrius. Atque puero postea cognomentum honoris gratiâ decreto inditum, *prætextatus*, ob tacendi, loquendi que in ætate prætextata prudentiam. In quo prudens illud consilium Plutarchi comprobatum videas: qui fidem fœminæ, non secus ac vas aut poculum quodpiam explorari jubet, in quod, priusquam vinum, aut alium pretiosum liquorem infuderis, num vas sincerum sit, aquâ explorare assoles; ita, inquit, quædam figmenta aut commenta fœminæ committi possunt, quæ si non servent, rimarum plenæ liquidò comprobantur. Hac arte & astu, exemplo Papyri, virum senatorium usum fuisse & uxori imposuisse cōperio: dum à sacerdotibus ait ad curiam relatum: *alaudam visam esse volantem cū galeâ aureâ, & hastâ: de eo ostento unâ cum auguribus deliberamus, bonine, an mali aliquid portendat: tu verò tace.* Hæc locutus in forum processit. At mulier ancillam arripiens, cum gemitu rem omnem exponere. Illa herili famulo. Inde in viciniam, urbem omnem peruadere. Ut apud Plutarchum fusiùs legere est.

§. V.

*Quod incommodum privatis familiis,
etiam Religiosis, ex secreti revela-
tione accidat.*

PROverb. 25. *Secretum extraneo ne reveles:* Quo ancillæ, ac famuli, filij, ac domestici omnes monentur, ne, quæ intra privatos parietes fiunt, evulgent. Incommodum hinc gravissimum oriri natum, tangit Tullius: *ad forensam famam* (bonâ vel malâ) *fere sermonem omnem à domesticis auctoribus manare.* ut ex historiâ quæ testis temporum & lux veritatis esse perhibetur, plenius innotescet. Principi olim Hispano erat filius adulus, linguæ maledicæ ac perverse, quâ multorum odia in se concitavit. Eam ob rem tandem pater filio perpetuum silentium indixit. Paruit ille, ac aliquando accidit, ut dum Regio in convivio parenti filius ministraret in silentio, à convivis pro elingui haberetur. Quod ubi regina, mulier falax inaudit, eum sibi à parente Ephœbum depoposcit. Qui cum ei à cubiculis & arcanis esset, omnis impudicitia testis exstitit. Jam biennium apud reginam egerat, dum ad mensam parente adhibito, rogatur de filio, casu an naturâ filius mutus evasisset? neutrum ille respondit in causa esse; sed jussu suo, ob maledicentiam sile-re. Voluit Rex ut parës loquendi facultatē faceret; cui hic repugnare, innuens quid scandali ab ore contumaci proferendum esse, tandem Regis jussu, filio loquendi facultatem præbet. Filius ut primum fari licuit, edixit Regi: uxorem habes, quâ nunquâ aliqua prostituta meretrix impudēior aut salacior exstitit. Confusus Rex prohibuit plura proloqui. Sed jâ paucis satis arcanorum evulgarat. Quæ ac quanta domestica flagitia zelotypiæ, dissidia, jurgia in vulgus emanarent, etiam de iis qui moderatissimi habentur, nisi illud sacrum silentium pedissequarum ac famulorum ora constringeret, quibus laxatis, quàm ingens famæ ac pacis domesticæ exitium est. Qua-

re & hoc salutare Patribusfam. documentum est, nil dicant, nil agant, domesticis famulis, aut etiam liberis præsentibus, quod occultum & secretum esse oportet. Per puerum nō semel parens in discrimen vocatus est: ut singularis tragœdia convincit; quam Herodianus enarrat: dum Commodus Imp. præcipuam suam pellicem Marciam, atque unâ Lætum & Electum, suis cupiditatibus obniti animadverteret, in pugillaribus horum triū nomina conscripsit: eorum bona in milites ac gladiatores, ut eos sibi devinceret distribuenda, ac luce postera capite plectendos manu sua consignat. Pugillares hos dum in balneis ageret, in cubili super lectum relictos, infans quicum ludere ac dormire consueverat, fortē infortunio reperit, eisque atreptis ludibundus foras processit. Marcia puerum conspicata & complexa, libellum manu aufert, verita ne quid rerum graviorum, puer inscius deperderet. Agnita dein Commodi manu, & legendi cupidine adlecta, mortis sententiam in se ac duos alios intelligit, quibus illa illico rem omnem manifestat, perimerent Commodum, aut perirēt, qui absque mora eum veneno tollendum statuunt, quod ei Marcia miscuit, solita ei poculū porrigere. Atque ita per puerū arcana prodentē, Imperator interiit. Alius error in privatis familiis nec levis est: domesticos quandoque prurigne quadam duci auscultandi ea, quæ arcano committi sciunt; in quo non semel gravissimè peccatum, & ut paucis absolvam, quàm gravi pœnâ in eos animadvertendum sit, ex Rege Toletano documentum accipite: In hujus aulam, cum Alphonfus Castellæ Rex clanculum sese insinuasset, ac fraudulenter in senatum post peristromata sese occultasset, ubi Regi Toletano innotuit, Alphonstic ut dormienti reperto, liquatū plumbum in manus infundi jussit, ut somnum simulante excitaret. Alius fertur famulum ad fores atrij deprehensum, quid herus intrus cum Domina ageret, auscultantem, te-rebrata aure ad ostij postes clavo adacto affixisse. Nunc verò ut concludam Religiosos arctissimè teneri secreta Ordinis sar-

*Epist.
vett.
sul.*

*orgius
viennus
officio
risfam.
c. 21.*

*Gavini l. 2.
c. 12. comp.
hist.
Aphorismi
polit. Chokioy
pag. 184.*

ta ac recta conservare, natura, ratio, leges, ac censura gravissimæ commonstrant. Ut enim externorum primæ objectioni occurramus, mala nō sunt, quæ intra religiosa claustra contingunt, arcano tamen sancto egent: v.g. referat quis matri, filium se flagellis in cænaculo verberasse, ad victoriam contra Turcas; mater non ædificabitur, sed valetudini filij timens, superiores ut severiores arguet.

Qui concionatorem publicè reprehensum externis diceret, imminuet ejus famā, & sinistram opinionem eis inder. Etiam in-differentia si evulgentur, sinistrè accipiuntur. Si relaxationem animi, aut liberaliorē mensam inaudierint, ut helluones contēnent. Hinc inter suos rectè cavit Bonav. *Secreta ordinis quantumcumque religioso vel familiari non revelabit.* Nam & religiosus religioso vel scandalum, vel ut plurimum murmurationem concitabit. Ea propter Petrus Damianus sermone de vitio lingue, monachos commonet, ut sicut cellæ clavem secum deferunt, sic & linguæ clavem portent, & pessulum obdant: *Portate, inquit, fratres clavem cellula: portate & clavem linguæ. Opponitis pessulum ostio, adhibete retinacula salubriter ori vestro, potissimum contra multum perscrutantes, ac omnia callidè indagantes, ut rectè monet Satyricus:*

Damian. l.
l. 6. Epist. 27

Horat. l. I.
ep. 2. ad Loll.

Percunctatorem fugito, nam garrulus idem est: Nec retinent patula commissa fideliter aures.

Quare, inquit: *prudēs sub clave silenti celat arcanum*, illudque arctissimè quod ex culpa admissa, famam fratris aut totius ordinis læderet, quod caput revelationis gravissimum est, sive peccata in genere sive in specie, sive nominatis, sive tacitis, qui peccarūt referantur. Sive dicantur puniti peccantes, sive emendati vita sanctiore: quia quocumq; modo hæc efferantur ad extraneos, in ordinis totius dedecus & infamiā talis manifestatio redundat. Lætor, inquit Nigronius, vehemēter, in præsentia minus hoc monitum esse necessarium nostris;

Nigron. in
reg. 38.
serm. n. 4.

quando gravia hæc antevertuntur per dimissionem ab ordine; quia tamen ut sapienter Bonaventura docuit: non ea laudibilis est Religio, in qua nullus peccās reperitur, quia nulla hujusmodi esse potest: sed in qua nullus impunè peccare sinatur, & peccandi aditus studiosè præcludatur, ideo hæc cautela meritò adhibenda est. Etenim ab inductione probat D. Augustinus nullā in hoc mundo extare posse congregationem mortalium, quæ planè sit immunis à culpa: Unde sic suos solatur: *Quantumlibet vigilet disciplina domus mea, homo sum, & inter homines vivo: nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior sit, quàm arca Noe, ubi tamen inter octo homines, reprobus unus inventus est, aut melior sit, quàm domus Abrahæ, ubi dictum est: Ejice ancillam & filium ejus. Aut melior sit quàm domus Isaac, cui de duobus geminis dictum est: Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Aut melior sit quàm domus ipsius Jacob, ubi lectum patris filius incestavit. Aut melior sit quàm domus ipsius David, cujus filius cū sorore concubuit, cujus alter filius contra patris tam sanctam mansuetudinem rebellavit. Aut melior quàm cohabitatio Pauli Apostoli, qui tametsi inter omnes bonos habitaret, non diceret, quod superius commemoravi: feris pugnae, intus timores, nec diceret cū de sanctitate & fide Timothei loqueretur: neminem habeo, qui germanè de vobis sollicitus sit, omnes enim sua quarunt, non quæ Iesu Christi. Aut melior quàm cohabitatio ipsius Domini Christi, in qua undecim boni, perfidum & furem Judæa toleraverunt. Aut melior sit postremò quàm calū, unde Angeli ceciderunt. Quare cū quid humanitus accidere videmus, nobis propiùs incūbit veste Religiosa defectus Religiosorum tegere, quàm Theodosio purpurā suā vitia sacerdotum occultare. Plura qui volet luculentum hac de re tractatum inveniet Parris Nigronij in Reg. 38. communium. Hoc unū Sapientis mihi dixisse sufficiat: *Qui custodit os suum, custodit animam suam, Custodit famam suam, ac suorum.**

Bonav. l. d
sex alis c. 3

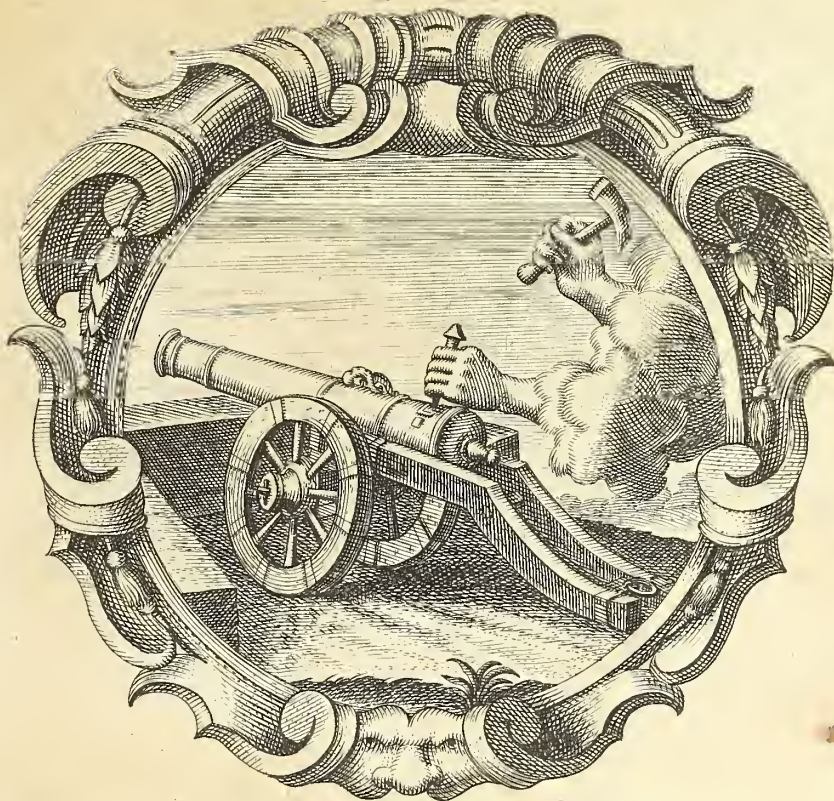
Aug. epist.
137. ad cler
& pop.
Hipp.

Prov. 13

EMBLE-

EMBLEMA XVIII.

Et illud erat mutum. LUC. II.

ORA REPRESSIT. Ovid. 6. Metam.
DOMINICA TERTIA
QVADRAGESIMÆ.

De demone muto, qui in confessione facit homines obmutescere dum pudore obstructum est os Psal. 61. haud secus quam machina bellica clavo obturata.

- §. I. Dæmon reddit verecundiam pœnitenti quam abstulit delinquenti.
- §. II. Quemadmodum vitia corporis, ita & animæ manifestanda sunt.
- §. III. Exempla eorum, qui peccati virus occultantes, male perierunt.
- §. IV. In foro externo crimen fateri fatale est, in hoc salutis & honori.
- §. V. Ad pudorem superandum, sigillum confessionis arctissimū comprobatur.

Et illud erat mutuum. LUC. II.

ERTUR unus aliquis Energumenus, horrendum divexatus fuisse à tribus infestis spiritibus, qui multis adacti, aliquando nomen suum confessi sunt; ac primus quidem

vocabatur *claudens cor*: ne verbum Dei, quod quandoque per aures illabatur, altiùs in cor descendat; alter *claudens bursa*: ne quid in pauperes erogetur; tertius horum nequissimus, *claudens os*: Quidquid enim avaritiâ, quidquid neglectu, vel etiam contemptu Dei, aliòve scelere admittitur, aperto ore in exomologesi expurgatur; at ubi *obstructum est os*, nequit homo se exonerare: quemadmodum in machinâ bellicâ accidere videmus, quæ ut solida ac sincera appareat, si conclavata, si *obstructum est os*, per quod succendi consuevit, nec glandem emittere, nec hostem arceat, nec suos defendere, denique ad nihilum valet ultra, nisi ut in fornacem ignis redigatur, & confundatur. Si obstructum est os peccatoris, numquam glandem vindictæ expellere animus, numquam sulphureum pulverem intimis visceribus additum, in auras explodere; nec hostem arceat, nec se defendere valebit; si quid poteris animum gravat, vel in juventute admisum, vel in matrimonio contractum, vel in sacris perpetratum,

Manet altâ mente repositum.

Nullâ vi excuti, aut exonerari potest.

Ejusmodi machine matronam Franciscam, Principem Fœminam consimilem dixero; nomini parcitur, ne cuiuspiam ejus familiæ, etiamnum superstiti, nota inuratur: hæc ubi complures annos, non tam malitiâ, quàm ignorantia utcumq; crassa, in tenebris hæreseos excuisset, Deo sic disponente, hanc aptissimam opportunitatem nata est, ut in consuetudinem vitæ perquam eruditi de Societate nostrâ inciderit; qui (ut loquela hominem mani-

festum facit) facile cognovit, illam in rebus fidei caligare, & longè ab orthodoxâ aberrare: quare omnem industriam advocat, quo eam in viam reducat, tum errore revocet; quod tam felicibus auspiciis institutum, ut illam in omnibus docibilem ac ductilem habuerit, seque non secus, quàm si Angelum cælo delapsum, oracula fundentem, audiret. Opiniones ergò suas execrari, rationes patris, ut primæ veritatis, avidè complexi: nihil adeò queri, quàm tantum temporis diligendo vanitatem, & quærendo mendacium in spissis ignorantia tenebris versatam fuisse; quid multis? comparata est publicum sacramentum dicere, & in album Ecclesiæ conscribi. Hactenus ex animi sententiâ, at ubi proximè disponenda ad Sacramentum poenitentia, propediem suscipiendû, & arcanum illud mysterium auricularis confessionis illius auribus insonaret, quidquid umquam sceleris vel solo cogitatu per omnem retrò vitam admisum, uni alicui manifestandum esse; ad hæc quasi fulmine icta, vox faucibus hæret, *obstructum est os*: impallescere, frontem rugare, tremere, totis ossibus commoveri, hoc tandem profata: si æternos cruciatus aliâ ratione, quàm omnes actiones, ac intimos animi sensus, mihi ac soli Deo perspectos, homini aperiendo, effugere non detur, tacens illuc descendam: & hoc dicto, Eurocyus se è conspectu patris proripuit, nec ultra comparuit. Si ulla, hæc certè à dæmonio muto conclavata, pudore ac reverentiâ *obstructum est os*: Hoc clavo dæmon utitur ad obstruenda ora multorum. Habet hoc pudor, ut viros etiam infantes reddat; quot eloquentes oratores, pudor extemplo elingues fecit? sic coram Philippo Demosthenes, coram Antonio Herodes Atticus; coram Severo Heraclitus Lycius, & ne nostra negligamus, Bruxellis orator ad Carolum V. dicturus, ad Imperatoriâ purpuram ita erubuit, ut tribus

Bosquier.
10. I. pag. 18.

faucibus

Psalm. 62.

Virg. lib. 1.
Æneid.

P. Perduc-
eius uche-
miment de
l'ame pag.
363.

faucibus hæserit: ad quem Carolus ut comis erat, video, Alexandro me conferre volebas. Quin & hoc ævo non-nemo coram præfule, vel principe, coram purpurato patre vel pontifice, aliove honesto confesſu, ingenuo pudore ita suffuſus fuit, ut piſce magis mutus, ac infans è ſuggeſtu deſcenderit. Ita jure merito quempiã ſuppuderet, ſi ut primis eccleſiæ temporibus, in publico confesſu, primis ac imis præſentibus, quaſi ex roſtris ſua ſcelera proclamare cogeretur, at nunc in angulo eccleſiæ, aut ſi lubet in intimo domus tuæ reſeſſu, aut in locis, in lucis luce omni carentibus, uni homini, ignoto, nec viſo, nec ampliùs viſendo, aut videndo, voce ſubmiſſã, vel etiam nudã chartã loquente, exponere non audere, hunc enim verò à dẽmonio muto potenter poſſeſſum eſſe, nemo quiſquã fanæ mētis inſiciabitur.

§. I.

Damon reddit verecundiã am pœnitentiã quam abſtulit delinquenti.

AUreè more ac ore ſuo Chryſoſtomus: *Cùm noſſet Satanã, quia peccatum verecundiã habet, pœnitentiã fiduciã, ordinem reprobus permutavit, & invertit: deditque verecundiã pœnitentiã, fiduciã verò peccato.* Quod ipſum ut in ceteris mendax, tamen in hoc uno verax, & agnovit & clarè cadodæmon confesſus eſt: dum unus aliquis de SS. patribus, cui mentis oculus aliis perſpicacior, dæmonem vidit obambulantem ſedulò confeſſariorum ſedilia, cumque ex eo queſiſſet, quid rerum ageret, quid moliretur importunã huc illuc curſitatione? Reſpondit: ego pœnitentibus reddo, quod eripui; rogatus ecquid hoc eſſet? adjecit. *peccantibus pudorem abſtulit, hunc pœnitentibus reſtituo.* Quod æquã lance, dum expendit Chryſoſtomus, exclamat: *O te miſerum! cùm effectus es peccator non erubeſcebas, quando juſtus efficeris, primum pudet.* Pigeat pudeatque illius diei, quo peccavit Adam, ſequè ipſe erubeſcens in ſilvas, in latebras in ſilentio ſeſe abdidit. Gen. 3. *Timus eò quòd nudus eſſem, & abſcondi me.* O te

miſerum! cùm effectus es peccator non erubeſcebas, non Deum, ſed ſerpentem fugere, manum ſubducere, tunc te abſcondere debueras, non ubi ad confeſſionem ultra quaſitus. Expendit hoc B. Thomas à Villa-nova. Miſer qui proſtratus in terram confiteri debuerat peccatum ſuum, & dicere: Domine miſerer e mei, ſe potiùs cum muliere excuſavit: unde propter impœnitentiã, cum poſteritate damnatur. Et concludit, ecce quantum obſuit mundo, nolle confiteri. Malum decerpere, ad mali colorem erubeſcere, decerptum fateri debuerat erubeſcere fraterno ſanguine Cain; benigno judici ſanguinolentã manus protendere, erubeſcere non debuerat.

Erubeſcere certè debuerat homo plebejus, vili lacernã inductus, inter honeſtos convivas conſidere; at impudentiã ſuã confiteri, erubeſcere non debuerat; at ille obmutuit. Tunc ait rex miniſtris, *ligatis manibus & pedibus, &c.* Tunc B. Gualfridus, non ubi ille, ſine nuptiali veſte introivit, ſed poſtquam admonitus ſiluit, interrogatus noluit confiteri; erubeſcere debueras ô homo, ſine veſte nuptiali, ad ſacram menſam accedere; ſed non obmutefcere, & erubeſcere illud confiteri. Valet hãc apophthegma Philoſophi ad perditum adoleſcentem: offenderat Socrates adoleſcentem in veſtibulo proſtibus, egredientem, qui eo conſpecto, poſt oſtium ſe abdidit, ac per rimam exploravit dum Socrates tranſiſſet: qui ubi ganionem ſe ſubſequentem vidit, manu comprehenſum, hoc paucis in aurem inſufuravit: *Amice mi, hunc locum intrare, erubeſcere debueras, non exire.* Fontem contrahere debueras ô filia ad primos laſcivos ſermones, colorem ducere ad petulantem juvenis manum; reſpicere ô marite, dum limen nocturnum tranſgredereſ, & tu vir Dei nomen ac veſtem tuam erubeſcere debueras. Domum contagioſam intrare, non exire, ad hoſtem tranſfugere, non verò ad Dominum, ad regem benignè invitantem redire, erubeſcere debes.

Vincentius Samolutus Palatinus ab Vladiflao rege Poloniae, præfecturã ſuã privatus, ad eò hoc dedecore exacerbatuſ 1331.

Dom. 3. quadr.

Plus.

Ioan. Hubert in hiſt. Polonic. ann.

Chryſoſt. proœm. in Iſa.

Cæſian. Col. 2. c. 11.

est, ut ad hostes defecerit, multasque clades Vladislao intulerit; quo factum, ut rex Vincencium ad reditum sollicitarit. Hic suam pertæsus perfidiam, fidem regis tentaturus, omnibus insciis solum regem convenit, & pronus antea vitæ perfidiam ingenuè confessus, spondet se cum lectâ militum manu, tantam stragem hosti illaturum, ut injuriam regi, ac Regno paratam, abundè compensaturus sit. Vladislaus Palatinû supplicem comiter excepit, & pristino honori restituit. Quoties nos à rege, à Deo nostro defecimus, & ad castra dæmonis confugimus? Deus urget ad reditum, clam conscientiam reclamante, & palam per nuntios verbi Dei, *redi, redi, prævaricator ad cor*. Si quis clanculum, Deum in personâ confessarii convenit, illi soli crimen exposuerit, in gratiam redit, & pristinæ dignitati restituitur; & redire erubescimus.

Deplorat hos Augustinus: *sunt multi quos peccare non pudet, penitentiam agere pudet: vulnera animæ non formidamus, & sanari erubescimus; unde exclamat: O incredibilis insania! de vulnere ipso non erubescit, de ligaturâ vulneris erubescit; cum tamen, ut Eccl. 6. Sapiens docet: vincula ejus, alligatura salutis. Quo, inquit Palacius, fit allusio ad nexum, quo Chirurgus membrum saucium obligat. Fertur Trajanus Imp. post Decebalum Dacorum regem prælio victum, cum vulneribus ligamina deessent, suam purpuram in tenues lacinias concisam, vulneribus militum obligandis adhibuisse: Alexander proprio diademate Lysimachi faucii vulnus obligasse. Quis ad ejuscemodi alligaturam, quæ non modo salutis, sed & honori est, erubescat? at longè pretiosius redemptor vulnera nostra obligavit, dum anima quantumvis saucia, à confessario vitâ coccineâ pretioso sanguinis ostro tincta devincitur, diademate meritorum Christi redimitur, ut necessariò anima post lapsum penitens pulchrior, sanctior, ac Deo gratior sit, quàm fuerit iusta, antequam peccaret: præterquam enim, ut cum D. Thoma communiter Theologi, quod per confessio-*

nem reviviscat omnia merita vitæ præteritæ, insuper accedit gratia, per Sacramentum penitentiae collata, ut rectè docet Cardin. de Lugo *de penitentia disp. 12. sect. 1. & 2.* Et quis adhuc de simili ligatura erubescat? *O incredibilis insania! interire ægrum malle, quàm vulnus, aut ulcus Christo medico obligandum præbere.*

§. II.

Quemadmodum vitia corporis, ita & anima manifestanda sunt.

Carolus Valesius, regis Philippi primogenitus, deperibat Clementiam filiam Caroli II. Siciliae regis, sed quia Carolus claudicabat, timuit princeps ne fortè in prolem claudicatio derivata esset, & ementito gressu, Clementia vitium simularet; quare ubi de nuptiis conventum fuit, ea clausulâ apposita est, ut virgo Coxendicis commissuram pateretur inspicere: nefas enim fore, reginam Franciæ claudicare; & voluit, ut Martialis ait,

Simpliciter pateat vitium: fortasse pusillum Erubuit virgo ad hunc nuntium, sed ubi rescivit hac nuditate apertâ regnum Galliarum parari, exclamat, parata sum examen subire, dummodo regno potiar, accepitque regem in sponsum, cujus diademate texit pudorè. Et nos pro regno cælorum, vitium animæ detegere erubescimus? Non sic longè omnium celeberrimus confessor Augustinus in Psal. 31. de se ipso fatetur: non operui, sed aperui ut operires; non celavi ut tegeas: nam quando homo detegit, Deus tegit; cum homo celat, Deus nudat; cum homo agnoscit, Deus ignoscit.

Erubuit virgo ad hunc nuntium, sed ubi rescivit hac nuditate apertâ regnum Galliarum parari, exclamat, parata sum examen subire, dummodo regno potiar, accepitque regem in sponsum, cujus diademate texit pudorè. Et nos pro regno cælorum, vitium animæ detegere erubescimus? Non sic longè omnium celeberrimus confessor Augustinus in Psal. 31. de se ipso fatetur: non operui, sed aperui ut operires; non celavi ut tegeas: nam quando homo detegit, Deus tegit; cum homo celat, Deus nudat; cum homo agnoscit, Deus ignoscit.

Immanes ac feroces belluæ medicum quærunt, uti Leo ille apud Plinium, qui pedi spinam intriverat, & alter apud Senecam; homo hoc non facit? Fecit compunctus David Psal. 31. *Conversus sum in arumna mea, dum configitur spina. Quod autem medico vulnus ostenderit, ex hoc patet: Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi. Dixi confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti iniquitatem peccati mei. Ejuscemodi qui*

Jerem. 3.

Aug. in Psal. 50.

Bayon an. 30, 103.

Casar. No. strodam in. hist. provins. cia anno 1287. Pise tom. 1, pag. 226

Mart. lib. 3. epig. 42.

Plin. lib. 9. c. 18.

qui vulnera aut morbum manifestat, curationem facilem esse ostendit Cyprianus: *Facilis cura est, ubi plaga perspicua est, & citò ad sanitatem medela subveniente perducitur vulnus, quod videtur, & S. Nilus: levatur anima agritudine, cum narratione eorum quæ molesta sunt, velut eximatur animi agritudo, non secus ac nubes aliqua, à qua distillat gutta pluvia.* Carolus Rex Navarrae ut Carolum V. Galliarum Regem è medio tolleret, cibos ejus veneno misceri fecit, quo ilico correptus decumbere cœpit: re delata ad Carolum IV. Imperatorem, Regis avunculū, Medicum suum peritissimum ad nepotē suum curriculo destinavit, si fortè mederi posset; qui perspectā veneni naturā, novaculā crudum vulnus brachio infixit, sensu vivacissimo: ut dum eò dolor, spiritus animales advocat, junā etiam virus atraheret: & ne plaga umquam coalesceret, glande imposita cavebat; factumque ut omnis noxius humor, hac viā patulā sese exoneraret, quo beneficio salutem ac sanitatem acquisivit. Dum genio indulget, & libidini vacas, dæmon virus propinat, quod longè lateque serpens, pervadit animam. Occurrit Ecclesia, os aperiens, ut virus omne effundas. Ita nonnullis pleuritide, aut alio morbo laborantibus, ubi medico malum perspectum, vena aperitur, morbus curatur. Qui concretum vinctæ sanguinem visceribus fovet, qui noxiis animæ humoribus laborat, ei phlebotomia necessaria est. Nosti quā malum profluere debeat? *Os justii, vena vite: hanc apertā liberatur eger de Sanguinibus:* uti enim in quibusdam morbis apertio venæ, unicum remedium est, ita & in hac venā vitæ, omnis spes salutis est. S. Isidorus l. 1. c. 12. *confessio sanat, confessio justificat. Confessio peccatis veniam donat; omnis spes in confessione consistit.*

Similiter si ulcus, si aposthema Medico exhibeas, aperto omne pus ac virus profluat. At contrā si morbus & ulcus tegitur.

Alitur vitium, vivitque regendo.

hoc expertus serò, sed serìò deplorat David, postquam ad novem menses, gravif-

simum illud vulnus homicidii, & ulcus adulterii animo fovisset: *Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea.* Figuram Innocentius sumptam docet, ex plagā, quæ medico celata, non curatur, sed incrudescit, intumescit, pus generat, & ossa arrodit ac labefacit. *Isid. l. 2. cap. 24. Quid tacuisse se pœnitet, nisi confessionem peccatorum?* Hinc putredo in ossibus, quia ut reatè D. Hieronymus: *quod ignorat medicina, non sanat.*

Filia honesta cancerum in pectore, aut alium morbum occultum habet, erubescit medico aperire, manibus Chirugi committere: palefcit, tabescit, serpit malum. & ut Lucretius ait:

Ulcus enim vivescit, & inveterascit alendo.

hinc tormenta, hinc tormina, hinc dolores parturientis, ut eos describit Oseas 13. *absconditum peccatum ejus, dolores parturientis venient ei.*

Puella quæ suā culpā corruptelam passā est, ubi dies nōxve partus advenit, quibus conficitur cruciatibus, quos patitur æstus cogitationum, quibus dolorum spinis, ac moribus laceratur? jam dedecus familiæ, jam nota iniusta proprio nomini, jam matris lamenta, jam patris iræ minæque, jam fratrum propinquorumque convicia, jam denique cum omni suo comitatu, pudor & ignominia ante oculos versatur, & ipso partu, durius angit; qui puellæ illi pudor dolorque, is etiam est peccatori; quid enim aliud peccatum, quàm fœtus ex flagitio susceptus, & in animæ formatus utero? Qui ubi in auras emitti, & in aures confessarii deponi debet, ita peccatoris animum stimulat, ut dolores parturientis experiatur. Hosce etiam viri, quis credit, experti sunt: annis abhinc non multis, vir locuples ac potens, facinus quoddam admiserat, quod confessarii auribus committere, morte ac damnatione pejus ducebat; agitabat tamen mens hominem, & conscientia ad virus evomendum exstimulabat: inaudierat fortè è suggestu Antuerpiæ, neminem teneri ea peccata confiteri, quæ memoriā exciderant; hinc nihil non molitus, ut fœtum illum conceptum, expelleret memoriā. Ivit per varia

Cypri. lib. de elo & li- ore.

se. tom. 2. g. 2. hist. allica in arolo V.

2. 10.

3. eorg.

Psal. 32.

Hieronymus in Psal. 37.

Lucret. l. 4.

Horat. l. i.
Epist. 11.

voluptatum genera, scelera sceleribus cum-
mulans, vel ut antiquum illud obrueret,
vel ut novo scelere concepto, quasi cla-
vum clavo pelleret. Sed frustra omnia;
abit in exterarum regiones, quasi seipsum, &
onus suum esset relicturus in Belgio, sed
Calii non animū mutat, qui trans mare currunt.
Igitur animum fluctuantem ad studia ap-
pellit, quæ totum hominem petunt: ut sunt
Mathematicæ, Astrologicæ, & his affines
disciplinæ; sed & frustra. Audit tandem
peccata contritione deleri, & ad bona
opera tamquam ad sacram anchoram,
pro felici portu confugit: dormit in cine-
re & filicio, multa in pauperes erogat; sed
animus vel sic magis indes aggravatur.
Quid agat? jam dolores ac stimulos ferre
non sustinens, non aliud quàm foedæ mor-
tis interitu, vitam finire decernit. Itaque
rhedam conscendit, domum, quam fune-
stæ tragœdiæ locum designarat, repetit.
Occurrit de viâ è nostris Patribus unus
aliquis, quem ex rhedâ conspicatus, rogat
ut currum conscenderet, vincitque recu-
santem importunitate: Pater de Deo di-
vinisque rebus sermonem iniecit, & ut
fortè tempestas erat, de conscientia secu-
ritate, de bono confessionis inter cætera,
verba fecit. Terigit hominis ulcus, qui
stomachabundus, quid ais? inquit, unde
me nosti? cui pater, numquam, inquit, te
vidi, sed nos de more, ejusmodi sermo-
nes miscere solemus; at si quâ in re, ope
meâ eges, præsto sum. Jueris, inquit ille,
sed quid si confiteri renuam; ratus pater
cedendum tempori, pro dolo hominem
capit, spondetque se missâ confessione
remedium allaturum; arripit ille conditio-
nem, ad acerba quæque se obiicit. Pater
cùm domum appulisset, jubet epulum in-
strui, & se hilaritati daret, quâ maximè
egebat nocte illâ decretoriâ; postridie
quædam puncta meditationis dedit, ad
excitandam in Deum fiduciam: tum exa-
men conscientia, non ut confiteatur, sed
ut in memoriam reducat, & de singulis
doleat. Tum denique in vicinam sylvam
educit, rogatque num benè conscientiam
discusserit, & ne quid fortè præterisset,

quærit ex illo quædam, per atrociam quæ-
que delabitur, tandem illud - ipsum, quod
angebatur, attingit; ubi perturbatur miser, &
illud, illud, inquit, est triste, infandum mô-
strum quod eloqui non audeo; tum pater,
jam, inquit, confessus es, neque pluribus
opus, nisi ut cætera prodas, fecit & onere
illo levatus animus conquievit. Quot
hodiernâ die ita gravidus ac gravatos re-
perire est, de quibus Propheta: *Tremor
apprehendit eos, ibi dolores ut parturientis.*
Offert se obstetricem benigna Mater Ec-
clesia, ut in angulo templi onus deponas;
quod si renuas, *dolores parturientis superve-
nient tibi*, ut clamare compulsus, furibun-
do patri in lanienam cedas; quemadmo-
dum non ita pridem opulentæ filia acci-
dit, quàm mater pallidam, deficientem,
debilem conspicata, solam convenit, ex
eâ conquirat, num quid lateat? videre, se
signa quædam: in sinum matris confiden-
ter deponeret, honori ejus, patre inscio,
se consulturam. Negare & pernegare, in-
terim hora partus advenit, & inexperta
dolores, vociferari, accurrere famuli, pa-
rens stricto ense matrem cùm prole trans-
figere. Quantò satius & tutius rem om-
nem matri aperuisset, ita peccator confi-
teri detrectans, Deum vindicem, ad ul-
tionem provocat: Ambr. in illud Psal. 31.
*Quoniam tacui inveteraverunt ossa mea dum
clamarem totâ die: Clamare & tacere*, inquit,
*inter se repugnant; quomodo ergo poterit fieri ut
aliquis clamet, & taceat?* Quia dum tacet
peccatum commissum, hoc gravior, in-
quit Ambrosius, impœnitentia, quæ inter
peccata in cælum clamantia, tacendo cla-
mat, & vindictam Dei, non secus ac cla-
mor Sodomorum laessit: nam ut rectè
Bernardus, *Pejus est confiteri nolle, quàm le-
gem contemnere; pejus est Dei offensam non sa-
tisfactione placare, quàm peccando Dei bonita-
tem offendere.* His certus est interitus, quia
clausit super eos puteus os suum.

Psal. 46.

Bern. serm.
de confess.

§. III

Exempla eorum, qui peccati virus occultantes,
malè perierunt.

Pius juxta ac eruditus auctor Ludovi-
cus de Ponte Confessarios instruens,
int er

Tom. 4. de
Christian.
perfect. tra
5. cap. 7.

inter motiva ad dæmonium mutum expellendum, varia exempla ad horrorem inducit. Inter cætera, matronam quandam fuisse commemorat, in pauperes omninò profusam, cui nec maritus concedebat, sed & ipse pater pauperum passim audiebat; at illa, instigante dæmone, cum famulo consueverat, & prolem enixa interfecit, idque iteratò: hoc tamen liberalius sua in pauperes erogabat, quasi verò hic l cum haberet illud Daniëlis, *Peccata tua Eleemosynis redime*. Et sicut aqua extinguit ignè, ita eleëmofyna extinguit peccatum. Quod Hæretici perperam admittunt, ut eventus edocuit: ubi enim crimen suum ad tumulum, & ad inferos deduxisset, filius ejus religiosus ferventes preces, ac pœnitentias Deo offerens, matrem conspexit inter duos tartareos dracones, qui horrendè pectus, totumque corpus dilaniabant, dixitque filio, se æternis pœnis mancipatam, quod reticisset in confessione adulteria, quæ commisisset, nec quidquam eleëmofynas profecisse, quia, inquit, *nullum bonum proficit, ubi virtus confessionis deficit*. Dæmon hïc, ut quotidiana experientia docet, custodem carceris imitatur: parum ille curat, si captivus ludat, bibat, cantet, modò ostium probè obseratum sit ne evadat: ita & custos stygis, ac miseræ animæ; illam & templa frequentare, orare, & conciones audire, & eleëmofynas dare, imò & epulari è mensâ Domini; modò ostium oris clausum maneat, nec scelus foras prodeat.

Aliud refertur de quâdam moniali quæ quòd reticisset peccatum carnale, solâ cogitatione admissum, in æternum damnata fuit. Fuit quæ se exhibuit filix, in specie porci, se damnatam dictitans, ob peccatum in confessione suppressum. Recentius hoc, quod refert Lobbetius ex historiâ Indicâ, anno Christi 1590. in urbe Itatâ, sita in Indiâ Orientali, puella fuit Christianis sacris imbuta, cui nomen Catharina: hæc victa carnis illecebris, in secretiore conclavi, remotis arbitris, non alio teste quàm conscientia, fœdæ libidini sese dedit. Ne porrò magis dederet,

eam retigit vindex Dei manus, & lethalem morbum immisit, futurum opportunum, si modò voluisset, monitorem. Ægrotâti adfuit Sacerdos è Societate Jesu, eamque officii sui admonuit, ut confessione sacrâ, maculas animæ elueret: paruit illa, & novies est confessa; at leviora tantum peccata, semper enim pudore velut os obstructum habens, noxam illam propudiosam alto silentio pressit: ubi è cubiculo Pater abscessit, ancillis inter colloquia ac familiares jocos enarrat, refertque objectum sibi, dum conficeretur hinc stygii Æthiopis monentis ac minantis, ne scelus quoddam in lucem ederet; inde Divæ Magdalenzæ speciem, hortantis ad integram confessionem. Quæ dum audiunt ancillæ, patrem ilicò revocant, audita exponunt. Hic sedulò ægram rogat, obtestatur per quidquid sacrum est, ut liberè explicet, quidquid animam gravare posset, eandem paucas post horas è cubiculo, in domum æternitatis, è lecto ad solium judicis evocandam; ni parear, jactam esse salutis aleam; mirum dictu, sed verum tamen, surdæ canit, & operâ perdit; adèd misellam animalum occupaverat mutus dæmon. Morbo igitur mortique cedit, & suam illam noxam, & infandum scelus ad stygem defert, æternamque noctem. Verùm Dei erga superstites miseratio, voluit, Catharinam rursus in auras, lucemque invitam venire, seseque uni ex ancillis tistere, sed horribili specie, inter circumstantes flammæ, ac voraces rogos, qui illi erant quasi pro cyclade; in quâ dum gemit, hæc ad exemplum cautelamque multorum addidit: æternis illis ignibus additam se, quòd leviores in confessione edixisset, celasset autem culpas graviores, inviram quidem ac reluctantem illud effari, cogitamen à Deo, ut suo unius malo sapiant multi. Videris parum esse leviores noxas in sacrâ exomologesi exponere, imò & graviores, si vel unica lathalis noxa reticeatur, nullum peccatum remittitur, sed insuper gravissimum sacrilegium inducitur: quod ad oculum conspexit ille, qui è fœminæ confitentis ore,

ad

p. 4.

et. Dom,
ad q. 2.Tom. 4.
Christi
confitentis
ore.

ad singula scelera tetrum bufonem exire vidit, ac sub finem omnes agmine facto redire, in os intrare, & ingentem ceteris grandiore sublequi, ut apud eundem P. Ponte videre est. Et quoniam impossibile est, detestari unum peccatum, verbi gratiâ homicidium, & dolere ut est offensa Dei, jus ejus violat, amicitiam tollit; & non detestari ac dolere de altero, verbi gratiâ, adulterio, quod eidem objecto formali subest, uti nec uni articulo fidei credere & discredere alteri, qui substat eidem revelationi & iisdem notis credibilitatis: ita nec unum sine altero remittitur, ut S. Thomas: *nullum peccatum remittitur, nisi quis justificetur*: nemo enim simul justus & peccator est. Hinc Christus quando ex obsessis dæmones ejecit, semper omnes simul expulit. Quare & confessio Judæ sacrilega, nulla fuit, quia non integra: dum dixit, *peccavi tradens sanguinem justum*. Quia ut advertit Ambrosius: *non omnia confessus est*, tacuit corpus Christi à se sacrilegè sumptum, tacuit furta & fraudes suas. Facit hîc quod in vitâ S. Sebastiani legimus, de Chromatio urbis præfecto, qui podagra doloribus vexatus audiit à Sebastiano, si idola sua omnia confringeret, sanitatem recuperaturum: obtulit ergo 200. idola Sebastiano confringenda, nec tamen convaluit, collegit Sebastianus adhuc idolum aliquod ab eo reconditum esse, addens, nisi & illud proderet, non restituum sanitati: digito itaque in mento ostendit cubiculum, vitreo opere affabre factum, in quo stellarum erat disciplina, ipsique præ ceteris chara, ex qua divinabat de futuris, pretio 200. auripondo sibi comparata, quâ confractâ, de repente convaluit. Pari modo ni ru omnia idola scelerum tuorum, quæ in conclavi cordis geris, confringenda tradas confessario, non percipies sanitatem. Sed hic dæmonis astus est, ut quemadmodum rei, in torturâ facillè minora furta produnt, modò capitale facinus Judicem celare queat, ita accidit ut ubi templum peccator ingreditur, quasi sacro horrore percussus, confessionalia ut divinæ justitiæ tribuna-

lia intuens, apud se tacitus sentiat, *terribilis est locus ille*; sitque dum sese conscientia stimulante in sedem confessionis, quasi in equuleum conicit, ubi deinde fœdum illud monstrum exponi debet; tum verò lingua titubar, vox hæret, nutant oculi, rubescunt genæ, colliduntur genæ, totisque artibus sudor anxietatis indicium inquitur, *tremor apprehendit eos, ibi dolores ut parturientis*: ad quos pellendos,

§. IV.

In foro externo crimen fateri fatale est, in hoc saluti & honori.

August. in Psal. 66. *Confiteantur tibi populi omnes, latentur & exultent gentes*; sic ait: *Ille qui plagis in tormentis, si vitus dolore fuerit, profert ad mortem vocem suam, nusquam ergo latus, nusquam exultans. Antequam confiteatur exarat ungula, cum confessus fuerit, damnat carnifex. At judex cælestis ad hoc exigat confessionem, ut liberet humilem.*

Subscribit Cassiodorus in Psalm. 74. *confitebimur tibi Deus, confitebimur. Mortem, inquit, plerumque generat, vel semel terreno judici crimina confiteri; Deo autem frequentata confessio, non parit periculum, sed salutem*. In foro externo ut canit Poëta:

Non est confessi causa tuenda rei.

In foro Ecclesiæ,

Non est confesso culpa luenda reo.

Illic crimen fateri discrimen summum est. Hîc crimen fateri, delere est, nec modò salutis, sed & honori est. Addit Chrysostomus: *in mundanis & forensibus judiciis post accusationem, & criminum confessionem, restat mors: apud divinum autem tribunal, post accusationem & confessionem criminum, datur corona.*

Per confessionem, non modò quantumvis sceleratus absolvitur, sed à morte ad vitam, à patibulo ad solum, à laqueo ad coronam, hæres regni cælestis adoptatur: & latronem in exemplum adducens: *Ecce, ait, quantum præstitit confessio, ut sine dilatione introduci latro mereretur in paradysum*. Ita Deus nos latrones, adulteros, homicidas, deicidas, unicâ confessione, non modò culpâ absolvit, sed in filios, ac hæredes regni sui transcribit: si cui reo apud terrenum

S. Thom. in
suppl. q. 2.
art. 3.

Surius 20.
i. 2. m.

Chrys. h.
in c. 47.

Plutarch.

terrenum iudicem sua crimina confitenti, absque ullo alio dispendio, venia ac libertas concederetur, quis non fateri mallet, quam ea per tormenta extorqueri, & tandem ad mortem damnari? & quis non damnatorum, si modò igneo suo carcere exire posset, non toti mundo scelera sua evulgari vellet? fertur Dux d'Ossoua Vice-rex Neopolitanus, amœno vir ingenio, quâdam die conscendisse Triremes, ac faciem hominum contemplatus, quemque percussatus, quid deliquissent quòd ad Triremes damnati essent? singuli se operosè excusare, innocentiam suam multis perjuriis contestari: cum in unum aliquem tandem incidit, qui ingenuè confessus est, à prima juventute se hominem nullius frugis fuisse, à parentibus profugum, vitam furtis ac rapinâ sustentasse. Quod ut Dux audiit, è vestigio, de Triremicum exscendere iussit: tu unus nequam in hoc tam honesto proborum virorum consortio, facile alios corrumperes; atque hoc lepido dicto, hominem confitentem, libertate donavit: non secus stygius ille pyrara omnes illos in Triremi suâ, stygem trajecturos detinet, præter eos, qui scelera sua Duci ac Regi nostro confitentur qui non modò in libertatem filiorum Dei, sed amplissimis in super gratiæ donis ac muneribus, & regno, ut dictum est, donantur. Quod solidè confirmat Cassiodorus: *Mira compensatio, stupenda vicissitudo! Domino suo proprio maledicere, & ab eodem præmia salutis accipere! quis non incitaretur ei ad præmium confiteri, cui non possis negare quod feceris?* ad præmium confessus est prudenter impudens, latro insignis Crocotta, de quo hæc apud Reibadinera, in Principe Christiano me legisse memini: Octavius Imperator publicâ præconis voce, decies millia sestertiûm promisit se ei daturum, qui sibi Crocottam latrociniis insignem, & latronum ducem adduxisset: hoc ubi rescit Crocotta Imperatorem adiit, se Crocottam esse dicens, inque ejus potestatem se tradens, petiit sibi pretium dari, quod tradenti Crocottam promississet. Fecit Imperator, aurum dedit,

& in suam fidem conciliatum admisit. Idem habes de Themistocle, qui se Xerxi sistens, ducenta talenta reulit. Peccatori Deus gravissimè minatur, pretium ingens addicit, si sistendo se reum confiteatur. Tandem si nec pretio immensò sibi proposito, pudorem superare, nec ora referare queat, ratio evincat, & arctissimû sigillum, quo sacerdotis os signatur, quasi statua elingui confiteri suadeat.

§. V.

Sigillum confessionis arctissimum.

Secretum naturale cum gravi meo incommodo servare non teneor, cum non censeor ad hoc me obligasse; litteras resignare ob bonum publicum, quandoque ob privatum licitum est. At sigillum confessionis tam arctum, tam firmum est, ut ob nullum unquam privatum vel publicum incommodum, ullo umquam casu liceat revelare. Gregorius Papa C. *Sacerdos & C. utriusque sexus. Nec verbo, nec signo, nec alio modo.* Quid si confessarius à zelo typo rogetur an ab uxore tale flagitium, & ut vicarius Christi clam non audierit? *Lugd. disp. 23. n. 104.* citra mendacium & perjurium respondendum, non; quia respondet ut homo. Imò Bonaventura & Alensis, ajunt illum mentiri, si diceret se scire, & habere scientiam vulgandam, quæ soli Deo reservata est. Unde nec forum externum scientiâ ex confessione hautâ, ullo modo uti potest, ut præclare docet historia, quam refert D. Petrus de S. Romualdo. *chronologicis & historici ad annum. 15 9.*

v Coninck, hic dub. 2. num. 29.

Part. 3. thesauri.

Certus quidam Confessarius in Ecclesiâ Tolosânâ morte turpissima damnatus est, in hunc modum. Civitatis illius civis emerat à quodam caupone 5. aut 6. vini dolia; paulò post adeundem visit, ut curret ea in ædes suas devehî, antea tamen prælibat, censeque non esse idem vinum, quod priùs selegerat: Unde cauponi succenset, qui civi cum crudius responderet, à verbis deventum est ad verbera; hunc qui fortè ad manum erat, caupo malleû ferreum adeo validè in civis caput impexit, ut mortuus ilico conciderit: Atque eo in ipsâ cavea sepulto ad domesticos suos,

Y

assiod. in ab. 118.

Reibadina Princeps 2. c. 15.

suos, vultu planè sereno revertitur. Complures obierant menses, dum instans solè-
nitas Paschalis hominem commonet, ut
animum confessione expiet, & manus à
sanguine innoxias reddat, præcepto ob-
temperat, seque apud sacerdotem de ho-
micidio, adiectis omnibus circumstantiis
planè ac plenè accusat. Pœnitentiam ac-
ceptat, & ritè absolutus, sibi ac Deo resti-
tuitur. Dum ecce sacerdos hic, exiguo tē-
poris intervallo, unum aliquem ex civis
demortui filiis conspicit, cui per tran-
sennâ subindicat, animæ parentis memor
esset, illum jam pridem vivis ereptū. Avida
hæc aure & animo bibit filius, atque unâ
una jure jurando sacerdotem obtestatur,
exponat quis parentem sustulerit. Quod
detrectat arcano se confessionis sigillo te-
neri affirmans. Interim non acquiescit fi-
lius, sed die proximo insequenti rursus
Confessarium convenit, eique crumenam
nummis fartam obtulit, quibus animū
illius expugnavit, omnemque, prout per-
acta est, tragœdiam enarrantem audivit.
Hic ilico rem ad judicem deferre, condi-
ctis testibus cauponis ædes ac caveam in-
teriolem lustrari postulat, cadaver depre-
henditur, caupo tenetur. parlamento sisti-
tur, homicidium à se perpetratum ultro
faretur, seque ipse reum mortis condēnat,
sic tamen vr palam omnibus liberè conte-
statur neminem nisi solum Deum & con-
fessarium sceleris sui conscium esse. Hac
protestatione facta consilium urget ut fi-
lius edicat quâ viâ incognitionē homicidæ
devenit; qui dum tergiversatur, in car-
cerem conjicitur, ubi confessarium tan-
dem inculat: comprehenditur & hic, ne-
gatque à se crimen manifestatum: gra-
viora veritus fingit nudo gladio filium si-
bi jugulum petiisse, ut parricidam expo-
neret, adeoque metu qui cadit in virum
constantem, adactum fuisse, quæ circum-
stantia negotium nonnihil suspendit, do-
nec tandem res tota innotuit, atque hæc
justissima in eum iudicum sententia de-
creta est, confessarius hic laqueo præfoca-
tus exureretur; caupo verò quasi omnis
flagitii, de quo via ordinaria nil cōstabat,

immunis; domum suam liber dimissus est.
Justum certè & dignum hoc parlamento
judicium. Accedit non ejusmodi dumtaxat
peccatum mortale, sed vel levissimum
veniale sine gravissimâ culpâ & poenâ ma-
nifestare non licere. Contra ac hæretico-
rum ministellus quidam, de quo Sandæus:
cū orationem funebrē in exequiis viri
honorati haberet, fuisse quidē virum bo-
num dixit, cujus justa persolvebantur: se
tamen tantum in cōfessionibus audivisse,
ut non semel suspendium meruerit. Plu-
ra in eandem materiam absurda Grefse-
rus, Scererus, aliiq̄ue in hâc palæstrâ ex-
ercitatissimi congerunt, unum aut alte-
rum delibasse sufficiat. Nō multum efflu-
xit temporis, quod capitaneus adjudicare
debuerit suspendio militem ob furta, au-
vim, quam exercuerat in rusticos & colo-
nos, quæ cū miles pernegaret, nec jure
cum ipso procedi posset; accessit quidam
Prædicans, miseriq̄; hujus confessionē ex-
cepit: qui re probè intellectâ, ex templò ad
capitaneum concurrit, dicens: Domine
hunc militem turò & securè potes suspen-
dio adjudicare, non enim hoc dumtaxat
facinus, sed & aliud longè enormius, eum
reum facit. Quam historiam, inquit Pater
Scererus, ex ore capitanei excepi. Quis ta-
li sigillo non reformidet arcana commit-
tere? ibidem & aliud in re simili com-
memorat: non longè Viennâ, vidua quædam
Prædicanti in confessione aperuit, quod
post obitum mariti à liberorum pædago-
go domestico imprægnata fuisset, quem
tamen jam in maritum duxisset: Prædicās
hæc intelligens, rem totam ilicò Dominis
fundi exposuit, qui quàm primū misè-
ram è domo, & fundo exigunt, & extru-
dunt, nec id satis Prædicanti, sed ipsam
confessionem mulieris coram frequenti
concione deblaterat. Quid mirum si con-
fessionem auricularem illic oderint, ubi
Prædicantes arcana prædicant, & quid vis
effutiant, ut laguncule plene musto, quæ
spiraculo carent? Aliter in Ecclesiâ, ubi
hoc sigillum irrefragabile, ac inviolabile,
ne pro totius regni jactura fragendum
est, nec ob ullum incommodum, etiam

Sand. mediu-
cus Evang.
l. 2. comm.
14.

Grefserus in-
Panegirico
Misenico
cap. 14.
Scererus
conc. 1. Dom.
1. post. Pa-
scha.

V. P. Scere-
rum Dom.
3. Quadr.
c. 3.

spirituale,

spirituale, quantumvis magnum. Quod si sponsus confiteatur pastori cognatam tuam esse, quam ducere statuit, tenetur eos pastor conjugere, etsi matrimonium nullum sit. Quid si sacerdotio iniciandus se fœminam, vel ipsi Episcopo confiteatur; tenetur fœminam consecrare, aut si ad aliam dignitatem promovendus, non potest ex hâc scientiâ ei suum suffragium denegare. Ita communiter Doctores. Addit Lugo, etsi sciat ex confessione suum confessorium non esse sacerdotem, teneri illum frequentare. Omnes tamen fornicationes in ejusmodi matrimonio, omnes sacrilegæ consecrationes, omnes absolutiones in ejusmodi sacerdote, minus malum censenda sunt, quàm sigilli, vel in minimo resignatio, & ut rectè Bonacina cum Suare, Reginaldo &c. si in ullo casu certè & in altero aliquot facilè par necessitas reperiretur. Hinc multò minùs ob bonum temporale infringere liceret: confitetur, verbi gratiâ, famulus hero canonico, se 4. libras ex arcâ furatum. Nequit ob hæc famulum dimittere; hæc enim ex confessione gravis reprehensio est. Quid si urbem prodendam? nec hoc invito confitente, ad totius urbis incolumitatem, prætori aut gubernatori indicare licet. Quid si nocte insequenti sacerdoti mortem intentatam, aut jam celebraturo, vino presentissimum venenum admixtum in confessione revelet? non posset aut ædes deserere, aut sacrum omittre, cum suspicione revelandæ confessionis. Sed tenetur vinum illud sumere, ad ædes se transferre, etiam in statu peccati mortalis ubi etiam confiteri non posset, excitatâ contritione & Deo se commendando. Ita docet Scotus, Diana, & alii: super hâc re exagitavit Henricus IV. Galliarû Rex patrem Coton, qui ei à confessionibus erat, & quo utebatur plurimum: hunc comiter, sed perplexè satis percunctatus est, quid asturus esset, si quis ei confiteretur se Regem occidere, cum suis decrevisse? ad quæ Cotonus: pro viribus dissuadere, ac impedire satagerem: quid si, inquit Rex, monenti & suadenti non obtemperaret? tum, inquit, saltem præsto & præsens esse

vellem flagitio. Quid subsumpsit Rex mihi inter scias existenti inde præsidii esset? me, ait Cotonus, medium obiicerem, & per pectus hoc meum, sica priùs transiret. Hæc amabilis evasio, Regem in complexum Coronis compulsi, hoc brevi elogio adjecto: *bien trouvé*. Prudenter dictum, & fortiter ab omnibus confessoribus probandum. Sed hæc rationes humanæ: quæ si non moveant, divinæ & veritatis æternæ vim inferant, aliquando adfore diem, quo omnia nuda & aperta, quæ hîc æterno silentio involvenda, confiteri erubescimus. Testem invoco non Africani modò, sed & totius orbis lumen Augustinum, qui sic secum ratio cinabatur:

Ecce coram tot millibus populorum nudabuntur omnes iniquitates meæ. Hanc rationem primo, ex quatuor iis quæ confessionem retardât, opponit Damianus: „Quantum colligere pos-

sum, inquit, quatuor præcipuè occurrunt, quæ „impediât confessionem: pudor, timor, spes & „desperatio. Nihil fortius ad expugnandâ gratiam Dei, quàm pudor humanus, quia dum

„erubescimus confiteri, quæ commisimus, Deû „minùs, quàm homines reveremur; hæc est confusio, adducens peccatum. Opponamus ergò

„ei considerationem rationis, reverentiam inventis Dei, comparationem majoris confusio-

„nis: ut enim confiteamur, ratio movet; Deus „cogit, qui videt; & si confundimur hîc dicere,

„quid erit in illâ magnâ confusione, ubi omnia patebunt? Cùm eò veneris infelix homuncio, quò te flectes? quas latebras quæres? quibus os tuum, os impudens, frontem effrontem tenebris

vallabis? nonne tunc incipies dicere montibus: „Cadite super nos. & collibus, operite nos? Hoc onus si

„velis, nunc excutere vales. Aperi os tuum, & atrahes spiritum vitæ æternæ. Hæc via cõmunis ad Deum, fons tam justis, quàm peccatoribus parens, qui criminû abundantiam, abundantiori liquore detergit. Primò reddit innocentiam stotiam, & fugitivum filium in patrem, nos reduxit amplexus. Et hoc fonte felices

„Apostoli lachrymæ profuserunt; in hoc peccatricis fœminæ dæmonia sunt submersa; per hunc adulter & homicida David, spiritu principali legitur confirmatus, in hoc felix ille

„voluntatus est latro, qui brevi ponte crucis de patibulo ad regnum, de supplicio in paradysum, translatus est; consummatus in brevi, explevit tempora multa. Denique ut cum eodem eminentissimo Cardinale concludam, confessionis

„bonum quantum vel quale sit, non est nostræ tenuitatis laudibus efferendum, cum præclara Patrum ingenia multis eam insignierint documentis.

Aug. medit. cap. 4.

Damian. serm. 58. in festo S. Andrea serm. 2.

Lug. 23.

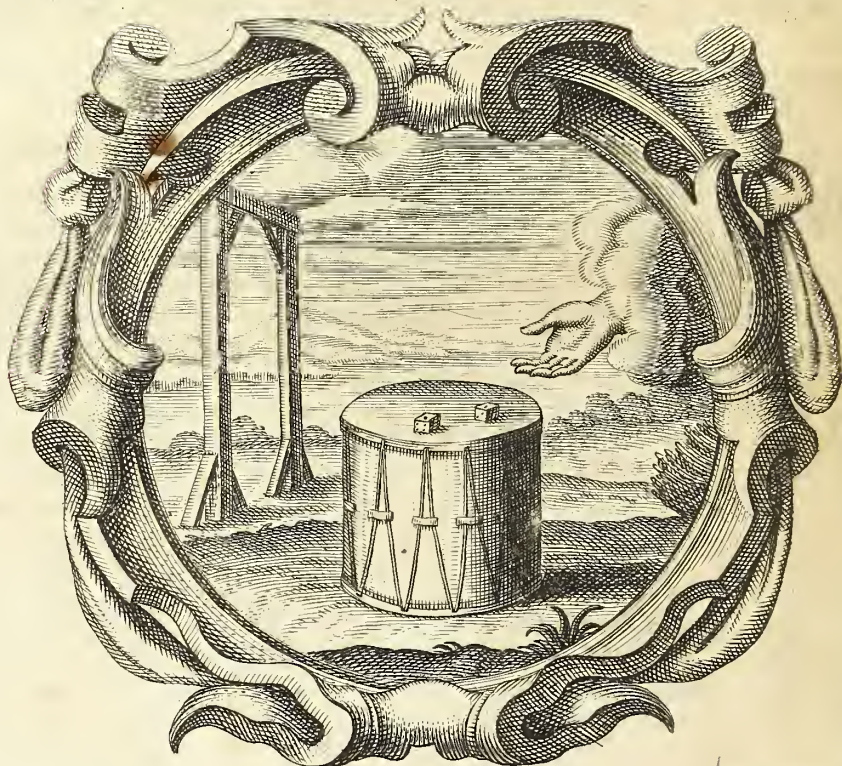
B. P. Damian. serm. 69. in dedic. Eccles. serm. 1.

Lugo disp. 23 num. 105.

Bonacina tom. 1. pag. 254.

EMBLEMA XIX.

Cum subleuasset ergo oculos. Ioan. vi.

IACTU QVALIS IACTURA. VEL VNO.

DOMINICA QVARTA

QVADAGESIMÆ.

*De custodia oculorum, quorum vel unico jactu, sæpè fit jactura animæ:
Confertur cum jactu aleæ, quo non pauci bonorum, ac
vitæ jacturam fecère.*

§. I. Iactus aleæ & oculorum confertur.

§. II. Iactus hujus jactura exponitur illo Ieremie: Oculus meus deprædatus est a inimico meam. Thren. 3.

§. III. Oculorum jactus in templis perniciosissimus.

§. IV. De jactu oculorum, in obscenas tabulas.

§. V. Exempla eorum, qui à jactu oculorum, sibi temperarunt.

§. VI. Felicissimus jactus, quo oculi abiiciuntur.

Dominica IV. Quadragesimæ.
DOMINICA QVARTA

173

QVADRAGESIMÆ.

Cum subleuasset ergò oculos. Ioan. 6.

Imagno teste Gregorio:

Omnis Christi actio nostra est instructio, nemo quisquam iure demirabitur, adeò so-

letter ab Evangelistis obseruatum, quoties & quando, & non nisi gravi de causâ Christus oculos sustulerit. Luc. 6. Sublimem illam ac subtilem Theoriam discipulis suis in monte traditurus: *Elevatis oculis in discipulos, docebat illos.* Marci 7. ut surdum & mutum sanaret: *Suspiciens in calum ingemuit, & ait illi: Ephpheta, id est; adaperire.* Sustulit quoque oculos in Zacharum, de quo Luc. 19. *Suspiciens Iesus vidit illum, & dixit ad illum: Zachæe festinans descende.* Quin Joannes, qui Christum non modò in pectore, sed & in oculis gerebat, benignum ejus obtutum tertio observavit. Primo quidè cum subleuasset ergò oculos Iesus, & turbam istam quinque millium virorum intuitus, quos quinque panibus faturavit. Alterum prodigium in mortuo patraturus, venit ad monumentum: tulerunt lapidem; Iesus autem elevatis in calum oculis, ad patrem suum, tandem clamavit: *Lazare veni foras.* Ac postremò suis valedicturus in ultimâ cœna: *Subleuatis oculis in calum, dixit: Pater venit hora, clarifica filium tuum.* Noluit ut quid hæc æternæ veritatis nuntii, ac præcones, tam diserte expresserunt, tam significanter annotarunt, quoties oculos Christus sustulerit? ut discamus; inquit Ven. Beda, *Quid non solitas sit, huc illuc vagari oculis, cui perspectum erat plus oculis, quàm pedibus cadere: fortissimos, sapientissimos, hinc cecidisse: urbes, imò orbem universum, jactu oculorum, jacturam fecisse.*

§. I.

Iactus aleæ & oculorum confertur.

Clemens Alexand. jactum oculorum, non in scitè confert jactu tesserae, seu alearum, dum ait: *Tesseram virtutis ferunt oculi.* Uulgò enim tam de his, quàm de illis jactatur *ooghen woypen*; & jactus veneris in aleis, & oculis notissimus est, nec levior in jactu oculorum, quàm alearum jactura est. Nero in singulos jactus aleæ 400. HS. id est, decem millia Philippeorum dilapidabat; fuit qui horæ spatio, jactu aleæ sexdecim aureorum millia deperderet: facilis jactura, sed non levis momenti. In hunc ludum, Eva cum serpente descendit: *Vidit igitur mulier quòd bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile.* Atque uno jactu oculorum, perdidit paradysum, omnium virtutum, gratiæ, vitæ, orbis universi jacturam fecit; unde sic eam interpellat Bernardus: *Quid tuam mortem tam intente intueris; quid illò tam crebro vagantia lumina jacis? non semel in castris transfugæ sub patibulo, aleâ sortem jecere, sed cheu! duo oculi; jactus fatalis, quo bonorum omnium, ac vitæ, non pauci jacturam fecere. Sub mali ligno parentes nostri sortem jecerunt, & mortem subierunt. Ab hoc nos ludò deterrere conatur Gregor. dicens: *Hinc ergò pensandum est, quanto debeamus moderamine erga illicita visum restringere nos, qui mortaliter vivimus: si & mater viventium, per oculos ad mortem venit.* Dum nihilo minus quàm jacturam vitæ, etiam æternæ in hoc jactu formidamus, ludimus, & parenti nostro colludimus, ut Religiosus juxta ac ingeniosus Poëta Hermannus Hugo cecinit:*

Pontan. Bel- lar. part. 1. mirab. c. 70.

Paschalis lib. 1. de aleâ.

Gen. 3.

Bernar. de gradib. hemil.

Gregor. lib. 25. Moral. cap. 20.

Y 3

Cum

an. 6.

an. 11.

an. 17.

An hic.

Cum vita & mortis non felix alea jact aest

Collusor proavi dilapidantis eram.

Rex Artaxerxes olim ludit cum nobili
fœminâ Perysali in caput & vitam Me-
sabatis Eunuchi; & uno aleæ jactu homi-
nem excarnificandum tradidit. Ludit
David cum Bethsabeâ, & uno oculorum
jactu, caput Uriæ, & vitam animæ suæ
perdidit. Libet hîc cum B. Valerio Epi-
scopohom. 16. exclamare: O veloces ja-
ctus oculorum: vis scire quàm veloces?
Augustinum adi, & audi: David ille san-
ctissimus, in mille passibus, mulierem nudatâ
vidit, & statim homicidium fecit, & adulte-
rium. Quid agis invictissime, sanctissime
Propheta? Periculosa plenum opus aleæ tra-
ctas; non quando ursum & leonem dila-
cerasti; Periculosa plenum opus aleæ tractas,
non quando cum gigante decerasti;
sed periculosa plenum opus aleæ tractas,
ubi oculos in fœminam convertisti: sic
illum oculis in Bethsabeam ludentem, nō
pecunias, non regnum, sed vitam animæ
tam levi jactu dilapidantem, perstringit
Ambrosius: Fit ludus de periculo, & de ludo
periculum; vita igitur hanc aleam rectius di-
xerim, quàm pecuniam: sub momento fertur, quod
valeat in æternum.

Potentissimus militiæ Dux Holofer-
nes, cum muliere Assyriâ ludit, & uno
jactu oculorum, urbem quam in manu
habebat, & libertatem, & vitam amisit:
Captus est, ut ferunt Sacræ Paginæ, in suis
oculis Holofernes. Vita igitur hanc aleam re-
ctius dixerim cum Ambrosio, quàm pec-
unia.

Sunt qui aleæ lusu libertatem expo-
nunt, sed plures qui jactu oculorum. Bar-
cinone ex publico proposita pecunia, eâ
lege, ut aleatorum qui vinceret, eam tol-
leret, & qui amitteret libertate perditâ
ad triremes damnaretur. Repentè nume-
rus mancipiorum ingens repertus est.

Sampson ille Nazaræus divino prodi-
gio in lucem editus, qui ludit cum leoni-
bus tanquam cum agnis. Tandem cum
fœminâ ludit, & infelici jactu, oculos in
eam conjecit: Vidi, inquit, mulierem in
Thamnatha & placuit oculis meis. Dixitque

ad illum Dalila, ecce illustrasti mihi, sed & ipse
hoc ludo illusus, & captus est; & oculis
ac libertate amissâ, ut vilissimum manci-
pium: Duxerunt Gazam vincitum catenis, &
clusum in carcere, molere fecerunt. Notum
est illud Plinii lib. 8. cap. 16. sub Clau-
dio Imperatore pastorem Getulum, leonem
superasse sago oculis objecto, &
sub Alexandro in leonem Lysimachum
prævaluisse: idem de Sampson sanctus
Ambrosius confirmat: Sampson validus &
fortis leonem suffocavit, sed amorem suum suffo-
care non potuit: vincula solvit hostium, sed sua-
rum non solvit nexus cupiditatum. Celebris
divini verbi prædicator, docet ludum aleæ
esse velut rete, quo capiuntur anima. Quid mi-
rum homines oculis capi, qui in se retia
tegunt, & uno jactu quandoque plures
capiunt? Ipsi nobis oculi retia sunt, inquit
Ambrosius, & idè scriptum est, ne capiaris
oculis tuis. Et infra: Multa retia tenduntur à
diabolo, multa retia sunt, oculus meretricis la-
queus amatoris est. Enim verò si organum
oculi rectè expenderis, à formâ retis, tu-
nicam retiformem invenies. Sic se ca-
ptum, & irretitum canit infamis ille:

Cynthia prima suis miseram me cepit ocellis, Propert. 1. 2.

Contactum nullis, ante cupidibus.) Eleg. 1.

At parum hoc eum, qui se ultrò in la-
queos inserit, irretiri. Sed robustissimos,
integerrimos, vel uno jactu, oculis capi
ac tantam jacturâ facere, hoc enim verò
periculosa plenum opus aleæ esse manife-
stò convincit. Nec est quod juvenes &
cælibes dumtaxat, verùm & conjugati
sibi temperent, à Sampson & Davide
edoceri.

Fateor equidem accidere posse ejus-
modi nihil quemquam ab humanâ puel-
læ formâ humani quandoque pati; at si
sæpius ac liberius in eam, oculus conje-
cerit, jam mœchatus est eam in corde suo.
Fuit qui lusu aleæ secundò sæliciter sus-
pendium evasit; at tertius jactus fatalis
fuit. Idem in jactu oculorum confirmat
Chrysostomus hom. 17. in illud Mat-
thæi: Quid viderit mulierem, &c. semel qui-
dem, inquit, & secundò, & tertio sic videns,
possit fortasse animum continere; si verò fre-
quentes

Amb apol.
2. David.
cap. 3.

Amb. lib.
de pœnit.
cap. 14.

Propert. 1. 2.
Eleg. 1.

r. C. Scha-
der ghe-
sanchept/
cap. 9.

Pia desid.
lii. 3. emb.
38.
Plut. in
Artax.

Aug. serm.
250. de
tempore.

Horat. l. 2.
carm. Ode 1.

Ambrosio
lib. de
Tobiâ
c. 11.

Judith c. 10.

Pasciassus
lib. 1. de
aleâ.

Judicium
cap. 14.
cap. 16.

quenter id feceris, fornacemque istam horrendam sponte succendas, profecto capieris: neque enim extra naturam, aleamque humanam consistis. Paulatim scintilla illabitur, & in incendium erumpit: Hi

ludi quoque semina prebent Nequitie, dicit Ovidius, & scintillas suppeditant.)

Quis neget periculose plenum opus aleæ tractare eum, qui inter cuniculos subterraneos, pulvere nitrico instructos versatur? Salvanus lib. 3. de providentiâ, oculos appellat, *naturales quosdam animi cuniculos*: nam ut ignis, cuniculo subterraneo applicitus, non statim excitat incendiû, sed serpit exiguo pabulo nutritus, donec in amplam materiam dilapsus, arces in sublimem ejaculatur: ita hæc per oculos, cogitationes alia ex aliis, donec in cor, in fornacem concupiscentiæ elapsæ, arcem pudicitia evertant: (quemadmodum scit de Alipio Augustinus: *spectavit, clamavit, exarsit: Et non oroncti, et non toncti / et non toncti / de mÿne sproncti.*) Non leve quippe in hoc ludo oculorum periculum est, si liberè ac temerè jactentur. Aquei sunt, ignem concipiunt, juxta illud: *ἐγὼν ab ὀφθαλμοῦν*, interitumque amoris faces, cordis incendium; quas ut restingeret, providit optima rei natura, ardentibus remediû lacrymas. Unde Hieronymus c. 1. ad Titum sollicitè admonet etiam viros religiosos, ut *abstineant à jactu oculi.*

§. II.

Jactus hujus jactura exponitur illo Ieremia: Oculus meus deprædatus est animam meam. Thren. c. 3.

Est qui censet satius esse in prædones, quam in lufores incidere, nec injuriâ, cum jactus aleæ non secus ac oculorum, hominem nudet, ut Poëta canit:

Quem damnosa Venus, quæ præceps alea nudat.
Hâc tenus audistis qui uno jactu, multorum millium jacturam fecerunt; majorè certè qui omnium virtutum, gratiæ, & sa-

lutis æternæ, de quo Gregorius lib. 21. moral. c. 2. Oculus, ait, *meus deprædatus est animam meam: concupiscendo visibilia, invisibilia, virtutes amisit.* Sunt qui 30. 40. aut 80. totos annos in omni austeritate vixerunt, in omni sanctitate, virtutû ac meritorû cumulum congregarunt; quæ omnia, uno jactu oculorum miserè perdidit; et quorû casu ait Augustinus, *nô magis suspicabar, quam Hieronymi vel Ambrosii: ut meritò quis dixerit, tribus potissimum virum probum probari; poculis, loculis, & oculis;* quod accuratè observat Celada noster in Judith: *oculorum, inquit, nictatio, tessera ludus est: quo virtutis opes, & cæli gazas, velocè oculorum jactu amittit, incautus ad spectus.*

Præclare Bernardus, virtutum Thesaurus spoliari timens, ad conspectum fœminæ exclamat: *latrones, latrones;* quod quò manifestius fiat, aleam ac tessera resummo, & à Bernardo Bernardinû adlego: „ Didi- „ci, inquit, ille à fide digno relatore, quæ- „dam, dum cetera amisisset in ludo, luisse „& perdidisse dentes, atque sibi extrahi; „cum patientiâ sustinuisse; alium quo- „que bis in ludo luisse, & perdidisse uxorem; at verò quis ignorat oculos dirissimè hominè prædari? per quos non modò dentes, sed & non semel uxore amiserunt. Bernardus in illud Gen. 34. *Ut videret mulieres regionis illius*, sic ait: *O Dina quid necesse est ut videas mulieres alienigenas? qua necessitate, qua utilitate? an solâ curiositate? & paulò post: quis crederet tunc illam curiosam otiositatem, vel otiosam curiositatem, fore post sic non otiosam; sed tibi, tuis, hostibusque, tam periculosam? Sed hæc jactura gravissima, quam nemo prædonum inulit: oculus meus deprædatus est animam meam. Quod exponens Antonius Paduanus: *Latronculi sunt, inquit, oculi qui surantur animam: fieri enim assolet, ubi fures ac latrones in castrum aut amplas ædes se penetrare nequeunt, parvum latronculum per crates, & cancellos immittat, qui postibus amotis, ostio aperto illos admittat. Quò spectat illa versio Hieronymi ex Hebræo: *latronculus latrocinabitur.* rem aptè expressit qui cecinit:**

pag. 3. 22
Bernardinus
serm. 42.

Thren. 3.
Dom. 2.
Quadrages.

Aug. l. 6.
conf. c. 8.

orat. lib. 1.
ist. 18.

Het oogh / allern het oogh can gansch den mensch ontlusten :

Het is een open deuz / een inganck van delusten.

Die sonder goet beleyt/die bensters open doet/

Crejght lichter als hy meyne / een dief in sijn ghemoet.

Porro qui flagitiū ipsi inferis horribilius ducebant, per oculum lapsi sunt; quos infernalis latro, nec superbia, nec gula, nec ira, nec libido ulla spoliare poterat, per hanc rimā exiguum latrunculum immisit, qui fores aperiat, & totam animā domū spoliandam tradat. Ea propter omni pretiosa virtutum supelletilē spoliari timens opulentissimus Iob, prudenter cavit, ne hāc latrones irrepercent: pepigi, inquit, sedus cum oculis, quasi pacto inito, ne umquam hosti pateant: Etenim si vir (Iob) veluti insidiantī morti fenestras corporis claudit, iure nos monendo Gregorius subdit; comprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores ad culpam; qui innocentissimos agnos fascinant & velut scrupō in flumen coniecto, labyrinthum tentationū inducunt, illudq; Maronis de his dici potest,

Nescio quis teneros oculos mihi fascinat agnos. Exemplum in ingēs est, illud juvenis Anachoretæ, qui cum Abbate suo urbem adiens, ubi mulieres vidit; cuiusmodi exeres essent sollicitē ab Abbate quæsit; cui Abbas anseres esse respondit. Reversus puer in claustrum incessanter flere cepit; ad quem Abbas; quid vis fili mi? at ille: volo Anserem pater mi, quam in civitate vidi; quā peritione Abbas consternatus, ad suos hęc paucis habuit, oculos diligēter clauderent, cum etiam innocens, qui virtutem ignis ignorat, per oculos inardescat. Nunc ad alteram oculorum jacturam veniamus.

III.

Oculorū jactus in Templis, perniciosissimus.

Inter jactus talorum pessimus ac perniciosissimus est canis, ut ille queritur:

Semper damnosi substituere canes.

at inter omnes jactus oculorū is nequissimus est, qui canes refert, merito è templis & locis sacris elimandus, juxta illud: foris canes, venefici, impudici, foris salaces juvenes, qui, ut ait Ambrosius l. 3. de virg. docti sunt in templo ludere oculis, rotare cervicem, etiam inter sacra mysteria; quod sanè deplorat Bernardus, plus tribuunt oculo, quam oraculo, dum jactum oculorum, Dei comminantis oraculo anteponunt.

Hoc malum suo quoque tempore invaluisse luget orator aureus: Multi, inquit, ad formas mulierum aspiciendas, ad adolescentulorum pulchritudinem curiosius intuendā, in ecclesiam veniunt. Tum assurgit: non miraris quomodo undique fulmina non deferuntur? quomodo cuncta funditus non evertuntur? hac enim non fulminibus solū, sed etiam gehēna supplicio dignissima sunt. Pergit porro, & percunctatur: Quid facis homo, mulieris speciem curiosius in ecclesia perscrutaris, nec horrescis tantā Dei templū afficiens contumeliā? prostibulum tibi videtur ecclesia, & foro ignobilior. Nā in foro erubescis, etiā times, ne quis te videat mulierem sectari; in ecclesia verò Dei cum ipso Deo te alloquatur, & ab istis deturreat; eo ipso tempore maximè fornicatione & adulterio ureris, quo tibi magnā voce intonatur. ut ab his fugias, nec horrescis, nec stupes. Hactenus Chrysostomus, quem urinā audirent impudorati nostri adolescententes, qui per veloces jactus oculorum, quos in Sabiniano reprehendebat Hieronymus, in ipso Dei sacrario deprædantur animas, & concepto in mente adulterio, incestu, sacrilegio, crudelissimè trucidant; Domum orationis convertentes in spelucam latronum. Nec miraris quī cælum silet, quī fulmina cōtinēt? etenim si olim vendentes & ementes, & nefas nummelariorum evertērit, quid hęc lentus spectet scelera? non flagello armatus omnes ad inferos deturbet? Hoc in gemitu colūbæ piè queritur purpuratus pater: Quis tolerandum putet, quod non desunt, qui in ipsā sacrā ade, dum tremēda mysteria celebrantur, vel dum sacra concio habetur ad populum, laqueos oculis quarunt, & juxta Dei sententiam, oculis ac corde mœchantur.

Compello vos, qui ad templi limina, vel

I.C.
 Behar
 der ghe-
 sonthept
 pag. 190.

Greg. l. 11.
 ser. c. 2.

Fr. Eclog. 3.

Raynaldi
 oculus myst.
 pag. 118.

Proper. l. 4.

Bern. serm.
 28. in Can. 8.

Chryst. hom.
 24. in Mat.
 theum.

Hieronym.
 ep. 48.

Bellar. l. 2.
 c. 12.

vel post columnas, ingredientes observatis, quid statis adspicientes? non in cælum, sed in cænum? dorso ad altare, vultu ac animo in mulierem meretricem converso? O abominationem horrendam! ait Chrysostomus, in Templo oculos non servare, ad mulierem convertere. In promptu fortè hoc responsi illis esset, quod memini quendam dedisse apud Baldefanum l. 3. de stimulis virtutum: cum nuper, inquit, viro illustri in Templo adstaret alter, non inferioris dignitatis, ingressa est puella genere & formâ nobilis: oculos hic (ut plerumque jam faciunt) ilico in eam defixit, quod cum alteri displicuisse, adverteret, hoc Davidis versiculo se purgavit: *Delectasti me Domine in factura tua; ad quem alter, perge porrò, & apud eundem invenies: Vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc.* Attonitus ille inopinato ac dextero responso, obmutuit. Oculis Virgines pupillas inhabitare natura voluit, potissimum in templis, ubi Virginis matris, aliarumque castæ imagines, similitudinè sui in oculis, ac animo amant; juxta illud Isidori Pelusioræ l. 5. Epist. 46. *Non corpus modò intactum purumque, sed & oculorum jactus (unde & νόσος, id est, puellas appellamus pupillas) Virgines seu castas decet esse; sed vitio mortalium fit, ut meretrices inhabitent.* Quod quàm indignum sit ex Ambrosio discite: *Turpes lenonum meretricumq; personæ à conspectu vel judicis, vel Imperatoris arcebantur, ne turpissimorum visus offenderet vultus Regii claritatem.* Quanto magis impudici illi adolescentes, formæ lenones, ac animæ latrones ab aris, à Christi Judicis ac Imperatoris conspectu arcendi, hoc vel maximè quòd ut Cyprianus fateatur: *Esse se non putant oculis parricidas.* Requirendus hîc magni illius præfulis zelus, qui clericum suum ilico ab altari amovit, quod animadvertisset eum, in sanctuario petulanter oculos in fæminam conjecisse. Si multi modò forènt Chrysostomi, quàm plurimi de clero, Dei que sorte ac hæreditate, vel amandarentur ad sæculi fortes, vel vigili starent oculorum custodia, & illud ludere oculus, ut Ambrosius ait, templis exularet.

Germanicus Drusi frater, ex Agrippinâ

varios liberos susceperat, sed prædilectum filium suum acerbo telo inopina mors confixit; hoc tamen solatii fuit Liviæ: puer morte sublatus, habitu cupidinis, in æde Veneris Capitolinæ dicatus fuit, quam quoties Augustus adiret, toties oculis & basio libabat. Utinam hoc tempore non essent ejusmodi, qui non Jesum ac Mariam, sed cupidinem ac Venerem assiduo in oculis ac animo haberent; non tot in obscænas tabulas oculis vagantes, animæ naufragium incurrerent.

S. IV.

De jactu oculorum in obscænas tabulas.

EX Ordine Seraphico divini verbi præco disertissimus Thomas Illyricus, octo omnino horas in chartas pictas, in aleas, in tabulas lusorias, pro concione in-vectus est, ut auctoritate publicâ ii ludi prohibiti, officinæ ubi ejusmodi instrumenta proponi solita clausæ, communi ære opifices sustentati fuerint. Altiori voce intonandum in pictorias, quàm lusorias tabulas, majori hîc jactura oculorum, quàm illic nummorum. Eo vocis sono dicendum aut stylo scribendum, ut ejusmodi tabulæ, è magnatum ædibus, privatis officinis, publicis civitatibus edicantur & proscribantur. Quanta enim vel in nuda hac ostentatione vis insit ad nequitiam, affatim docet vel unus nebulo apud Terentium: de quo Augustinus; *Flagitiosus adolescens spectabat fabulam pictam in pariete, ubi inerat pictura hæc: Iovem quo pacto Danaem*

Sapientia fruct. l. 4. in fine. v. ammalles Min.

Aug. l. 2. de civ. c. 7.

Propert. l. 2. Eleg. 6.

*Qua manus obscænas depinxit prima tabella
Et posuit castâ, Turpia visa, domo:
Ille puellarum ingenuos corruptis ocellos,
Nequitiaque sua, noluit esse rudes.*

Nam qui innocui, qui rudes, qui non norunt litteraturam, conspectâ tabulâ, compendio

Beyerlinck
poph. sacra
in. oculus.

Sal. 95.

Amb. in Pf.
18.

Cyprian. l. 2.
Epist. 2.

Metaph. in
vita Chryf.

Georg. l. 9.
ep. 9. ad Si-
renum episc.
Cyprian. l. 1.
ep. 2.

pendio scelus discunt; *Quod enim legentibus scriptura, inquit Gregorius, hoc idiotis præstat pictura cernentibus, & adulterium discitur, dum videtur.*

Hinc prudenter Aristoteles l. 7. polit. cap. ult. Magistratum instituens, jubet prohibeant ut ne imagines statuæ ejusmodi uspiam locentur, neve cui aliquando civium fas sit, eas intueri. Cum hoc sit, teste Gregorio illo Nysseno, *fornicari oculis in picturis: quæ vel muræ vel moitæ, mores & amores vivos referunt, atque ab ipso Ectypo, non rarò ducunt ad prototypum.* De quo exstat non inficeta historia. Nobilis quidam ad speciosæ mulieris ædes miserat pictorem, ut formam ejus delinearet; importunè supervenit maritus, qui irâ succensus, pictorem è vestigio domo exturbat, dicens nimis pronum esse, ut post copiam seu Ectypum, ipsius etiam originalis, & prototypi cupiditas nobilem incenderet, atque uxor sui quoque copiam faceret, ad dens, sua etiam tela telam habere, quæ cupidinis tela, in corda jacent. (Appositè Chrysologus: *Formant adulteria in simulachris, fornicationes imaginibus mandant, titulant incesta picturis; in taperibus cupidines, qui tela vibrent;* Imò Narcissi in aquis inardescunt, & accendunt. Hoc efficacius quò elegantius expressi. Est in familia principe, Romæ conclave, in quo à Michaële Angelo diabolicè 12. Jovis adulteria ad vivum depicta, eadem videre est prope Lovanium in domo suburbana. Qui hoc in excusationem adducunt, sibi ea servire, conjugatos nihil pictis aut fictis commoveri; quasi verò nemo quisquam ex Ephebis, è pedissequis, è liberis, è posteris in hæc unquam oculos conjecturus esset, credite, vel jactus unus fascinat agnos.

Josephus l. 2.
de bell. c. 8.

Refert Josephus, rerum Judaicarum scriptor illustris, Pilatum olim nocte intempestâ opertas Cæsaris imagines Hierosolymam intulisse, imò & in Templum, & in sacra adyta, sacras aras extulisse credit Divus Hieronymus. Ubi toto triduo jactari cœpit ea fama & increbescere, illatas à Pilato Cæsaris imagines; primùm alto stupore mœroreque defixit, tum deinde in que-

telas, in lamenta excivit, tum denique ad tumultum & apertam seditionem vertit: undique enim accurrere, affluere, advolare Judæi; Pilati ædes cingere, & omnia clamoribus, querelisque complere. Ad extremum unâ voce, uno sensu rogare, obtestari, ut eæ imagines illò ilico tollerentur; cumque id renuisset Pilatus, votorum suorum tenaces Judæi; velut evicti fractique immenso doloris pondere, omnes proni in terram corrûere; eodemque vestigio totis quinque diebus, & noctibus hæsere. Displacuisse Pilato tenaces animi, & in suscepto proposito, nimium ut videbatur, obfirmati. A quo ut revocaret, ad verba minas, & ferrum addidit. Itaque statuta die concionem evocat, quasi ad eam verba habiturus; sed tacente Judice, sonant arma, & horrendum intonant: dato quippe signo, expediti milites evolant in confertum populum, enses nudant, toti que in vulnera ac cædes imminere videntur; quibus oculis, quâ fronte, quo animo Judæos credis, & ferrum cervicibus incumbens, & mortem obviam excepisse? oculis certè irretortis, fronte exporrectâ, animo interrito: viz enim armorum fulgor oculos percusserat, cum omnes vitæ, sanguinisque prodigi, in ferrum accidere, in genua prolabi, cervicem ultro nudare, aptare in vulnus, & ferrum, mortemque votis omnibus haurire. Terruit ea res perculitque inimici Judicis animum, & magno religionis sensu commovit; cui ut pareret, imagines omnes Cæsaris, procul jussit amoveri.

Hæc dum audis, dum legis Christiane, quæ te Judæorum invadit opinio? quæ existimatio pietatis? aliquid fortasse detractum primæ libertati, aliquid legi ac religioni fuisset, si imago una aut altera Cæsaris, Hierosolymis exponeretur. Et tu non Cæsaris, sed Jovis adulteria, Veneris, Bithlidis, Pasiphaes, aliorumque scortorum, (sic enim omnes istas prostitutas in Tabulis appello) non modò non ædibus, ac uribus ablegatis, sed in abacis ac archivis, quasi in aris spectandas, & adorandas deas exaltatis. Optimè hoc cavuit inter suos Carolus Borromæus, dum in synodo quadam hæc

hæc laudabiliter statuit: *Amoveri curabit patresfamilias quæcumque domi suæ sunt, Christianæ familiæ instituto indigna, quæque Dei oculos offendunt; imagines obscænas & turpes incendat.* Quàm pauci patresfamilias, hæc in se, quæ lex æterna in omnes sanxit, Musæa, conclavia, atria lustrent, quid lustrandum, quid flammis purgandum, oculis occurrat. Disputabatur Compluti à doctoribus, de impudicarum tabularum corruptelâ: quibus elegantix atque artis obtentu depravari mores, ingentesque animis clades inferri, non sine habentium flagitio, satis constare videbatur. Malè plerisque dissimulatum periculum. Ubi de eo constitit, domi diutius habere noluit matrona quædam, pudicitix quàm opum ditior; vidua hæc erat, habebatque relictas sibi à viro tabulas, artis elegantiam commendatissimas, & pretii ingentis: sed ista his nihil impedita, ne aut pretio distractæ, aut amicis donata, alienis domibus ignem inferrent, flammis abolevit. Ars è eo incendio aliquot nummorum millia, sed quovis pretio bene constat pudicitia. Alterum eodem stylo & auctore subnecto: cænabat cum proceribus Matthias Hovius Episcopus Mechliniensis, apud unum illorum, qui cænationem multa pretiosâ veste tabulifque elegantissimæ artis adornarat; reliquas inter, unam laudabant convivæ, cui plurimum quidem ab arte laudis, sed tantum ab argumento, ipsaque artificis impudentiâ, inesset obscœnitas, ut Hovius sine multo gemitu eam & conspici & laudari ferre non posset; ergo ad ædium dominam conversus, quantâ potuit contentione egit, ut scædam illam tabulam flammis aboleret: se pretium quantumvis magnum, de suo præsentaturum; paruit monenti Episcopo hospes, laudabilior nisi pretium accepisset: quasi verò non ipsa sibi pretium virtus. Sint Aristidis, sint Pausaniæ, aut etiam Nicophanis infames labores; quo magis insignes, hoc magis in ignes præcipitandi sunt. Fecit hoc singulari posteris relicto exemplo vir nobilis, urbis Gandensis, tum Proprætor, D. Ægidius Vander Meere: qui ubi in nundinis annuis officinam satis co-

piosè instructam ejusmodi scædis tabulis conspexit, pretium licitatus, omnes adædes suas deferri curavit, omnesque Vulcanos consecravit; hanc gratiam faciens quod in pretium Dominum non appenderit. O ignem luculentum! & factum ex igne clarissimum! hanc laudem qui æmulantur, factum imitetur, ut à flamma famam mutuetur. Hoc vel privatus potest, nec usquam majori emolumento pecunias expenderint Mariani, in quos id potissimum incumbit. Stimulo esse poterit unus ex sodalibus parthenicis Ingolstadii, cujus in hoc malo abolendo virtus fuit singularis: compererat hic clam per urbem venire, à nescio quo propola, obscænas imagines, quæ oculos honestos, seque ipsæ erubescerent. Constituit eas adolescens tollere: abiit, coemptasque ad unam omnes, ne quos aspectu prerent, flammis combussit, testatus se nihil neque lucro majori emisse, neque dispendio minori perdidisse.

Alteram si lubet praxim, vel ipsi Ecclesiastici ac Religiosi à Bellarmino Cardinale hauriant. Principem virum adiens, nudas in aulâ imagines cum offendisset, monendum sibi duxit, ut famæ suæ, ac periculo invidentium consuleret: itaque inter prima salutationis officia, habere se dixit pauperes aliquot nudos, quos ejus vellet commendatos esse liberalitati; eoque omnia prolixè pollicenti, leviter aridens Robertus, jube igitur nudas illas imagines vestiri, quæ mihi jam vicinâ ab hyeme algere, ac tremere videntur. Valuit monentis lenitas, & hos nudos vestiendo, opus cerè maximæ misericordiæ effecit. Item & vos, ubi nudam tabulam adspexeritis, vestes pro frigore emendicate, ex auræ tempestate opportunitatem caprate, ne æternis flammis Dominum, & infamis artis spectatores involvât. Tales etenim picturæ, crede mihi, peiores sunt colloquiis lascivis, spectaculisque obscœnis. Dictio dicta perit, avolant levissimè visa, turpitudine picta manet, & non semel spectaculo est. Ut damnum vix quispiam satis æstimet, quod ab impuris hitce simulachris inferitur, tam illorum auctori, quàm spectatori, Testis irrefragabilis S. Prosper,

Annua
1614.

P. Rho es
empl. p. 157

S. Prosper l.
4. dimaiun
temporis c. 6

puellam in balneis, dum fortè Veneris tabulam attentius contemplatur, à dæmone correptam, ad eò miserè divexatam, ut ad 60. dies nihil refectiois admittere valeat.

Horrendum magis quod refert Serrarius in Tobia c. 6. de milite, qui in tabernâ picturam scdam conspicatus, eam emit à caupone, quam dum tollere vellet, diabolus eum ad terram allisit, atque ita corpore ac animo miserandum interiit; heu quot apud Inferos illud ingeminant: *ut vidi, ut perii*, qui oculis ludere consueverant. Tandè experti.

Si tibi culpa locus, sit tibi pœna focus.

Et nè hîc vindicem Dei manum lentam arbitreris, plura congero: vit Religiosâ sanctitatis in perillustris Domini porticum turbam cacodæmonum confertim intrantem conspexit, ac ibidem loci nudæ cuidam tabulæ illi appensæ, incensum offerre. A quibus insuper extorsit: plures libidinis flammis ab hac una tabula incendi, quàm illi omnibus suis infestationibus, aut phantasmatis inflammare possent. Quo vir Religiosus conterritus, Domino rei visæ ferriem exponit, ac graviter commonet, picturam hanc flammis aboleret. Quam visionem cum ille lusioni aut somnio adscriberet, postridie ab his inferorum genis horrendum in modum discerptus ante imaginem, idolum suum, repertus est. Plura nec minus enormia idem auctor commemorat. Ad eò nemo impunè vel aspicit vel conficit hæc libidinis irritamenta. Ut de pictoribus ipsis refert Drexelius, narrasse sibi nuper celeberrimum chalcographum, & pæne catalogum texuisse eorum tantùm pictorum, atque sculptorum, qui artificiosè quidem, sed in verècundè pinxerant, aut sculpsierant: qui omnès ad incitas redacti, aut præmaturâ morte sublatis, perierunt, & cum tabulis suis, miserè naufragium incurrerunt. Nostis ad quas syrtes, & scopulos? audi religiosum vatem.

*O oculi scopuli, potius syrtesque vocandi,
Heu! quibus allisa tot periere rates.*

Quare ut tibi consulas, & ne uno jactu in consumilem tabulam, animæ jacturam facias, si tollere non possis, ubi ea loca transis,

atria ingrederis, ubi illæ scditates exhibentur, averte oculos, citò transvola, memor illius versiculi ad Veneris simulachrum:

Quid facies, facies Veneris, cum veneris ante?

Non sedeas, sed eas, ne pereas per eas.

Speacula, ne longior sim, hîc non specto. Qui volet hæc, videat Tertullianum, Marianam, Chresolium, aliosque integros de hac scditate tractatus.

S. V.

Exempla eorum, qui à jactu oculorum sibi temperarunt.

I Actatur illud Ducis Gaudia Francisci Borgiæ pronuntiatum: jactu alex quatuor res deperdi: *Tempus, pecuniam, virtutem, & animam.* Eadem vel levi jactu oculorum, ita & alii studiosius, ab omni jactu oculorum sibi temperarunt. In quo ludo declinando, quis credat, etiam gentiles Christianos vincere potuisse? Alexander Magnus, dum Darium vicit, major dum se, ubi Darii uxorem, filias, sorores, formâ omnes præcellentes & captivas in conspectum venire vetuit, ne qui viros vicerat à sceminis vinceretur.

Magno Alexandro non minor Scipio, qui expugnata Chartagine, Virginis formâ eximiâ florem, Floro teste, ne oculis delibavit. Sic nec Cyrus Pantheam, nec Augustus Cleopatram, in conspectum admisit. Sophoclem impensius prætereuntis pueri formam commendantem, Pericles coarquit, dicens: Prætoris non solùm manus à lucro, sed & oculos à lascivo jactu, continentibus esse debere. Norant hi nihil ad eò, ac pupillam oculi servandam, quæ facillimè læditur, ac vitiatur. Drogo Hostiensis in uno jactu alex, sexdecim vitia enumerat. Antoninus tot esse credit, quot puncta. Chavassius de vera prudentia: tot putat committi peccata, quot sunt elementa grammatices. Ut A. avaritia B. Blasphemia. C. Contumelia. D. Desperatio E. Execratio F. Fraus. G. Garrulitas. H. Homicidium.

I. Ira.

*Horrigas
flamma a-
serna p. 205.*

*Drex. Nic-
sas l. 1. c. 6.
§. 2.*

*Herm. Hugo
in piis desid.
l. 2. Emb. 20*

*Gellius l. 6
c. 8.
Val. Max.
4. c. 3.*

*Chavass.
4. c. 8.*

I. Ira. L. Livor. M. Mendacium. N. Nugacitas. O. Odium. P. Perjurium. Q. Querimonia. R. Rancor. S. Simulatio. T. Turpiloquium. V. Usura. At in uno jactu oculorum, non pauciora reperire est; ex hoc enim Adulterium, Basia, seu bestialitas. Curiositas. Delectatio morosa. Evagatio mentis. Fornicatio. Garrulitas. Homicidium. Incestus. Luxuria seu Lascivia. Mollities. Nugacitas. Oscula. Pollutio. Querimonia. Raptus. Stuprum. Veneficium. Zelotypia. Ut verissimè Sapiens: *Nequius oculo quid creatum est? Ecce crimine in uno tot mala reperiuntur. Dixerit Galenus medicorum princeps, in uno oculo centum, & duodecim morbos observari; plura vitiorum quàm morborum genera spirituales medici obserarunt. Chrysolog. Ser. 139. Dei est quod oculus in orbem sit apertus, arctatur angustissimus in pupillam, membrorum dux sit nō introitus vitiorum. Sed quid vitia & morbos enumerare juvat? Ascendit mors per fenestras, imò plures morbos animæ, quàm Galenus morbos corporis comperio; ut non injuriâ, tam studiosè, multi oculos asservarint, Job: *Pepigi fœdus cum oculis meis.* Quæ accuratè expendens Chryostomus: *Quis non miretur, inquit, magnum virum (Job) qui diabolum superavit, & omnia stratagemata subvertit, mulieris vultum non audere intueri? ut noverimus, quàm necessaria nobis in illis rebus sit circumspectio, quantumlibet pii & religiosi sumus.* Quin religiosos imprimis clausos oculos decerè, præclarè verbis & exemplo docuit Petrus de Alcantara, qui ignorabat ex quâ materiâ, calce, aut lapide staret cella, quam assiduo incolebat; quæ forma sacelli, in quam sæpius ad orationem conveniebat. Arborem prægrandem in medio impletivo non vidit per annos quatuor. Hanc exercitationem adeò homine religioso dignam censebat, ut Tironibus assiduo occineret, oculos dejicerent; & si quem minus cæcum videret, illi suis ipse digitis oculos, ut defunctis moris est, claudere consueerat; rectè, nam si mortuos profitemur, quodnam monstrum est, oculis latè patentibus vivere? sic & magnus Patriarcha noster Ignatius, suos in regulis modestiæ in-*

stituit. Quas quàm Religiosissimè quidam servarint hic dicendi locus est.

Miraculo potiùs, quàm virtuti simile est, Xaverium barbaras inter gentes, numquam sine arbitris fœminam allocutum, nullam umquam intuitum. Quid mirum si mulieri confitenti, quòd virum licentiùs aspexisset, terribilis in tonaret, meritam esse ob eam rem, ne à Deo umquam respiceretur. Non minus forè mirandum, magis certè imitandum illud Balthazaris Alvarez; Intererat hic publico judicio, in quo à sacris quæstoribus hæretici pronuntiantur, & puniuntur; illum sortitus erat in subfelliis locum, ut nec iudices; nec reos interfusâ fœminarum multitudine, illis invisis minimè posset intueri. Ergò oculos avertit, prolatâque Deiparæ imagine, in eamque ad septem integras horas, quibus Judicium tenuit, oculos constanter defixit; perfectissimo continentix usus exemplari, Virgine, quæ nec in angelum oculos conjecit; quem cum audisset, *turbata in sermone ejus.* Quærit Theophylactus, cur non dicitur: *Cum vidisset turbata est in visione ejus!* nisi quòd oculos etiam à cælesti genio continuerit. (Virginem hanc fœminam semel conspexit Alphonsus Roderiguez, omnem humanam ita despexit, ut per 40. annos Majoricani collegii Janitorem agens, fœminam aspexerit numquam.) Hos quis neget non hominum, sed in terris degere more angelorum, qui apud Isaiam oculos velare prohibentur? num hîc ex istis spectandum propono Aloysium, aulæ Ephebum: Imperatricem, quam tres annos. quotidie adibat, numquam adspexit. Quid dico Augustam? ne matris vultum umquam intueri sustinuit. Unde Angeli nomen meruit: ut terra cælum dici potuisset, si plures Aloysios habuisset. Sed ne nostra tantùm delibemus, jam & exteros videamus, qui clausis oculis in hac virtutis arenâ, mentis Andabatæ oculatissimi spectari meruerint. Quos inter meritissimò primus censendus est, Purpuratus senator Carolus Borromæus, qui Mediolani habitavit ad forû Curiositatis promontorium amplissimum; eâ tamen oculorum continentia, ut in illud ne oculum

P. Rho pag. 759.

Rho p. 760.

Luc. 1.

Rho ibid.

Isa. 6.

celi. 37.

alen. in vros.

bc. 21.

chrysof. ser. corinth. sephi.

Rho exem- pag. 765.

conjecerit. Philippo Nerio nobilissima genere ac formâ matrona, triginta totos annos in peccatorum arcanâ expiatione usa, sæpius etiam ad colloquium admissa, sanctè testata est: numquam se à Philippo visam esse animadvertisse. Quid mirum si in eo oculorum lux fuerit supra naturam ad eò admirabilis, ut eam imitari peniculo ars nulla posset? extat & laudatissimum ejusdem dictum: *Cùm palpebras nondum clausisset mors, posse illam adhuc intrare.*

Nec minus hæc virtus in fœmina spectabilis enituit. Maria Escobar triginta per annos Ludovicum Pontanum habuit à se cretâ confessione, retum suarum arbitrum: nec umquam viti os, quod veluti divinum oraculum venerabatur, intuita est. Documento fœminis, imò & confessariis pernecessario; ubi enim quasi cum homine agunt, quid mirum si aliquid patiuntur humani? quod confirmat Cornelius in illud Proverbiorum: *Ne capiatis nutibus illius.* Audi, inquit, in Belgio matronam sapientem, & sanctam, monentem confessarios etiam religiosos & sanctos, ut caverent sibi ab aspectu & colloquiis fœminarum pœnitentium, quia inquebat, ad eò illices sunt oculi earum, ut si in virum quempiam illos defigant, illum planè irretiant; addebat, certa sum non esse virum ad eò gravem & constantem, cui si fixè eum reciprocè per quadrantem intuita fuero, non persuaserim quidquid voluero. Hoc audiens non videas, Isidoro teste, *oculum rectè ab oculo dictum esse? quod oculi maximè oculi debeant, ne per fenestras has, mors ingrediatur.* Nec est quod conjugati hîc minus sibi timeant, & monachorum ac contemplantium id esse, propè clausis oculis vivere; Propheta Job ad omnes clamat: *Qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur.* Quare ne salutem in discrimen vocaret, oculos inclinavit. Hujus monitu aspectum fœminæ, sancto fœdere declinavit Ferdinandus II. Imperat. qui si matrônæ in secretiori conclavi audiendæ essent, Augustam adesse jubebat; interim oculorum ita potens, ut alicujus formam aliquando contemplatum negent. Declinavit & Carolus V. qui

quamdiu Augusta vixit, tantâ egit pudicitiam: ut ne facili oculorum jactu, fœminas formâ præcellentes posset intueri, obvias fenestras sibi duceret esse claudendas, juxta illud Ambrosij: *Claude hanc fenestram, cum videris aliena mulieris pulchritudinem, ne mors possit intrare.* Fenestras ut quisque claudat, in promptu habet palpebras: has januas clausisse, oculos & mentem servasse est. Concludo, si Ludovici incorruptum oculum, mentis oculis subjecero: occurrerat fortè Ludovico Regina salacior fœmina, quam dum commodè declinare nequiret, pro clypeo clausum oculum objecit. Magnum integritatis indicium: post 400. enim annos à morte, oculus vividus, ac instar adamantis lucidus repertus est, semper in oculis habendus. Sed de his hactenus qui oculos servarunt. Quid si illos præcelluisse dixerim, qui abjecerint? juxta consilium magistri nostri; *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice ab te.*

§. VI.

Felicissimus jactus, quo oculi abjiciuntur.

Refert Franciscus Sales D. Ludovicum Galliarum Regem, ægrum confurrexisse è strato, & fritillos ac talos fratris sui Comitum, per fenestram in mare præcipitasse. Complures alii reperti sunt, qui aleas exossi, eas à se & ædibus ejecerunt. Qui jactus, ut quidam, ait felicissimus est: quamvis & ille laudabilior, quo quidam, ut pudicitiam servarent, oculos abs se abjecerunt. Mitto hîc Homerum, & duos Platonis discipulos, Appuleium & Hermetem, qui ne à virtutis studio avocarentur, oculos sibi eruerunt. Prætereo Democritum, qui teste Tertulliano, seipsum excæcavit, quòd mulieres, sine concupiscentiâ, aspicere non posset. Unum hîc, alterumve Christianæ fortitudinis testimonium adduxisse sufficiat: elucet hîc D. Dominici alumna Lucia, quæ facinus supra sexus conditionem forte, ausa est: sollicitata frequenter à viro nobili

Ezev. 6.

Job 22.

P. Rho exempl. virt. pag. 748.

p. 743.

Amb. in 118. Obi.

Cantipr. l. 2. Ap. c. 30. &

Matth.

Sales Pra. Spirit. p. 3. c. 32.

Tertull. Apolog. tra genti.

Raderus SS. Cat. c. 3. s. 1.

nobili ad mutuos amores; tandem quid est, inquit, quod in me tantopere ames! lumina, inquit tua, oculique tui, quibus ignea cedunt sidera. Irata sibi ipsi intacta Virgo, itane ego meis oculis lædo mortalium animos, & perdo? sequor consilium magistri mei, si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te. Expunxit ergo utrumque, & oculos emissicios transmisit amasio; qui quatuor oculis, à Lucìa tantùm lucis accepit, ut oculos suos vanitati clauderet, panderit veritati, & mundo spreto, sua ac se in familiam S. Dominici asservanda tradiderit. Idem factitarum lego à nobilissima filia Scorix, Triduanã nomine, quæ sideribus similes oculos, cùm litteris infano proco destinavit.

His annumeranda S. Birgitta, quæ oculos procerum ut Virgo effugeret, id lachrymis à Deo imperavit, ut oculi fœdum effluerent. Sed sic Christi oculis virgo plauit, & cor vulneravit; à quo illud consecuta ut quibus ipsa carebat, lumina aliis restitueret. Norant hi mundo oculos, & vanitati claudere, ut cælo ac æternitati aperiret: Etenim non pauci, si oculis caruissent, æternam lucem conspexissent, qui oculati ad æternas tenebras amandari. Decentiùs hi cæci fuissent, ut de quapiam Martialis:

Esset casa decentior Philenis.

Petrus Abbas Clarevallensis, cùm morbo alterum oculum perdidisset, jocando solebat dicere: unum se de suis hostibus evasisse, sed se plus à residuo, quàm à perditio formidare. Quod fortè S. Audomarum impulit, cùm amissos senio oculos ad D. Vedasti tumulum recepisset, ut facti pœnitens, cùm non videret an ex re animi esset videre, precatus est Deum iterum eriperet, si, noceret lumen, eripuit, & in cælum abituro duces Angelos misit, ubi ille cæcus nunc videt Deum. Væ igitur hâc nimium ocularis, qui uno jactu lucem æternam, visionem illam beatificam, in quâ omne bonum amittunt! *Væ cæcis oculis* (mentis) exclamat Augustinus, qui te non vident, *sol illuminans cælum & terram! væ caligantibus oculis, qui te videre non possunt!* (nocte æterna damnati.) *Væ avertentibus oculos, ut non videant veritatem! væ non avertentibus oculos, ut videant vanitatem!* Si Theologi tradant oculos beatorum in cælis nobilissima objecta habituros: si omne pulchrum, oculis beatorum etiam corporeis exhibendum sit, quid huic spectaculo tam divino, terræ cloacas anteponimus? Dicamus cum Bernardo: *Vtinam nihil unquam vidisset oculus meus, si illa (quod avertas Deus) frustratus est visione.*

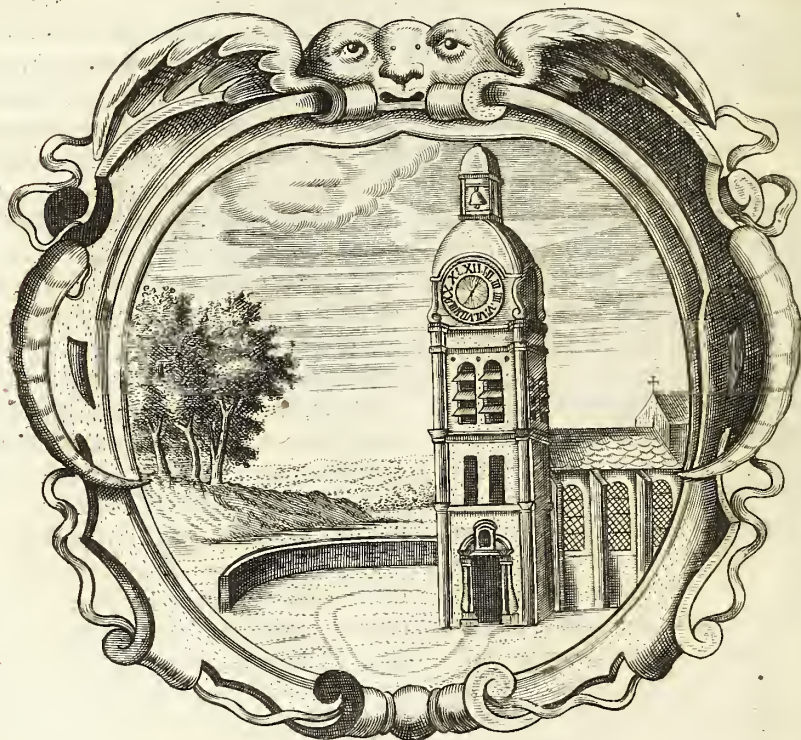
Aug. sol. cap. 4.

Sermone 2. de verb. Isa.

EMBLEMA XX.

Si dixerō quia non scio eum, ero similis vobis mendax. Ioan. 10.

SONO DISCORDIA SIGNAT. 2. *Aeneid.*

DOMINICA PASSIONIS.

De Mendacio. Quàm pauci veritatem, quàm multi sectentur mendacium, horologio perverso consimiles, quod aliter sonat quàm signat.

§. I. *Omne mendacium peccatum, nec ullo casu licitum esse.*

§. II. *Qui mori maluerint, quàm mentiri.*

§. III. *Mendacium sine honore. Ecclesiast. 20. & vitium maxime infame potissimum in viro principe.*

§. IV. *Mendacium quàm graviter punitum, quia odibile Deo & hominibus.*

§. V. *Qui omni vita numquam mentitus sit, quis est hic & laudabimus eum.*

DOMI

DOMINICA PASSIONIS.

Si dixero, quia non scio eum, ero similis vobis mendax. Ioan. 8.

VERITATIS Assertores, mentiri dictum volunt, quasi contra mentem ire. S. Thomas mendacium idem esse asserit; quod contra mentem dicere. S.

Augustinus mendaces coarguit dicens: Non aliud pectus tegat, aliud lingua proferat. Cui consonat illud Chrysoctomi: Ne alia quidem dicamus, alia sentiamus, hoc enim est mendacium. Quod quò manifestius fiat (ut unus aliquis verissimè dixerit, mendacium facilius fingi, quàm pingi posse) oculis tamen vestris, quoquo modo, in rudi schemate conspiciendum proponam. Vidistis quãdoque, horologiũ quodpiam perturbatum, aliud signare, aliud sonare: sonat quintam, dum signat primam, non sonat ut signat. Homines horologiis similes esse, Seneca dictavit, quorum quota pars aliud mente, aliud ore designat? aliud linguã sonat, aliud ratio signat: Signatum est super nos, lumen vultus tui Domine; id est, ut rectè Bellarminus, ex Augustino, aliisque, indidit Deus homini lumen rationis, quod signat, & dictat, quid agendum, quid dicendum; sed sæpè sæpius, non sonat ut signat. Mens signat, tantam summam deberi; sed quia chirographum amissum, lingua negat. Mens dictat puerum seductum à socio in popinam, veritus verbera, lingua negat. Ratio dictat merces tanto coemptas, ut lucrum faciat, lingua amplificat: — Ora sono, discordia signant.

Non est concordia cordis, & oris; cùm tamen, teste Plinio, ita à naturã comparatum sit, ut lingua nervũ alterum cum cerebro, alterum cum corde connexum habeat, quo ab intellectu, qui in capite residet ita dirigatur, ut cum corde cõcordet. Quam concordiam cordis, & oris, veteres per pomum Persicum adumbrarunt, de quo Poëta:

Per folium lingua, fert poma similima cordi. Sed hunc veritatis fructum, quàm pauci legãt, ex illo vaticinio facilè colliges: Ego dixi in excessu mentis meae: omnis homo mendax. Solus Christus verax est, quem dum Pilius interrogat: quid est veritas? etiam veritate tacente, ad illa verba: quid est veritas. aptum anagramma respondet: Est vir qui adest. Cæteri omnes mendaces, ut ad sensum Prophetæ aptè Lycosthenes: Sicut nõ est piscis sine spinis, sic nec homo sine mendaciis. Optimus ille, qui minimis urgetur. Quare ut huic communi malo occurramus, quàm illud detestandum, ac fugiendum sit, paucis exponamus.

§. I.

Omne mendacium, peccatum: nec ullo casu licitum; comprobatur.

Mendacium omne à Scholasticis rectè dividitur in jocosum, officiosum, & perniciosum. Nullum tamen ad eò leve, quod peccatum non sit. Augustin. in Psal. 5. priora duo attingens, ait: Duo sunt omnino genera mendaciorum, in quibus non magna culpa est, sed non sunt tamen omnino sine culpa, cùm aut jocamur, aut ut proximo prosumus mentimur. Et alibi: omne mendacium peccatum est. Bernardus: Nullum justum mendacium; omne mendacium, in omnibus peccatũ est. Quod vel inter Ethnicos Aristoteles, ut rationi repugnans damnavit, dicens: Omne mendacium per se pravum & fugiendum esse.

Ac primum quidem, quod levissimum videtur, jocosum est: quod animi causã, & animo oblectandi, profertur. In quo quotusquisque se peccare existimet, aut hoc sibi scrupulo, aut religioni ducat? cùm nihil frequentius, quàm temporis fallendi causã, alia ex aliis contexere; cuiusmodi hinc pauca induco: cùm duo faceti homines grandia loqui vellent, dixit unus se in quãdam regione vidisse brassi-

A a cam,

D. Thomas 2. 2. q. 110.

August. de verb. Domini serm. 29.

Chrysoct. hom. 19. in epist. ad Heb.

Psal. 30.

August. in Psal. 139.

Bern. lib. de grat. & lib. arbitrio.

Aristoteles lib. 4. Ethic.

Psal. 4.

lin. lib. II. ap. 37.

cam, quæ 1500. equites tegetet. Tum alter: & ego vidi ahenu, in quo fabricando 100. f. b. i. laborabāt, nec pulsus unius mallei, ab aliero ob distantiam percipi poterat. Rogatus quid cum tam vasto lebere facere vellent? respondit; brassicam vestram coquere.

Parisiis tres ambiebant officium carnificis, conferendum illi qui extribus mortis destinatis dexterrimè caput demeteret. Primus duo fila, collo rei obligata dissecat. Alter suum stantem ita percutit, ut caput percisum in collo hæserit. Tertius suasit suo ut sese proriperet, dum in turbam populi se ingerit, securim in cervicem ejus eminus collimat, & caput amputat.

Sic fuisse asseverant, qui leporem currentem tondèret; alterum qui currèti equo soleam affigeret. Tertium, qui ita dexterè in densâ pluvîa digladiabatur, ut ne stilla in caput decideret. Quid plura? Scribendi finis non sit, recens poëta canit:

Nunquid in octavo, mendacia plurima vulgus

Edat an in quarto, quæris an in folio

In decimo sexto mentitos plurima secto

Suspicio historicos qualibet in folio.

Minus interim attenti quod festivum mendacium, sit verum peccatum. Et tamè quid magis obvium? ridendo, jocâdo hœmalis vespere, fallendo tempori, sexcenta necunt ejusmodi; in quo seipos fallunt ac turpiter decipiunt, ut verissimè Augustinus lib. de mendacio: *Quisquis esse aliquod genus mendacii, quod non sit peccatum putaverit, decipiet seipsum turpiter.* Jocosum certè illud censerî possit, quod Religiosus quidam cum D. Thoma iter faciēs, joco protulit: cum enim dixisset: en boves volantes, jamque Thomas suspexisset, risit frater Doctoris simplicè credulitatem. At Thomas severo supercilio fratrem coarguit, dicens: *Facilius ô frater, credendum boves volare, quàm religiosum mentiri.*

Ita dictum joco, sanctus Doctor seriò excepit; ut potè sibi religioni ducens; religiosum joco peccare. Imò usque ideo hoc indignè ducebat, ut 2. 2. quæst. 110. art. 4. ad 5. docere non dubitavit, quosdam dicere: *Quod perfectu viri omne mendacium est pec-*

catum mortale. Quam Doctor Aquinas de Religiosis, hanc optimâ de omnibus Christianis Divus Anselmus opinionem imberat: ut firmiter crederet, quidquid illi diceretur. Cumque viri illius candori, quidam fucum facerent, & manifestò imponerent, monitus eorum di&is fidem nò haberet, quæsit: *Nunquid non Christiani sunt? quomodo ergo mentiri possunt? quomodo Christiani mētiri possint, mercatores, propolas, cauponas interroga, qui ni mētiantur, nil lucri facient, nullas merces distrahent fame illis pereundum erit. Quin receptum illud apud Juristas: Petitur injustum, ut accipiatur justum. Sed hoc ipsum ô viri! frigidissimū mendaciū est, merces vix ullas extrudi posse, nisi mēdacio vestitas.*

Vetus ac fide dignus Scriptor commemorat duos cives Colonienses ob mendacium ac perjurium, à suo Curtone acrius reprehensos, horū alteri. Domine, inquit, mercaturam facturus, & mentiri sciat necesse est, & jurare, hæc nostra est Rhetorica. At, inquit Curio, id lege divinâ prohibitum est. Et obsecro te, consilium sequere: aliquanto tempore sine mendaciis, pretium mercibus statuito, & lucrum ex voto respondebit. Promittunt, & annum integrum experiuntur. Sed res retrò prolapsa auferri, emptores disfluere, lucrum cessare, ingens damnum emergere cœpit. Anno exacto sortem suam apud Curionè queruntur, qui eos ad constantiam in alterum annum animat, fore ut ditescerent. Rursus addicunt, promissis steterunt, quod ubi in vulgus increbuit, mirè ab omnibus frequentari cœperunt, ac brevî ingentes divitias sibi compararunt, atque illa merces fuit non velle mendaciis ditescere. Quia multò faciliores essent emptores, si candidè pretium indicari scirent, & hos quisque libens frequentaret, quos sinceros sciret, ac probaret, adè non utile est mendacium, nec quovis emolumento, etiam totius universi proposito, proferendum. Hoc irrefragabile magni Augustini testimonium est: *Non licet mentiri pro ullius boni causa, nec pro ullius salute aterna, nec pro toto mundo.*

Quid si mendacium litem lucrari possim decem

Surius in vitæ 2. April.

S. Casarius l. 3. mirac. cap. 37.

decem millium aureorum, quæ mihi jure debentur, num mentiri non liceat? non. Narrat Xiphilinus Liviam Augusti imperatoris conjugem, Numerio Attico viginti quinque millia coronatorum promississe, modò diceret visum à se Augustum Cesarem à morte in cælum conscendisse. Nû illi mentiri non liceat? non. Quid si mendacio urbem obsessam gubernator liberare queat, si confingat post triduum supplicias adfore. Quid si mendacio innocentem morti eripere queam, num mentiri non liceat? non. Etenim quod intrinsecè malum est, nullo casu licitum esse, Doctores gentium axioma evincit: *Non sunt facienda mala, ut veniant bona*: ut si ullo pretio, aut casu, mendacium licitum foret, omnem convictum humanum tolleret, ac rempub. funditus verteret; cùm hoc unum semper dubitari posset, an mentiri licitum sit. Et hanc rationem doctores allegant, non tantum mali ex innocentis morte, re ipsa accidere posse, quantum inferretur, si ullo casu mentiri licitum esset. Quodque intrinsecè malum est nullo fine honestari potest. Virginitatis dos, ut maximi faciendâ, nunquam tamen mendacio servanda est. Submissio seu humilitas virtutum mater, & tamène minimo mendacio custodienda est: *si humilitatis causâ mentiris*, inquit August. *mentiendo efficeris, quod vitaras*, & hoc non ex tripode; sed è cathedra Petri protulit oraculum Innocentius pontifex: *non mentiendum, pro alterius vita servanda, multò minus pro triobolari negotio*, ut jam passim fit: & error communis est mendacium officiosum, ad turbas domesticas avertendum, ad grave incommodum amovendum, mendacium, ut ajunt, ad majus bonum, licitum & minimè peccaminosum ducere. Sic Stratocles mentiri sibi fas esse ducebat, ut suos oblectaret: superatis quippe pugnâ navali Atheniensibus summa celeritate Lauro redimitus Athenas, quasi triumphabundus, ingreditur: & faustum victorię nuntium, ipse evulgavit. Undiq; publicos plausus, ac signa lætitię, obstragem hosti illatâ decernit. Dum biduo pòst, omnem triumphum in luctu, verus

nuntius cladis vertit. Quo populus gravissimè concitatus, in Stratoclem mendacè exarsit, ad quos ille: *Quid, inquit, viri Athenienses vobis mali attuli? ut duos dies saltem gauderetis eo mendacio effeci, Plures indies hunc imitati, ut malos rumores leniant, bonos falsò affingunt, & ut Pauli Æmilii obsonator, ex uno apro sexcenta diversa fercula parasse dicitur, ita hi subinde unicum dictum, sexcentis mendaciis farcire ac condire dicuntur.*

Plato in hoc certè non divinus, quòd mendacio non secus ac Helleboro in gravibus malis uti licere asserbat: ac medicis quandoque id concedendum, ne ægrum profus deiciant. Sed doctore Christianum audite, in hac palæstra exercitissimum: *Si quis, inquit August. ad te confugiat qui mendacio tuo possit morte liberari, non es mentiturus? Si aliquis ægrotus interroget, quod ei scire non expedit, qui etiam possit, te non respondente, gravius affligi: audebisne aut verum dicere in perniciem hominis, aut silere potius, quàm honesto & misericordi mendacio valetudini ejus opulari? verbi gratiâ, gravi morbo periclitatur ægrotus, qui certè extinguetur, si ei unicus filius mortuus nuntietur: is querit à te an vivat? quidquid aliud dixeris præter unum è tribus, aut mortuus est, aut vivit, aut nescio, nihil aliud credit quàm mortuum; ex illis autem duo falsa sunt, vivit & nescio. Quid hinc agat chara uxor? charissimi conjugis mortem acceleret? vivum in veritate interimat? nonne hinc saltem locus erit officioso mendacio? audistis proponentem, nunc severè pro veritate pronuntiantem attēdite: quomodo non perniciosissimè dicitur, ut alter corporaliter vivat, debere alterum spiritualiter mori: infallibile primæ veritatis pronunciatum est: *Os quod mentitur; occidit animam*. Hinc tot millia Martyrum mori maluerunt, quàm vitâ corporis servatâ, animam mendacio perimere, qui probè norant, quia incomparabiliter pulchrior est veritas Christianorum, quàm Helena Græcorum: pro illa enim fortius Martyres nostri, contra hanc Sodomam, quàm pro illa, mille heroes adversus Trojam dimicaverunt.*

Aug. l. de mend. l. 6.

Aug. epist. 9.

Innoc. 3.
Epist. decret.
de usuris.

Fulgosius. 4.
18.

§. I I.

Qui mori maluerint, quàm mentiri.

Generosum pugilem, ac veteranum militē inducit Ambrosius Isaiam, de quo sic ait: *Fertur ei in carcere posito, Diaboli dixe: dic quia non à Domino locutus es, quæ dixisti, & omnium in te mentes affectusque mutabo, ut qui indignantur injuriam, absolutionem conferant. Sed ille gratius judicavit, pro veritate supplicium.* Quin & una omnium Martyrum vox fuit, quæ Luciani; *Mentiri non est meum.* Refert Metaphrast. apud Surium de Anthimo Nicomediensi Episcopo, qui sæviante Maximiano à 20. satellitibus ad necem quæsitus, ipsos satellites hospitio excepit, ac liberaliter habuit, dixitque se brevī Anthimum in eorum conspectum producturum. Dum tandem in medio cōvivii apparatu exurgens, seipsum manifestavit, se esse quem quærerent. Hic illi attoniti, & benevolentia tam munifici hospitii delibuti, unà sponderunt paratos se imperatori imponere, Anthimum diu quæsitum, nusquam repertum esse; at ille gravissimè hoc cavit, asserens fas non esse Christiano, pro vita cujusquam mentiri; itaq; ultro se captivū illis adjunxit, & mori maluit, quàm mendacio vitam servare.

Alterum hujus rei præclarum exstat testimonium, apud D. Hieronymum: *Verzellæ in Lōbardia; vir Zelotypus accusavit uxorem de adulterio, juvenem compegit in antrum aliquod horribile, & simul uxorem alio curat detineri, donec ante judicem adducti, juvenis torturæ impatiēs, confessus est se fecisse, quod non fecerat, & illam innocentem accusat. At illa post omnes cruciatus constans, suspiciēs in cœlum exclamat: Tu testis es Domine Iesu, cui occultum nihil est, non idèd me negare velle ne peream, sed idèd mentiri nolle, ne peccem; at tu miser homo (ad adolescentem conversa) si interire festinas, cur duos interimis innocentes? equidem & ipsa cupio mori, sed non quasi adultera, innocentiam meam mecum feram.* Duplicantur tormenta & judex carnifici minatur extrema, ni ab imbelli scelus exprimat. Crines ligantur ad stipitem, & eculeo im-

posita, ignis pedibus supponitur, latera ferro scinduntur, solvuntur mēbrorū cōpages, una vox est: *cede, ure, lacera, non feci, veniet dies quæ hoc crimen diligenter discutiat.* Jam tortor suspirabat, nec erat vulneri locus, corpus quod lanaret (carnifex), ipse horrebat, solum animum judicis explere nequibat, qui in has voces erupit: *Quid miramini si torqueri malit, quàm mori? adulterium certè ab uno committi non potest: & esse credibilius reor noxiam negare, quàm innocentem confiteri; itaque utrumque damnat, uterque ducitur: miserimi juvenis caput uno ictu amputatum est.* Ut ad scēminā pervenit, illa ut altera Sulfanna, flectit genua, & nolens oculos obvelari, cœlum testem innocentie invocat; itaque valido ictu percussa, paucas guttas sanguinis, per lactea colla diffudit. Reperit ictum carnifex, sed velut rupē feriret, ensis resilit. Ergo exurgit in iras; & thoracem exutus quo expeditiūs sæviret, tertiū eam ferit, & aurum, quod fortè carnifici excidit, potius quàm ferrum illa timens, secura carnifici dedit, dicēs: *en tibi ex humero aurum ruit; illa rubet, ille pallet, cum tertiò frustra ferisset, jam tentabat ferrum jugule immergere, dum ecce ad capulum gladius reflexitur. Novus igitur ensis, novus tortor adhibetur. Tertiò rursus percussa, iterumq; tandem semi-animis prosternitur sine ulla læsione. Ad tumultum tamen sedandum, corpori terra ingeritur; convolvitur in vestes, ut mortua sepelitur. Accidit autem eadem nocte, alteram scēminam sepeliri, projicitur hæc avibus ferisq; voranda. Dum ilico ad se redit, & apertis oculis blandè subridens: *ô bone Jesu! spes cordis mei, tibi vivo, & posthac vivam. Quo spectaculo adstantes attoniti, veritiquæ ne rursus in manus tyranni incideret, incisis capillis, habitu virilli, cœnobiticam vitam, quietè ac sanctè ducere permiserunt. Mori scivit hæc virago, mentiri nesciit.* Ex quo concludo cum Hipponensi Præfule: *Si nec ipsa vita proponenda est veritati, quid obiici potest propter quod mentiendum esse contendant, qui aliquando putant oportere mentiri?**

Sed

Amb. in
psal. 118.

Sur. 27.
4 pr.

Hieronym.
epist. 49. de
muliere
septiesicta.

Binet con-
solatio egr-
rum c. 10.
post max.
August. in
psal. 139.

Sed missis etiam motivis divinis, ut politix, ac honori cujusque cōsulamus: certè, nulla major nota, ex vulgi opinione inuri posse videtur: quàm ut quis mendax audiatur, nam ut Ecclesiasticus ait:

§. III.

Mendacium sine honore, & vitium maximè infame: potissimùm in viro principe.

Cujus verba, divinis eò similia esse debent, quò propius ad Deum, Principes dignitate & imperio accedunt. Scribanus in politico suo Christiano, acuto ut par est stylo, hoc vitium insectatur; & viro principe, ut maximè indignum cōtestatur. Ac primùm, sic Plinium inducit loquentè: *Cum mendaces homines aut inopia, aut timor faciat, magnitudinem fortune sua Imperator ignorat, qui mētur.* De omni superiore hæc dicta arbitrare. Et planè ignavæ mentis est mentiri. Ut non aberraverit, qui dixerit, vilis & muliebris peccatoris esse mēti. Scio, inquit, familiare Principum aulis mendacium esse: divites in illis responsiones, & verba propè singula, tanquàm utero grvida mentuntur partum, ne fidei. Vento, nō prole distenduntur. Extollunt verbis, factis præcipites agunt: ore locupletes, reliqua inopes. Ut jam fortiter venusteque mentiri, aulâ dignum censeatur; & nisi sine rubore mentiri scias, parum civilis habearis: jamque ille comissimus censeatur, qui pluribus benè confutis mendaciis, dictionem vestit; ille rusticus, qui nullo exornare verba mendacio didicit. Quò rapimur? quasi nobilis non sit, qui mentiri nesciat. An hi etiam spiritum veritatis mendacem volūt, dum per Sapientem edixit: *Non decet Principem, labium mentiens.* Prov. 27. Quare Alphonsus Rex Aragon dicebat simplex verbum Principum, tantum valere ad fidem debere, quantum privatorum hominum juramentum. Idem Basilius Imperator spectavit, optimè his filium imbuens: Maximi pendito, fili, veracem te esse in sermone debere, & veraces in consuetudinem admittere: ita enim firmus & constans, in omni-

bus dictis, factisq; æstimaberis. O viri nobiles, o aulici, quibus honor & nominis fama curæ ac cordi est, fidem servate: verbis res respondeat, neminem mendacio circumvenite. Laudem hanc Plinius Trajano tribuit, ut quæ vellet, velle; quæ nollet, nolle, scirent omnes. Juramento ad fidem non eget, qui nunquam mendax repertus est. Hanc famam sibi Carolus V. comparavit, ut dum quid affirmare vellet, fide viri nobilis astrueret; atque hanc assertionem omni sacramento firmiorem esse habendam. Verissimè quidem Ecclesiasticus: *Opprobriū nequam in homine mendacium;* at longè nequissimum, in primatè; quod Ptolemæum Regem Ægypti, unus aliquis è 70. interpretibus præclare docuit: rogatus enim, quâ ratione, Rex optimè veritatem in omnibus sectari posset? hoc responsi tulit: *Si primùm statueris magnum dedecus esse hominibus mentiri; multò verò magis Regibus: qui cum habeant potestatem agendi quæ velint, cur mentiantur, non habent.* Quis non summum dedecus existimavit hominem inter homines omnem fidem amisisse? omnia verba pro mendaciis exhibitari. Quis avidè doctrinâ magistri mendacis excipiat? quo fructu præco verbi Dei, suggestum conscendet, si mendax habeatur? quis fidè ministro prædicanti habeat, cujus vel nomen, minister apto anagrâmata mēturis sonat? quâ auctoritate præsul, vel princeps aget inter suos, qui mentiri consuevit. Aristoteles rogatus, quid lucri faceret mendax? hoc unum respondit, *Ut cum vera dixerit, nemo credat:* quia semper falsitatis suspectus: *Cretenses semper mendaces,* quia semel isto nomine laborarunt. Et à mendace, quid verum dicitur? juret, perjurer, nemo fidem adhibet, sique ut olim Carbone pollicente quidpiam, etiam juramento addito, Publius Romanus vicissim juravit, se illi non crediturum. Quod idem confirmat D. Hieronymus, ad Julianum diaconum, scribens: *Antiquus sermo est, mendaces faciunt, ut nec vera dicentibus credatur; hoc lucrum mendaces consequuntur; ut nec cum vera dixerint, fidem inveniant;* quantumvis mille juramentis fanciant. Hoc suo malo quondam didicit, quidam *Plautus* nomine,

Scrib. cit.

Ecclesi. 6. 26.

Aristaus de 70. interp. Fabri aut. p. 419.

Ad Timothei cap. 1.

Ecclesi. 34.

Pont. Antica bell. part. 2. Sal. cap. 57.

Hieron. epist. 34.

celi. c. 20.

Scriban. polit. l. 1. p. 6.

normit. dict. & F. Al. inf. m. 58.

part. ad. 18. 7.

ne è dolis & mendaciis plansè confusus: hic sapiùs in publico, quasi fracto crure corruens, transeuntium opem implorabat: quibus deinde, ut deceptis, illudebat. Tandem qui hæcenus joco casu crus sibi feridè fregit; cum ille auxiliares manus implorare, & per omnes Deos opem postulare: at ob vii respondere; *tollat te, qui te non novit.* Hoc lucratus fuerat, ut per mille Deos obtestanti, fides non haberetur. Quæ quàm gravis nota, homini potissimum ingenuo sit, paucis Chrysofomus docet: *Mala est macula in homine mendacium*, quam ne inureret gloriæ suæ Salomon, hæc ad Dominum: *Duo rogavi te, ne deneges, antequam moriar: vanitatem & verba mendacii longè fac à me.* Hoc scilicet timebat, ne evanesceret in cogitationibus suis, & ne mendax à suis haberetur. Ubi hoc maximè mirandum & observandum occurrit, cum mendaciis plena sint omnia, audire nolumus quod facimus; de quo Hieronymus Ruffinum commouit: *Obsecro te, ut qui mendacii alterum criminaris, desinas ipse mentiri.* Erubescimus, cum simus, mendaces dici; & nomen ut summum probrum ferro vindicamus. Facere non pudet, dici pudet. Et cum gloriemur, si alicujus candori & simplicitati mendaciis illusimus, ad vindictam decurrimus, si quis, quo gloriamur, *mentiri* nos dicat. Laus nimirum à mendacio, vindicta à verbo est. Hoc unum *mentiris*, quot dissidia, quot alapas, quot vulnera, quot duella, quot cædes concitavit. Audiat qui aleator, potator, scortator, omnia facilè concoquat; at verbum hoc *mentiris*, si nobilis sit, necesse est ferro vindicet, & cum audire nolint mendaces, lingua eos manifestos facit. Anno 1609. in Angliâ ludebat filius Baronis Warthonis, cum Joanne Stuarto, Angliæ Regis cognato: cui cum fortè per ludum, illud leve verbum *mentiris*, ab altero objectum esset; è vestigio Wartheno colaphum impegit: quo velut duelli signo dato, propè Londinum concurrunt, & ambo mutuis vulneribus confecti, eodem tumulo, jussu Regis conditi sunt. Hunc exitum florentissimorum juvenum, hoc unum *mentiri*, dedit. Ita verbum ferro vindicamus,

quorum rebus gloriamur: bis stolidi, factis, & vindictâ.

§. I V.

Mendacium quàm graviter punitum: quia reddit odibiles Deo, & hominibus.

Perfis & Indis magni criminis instar est *mentiri*: horum enim lege cavetur, qui clientem circumvenit, jamque tertium abusus mendacio fuisset, illi omni vitâ silentium indiceretur, omni que magistratu aut honore indignus censeretur. Artaxerxes verò ad eò mendacem oderat, ut linguam ejus triplici clavo transfigi juberet. Quas pœnas etiam scelere impares judicabit, qui Demonsthenem audierit: *Hic non minori supplicio dignum censebat verba pervercentem, quàm nummos adulterantem.* Ab hoc Philosopho stetit Claudius Imperator, qui si Spartiano credimus, ut intellexit quendam Pamphilum obiisse, de quo constabat quod in vitâ nunquam verum dixisset: iussit cadaver ejus inhumatum, bestiis vorandum obici; uxorem & liberos urbe exulare, bona omnia fisco addici, domum funditus everti; ut homo mendax totus interiret.

Quid quòd multi regno exciderint, quod alii mendacio occupare studuerunt: Trajanus Imperator filio Regis Thraciæ, reddere decreverat regnum, ob perduellionem patri creptum; at cum semel adolefcens diceret se è schola reversum, quem in horto fructus carpentem viderat, indignatus imperator; mendacem, ut imperio indignum, rejecit, dicens: *non dicet Romam veritatis matrem, filium habere mendacem*: atque ita ad alios, jus regni translatum est. Sed hæc ne fortè barbara reputemus, ex aulâ sanctâ Raderus noster, historiam inferit: ex quo duces, quâ ægrè S. Imperator in conjuge sua mendacium tulerit, quàm severè vindicavit. Theodosio Juniori, in trium Regum festivitate, ad ædem sacram procedenti, tenuioris fortunæ homo, pommum inusitatæ magnitudinis, dono dedit. Pro quo, cum imperator 150. aureos rusti-

Chrysof.
in Psal. 14.

Proverb. 30.

Hieron. 23.
Apolog.

Hist. Eman.
de Metore
lib. 29. hist.
Belg.
Fabri auct.
in Sexag.
ebem. 5.

D. Leon. in
Eccles. c. 4
num. 114.

co profudisset pomum Eudoxiæ dedit: illa Paulino, viro ob eruditionem, & virtutem, sibi perquam charo. Paulinus, verò ut imperatoris gratiam captaret, hoc pomum in affectus sui tesseram, ei offerri curat. Quod ubi Theodosius conspexit, primum mirari, tum indignari, ac pessimè de fide conjugis suspicari: tum prope uxorem accersens, pomum quod ei tradiderat, reperit. Eudoxia rei omnis ignara, juveniliter, & ut putabat officiosè mentitur, se illud jam comedisse: verebatur scilicet ne si Paulinum nominasset, imperator sinistra suspicaretur. Secundum rogata, constanter affirmat se comedisse, nec perjurium subterfugit. Tum illi succenseri, ut par erat, Theodosius: & conjugem mendacii convincens, pomum proferri jubet. Nec satis; de amore occulto, & improbo suspicatus, Paulinum occidi imperat; Eudoxiam abdicat & relegat: nam suspicionem antea conceptam valde mendacium auxerat; in florentissimi conjugii immane dissidium, in innocentiissimi viri lamentabile homicidium, in levis mendacii grave supplicium. Quod nemo mirabitur, qui adverterit, quàm graviter Deus in mendaces animadvertat. Quod vel ex eo patet: *perdes omnes, qui loquuntur mendacium.* Plal. 5. Sunt qui primos parentes, & prole Cainam, mendacium perdidisse asserent. Hoc in comperto est, Ananiam & Saphiram rogatos, num tanti agrum vendissent? cum fallum allegassent, illico mortuos corruisse: causam tam repentinae mortis requirit? Augustinum audi: *Nonnullis videtur nimis severa fuisse ista correctio, ut propter pecuniam dere sua subtractam moveretur. Non hoc Apostolus propter avaritiam fecit, sed mendacium punivit: perdit omnes qui loquuntur mendacium.*

Mendiculi duo, quod Nicephorus commemorat, tam à centonibus, quàm centenis mendaciis confuti, Epiphanium Antistitem in via observant, & ut stipem extorquerent largiorem, illorum alter officiosè se mortuum simulavit; quinque Epiphanius illac transiret, alter non sine fictis lacrymis, querebatur nil sepeliendo socio suppetere. Epiphanius vultu severo, Deus,

inquit, sit illi propitius; atque unà pecuniam ploranti largitus; tu inquit, funus hoc curâ, hic socius tuus non resurget. Alter ubi præsul abierat, socium monere, trudere, trahere, vociferari, sed surdo canere, & mortuo. Actutum hinc Epiphanium cōsequi, seipsum lamentari, mendacium fateri. At Epiphanius, hæc paucis reponere: Deus non irridetur, tu mortuum sepeli, & justa persolve: quia perdit Deus omnes qui loquuntur mendacium.

Fornerus in illa verba: *Ecce enim veritatem dilexisti:* curiosè observat, Christum redemptorem ex omni genere peccatorum, quosdam selegisse, & ad meliorem frugem reduxisse; nullum tamen mendacem, ad veritatem convertum: ex superbis & persecutoribus Ecclesiæ, elegit Paulum; ex avaris & usurariis Marthaum; ex fornicantibus Magdalenam; ex adulteris Chananæam, ex latronibus Dismam; ex idololatriis Centurionem; sed mendacem nullum elegit: quia Christo repugnat, *qui est via, veritas, & vita:* & hic verè est, de quo Prophetæ: *Ecce enim veritatem dilexisti.*

§. V.

*Qui omni vita nunquam mentitus sit.
Quis est hic & laudabimus eum.*

A Pud veteres, veritas tanto in honore fuit, ut Suetonio teste, Augustus devicto Antonio & Cleopatra, ex Ægypto secum in triumphum duxerit sacerdotem 60. annorum, quò illi constabat quòd nunquam in vita sua mentitus fuisset. Hunc cum in triumphum quasi Deum pro rarissimo spectaculo circumduxisset, per Senatus-consultum edici jussit, ut hic ex servo liber redderetur; & crearetur summus pontifex: utque ei in capitolio inter Heroas, statua erigeretur. Quin & inter ethnicos annumerandus Epaminondas, qui ne joco quidem unquam mentiri auditus est.

Ruffinus Aquileiensis commemorat, sanctissimum anachoretam Arnulphum, hanc vitæ clausulam apposuisse: morituro aderant, Syrus, Isaias, Paulus, qui dum rogaretur

rogarent sui memoriam salutarum documēto relinqueret, dixit: nihil magnum me fecisse memini, in eo tamen sollicitus laboravi, ne ullum proferrem mendacium. ô virum verè magnum ! Hanc etiam laudem assecutus est Abbas Benus, de quo illud breve extat elogium : *nunquam iratus, nunquam mentitus*. Hac laude excelluit Ferdinandus princeps Lusitanix, de quo Spondanus habet, quod *nunquam mentitus sit*. Alexander de Oliva jurabat se ab eo die, quo puer admodum, Augustini habitum induerat, nunquam contra veritatem locutum ; insuper duo sibi hominum genera, odio esse, qui rempublicam, ac prudentiam proderent ; mendaces, ac secretorum prodigos ; quorum primi suam, secundi fidem prodant alienam. Paschalis Baylonius, è pastorum mapalibus in D. Francisci familiam adlectus, ita primam innocentiam indemnem servavit ; ut ne levissimum mendacium unquam ori exciderit. Complures alios ex hac classe adducit insignis pietate & eruditione vir Nicolaus Lancicius in opusculis spiritualibus & verè divinis.

At ne domestica deesse videantur : P. Vincentius Regius, & Gaspar Sanchius Sacræ Scripturæ commentatores, nunquam in vita mentiti sunt ; adè non mirum in adita veræ sapientiæ se penetrasse. Dum Cardinali Bellarmino narraretur, non constare Berckmannum unquam in

vita mentitum, innocenter subiecit : nec ego ullius per omnem vitam mendacii mihi conscius sum. Idem de viro candidissimæ vitæ, Egidio de Coninck testari possum, ingenuè eum falsum esse, nullius unquam à se prolati mendacii meminisse. Sed hoc illustre & veritatis testimonium hætenus inauditum. Ludovicus Medina è prima Abulensium nobilitate, Italiâ Hispaniaque omnilustratâ, ac novo in orbe magnis rebus gestis, annum agens supra quadragesimum, locum quieti Societatem delegit, in qua se tyronem gessit, quandoque sine tunica propalam prodeundo, in foro raphanos vendendo, jumenta in mercatum agendo. Quæ omnia in eo vitæ ut summa fuerint, hoc tamen Deus præcellere voluit veritatis indicio, quòd demortui linguam post 12. annos, omni corpore corrupto, rubicundam, ac vegetam servavit, de quo constabat nunquam totâ vitâ prudenter ac scienter mendacium protulisse : non magis mirum hominis mortui incorruptam vigere linguam, quàm viri nunquam tam longa ætate, tamque diurnâ militiâ, fuisse mendacio temeratum. His omnibus potiore jure quàm olim Beroso apud Athenienses statua erigenda, cui aurea lingua inserta, aut certè nè ab Horologio abeamus, iis omnibus ut omnibus ut Anastasius Leoni 4. campanam cum malleo aureo dedicemus.

Spondan.
tom. 2. pag.
348. an.
Chr. 1437.
P. Rho ex-
empla virt.
pag. 481.

V. opusc. 3. n.
33. pag. 190.

P. Rho.

Lancicius
de profect.
virt. cap. 1.
num. 45.

In vita
c. 1.

Coninck
Trinita.
Incar.
præfat.
Hist. Se
tom. 2. l.

Plin. lib.
cap. 36.

Novurin
Scediafr.
l. 1. n. 13.

EMBLE.

EMBLEMA XXI.

193

Benedictus qui venit. Matth. XXI.

HVC REFER EXITVM. Horat. l. 3. Ode 4.

DOMINICA PALMARVM.

*Gaudia mundi plus fellis quàm mellis habere, ac tandem in luctum recidere.
Vivum hujus symbolum habes in bove coronato, qui ad
victimam ducitur. Vbi duo illa Salomonis
Proverbia exponuntur.*

§. I. *Risus dolore miscebitur.* Proverb. 14.

§. II. *Extrema gaudii luctus occupat.* Ibid.

DOMINICA PALMARVM.

Benedictus qui venit. Matth. XXI.

Serm. 7.
Dom. Palm.

DIvus Bernardus in concione, quam habuit die Palmarum, hęc iniicit quęstionem: cur Salvator optimus processionem habere voluerit, qui mox futuram noverat

passionem? Huic interrogationi, ut faciat satis, varias affert rationes: quas inter, hęc prima: ut amarior esset passio, quam processio processisset: ab eodem enim populo, in eodem loco, & ipso tempore, paucissimis diebus interpositis, primò cum tanto triumpho susceptus; postea crucifixus est. Hęc ubi pio stylo notavit S. Doctor, tunc altiore cothurno insurgens, exclamat: O quàm dissimile est, tolle, tolle, crucifige eum; & benedictus qui venit in nomine Domini, hosanna in excelsis. Quàm dissimile, Rex Israel, & non habemus Regem nisi Casarem. Quàm dissimiles rami virentes, & crux? flores & spine! Unde hęc tam luctuosa rerum facies, tam repentina catastrophe? hujus tam tragicę vicissitudinis causam, in rem nostram, idem Bernardus paucis complexus est: *Vt videat, inquit, secularis anima, videat & intelligat, quoniam EXTREMA GAUDIUM LUCTUS OCCUPAT; hic mirum est transitoria finis letitia, hic fructus gloria temporalis: ecquis enim non videat, utinam & intelligat: omnem mundi dulcedinem, & liquidissimum mel, tandem in amaritudinem, & merissimum fel converti? luxum in luctum, plausum in planctum, jac deniq; triumphum omnem, in feralem pompam, funestamq; tragediam recidere? Hujus rei typum, Paulus Æmilius in triumphum induxit, dum teste Plutarcho, viginti supra centum prepingues ac benè saginatos boves, auratis cornibus, mitris & coronis redimitos, concrepantibus tubis ac tympanis in pompã, sed funebrem; in letitiã alienam, sed in propriam lanienã produxit.*

Ita mundi voluptas suos ostentat, spectandos circumfert, & ut sacro in Proverbio est: adolescens voluptosus: *Statim eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam.* Eheu victimam sempiternam, nil miserantis orci. *Vt ergò disceremus in nullã latitiã hujus (tam infidelis) seculi habere fiduciam, primò omnes mundi delicias, plus fellis quàm mellis tegere; tum etiam ut omnia ad votum fluant, in fine facem acerbam, & extrema gaudii in luctum definere, ostendemus.*

Proverb. 7.

Bern. cit.

§. I.

Risus dolore miscbitur. Prov. 14.

Illud Sipientis divinus Plato, apologo expressit: Voluptas, inquit, & dolor, apud Jovem se convitiis acriter lacecebant; quos cum Jupiter inter se conciliare nequidquam niteretur, utrosque tandem catenã adamantinã ideò colligavit, ut quantumvis odiis diffiderent, alter ab altera discedere nequiret. Quò factum, ut qui unam in ædes induxerit, alterum hospitem habeat necesse sit. *Ut venustè Venulinus vates cecinit:*

Plato in Phædra.

dolor & voluptas

Invicem cedunt. Brevior voluptas.

Expertus id olim Salomon, inter Reges potentissimus, inter mortales felicissimus, divitiis, carnis lenociniis, omniq; voluptatum genere diffuens, non ita hęc in aulam & animum induxit, ut dolorem, tædium, afflictionem secluserit; sed ut ipse faretur: *Vidi cuncta quę sunt sub sole, & ecce universa vanitas & afflictio spiritus.*

Eccles. 1.

Consimiles, ævo proximè elapso, voces fuere Caroli fortunatissimi Imperatoris, & orbis domitoris; hęc cum Bruxellis regiones omnes, ac regnum uniuersum in Philippum filium transferret, coram toto Senatu non sine lachrymis testatus est, se

toto

toto vitæ decursu, quantumvis prospero, ne ad unum quidem horæ quadrantem, puram meramque habuisse lætitiã; sed semper curis, angoribus & doloribus, velut voluptatum ac victoriarum umbris, anxium ac divexatum fuisse. I nunc, & beatos hîc in terris reputa, qui hîc in honore, & veneratione sunt, qui hîc pretiosè induuntur & epulantur quotidie splendide, veri Damocles. Qualem se dictabat etiam Theodosius, qui cum ad monachum divertisset, frugali mensã ejus mirificè delectatus, in has voces erupit: vos sælices! in veritate dico, in aulã natus & educatus sum, sed numquam sine sollicitudine cibum capio.

Vsque adeo, nulla est sincera voluptas:

Solicitumque aliquid, lætis intervenit.

In ejusmodi hominibus, ut alio sensu, notat Bernardus, videmus *unctiones*, sed non *punctiones*. Videmus extus venustatem pomi, sed intus vermem rodentem non videmus. Frangimus hîc dentes nostros, ut dulcem nucleum esse valeamus, & nil nisi sordes ac putridum vermem reportamus. Sub vernantibus pampinis, acutas Mænadum hastas latere non agnoscimus. Sub voluptate corporis, animi aculeos; sub divitiis & fortunis veras spinas & sentes persentisci non credimus. Edocuit hoc serio, histrio quidam Ratisponæ, dum illic Matthias Imperator cum conjugè ac totã aulã degeret; quos hoc ludicro spectaculo placuit oblectare: in atrio aulæ Cæsareæ hic Morio theatrum erexit, in perticis vestes varias, pannosque suspendit, in abacis vasa aurea, argentea, torques, gemmas, & quidquid apud Palatinos in pretio est, longã serie collocavit; dixisse eum mundo, mundum ostendere voluisse. His ita comparatis, omnis ordinis ac dignitatis homines, & ut fit, ubi magna corpora, illic & umbræ; insuper & plebs omnis, cistris ac fistulis cõvocantur: cum longè plures cupiditas evocasset. Omnia tecta obsidebantur, summa expectatio: prodit tandem Morio, ut Rex tragicus, urnam fortunæ manu quatiens, levique pretio, ad ingentia lucra

spectatores animat. Hic ergo quisque primus in theatrum conscendere, & manum urnæ inferere: quã ilicò reductã, omnes cum rubore, & compuncti decedebant; errorem enim verò quisque suum tegebat, ne insuper ludibrio esset. Posuerat hîc Sy-cophanta in urnã vivum Echinum, qui acriter suos vultures pungebat: quis enim curas, sollicitudines, anxietates calamo aut linguã exprimat, quibus miseri mortales lucro inhiantes die noctuque excruciantur? nec leviores voluptatis aculei sunt; primum quidem blandã titillatione sensum proritat, ac deinde relinquitur aculeus, qui mentem pungat & lancinet: ut enim non minus doctè, quàm piè Romanus Consul, Philosophus, & Martyr, Severinus Boëtius:

Habet omnis hoc voluptas,

Stimulos agit furentes:

Apiumque par volantum,

Vbi grata mella fudit,

Fugit; & nimis tenaci,

Fugit ista corda morsu.

*Lib. 3. Me-
tro 7.*

Fuit qui hoc ipsum scito emblemate expressit: puellum unum aliquem ponit, manum alveari inferentem, ut mella debet: quem interim apum examina, mille aculeis miserè configunt, hoc brevi lemma subjecto:

nocet empta dolore voluptas.

Horat. Ep. 3.

Extrema quidem labra mundus melle oblinet, sed intus mille sentibus configit, & amaritudine viscera complet, quia ut rectè Juvenalis:

plus aloès quàm mellis habet.

*Juven. Sat.
6.*

Succurrit hîc illud Eusebii Emissemi: *Mel est quò ascendit in labia, fel est quod descendit in viscera.* Ita matres os poculi oblinere, aut absynthium saccharo inspergere, & amariores potiones pueris propinare solent, ut disertè Lucretius:

Ac veluti pueris, absynthia tetra medentes,

Hom. 3.

Cum dare conatur, prius oras pocula circum

Epiph.

Contingunt, mellis dulci flavoque liquore;

Vt puerorum etas improvida ludifcetur,

Labrorum tenuis; interea perpotet amarum

Absynthii laticem.

Hoc mundi ac voluptatis artificium esse,

*vid. Me-
am l. 7.*

*betner
ermis con-
sientia,
ag. 276.*

purpuratus vates Cardinalis Barberinus, dein Urbanus PP. VIII. cecinit, ode ad Joannem Strozam:

Cornel. in
s. 14. Prov.
Risus do-
lore misce-
bitur.

In rebus humanis, vel ipsa.

Miscet amaritiam voluptas.

Unde sapientes dixerunt, Deum duplex habere dolium: unum mellis, & alterum fellis, atque hæc ita permiscere, ut ex utroque cuique suum craterem propinet. Appello Prophetæ regii fidem & vaticinium: *Calix in manu Domini, vini meri plenus misto, & inclinavit ex hoc in hoc.* Ut sicut in musicâ soni graves acutis temperantur, sic Deus prospera adversis, læta tristibus affiduo permiscet. Quod & experientiâ comprobatum est:

Vbi uber, ibi tuber:

Vbi mel, ibi fel.

Et ut Poëta canit.

medio de fonte leporum,

Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.

Imò ipsa dulcedo in amaritudinem vertitur, attestante Galeno medicorum principe: *Dulcia, inquit, se in bilem vertunt; occulto quidem naturæ genio, sed documento aperto, omnem quæ à voluptate petitur dulcedinem, citò deficere in amaritudinem.* Et tamen homines sicut pisces marini, falsis delectantur aquis. Hujus maris non inexpertem Doctorem magnum Augustinum audite: *O infelicitas generis humani! amarus est mundus, & diligitur; putas si dulcis esset quomodo amaretur? turbatur & tamen amatur: quid si tranquillus esset? flores mundi quomodo colligeres, qui à spinis non revocas manum? Quis iste mentium humanarum furor? tantus quippè in iis quæ fucatâ alliciunt dulcedine, amaror est, ut eo vel primis, quod ajunt, labris degustato, fugere & averfari oporteret. Insaniam hominum in bruto animanti palpandam dedit Princeps imperii: hic ut urfo, quem habebat, ludum faceret, apposuit illi patinam melle, sed præcalido ac ferventi plenam. Itaque fera, ut avidissimè in hunc cibum fertur, lingèdo sæpè sæpiùs linguam, & fauces adussit, neque tamen sibi temperare, aut valuit, aut vo-*

Galen. lib.
de Euchy-
miâ & Ca-
cochimiâ.

Aug. serm.
3. de temp.

Zechner
vermis
conscientia
pag. 134.

luit, sed inter continua murmura & ejulatus, ingluvie stimulante, urfus furore irâque plenus, mel omne absumpsit. Quoties voluptatis, divitiarum, honorum sectatores, digitos & ora adusserunt? per quot dolores, terrores, pericula emunt brevem voluptatem? quoties in aulis Principum illusi, scommatis impetiti, invidorum cavillis laceffiti? *Facies combustæ eorum præ pudore.* Tamen urfo brutaliores non desistunt, sed ut observat Seneca: *Mala sua, quod malorum est ultimum, amant.* Ex his unus aliquis sub ingressum in aulam, rogatus cur canis, ut solebat non ampliùs herum intus comitaretur, sed ad fores palatii remaneret, Domino respondente, quod semel ingressus penitiùs, flagris pessimè exceptus fuisset, assumpsit alter: *netu cane tuo stolidior videre, qui toties in aulâ malè exceptus, necdum eam deseris!*

Quod si hujus tam amabilis insanix, ratio quæratur, ea in comperto est, & quidem è sacris litteris: *Species decepit te, bracteatus fulgor oculos fascinavit.* Non se continet hic Hipponensis Præsul, qui exclamet: *O munde immunde, teneri vis periens! quid faceres si permaneres? quem non deciperes dulcis, si amarus ALIMENTA MENTIRIS? catapotia seu pillulas inauratas suis porrigit, quæ pretiosa alimenta mentiuntur, & absorpta faciunt amaricare ventrem.* Vanus auri fulgor & falsa species, verum dolorem & amaritiam visceribus ingerit, ut alibi luculentius testatur, dicens: *Prospera hujus mundi asperitatem habent veram, jucunditatem falsam; certum dolorem, incertam voluptatem; durum laborem, timidam quietem; rem plenam miseriæ, spem beatitudinis INANEM.* Inanes sunt omnes pixides mundi, etsi aureis titulis inscriptæ. Indies videre est apud dulciarios, uni pixidi inscribi tragemata, alteri eleuaria, tertiæ bellaria: ubi aperueris, magnum inane reperitur.

Jupiter quò mortales sibi arctiùs obstringeret; in terras miserat venustam formâ dominam, pretiosè convestitam, innumeris gratiis præditam, quam ho-

mines

Isai. 6. 13.

Seneca
Ep. 39.

Daniel. 13.

Augustinus
de symb. ad
Cai. lib. 3.

Augustinus
Epist. 36.

mines voluptam indigetarunt, & ut Poëta eam depingit :

Forma placet, niveusque color, flavique capilli.

Quo factum, ut omnes ejus gratiam prefare, in partes suas trahere, ac sibi devincire prece ac pretio satagerent :

Multorumque fuit spes invidiosa procoram.
Jamque Jove neglecto,

adytis arisque relictis,

hanc unam thure ac victimis, ut deam venerabantur. Quod ubi Jupiter advertit, irā succensus, consilium inivit, quo mortaliū proterviam justā animadversione contereret : Vulcanus fulmina cadere, Neptunus omnem Oceanum in terras effundere, Pluto abyssos laxare parabant ; dum mitius ac melius supplicium Mercurius suggestit : astu quopiam nudam è medio hominum voluptam surripiendam, subte que ejus exuviis, & fucatā specie Angeronam inferendam. Hāc curā Mercurio demandatā, in terras ille delabitur, medianque inter tripudiantium choros voluptam sustollere nititur, quam aliis atque aliis hinc illinc attripientibus, & pro virili obnitentibus voluptam omni choro exuit, atque omni mundo muliebri Angeronā suppositā, cum volupta avolavit. Interea cæci ac stolidi mortales, specie exteriore decepti, unam voluptam sectari, hanc se solidam ac veram jam prefare rati, heu nihil præter fictam larvam, & verum luctum in ædes, in animum se induxisse serò deprehendunt. Voluptas apparet :

Blanda quidem vultu, sed qua non tetrior ulla

Interius, fucata genas & amica dolosis Illecebris

Nemo novit nisi expertus, sub-holosærico matronarum syrmate, sub Damascenâ cyclade, quantum angustiarum ; sub honoratâ Senatorum togâ quantum invidiæ ac curarum, sub Principum ac Pontificum purpurâ, quantum ponderis ac molestiarum lateat.

Exemplum ingens fuit Philippus II. qui moribundus filium suum Philippum

III. acciri jussit, rejeçtâ que stragulâ veste, pectus regiarum curarum olim nobile hospitium, ebullientibus confertim vermicibus horridum ostendens ait : Vide Princeps quò tandem recidant utriusque solis deliciæ, quid sub augustâ purpurâ vermium delitescat. At si cujusque pectus altius introspicere daretur, alios illic vermes, qui animum amarissimo morfu corrodant, conspiceret licet. Honorum titulos tibi proponit mundus, & illos audâ aure menteque bibis, nimirum ut doctè D. Cypr. *Ambitionis salsugo bibulam animam occupat.* Pulchrè ambitionis salsugo, quia in eo plus est salis quam sacchari ; plus crucis & oneris, quàm commodi & honoris. Quem in terris mortales beatissimum appellant, & proni venerantur summum Pontificem, nonne is propè semper mortem à latere, aut intra dentes habet unde anxietates papales, quis hoc metro quondam exposuit :

Cur tibi crux triplex Gregori, triplexque corona est ?

Anne suam sequitur, quæque corona crucem ?

Sed in hoc genere nihil illustrius, quàm Sanctissimi Patris Urbani VII. testimonium, qui quoties amiculum è subtili telâ superindueret, alto pectore ingeminabat : *Quis crederet sub tam levi sindone, tantum ponderis delitescere.* Recens est illud Cardinalis de Lugo, qui ad purpuram ita expalluit, ut ad primum nuntium deliquium passus sit, dumque primum fari potuit, quasi ad inferorum flammam damnatus, in has voces erupit : *Miseremini mei, miseremini mei, quia manus Domini tetigit me.* Probè si quidem hi norant, illud Senecæ : *Est inter onus & honorem non tam allusio vocis, quàm rei ipsius expressa veritas ; honor quippè ex onere venit, aut potius ex honore onus, ut scitè S. Isidorus, cui ferendo, omnes succubuerunt, & multi in præcepti acti sunt. Denique quis crederet, intra quadrigas & auratas rhedas, tot creditorum cavillos, plebeiorum calumnias, æmulorum machinationes unâ devehî ? quis crederet intra mercatorum arcas, intra nummorum saccos, tot angores, sollicitudines, vigilias, cõmisceri ? quod.*

*Arriag.
1. 2.
tom. 1.
in dedis
toris.*

*Seneca e. 2.
de brevis
vita.*

*S. Isid. l. 1.
cap. 23.*

*Ovidius
2. Fast.*

*Ovidius 4.
Metam.*

*Virg. 2.
Eneid.*

*And. 2. de
dibus.*

*Pho ex
t. 3. v. 11.
pag.
50.*

Sen. Ep. 115.

vel gentilis vidit, dum dixit: *Majore tormento pecunia possidetur, quam queritur.*

Æneas Syl.
l. 4. comm.
in Alphon.

Sigismundo Imp. ex Hungariâ delata quadraginta millia aureorum: de quibus dum sedulo cogitat, concubiâ nocte somnum excurit ex oculis, & quietem ex animo. Ubi luci redditus, continuo consiliarios evocat, & fortissimos quosque militiæ duces; ad quos apertâ arcâ, nummos digito monstrans: ecce, inquit, *crudelissimos hostes, ac tortores acerrimos, à quibus nulla mihi data requies. Ite & inter vos æqua forte dividite. Illis cum gratâ sarcinâ decedentibus, subjunxit: recessit à me tortor, qui me flagellavit, securus modò quiescam. Non leve quippe torturæ genus est, flagitiosos per infomniâ divexare: divitiæ sunt tortore acerbiores, nusquam nec unquam animùm quiescere sinunt. Sed stultus non intelligit hæc: Suspirat ille in convivio, vigilat in pluma, nec intelligit miser pretiosa esse supplicia. Die noctuque curæ cerebrum perturbât, & caput inquietè corrodunt.*

Chrysof. in
psal. 48.Cyprian.
l. 2. ep. 20.Poitiers lar-
va mundi
p. 212.

Reperit aliquando Carolus V. inter deambulandum calvariam humanam, quam dum pede proterit, advertit mures in ea nidificare, & adjecit: credere se hunc hominem in vivis nidos murium in cerebro aluisse, qui etiam à morte eum non deserunt. O si calvarias magnatum introspicere contingeret, quàm inquietè illic mures dies noctesque, inter epulas & delicias, corrodere cerneret! His tamen tam fucatis bonis homines inhiare pergunt, & ut canes Æsopici umbram pro corpore sectantur specie exteriori decepti & allecti, tricasque non prius vident, quàm se implexos serò advertunt. Quod secunda mente calamoq; oculis subjecit, nobilis scriptor Aresius Episcopus, qui hortum Labyrinthum, mille spiris & meandris fallaci amœnitate involutum proponit; ad quem facilis aditus, sed nulli exitus patet, cum hac epigraphe: *species decipit te. Mundus hic Labyrinthus est, & quod olim poëta:*

Non labyrinthus erat, sed labor intus erat.

Dan. 13.

Hoc enim verò contestabitur, qui hunc labyrinthum penitus ingressus, ambulat vias difficiles, tortuosas, quarum finis in-

teritus est. Et unde hoc? *species decipit te.* Hunc species honoris, illum species auri & argenti, istum species puellæ decipit & inducit in labyrinthum miseriarum, ubi se perdit, & sæpe nullus nisi sola morte exitus patefcit; unde sapienter Sapiens: *Est via qua videtur homini justa, novissima autem ejus, deducunt ad mortem.*

Prov. 5.

In aula Francisci I. Gallorum regis fuit Morio, *Stulti sapiens imitator*, qui rege cum suis è consilio bellico, egresso: Subrisit suis è consilio bellico, egresso: Subrisit causamque rogatus respondit: temperare sibi à risu non posse, quod inaudisset ad eos solerter egisse quemadmodum in Italiæ fines penetrare, neminem autem expeditisse, quomodo regredi & exire possent. Optimè animadversum, nam tunc ajunt Francicum in manus venisse, nec reditum in Franciâ reperisse; quod quidam symbolo limacis telo trajecti expressit adjecto lemmate: *nescit reverti.*

Ovid. Fast.

l. 2.

Hoc non morionis, sed & ad mores principis philosophorum pronuntiarum est: voluptatem faustos aditus, infelices exitus habere, ac proinde, ejusdem Aristotelis utilissimum præceptum est, *ut voluptates abeuntes consideremus.* Tunc non amicam frontem, sed horridam & venenatam caudam contuebimur, quod à barbaris discere non erubescimus: ajunt enim Scythæ virginem apud se natam, cujus forma cingulo tenus scœminam, infernè viperam repræsentaret. Cum hac Jovem congressum Scythen genuisse. Fabula est doctumque commentum, vel si mavis, voluptatis imago quædam est, veris coloribus adumbrata: cujus caput atque introitus, virginem referat pulcherrimam, & amabili specie renidentem; finis autem in viperam & draconem horribilem definit. Cum hac stygius & luxurians more suo Jupiter si commisceatur, non Scythen, sed immane quoddam monstrum scelusque progignet: quis enim alius à voluptate partus existat?

Val. Max.

l. 7. c. 2. n. 8

S. II.

Extrema gaudii luctus occupat.

A Pud Persas dies festus est, quo non diuturnum sed diurnum dominandi & regnandi tempus conceditur (saccorū ipsi ludum appellant) accipiunt unum aliquem de captivis, jam morti destinatum, collocantque in regio throno, ac vestibus regalibus induunt, sinuntque eum deliciarum ac pergræcari pro libitu, & nemo illum verat quidquam facere, quæ velit: post hæc autem exutum, virgilque cæsum suspendunt. Cujus rei, quærit Dio Chryostomus, putas hoc esse signum? & quam ob rem id fieri apud Persas? nonne idè, inquit, quod sæpenumero stulti homines & pravitatem, & potestatem, & nomen adipiscuntur; deinde aliquanto tēpore superbè viventes, turpissimè atque ocysimè perduntur proinde tunc, quem hominem tollunt è vinculis, simile vero est fatuum quidem, bonum saccum, & rei inexpertum gaudere, & semet propter ea quæ sūt, beatum deprædicare. Qui triumphum tunc viderit, homini invideret, donec ad occasum venit, quando omnis pompa in luctū recidit, & qui totum diem se epulis ac deliciis opplevit, sub vesperam victima immolatur.

Ejusmodi ludum insolentem mundus ludere pertinax consuevit, & suos in pompam educit, quorum finis sine honore, & extrema gaudii, luctus occupat. Ejusmodi unum aliquem huc inducere placuit, fuit qui in principe urbe Italiæ, in Bacchanalibus populo ludum fecit, ubi ipse primarias partes egit: currum adornavit planum & apertum, purpureis velis, & clavis aureis fulgentem:

*Aureus axis erat, temo aureus, aurea summa
Curvatura rota, radiatorum argenteus ordo.*
Insanus Phaëton hunc inscenderat, sedens in throno qui non inferior Salomonico. Ubi ille spectandus, totus & argento contextus totus & auro capite radiato verultis fabulis, nescio cujus si Jicii dii nomen, sibi

usurparat. Ad pedes illius eleganti formâ & cultu adolecentes, tanquam genios alterius orbis collocarat, qui suavissimè & voce & fidibus modulabantur. Sequebantur deinde multi servi honorati, juvenes lectissimi: currumque 4. equi Neopolitani, purpureis sagulis instrati, trahebant; quod spectaculum omnem civitatem excivit. Donec domum delatus, ubi ad opiparum convivium, omnes hujus comœdiæ socios adhibuit. Multi applaudebant, plures illudebant. Vir prudens, inquit, Chresolius noster, mecum agens, stultum ac phanaticum pronuntiare non dubitavit. Videte quid evenerit: pecuniæ magnam vim mutuatam acceperat, creditores ut luxum illi viderunt, sibi metuentes, omnia repetunt, in hominè irruunt. Ille oppressus ære alieno, spoliatus, egens in carcerem conicitur, ubi paulò post extremum diem, præ dolore obiit: hic finis sine honore.

Victimam fortè requiris, quæ aureis vinculis ad immolandum deducta sit? Etenim

Semper inaurato taurus cadit hostia cornu. *Tibul. l. 4. eleg. 1.*
Etiam memoriam hominum non effugiunt plures Cræsi, qui verè experti sunt, quod extrema gaudii & divitiarum luctus occupat. Quam multi potentes ac opulenti mercatores, verissimi Plutones, quorum filia ut Proserpinæ, aureo curru rapiuntur. Sed in exitu negotiationum, ut propheta loquitur, sæpè maxima lucre, in turpissima damna convertuntur: & secundo die nuptiarum, ut non semel accidit, declaratur parens sponsi aut sponsæ, summo dedecore, foro cessisse. Aut certè à funere mariti, miseræ viduæ ac pupillis, ea debita in hæreditatem conscribuntur, quibus omnibus dividendis, solvendo non sunt. Est qui apta similitudine ejusmodi mercatorum fortunas exponit: vides filiam è glomere filum sericum, aut aureum, in opus phrygium deducere: quo devoluto, tandem exiguam schedam reperit, syngraphen quandoque millium aureorum; ita qui hinc mollia & aurea stamina duxisse visi sunt, sub finem ad incitas redacti, nil nisi gravissimorum debitorum cumulum, in schedis & syngraphis, hæredibus relinquunt. Atque hinc divitum

rov. 14.

io Chry-
st. orat. 4.
regno.ryfolog.
olog.
t. 1. c. 12.
12.

id. Met.

ull.
2.Tibul. l. 4.
eleg. 1.

Ezech. c. 27.

divitum miserimus exitus est.

Sen. Ep. 51. Invitat nunc præceptor gentilis, ut voluptuarios contèplemur, hoc etiam Christianos commonens: *Voluptates præcipuè exturba, & invisissimas habe, latronum more, quos philetas Aegyptii vocant; in hoc nos amplectuntur, ut strangulent. Uti & simiæ faciunt. Exempla vis eorum qui in complexu exspirarunt, & ubi extrema gaudii, in funus desierunt? historiæ consimiles tragicæ tribus tomis conscriptæ, passim in oculis, & maribus sunt. Unam alteramve delibasse sufficiat.*

Chalcondylas lib. 5. Sabellius lib. 9.

Ladislaus Rex Neopolitanus Florentiam obsederat, jamque ad eò premebat, ut propediè dedenda; unam tamen puellam deperiens; promissit infamis Paris se soluturum obsidionem, si hæc Helena sibi traderetur. Annunt captivi, puella quamvis reluctabunda, omni mundo muliebri adornatur: sed magis reluctante patre, qui ut medicus erat, sudarium filia dedit singularis fragrantia, sed & præsentis præstigi, quo primâ nocte veneno per utriusque corpus se insinuante, ambo extincti sunt. Unde quidam

I. C. Trouw-riuck pag. 124.

*Ge midden inde bÿadt/en inde buijle lust/
Soo is hum heÿ ghelijck / het leven upt-
gheblust /*

*Hier lagh het jendigh paer/
En upt het vrolijck bedt/soo rees/en
draeve baer.*

Joan. 2.

Deut. 32.

Preverb. 23.

Ita thalamus in tumulum extèplò conversus est. Attila terror orbis & flagellū Dei, disruptis visceribus, inter delicias nuptiarum, infelicem animam expuit. Hoc felleum ac venenatū poculum mundus cauponis more propinat, qui primò bonum vinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc quod deterius est. Tunc uvam fellis, & merum venenum propinat: *uva ejus uva fellis, & botri amarissimi. Fel draconum, & venenū alpidum insanabile.* Hinc monet Sapiens: *Ne intuearis vinum quando flavescit: quando splenderit in vitro color ejus, ingreditur blandè, sed in novissimo mordebit ut coluber & sicut regulus venena diffundet.*

Eccli. 1.

Richardi Victorini hæc brevis, sed efficaciæ sententia est; in illa verba Sapiens: *Omnia flumina intrant in mare; quid est igitur*

flumina intrare in mare, nisi omnem delectationem carnalem terminari in amaritudine? Rich. Vict. p. 1. tract. de statu in horn. c. 10.
omne ergo flumen mare intrat, quia extrema gaudii luctus occupat. Hæc quò lenius in aures & animum admittantur, sic recens Poëta modulatus est:

*Principium dulce est, sed finis amoris amarus,
Læta venire Venus, tristis abire solet.*

*Flumina quasitū sic in mare dulcia currunt,
Postquã gustarunt aquora, amara fluunt.*

Ut ut sit, quantumvis humanæ vitæ flumina leniter ac dulciter fluant, omnia in mare mortuum decurrunt. Ita facilem vitæ cursū & amœnum collem Mauritius Princeps Auriacus triverat, sed ad extrema deductus arduū iter perhorrescens, alto pectore ingeminabat: *Scherpen-heubel! Scherpen-heubel!* ô Collem asperum, ô Collem asperum! heterodoxus Prædicans, qui illi aderat sciscitatus, quid eâ tam inconditâ vociferatione vellet? ô, inquit, Montem asperum! ô iter arduum! quod brevi transire compellor: quàm autem hîc exitus amarus sit, homini pacem habenti nemo satis valeat explicare. Hoc unum dico, quisquis hujus fluxæ voluptatis exitum mente assequitur, facile eam nauseabit. Anachoretam ferunt mirè delectatum suavitate rivuli, in quem inciderat; aviditate ductus longiùs profequitur, ut aliquando originem assequatur: reperitque demùm fœtidum putridūve cadaver, è cujus ore, hîc melleus fluvius promanabat; quo viso, aquas omnes nauseabat.

Tylingen. parad. pag. 337.

Prosequamur nunc, si lubet, cursum hominis voluptuosi, finem investigate: quid aliud quàm fœdum ac putens scortum comperiat? quo viso quondam Angliæ Dux Boukingamius, voluptates suas exosus est.

• Divus Basilius divinè his duabus vocibus totum complexus est: *Nuptiarum tragœ.* Basili. opus. dia. ut enim in hac, primus actus læta omnia exhibet, atque amantia; at ultimus, horrida: sic & in nuptiis, vixdum cytharædi pedem è limine, fletus in domo est: *En krijterken achter de deur.* Amor qui primus in scenam venit, sensim

sim se subducit, ac deinde ejus locum occupant personæ tragicæ, odia, rixæ, dissensiones, zelotypiæ, aliæque ejusmodi monstra, quæ ferales faciunt nuptias. Accedunt jacturæ bonorum, liberorum, charæ conjugis. Imò ipsis ludis mors intervenit, & funestam Nuptiarum tragediam excitat. Celebrantur etiãnum ore omnium funestæ nuptiæ, in quibus Carolus VI. Rex Galliarum cum suis larvatus subintrans & choreas ducens, face pellibus quibus insutus erat, à duce Aurelianensi propiùs admotâ, ignem cum suis concepit: è quibus quatuor miserè ustulati periêre, Rege vix servato, uxoris Biturigis veste caudatâ fluxaque, quâ involuto flamma sopita est. Cõsimili fato in Germania tres comites in ipso ætatis flore, dum faunos induti peregrinis choreis Eberhardum consanguineũ suum antecineralibus feriis oblectare gestiunt, Ephœbi fortè è manu funali delapso, omnes tres miserè conflagrarunt, *vertiturque lætitia*, inquit auctor, *in miserabile ejulatũ*. Ita:

Gaudia principum nostri sunt sæpe doloris.

Omitto alias de hoc argumento historias, quibus libri & veterum annales pleni sũt. Hoc recentius & fortè inauditum. Ex ore eorum qui tragœdiæ interfuêre, ita Religiosus scriptor commemorat: Parisiis ab hinc annos duodecim regali luxu nuptiæ instruebantur, quas personati histriones eleganti tripudio exhilarare, & adornare se velle simulabant. Admissi, mirè convivas omnes, & inter illos quàm maximè sponsum oblectarunt, qui cum ludo peracto, non semel eos, ut larvâ positâ accũberent, officiosè invitasset, decretum sibi esse dixerunt, palam se toti consensui nõquam manifestaturos; ut tamen ejus perhumanæ petitioni satisfacerent, ad conclave ab aliis secretum deduceret, illic solisponso personâ positâ, se veros vultus exhibituros; ubi dum lautè cum solo sponso epulati essent, denuo ad convivas, tripudium mortuale auspiciati, gratissimò omnium spectaculo, regressi sunt. Tandè ut sapius ierant & redierant, omnes se omnino subducunt, relicto super pavimento,

ut putabatur socio larvato, qui mortui partes egerat: hunc jam cæteris dilapsis; dũ convivæ commovent, truduunt, vellunt, ut assurgere vellet, ad hæc omnia immoto, larvam detrahunt: & ò ludum insolentè! ò ferales nuptias! ecce sponsum, verum funus exhibetur, compertumq; à lavernionibus, ob sponfam sibi præreptam; aut impari traditam, mappâ strangulatum fuisse, nunquam tamen auctor sceleris cognosci potuit. Quid ad hæc auditores? uno die sponfam nuptam, viduam! ita derepente nuptialem thalamum, in funestum tumultum recidere! ejusmodi ut paulò diutiùs ludi protrahantur: indies in orbe scena luditur, quæ hoc feralius clauditur, quòd frequentius extrema gaudii luctus æternus, & cruciatus nunquam finiendus occupare perhibeatur. Dum mors cortinam claudit, in alterum orbem catastrophem apud inferos peragendam deducit. Hoc Bernardus alta voce intonat, serm. 41 in Psal. 33. *Mors peccatorum pessima: mala est in amissione mundi, quia non possunt sine dolore separari ab eo quem diligunt: pejor in dissolutione carnis (sicut dens totus carni insertus, violentè extrahitur) pessima in tormentis inferni.* Quare fingamus vitæ cursum omnem, secundo flumine & flamine, sine fluctu sine luctu decurrere, in portu certè miserrimũ naufragium, ac funestum exitum Propheeta vaticinatur: *Tenant tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt (alii legunt, deducunt ad finem vitæ) in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Quod pro rei dignitate gravi stylo Tertullianus notavit: *Vix est, inquit, ista navigiis, cum longè à Capbareis saxis, nullis deturbata turbinibus, nullis queffata decumanis fluctibus, adulante flatu, labente cursu, latante comitatu, intestino repete percussu, cum tota securitate desidunt. Non secus naufragia sunt vitæ etiam tranquillæ mortis eventus. Nichilo refert integram abire corporis navem, an dissipatam, dum anima navigatio everatur.* Ut Epuloni accidit cui tantum tormentorum in æternitate, quantum deliciarum hoc in momento, subeundum est.

Majolus in
canicul. col-
loq. 7. sum-
mum bonum
pag. 794.

Ovid. 7.
Metam.

P. Mathias
Pauli Prior.
Ord. S. Aug.
De pœnitenti-
te de
Hemelg.
fol. 509.

EMBLEMA XXII.

Non est hic. Marc. 16.

Rursus VENIENT AD POCVLA. *Virg. Ecl. 8.*
DOMINICA RESVRRECTIONIS.

DE RECIDIVA, quam ii omnes incurrunt, qui quidem resurgunt, sed non quemadmodum Christus, cui mors ultra non dominabitur; at illi repetunt tumulum & thalamum libidinis, redeunt ad pocula: avium in morem, quæ in poculis nidificant, à quibus abactæ ilico revertuntur, & solitiosque *revisere nidos* gaudent.

Gen. I.

- §. I. *Multi resurgunt cum Christo: sed non quemadmodum Christus.*
 §. II. *Idipsum apposito Emblemate exprimitur.*
 §. III. *Recidiva nimio plus noxia in morbis animæ, quàm corporis.*
 §. IV. *Recidivam peccatorum passi, quàm horrendè puniti.*

DOMI-

DOMINICA RESVRRECTIONIS

Surrexit, non est hic. Marc. XVI.

ERXES ille potentissimus Perfarum Imperator insignem adeo exercitum in campum eduxit, ut Justino teste, trecenta septuaginta millia, juxta alios quingentas myriadas, id est, quinquagies centena millia militum sub signis habuerit. Quid mirum si integra flumina epotarint:

— credimus alios

Defecisse amnes, epotaq, flumina Medo.

Hanc florentissimam Asiæ juventutem in potentissimo campo Abydos prope Hellespontum lustravit: *Cumque de sublimi loco infinitam hominum multitudinem, & innumerablem vidisset exercitum* (verba sunt Hieronymi) *stesse dicitur quod post centum annos, nullus eorum, quos tunc cernebat, superfuturus esset.* & subdit: *O si possemus in talem ascendere speculam.* Hoc unum in votis esset speculari, quam ingentem fidelium exercitum Ecclesia, hodiernâ die lustravit: qui omnes vegeti ac validi cælesti annonâ refecti, tâquam leones ignem spirantes, sub signo crucis militantes, perpetuum dixerunt Sacramentum. Formosum enim verò spectaculum, sed vel hoc ipso lachrymis deflendum, dum recogito non post 100. annos, sed post 100. menses, post 100. hebdomadas, post, 100. dies, imò tres aut quatuor, ex tanto justorum numero, complures fore, etiam ex hîc stantibus, qui in flagitium lapsi, denuò gustabunt mortem.

§. I.

Multi resurgunt cum Christo sed non quemadmodum Christus.

Cyp. serm. de Resurrect.

CYprianus hoc expendens ait: *Resurrexit Lazarus & alii nonnulli ad imperium*

Christi, & aliquo tempore, beneficio vita usi, iterum ad funera redierunt; sed Christus resurgens ex mortuis jam non moritur. Complures ejuscemodi reperire est, qui semel in anno, idque circa festum Paschæ S. Synaxim frequentant, concioni intersunt: nemo quisquam in popinis, in prostibulis, in cõsuetis diversoriis versatur; quisquis hæc frequentare solebat: *Surrexit, non est hic.* Die insequenti paululum de feruore remittit, postridie longiùs evagatur, moenia obambulat &c. 1. die est Gloria Patri: 2. & Filio, 3. & Spiritui Sancto; ait ubi festa transferint: Sicut erat in principio, & nũc, & semper. 1. die in familiis altissima pax. 2. si quod verbum asperius, supportantes invicem cum charitate. 3. breve litigium, levis velitatio, sed postea, iterum sicut in principio. 1. die tam spirituales, ubique colloquia & sermones de divinis; at paulò post, ad perjuriam, ad verba lasciva, sicut erat in principio. Non secus ac Hannonis aves, quæ magno molimine has paucas voces edocet: *τρεος εσυ ανων*, ubi ad sylvas, ad suas sorores rediêre, non hannonẽ, sed vox sua quemque sonat, quæque rursus more ac ore suo obstrepebat; ita multi in Paschate: Deus meus crucifixus est, Iesus Deus cordis mei. At ubi rursus itur in antiquam sylvam, ubi ad suos sodales, aves concolores rediêre, ebrius iterum: Deus meus Bacchus est: dives: Deus meus Plutus est. Iracundus: Deus meus Mars est. Fornicator & immundus: Dea mea Venus est, &c. Vox sua quemque sonat, hunc mendacem, hunc salacem. Sicut erat in principio. Hi anhelant ad Pascha, recogitantes ollas carniùm, ut ad genium & ingenium redire queat; de quibus amarè mellifluus Doctor queritur: *Amatores sæculi anhelant ad Pascha; ad diem resurrectionis, ut liberiùs se dent voluptati.* Prò dolor peccandi

Ælian. l. 4. variat. hist.

Bern serm. de Resurr.

peccandi tempus, terminus recidendi facta est Resurrectio Salvatoris, ex hoc nempe comestationes &c. quasi verò ad hæc surrexit Christus, & non ad justificationem.

I. Reg. 26. Sublatus fuit Sauli scyphus & lancea, & ilico pœnitentiâ ductus exclamat: Peccavi, revertere fili mi David: nequaquam enim ultra tibi malefaciam, eò quòd pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie; apparet enim quòd stultè egerim, & ignoraverim multa nimis. Abstulit Deus per hæc 40. esuriales ferias scyphum crapulæ & ebrietatis; Surripit sæpè arma & instrumenta nequitiz, quibus eum impetimus, aufert corpori robur, ejusque vites debilitat, morbos ac alias afflictiones immittit, ut exclamare compellat cum Saule: Peccavi. Sed ubi ad se reversi, rursus in Dominum suum insurgunt. S. Basil. in illa verba: *Adducite mihi psalterium*: Ecce, inquit, ut ad se rediit hastam vibrat ut Davidem interimat, *Quasi ad mentem sobriam ideò se recepisset, ut iterum saviret*: consimiles Poëta scitè depingit.

Basil. Orat.
35.

Ovid. de
Pont. l. 1.
eleg. 6.

*Saucius ejurat pugnam gladiator, & idem
Immemor antiqui vulneris arma capit,
Nil sibi cū Pelagi dicit fore naufragus undis,
Et ducit remos, quā modo navit aqua.*

Dum arca portaretur per alveum Jordani, steterunt aquæ, & stiterunt cursum suum; at ubi arca transierat, aquæ in locum suum reversæ, solitum cursum tenuerunt, tendentes in mare mortuum. Multi in hebdomade cessant aliquantisper à cursu consueto, quia tunc per eos transit arca Eucharistica, aut imago Passionis Christi, at post hæc, sicut erat in principio.

§. II.

Apposito emblemate rem oculis subiacere placuit.

Vidisti quandoque passerem nidificantem in poculo, strepitū excitato, aut lapide projecto, evolat, avolat, ut nunquam rediturus; sed mox ad arborem vicinam, tandem ad tectum, denique ad

antiquum nidum revertitur, *Solitofq; revivere nidos gaudet*. Quod Oseas cap. 9. in *Virg. l. 1. Georg.* dicit: *Ephraim sicut avis avolat*; ita peccator paululum avolat, sed citò revolat, potator ad poculum, scortator ad nidum suum, columba ad columbarium. (Et ut Isaias ait: *Sicut avis fugiens, & pulli de nido volantes*, quin & ludus puerorum hic nobis documento sit, avicula tenui vinculo cruculæ alligata, quandoque avolat, & quasi libera cælum petit, sed ad sibilum pueri, ad sonitum nolæ, ilico revolat, & ad solitam crucem revertitur. Hoc ludo homini illudit cæcodæmon, quem laqueo peccatorum ac pravæ consuetudinis adstrictum habet: quandoque, quasi ejus jugo excusso, longiùs avolare sinat, in cælum conscendere videtur; at ubi tinnitus nummorum, aut poculorum clangor, aut sibilus lenocinantis pueri aut puellæ exauditur, pròptè revolat, & ad miserandā redit servitutem. Quod spectaculum ut ludicrum sit, magno illi Cantuariensium Præsuli prope lachrymas expressit: quadam enim vice conspexit puerū cum avicula, in via ludentem, quæ pedem filo annexum habes, sæpè, cum laxiùs ire permittebatur, fuga sibi consulere cupiens, avolare nitebatur; at puer filum manu tenens, retrahens aviculam ad se usq; deiciebat. Hoc ingens gaudium, pulchrumque spectaculum puero præstabat. Factū est hoc semel & iterum, factum frequentius. Quod pater benignus aspiciens aviculæ condoluit, & ut rupto filo libertati redderetur præcepit: & ecce filum rumpitur, avisque avolat, puer plorat, pater exultat, & vocatis qui aderant ait: simili consideratione jocatur diabolus cum hominibus multis modis, quos irretitos suis laqueis, pro sua voluntate in diversa vitiorum impedimeta pertrahit: sunt enim quidam, ut verbi gratiā dicam, avaritiæ, seu luxuriæ, & similibus flammis succensiti, & ex malâ consuetudinē additi; his contingit aliquando ut sua facta confiderent, fleant, seque amodò à talibus cessaturos, ore promittant, more avis se liberos avolare autumant, sed quia pravo

Ansel. l. Si-
mil. c. 189.

„pravo usu irretiti ab hoste tenentur, non
 „lentes in eadem vitia deiiciuntur, sicque
 „hoc sapius, nec omnimodè liberantur,
 „nisi magno conatu & gratiâ Dei, funis
 „rumpatur pravæ consuetudinis. Ita Da-
 „vid peccatorum vincula dirupit, cum
 „gaudio exclamans: *Anima nostra sicut pas-
 „ser erepta est de laqueo venantium, laqueus
 „contritus est, & nos liberati sumus.* Ita Augu-
 „stinus vult & non vult: avolat & revolat,
 „peccati vinculo constrictus: *Suspirabam,
 „inquit, ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea
 „voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde
 „mibi catenam fecerat & constrinxerat me,
 „donec tandem expeditus, rapisti, inquit,
 „Domine vincula mea, nec ultra se laqueis
 „diaboli implicavit.*

Id ipsum Chrysof. exemplo brutorum
 animantium nobis inculcat: *Avicula in-
 „quit, semel capta, laqueo mox elapsa, cer-
 „vus in rete decidens & effugiens, iisdem iterum
 „difficile capientur; nam cuique sit experientia
 „cautela magistra. Nos sapius iisdem capti in
 „eadem cadimus. Sic ille. Quin etiam ut re-
 „fert Clemens Alex. l. 1. Strom. Aliqui pisces
 „reperiuntur ut scauri, è quorum specie, si
 „quis hamo captus, fortè evaserit, eo die
 „nullus prorsus consimilis piscis illo loco in-
 „venietur. Quasi cæteri unius periculo do-
 „cti delitescant. Nos, verò, sapius iisdem ca-
 „pti, in eadem cadimus. Homo rationis
 „compos, rursus in eadem peccati vin-
 „cula, in eadem stygii aucupis pedicas-
 „ac retia incidit. Quibus omnibus ait S.
 „Petrus, *Contigit illud veri Proverbi: canis
 „reversus ad suum vomitum, & sus lota in vo-
 „lutabro luti, quæ utilitas utrique? incas-
 „sum fera casses fugerit, si rursus in eadem
 „inciderit? quid prodest lepori latuisse, si
 „se denuo prodar, & præda fiat? Sic Au-
 „gust. *Inanis est penitentia quam sequens cul-
 „pa coinquinat, & nihil prosunt lamenta, si re-
 „plicentur peccata. Certè sponsæ parum vi-
 „detur vitiosum habitum exuisse, si rursus
 „induat. Cant. 5. *Expoliavi me tunicâ meâ,
 „quomodo induar illâ; lavi pedes meos, quo-
 „modo inquinabo illos? in quæ verba S.
 „Bernard. *Si dixerit mihi JESUS dimittun-
 „tur tibi peccata tua, nisi ego peccare desero,*****

quid proderit, exui tunicam meam, si & erit sine
 dubio recidenti quàm jacenti deterius.

§. III.

*Recidiva nimio plus noxia in morbis
 anima, quàm corporis.*

SI placet id è medicorum placitis erua-
 mus, apud quos compertum est reci-
 divam periculosissimam esse, vulnus ite-
 ratum tardius sanari, ejusdem offis conso-
 lidati contrafractioem difficulter curari,
 atque aded erit sine dubio recidenti, quàm ja-
 centi deterius. Testantur id passim SS. Pa-
 tres, medici spirituales, qui hanc recidivâ
 ad animum traduxerunt: D. Eligius No-
 viomensis Episc. *Si alicui crus frangatur aut
 manus, cum labore solet ad pristinum revocari
 officium: Si verò secundò aut tertio, eodem loco
 membra frangantur, potest intelligere charitæ
 vestra, cum quantis doloribus & cruciatibus
 vulnera ipsa curanda sũnt. Et tamen post longos
 & multos labores, vix erit unquam ut ad pristi-
 num statum membra ipsa valeant revocari. Si-
 milis ratio in animarum fracturis existimanda
 est. Quam doctrinam Cyrillus Alex. illu-
 strat ex verbis Christi ad feminâ in adul-
 terio deprehensam, & ab ipso Christo ab-
 solutam: *Vade & jam amplius noli peccare:*
 Quorsum enim hoc consilium spectabat,
 nisi ut deteriozem lapsum præcaveret?
 Nam incassum, inquit Cyrill. sumitur medi-
 cina, si post instauratam sanitatem, per vitæ in-
 continentiam, qui convaluit in pristinum incidit
 morbum. Quin imò relapsus in ægritudinẽ
 periculosior esse solet, & exitio propior,
 quàm prior ille languor; & quos prima
 valetudo adversa non extinxit, sapius ite-
 rata, post redditam incolumitatem, ægro-
 tatio sustulit è vita. Haud secus frustra pec-
 nitentiæ medicamentum sumitur, si post
 eam peractam ad præteritæ vitæ sordes re-
 ditur: hæc enim secunda, admodum pe-
 riculosa est animæ febricitatio. Dilucidè
 id expressit Christus ad languidum proba-
 ticæ piscinæ: *Ecce, inquit, sanus factus es,
 jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contin-
 gat. Incassum sc̄ reus/marte vel arte è car-**

*Hic fuit
 Mendosus, &
 Reg. c. 5. 70.
 VI. XXVI.*

*D. Elig.
 hom. 150.*

*Cyrill. l. 5.
 in Ioann.
 cap. 17.
 Ioan. 8.*

Ioan. 15.

l. 123.

g. l. 8.
 ref. c. 5.

Chrysof.
 1. 15. ad

et. 2.

g. dist. 3.
 abæni.

In. ferm.
 3^a Cant.

cere proripuit, si iterum in manus incidat, nisi ut arctiori ergastulo cōclusus, gravioribus vinculis adstrictus, majori cautela asservetur, uti de Spiritu immundo Matth. refert, qui reversus, ducit secum septem alios spiritus nequiores se, & sunt novissima hominis illius pejora prioribus. Si semel è captivitate dæmonis elapsus, iterum redierit, arctius custodiet, omnes occasiones elabendi succidet, pudorem ad confitendū, fastidium ad communicandum, contemptum verbi Dei inducet, aut aliò auditum avertet. Qui verò duplici stigmate insignis, rursus in manus incidit, de capite actum esse novit. Nos tot infames animæ notas inuissimus, quot scelera perpetravimus; toties elapsi, toties relapsi, vindicem Dei manum non formidamus. Profectò verò illud longè est verissimum: *Periculis*

Offerre sese nemo tam crebris potest.

Semel, iterumque misericordiæ locus est, sed,

Quem sæpè transit casus, aliquando invenit: Sampson semel, iterum, tertio, amore Dalilæ captus, eidem illudit, sed tandem ipse deceptus & verè captus, omnibus ludibrio fuit, & recessit ab eo Dominus. Idem Pharaoni accidit.

Henricus II. Galliarum Rex volens secundo die nuptiarum, inter sororem Margaretam & Emmanuelem Sabaudia Ducem, hastiludio iterū decertare, quia pridie plausum & palmam retulerat, nequidquam dissuadente uxore, dixit: *Adhuc semel, & non amplius.* Verissimè dixit, quia hastâ in oculo læsus, oculus cum vitâ extinctus est. *Periculis*

Offerre sese nemo tam crebris potest.

Quidam leonem cicuraverat, cujus ori caput suum sæpè inseruerat, at semel dum in magna hominum frequentia id facit, Leo caput dentibus pressit, & præmordit. *Periculis*

Offerre sese nemo tam crebris potest.

Dux Albanus quemvis ex confœderatis Batavis captivum, ilico suspendebat, semel dum plures simul in manus venissent, iussit inter se sortes mitterent, ut ex omnibus dō, suspensio pœnas penderent. Inter

hos Anglus felici jactu se omni metu liberarat; quidam verò Hispanus, hoc periculosa plenum opus alex, nimium quantum reformidabat; quare Anglum exiguâ pecuniæ summâ induxit, pro se rursus aleam subiret; fecit semel, iterumque pro alio, sed dum toties periculum facit, parvo impendio suspēdium sibi emit. *Periculis*

Offerre sese nemo tam crebris potest.

Ita Deus qui toties peccatori pepercit, dum se sæpius exponit, incautum interimit, & inopinâ morte in eum animadvertit. Pineda in c. 22. Job, expendens illa verba quæ Christus paralytico dixit: *Iam nobis peccare, ne deterius tibi aliquid contingat, curiosè investigat, quid ei deterius accidere potuisset quàm 38. anni in infirmitate jacere, & respondet: Quid ei deterius contingeret, quàm subito & inopinato supplicio affici, cum minus expectatur, non dato triginta annorum, vel plurium spatio, juxta illud Psal. 54. Dolosi non dimidiabunt dies suos.* Et dum præsumunt ut prius, de misericordiâ Dei, iudicem experiuntur, quem antea patrem habuerunt. Qui magis dolosi, quàm qui toties in confessione se dolere asserunt, peccata se detestari testantur, mox in eadem relabuntur? similes profectò Semei de quo 3. Reg. 2. dicitur: Semei post peccatum suum impetratâ à Salomone veniâ, habitare permixsus est in Jerusalem, hac lege tamen, ut civitate non egrederetur; quam conditionem, Semei libenter acceptavit dicens: *Bonus sermo, sicut locutus est Dominus meus rex, sic faciet servus tuus.* Sed post tres annos insequitur Semei servos fugitivos, & civitate egreditur, & ilico coram Salomone obruncatur. Quisque nostrum in S. Exomologesi non perfidū dixit Sacramentum, addixit se deinceps non egressurum limites iustitiæ, & mandatorum Dei, & hoc pacto veniam à Deo peccatorum impetravit. Sed heu quàm pauci, vix tres expectant dies (quid annos dicam) & mox egrediuntur præscriptum sibi litem, limen amasiæ rursus terunt, quo iustas transgressoris pœnas, ac vindicem Dei manum incurrunt. Quod sapien-

I. C. Scab.
der gheson
heys c. 9.

Matth.

Sen. in Her.
fur.

Senec. ibid.

Garfias
tom. 1. pag.
512.

li. 26. sapienter Sapiens monet, qui sic Deum loquentem inducit: *In duobus contristatum est cor meum, & in tertio iracundia mihi venit: vir bellator deficiens per inopiam, vir sensatus contempus, & qui transgreditur à justitiâ ad peccatum: Deus paravit eum ad romphaam.*

§. I V.

Recidivam peccatorum sapius passî, quàm horrendè puniti sint.

TEstis mihi erit magnus ille Doctor Durandus Episcopus, in *rationali de feriis rogationum l. 6. c. 102.* ubi refert Romanos tempore S. Gregorii M. tam sævâ peste mulctatos fuisse, ut passim homines vel sola sternutatione aut oscitatione in plateis mortui conciderent. Ad quod malum tollendum, supplicatio à S. Gregorio instituta, magno omnium pietatis sensu; causam verò hujus tam communis cladis, non aliam Durandus fuisse affirmat, quàm quòd post peractam in paschate pœnitentiam, mox ad vetera flagitia, ad fornicationes, & comestationes consuetas rediissent. Ideò *Deus paravit eos ad romphaam.*

2. Sed hoc parum, morte subitanè corporis, ejuscemodî homines puniri; quin & æternâ morte animæ digni sunt, qui toties Deo illuserunt, nam ut Sanchez, Dionys. Carth. &c. *Deus paravit eum ad romphaam,* id est, *ad supplicium æternum.* Exemplis res manifesta erit: Bonavetura in vita S. Francisci, de Canonico quodam commemorat: exegerat ille vitam in luxu, libidine, aliisque scelerum monstris infamè; quam ut mutaret in melius, Dei nutu ac miseratione immisus est ei gravis morbus, velut opportunus monitor, cui accessit & Sanctus Franciscus, qui ægro jacenti que, pia monita ac præcepta salutis ingessit, ac dein etiam signo crucis sanitati pristinae reddidit, seridè inculcans illud, ne cælum jam paratum ad vindictam, suis flagitiis ad nova flagella lacefferet. Audiit ille bene suadentem, & aliquamdiu paruit; at deinde & sui & monitoris oblitus, ad priora scelera, vomitumque, rediit. Non tulit Deus in-

solentem animum, nec antecedentè scelerum deseruit pede pœna claudo, sed gravi ruina oppressit: cum enim fortè fortuna in ædibus cujusdam Canonici cœnaret, derepentè tota domus structura, moleque corruente, solus ipse è convivis eâ ruinâ tactus oppressus, extinctus, atque sepultus est; alios non attingit quidem universæ domus strages, quia non attigerat culpa, nec recidiva peccatorum, quam unam petebat vindex Deus. Sed hoc obsoletum & antiquioris est memoriæ; alia accipe recentiora.

Circa festa Paschalia Thomam Cantipratanum cum suo pastore convenit homo, unus aliquis, ut à peccatis solveretur, maximè verò à molitie, quâ sese sædè poluere solitus. Thomas pro officii sui ratione, primò difficultatem movère, dein etiam negare absolutionem, vel ex eo tantum, quòd in eadem peccata sæpius recidisset: denique victus & Pastoris & pœnitentis opportunis, importunis que precibus, eam concedere. Quâ acceptâ lætus ad suos ille rediit; sed mox (quæ ejus miseria fuit ac detestabilis inconstantia) in eadem crimina relabi, ipsoque, quòd mireris ac lugeas, secundo paschatis festo, iterum sese eadem libidine scædare cœpit, ac ilico pœnam sentit, tot peccatis parem: & iterum iterumque ac sæpius ingeminans illa verba: *Vindicta Dei super me, vindicta Dei super me,* infelicem animam exspuit & dæmoni dedit, futuram in æternis flammis victimam miserantis orci. Nonne hos omnes paravit Deus ad romphæam? Consimile in re dissimili refert Delrio: Argentorati 10. hæretici comprehensi, per lustrationem candentis ferri, hæreseos convicti, ad incendium damnati sunt; dum ducerentur Nobilis quidam uni eorum dixit: miser damnatus es, age vel nunc pœnitentiam, ne ex hoc igne in æternum. Fecit, conversus hæresim palam ejuravit, & ilico manus ambusta sanatur, quo miraculo liber dimissus ad uxorem redit, quæ ut altera Eva, virum gravissimè increpuit, quòd à fide Lutherana majorum suorum descivisset; & ecce virum seducit, qui ut erro-

Cantip. l. 2. apud c. 30. §. 9.

Disquis. mag. sic. l. 4. c. 4. q. 4. sect. 3.

rem resumpsit, protinus & manum ipsius & uxoris, cælestis ignis ad eum ambussit, ut cum domi vociferari non auderent, in sylvas profugi, tanquam lupi ulularent. Prodi in civitatem ducti, simulque in ignem nondum planè extinctum, conjecti sunt.

Hanc severissimam vindicis Dei manum nemo quisquam mirabitur, qui peccatoris ingratitude & recidivæ gravitatem attento animo expendit: illud enim est Theologorum ac SS. Patrum de hoc peccato iudicium, ut illud longè omnium gravissimum & prope irremissibile pronuntiare non dubitaverint. Joannes Medina Theologus non vulgaris de poenit. t. r. q. 9. recidivam tam grave peccatum esse asserit, ut sua malitia ob ingratitude exæquet hoc unum, omnia peccata ante remissa, juxta illud Petri: *Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti.* Sententiam suam confirmat exemplo servi illius nequam, cui Dominus omne debitum dimiserat, ubi tamen, iterum peccavit in conservum, totum debitum quod dimiserat, rursus exegit.

Chrysostr. de lapsu primi hominis: *Cogita GRAVIOREM CULPAM esse post veniam, renovatum vulnus pejus dolere post curam: molestius hominem sordidari post gratiam.* Vultis scire quàm gravis hæc culpa sit, ipsum doctorem gentium audite: *Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cælestis, & participes facti sunt Spiritus S. &c. prolapsi sunt, rursus renovari ad poenitentiam. Quòd si impossibile, audis, inquit Bern.*

recidere quàm incidere esse deterius. Id ipsum expendens vir sanctitate ac doctrinâ conspicuus, disertè docuit: sciendum quòd tantum damnum incurrit recidivans, ut si omnes homines flierent sanguineas lacrymas, in super etiam omnia animalia existentia & omnis creatura, non tamen sufficienter deflerent damnum quòd incurrit recidivans ob unum peccatum mortale: imò non esset sibi tam damnable si centum mille dæmonia in se haberet, si rotari, si suspendi, si comburi vel submergi deberet, quoniam damna ista omnia finita sunt & transitoria, hoc verò infinitum. V. Canonherium Medicum de Recidiva fusè in 2. Hippoc. aph. §. 12.

Quæ cum ita sint, concludo, & illud Hieronymi ad extremum inculco: *Egesti estis acedentes & morbidos cibos, relevastis æstuantem stomachum, quid vis rursus ingerere, quòd tibi noxium fuit? canis reversus ad vomitum, & sus lota ad volutabrum luti.* Egesti estis per salutarem poenitentiam, acedentes & morbidos hujus sæculi cibos, relevastis æstuantem stomachum à filiquis porcorum, quibus cum filio prodigo ravidam famem explere voluistis, quid rursus eadem vultis ingerere, velut sues reverti ad volutabrum luti? quid rursus o aves Ephraim, non habentes cor, redire ad pocula, solitosque revivere nidos. Hæc pro aculeo melliflui doctoris sententia altè inhereat animo: *Timeas quidem pro accepta gratiâ, amplius pro amissâ, longè plus pro recuperatâ.* Ne te Deus paret ad romphæam.

Bern. se.
54. in C
Ioannes
Hierolym.
serm. 52.

Hier. Ep.
ad Enri

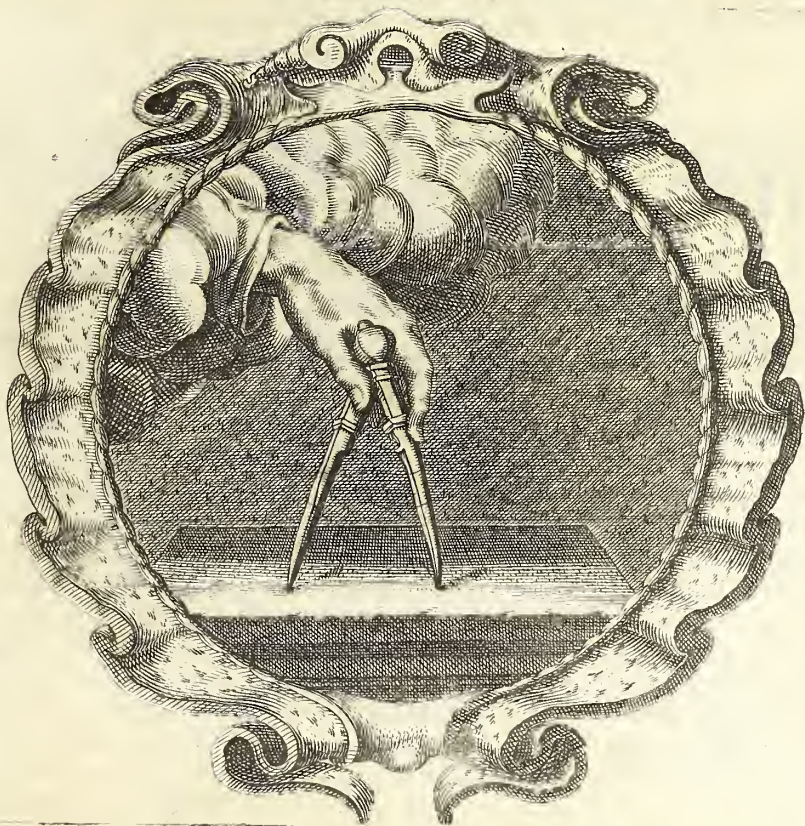
2. Pet. 2.

Ad Heb. 6.

EMBLE-

EMBLEMA XXIII. ²⁰⁹

Stetit in medio. Ioan. xx.

MEDIO STANS PERFICIT ORBEM. DOMINICA PRIMA POST PASCHA.

Omnibus in medio standum: velut centrum in medio circuli; omni affectu seposito, ut non sit distantia personarum. Deut. i.

- §. I. *Magistro standum in medio discipulorum.*
- §. II. *Preses, prator, omnisque iudex resideat in medio doctorum.*
- §. III. *Pralato ac superiori omni Ecclesiastico semper in medio standum.*
- §. IV. *Paterfam. consistat in medio domesticorum.*

DOMINICA PRIMA

POST PASCHA.

Stetit in medio. Ioann. 20.

In *medium* vobis proferam mysterium animadversione dignum, Christum *mediatorē* nostrū nascentem, discēntē, docentem, stantem, sedentem, ambulāntem, ministrantem, resurgentem, iudicantem, nusquam, ac nunquam non, in *medio* reperitum fuisse, ut manifestē sacræ paginæ testantur.

Nascens inter duo animalia, Habacuc 3. in *medio duorum animalium cognosceris* ut 70. exponunt. 2. Lucæ 2. invenerunt eum sedentem in *medio doctorum*. 3. quandoque concionans aut docens turbas Ioan. c. 1. *medius autem vestrum stetit*. 4. in ultima cæna Luc. 22. ego in *medio vestrum sum sicut qui ministrat*. 5. *Medius* inter duos larrones Ioan. 19. crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, *medium autem Iesum*. Et ut David varicinator: *operatus est salutem in medio terra*. Unde merito nomen *mediatoris* sibi vindicavit; quod & redivivus sibi reservavit, inter Deum & homines interpellans. 6. post resurrectionem: *stetit in medio discipulorum*. Addit Gualfridus & *medium fore in iudicio*: amat, inquit, *medium mediator Dei & hominum*, qui in *medio doctorum* inventus est, *medius* stetit ad baptismum, *medius* pependit in cruce, resurgens quoque stetit in *medio discipulorum*, *medius* etiam ad iudicium veniens, segregabit agnos ab hædis.

Quo significare voluit omnes in *medio* consistere debere: Magistrum in *medio animalium* seu discipulorum, Præsidentem ac iudicem in *medio doctorum*, prælatum ac superiorem in *medio sacerdotum & subdito-*

rum, Concionatorem in *medio auditorum*. Patremfam. in *medio domesticorum*: omnes exemplo mediatoris nostri, qui *medius* inter bonos & malos, inter justos & injustos; patri suo omnes reconcilians, in omnibus æquē uni ac alteri consulendo, æquē unum ac alterum fovendo, æquē omnibus favendo; *Rex Iupiter omnibus idem*. Sic liberis omnibus æquē vicinus parens sit, uti centrum circumferentiæ, in quo non modò urbis, sed orbis perfectio sita est; sicut circinus *medio stans, perficit orbem*. Quod Isaias testatur, dum sanctæ civitati sic applaudir: *Exulta & lauda Sion, quia magnus in medio tui Israel: Ubi S. Remigius: qui est in medio, equaliter à circumstantibus videtur; & quia Deus communis est omnibus, rectè in medio positus dicitur, uti circinus medio stans perficit orbem: & quamvis Aristoteles asserat: in unaquaque re medium invenire difficile est: ut circuli medium deprehendere non cuiuslibet, sed scientis solummodo est; tamen, cum à Magistro nostro Christo reperitum, ac demonstratum sit, non difficile erit illud vobis huc in medium proferre, ac primum quidem ut ab elementis primis ordiamur.*

§. I.

Magistro standum est in medio discipulorum.

Aut potiùs in *medio animalium* Job 21. *Egrediuntur quasi greges parvuli eorum*, unde Serlogus noster exponens illud Cant. 1. *Pasce hædos circa tabernacula pastorum*, non incongruè per hædos petulcos, perulantem illam rudemque puero-rum ætatem intelligit, quæ juxta tabernacula

Virg. l. 10
Æneid.

Isa. c. 12

l. 2. Et h
c. 9.

Psal. 83.

Ioan. 20.

V. Nysseni
serm. Dom.
1. pascha.
disc. 3.

cula pastorum, hoc est, excellentiam Magistorum pascenda, ut Beda confirmat, qui per hædos, petulantes auditores intelligit. Unde rectè præceptores parvulorum, *Ovium pecorisq; Magistri* appellari possunt, ut fuse Serlogus. Quin & Augustinus de bardis ac stupidis dixit: *Numquid non bos vel asinus; numquid vel equus vel mulus, quibus non est intellectus.*

Tamen in medio animalium cognosceris, num plus tribuat uni quam alteri, pauperibus ac tenuioribus neglectis, formosulos, decorè quasi ex ovo prodierint vestitos, divites, nobiles in oculis gerat, ferorsim eos excolat, audiat, audiatur. Impunè quid vis audeant, & inter hos adhuc unus aut alter *gallinæ filius alba*. Alii vilioris conditionis, *pulli nati infelicibus ovis*. Cùm tamen jure naturæ egentiori, plus subsidii & auxilii, plus opis ac operæ debeat: nam ut nobiles ac divites in ludo hoc litterario in turba lateant, facilè suis fortunis emergent; secus ac pauperes, quibus eruditio, sacra anchora est, ex quâ omnis spes, & res eorum dependet. Quare non levis peccati, magister reus damnaretur, qui altiora subsellia & primas palmas in ditiores immeritos effuderet, pauperioribus emeritis denegaret; imò suffuratur, cùm præmia sint publicum doctrinæ testimonium, ex quo & Magnatum gratia, & eorum promotio, lauta beneficia ac stipendia non rarè dependeant: quique ad altiores disciplinas, quandoque ad infulas nati erant, dum se negligi vident, se & animam prorsus abjiciunt. Quid quod experientia magistrâ compertum sit, sæpè sub sordido palliolo latere excellens ingenium, judicium acre, ac indolem præclaram; contra verò Narcissos, comptos, crispas, lacteos, delicias parentum; stupidos, obrufos, fungos, imò & perverfos ac intratrabiles esse. In puti vagina sæpè chalibeus ensis reconditur, & contra ferrugineus ac plumbeus in gemmeâ, ut rectè Seneca: *gladius bonus, non cui deauratus est balthicus, aut vagina gemmis distincta, sed cui ad secandum acies subtilis.* In eum igitur irueatur Magistrum, qui

hodie stetit in medio discipulorum, de quo Sap. 6. *Pusillum & magnum ipse fecit, & aequaliter est illi cura de omnibus.* Non quòd omnibus idem ac æquale onus imponendum, sed pro capacitate cujusque, quemque curet: quod Beatus Franciscus Borgia prudenter notasse ferrur: non unâ omnes regulâ metiendos esse, sed milites imitando, qui pro fistulæ capru, machinam bellicam onerant; ita Magistri ingenia discipulorum pro capacitate occupent. Denique hanc æqualitatem in omnibus Societas universa, ac auctor noster Ignatius in suis Scholasticis studiosè requirit: hinc Regula 47. Magistorum: *Familiarem non se uni magis quam alteri ostendat.* Et 50. *Contemnat neminem, pauperum studiis æquè ac divitum bene prospiciat, profectumque uniuscujusque è suis Scholasticis speciatim procuret.* Hinc de ratione præmiandorum severissimæ leges ac vigilantia summa superiorum, ne qua fraus aut favor irrepat; ut illud verbum *faveo, favor, fautor*, uti non sine numine divum, nusquam in sacris litteris reperitur, ita & inter nostros obliteretur, & juxta Apostol. non nominetur in nobis.

§. II.

Præses, Prætor, omnisq; judex residat in medio Doctorum.

Non respiciat personam hominum; eadem ulnâ & sericum & pannum; eodem modio & triticum & panicum metiatur, æquâ justitiæ lance omnia expendat, quæ nunquam nisi in medio seu equilibrio conquiescat. Virtutem hanc extollit Arnobius: *magnarum est mentium, inquit, pari pendere cunctos lance, & individuas cunctu benevolentias exhibere.* Illa Resp. inconcussa, ubi hæc æquitas viret ac viget, teste Prophetâ: *Deus in medio ejus, non commovebitur;* ubi acutè more suo Augustinus: *Quid est ergo Deus in medio ejus? hoc significat, inquit, quòd æquus est omnibus Deus & personas non accipiat.* Quod apposita similitudine illustrat: *Quomodo enim illud quod in medio est, paria habet spatia ad omnes fines, ita Deus dicitur æqualiter omnibus consulens, ut Mathematici docent, lineas ductas à puncto*

arg. Eccl. 1.

erlogus
om. 2. vest.
109. 9. scilicet. 4
lug. ferm.
8 ad fra-
res in E-
sim.

aven. sat.
3.
aven. ibid.

Ribad. in
vita.

Arnob. l. 6.
adv. gentes.

Psal. 45.

ep. 76.

ad circumferentiam, esse æquales: ita Christus ubique, & utrobique in medio, verbis, factis, doctrinâ, miraculis, æquè omnes respiciebat, inopes æquè ac locupletes, doctos ac indoctos, infirmos ac validos, justos ac injustos, ipsis Judæis testantibus: *Non accipis personam hominis.* In quæ verba Bernardus illud Psalmistæ adducit: *Suscepimus misericordiam tuam IN MEDIO templi.* Et ait: *IN MEDIO templi misericordia est, non in angulo (uti lignum vitæ in medio paradisi) aut in diversorio, quia non est acceptio personarum apud Dominum. In communi posita est. Offertur omnibus, & nemo illius expertus, nisi qui renuit.* Judices consimiles esse debent statuis Sanctorum, quæ in medio templi solemniter collocatæ, omnem splendorem & existimationem ducunt ex eo, quòd turbæ languentium, pauperum ac infirmorum eos stipent, quod semicinctia, fulcra, & alia anathemata ex iis dependant. Ita Consiljariis ac Consulibus gratulandum, si ædes ipsorum pauperes ac languentes oblideant, & eorum januæ, portis urbium consimiles sint, quæ æquè Paganos ac Urbanos, æquè curus fœno onustos, ac quadrigas admittunt; hi digni sunt quibus ut statuis Sanctorum, in medio templi luminaria accendantur. Quod olim factum reperio: Theodoricum Regem Rom. adibat Iuvenalis vidua, querens litem suam in plures annos produci, quæ paucis diebus dirimi posset. Rex patronos causæ ad se vocat, eis commendat propediem hujus viduæ negotium expediant. Dictum, factum, die insequenti ex voto viduæ litem diremerunt, illiquæ causa adjudicata est. Quo facto eos ad se accessit Theodoricus, qui rati se pro munere à Rege vocari, rogantur quid tam citò causam viduæ expedivissent? respondent Regis commendatione id factum. Tum Rex: & quando vobis id muneris contuli, an non omnium negotia, & potissimum viduarum ac pupillorum commendavi? ac è vestigio utriusque caput amputari iussit, quod adeò obstupuit Iuvenalis, ut in medio templi, Regi precanti velut Deo aut

divo cereum accenderit.

Scire vultis, ô judices, legisperiti, advocati, medici, consiljarii, prætores, præfides, scire vultis an in medio consistatis? expendite, an omnes lineæ, quas ducitis, sint æquales. An lites pauperis non longiùs producantur, quàm divitis. Quod cautum videtur fuisse Israëlitis Deuter. 1. *Nulla erit distantia personarum, ita parvum audieris ut magnum, nec accipietis personam cujusque, quia iudicium Domini est.* Nulla erit distantia, sed omnes lineæ æquales. Fætor magnam esse iudicum auctoritatem, magnam primatum potentiam & propè divinam: quia, ut vicarii Dei, iudicium Domini exercent; sed meminerint quod Propheta monet, & comminatur: *IN MEDIO autem Deos dijudicat,* id est, ipsos iudices & justitias iudicabit. In Gallis moris est, ut crucifixus in medio curiæ judicialis statuatur, qui eos dijudicet, an non adjudicent causam uni, à quo munera aut munia præstolantur; non me sed virum magnum & expertum audite. „Quanta „exurgunt iudicum commenta! quàm in- „geniosus amor & avaritia est: hic affini- „tate aut sanguine junctus, ille veteri aut „novâ amicitia, ille magnis sponsonibus, „magis etiam si donis; illi sæcularibus „aut Ecclesiasticis dignitatibus fulgent, „quorum manibus purpura filio, aut ma- „ritus filia sperari possunt; ille magnorum „suffultus litteris venit, armatus, in dæ- „staphraetus. Quid quod muliebres non „dico formæ, sed accendant preces & „doctæ mentiri lachrymæ, doctæ fallere, „etiam conjugis nocturnæ, validiusque „nocturni favonii maritalia carbasa, om- „ni Euro nothoque impellunt. Etiam „ab ancilla & filia itur in dominam & „matrem, inde in maritum, & quod gra- „vius est, conjugi non paruisse, non a- „masse est. Aliam iudicandi normam iudex noster præscribit, Ioan. 5. *Ego sicut audio, sic iudico,* secundum allegata & probata, quæ sic exponit Bernardus: *Non sicut ut odi, non sicut amo, non sicut timeo, sed sicut ut audio sic iudico.* Ille mihi injuriam intulit, jam talionis pœnâ solvet non sicut odi.

Hic

Luc. 20.
Serm. 1. de
purif.
Psalm. 47.

Causin.
Court S.
l. 1. 3. de
la justice.

Psal. 81.

Scribanus
Polit. c. 9.

Bern. de
grad. hu-
mil.

Hic me promovit, hic meus gener aut sceler est, *Non sicut amo*. Eccl. 37. *noli consilia-ri cum socero & à zelantibus te absconde*. Hic mihi multum obesse potest. *Non sicut timeo*, aurea est sententia Caroli V. Imp. quem admodum sol *in medio* astrorū consistens, tam egenis quàm divitibus, æquali modo ac mensurâ lumen dispensat, sic Principum ac judicum est, sine ullo personarum respectu, subditorum causas examinare, & æquali justitiæ lance appendere. Confirmat Arnob. l. 6. contra Gentes: *Magnarum est mentium pari pēdere cunctos læce, & individuas cunctis exhibere benevolētiās*. Non uni propinquo aut affini ambas aures præbere, sed & alteram parti reservare.

Vernacula vox *oozdeelen* / sic dicta, quasi *oozen deelen* / prout rationes utrimque audite evincunt, non ut uni auri amicus insulurrat, sed omni affectu seposito: laudandus in hoc verè magnus Alexander, à quo dum Olympia mater necem innocentis extorquere veller, idque per labores novem mensium, ac partus dolores obsecraret: aliam, inquit, mater mercedem pete, hominis salus nullo pretiō compenatur. Eodem spectat quod Cranzius narrat: dum Canurus Vandalorum Imperator deprehensos in Merica latrones, capite damnasset, unus reorum è turbâ exclamat, esse se de cognatione Canuti; jure sanguinis se impunitatem & vitam deposcere. Quo audito Rex: cognato, inquit, nostro ut honoratior sit, sublimiorem crucem parate. *Non sicut amo sic judico*.

Exstat illud magni Alphonfi Aragoniæ Regis dictum: si vixisset tempore Romanorum, se erecturum fuisse templum Iovi positorio, in quo priusquam in senatum Patres Conscripti venirent, odium, amorem, ac privatos affectus deponerent. Quod ratum habuit florentissima Resp. Veneta, ubi laudabilis ille mos inolevit, ut priusquam Senatores Curia pedem inferant, ad Sancti Marci templum se conterant, ubi privatas inimicitias & similitates, si quas conceperint, deponant: ne sicut ament, aut oderint, judicent. Quod

si hîc observarent, continuò pauperum querimonix, judicum vitia, ac populi convicia cessarent. Refert Fornerus Episcopus Hebronensis, de cive quodam Romano, qui dum sententiâ Iulii Cæsaris iracundiâ commoti, præservidè damnatus esset, liberè exclamavit: *Appello*. Quò inquebat Cæsar: an ignoras me esse supremum Imperii caput? *Appello*, inquit, à *Cæsare irato, ad Cæsarem placatum*. O quoties hîc appellandum esset à iudice irato, ad iudicem placatum! à iudice perturbato, ad iudicem sedatum! à iudice corrupto, ad incorruptum! est advocatus qui habuit rixas cum uxore, cum filiis, petit rusticus accessum ut de causâ suâ quid resciat, Non vacat. Quot diras in hoc caput, longum iter remetiens. Fecit iudex jacturam bonorum, mali rumores allati sunt. Ludimagistro quidpiam non ex voto successit: hoc in pueros, in clientes redundat. Cæsar à cive edoctus, innocenti vitam dare, posteris apud Salustium hoc monumentum reliquit: *Qui de rebus consultant dubiis, ab odio, amicitia, irâ, misericordiâ oportere esse vacuos*. Amici & hostis persona exuenda est, dum iudicis assumitur; cum Iunio Bruto, Cassio, M. Scauro, A. Fulvio, patris etiam & filii. In quo illustre & illud Zeleuci Regis Locrensiū, qui legem sanciverat, ut adulteris oculi eruerentur, dum ecce filius amore cæco in legem impingit. Quid hîc agat Rex? ne à medio discedat, unum oculum filio, alterum sibi erui voluit, inter justitiam & pietatem medius consistens. Quàm multi hîc iudices affectu in unam partem inflecterent, quas non rationes ac probabilitates excogitarent, qui experiētiâ teste verissimum illud Anacharthis comprobant: *Leges aranearum telis simillimas esse, quæ muscas detinēt, sed majores aves transmittant*. Pavuli fures ac latrunculi, luunt supplicia majorum.

Quidquid delirant Reges plectuntur Achivi. Sed ut exteros fileam, hoc quasi domesticum est: Ioseramnus Liderici primogenitus, præclarâ indole juvenis, fortè cum sociis propter arcis pontem Insulis lude-

Conc. 442
in Milite-
reie.

Horat. l. 2.
Epist. 2.
Buselinus
in Annal.
Fland. anno.
1555, p. 67.

bat, dum à muliere transeunte, omnes fructus quos in calatho venales habebat emit, jubens hanc expectare, donec ex arce nummos adferret; interea fructus in suos dispartit; reliquos ad matris pedisse-
 quas in aulam detulit: inde ad colloquia, ad jocos delapsus, pecuniæ & mulieris oblitus fuit. Hæret mulier pecuniam expectans, quâ famem suam ac liberorum in summâ rerum egestate, quæ tunc grasfabatur, soletur. Expectat in serum vesperum; dum nemo ex arce prodit, illum sibi rata, domum divertit, & utrumque filiolum inediâ extinctum reperit. Quod ut parens rescivit, Tornacum se contulit, ubi Joresamni causam tacito nomine Senatoribus exponit, qui juvenem capitis damnarunt. Neque cunctatus est Lidericus, sed singulari justitiæ exemplo, filium Insulis capite truncari jussit. *Non sicut amo sic judico.*

Si usquam, hic certè casum pro amico judices reperissent; hic auctores adduci poterant, qui factum extenuarent, reum absolvent, cum ejusmodi jam plura probabilia jaçtentur, nulla sit fœditas, quæ non habeat patronum, maximè ubi affectus interpres accidit. Plutarchus in hoc reprehendit Themistoclem, quod cuidam asserenti optimè illum præfuturum Reipublicæ, si se omnibus æqualem præberet, Responderit: Absit ut ego tali insidiam solio, unde non plus ad amicos, quam ad exteros proveniat; hinc ubi ad clavum Reip. sedit, quia affectu, non ratione agebatur, has indignas viro & judice voces emisit: *Meam uxorem puer meus regit, uxor regit me., ego Athenas, ergò puer regit Athenas.*

Virg. lib. 4. Eneid. Egregiam verò laudem, & spolia amplè tulisti, Tuque, puerque tuus.

Et ô præclaram Remp. ubi Rex puer est, ubi fœmina judicat.

S. III.

Quod in foro civili, idem in Ecclesiastico locum habet.

Quod consulibus ac urbis prætoribus hoc concionatoribus, & divini verbi

præconibus religiosū esse debet, ut in medio consistant, nec respiciant personam hominum, Auditores nobiles, literatos, divites sectando; ad forenses, plebeios, moniales imparati accedant, ut quidam qui bis de die dicturus, illis, inquit, nempe monialibus, furfures dedi, vobis auditores puram similitudinem reservavi. Christus in pagis, in urbibus (*medius autem vestrum sicut*) ubique gentium æquè ferventer exhortatus est. Quid est quod plerisque concionatores facit chartis impalescere? quid illis animos addit, quid ad studia impellit, nisi frequens ac florens auditorium? *Excitat auditor studium, non zelus, non pretium, quod in omnibus æquale est, animarum.* Ad rudes, ad rusticos quidlibet effutiunt, infra & supra captum, has vires animas dicunt & ducunt. Ita etiam languent in urbibus si pauciores, si semen in petram, si *rari nantes in gurgite vasto.* At ubi *aque multa, populi multi*, tunc secundo flumine & flamine natant. Quasi unam animam lucrari, non esset operæ & eloquentiæ pretium. Cicero de claris Orator. refert de Antimacho celebri Poëta, quem dum recitantem omnes auditores desererent præter unum Platonem, legam, inquit; Plato enim mihi unus instar est omnium. Alter ubi Scorum præsentem vidit, animosè peroravit, exclamans: auditorium habemus. Ita dum una anima adest, ut Joan. 4. Christus ad Samaritanam, & medium se dedit inter duos Discipulos in Emmaus, juxta illud: *Ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo. illic sum in medio eorum.* Sed ut ad rem. Alterū est, nulli parcant, nulli aduleantur, nullum vereantur aut reverentur à scelere, celebri doctrinâ, sed cum grano salis, deterrere. Christus Luc. 4. concionabatur ad confertâ multitudinem è naviculâ: *Sedens docebat de naviculâ turbas.* Nostis cur hæc cathedrâ usus sit, cur non in litore, in campo steterit? Appositè Chrysostr. *Volens diligenter congregare spectaculum, ut nemo remaneret post tergum, sed omnes facie ad faciem cerneret, ascendit in navim, ut concionatores instrueret, inquit Nyssenus, dum ad varios variæ conditio.*

Ovid. l. 4. Pont. Elei. 2.

Virg. lib. Eneid.

Annal. M.

Matth. 1.

Chrysostr. apud Tho. in catem. lac. Nyss. serm. D 22. post Pent.

ditionis homines dicunt, omnibus eandem faciem exhibere, & liberè quemque reprehendere, Moyses, Deuteron. cap. 32. eosdem illos instruit, dicens: *Audite cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei, concresecat ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stilla super gramina.* Pluvia palatia iuxta ac mapalia irrigat, pluit super justos & injustos: omnibus fontes ac flumina patent. Hier. in illud Apost. ad Gal. 6. *Operemur bonū ad omnes. Fons, inquit, bonitatis omnibus patet, servus & liber, plebejus & rex, dives & pauper, ex eo similiter bibunt. Lucerna cum accensa fuerit in domo, omnibus lucet æqualiter. Quin & aliam similitudinē Oleaster eruit ex illo Deuteronomii: concresecat ut pluvia doctrina mea.* In Hebræo, inquit, haberi pilum pro pluvia, & sicut pili super herbam. *Que versio liquidè in concionatorem cadit; solent enim, ut Nyssenus observat, ex pilis asperforia fieri, quibus in Ecclesia populus benedictā aspergitur. Nostis autē tam divites quàm pauperes, tam cives quàm mag-nates, eodem asperforio lustrari, & ut ad fontem revertamur. Cant. 5. Sponsa dilectum suum fonti comparat: Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano. Guilielmus Cardin. quærit cur dicatur quæ fluunt impetu? idque significare asserit, sine personarū acceptione aut delectu. Torrens ex alto defluens, & saxa, & herbas, & colles, & sepes, omnia sternit & æquat. Hæc concionatoribus ac confessoribus apta. Nunc è publico nos intus in domum recipiamus, ac primo in sacras ædes pedem inferamus Unde in Religiosis familiis quandoque æmulationes, odia, simultates, partes, & studia diversa? nisi quia superior aut Prelatus non consistit in medio, non æqualiter omnia dispensat, exemplo Christi, de quo Luc. 22. ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat: quod uni affectu propinquior plus indulgeat, quàm alteri. De quo vir gravis, & auctor egregius, severè superiores commonet: cavendum ne uni familiarior sit quàm alteri: cum privatæ hæc necessitudines, reliquorum à superiore animos avertant,*

„murmurationibus causam præbeant, suspicionibus demum repleant, diffidentiam ingenerent, disciplinam in familiaribus hisce laxent. Fit enim ut omnia amico concedenda sint, ne alienis arcana cum superioris rubore prodant. D. Bonavent. Licet meliores in affectu præferendi sint minoribus, in actu tamen exhibitionis exterioris, taliter se gerat ad omnes, ut nullus se ab eo contemni, propter alios suspicetur. Habuit quidem servator noster discipulum sibi dilectum Joannem, Lazarum, Martham, Mariam prædilexit. S. Petrus unicè amavit S. Marcum & S. Petronillam spiritua-lem ejus filiam, ut ait Baron. S. Paulus Timotheum & Theclam. S. Greg. Naz. Basilium, ut dicat unam animam esse in duobus corporibus. Ambrosius Monicam, Chrysostomus Olympiadem, Hieronymus Paulam ut fusè Franciscus de Sales, qui & suas charissimas filias habuit; sed hi omnes affectum ita temperabant, ut alii non viderentur contemni, Christus ita dilexit Joannem, ut discipuli inter se ambigerent quis eorum esset major, & Christocarior. Ut enim Joannem singulariter dilexerit, ubi munera & dignitates conferendæ erant, Petrum qui se negarat præfecit. Hieronymus: Magister bonus qui occasione jurgii debuerat auferre discipulis, si adolescentem contulisset, quem dilexerat, causam præbere videretur invidia.

Quin & superior omnibus æqualiter prospicere debet, exemplo magni illius patris-familias: qui cum sublevasset oculos, multitudinem contemplatus, dixit ad Philippum: *Vnde ememus panes ut manducent hi?* Hi, non hi divites, hi nobiles, hi amici, sed hi omnes. Utinam hæc virtus ad quosdam ævi nostri prælatos dimanasset, non fieret quod Paulus queritur: *alius quidem esurit, alius ebrius est: alius favoribus & muneribus cumulatus, alius abjectus & invisus.* Danielis 1. prudenter Oeconomus: *Timeo ego dominum meum regem, qui si viderit vultus vestros maculentiores, præ cateris adolescentibus coavis vestris, condemnabit caput meum regi.*

O quàm timendum Prelatis, cælestis regis Oeconomis, ne dum hos lautè & cautè,

De sex alis c. 6.

Praxi spiri-
part. 3. c. 19.

l. 1. contra
Iovin.

Ivan. 6.

m. 22.
Pent.

ibam. su-
ior. relig.
c. 2.

cautè, illos parcè & paucis alunt, aliquod discrimen in subditorum vultu appareat: quare severè plectendi ab eo Rege, qui omnibus equaliter vult prospici, & equaliter in omnes animadverti. Optimè rex Nive suo regno prospexit, auferens omnes fortunarum inæqualitates Jonæ 3. operiantur facis homines: nullum eximit aulicorum aut amicorum, nullum in vultibus discrimen apparere vult; D. Ephrem: *Vnus erat aspectus omnium, & unus amictus, unus divitibus & pauperibus erat cibus, unus ex aquo erat potus dominis & servis.* Non ut apud quosdam accidisse fertur, quibus dum prælegeretur: omnes feria 4. & Sabbatho facient disciplinam exceptis Patribus ac Magistris nostris. Omnes feria 6. jejunabunt exceptis Patribus ac Magistris nostris, omnes & c. subjecit alter: & omnes intrabunt cæium; exceptis Patribus ac Magistris nostris. Stet ergo superior in medio suorum subditorum, omnes æqualiter complectendo, ægros ac hospites æqualiter fovendo, nulli singulariter favendo aut indulgendo, nullum habeat sibi præ ceteris charum ac familiarem;

Polit. Christ.
l. 1. c. 19.

Vbi enim (ut Scribanus scribit) plus longè uni quam reliquis tribui domestici senserint, armantur concordibus studiis, in unum omnes. Nec hæc in Religionibus dumtaxat, sed & in regnis videre est, familiares regnis ac regibus, sibi quæ exitio fuisse. Quod malum gravi oratione deplorat Salvianus: *ut pauci illustrentur, mundus avertitur, unius honor, orbis excidium est;* hanc enim rem, cum invidia ac odio omnium conjunctam esse, quis ambigat? cum multis auferatur, quod uni tribuitur, ut Plutarchus ait. Quid quod non per se, sed per suos omnia agere videatur. Nimirum quod in tragædia ferè usu venire solet histrionibus (verba sunt Plutarchi) ut qui nuncii personam gerunt vel ministri, plures fiant, & primas partes agant: illius verè qui Diadema fert & sceptrum, ne vox audiat ulla loquentis: idem accidit ejuscemodi regibus aut principibus; *Majestas quidem imperii habere apud Ministrum solet, regi aut principi urbium potentiam nomen relinquitur.* Quod manifestè regum potentiam infringit, & impotentiam arguit: nec regnum ullum diutur-

l. 4. de provid.

num erit, *neque princeps nimiam unius auctam potentiam tutus viveret,* auctore Dione. Quid Sejanus non debuit Tiberio? quid verò non contra eum molitus est? Agestilaus Lylandrum ad regnum Spartanum evexerat, coque familiarissimè utebatur, & omnibus aliis præferèbat, quod cum Asiatici animadverterent, omnes certatim ad eum spreto rege confluxerunt, quod Lylandro ruinæ riam aperuit.

Plur. in Ly
san.

Sed ut ad nostra veniamus, qui non cavilli, qui non pasquilli in Hispania quod præ ceteris unus dux Lermenis ita regis animum occupasset, ut regem regere diceretur. Hos qui volent ejusque fatalem exitum videat apud Petrum. Matthæi l. 2. narr. 2. Picarti decade 15. c. 9.

De Ancræo, alii quæ sexcentis eadem tragædia est, rectè igitur dictum à magno Philosopho, ut Scribanus ait: *Communis custodia principatus, neminem unum magnum facere, nemini uni plus favere.* Et hæc custodia prælatorum est.

S. IV.

Denique: *Paterfamilias in medio domesticorum.*

VTi regius ille paterfamilias. *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus mea.* Ubi Titelmannus: *In medio oportet ambulare, ut aequè propinquus, aequè expositus sit omnibus, ut ex aquo omnibus, absque personarum acceptione invigilet: unum non arctius complectatur quàm alterum, unum non pretiosius induat, lautius, liberius, liberalius habeat quàm alterum.* Sed in medio sicut manus aut index in medio horologii, qui æqualiter omnes horas signat, omnibus æquè vicinus, æquè diu aspicit. Sic erit pax & tranquillitas in familia, concordia fratrum & sororum; ejusmodi familiam Propheta designat dicens: *Filii tui sicut novella olivarum in circuitu mensæ tuæ.* Si filii in circuitu, si ipsi circumferentia, parens centrum ac medium sit, quid mirum si novellis olivarum, quæ Pacis symbola sunt, conferantur: filii stent in cir-

Psal. 106

Psal. 32

in circuitu, unus non propinquior patri quā alter; unus non sedeat, altero stante. Talis erit familia Iob adhuc florens: *Quando erat omnipotens meū, & in circuitu meo pueri mei, qui, ut Nicetas ait, in illum tanquam IN CENTRUM oculorum animique aciem haberent.* unde in familia Iacob dissidium? unde inter fratres discordia? unde in privatis ædibus vulgare illud:

— Fratrum quoque gratia rara.

Causam nostis? Gen. 37. *Israel autem diligebat Ioseph super omnes filios. 12. fratres, 12. horas exprimebant, sed Iacob index & iudex, non omnes equaliter aspexit & obumbravit. Fecitque ei tunicam polymitam; & quid sequitur: Videntes autem fratres ejus, quod à patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacificè loqui. Imò & in necem conspirarunt, ac tunicam sanguinolentam patri remiserunt. Ubi Amb. expendit quā pater favore suo, filio obfuerit: Plus, inquit, acquiritur filio, cui fratrum amor*

acquiritur, hæc ditior hereditas filiorum, jungat liberos ÆQUALIS gratia, quos junxit ÆQUALIS natura.

Quī fit ut fratres ac sorores oderint invicem, nihil pacificè loquantur? quia uni vestis polymita, filia una ornatior, hæc in aures, hæc cymelia accipit, hæc more modoque novo, & mater non habitare facit *Psal. 67. unius moris in domo, sed moris modi que diversi.* Hic filius assidet patri, cum illo cœnat, impunè peccat, alter assiduo in oculis incurrit. Hic lucus aut strabo, monasterio destinatur, cū morbidi ac defectuosi, plus externi affectus ac sollicitudinis jure suo deposcant. Quare hos Tostati parentibus impressum velim: *Pater, vel Dominus, vel Gen. prælatus, qui è domo sua invidiam propulsare desiderat, etiamsi aliquem specialius & obnoxius diligat, nulli tamen specialis amoris demonstret insignia. Quo fiet quod Sapiens asserit: In Eccli. 30. medio domesticorum in illo gloriabitur.*

EMBLEMA XXIV.

Illas oportet me adducere. Ioan. 10.

ICTVS AMORIS. *Lucret. l. 5.*

DOMINICA SECUNDA

POST PASCHA.

Per aduersa ad Deum compellimur, quemadmodum ovis errabunda
per glebam à Pastore revocatur.

- §. I. *Paupertas ad Deum confugere cogit.*
 §. II. *Deus per bella & temporum angustias, homines ad se redire compellit.*
 §. III. *Deum prestat per infamiam juxta illud: Imple facies eorum ignomi-
niâ, & quærent nomen tuum Domine. Psal. 82.*
 §. IV. *Morbos & mortem quasi larvas immittit ut ad sinum suum homo con-
fugiat.*

Illas oportet me adducere. Ioan. x.

VERISSIMÈ Isaias c. 53. Omnes nos quasi oves erravimus, longè à Pastore, longè à beatis illis pascuis, ubi pascit & cubat in meridie. Quid agat ut errantes reducat, ut revocet, ut compellat ad se? immittit tribulationes, tempestates, pauperiem, bella, terræ motus, confusionem, morbos, & mortem quasi ferales larvas, ut percussi, ut rertiti ad pastorem animarum nostrarum recurramus, quod disertè docet summus ille pastor Ecclesiæ Greg. in illa verba: **COMPALLE INTRARE:** Mala, inquit, quæ nos hinc premunt, ad Deum nos ire compellunt.

Isa. 43. Dicam Aquiloni affer mihi filios tuos de longinquo. Quæ fieri potest ut aquilo dissipans nubes, filios afferat & nonne manifestum est: Ab Aquilone pandetur omne malum? & tamen sponsa illum præ zephyro invocat & invitât: Surge aquilo, veni auster. Ut quid turbines optat? & fluent aromata virtutum ait Beda. Fluent pluvix lachrymarum, prævaricatores redibunt ad cor, redibunt ad pastorem, qui ex longinquo sient vicini per tribulationes, per tempestates. Longius profugerat & aberrarat Ionas, & ecce Dei ministri venti, mare, cælum, cete, nautæ expediti, ut fugitivum reducât, venter ille ceti videbatur ruina, inquit Hieron. & factus est carina, quæ fugitivum reduxit, & dixit: *Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, de ventre inferi clamavi, & exaudivisti vocem meam.* Iuxta illud Psal. *Exaudivi te in abscondito tempestatis.* Votum fecerat visendi templum Hieros. *Verum tamen rursus videbo templum sanctum tuum.* Vetus illud dictum est: qui non novit orare, vadat ad mare, illic discet, si quis turbo exoritur, cælum precibus fatigare, divos omnes invocare, vota nuncupare, ad Deum confugere. Hoc dilucidè testantur, lampades ante aras divorum. Hoc cæcus ille instar turris Parisiensis deipare accesus. Hoc anathemata aurea, argentea è tholo suspensa, perpetua monumenta eorum qui ad Deum & divos recurrerunt. Matt. 14. prædenter Petrus: *Domine si tu es, jube me venire ad te.* Sed nunquid placido

ac pacato mari ad Christum properavit? Videns ventum validum timuit, & cum cepisset mergi clamavit dicens: *Domine salvum me fac.* Amb. serm. 2. de SS. S. Petrus, ait, *dum fluctuat, dum mergitur, sic pervenit ad Dominum ostendens nobis quod non nisi per pericula properatur ad Christum.*

Aptam similitudinem inducit Plutarch. Themistocles, inquit, cū ab Atheniensibus vituperaretur, quos sæpius beneficiis, iisque ingentibus cumularat, tranquillo animo gloriabatur se platanis esse persimilem, ad quas tempestate ingruente confugiunt, sed adveniente serenitate, illas prætereuntes vellicant atque discerpunt. Deus ab iis gravissimè vapulat in quos plurima beneficia contulit, donec tempestas adversitatis ingruat, quæ ad Deum cōfugere, sub umbra crucis requiescere suadeat. Hinc S. Bern. *Feriendo clamat ut ad se redeam, ne mihi accidat quod Isa. c. 3. ait: Percussi reversi non sunt ad se percutientem.*

Bern. de modo bene vivendi serm. 43.

S. I.

Paupertas ad Deum confugere cogit.

Sunt qui utuntur Deo pro sago seu pallio itinerario quod dum serenum est, in angulo abjectum, contemptum: at dum proficiscendū contra pluviam & injurias aëris, ad illud recurritur. Dum nudi, dum omnibus bonis exuri, ad illud pallium confugimus. Luc. 15. Filius prodigus longius aberrarat à patria, profectus in regionem longinquam; ubi nudus & inops, omnibus spoliatus, recogitare cœpit pingua pascua. Est filius discolor, libertinus, excutiens jugum Patris, dicit, non serviã & aufugit. Quid agat bonus pater & pastor, scribit amicis ne excipiant hospitio, repellât, severè corripiant ut ad se redeat, sic viam obsidet spinis ut domū recurrat, ubi Greg. *O tormenta misericordia! cruciat & amat.* Percutit ut ad se pelliceat. Longius ab egregio illo grege in Claravalle, & à pastore suo mellifluo aberrarat Ribaldus, quem cū nulla ratione nec oratione B. Abbas in arrepto proposito cōfirmare posset, abeunti cū pauper & inops esset, in viaticū summam 20. so-

L. Anton. part. 2. de S. Bern. 9. 30

em. I.
n. 4.

2.
180
2.

ndaanus
Christi
7. fol.

lidorum mutuavit, hac lege ut hanc eum censu annuo penderet. Spopōdi Ribaldus latusq; abiit. Cūm ecce in primo diversorio, omnem pecuniam ludo deperdidit, quare plorans ad Bernardū rediit (qui hoc divino instinctu fecerat ut ad se rediret) necessitate cōpulsus per veterē necessitudinē obsecrat, se in suos admittat, cū desit quod reddat, se in litrum ac pignus recipiat. Atque ita denuo in ovile receptus, qui pecuniā perdidit, animam lucratus est. Sic cōminatur Deus iis, qui longiūs a se recedunt, nec volunt audire vocē ejus: *Mittā in vos egestatē.* Quot reperire est qui in divitiis omnibus vitis dediti, ubi ad inopiā redacti, ad frugē redierunt: unus instar omnium Eulogius opificio lapicida, tenuioris fortunæ vir, non minori in Deum pietate quā in pauperes munificentiā insignis: quid enim labore manuum conquestū supra tenuem victum sibi supererat, id omne lucellū in egenos distribuebat, & liberaliūs quādoq; in Danielē Anachoretā, qui pietate ejus permotus, Deum obnixē rogat, opulentiozem fortunā huic Eulogio concederet; certū se esse, qui in tenui fortuna in pauperes profusus erat, liberalissimū fore ubi opibus abundaret. Sed cūm ex Angelo inaudisset non cōducere saluti ejus ditescere, Daniel imprudenti zelo se vadē pro animo ejus stitit, sed suo malo. Etenim Eulogius reperto thesauro, licētiori vitē se dare, in aulā Iustin. Imp. se insinuare. Exercitus dux creatur. Hic tēpla spoliare, ebrietate ac scortis vitā terere. Dum nocte intēpesta anachoreta, obsēs ad tribunal Dei reus sistitur, & Eulogius in prostibulo ante oculos ejus cōstituitur. Hic Daniel admirari, ingemiscere, deprecari, detestari imprudentem zelū, quod supra divinā illam providentiam sapuerit. Interea Hyppatius & Pōpeius principes imperii, ad Imperatorē cōspirant, illis se adjungit Eulogius; seditione excitatā capitur Hyppatius, Eulogius omnibus exutus fugā sibi cōsultat, jamque profugus, tutū latibulum, veterem casā subit & ad pristina pauperiem ac laborē pœnitens reversus, salubiter percussus ad se & Deum rediit, a quo per divitias & de-

licias lōgiūs aberrarat. Aureē Chryf. *Deus tribulationes irruere permittit ut ad ipsū frequentius cōfugiamus sicut oves ad pastorem.* Horn. 10. Matt.

Quod aprā similitudine S. Vincētius expressit: *Accidit eis, inquit, ut falconi, qui cūm esurit, statim ad primam vocationē Domini venit, sed si habet stomachum plenum, non curat venire. Ita rectē est de hominibus mundi, pauperes statim veniunt, hi nullū allegant impedimentum; sed divites dicunt anno venienti vadam, vel in Quadragesima sequenti.* Vinc. Dom. 2. post Trid. serm. I.

David de se fatetur: *Erravi sicut ovis qua perii, sed quādo aberratē cœpit? dum David de caula in aulam vocatur, dum percussio Philisteo festivo illud acroama, auribus gratiūs quām pastoris fistula, insonaret: Percussit Saul mille. & David decem millia.* Psal. 118. I. Reg. 18.

Dum gener regis saluratur, dum deliciis distulit, dum longiūs in Bethsabeā evagatur, meritō exclamat: *Erravi sicut ovis qua perii.* At ubi Deus eū triplici plaga percussit, ubi dilectum filium eripuit, ubi ante faciem perduellis Abfalonis profugus, quasi pedo pastoralis percussus rediit, & cū gaudio exclamat: *Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt, id est, ut Lorin. exponit admonent & advocāt me; in Græco enim est ἠγορεύειν, id est, Advocare teste Euthymio.* Psal. 22.

Hæc errabunda ovis in tribulatione nos ad Deum cōfugere docet. *Psal. 31. Tu es refugium meū à tribulatione, qua circumdedit me, erue me à circūdantibus me.* Sunt qui in tribulatione refugium habēt ad creaturas, sed hi aberrare pergunt. Aug. exponens hæc, *Deus noster refugium & virtus, adjutor in tribulationibus, sic ait: Sunt quadam refugia ubi non est virtus, quod quisque cūm fugerit, magis infirmatur quām confirmetur. Confugis v. g. ad aliquem in saculo magnum, ut facias tibi potentem amicum, refugium tibi videtur, (d refugium ruinosum) antea enim tantum causa tua timebas, cūm verò ad talem refugeris, & de illo tibi timebis; multi enim cūm ad talia refugia confugissent, cadentibus illis ad quos confugerunt &c. non est refugium nostrum tale. Sed ubi ad illum confugeris, nihil tibi deerit in loco pascuæ ubi te collocabit.* Psal. 41.

Sunt qui in tribulatione refugium habēt ad creaturas, sed hi aberrare pergunt. Aug. exponens hæc, *Deus noster refugium & virtus, adjutor in tribulationibus, sic ait: Sunt quadam refugia ubi non est virtus, quod quisque cūm fugerit, magis infirmatur quām confirmetur. Confugis v. g. ad aliquem in saculo magnum, ut facias tibi potentem amicum, refugium tibi videtur, (d refugium ruinosum) antea enim tantum causa tua timebas, cūm verò ad talem refugeris, & de illo tibi timebis; multi enim cūm ad talia refugia confugissent, cadentibus illis ad quos confugerunt &c. non est refugium nostrum tale. Sed ubi ad illum confugeris, nihil tibi deerit in loco pascuæ ubi te collocabit.*

§. II.

Deus per bella & temporum angustias homines ad se redire compellit.

Quot sunt qui in prosperis, tempore pacis, cæli, Dei & sui memores; quos clades, cædes, turbæ bellicę salubriter ad Deum convocarunt? Isa. 26. *Domine in angustia requisierunt te.* Glof. interlin. percutite eos Domine, quia nisi in angustia non requirerent te. Pater id in Manasse, 2. Par. 33. qui ligatus catenis ferreis postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum, & egit penitentiam valde coram Deo. Ubi Amb. recte observat: *Congruo correptus flagello convertitur ad Deum: in pœna constitutus agnoscit, quæ in regno antea positus non quesivit.* Eiusmodi luculentum testimonium posteris reliquit Wenceslaus Rex Bohemice, qui ubi in hostium potestatem venit, in carcerem conjectus, rogatus est, quid inter captivum & Regem interesset? hic liberè victus respondit: nullum esse discrimen, quam quod Rex de terrenis cogitaret, captivus de caelestibus, tunc videbam mihi, inquit, nunc Deo. Ut non injuriam Prophetæ exclamet: *Domine in angustia requisierunt te.* Quid Clodovæus Fracice Regem cum Germanis dimicantem ad sanctum illud votum coegit, se Christianum fore si bello superior evaderet, nisi belli & cladis imminentis terror? Promitto tibi, inquit, Christe, quem adorat Clotildis uxor mea, si me ex presenti periculo liberaveris, & desperatam jam victoriam mihi dederis, ero numinis tui cultor & servus. Victor baptizatus est, & totum regnum ad ovile Christi reductum. Huc facit quod refert Procopius: Gilimer Rex Vandalorum opum affluentiam tumens, & felici rerum eventu furens, Romano insultabat imperio, prodit in campum cum Belizario duce Rom. ruit Vandali, irruunt Romani, capitur Gilimer. Belizarius triumphali pompa urbem ingreditur, præferuntur capta spolia, præire jubetur captivi & inter hos supereminet seminudus victus & victus Gilimer, sistitur in hyppodromo Iustiniano Imp. ac toti imperio. Quid Gilimer in hoc festivo triumpho? huc atque illic oculos circumfert, nil nisi Romanorum felicitatem, victrices aquilas & semiseriem simulacrum intuetur. Contemplatus ergo unde,

quod de venerat, antiquam sortem, presentem cladem, quantum mutatus ab illo qui quondam fuerat, exclamat: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas.* Ubi amabo vos, illud Sapientis hauserat, nisi ab adversa fortuna, nisi in carcere, in angustiis? illic ad se, ad Deum suum reversus est. *Domine in angustia requisierunt te, & in tribulatione sua clamaverunt ad te.*

Eccle. 1.

Isa. 26.

Novarini e. lecta S. tom. 5. l. 9. excurs. 6.

quod aptissima similitudine horologii Novarinus exponit: hoc enim quemadmodum nisi gravi pondere urgeatur nullum sonum edit, sed prorsus inutile conquiescit, ita homo nisi adversitatum pondere (quod passim Svaricheyt dicunt) opprimatur, voces suas in cælum non attollit.

„Horologium, inquit, quod habet rotas suas, & necessarium artificium, si illi pondera subtrahas, non progreditur, sed statim inordinatur: sic homo est horologium, quod confecit supernus ille artifex eximio quoddam artificio, & in eo omnes necessarias rotas humanę vitę posuit, quę potentię, sensusque animę & corporis sūt. Hoc horologium cum ponderibus, maximo ordine procedit, cum laboribus, tentationibus & velut pondere premitur; quibus sublatis, statim quietit & inordinatur.

„Attendite Davidem, cum Saul per montes persequeretur, quam bonus & ordinatus incedebat; ablatis vero ponderibus, ablatis tribulationibus, videte quis fuerit?

„Cum filii Israël fatigaretur in Ægypto, clamabant ad Dominum, ita ut dixerit Deus Moyfi: Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem ejus audiavi, in deserto tamen constituti, manna, corurnicibus saturati, quid fecerint perpendite. quid plura? animadvertite quid vobis ipsis in dies contingat, cum vos calamitatis oppressos sentitis, ilico clamatis ad Dominum.

Supra ducentos annos Hebræi apud Ægyptios habitaverunt ut recte Pererius, toto hoc tempore nusquam reperiuntur idolis servisse, sed mox Ægypto egressi, vitulum constant & adorant, quid hoc? inter Ægyptia idola ab omni cultu idolorum abstinent, ab idolis Ægypti remotissimi, idola venerantur. Causam

mb. l. de m. c. 15.

a. 26.

bavastus prudent. l. c. 9.

2. de bello mdal.

Viridarium
l. 4. *Probl.*
14.

Collat. 3.
6. 4.

noctis? in Ægypto, inquit Mendoza noster, miseri vivebant & infelices afflicti plagis, oneribus pressi, ad Deum suum confugebant. Extra Ægyptum felices; de cœlo pasti, ab Angelo ducti, hostibus formidabiles, à Deo suo aberrarunt.

Cassianus tres modos tradit, quibus homines ad Deum vocantur. 1. Per inspirationem internam. 2. Per exempla vel monitionem externam. 3. Per adversa & tribulationes. Qui frequentissimus ac efficacissimus est, ita Arsenius Arcadii magister cum mortem sibi à discipulo intentatam fugeret, ad Christi caulam confugit, & declinando mortem corporis, vitam & quietem animæ adinvenit.

Consimili de caula Princeps ille Eremi incola Paulus ut sævitiam Decii & Valeriani declinaret, in specum sese abdidit, ubi solitudine delectatus velut in beatis pascuis ævum traduxit. Ad eò verissimum illud S. Macarii comprobatur: *Sape evenire ut Deus arumnis & tribulationibus hominem exagitet, ut is qui nimium terrenis rebus animo inhaeret, cum omnia sibi infelicitate succedere videt, ita secum ratiocinari incipiat: quandoquidem non possum in mundo consequi quæ volebam, ecce mundum relinquo & ad Deum pergo, ut ei uni serviam: & ita gratias deinceps agat de adversa fortuna, quia ejus occasione compulsus est ad Dei famulatum.* Idem docet S. Hieron. epist. 14. quæ Iulianum virum nobilem, multis calamitatibus recens oppressum hortatur ad deserendum sæculum, dominum enim hisce modis admonere, & ad se compellere. Ubi porro nec pastoris sibilo, nec canis larratu ovis revertitur, pedo ac baculo utitur. Testor vos qui tempora pacis & induciarum, & belli seu tubarum vidistis: quando unquam ita sacræ ædes confertæ, conciones ac Sacramenta ita frequentata quam hac tempestate, hoc calamitoso tempore, quam in civitate obsessâ, contagione infectâ? cum tempore pacis templa deserta sint, concionatores ad lapides dicant, populus in sylvis, in saltibus degat.

Similiter in nupero illo terræ motu, quot revertebantur tundentes pectora sua: quot

oves errantes è luto ac lecto exilientes revertæ sunt Antuerpiæ, Bruxellis, Lovanii? Summo mane templa plena, qui die feriato animos expiaturi confluerant, juxta illud Osee 6. *In tribulatione sua mane consurgent ad me. Dicent venite revertamur ad Dominum.* Dum Consentia florentissima urbs Calabriae terræ motu quateretur, civis omnibus desertis in campum egressi, qui ex amœnitate paradus dicebatur, tunc verè paradus & pascua veri pastoris nisi preces & gemitus audiebantur, tota nocte cõfessiones uberrimis lachrymis defluentibus exceptæ, supplicationes flagellantium institutæ, sæminæ passis capillis secultris, clavis, spinis laniabant ut se tartarei lupi unguibus, quibus hæserant, eriperent & pastori redderentur, qui quidquid confractum ac contritum facillè consolidavit. David ipse ut vidimus conversum se in ærumna liberè confitetur, Psal. 31. quod sic exponit Bern. *Spina pœna est, spina falsus frater, spina vicinus est malus. Bene autem confusus est, qui conversus exinde est, bene pungeris si compungeris, multi cum sentiunt spinam corrigunt culpam, & talis dicere potest: conversus sum in ærumna mea dum configitur spinâ.* Spectat huc illud Osee c. 2. *Septiam viam tuam spinis ex quo intelligimus, inquit Hieron. quod providentiâ Dei, saepe nobis accidant mala, ne habeamus ea quæ cupimus, & variis calamitatibus hujus sæculi ad Deum redire cogamur.* Atque hanc rationem reddit calamitatum omnium Guido Carthusian. tom. 12. p. 2. *Bibl. SS. PP. c. 14. dicēs: Ne inveniat ubi requiescat pes mentis tua, ut saltem coacta, h. anima, redeas ad arcam sicut columba Noë.* Ita se longius evagantem suaviter reductum fatetur August. *Inhiabam, inquit, honoribus, lucris, conjugio, & tu irridebas. Patiebar in eis cupiditatibus amarissimas difficultates, te propitio tantò magis, quantò minus sinebat mihi dulcescere, quod non eras tu. Quam misera erat! & sensum vulneris tu pungebam, ut relicis omnibus converteretur ad te. Quin & alteram methodum Propheta excogitavit, oves perditas aut palabundas reducendi ad pastores.*

Recupius
Incidio
Vesuviano
pag. 118.

Exacer.
horo. 32.

Bern. ser.
48. in Can

V. Pelleg.
Parad. 10
pag. 162

Aug. l. 6
Conf. 6.

§. III.

Imple, inquit, facies eorum ignominia, & quaerent nomen tuum Domine.

Sunt homines elati, superbi, oves aereo vellere turgentes, pretiosa lana convestiti, gregem in valle contemnunt, ad ardua juga honorum conscendunt, donec palam calumniis imperiti, alapa ab æmulo percussi, aut quavis alia injuria affecti; suis ludibrio esse cœperunt, & hac labe seu glebâ à pastore turpiter notati, ad gregem in vallem descendunt. Quod singulari exemplo comprobatur Platus: Erat, inquit Petrus Confalvus, Episcopo Valentino nepos, à quo cum optima beneficia adhuc adolescens consecutus esset, illis ad inanem factum fruebatur. Hâc ut Deus errabundam ovem ad se reduceret, glebam luti iniecit; dum enim quadam die in generoso equo unâ cum aliquot æqualibus, tota urbe huc illuc lasciveret, dum se cunctis spectabilem circumspicit, omnibus inspectantibus equo excussus, in cloacam ac profundum lutum corrui, è quo ut lutulentus emersus à puerorum turba cum risu ac scommate procaciter explosus est, quare hoc indecoro pulvere sordidus, pudore perfusus, sibi què iratus ita secum statuit: si sic mundus cui hætenus servivi, ludit me, ludam & ego mundum; atque è vestigio ad ovile Domini, ad familiam Dominici se recepit, ubi doctrinâ & sanctitate conspicuus vitam finiit. Verissimè ille exclamare poterat quod olim David: *Bonum mihi Domine, quia humiliasti me.* David mille beneficiis à Deo cumulatus, ne ingratus moteretur, hoc præ cæteris deprædicat: *Bonum mihi Domine, quia humiliasti me.* Non agit gratias quod pedum sceptro, pileum coronâ commutarit, quod ab ovili in solium, à caulâ in aulam vocarit; quæ ut magna sint, pluris æstimat quod è rege Deus mendicum fecerit, qualis fuit fugiens Absalonem. Majus beneficium reputat, dum comparatione ovis ad Nathan reductus est ad Dominum, dum clade centum octoginta millium virorum humiliatus ingemuit, & miserè balavit, & percussus apud Dominum misericordiam invenit:

Bonum mihi Domine, quia humiliasti me. Dixerit Joseph suo Pharaoni: bonum mihi quia exaltasti me; dixerit Ruth suo Bozio: bonum mihi quia ditasti me; dixerit Æster Assuero suo: bonum mihi quia coronasti me; dixerit Mardocheus regi: bonum quia honorasti me; dixerit Tobias Angelo: bonum quia illuminasti me; dixerit Naaman Eliseo: bonum mihi quia mundaisti me; dixerit claudus Petro: bonum mihi quia sanasti me; dixerit Lazarus Christo: bonum mihi quia resuscitasti me: at Rex David inter sùma beneficia hoc summè deprædicat: *Bonum mihi Domine, quia humiliasti me.* Nam hoc longè magis è re, quàm si aureos montes contulisses, & cur? *Ut discam justificationes tuas, ut servem mandata tua, ne ultra transgrediar sepem præceptorum tuorum quasi errabunda ovicula.* Non sciverat se David peccasse, nec cogitabat de reditu, nisi percussus. Franciscus I. Rex Franciæ à Carolo V. captus, primum templum quod intrat audit à Clero cantari illud Psalmi: *Priusquam humiliarer ego deliqui*; quasi sibi dictum exclamavit: *Verissimè Domine.* Percussus sapuit, & ad se, ad Deum suum rediit, qui in aula illud Davidici, sibi non semel occinî audierat, legerat, nec intellexerat.

Anno 1596. Arcadio imperâte prædixit Deus viro sancto Constantinopolim (quæ quasi altera Babylon factu surgebat) in cineres redigendam, ut quæ hoc Episcopo aperiat, severè edicit: mox Præsul convocata concione, urbis excidium denûtiat, omnia illa superba edificia solo equanda. Et ecce tibi repente aliâ urbis faciem, ignitis precibus ut Ninivite ad luctum, ad saccam conversa: & ne fabula crederetur, sub nocte omnibus rei eventum præstolantibus, ignea nubes illuxit, unde teterrimus sulphuris odor exhalabat. Cuncti ad templa, ad Deum confugere, ut omnes non caperent: nonne *Bonum Domine quia humiliasti me?* dum sensim nubes evanuit, jam quæ parum respirabant, dum extemplo audita vox: *Migrate, migrate.* Exit igitur cum Imperatore omnis plebs, Episcopus cû Clero nullo omnino in urbe remanente; & vel

Psal. 118.

P. Balingera de tribul. 3. 3. 4.

al. 82.
bono sta-
Relig.
l. ad sa-
c. 39.

118.

prepropera festinatione, vel quod planè de rebus suis desperarent, nemo domum clausit. Iam longè à mœnibus profecti, subinde recta respiciebant, jamque tot milia hominũ cum parvulis, ad pascua devenère, ubi in unum locum, fundèdis lacrymis congregata, factus est locus flentium, omnis luxus in luctum, plausus in planctũ, cythara in luctum versa. Cũ ecce fumum & scyntillas ex urbe abfistere vident; sed timore res tantũ agebatur. Submissi primo mane, qui inquirerent, num urbs superesset, renuntiant omnia salva, quisque recta repetit, sed alius quàm exierat, & quod mirandum parente domo nihil perditum, nemo quidquam desideravit, ita timor ad justitiam compulerat, animum ab omnibus perituris avocarat.

August. in Psal. 55. *In ira populos confringet, legit & intelligit: in ira populos deduces, & subdit: Irasceris & deducis, sevis & salvas, terres & vocas, imple tribulationibus omnia, ut in tribulationibus positi omnes recurrant ad te.*

§. IV.

Deus nos quasi filios vagos, larvã morborum ad sinum suum compellit.

Expende sigillatim illud: *Terres & vocas.* Ubi pueri longiũs à domo aberrant, & redire detrectant, mater ut eos ad se compellat, larvã illos terret, ut sic ad se, ad sinum suum confugiant. Est filia meliori formã quàm famã, cœlestium inanis, ovis vaga aut potiũs lupa; quam ut bonus pastor reducat, fidelem ministrum, morbum immitit, qui cancrum, gangrenam, aut variolas ut larvam indutus, animum terret ut ad Deum suum recurrat. Chrysoctomum audite: *Matrum plurimã cũ nihil observando proficere se viderint, LARVAS quasdam horrosifq; figmenta parant, atque illos demum ad reditum impellunt, persuadentque ad se iterum recurrere. Hoc autem non in solis pueris contingit, sed etiam in nobis: quando enim malignus ille perterret nos atque perturbat, tunc frugi efficimur, tunc nos ipsos agnoscimus, tunc ad Deum omnipotentem RECURRIMUS.*

Ira B. Frãnciscus Borgia dux Gandiẽ ferali larvã mortuẽ Elisabethã ad Deum confu-

git. Ita Raymundus Lullus nescio quo infano æstu abreptus, dum Dominam, quam perditẽ deperibat, eques in templum insequitur illa obversa, mamillam fœdo ulcere exesam ostẽdit, quã larvã territus ad Christum confugit. Sed nil in hoc genere illustrius; quã quod à Sophronio commemoratur: juvenem nobilem vitẽ licentioris cũ Virginem pretiosẽ vestitam sepulchro condi vidisset, victum cupiditate, ausum proxima nocte tumultum subire, eamque vestimentis nudare; illam verò repente consurrexisse, latronis manum tenuisse ac horrenda specie & gravi comminatione hominem eò adduxisse, ut vorum religionis cõceperit, ac ilico liber dimissus ab hac larva, è monumento ad monasterium confugerit. Verissimè itaq; Greg. *Felix necessitas quæ ad Deum ire compellit, & mala quæ nos hinc premunt, ad Deum nos ire compellunt.* Mitto hinc nihil familiarius, quàm in morbis ad Deum, ad sanctos recurrere, ut turba cæcorũ, claudorum, ac regulus &c. Mitto tot nobiles matronas ut viros paritios, qui prole aut conjuge sublato ad Deum redierunt: Cũ occideret eos, quarebant eum & revertebantur & diluculo veniebant ad eum. Sic Melania, sic Paula viro mortuo. v. Hieron.

Denique ut concludam: per adversã non modò redire compellit, sed & torpentem & tardẽ venientem incitat, instigat, & quasi calcaria subdit ad currendum ut rectè observat B. Thomas Tolent. *Tribulationes calcaria sunt, inquit, quæ faciunt nos currere ad Deum.* Quod exemplo suo August. confirmat: *Punctus tribulatione corpori querere refugium, Nisi nos pungeret, nisi spinas infigeret, nisi calcaria admoveret, dormitarem, oblivisceremur, divagarem.* Sic Paulus ubi calcaria, ubi stimulum sensit, ocyus ad Deum recurrit. Et hoc calcar electis suis quandoque in via virtutis hærentibus Deus admover ut Greg. testatur: *Electis suis ad se pergentibus, Dominus hujus mundi iter asperum facit, ne dum quisque presentis vite requie quasi amenitate via pascitur, magis eum diu pergere, quàm citius pervenire delectet.*

Platus l.
c. 36.

In illa vi
compei
intrare.

Psal. 77

L. 3. de prov.

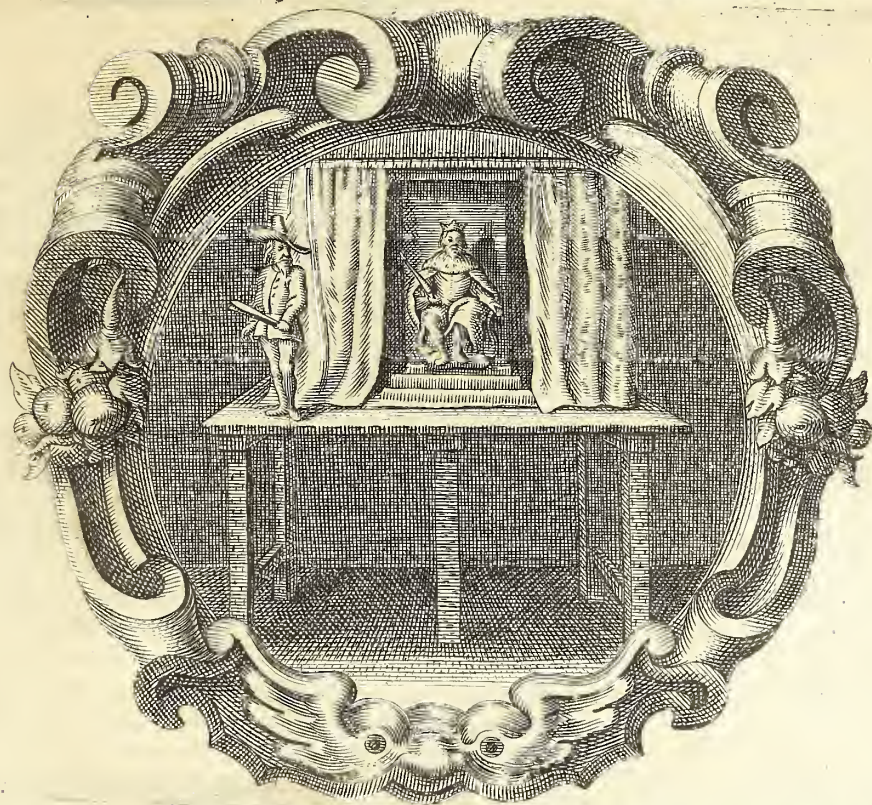
Serm. 6
Cosma

Aug in 1
93.

Greg. l.
mor. 6.

EMBLE

EMBLEMA XXV.

Modicum & videbitis me. Ioan. xvi.

OSTENDENT TERRIS HUNC TANTUM FATA. Virg. Æneid. 6.

DOMINICA TERTIA

POST PASCHA.

Vitam nostram COMŒDIAM esse, in quâ omnia modicum sunt.

Hoc tantum quisque satagat, ut partes sibi à Deo datas
rectè agat.

S. I. Omnes hîc velut in comœdiâ ad modicum parent.

S. II. Suas quisque partes rectè ac ritè agere studeat.

S. III. Peractâ scenâ, ut quisque gesserit & gestierit plausum ac palmam feret.

S. IV. Quinam benè partes suas egerint.

DOMINICA TERTIA

POST PASCHA.

Modicum & videbitis me. Ioan. xvi.

Smeton.
Plutar.
Lips.

Æ S A R Augustus Romanorum Imperator, postquam 56. annos gubernasset Imperiū, moribundus ad circumfusam aulicorum turbam, hæc novissima verba habuit: *Nunquid bellè, in hoc communi vitæ & theatro, partes meas egi?* Patre Octaviano consiliario progenitus, ad Imperii gubernacula provectus sum, *numquid bellè partes meas egi?* adolescens etiamnum, vix sextam & decimum ætatis annum attigeram, & toti exercitui Romano præfectus sum: *Nonne bellè partes meas egi?* nec dum Cæsari in funere patris, scenam omnem argenteam feci, augustissimum illud Marcelli theatrum extruxi: *nonne bellè partes meas egi?* quadragesies septies Romanis ludos dedi, ex quibus vix ullus minoris quingenties aut millies H S. id est, supra tres milliones (ut Manutius ait) stetit; tria millia quingentas feras unis ludis mactans, mille struthiones, mille cervos, mille apros ad delicias populi induxi: *nonne bellè partes meas egi?* bella civilia varia gessi, adversus Brutum & Cassium, Julii Cæsaris avunculi interfectores; in L. Antonium triumviri fratrem; adversus Sextum Pompeium; novissimū adversus M. Antonium; ac libens in bello isto Asiatico 150. milliones expendi, ut de Antonio cum suâ Cleopatrá triumpharem: *nonne bellè partes meas egi?* externa bella per me gessi, Dalmaticum adhuc adolescens, & Antonio devicto Cantabricum, *nonne bellè partes meas egi?* domui auspiciis meis Aquitaniam, Panoniam, Dalmatiam cum Illyrico omni, item Rhetiam & Vindelicos, & Sa-

lassos, gentes Alpinas coercui, Dacorum incursiones tribus eorum Ducibus cum magnâ copiâ cæsis, Germanosque ultra Albim removi, alias item nationes ad obsequium redegei, ipsos Indos & Scythas aut vi aut clementiâ populo Romano confœderavi: *nonne bellè partes meas egi?* curules triumphos varios egi, Asiaticum, Alexandrinum, &c. urbem lateritiâ marmoream reddidi, triumphator orbis totius, pacisque instaurator 58. annos in hoc vastissimo orbis theatro, populo spectandus fui, sed nunc cortina clauditur: *valetè & plaudite.* Et reductis cortinis animam efflavit. Similia Augusto, in mortis articulo jactasse ferunt Henricum VIII. Angliæ Regem, salubri documento posteris relicto: *Vitam omnem mortalium commœdiam esse*, ubi quisque suas partes agit, hic Cræsi, ille Codri, hic Catonis, ille Morionis, suffragante Chrylostomo: *Non est theatralibus scenis vita nostra dissimilis: nam ut istic, ille Imperatoris, hic iudicis, & alter militis implet officium; ubi autem consecuta nox fuerit, nec Imperator agnoscitur, nec iudex, cortina clauditur, & persona exiit.*

Pineda in Eccl. actores ingredientis in hunc mundum & egredientes, sunt homines: *Vnus enim introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus.* Personæ comicæ & tragicæ Imperatores, Reges, Principes, voluptuarii, epulones, divites, mercatores, egeni, mendici, viduæ, pupilli, domini, servi, milites, imbelles, pueri, senes, sapientes, stulti, probi, improbi.

Scotti ad
agia sac
pag 107.

Chrylost
Epeft. 6.

Cap. I. v
4.

§. I.

Omnes, velut in comœdiâ, ad modicum parent.

arg. Æneid
an. 16.
 SI quem potentem, divitem, nobilem voluptuosum videris, *Ostendunt terris hunc tantum fata.* Omnes illud usurpare possunt: *modicum & videbitis me.* Philemonem Poëtam hinc ex Apuleio inducere placuit, qui cum plaudente populo, conscriptam à se comœdiam recitaret, imber derepente coortus, cœptam fabulam in sequentem diem differre coëgit: postridie maxima hominum frequentia convenit, quod reliquum erat comœdiæ exceptura; cum diu expectatus Philemon non compateret, missi ex promprioribus qui eum accirent, & ecce eum in lectulo mortuum offendunt; steterunt qui intraverant percussi, tam inopinatæ mortis prodigio, deinde regressi ad populum, renuntiavêre Philemonem Poëtam (verba sunt Apulei l. 3. Florid.) qui expectaretur, quò in theatrum fictum argumentum finiret, jam domi veram fabulam consummasse. Vetera hæc, hæc ærate sic etiam scenam claudimus: fuit abhinc paucis annis in convictu Hallensî actor primarius, quem probè, utpote affinitate propinquum, novi; hic Hermenigildum acturus, sarcophagum secum tulerat, in theatro fictè tumulandus: cum omni populo actorem præstolante, hic seridè intus agebat, sed animam, atque in eodem fectro, eodem vespere mortuus requievit. Quàm multi indies inopinato fato fabula fiunt, quibus illud Horatii mors accinit:

*Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti
 Tempus abire tibi est.*

*Satis diu in sago, in togâ, in putpurâ
 Tempus abire tibi est.*

Historias solve & miraberis, tam brevi temporis spatio, tot Pontifices orbi Urbem exhibuisse spectandos. Mirto eos qui annum, vix paucos menses impleverunt; plures breviori tempore perstiterunt, ut sapienter illi senserint, qui cum Sapiente *estimaverunt ludum esse vitam nostram*, & verissimam comœdiam: Pius III. dies vi-

ginti sex, Damasus secundus; dies viginti tres; Marcellus secundus dies 22. Theodorus secundus dies viginti; Sifinius dies 20. Cælestinus IV. dies 17. Bonifacius VI. dies 15. Urbanus VII. dies 12. Leo XI. dies 6. Stephanus II. dies tres; nōne omnes hoc verissimum ostentantur: *modicum & videbitis me?* in hos actores, Bernardus monet, ut Eugenius oculos defigat: *Quantorum*, inquit, *in brevi Romanorum Pontificum mortes tuis oculis aspexisti? ipsi te prædecessores tui tuæ certissima decessionis admoneant, & MODICVM tempus dominationis eorum, paucitatem dierum nuntiet tibi.* Nōne hi omnes diurno, non diurno tempore personati fuêre Pontifices? nox secuta est, & persona exiit. Festivum est quod refert Joannes Nider Dominicanus in *formicario lib. 2. cap. 3.* ubi narrat cujusdam somnium ordinis sui, qui somniarat se in Pontificem assumendum, jamque ad eam phantasia animo infederat, ut cum tempore Concilii Constansiensis tres à summo Pontificatu essent depositi, de eo sibi conferendo vix dubitaret: electo autem in eadem synodo Martino V. ne omninò spe suâ excidisse se putaret, aut in rabiem ageretur, cum Bacchanalia instarent, fratres Dominicanum ludicrum spectaculum animi causâ exhibuerunt, Argumento sumpto de Romano Pontifice, ac ejus curia; ad hoc variæ personæ delectæ; sed Pontificis partes huic tradite, & sic saltem personatus Pontifex apparuit, seridè ludicra egit; at ubi nox secuta, nullus Papa agnoscitur. Quid omnes alii Pontifices aliud in orbis teatro peregerunt? quid omnes Reges? quid Imperatores? *Eccl. 10. Rex est hodie, & cras morietur.* Vitellius octo menses regnavit, Tacitus sex, Ortho & Æmilianus quatuor; Pertinax 3. Florianus 2. Philippus ad duos dies; nōne modicum? Caminius Rebulus in Fabii Maximi locum suffectus, cum per unum diem consul fuisset, Cicero lepidè dixit: *Vigilantem sanè habuimus consulem, qui in consularu suo numquam somnum vidit.* De Fabio Mario ait Trebellius: *Uno die factus Imperator,*

Bern. ad Eugen.

Bonaert in Eccl. pag. 524.

tor, altero visus regnare, tertio die occisus est, nonne modicum? Vidistis quandoque in scenam dari, Belisarios, Valerianos, Tamburlanos, Diogenes Romanos, augustâ formâ indutos, post horam verò subitâ catastrophæ omnibus exui: istiusmodi ludos Petrus Damianus Agneti Imperatrici spectandos proponit: Galba, inquit, Romanorum Imperator quatuor tantum mensibus imperavit, & in Romæ foro, gladio percussus occubuit. Nonne Vitellius interemptus est à Ducibus Vespasiani? & post longam seriem sic concludit: Quis est enim cui se fortuna non transferat, & modò de adversis in prospera, modò de prosperis in adversa, SCENICÆ VARIETATE convertat? Ut omnium oculis ac animis perspectum sit, ostendunt terris hos tantum fata. Ad eum propè morè res fieri assolet, ut in trium Regū solenniis solenne est per familias Reges, cōsiliarios, pincernas, moriones sorte educere, qui ubi nox advenit, personam exuunt, & modicum parèt, diurnum non diurnū regnum est. Hic quotannis novi Magistratus, novi Consules, Commissarii, Duces exercitus, indies nova officia, novæ dignitates: curritur, cōcurritur, multum impenditur, nec modicum expenditur. Pet. Damian. c. 8. Nunquid & mulieres ab hujus SCENICÆ vertiginis rotatu reperuntur immunes? Cleopatra nempe magnificè toti dominabatur Ægypto, quod videlicet regnū centum millia villarum includere perhibetur: Et dum ex Ægypto in Ciliciam ad Antonium pergeret, advecta est navi, undique laminis aureis inducta, remi argentei, qui ad fistulæ tibixque modos, à speciosissimis puellabus agitabantur; vela purpurea, rudentes serici erant; ipsa verò Regina, sub tentorio aureo quiescens, Deæ instar; ad quod spectaculum, ait Plutarchus, tota Cilicia effusa est; at rogo vos, quo choragio viva sepulchrum subit, Nunquid & mulieres ab hujus SCENICÆ vertiginis &c. cōvivium ad eò opulentè instruxerat, ut Antonio bolum dederit, qui teste Adrichomio, venerat ducentis quinquaginta aureorum millibus: sed scenica vertiginis rotatu, ab Augusto debellati, bolum sumpsere, quo & ille & illa, sibi vitam eripuerunt;

hæc qui spectat & oculis mentis attentius contemplatur, profectò non se efferet, quantum vis illustrem personam agat: quia modicum ostendunt terris hunc tantum fata. Nemo opibus ac regio cultu spectandus, iis ut propriis extolletur, sed tamquam actor iis brevè spoliandus; Chrysoft. Noli gaudere in divitiis, quia iis spoliaberis sicut actor scenam peractâ. Est filius Ianionis, qui agit personam Regis aut Principis, indutus veste filii gubernatoris, in hæc triumphat, sed hæc spoliabitur scenam peractâ. Hoc mihi ipsi dico quoties aliquid persfrinxerit oculos, quoties occurrerit domus splendida, cohors culta servorum, lætifica formosis imposta calonibus. Quid miraris? quid stupes? pompa est. Ostenduntur illæ res, non possidentur, & dum placent, transcunt. Hæc si cogites, non te efferes, hæc si iudices sacri, & profani attenderent, non tantum opulentiis tribuerent, non ad eò pauperes despicerent, liberè magnates tanquam personarum, sceleris arguerent. Elias quondam occurrebat impio Regi Achab, qui sic prophetam aggressus: Tunc ille es qui conturbas Israel? Elias respondit Regi imperturbato animo: Non ego turbavi Israel, sed tu, & domus patris tui. Chrysoftomus stupet hoc responsum Eliæ, & hanc tandem causam reddit: Elias non spectabat diadema & exteriorem apparentiam, sed animam sordibus imbutam, squallentem, sordidam, & contempsit eum: tamquam in scenam, & non in veritate sibi Regem cernere videbatur. Quò spectat illud Senecæ: Omnium istorum personata felicitas est, contempnes illos si despoliaveris? Quare nemo alteri invidet, nemo se miserum dicat; sed suam forte contentus vivat, & personam quam Deus injunxit, bene agere satagat, ac præ Regibus & Magnatibus plausum ac palmam feret.

§. II.

Suas quisque partes rectè, & ritè agere studeat.

EPICETUS in Enchiridio verè aureo, Epic. c. 2. Christiana axiomata plura complexus est, ac in rem nostram sic ait: Actorem esse fabula talis, qualis magistro probata fuerit te memento, si brevis, brevis; si longa longa. Si medicum agere te voluerit, fac eam quoque personam ingeniosè representes; ita si claudum, si principem,

Epist. 5. ad Agn.

Plut. in Antonio.

Seneca Ep. 110.

3. Reg. 18

Chryf. ho 8. ad pop.

Sen. Ep. 7

principem, siplebeium: hoc enim tuum est datam personam bene effingere, eam autem eligere alterius. Incredibile est quot querelæ parentum ac puerorum, dum magister pro comædiâ exhibendâ, partes distribuit: hic queritur se partem habere rustici, ille quod nimis breuem, tres quatuorve lineas: frustraneos hinc parentes sumptus allegant, altera mater indignatur filium semper morionem agere; cum tamen partes aptissimè pro capacitate cujusque distribuat. Detur filio viri consularis, sed balbo pars quadraginta & quinquaginta versuum: stupido alicui ac bardo persona Regis: nonne spectatores id indignum iudicabunt? splendor omnis actionis evanescet, actoribus verò perpetuum dedecus accrescet. Sed talem agat quisque partem, qualis magistro probata fuerit. Ita agitur in hoc vastissimo orbis theatro, summus ille ac prudens magister Deus, cuique suas partes distribuit, hic mendici, alter Regis, hic militis, alter monachi, hic ægri, alius sani partes agit, & hoc tantum exigit, quisque ut suas partes strenuè agat. In partibus musicis idem usu venit: si bassus velit superiorem canere, discordia summa, sed qualis magistro musices probata fuerit; similiter si religiosus velit esse conjugatus, & conjugata velit esse monialis, miles consiliarius, hic dux exercitus: erit confusio summa; sed hoc observandum, ut si personam monachi acceperis, fac eam personam ingeniosè representes; si medici, si advocati &c. mechanicus mane præmissâ oratione, omnem laborem ac sudorem Christo consecret; & strenuè ad Christi gloriam defudet. Medicus non gravetur noctu ægrotanti pauperi succurrere, advocatus causas pupillorum & viduarum non protrahat, non negligat. Sic Zeno apud Laertium dicebat, bono histrioni esse Sapientem persimilem, quod siue Therstæ, siue Agamemnonis personam acceperit, utramque decenter exprimit, & imitatur: Hoc enim tuum est, datam personam bene effingere, eam autem dare alterius. Æger es? fac eam personam bene agas, hoc in egrorum scho-

lâ Binet docet: cum nescio quis morbo correptus, quereretur se pessimè habere, hoc illi responsum solatio fuit: amicè quisque ægroti personam ac partes semel sustinere debet, tibi jam in proscenium veniendum est, tuas ergo præclatè agito, stant pro theatro Deus & Angeli; si acutus fuerit dolor, brevè peregeris personam, si remissior non adeò effœminatium te exhibeas, ut tantillo dolori succumbas.

Sed quereris vitam brevem, in flore vite te emori, alter filium sibi in primâ ætate ereptum: si brevis pars obtigit, brevem sed benè agat. Quod optimè expressit Seneca: *Quomodo fabula, sic vita, non quamdiu, sed quâ benè acta sit, refert: nihil ad rem pertinet, quo loco desinas, quocumque voles desine, tantum bonam clausulam impone.* Tantum suas partes benè agat: quo fit ut rusticus in comædiâ sæpè plausum præ Rege referat, & Morio monarcham aut Menecratè aliquem exsuperet, ut rectè Gregorius: *In examine justii iudicis, mutat merita ordinum, qualitas actionum.*

Spectatores non attendunt utrum quis gerat personam Pontificis, Imperatoris, legati, aut medici, sed quàm benè. Et hinc fit ut in rustico qui benè partes suas agit, *mutet merita ordinum, qualitas actionum.* In hanc rē refert P. Paulus Barry de quodam coadjutore nostro, qui eodem momento quo Philip. II. in Hispaniâ, Neapoli, è vivis excessit, ut post mortè declaravit, seque tantò altius evectum in cælis supra Philippum, quantò Philippus illo altior fuerat in terris: diversas personas ac partes egerant, uterque benè, sed cocus palmam tulerat. Ita in examine justii iudicis mutat merita ordinum, qualitas actionum. Ludovicus non ideò sanctus fuit quia Regem egit Galliarum, Edwardus non ideò, quia Regem Angliæ, Chrysostronus non ideò, quia præfulem, Paulus quia Apostolum, sed quia benè. S. Hieronymum audi: *Cernis quod Episcopus, presbyter, diaconus, non ideò sint beati quia Episcopi, vel presbyteri, vel diaconi, sed si virtutes habeant nominum suorum, & officiorum; alioqui si diaconus sanctior Episcopo suo fuerit, non ex eo quod inferiori gradu, apud Christum deterior*

Seneca Ep. 77.
V. Bellarm. conc. 38. in festo S. Iacob.

Barry solitud. pag. 329.

Bellarm. 27.

fit. Ex quo præclare deducit Cardin. Bellarminus: „ Judas Apostolus erat, hoc est, „ Episcopus & Doctor, Stephanus Diaconus, id est, minister & discipulus, exactâ „ tamen comœdiâ, Judas ex theatro explosus, in gehennæ incendium ruit, B. Stephanus totius comœdiæ plausibus exceptus, „ ad cœlum cum honore sublatus fuit, vidit „ Jesum stantem spectatorem, speculator „ adstat desuper, qui nos diebus omnibus, actusq; „ nostros prospicit. Causam hujus mutationis quærit Bellarminus, quare discipulus Magistram, Diaconus episcopum præcesserit? „ Quia, inquit, Stephanus discipuli „ personam egit bene, Judas autem personam Apostoli egit malè. Itaque contingere potest, & sæpe, ni fallor, contingit, ut „ Rex, & Pontifex, Jurisconsultus & Theologus, æternis cruciatis adjudicentur; „ cocus verò, & regis mancipium, & alius „ nescio quis imperitus, & plebejus, æternis præmiis affecti, beatis Angelorum agminibus associentur; nec immeritò, cum „ sublimes illi, personas suas non bene præsentarint; alii autem suas licet viles & „ abjectas præclare & eleganter gesserint.

§. III.

Peractâ scenâ ut quisque gesserit & gestierit, plausum ac palmam feret.

Vbi magni cortina Theatri clausa fuerit ubi omnes mortales partes suas egerint, ubi Antichristus fatalem epilogum tragœdiæ imposuerit, præconis voce spectantibus superis ac inferis, sua cuique præmia discernentur: uti hîc peractâ scenâ fieri assolet, & cum stupore omnium, qui stultû aut Morionem egit, ad primam palmam evocatur, quando potentes seculi mirabuntur & clamabunt, est possibile? ò rerum vicissitudinem! iste famulus, ille mechanicus, ille qui stultus apud suos habebatur, ille simplex religiosus, primum præmium? quantum mutatus ab illo! ille villicus primus in ascensu! nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam. Optimè Tertullianus vallem Josaphat in judicio

Tertull. l. de spectac. c. 5.

comparat theatro, infernum caveæ, principes hujus mundi ludionibus, dæmones phanaticis furiis: *Supersunt*, inquit, *alia spectacula*, ille ultimus & perpetuus judicij dies, ille nationibus insperatus, ille derisus &c. ò qua tunc spectaculi latitudo! Quid admirer? quid rideam? ubi gaudeam, ubi exultem? spectans tot ac tanto reges, qui in cœlum recepti nuntiabantur, cum ipso Iove & ipsis suis testibus, in imis tenebris congemiscentes? item præfides, persecutores Dominici nominis sævioribus quàm ipsi flammis sævierunt, insultatibus cõtra à Christianis, liquecentes: quos præterea sapientes illos Philosophos coram discipulis suis, unâ conflantibus erubescentes &c. Tunc magis tragœdiæ audiendi, magis scilicet vocales in sua propria calamitate. Tunc histriones cognoscendi, solutiores multò per ignem; tunc spectandus auriga in flammæ rota, totus rubens. In illo die supersunt alia spectacula, ubi detractâ larvâ hypocrisis, id est, ut Augustinus exponit, histriones & mimi, veri tragœdiæ apparebunt: qui in theatro hujus mundi apparebant hominibus jejunantes, & personam sanctorum assumebant, ut D. Thomas ait. *Supersunt alia spectacula*, illic viri in veste muliebri; *traff. 2 p. 1. §. 1. n. 12* illic reducta cortina tota scena patebit. Invehitur hîc Tertullianus, Chryostomus, & Mariana noster in spectacula, quòd in scena quandoque adulteria & stupra proponerentur, imò sacrilegia: vel audire fœdum est, nedum spectare quod Mariana refert: „ Scimus, inquit, superioribus „ annis in quadam horum hominum societate, à Judice, quod ex ipsius ore auditum est, unam quampiam ex hoc grege „ quæ Magdalene personam sustinebat, deprehensam turpi consuetudine junctam „ esse, cum eo histrione qui Christum Dei „ filium, voce, gestu, habitu repræsentabat. „ Insignem fœditatem atque eò majorem „ quòd magno populi plausu audiebantur. „ Sepe spectatoribus excuriebant lacrymas. „ Hęc miramur & execramur. *Supersunt alia spectacula*, secretò fornicantes, ut Cyrillus ait, producer in apertum theatrum. *Supersunt alia spectacula*: comœdiam quam hîc hæretici Calviniani, Lutherani in comestationibus, in cubilibus, in versutiis & astutiis

V. Lanuz. traft. 2 p. 1. §. 1. n. 12

Mariana lib. de spectac. cap. 8.

astutiis transegerint, in tragœdiam conver-
tetur. Illic excucullatus Monachus, cū sua
virgine spectabitur; *apparet*, inquit Psal-
mista, *ut intereant in seculum seculi.*

Olim Augustæ Carolo quinto & Ferdi-
nando fratre unâ prandentibus, hæc super
mēsam ab hæreticis omœdia exhibita est
personis mutis; primum se infert larvatus
habitu doctorali, cujus tergori inscriptum
nomen Joannis Capnionis sive Reuchlini:
portabat hic fascem partim rectorum, par-
tim curvorum lignorum, quibus dissolu-
tim projectis in medium atrium, recessit.
Hoc digresso, succedebat alia persona iti-
dem larvata, nomen habens Erasmi Rote-
rodami, habitu sibi convenienti: hic co-
nabatur curva rectis ligna componere,
quod cū frustra multo labore conatur,
tandem quassans caput, animo commoto
inde recessit; tum subintrat Monachus,
Lutheri nomen præferens, ignem ac ar-
dentes prunas adferens, quibus distorta il-
la ligna succendit: videntisq̄ luculentam
flammam concepisse, se subduxit. Inde
prodit quidam habitu Imperatorio, qui
ubi flammam intuitus, stricto gladio vim
à lignis avertere conabatur: at quo acrius
ligna fodicabat, & gladium ventilabat, hoc
magis flamma invalescebat, itaque & ipse,
furibundo similis recessit. Tandem pon-
tificali habitu papa ingreditur, titulo Leo-
nis X. insignis: consternatus ad incendiū,
ut eminus conspexit duas amphoras, un-
nam aquæ, alteram olei, inadvertenter
quo ignem sopiat, unam arripit; & oleum
affundens, flamma latius se diffudit. Qua
actione innuebant actores, Joannem Reu-
chlinum Principem, artes & linguas, vete-
rumque dogmata in Germaniam intulisse:
ex illis alia recta, id est Orthodoxa, alia cur-
va & distorta, minimè fidei analogæ, &
mera hominum somnia; huic successisse,
Erasmum Roterodamum, qui studiosè o-
peram dedit ut recta distortis conciliaret
frustra laborasse. Successisse verò Marti-
num Lutherum, qui Orthodoxam doctri-
nam in cineres redigere conabatur, orbem
Christianum suis dogmatis incédens, quæ
ut Imperator vi armata ac ferro extingue-

re frustra laboravit, Pontifex suis excom-
municationibus eos territans, oleum cami-
no affudit. Peractâ fabulâ indignantibus
Augustis, comœdi diligenter conquisiti,
celeri fuga sibi consuluerant, ne tragœdi
fierent. Ita in re seria nebulonibus ludere
placuit, & Ecclesiæ Papistis ut vocant, &
Papæ illudere. Restat ultima scena illis
peragenda in orbis theatro, quo non effu-
gient: *tunc magis tragœdi audiendi, magis sci-
licet vocales in sua propria calamitate: tunc hi-
strionis cognoscendi solutiores multò per ignem:*
*tunc hæ voces serò audientur: quomodo er-
ravimus à via veritatis! Superfunt alia specta-
cula.* Non semel purpuratus epulo, non
semel Cleopatra cum suo Antonio in sce-
nam data est, sed in illo die, in ignea pur-
pura, torus rubens spectandus erit. M. An-
tonius jussit dici Alexandrinis, quod An-
tonius Romæ egisset *tragœdiam* per cædes
& seditiones, sed quòd Alexandriæ ageret
comœdiam cum sua Cleopatra in luxu &
delitiis; verum scenica vertigine, luxus in-
luctum recidit, ut plerisque accidit, qui
hic comœdiam, postea tragœdiam exhibi-
turi sunt, *sequiturq̄, æternum plangite.* In
quos cadit illud aurei oris oraculum: *Præ-
sens vita ludus est, futura non est ludrica.*

Rex quidam Persarum, vel eo solūm ti-
tulo suum regnum regno Barbarorum
præcellere dicitabat, quod Magnates apud
Persas habeant alta & longa nomina, & ut
Terrullianus ait: *jugera nominum.* Spheu-
dadates, Artaxeixes, Vavaranes, Omixin-
dinas &c.

Nomina sunt ipso penè tinenda sonò;
Barbaros autè habere parva nomina, ver-
bi gratiâ, Caunus, Bythes, Davus, atque
ad eò suum regnum tragœdiam, quâ vilio-
res personæ arcentur, Barbarorum regnū
comœdiam, & quasi plebeiorem esse.

Idem, inquit, Garassus de inferno di-
ci posset, illis tragœdiam agi, ubi omnia
magna nomina Alexandri, Tamburlani,
Sardanapali, Machiavelli, Quabacondo-
ni, Diocletiani, Thesurochrysonico-
chrysidis. In cælis verò ubi, S. Pierre,
S. Paul, S. Luc, S. Jean, S. Jacq. &c. In quâ
cælesti comediâ, ut nos aliquando partes
nostras.

Terrullianus
cit.

Chryst. hom.
47. ad rom.

Garas. doct.
curieuse l. 7.
sect. II.

al. 91.

Chryst. Pi-
ri decad.
er. 9. c. 3.

nostras agamus, optimos actores imitandos hic nobis proponamus.

§. IV.

Quinam bene partes suas egerint.

Audi S. Prospetum: si spectandi voluptas est, habes aurigam (non currum Medææ conscendentem) spirituales Christum. Etiam qui curru igneo, usque ad metas proventus est cœli, currusque Pharaonis demersos in mare. Habes præclarum illum actorem, Paulum, qui spectaculum fuit Deo, Angelis, & hominibus, Hieronymus ad Gal. 4. *Mutabat, inquit, Paulus vocem suam, & in histrionum similitudinem factus: si quidem ut in theatro, mundo, & Angelis, & hominibus, habitum in diversas figuras vertebat, & voces.* Talis actor fuit sanctus Joannes Baptista, de quo S. Nilus: *In solitudine versabatur, & civitates ipsæ cum hominibus ad eum consuebant, qui scenicis vestibus induebantur, ad zona pelli- cea spectaculum concurrebant, sub dio manere non recusabant.* (Ut fit in insigni comœdia) nam videndi viri cupiditas, omnem sensum molestia abstergebat, virtutumque spectaculum labores & incommoda leniebat.

Talis actor fuit David 2. Reg. 6. *Vixit Dominus, quia ludam & vilior suam plusquam factus sum; dum saltat instar histrionis ante arcam, uxori & aulicis ludibrio: in quem ludû sic ludit Bern. Ludâ, inquit, ut illudat, ac quasi bonus Rex, non ad honorem sed ad contemptum, bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, sed angelis pulcherrimum spectaculum præbet.* Et paulô pôst: *non est hic ludus puerilis, sed qui caelestium spectantium delectare possit aspectum: hoc ludo & nos interim ludamus ut illudamur; confundamur, humiliemur.* Ita lusit Simon Salus, Jacoponus, aliique innumeri, quos Raderus de SS. Stultis commemorat; quibus Hieronymus Paulam Romanam adnumerat: *Novi, inquit, susur-*

ronem quemdam (quod genus hominum perniciosissimum est) quasi benevolam nuntiasse, quod præ nimio fervore virtutum, Paula quibusdam videretur insana, & cerebrum illius dicerent confovendum. Cui illa respondit: Theatrum facti sumus, mundo & angelis & hominibus: nos stulti propter Christum. Hæc Hieronymus. Con- similes actores fuere in purpureo teatro omnes Christi Martyres, de quorum antesignano Petrus Damianus: *Ecce spectaculum ad quod aspicit intentus operi suo Deus; surgit ipse Rex filius regis, & lapidantium acies interrumpens, triumphatoris certamini assistit.* Pium certè spectaculum videri posset cujusdam juvenis, qui dum Christi patientis personam in teatro ageret, in cruce seridè expiravit. Præbeamus & nos spectaculum dignum Deo, & si malè hætenus partes nostras egimus, nondum seridè; ab histrione seridè morum & mentem excitare discamus: fuit is Polus Comœdus celeberrimus histrio, qui Athenis in publico teatro Sophoclis electram acturus, personam lamentatricis fœminæ induit, plorantis ad urnam, in quâ fingeret ossa recondita fratris sui Orestis, hinc ut se, & spectatores ad fletum permoveret, filium prædilectum non ita pridem functum exhumari curavit, cumque ejus ossibus capsâ inclusis theatrum ingreditur, non jam fictis sed veris lacrymis omnia complens. Haud aliter qui hætenus cum Polo per omnem vitam se Comœdos exhibuerunt, fictis lacrymis scelera luxerunt, Deum riserunt ac luserunt, nunc invitante Polo, electa anima electæ plangentis personam induat & se aut fratrem, id est, proximum peccato mortuum plangat: idque ut veris lacrymis agat, unci filii Dei non arida ossa, sed laceros & sanguineos artus ante oculos ponat: atque hac felici catastrophe, per plantum, cœlo plautum dabit: nam ut olim Seneca: *nihil ad rem pertinet, quo loco definas, tantum bonam clausulam impone.*

Hieron.
Epist. 27
Eusoch.

Serm. d.
Stephani

Drex. Tr.
bunal l.
c. 3. §. 4.

Mendofo
reg. c. 3.
8. sect. 2.

Bern. Epist.
37.

Sen. Epi.
77.

EMBLE

233

EMBLEMA XXVI.

Expedi vobis ut ego vadam. Ioan. 16.

ARCTIVS AB CEDENS.

DOMINICA QVARTA

POST PASCHA.

Per infestationes & ariditates Deus quasi absens, nos arctius sibi adstringit, uti nodus tum maximè constringitur, quo inter se stringentes longius recedunt.

- §. I. Deus intimis amicis sese quandoque subducit, ut ardentius ament.
- §. II. Absentia Christi confert ad majus meritum, & robur virtutum.
- §. III. Fidelitas amantis, in absentia Amati, maximè comprobatur.

DOMINICA QVARTA

POST PASCHA.

Expedit vobis ut ego vadam. Ioan. XVI.

EMONSTRANT Astrologi solem hoc magis lunam collustrare, quò longiùs ab eadem recedit, juxta illud Poëtæ:

Iam sum tibi charior absens.

Sol absens lunæ charior, quòd ipsa inde clarior. Confirmat Apuleius, *Luna Solis amula, noctis decus, quântò longiùs abit à sole, tantò largiùs illuminatur, pari incremento itineris & luminis.* Haud aliter Sancti qui hîc ut stellæ ac lunæ fulserunt, pari incremento luminis & amoris exarserunt pro ratione itineris, quo Deus ab eis recedere & radios divinæ consolationis longiùs cõtrahere videbatur.

§. I.

Deus intimis amicis sese quandoque subducit, ut ardentius amant.

HOs internæ illustrationis ac consolationis radios, divinus ille sol per tres annos adèò subduxerat Seraphico Francisco, ut testatus sit, eâ desolatione ac animi afflictione se excruciarî, ut si saxa & rupes ejus desolationis participes esse possent, disrupta fuissent. Et in his omnibus Deum ardentissimè amabar nec unquam illi charior. *Iam sum tibi charior absens.*

Angela de Fulgino tam longè à solaribus radiis divinæ illustrationis recesserat, ut si omnes cælites ad se solandum descendissent, dolores ac angores minimè alleviare potuissent: pedem in inferno habere dictitabat. Et vel sic dilecto absenti erat *charior absens.* Mater Theresa 22. annos in tanta ariditate ac fastidio transegit, ut ne sermo-

nem de divinis ferre, nedam intelligere potuerit, per 15. annos, sine libello meditari nequiverit, donec Christus ad excelssimum contemplationis gradum eam sustollens, omnes libros proscribi voluit, se ipsum contemplandum, legendum, ac diligendum proponens.

S. Eligius ita à divino illo sole deferrus, ut exclamare non dubitarit quidquid ageret, de salute sua conclamatum esse. Nec idèò desisteat indefinenter Deo servire.

Sacerdos vitæ integerrimè per 12. annos molestissimis cogitationibus & phantasiis adèò divexatus, ut nec celebrare, nec ulla preces ad Deiparam fundere valeret. Persistebat tamen omni illo tempore, incredibili constantiâ; donec post nubila phæbus rediret, & post 12. annorum cõflictum, tâta dulcedine, tot suavissimis lachrymis perfundebatur, tantâ animi teneritudine in Dei matrem ferebatur, ut præ divina dulcedine totus colliquefceret. Quin & Birgittæ divinitus concessum esse eo tempore quo sacerdos hic faceret ad aram, cacodæmonem dejectis oculis, ligatum ad pedes ejus prostratum cernere. Et hi omnes, quis credat, hoc arctiùs Deo ac divino amoris vinculo colligati fuère, quo à se longiùs abire videbatur: ut in præfixo emblemate, amans ab amante longiùs recedens, arctiùs nodum constringit; subducitur oculis, sed hoc ardentius vivit in corde. De Magdarena ingeniosè diserit Origenes: *Iesus qui modò recessit à te, & quomodo! fortè nescis an diligat te? olim te diligebat, olim à Pharisæo te defendebat. Olim quærebat te cùm non adesses, vocat te cùm abesses. Et ô dulcissime Magister, quid post hæc peccavit in te? Dixisti, Maria optimam partem elegit, qua non auferretur ab ea. Sed quomodo*

*Pennequin
Amour divin part. 3.
c. 3. pag. 39.*

*Orig. hom.
130. de
Magd.*

*Ovid. Met.
lib. 11.*

*Lib. de Deo
Socratis.*

*V. Reconfort
des Ames
desolées par
Philippe
Sorvius S. 3.*

quomodo verum est, si tu es ablatas ab ea? nisi hoc ita intelligitur quod licet tu sis ablatas ab oculis ejus, tamen non es ablatas à corde ejus.

Catharina Senensis fœdis infestationibus miserè divexata, ubi post hæc Christus sese in conspectum dedit, amarè queritur ac quærit: Vt quid tanto tempore sese subduxisset, ubi demum latuisset dilectus absconditus? Respondit; in corde tuo filia. Idem magno Antonio responsum fuit, ac in intimis cordis visceribus Deus sic absens aurum charitatis ac gemmas virtutù, humilitatis, diffidentie de se, tolerantie generat, uti sol intra terram & mare. Hinc amaritudinè animæ sic mellifluus Doctor solatur: Ne timeas, ô sponsa, ne desperes, ne existimes te contemni, si paulisper tibi subtrahat sponsus faciem suam; omnia ista cooperantur tibi in bonum, & de accessu & recessu lucrum acquiris: tibi venit, tibi & recedit, venit ad cõsolationem, recedit ad cautelam; ne magnitudo revelationum extollat te, ne si semper apud te sit sponsus, incipias contemnere alios sodales, & hanc continuam visitationem non jam gratia adscribere, sed nature. Ex quo liquet verissimum illud: Expedi vobis ut ego vadam. Probat id idem

Doctor: Dixerat enim sancta anima quadam in abundantia sua: non movebor in æternum; cum subito sensit à se aversam faciem verbi; seque non modò motam, sed etiam conturbatam, & sic in tristitia didicit non altum sapere.

Quin & in se hanc causam fuisse ait Bern. quòd Dominus recessisset à se: Superbia, inquit, inventa est in me, & Dominus declinavit in ira à servo suo; hinc ista sterilitas animæ meæ, & devotionis inopia, quam patior, non compungi ad lachrymas queo, non sapit psalmus, non legere libet, non orare delectat: meditationes solitas non invenio. Vbi est illa inebriatio spiritus? ubi mentis serenitas, & gaudium, & pax in spiritu? O anima quæ se à Deo desertam queritur, in se ipsa descendat, & hanc fortè causam reperier. Convenit in eo B. Laurent. Justinianus: Ad reprimendam hominis audaciam sapientissimè interdum se subtrahit sapientia, non odiendo, non contemnendo, sed amando: quis enim nisi quandoque, relictus sibi, propriam agnoscere fragilitatem? continuis successibus occasionem parat

elationis, atque idèd hinc modicum nos deserit, ne in peccatum prolapsi, in æternum deferamur. Quod optimè expendit Greg. Omnipotens Deus eos, quos in æternum diligit, aliquando ad tempus relinquit, unde scriptum est: ad punctum in modico dereliqui te & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui. Hinc psalmista deprecabatur: non me derelinquas usquequaque; derelinqui igitur se, sed ad modicum posse utiliter noverat, qui ne usquequaque relinqueretur petebat.

Hinc omnem elationem animi ac sensualitatem exosa B. Catharina Genuensis (cujus vitæ lectio magni fiebat à B. Aloysio) affirmare non dubitavit: Sanè gustus ille spiritualis, magis quàm diabolus cavendus est, quandoquidem ubi adheret, morbum generat incurabilem, homine ignorante. Quem non incurrit, qui hoc gustu caret, & cui hæc mellis dulcedo subtrahitur, ne morbum, vermes ac fastidium generet. Temperanter, inquit Laur. Justin. spiritualis est sumenda dulcedo, ne ex immoderato gustu fastidium generet. Hoc Sapiens insinuans, inquit: mel invenisti, comede quod sufficit, ne cogaris evomere. Quò spectat illud Bern. Vulgare proverbium est, quod nimia familiaritas parit contemptum; recedit ergo, ne fortè nimis asiduus contemnatur, & absens magis desideretur, desideratus avidius quærat, diu quasitus tandem gratius inveniat. Et hic alter fructus absentie Christi ut ardentius desideretur juxta illud Poëtæ:

Semper in absentes felicitior estus amantes.

quid causæ fuisse existimatis cur I E S V S duodennis se parentibus subduxerit, quos ex absentia sua adèd cruciandos præsentiebat? nisi ut quibusdam lachrymis aspersum luculentius amoris incendium exurgeret? Amor magis sentitur cum eum prodit indigentia, inquebat olim August. ad instar ignis, qui parum frigidâ affusâ magis exardescit. Supra modum, inquit Richardus Victor. imò supra naturam ignis convalescit in aquâ: quia amoris incendium magis exarsuat ex alterutra contradictione, quàm invallescere possit ex mutua pace.

Greg. l. 10. mor. c. 19.

Lancicius de Ardit. c. 6. num. 35.

Laur. Justin. c. 6. de Interiori consuetudine.

Prov. 25. Bern. in scala claustr. col. 3.

V. Bern. Serm. 74. in Cant.

Tibull. l. 2. eleg. 33.

V. Lobbel. Do. inf. off. Epiph. q. 2.

Aug. l. 10. de Trinit.

Rich. Vict. de 4. grad. viol. chari.

Bern. in scala claustr. col. 3.

Bern. Serm. 74. in Cant.

Bern. Serm. 54. in Cant.

Lib. de Morast. discip. c. 18.

Propert. l. r.
Eleg. 12.
In Psal. 118.

Non nihil aspersis gaudet amor lachrymis
& crescit.

Cum Richardo convenit D. Amb. *Quo magis lassatur affectus, eò magis amor crescit, & quò diutius abest qui desideratur, eò expectantis desideria majori quadà vi amoris ignescunt.*
Mitto illud Horatii :

— Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

Horat. l. 3.
ode. 14.

Illudque Ciceronis de patria : cujus dulcedinem non tam fruendo quàm cavendo didicit. E quibus alia argumenta facile suppetunt.

§. II.

Absentia Christi confert ad majus meritum & robur virtutum.

3. **F**RUCTUS absentia Christi est majus meritum. Qua de re extat præclarum monitum & exemplum in libello quodam B. Catharinæ Bononiensis: quæ cum variè impugnata fuisset, infestata blasphemis, tentationibus infidelitatis circa præsentiam Christi in Eucharistia, nullis eas lachrymis aut precibus depellere valebat; potissimum autem infestabatur, sub tempus communionis, donec Deus illi revelavit, *Quòd majus meritum est anima si communicet, cum supra dictis impugnationibus, ferendo patienter tempestatem spiritus, quàm illa quæ his expedita, communicat cum multa dulcedine & suavitate.*

P. Servius
cit.

Si enim alias corporis afflictiones æquo animo ferre, magni meriti est, illas animi quæ his longè graviore sunt patienter tolerare nonne summi existimandum est. B. Catharina Bononiensis in libello à se Deo inspirante cõscripto: *Non est dolor acerbior illo, quem patitur anima, ob sensibilis amoris absentiam, imò fuit qui martyrio conferre non dubitavit: is fuit P. Alvarez, vir suo ævo sanctissimus, qui sic secum statuebat: Inquietudinem quamcumque in oratione mihi occurrentem (puta abs te non causatam) martyrium reputabo, & ut talem fortiter sustinebo, sustinuitque per 16. annos B. Clara de Monte Falco per annos 11. continuos*

V. Lanc. de
Arid. c. 5.
29.
3. 4. in fine.

variè exagitata à dæmonibus, & privata cælestibus deliciis. B. Catharina Bononiensis per annos 5. valde desolata fuit, & dæmonis illusionibus divexata. Videtur Deus noster cum dilectis suis quandoque in arenam descendere, ubi non armorum sed amorum animosa contentio, uti accidit luctando cum Jacob, de quo Rupertus: *Famosa lucta & totius ore Ecclesia, per orbem celebrata, quâ homo cum Deo luctatus est.*

Rupert. in
Gen. l. 8. c. 6.

Haud abfimilis hujus certaminis imago (si fas sit humana divinis comparare) in Aluilda puella regia elucet, quæ ubi sponsi, quem deperibat, patre se interponente, expetitis nuptiis frui nequiret, virum mentitur, ac myoparonem conscendens, mari aufugit. Fortè fortuna, hostilem hæc navim conspicata, ut ducem agebat, arma expediri jubet, configitur, & ecçū Aluildæ cassis excutitur; agnoscit hostis sponsam: & ilico Martis tela, in amoris convertit, mutuos ruunt in complexus, & debitam sibi fidem exolvunt. Sic anima ubi à Deo variis adversitatum telis impetitur, eum quasi hostem sub infestis armis delitescentem perhorrescit & illud Propheticum exclamat: *Quare posuisti me contrarium tibi? Dum ubi paululum ventis jactata, post brevem conflictum, ex hoste sponsū sese exhibet, obvium in amplexum ruit, castamque sponsam cælestibus complet deliciis. Hujus certaminis non in expertes puellas complures reperio, quas inter occurrit.*

Saxo. l. 7.

Iob 7.

B. Angela de Fulgino, quæ insidiis dæmonis per biennium imperita, acerrimè animo conflictata est: ut & B. Maria Magdalena de Pazzis, primū per annos 5. deinde per alios quindecim cõtinuos ab inferis & superis quodammodo impugnari videbatur, quæ omnia patienter tolerando, quantum meritum ac gratiarum cumulum compararunt, ex divinis revelationibus ac favoribus hinc sponsis suis impensis manifestū est. De quo extat illud Gertrudis, quæ à Domino quasi sperata, intellexit quòd vicinitas nimia quandoque impediatur, ne amantes se mutuo videant, ut in amplexu fieri consuevit. Ex quo intellexit

lexit sponti subtractione, gratiæ meritum quandoque multũ augeri. Quid, quod vel ex eo plurimum meruerint, quod hoc sit Deum verè & sincerè diligere, propter se, non propter consolationes, & hic est

4. Fructus absentiæ Christi: ut serviant expensis propriis, sicut milites honorarii non ob stipendiũ aut panem victualitium: uti olim Deus Birgittæ & S. Gertrudi revelavit, dicens: *Vellem electis meis persuasum esset, quod eorum bona exercitia placeant, quando serviunt expensis propriis*, non ob stipendium consolationum.

Fuit constans Dei Amicus qui candidè fassus est, se jam 40. annis Christo servire assidua oratione sine ulla consolatione interiori aut gustu, hoc unum illi solatio esse, quod propriis expensis serviret. Et hoc est, quod S. Ignatius suis inculcavit, Deo fideliter servirent sive plures adsint visitationes spirituales, sive pauciores. Camerarius refert de Petro Comite Sabaudix, qui ut Otthonem Imp. electum saluaret, in conspectum venit media corporis parte holoserico actelâ aurâ pretiosissimè convestitus, ex altera parte totus cataphractus: hujus insolentis habitus causam Imperatori exposuit: unâ parte auro & gemmas pretiosè indutus, Regiæ suæ Majestati in pace serviret; arma verò quibus pars altera corporis munita erat, ut illis in bello ipsi militaret, & usque ad ultimum spiritum decertaret. Ita nos in utrumque parati esse, nec in bello terga vestere imbelles debemus.

Antonia Romana magnæ sanctitatis vidua à Sancto Philippo Nerio valde æstimata, aptâ similitudine animas in pace & animi tranquillitate, deliciis ac internis consolationibus assuetas, catulis Melitenibus domicellarum comparat, viros autem adversis exercitatos venaticis canibus, dum dicit: Deum operariis suis conversiõni animarum deditis non præbere, tot in oratione gustus & consolationes, uti dat quibusdam fœminis; & licèt illos, tanquam canes venaticos (qui capiendõ, urfos & apros, id est, peccatores conver- tendo, veniunt quandoque pedibus

lutulentis) non admittat ad oscula, sicut admittit parvulos catellos, pulchros, otiosos; tamen plaris facit illos Dominus, quàm istas mulierculas, quibus se magis communicat per spirituales gustus & veluti quosdam amplexus.

Declaravit hanc veritatem Christus S. Gertrudi non absimili similitudine: Sicut, inquit, Imperator aliquis præpotens nõ solum delectatur in palatio suo habere puellas delicatas & ornatas, sed etiam ordinat, principes, duces, & milites, aliosque diversis operibus aptos ministros, quos singulos in palatio suo semper habeat ad diversa negotia paratos; ita & ego non solum delector in interioribus deliciis contemplativorum, sed etiam diversis exercitiis utilium negotiorum, quæ sunt causâ mei honoris & amoris: quia tales magis exercentur in charitate, patiëntiâ & humilitate. Ecquis Imperator Duces exercitus ac milites honorarios, qui nullo stipendio pro eo decertant, non præferat puellis honorariis, quæ in gynæceo reginæ asservantur? *Charitatem militis ad Imperatorem suum indicat bellum*, inquit S.

Joannes Climacus, *Monachi verò charitas ad Deum maximè eo tempore quo adstat orationi deprehenditur*. Theologus quidam, quid rerum omnium difficillimum rogatus? hæc

4. respondit: *Laborantis in partu, docentis in ludo, imperantis in bello, & orantis in templo*, aut in cubiculo, hic licèt hostium incursiones mille obveniant non decedit è campo, non arma abjicit; sed generosè decertat. S. Petrus in oratione raptus, vidit mappam refertam variis bestiis, audit vocem, occide & manduca, nec quidquam suavius gustavit. Tentationes, quæ in mappam mentis candidæ incidunt, occide, & fructum suavissimum reperies; & ejusmodi orationes aridæ, uti pharmaca medicorum *ὑποορσην* maximè virtutis, ac Deo sæpe gratissimæ accidunt, ut docet * Binet de Amore divino, quem

consule. Unum hîc delibassè sufficiat, quod Plinius & Majolus referunt. Olim fuisse peritissimos statuarios, qui simul in una statua desudabant, hic domi suæ caput,

Lanc. de Aridit. c. 6.

Drex. Rhet. cal l. i. c. 9. §. 2.

Reg. sum. 22.

Lib. 1. hist. med. c. 6. Sainct. Inre tom. 3. per severance.

Lanc. de Aridit. c. 5. n. 28.

Grad. 28.

Oratio non deserendis ob ariditatem aut tadium.

* Amour divin c. 24.

alter in officina sua pedem, tertius brachiū effinxit; sed eo artificio, ut quæque pars parti congrueret, ac si uno cœlo ab uno artifice confecta esset, atque ita ex tot partibus, pulcherrima statua efficta est. Ita oratio ac meditatio sæpe longè præstantior, quæ per partes interrupta, & variis phâsiasmatis intermiscitur, quàm quæ sine ulla interruptione absoluitur. Nemo dicat, non possum orare, meditari, &c. si non potes cum Joanne sublimia & divina contemplari, procide, inquit, Thomas à Kempis, cum Magdalena ad pedes Jesu, & corde contrito & spiritu humiliato, pete tuorum veniam peccatorum. Si non vales cum Paulo ad 3. cælum evolare, mane cum eo apud Christum, carnem cum vitiiis & concupiscentiis crucifigendo. Si non potes montes excelsos conscendere cum cervis, id est, viris perfectis, ingredi petram cum herinaciis, ut ibi spinas peccatorum & terrenarum rerum exuas. Si non habes alas aquilæ volantis ad sidera, habes pennas simplicis columbæ nidificantis in maceria, meditando passionem servatoris. Denique ut illud robur animi acquiramus, & in viros perfectos, ac robustos milites nos Deus efformet, lac nobis consolationis subtrahit, & solidiori cibo assuefacit. Quam doctrinam B Petrus Damianus Agneti Imperatrici tradidit dicens: *Ne turberis si qua te fortassis adversitas feriatur, ob id enim fit ut internus ille dispositio ad hanc te dulcedinem trahat: nam & mater cum ab lactare vult filium, aliquando se luberibus adhibet, ut dum aspernatur ille quod abhorret, compellatur ad alimentum se transferre quod roborer.*

L. 7. Epist. 5.
ad Imp.

V. interpretes
de ablactatione
Isaac.

§. III.

Fidelitus amantis, in absentia amati maxime comprobatur.

Superest nunc 5. atque ultimus fructus absentie Christi, ut dilectus experiatur, animæ, se absente, fidelitatem. Audite & melleum sermonem haurite: *Cave tibi ô sponsa quando absentat se sponsus, non longè*

Born. Scala
claus. col. 3.

abit, & si non vides eum, ipse tamen videt te semper, plenus oculis ante & retro. Habet etiam circa te nuncios suos spiritus, quasi sagacissimos exploratores, ut videat quomodo absente sponso converseris, & accusent te coram ipso si aliqua signa lascivie & scurrilitatis in te deprehenderit. Zelotypus est sponsus iste, si fortè alium amatorem receperis, si aliis magis placere studueris, statim discedet à te & aliis adhaerebit adolescentulis. Delicatus est sponsus iste, nobilis & dives est, speciosus præ filiis hominum, & ideo non nisi speciosam dignatur habere sponsam. Si viderit in te maculam sive rugam, statim avertet oculos. in absentia sua de fide sponsæ, Zelotypus sponsus maxime sollicitus est.

Sapient. 14. *Creatura Dei in tentationem facta sunt animabus hominum. Locus difficilis. Quomodo enim summa bonitas, qui vult omnes salvos fieri, fecisset creaturas in laqueum? cum Deus intentator malorum sit, & neminem tentet? similitudo re exponit: facit Deus sicut paterfam. volens explorare fidem filij seu servi, relinquit nummum in mensa, cistam vel cellam vinariam apertam, ipse se inde subducit, ut exploret an se absente quid auferent. Deus subducit se in secretum cubiculum aulae suæ, & relinquit omnes thesauros creaturarum apertos, non ut homo se offendat, iis abutendo, sed ut exploret fidelitatem nostram. Quam doctrinam confirmat Cardinalis Cajetanus in illa verba: Palpebra ejus interrogant filios hominum. Psal. 10. Metaphoricus, inquit, est sermo ad similitudinem hominis claudens oculos, ut experiatur quid se non vidente, alij faciant.*

Apud Lip.
pom. in ca.
len.

Fideles filij qui absente patre dum extra oculos, dum in universitate, in exteris provinciis profecti, ita se gerunt, ut in ædibus paternis. Si famuli & ancillæ absente hero, vel hera equè seduli, æquè fidi, ij laudandi sunt. Sic conjux ut casta Penelope absente conjugè, discipuli absente magistro, religiosi absente prelato, amicus absente amico, æquè strenuè partes agat, ac si præfentes essent, hi se fideles ostendunt. Quàm multi hero præfente sobrii a sobriè, quæ coram simulant se crassiolem potum, nec vinum ferre possit, dum os poculi ab hero

hero fuligine tinctum, bene notatos in conspectum dedit.

Rem miram & prope inauditam narrat Sanctus Petrus Chrysologus, Apostolos qui presente Magistro tam frugaliter cœnabant, tantâ reverentiâ coram agebant, impransi non semel Dominum sequebantur. Illo mortuo vix oculis sublato, dum corpus vix in monumento positum, intra illud triduum, dum omnia elementa turbata, & petra scissâ, cœperunt epulari & ducere in bonis dies suos. *Terra tremit, inquit Chrysologus, turbatur tartarus, scinduntur saxa, monumenta dissiliunt, sol fugit, dies sepelitur, fit nox totum, & soli discipuli atro sigmate, choro uno, toto atrio deliciis sæculi epulantur, quid hoc, ait Chrysologus? Unde hæc dissolutio, qui parati ad fundendum sanguinem, ad bibendum vinum delapsi tibi responderet: Hos fratres reversus ab inferis sic Magister invenit. Si hoc absentia trium dierum, si hoc absentia inter Apostolos, qui ante oculos tot terriculamenta ac prodigia mortis Christi, qui tot miracula viderant, tot conciones ex ipso audierant, quid non in familia absente hero, in scholis absente Magistro, in Religione absente superiore timendum est, nisi omnino fidi sint. Matt. 21. Homo erat Paterfam. qui plantavit vineam & peregrè profectus est, & agricola apprehensis servis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt. Qualis hæc carnificina, qualis tragœdia? causam nostis? Peregrè profectus est. Tum illi inter se conspirare, murmurare, otiosi, vereri dominum, ad ultimam desperationem devenire. Nónne identidem de servo tali illud comici ingeminatur:*

Nescio quid me absente turbatum est domi?

Vultis hujus prototypi ectypon videre: Majorcensis civis locuples uxorem cum liberis & servo in villa reliquit, & ipse profectus est foras. Hic servus à Domino malè habitus, illo absente ultionem concepit, ac foribus obseratis, herâ vinctâ, liberos ad domus tectum secum effert; reversus herus indignatus foras clausas, servo qui è sublimi spectabat, minari, at ille unum filium è tecto præcipitat, & mox alterum.

Pater hîc penè exanimatus, blandiùs cum affatus: at frustra, ni, inquit servus ille nequam, tibi nares præscindas, & tertium præcipitem agam; quod cum amore filii pater fecisset, mox tertium unâ cum uxore præcipitat, ac seipsum, ne pœnas daret, suspendio liberavit. Quid non absente Domino turbatum est domi? famuli quàm officiosi, quàm morigeri, dum coram Domino; sed quid, dum inter alios famulos? de tenacitate domini, de salacitate dominæ. Quot ficti amici impræsentiarû aurea verba, omnia laudare, ad omnia aptû deprecidare, in absentia, inane cerebrum, nullius judicii, malæ famæ, &c. Vis nosse an alteri amicus sis, inquire quid absens de te sentiat & dicat? Matt. 11. Illis autem abeuntibus cepit IESVS dicere ad turbas de Ioanne. Chrylost. *Quàm bene recedentibus discipulis, cepit laudare Ioannem. Non sicut quidam blandiores homines, qui libenter homines in facie laudant, aut quando vident amicos ejus fideles aut domesticos, quos credunt, quia nuntiaturo sunt illi quidquid audierint. Sed fidi amici sunt, qui non modò presentes, sed & absentes collaudant: dicitur Gen. 11. Erat autem terra labii unius & sermonum eorumdem. Litan. Est autem homo labii unius quando similiter loquitur de proximo in presentia & absentia ejus, & linguæ diversa quando bona loquitur in presentia proximi, & mala ipso absente. Ideo & sponfus ille cælestis longè abit & dicit, Expedit vobis ut ego vadam, ut fidem fidelis animæ exploretem, quid dicat, quid me absente agat. Quot peccata, quot adulteria, quot zelotypiæ ex absentia conjugis?*

Hic ludus amantis fuit: Matriona Parisiensis deserta ab amasio suo Pantagrueli, misit ei annulum cum falsa gemma, cui annulo inscriptum Hebraicè

LAMMA SABACTHANI. Consuluit hic varios quid hoc significaret, dum tandem ingeniosè quidam Pamugus nomine, sic exposuit: *Di amant faux*, id est, dic falsus amator, *Pour quoy m'as tu laissée*, id est, Lamma Sabaéthani, quare dereliquisti me? quoties ejuscemodi annulum cælestis ille sponfus mittere posset ad olim sponfas suas: *Di amant faux*; quare dereliquisti me? in promptu.

V. Serlog.
tom. 1. pag.
284.

Tuningii
Apophteg.
Franc. pag.
54.

Chrysolog.
m. 83.

an.
ic. bell.
2. 6. 54.

an.
ic. bell.
2. 6. 54.
usè
am. Bi.
annil.
croam.

Poiteri Lav-
va pag. 160.

promptu causa ; Prov. 7. Fruamur cupitis
plexibus. Quomodo audes hoc ? Non est
enim vir in domo sua, abiit via longissima. Pa-
theticam in hac re historiam accipite, quã
refert Gramondus : non longè à civitate
Montauban, cast. um quoddam inhabita-
bat Nobilis Francus Reynesius nomine,
qui in uxorem duxerat Panatiam venustis-
simam fœminam. Et ecce quidam Pauli-
nus vicecomes in eam exarsit, variis mun-
dusculis sibi devinxit, & quò tutior ef-
set accessus, jam formã horulani, jam pi-
ctoris, jam aliã in castrum sese penetrabat,
jamque Panatiam totam occupabat, quo
amor ejus in conjugẽ Reynesium omnino
refrixit; qui rem subodoratus, omnem mo-
dum quæsivit, ut Paulinum in flagrante de-
lictõ deprehenderet. Interea Ephœbum
unum Reynesius pecuniã corruperat, inju-
riã à Domina pridem affectum, quare Do-
minum accedit, in genua provolutus ve-
niam & vitam precatur, flagitium omne
exponit, & ab hero vindictam flagitat.
Iam planè edoctus Reynesius simulat se
peregrè negotij causã proficisci, uxor illi
Crocodili lachrymis valedicit, quibus in-
fames ignes regat. Die insequenti adest Pau-
linus cum Germano Panatiæ, ejusdem fari-
næ, jam sine ullo metu, fruiturus cupitis
plexibus. Dies & vesper in epulas ac
choreas, nox detestandæ libidini destina-
tur. Reynesius qui ante discessum omnia
pessula ostiis amoverat, jam certus adulte-
rum intus esse, armata militum manu, con-
cubia nocte castrum invadit, penetrat ad
cubile, ubi Paulinus cum cõjuge repertus,
qui tumultu excitus, sclopu' arripit, in
Reynesium explodit, sed ictu irritõ; Pauli-
nus verò variis vulneribus confossus occu-
buit, ante pedes Panatiæ. Frater dum per
fenestram fugam cogitat, à satellitibus in-
ferre suppositis hastã trajicitur. Iam nobi-
lissima fera supererat, infamis mulier,
quæ se subduxerat, & in interula, solo pu-
dore tecta in latrinis latebat, protracta jam
veras lachrymas dabat, ruit in amplexus
conjugis, vim ac technas Paulini exaggerat,
omnem fidem per sacra ac profana spon-
det. Inferit se medium ac pro matre inter-

cedit filius; hic jam patrem exarmat,
dum ab Ephœbo ad vindictam tam indi-
gni facinoris incitatus, uxorem obruncat.
Cadavera per triduum jacuere inhumata.
Hoc est frui cupitis amplexibus, dum vir in
domo non est. S. Hugo Card. exponens
hæc: Non est vir in domo, abiit via longissima,
per virum accipit Christum, qui non est in
domo sua, id est in mundo, visibili specie,
abiit via longissima, puta in cælum, sed vix
cum venerit exaturus rationem. Quid fe-
cit hic paterfam. agricolis vineæ? malos
malè perdet. Quid fecit hic paterfam.
conjugi suæ? viro hoc absente quid non in
terris mortales agunt, & audent? quàm
paucæ fidæ ac fideles animæ: unum & sin-
gulare fidelitatis exemplar proposuisse suf-
ficiat. Bertulphus inter proceres Germaniæ
nobilitate ac opibus præpollens, ut animo
erat apprimè pio, in Palæstinam cogitabat,
vestigia Christi veneraturus? jamque ne-
cessariis ad iter comparatis, adscitisque cõ-
siliij sociis, magna remora Ansberta uxor
lectissima matrona intercessit;

— Sed nullis ille movetur

Fletibus, aut voces ulla tractabilis audit.

Affirmat se voti reum, nec temerè aliquid
decrevisse, si avocare pergeret uxor, non
marito, sed cælo eam pugnaturam. Adhæc
absentiam spondet opinione breviorẽ
fore, nec annum excessuram. Solvit ergo,
& jam multum terris jactatur & alto, tan-
dem Palæstinã potitus est. Hujus aspectu
quam voluptatem Bertulphus ceperit su-
pervacuum sit narrare, illum neque antrum
Bethlemicum, nec Jordanis fluentia, quam-
vis annus spectaculo satiassent. Interea
Ansberta quasi virum extulisset, publico
abstinere, & mundo muliebri abjecto,
quotidie lugebat. Sic anno prope revolu-
to adest ecce nuntius, & literę; respirat, sed
heu legit illum à barbaris captum, sævique
principis in potestatem venisse; aratro tra-
hendo aut fossis ducendis se vilem in mo-
dum occupari, flagrisq; si qua cesset, iden-
tidem moneri, mucido pane ac frigidã vi-
tam tolerare. Spem libertatis unicam, si
coram uxor lachrymis ac facundiã potius
quàm auro, ferocem principis animum

Prov. 7.
v. Corru-
hic.

Biderman
l. 2. acron
2.

Virg. l. 4.
Æneid.

tentaret. Hoc per quidquid jucundū utri-
que in vita, se orare & obsecrare. Lectā
cum gemitu Epistolā, amici, proceresque
sententias rogantur. Nemo omnium fuit
qui expeditionem suaderet, in terras bar-
baras foeminæ. Cæterum ne & hanc fidem
etiam absenti deneger, simulat consilium.
Eo tempore Bertulphum nō ergastuli ma-
gis erumna, quàm uxoris in horas expecta-
tæ desiderium excruciat; perlatæ demum
literæ, quibus de cōjugis adventu jussus est
desperare, & jam triduum in querelis, non
si ne stomacho duxerat, cū in vestibulo
regiæ, fidicen peregrinus conspicitur. Hic
sua viffimo concentu omnem viciniam, ac
aulicos excire. Fuere qui ad principem re-
ferrent; jubet adduci, cū pulsare testudi-
nem paulatim incepisset, sensit ilico vultū
hominis serenari, quo factum ut cū nu-
meros modosque doctè variaret, brevī
hominem totum occuparit. Iam cœna vo-
cabat & unā juvenem comitari, dapceque
concentu suo condire jubet. Epulis men-
silque remotis, Orpheum suum opiparè
haberi vult. Dum per aliquot dies illic
commoratur, vidit manè captivos ex erga-
stulis ad lapicidinas deduci, & inter hos
Bertulphum, quem, cū decimo post die
tyrannus quidvis petendi audaciam face-
ret, liberum dimitti postulavit, & impetra-
vit. Accitus ad tyrannum Bertulphus mor-
tem præfagiebat & libertate donatur. Ju-

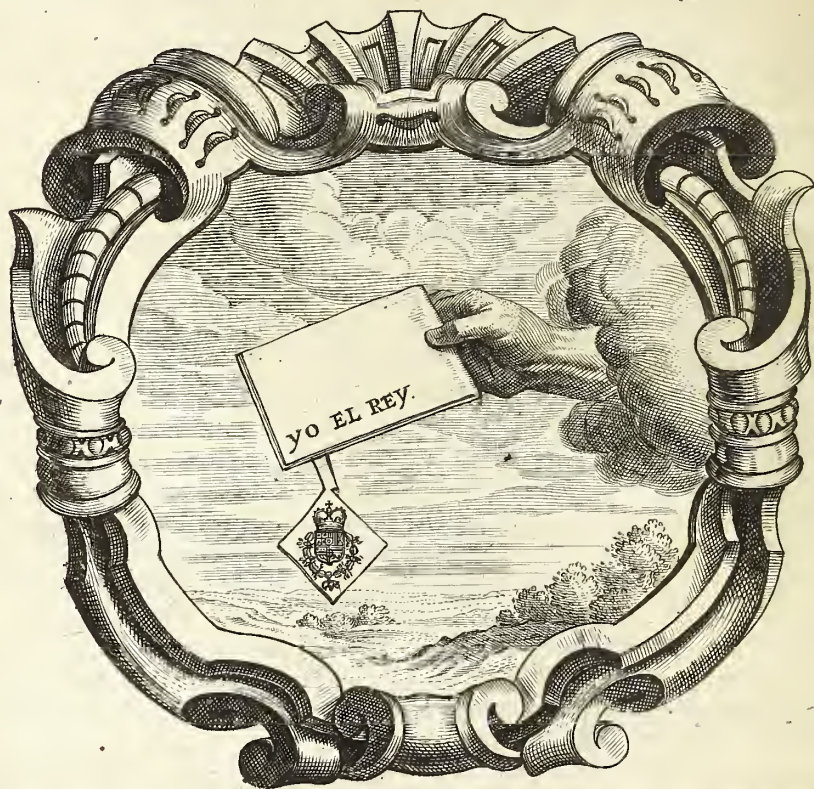
venem hunc redemptorem suum comple-
ctitur, in se immeritum ac ignotum tam
benevolum, mille votis extollit. Ambo pa-
riter patriam repetunt, jamque patrio solo
vicini, simulat se fidicen in proximo pago
quid negotij habere, propediem adfore.
Interim Bertulphus summo civium ac no-
bilitium plausu excipitur, convivio exstru-
cto rationem itineris sui exponit: at hoc
maximè queritur, ab uxore se destitutum
fuisse. Cū repertus est qui eam ausus cri-
minari, marito absente vitam voluptuariā
duxisse, plus sex septemve menses domo
abfuisse; jamque ille diras omnes in uxo-
rem evomere vixdū cœperat, dum nuntia-
tur fidicen adesse, cui ille assurgere & mil-
le sexcentis titulis patronum, parentem, so-
terem appellare, obsecrat ut nomen ac ge-
nus suum tandem aperiat; renidens factu-
rum se spondet, si conjugem toties infidam
coram sisteret, sed nusquam reperitur, &
ecce galero rejecto, & colore quo sibi per-
sonam fecerat, strophio deterfo, momento
ex peregrino fidicine Ansberta prodiit, que
fidicinem egerat. Qui hîc affectus in con-
jugem tam fidam!

O anima sacris delitiis, conspectu sponsi
destituta, abiit à te, in terram sanctam, So-
lymis captivus detinetur; omnem mun-
dum muliebrem abjice, lachrymis ac ora-
tionis citharâ revocandus est.

EMBLEMA XXVII.

Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Ioan. 16.

QVODVIS PETE MVNVS. *Ovid. 2. Metam.*

DOMINICA QUINTA

POST PASCHA.

Oratio ad omnia efficax, si quid in Christi nomine petieris: uti purâ chartâ, Regis subscriptâ nomine, potestas fit quidlibet impetrandi.

- §. I. Oratio ut omnipotens sit, in nomine ejus faciendâ.
 §. II. Ars oratoria forensis potens est, sed præpotentior celestis ad quidlibet impetrandum.
 §. III. Divini Oratores, qui impetrarunt, quidquid rogarunt.
 §. IV. Quemadmodum pecunia, ita à fortiori, orationi obediunt omnia.
 §. V. Quemadmodum pecunia nervus belli dicitur: ita & in bello omnes vires, victorias uni orationi deberi.

DOMI-

DOMINICA QUINTA

POS PASCHA.

Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Ioan. xvi.

CAROLVS Imperator, nomine Quintus, secundo numine primus, Christianus Achilles, Europæus Alexander, cum Peruanam provinciam sibi reconciliatam cuperet, nobilem illud Gascam huic negotio destinavit, eique complures chartas candidas, solo nomine suo signatas (vulgò chartas Blancas) dedit, eo consilio, ut quisquis privilegia, munera, aut munia quælibet postularer, si ea in charitâ virgine exarasset, jam impetrasset. Hac tam liberâ & liberali indulgentiâ, rebelles animi in gratiam reducti, in gratitudinem redacti. Summus Imperator noster Christus, ingeniosam hanc artem suggestit, paginam puram regio nomine signatam nobis offerens: *Amen, amen dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* En virginem chartam, nihil est quod rogando, quod orando impetrare non possitis.

In annalibus tam sacris quàm profanis legere, intelligere & selgere est, promissiones perquam splendoras: 4. Reg. 2. Elias ad Elisæum: *Postula quod vis, ut faciam tibi antequam tollar à te.* Non inferior fuit illa *Assueri: Quid vis Esther Regina, quæ est petitio tua? etiamsi dimidiam partem Regni petieris, dabitur tibi.*

Huic consimilis illa Herodis ad Herodiadem: juravit illi, *Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.*

At longè amplissima summi Regis ad Salomonem: *Postula quod vis, ut dem tibi.*

Sed hoc tantùm pro illo tempore, & illi soli, nunc omnibus, & semper, non dimidium sed totum Regnum, & infra illud

& supra illud, *Quidquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.*

E profanis Plutarchus & Thucitides, de Xerxe commemoravit, eum Themistocli si in Asiam redire vellet adpromississe tres civitates: unam frumento, alteram vino, tertiam omnibus aliis necessariis opulentam. promissa splendida, cujusmodi inter homines quotidiana sunt, nec quidquam modernis aulicis antiquius, quàm omnia promittere, & nil præstare. Quibus convenit illud Poëtæ:

Promissis dives quilibet esse potest.

Deus non modò promissis, sed & solutione promptus est; & si cui placet, illud Antverpiensi Præsuli Maledero adscriptum Anagramma, *Malo de re, quàm de verbis*, aut vanis promissis gaudere, is Deum fidei justorem habeat, qui & promittere & præstare valet, quæ nemo dare. * Fuit olim Aulicus Regi suo perquam charus, qui sagittæ inscripserat: *Consequitur quodcumque petit*, hoc uni & soli orationi (quæ ab Ambrosio sagitta nuncupatur) emissâ in nomine Salvatoris convenit: *Consequitur quodcumque petit: Hæcenim verba, inquit Chrysostomus: Omnis qui petit accipit, solus Deus dicere potuit, qui solus omnipotens est, qui solus præstare potest. Quidlibet autem ut assequamur, in nomine suo petendum præcipit.*

§. I.

Oratio ut omnipotens sit, quomodo in nomine ejus facienda.

Magna est vis nominis hujus. Sanctus Gregorius ex ipso I E S V nomine

Drex. Rhet.
l. i. c. 2. §. 4.

Ioan. 16.

Esther c. 5.

Marci 6.

3. Reg. 3.

Plut. in Themist.

* Camus
Dom. 5. post
Pascha.

Amb. Serm.
869.

Greg. l. 1. c. 27.

quæstionem solvit. Nomen Filii, inquit, Iesus est, Iesus autem Salvator, vel etiam salutaris dicitur; ille ergo in nomine Salvatoris petit, qui illud petit, quod ad vera salutem attinet: Vel quidquid desiderat, in eum finem postulat. Nam ut Augustus ait, Non petitur in nomine Salvatoris, quidquid petitur contra rationem salutis.

Euthymius, in nomine meo, id est, ut mei, à Christo Christiani. Ribera, in nomine meo, id est, velut à me missi. Cyrillus, in nomine meo petitur, quod per Christum, velut mediatorem & collargitorem rogatur.

Chrysostr. in nomine meo, hoc est per me, meaque merita, quæ optima orandi, exorandi, & quidvis impetrandi ratio & oratio est, quam Ecclesia usurpat, dum quidvis: Per Dominum nostrum Iesum Christum, postulare consuevit.

Molosiræ (gens cæterum inculta ac barbara) si quid à Rege suo supplices flagitarent, id enim verò per filium postulabant, eumque presentabant ulnis, stringebant brachiis, & paternis sistebant oculis, quem scilicet vel aspectu solo, ceu elingui oratione ad subditorum vota precesque flecteret.

Ita fecisse quondam auditus Themistocles, à Regina probè edoctus: Athenis ille exulare iussus, ad regem Admetum Orator venit, & filium quem manu presentabat ostendit, oravit hic & certè etiam peroravit; at longè efficacius in cælesti curia, filius apud patrem perorat; quem ad supplicium vota, potenter inclinat: summus amor in filium, & summa in hominem filii merita, quibus negare nil omnino potest.

Porphyrius Gazæ Episcopus, pro eo quo erat in religionem zelo, ab Arcadio Imperatore petiit omnia idolorum fana solo æquari, repulsam passus libellum supplicem nomine Theodosii Iunioris recens nati ac fonte lastrati obtulit, & votis positus est. Apud Hebræos, nomina primorum Patriarcharum, vim quidvis impetrandi continere videbantur. Gen. 48. Filiolis Josephi benè precatur Jacob dicens: Angelus qui eruit me de cunctis malis be-

nedicat pueris istis, & invocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum. Ratus per ea quidvis impetrandum iri.

Ita deinde lapsis longè sæculis per Davidis nomen optimi parentis, Salomon orare solitus: quòd, si Rabbinis credimus, tantæ virtutis fuit, ut cum arcanâ vi Salomon templo arceretur, nec ullâ humanâ industriâ fores referari possent, ad solam invocationem nominis David, è vestigio desiliisse, ac cuique patefactum aditum fuisse.

Si tantum potuit Davidis nomen, ut ferreos postes pertuperit, adyta referarit, si hoc nomen pro clavi fuerit, quid valebit nomen Christi? quomodo non cælos referabit, & omnes thesauros cælestium gratiarum oratio tali nomine recludet? cum Augustinus asserat: Oratio iusti clavis est celi?

Alteram loci hujus expositionem planè moralem, særo Ecclesiasti convenientem adfert Oforius, quasi illud, in nomine meo, idem sit quod in syngrapho meo. Seu chartam porrigat, in qua nomen manu propria subsignatum; in quo Christum ait, amantissimum parentem imitari, qui dum charissimum filium, in partes exteriores destinat, cum omnia necessaria ad longinquum iter citra incommodum & periculum secum asportare nequeat, quo illi universa suppetant, chirographa plura, in quamvis civitatem præstat (quæ vulgo dicuntur librances) cedulas cambii, nomine suo signatas, quibus ostensis ei annumeretur quantum petierit, nec quidquam desit. In hunc modum oratio nobis concessa, Christi nomine signata, ubi patri exhibita, in omni loco, in omni necessitate, quidquid petierimus, quasi ex debito, & contractu cum filio inito persolveret, nec quidquam desiderari patietur. Nostis quanta vis nominis Regii, Pontificii in bullis apostolicis, diplomatis, literis patentibus? hæc duo verba, EL REY. Quanta virtutis? collatio dignitatum, Ducum, Comitum, Baronum, aliorumque officiorum tam in sago quam in Toga omnem vim suam habent, ex vi nominis hujus El Rey:

Serm. 226.
de Temp.

Ofor. Dorn.
5. post Pas.
cha.

Aug tract.
102. in Ioan.

Cyril. l. 11. c.
7. in Ioan.

Raderus in
Aula S.

in litteris Aſſertoriis vulgò paſportis, quantæ virtutis nomen Regis Galliarum, Belgii Archiducis, ſtatuum Hollandiæꝑ codicilli, pia legata, teſtamenti tabulæ millium, millium millionum, vim ſuam habent in ſyngrapho, ex nomine Teſtatoris propria manu tabulis ſubſcripto.

In cambiis, apochis, contractibus, emptione, venditione, ſponſalibus, ex ſolo nomine valor maximus eſt.

ryſologus
m. 25.

Ex quibus illa inauranda Petri Chryſologi verba infero: *ſi homo homini exigua charta obligatione conſtringitur, Deus, ſuo ſanguine & nomine ſubſignavit, & debitor non teneretur?*

Quidquid collibitum collibyiſta ſyngrapho exhibito exhibebit, & ſi quid petieritis patrem in nomine talis filii denegabit? fidem habe fidejuſſori fideliffimo: *Quæcumque volueritis petetis, & fiet vobis.* Sed ne ſingulas partes orationis ſectando, volumina Tulliana aut Tertulliana conſtaſſe videar, ſoli perorationi, quæ potentiſſimos animorum motus concitare ſolet, inſiſtam: & ut ſinis orationis eſt perſuadere dictione, ita apud Deum non modò orationem quidlibet impetrare, ſed quidvis Deo imperare poſſe, adeoque orationem omnipotentem demonſtrabo.

§. II.

Ars oratoria forenſis potens eſt, ſed præpotentior caeleſtis, ad quidlibet impetrandum.

Max.
3. c. 9.

Potentiam diſertæ orationis plurimum valere Valerius aſſerit; *Tamen ſub propriis exemplis, inquit, quo vires ejus teſtatores ſiant, recognoſci convenit.*

Regibus exactis plebs diſſidens à Patribus juxta ripam fluminis Avienis, in colle qui ſacer appellatur, armata conſedit: eratque non ſolum deformis, ſed etiam miſerrimus Reip. ſtatus, à capite ejus cætera parte corporis peſtifera ſeditione diviſa, ac, ni Valerii diſerta ſubveniret oratio, ſpes tanti Imperii in ipſo pæne ortu ſuo cor-

ruiffet: is namque populum nova & inſolita libertate temerè gaudentem, *Oratione ad meliora & ſaniora conſilia revocatum, ſenatus ſubjecit, id eſt, urbem urbi junxit:* Oratio ergo facundæ, ira, conſternatio & arma ceſſerunt.

Hæc etiam ſanguinis cupiditate furentes compeſcuit: miſſi enim à ſæviffimis ducibus Mario & Cinna milites ad M. Antonium obruncandum, oratione ejus extemporali obſtupefacti; deſtrictos jam & vibrantes gladios, cruore vacuos vaginis rediderunt; quibus digreſſis Pub. Antonius (is enim ſolus in ambitu expers Antonianæ vocis ſteterat) crudele Imperium truculento miniſterio peregit. Quàm diſertum igitur eum fuiſſe putemus oratorem, quem ne hoſtium quidem quiſquam occidere ſuſtinuit, qui modò vocem ejus ad aures ſuas voluit admittere; ſed ut alios mitram, Oratorum Princeps Cicero, Romanam Curiam in quam collibuiffet ſententiam pertraxit; inde Rex à quibuſdam dictus eſt, quod mentes Senatorum regeret; ut vel maximè in Q. Ligario patuit, in quem, ut Julius Cæſar ſententiam tulerit, Cicero peroravit, & abſolvit. Orationis vim quam pro ſe digreſſerat, ſed non dixerat, Milo ut legit, facile intellexit; ſi hanc inquit, liberè, pro roſtris pronuntiare Tullio licuiſſet, non comederem modò Barbatos piſces. Inter Græcos Demoſthenes gloriari ſolitus, non difficile ſibi eſſe perorando cauſam malam, ut vellet, bonam reddere. id vel ex eo colligas, quòd Athenienſes modò arma ſumebant, modò pacem cum Philippo Macedone componebant, modò bellum gerebant, prout Demoſthenes civium animos huc atque illuc oratione ſua flecebat. Ita Græcus hic orator pacem & bellum ferebat linguâ, alterutrum quod voluiſſet effuſurus. Eadem perorandi vi Piſiſtratus, Pericles aliique excelluere, quos Mèndofa noſter in amœniſſimo viridario, appoſitè peritiffimo iſti Cytharædo Alexandri, aut Henrici Regis cognomento Boni, compoſuit: apud hunc, inquit, fuit quondam neſcio quis Cytharam pulſandi peri-

Mendofa
virid. l. 6.
Orat. 9. n.
127.
Do Thimot,
Cythæ, Alex.
v. Marian.
de Regis in-
ſtit. l. 2. c. 7.

peritissimus, qui à Rege exoratus primum fides graviter remissas fractâ & nutabundâ digitorum vicissitudine percutiens, tam inusitatæ severitatis concentum elicit, ut regi quendam veluti stuporem iniecerit, lacrymas excusserit, totum vultum incredibili inæstiliâ complevit. Subitò verò digitis celeriter incitatis, Nervis ad plausum hilariter ac festivè commotis, molliores vegetioresque sonos in illius aures induxit, quibus rex tamquam illecebris incitatus, non modò haustum dolorem sepelevit, verùm etiam maximo risu exultabundus, in saltus gestusque erupit. Postremò choris ad vehementiores modos acriter pullatis, nescio quid horridum & inculturnum regis aures percudit, quod illius animum tantâ immanitate efferavit, ut rationis minimè compos, fremeret, desæviret, magnam satellitum stragem ederet, majorem haud dubiè facturum, nisi congestæ undique à militibus pulvinarium moles furentem retardassent. Videtis unius Citharœdi potestatem, at in ea obsecro adumbratum viri justî, apud Deum precantis imperium agnoscite: Hieronymus certè de cœlesti oratione loquens ait: *Hæc est lyra nostra, hæc cithara, in hac cantamus Domino.*

Hieron. in
Epsal. 143.

Hæc omni citharœdo argutior, omni oratori facundior, ipsum Deum, in quas voluerit partes, potentissimè flectere, & arbitrio suo quasi obedire compellit. Hoc ne temere, Salvianum induco sic sentientem: *Quòd scriptura ait, aures Domini in precibus semper esse justorum, non audientia tantum Dei, sed quadam quasi obedientia Dei designatur.*

Ecquis unquam ita judicem orationis lenociniis incantavit, ut quasi vinculis constructus, ab eodem se dissolvi postularit. Hoc orationis fascino Moysen usum fuisse legimus, dum velut fasciis quibusdam omnipotentem ita colligavit; ut exclamarit: *Dimitte me.* Quod expendens Hieronymus: *Quando dicit dimitte me, ostendit se teneri posse, ne faciat quod minatus est: Dei enim potentiam servi preces impediebant.*

Exod. 32.
Hier. ep. 12.
ad Gaudēt.

Ea propter jure exclamat Gregorius

ille Nazianz. *O sacrum & divinum opus orationis! Opus planè divinum quo homini potestas, quasi omnipotentis quidlibet patrandi confertur: Ita Petrus Chrysológus oratione sola Moysen quasi omnipotentem agnoscit: Per hæc, inquit, (orationem) Moyses fit Deus, & ad triumphos suos militare sibi omnia mandat elementa.* Quibus longè concedit omnis Tullii facundia.

Orat. 1. a
Orat.

Aër cessit dum intemperiem ejus preces non semel temperarunt. Elias pro libitu cælum aperire, & operire visus est: *tubet & clauditur cælum, orat postmodum & aperitur, ut Sanctorum meritum monstraretur, non solum in terris posse quod voluit, sed & cœlestibus posse impetrare quodcumque petierit.* Hæc Chryostomus.

Chrysológus
Serm. 43.

Chryf. de
Eliæ serm.

Neptunus non semel tumentes fluctus levi oratione placavit, quin tempestate sævientem Jonam fluctuantem tempestivo hospitio excepit, de quo Nyssen. *Oratio Ionæ cetum domum effecit.* Ob nauli penuriam cum transvectionem nauta Francisco de Paula denegaret, calcavit elementum, in famulatum subeunte natura. Molem terræ potentiùs quàm Archimedis machina non semel oratio concussit. Act. 4. *Cùm orassent (Petrus & Joannes) motus est locus in quo erant congregati. orantibus media nocte Paulo & Sila: Terramotus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris.*

Chryf. de
Eliæ serm.

Act. 16.

Ignis verò agens fortissimum, quoties ad virginem ac Martyrum preces, aut subito restinctus, aut altiori vi retentus sit, tres illi pueri in medio fornacis innocui lusitantes, aliæque sacrorum annalium testimonia satis loquuntur. Si hæc parva videantur, adjiciam majora: omnes morborum legiones orationi subjectas, mortuorum agmina orantis imperio suis tumulis ad vitam revocata sacræ ac profanæ historiæ me tacente locupletè testantur. *An non omnipotens ergo, quæris Bernardus, cui omnia possibilia sunt? si omnipotens divinus orator, certè orationem, ex homine Deum quemdam facere convincemus: quod ingeniosus Poë-*

Danielis
c. 3.

ta Martialis disertè insinuat :

*Qui fingit sacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille Deos, qui rogat ille facit.*

Facit vel se ipsum Deum, cum rogando & orando se omnipotentem experitur.

§. III.

*Divini oratores, qui impetrarunt,
quidquid rogarunt.*

Chrysolomus l. 2. de orando Deo :
Age jam & illud exponamus vobis, quam multis sanctis datum deprecationis presidio servare non solum gentes ac civitatis, verum etiam orbem universum; in mentione verò deprecationis, primus occurrit Paulus ille insatiabilis Dei custos, ille custos orbis terrarum, qui per deprecationem & assiduam obsecrationem omnes gentes salvas fecit, semper illud dicens nobis, hujus rei gratia flecto genua mea ad patrem Domini nostri Iesu Christi.

Talis erat oratio Beatorum Dominici & Francisci, qui ne orbis rueret, alter Atlantem, alter se Herculem exhibuit. Hieronymus exponens illud : *SVB QVO CURVANTVR QVI PORTANT ORBEM, hi sunt,* inquit, *qui per orationem curvantur, humerosque periclitanti orbi submitunt.* sic Abraham portavit orbem, sic Loth suis precibus provinciam, Moyses universum populum.

Tales hodieque sunt orationes amicorum Dei, qui vim Deo faciunt, quod petunt impetratum auferunt, volucris, piscibus, feris, astris, creatis omnibus, ipsi creatori vim gratam preces inferunt, & sibi quasi ad nutum & ad delicias, tamquam servum empirium, ut ait Sanctus Thomas cogunt famulari. *Oculi Domini super justos & aures ejus in preces eorum,* ut audiat & exaudiat. Sic ipsis Thomæ Aquinatis ægrotanti piscisque appetenti, ibi ubi decumbebat, ignotos (recentes Halescerant) eosdem per miraculum submittit: illud ipsum usui venit è Societate nostra viro Apostolico P. Petro Canisio, quem itidem ægrotum vehemens cupido incesserat carnibus certæ cujusdam aviculæ ves-

cendi, qualis frustra alibi quærenda, per fenestram in cubiculum ad volavit, seque nullo negotio capiendam, tantum non ultro obtulit, in quo vel hoc potentiam orātis maximè manifestat, quod antequam peroreret, desiderium Deus audivisse videatur, juxta illud Isaia: *Antequam clament ex-* *Isa. 65.*
audiam.

Si gloriari potuit Hierophantus Themistoclis filius quidquid voluisset, id populo quoque Atheniensi probari, suæ enim sententiæ matrem suffragari, hujus Themistoclem, cujus omnes Athenienses ratum haberent decretum; quanto meliori jure cælestis orator dixerit, concessam sibi esse omnipotentiam divinam, & quidquid petierit, hoc omnes creaturas, cælitates, Deum ipsum promptissimum præstare. Quod de se aliquando confessus est B. Dominicus, *In vita.*
vir cætera oris modestissimi; auditus tamen est dicere, *Se nihil unquam à Deo petiisse, quod non impetrasset.* Excepit has voces sociorum aliquis, & continuo subjungens: mi pater, inquit, pete obsecro ut ille celeberrimus Doctor Conradus in tuam adscribi velit familiam: cui Dominicus, difficile id quidem est, inquit, si autem id petam, futurum confido ut impetrem. Proximam noctem totam orando traduxit, sequenti mane Doctor Conradus ad cænobium venit, & à Dominico in Religiosam familiam admitti postulat. Ad eò verum illud Augustini: *Sancti ad salutem* *Aug. in epist. 1.*
per omnia exaudiuntur. *Ioan. c. 3.*

Bernardus ille mellis suavius, complures genere, divitiis, eruditione præstantes in suam familiam precibus adlexit. Inter ceteros Gaufridum de Perona, quem jam nutandum, & ab aratro sæculum respicientem, oratione per transfennam fusa, ita confirmavit, ut idem Gaufridus de parente suo, viro bene opulento, sollicitus, Bernardum obnixè rogarit, patri suo emendatiorem vitam precibus suis impetrare ne gravaretur: cui Bernardus, ne malè metuas, ego illum probatum Monachum, in hac Claravalle meis manibus sepeliam, utrumque fuisse verissimum, eventus docuit.

Non

Plur. de liberis educ.

Aug. in epist. 1. Ioan. c. 3.

Thomas
usc. de
santitate
7.
al. 33.

ob 9.

Non minoris efficaciz orationem dixero, quæ peccatori gratiam, & vel invito salutem contulit.

Talis Ebiſabethæ principis, quæ uni ſuorum aulicorum vehementiſſimum de noxis dolorem impetravit.

*Pennequin
amor divi
part. 3. c. 28*

Talis oratio B. Lurgardis quæ advertit venerabilem Jacobum de Vitriaco deperire religioſam quandam ægram; Deum potenter oravit: *Aut ſepara me à te, aut hominem pro quo te rogo ſana, etiam non volentem.* Et eodem momento alter reſpuit. Denique ut orationem in pauca contraham, de Anna Samuelis matre, hoc oris aurei oraculum eſt: *Orando omnia quæ voluit effecit.* Ut meritò orationis potentiam, quidam clariùs illuſtrantes, pecuniæ, cui obediunt omnia, comparare non dubitarint.

*Chryſoſt.
hom. 1.*

§. IV.

*Quemadmodum pecuniæ, ita à fortiori,
orationi obediunt omnia.*

Tiraquellus de nobilitate l. 3. docet, Pecunias facultates appellari, quòd ad res omnes facultatem, adeoque facilitatem præbeant: nam quidquid in urbe carum, in orbe rarum, quidquid voluptati natum, voluntati gratum, id omne, inſuper:

*Horat. li. I.
Epiſt. 6.*

Et genus, & formam, regina pecunia donat. Forum omne circumſpice, quidquid humanis uſibus commodum & congruum, calcei, caligæ, pannus, panis, piſcis, lana, linum, id omne pecuniâ venale eſt.

Officinas ingredete, Nundinas contemplare, quidquid oculis delectabile, quidquid cupiditati acceptabile, id omne pecuniâ venale eſt. Ad Diverſorium diverſe, quidquid deliciarum, quidquid cupidiarum, quidquid palato acceptum, id omne, etiam ex ultimis finibus terræ, ad tinnitum, pecuniarum, ad tintinnabulum, quod in tabernis ad manum, advolar: Maſſica, Chia, Falerna, Moſella, Rubella, *quidvis nummis præſentibus opta*, veniet & eveniet vobis; vel ipſa veritate atteſtante: *Pecunia obediunt omnia.*

Nunc verò ſi orationem pecuniam o-

ſtendero, nõnne omnia ei obedire, quidvis precibus, non ſecus ac pretio comparari poſſe comprobaro? ubi occurrit imprimis illud Apulei, *non levi mercede emit, qui precatur, aut parvum pretium accepit qui rogatur.* Cicero in Verrem: *Emerere, ait, malo, quàm rogare*, ac ſi rogatio majus quolibet pretio pretium eſſet; nec immeritò, cùm preces ingentis pretij loco ſint. Ut probat illud Gen. 4. ubi Eva: *Paſſedi hominem per Deum.* Ex Hebræo vertunt alij, *emi virum à Domino*; ſed quo pretio, ſcitè hic Oleaſter ad mentem noſtram, *fortè Dominum pro filio deprecata eſt, & precibus emit.*

*Ofor. Don
poſt Paſch*

Rem acu tetigit Oforius, qui pecuniam habet, omnia habet, quæ illi neceſſaria ſunt: quia eâ datâ omnia emere poteſt. *Ita, inquit, oratio eſt pecunia ſpiritualis*, quâ mediâ omnia acquirimus, quæ volumus: eſt enim illa inſtrumentum generale, quo omnia nobis acquirenda ſunt. Quare ſicut de pecunia Eccleſiaſticus ait: *Pecunie obediunt omnia*, ita eadem veritas de oratione: *Omnia quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis.*

Pecunia vincit carcere exemit, iudices corruptit, morti eripuit. Oratio Daniele ex lacu leonum, Petrum ex arctiſſimo carcere, ſic educit ſcribit Chryſoſtomus. *Vis diſcere quanta ſit orationis in Eccleſia factæ potentia? vincit erat Petrus multiſque catenis circumdatus: ORATIO AUTEM FIEBAT SINE INTERMISSIONE, AB ECCLESIA AD DEVM PRO EO, & ſtatim eum à carcere liberavit. Quid hac igitur ſit oratione potentius?*

*Chryſ. hom.
29. ad pop.
Act. 12.*

Pecunia & aurum, ut Poëta canit, omnia penetrat: *Potentius ictho fulmineo.* At longè potentior oratio, nubes fulmine ocyor penetrat, Saxa & rupes pervadit; talis Marci Aurelij Cæſaris Chriſtiana fulminatrix legio, non ſibi ſolùm largiſſimos imbres in ſiti, ſed in hoſtes fulmina, præcandò cælo evocavit. Pecunia Chriſtum Judas vinciri fecit! Melius Moyſes oratione Deû, ut clamarit *dimitte me.* Hæc omnia ut pecunia valeat longè tamen pluris valet oratio juſti, quis pecuniâ eloquentiam, quis ſapentiâ ſibi emere poteſt? teſte Sapiente:

Quid

Prov. 17. Quid prodest stulto habere divitias, cum sapientiam emere non possit? hanc autem precatione sibi innumeri compararunt. Quis pecuniâ morbum pellere, quis vitâ emere, quis cœlum claudere, & aperire, solem sistere, retrogredi, montes movere, aliaque supra naturam portenta effecit? hæc omnia aliaque innumera, ex sacris paginis solâ oratione complures veri Thaumaturgi patrarunt. Elisei oratio ferrum natare jubet, oratio rapidissimû solis cursum adversus Gabonitas stitit, oratio umbram in horologio Achaz decem lineis retroëgit, oratio Sunamitidis filium ad vitam reduxit, oratio Sareg domum à demone liberavit, oratio centum & octoginta millia hominû in Sennacherib castris exstinxit. Plus dico oratio decies cœtena millia Zaræ ducis interfecit, dum Asa sic apud Dominû paucis precatur: *Domine non est apud te ulla distantia utrû in paucis auxiliæ an in pluribus: adjuva nos Deus noster, in te enim & IN NOMINE TUO habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinẽ.* Tantarum virium fuit hæc oratio, inquit, sacer codex, ut Domino præliante tot cœtena millia profus cæsa & delera sint.

Virg. l. Æneid.

Ante diem clauso componat vesper Olympo, quàm ego potentissimos orationis effectus percenseam. Unum hac tempestate adnotasse sufficiat :

§. IV.

Quemadmodum pecunia nervus belli dicitur, ita & in bello omnes vires, victorias, ac triumphos, uni orationi debent.

Chrysoctomus Hom. 2. de orando Deo: *Quod quis animi nervos preces appellaverit, mihi profectò verè dicere videatur: etenim ut corpus opinor nervorum beneficio constat, currit, stat, vivit, compactum est: itque incisis omnes corporis numeri dissolvuntur, sic animi (in bello) per sanctas preces & conglutinantur & constant, cursumque habet pietas facilem, ac secundum, totumque belli corpus orationis nervis potissimû consolidatur.*

Dixerit Asdrubal de Hannibale, plures

urbes Italiæ eum pecuniâ quàm armis expugnasse, & ejus solo defectu, non militum, Italiâ excedere coactum. Plures certè oratione urbes expugnatas, validissimas hostium acies fufas, ex sacris scripturis, inquit Cyrillus; *si quidem qui videre voluerit, poterit facillè.* Summus Hebræorum Sacerdos Jaddus, & Alexandrum Macedonem precibus expugnavit. Basilius Valentem imperatorem sacrificiis terrefecit. Leo Pûtifex Hunnorum regem, Deislagellum Attilam, solâ oratione devicit.

Cyrill. Alex. l. 7. contra Iulian.

Illius preces armatæ fuerint, necesse est, qui solus & inermis copiosissimum exercitum fugarit ac superarit? fecit hoc clarissimus Orientis Apostolus, mundi jubar, Societatis nostræ columen. Franciscus Xaverius: cum enim innumera multitudo Barbarorum, quos Badegas vocant, effera, sanguinaria, truculenta, belluis quàm hominibus propior, in Christianos sacro de fonte recens susceptos, insiliret, omnes sine dubio peritura: Xaverius prius numine multis cum precibus & lachrymis implorato, solus & inermis occurrit, & cædes ac minas anhelantem unico aspectu & affatu ita terret, ut effusior in fugam se convertat, quàm ad pugnam convolarat. Igitur non minùs per oratores, ut rectè subdit Mendosa, quàm per bellatores, hostiles exercitus divinitus atteruntur.

Mendosal. l. 1. reg. c. 7. num. 7.

Divus Augustinus de Theodosio Juniore commemorat eum adversus Eugenii Tyranni validissimum exercitum magis orando quàm feriendo pugnasse, stupendo sanè prodigio: *milites porro qui aderant, nobis retulerunt, extorta sibi esse de manibus, quacumque jaculabantur: cum à Theodosii partibus, in adversarios vehemens ventus ireret, & non solum quacumque in eos jaciebantur concitatisimè raperet; verùm etiam ipsorum tela in eorum corpora retorqueret.* Ad quem eventum alludens Ambrosius, & accomodans illud Davidis: *Gladius eorum intret in corda ipsorum,* sape, inquit, *in icsula in ipsos, qui ea jecerunt, refunduntur.* Quod etiam proximo accidit bello: *ut subito ventus oriretur, qui infidelibus excuteret scuta de manibus, ac tela omnium, atque missilia in peccatoris exercitum retorqueret.* Hoc

Aug. l. 5. de civit. 8. 26.

Psal. 36.

in pluribus aliis confimilis eventus comprobavit; quis in illo celeberrimo conflictu dimicavit? in quo nemine è castris Honorii Imperatoris desiderato, immo ne saucio, centena Gothorum millia, ut refert Augustinus, aut ut Orosius ducenta millia ceciderunt, & cum liberis suis eorum Rex Rhadagafius. Denique ut Cyrillus Alex. ait: *Quòd per omnipotentem Deum sapissime victæ sint sortes & inexpugnabiles hostium acies, ex sacris scripturis, si quidem quis videre voluerit, poterit facillè. Nam divinus quidem Samuel Iudeorum terram Philistinis bello depopulantibus, gravemque & molestum impetum facientibus, precibus ad Deum fufis, grandinem de cælo descendere fecit tam copiosam, & gravem & intolerabilem, ut pedestri exercitu, cum equitum alis cadente, absque labore Israelitæ victores evaserint, & pro his, qui Deum timebant, cælum arma moverit. Sed hæc omnia missa facio, & ad fontes remitto qui uberrimè scaturiunt, Mendosam nostrum lib. 1. reg. 7. annot. 28. sec. 3. & 4. Ribadineram de principe Christiano lib. 2. c. 42. Drexellii Rhet. caelestè. Qui pertractatè orationis vires, victorias partas recensent. Unum ego hîc Carolum V. in quo cum sint omnia, præterire minimè possum, qui non tam pugnando quàm orando has hæctenus inauditas victorias consecutus est. Contra Ottomanicam lunam lunavit arcus, sexcentas in eum Turcarum Chyliades Deus allisit ut frangeret, bis conspectu suo Solimannum ante Viennam, velut prænuntia fulminis luce, sic perstrinxit, ut nunc trecentis, nunc propè sexcentis suorum millibus armatum, obsidionem solvere & fugere compulerit. Septuaginta bella Deo auspice fortiter suscepit, & feliciter confecit: cuius bellatrici manu relatæ manubriæ fuerunt decies octingentæ urbes, & totidem naves spolia: castella supra centum millia, nunquam acie aut prælio victus: Plus ultra hunc orbem,*

in orbe novo metam fixit, ubi octodecim præliis totidem reges debellavit, è quibus Atabalida ultimus Cuscorum regum, septuaginta aureorum milliones intra dies 70. appensurum se sponderat, si libertate donaretur. At quid hunc Carolum Imperatorem invictissimum, tot urbium Triumphatorem, orbis domitorem effecit, nisi orationis panoplia? per omnem namque vitam divinæ rei quotidie interfuit, quotidie duarum horarum precibus, primùm mane Deo dicavit, preces in supercanonicas indies recitavit: duas itidem horas orationi dabat à cœnâ, plerumque flexis genibus, ut multi, qui eum tam domiquàm militiæ ad eò prolixum in precibus adverterant, dicere solerent: *Carolus cum Deo sapius, quàm cum hominibus loquitur.* In singulas bellorum expeditiones novas sibi preces & componebat, & suaptè manu describebat, quæ prolixitate Psalmos pœnitentiales, ut minimum æquabant, quas prius censendas dabat, approbatas quotidie vel in acie recitabat, ad eò in illo valuit quod Augustinus de Theodosio, *Magis orando quàm feriendo pugnavit.* Atque hinc illa in rebus gerendis felicitas, hinc tot bella tam feliciter gesta, hinc tam insignes partæ victoriæ. Ut Galli eum Herculi, Carolo Magno Germani, Itali Davidi, Scipioni, Africano Siculi, Alexandro Magno Hispani, Turcæ Julio Cæsari, Afri Hannibali æquipararint.

Nunc Pyrrhus jacere desinet plures urbes imperio suo additas oratione Cyneæ legati, quàm suis armis; orbem certè Carolus oratione potius quàm armis subjugavit. Hujus qui victorias, qui Lauros æmulantur, orandi studium sectentur, & non modò in bello, spiritus etiam nequitie triumphando Victores, sed & quidquid petierint impetrando omnipotentes se fore confidant,

Aug. l. 5. de civit. c. 23.
Orosius l. 7. c. 37.

Cyrill. l. 7. contra Iudæam.

Scriban. po- lit. l. 2. c. 2.

EMBLE-

251

EMBLEMA XXVIII.

Vt non scandalizemini. Ioan. XVI.

PATRUM VESTIGIA DVCVNT. *Iuven. Sat. 14.*

DOMINICA SEXTA

POST PASCHA.

De scandalo, quod ut D. Thomas docet, potissimum consistit in malo exemplo. Vivum ejus symbolum habes in cancro marino, qui parvulos suos de distorto ac enormi gressu coarguens, rogatur à suis ut præiret, illis longè enormiùs incedens, pessimo exemplo fuit.

- S. I. *Filios insistere vestigiis parentum.*
- S. II. *Regis ad exemplum totus componitur orbis.*
- S. III. *Vis exempli, exemplis manifestatur.*
- S. IV. *Quàm grave sit peccatum scandali.*
- S. V. *Pæna in eos, qui scandalizaverint unum de pusillis.*

DOMINICA SEXTA

POST PASCHA.

Vt non scandalizemini. Ioan. 16.

Inter celeberrima artis ac industriæ humanæ monumenta, illud vel momenti maximi, Dianæ Ephesinæ templum cõtemplandum occurrit: in quo opere,

Plin. l. 36. c. 14.

testante Plinio, ducentis viginti annis, universa Asia opes ac operam impendit. Longitudo erat 315. pedum, latitudo 220. columnæ 127. à singulis regibus, sexaginta pedum in altitudinem erectæ, munificentia, inquit, vera admiratio. Hæc augustissima moles tanto molimine exædificata, uno die, imò horâ, destructa ac in cineres redacta à perditissimo incendiario Heroftrato, qui sacrilegis hisce flammis, nominis splendorem usquequaque diffundendum, & hoc tam illustri facinore se orbi spectandum arbitrabatur; verùm fama ejus hac flammâ adeò denigrata est, ut publico edito nomen ex omnibus annalibus ac libris erasum & penitus oblitteratum sit. Monstrum hoc hominis omnes execramur; quid si etiamnum bustuarios superesse monstraro, qui molem longè præstantissimam sacrilegis manibus demoliri ac funditus destruere non verentur? qui templum non manu factum, sed opus excelsi, templum Dei sanctum, habitaculum Spiritus Sancti, animam, inquam, miraculum. naturæ maximû, quæ ab Apostolo Dei ædificatio dicitur, incendunt, ac destruunt: dum scandalo ac pravo exemplo proximû in ruinam inducunt. Disertè doctor Angelicus: Scandalum est dictum vel factum minus rectum, præbens proximo occasionem ruina. Hinc passim scripture ac PP. exemplo bono proximum ædificari, scandalo destitui, ac in ruinam duci pronun-

3. Cor. 3.

Ibid.

D. Thom. 2. 2. q. 43. c. 2.

tiant. 1. Cor. 4. accepistis potestatem à Domino in ÆDIFICATIONEM aliorum, non in DESTRUCTIONEM. Et Lorin. in Acta c. 9. v. 31. „Voces, inquit, ædificandi & ædificatio- nis, significant quoddam incrementum „ex mutuis exemplis ceulapidibus. Unde „dici solet quis loqui verbum ædificatio- nis: hominibus loquutus ad ædificationem, aut „dare bonam ædificationem, aut esse ho- „mo ædificationis, seu ædificativus; & Apo- „stolus 1. Cor. 14. omnia ad ædificationē fiant. Ita è contra qui aliis scandalo est, aut malo exemplo, illis est in destructionem.

V. etiam Cornel. in l. ad Thess. 5.

Rom. 15.

2. Cor. 13.

Hinc ad Rom. 14. commonet: Noli propter escam destruere opus Dei. Contingit autem, ut D. Thomas ait, aliquem disponi ad ruinam spiritualem per dictum vel factum alterius, in quantum scilicet aliquis sua admonitione, vel inductione, vel exemplo alterum trahit ad peccandum, & hoc propriè dicitur scandalum. Verbi gratiâ, suadet quis alteri contractum injustum, peccat scandalo. Alterum quis incitat ad vindictam, ad duellum, peccat scandalo. Alteri quis operam suam addicit in causa iniqua, peccat scandalo. Præscribit quis, aut præbet pharaca ad procurandû abortum, peccat scandalo. Alterum quis urget frequenti haustu ad ebrietatem, peccat scandalo. Denique quancumque proximo præbet occasionem peccati, id est, ruinæ spiritualis. Sed ne hîc latius evagemur, in postrema illa ac primaria scandali ratione, quæ in exemplo constituitur, insistemus, cùm in eo ad permovendum ac pervertendum vis sit maxima, magno teste Gregorio: Plus exempla quàm prædicamenta succendunt.

D. Thom. cit.

Gregorius in dial. c. 1.

§. I.

Filios insistere vestigiis parentum.

A Pologus non infacetus exponit illud Aquinatis Poëtæ :

Patrum vestigia ducunt :

Cancer marinus numerosam suam sobolē in littore palabundam attentius contemplatus, advertit omnem progeniem inconcinnos ac distortos gressus figere, & cœvariis omnes pedibus enormiter vacillare, increpuit, ac recto pede incedere iussit: sed liberi parentem liberè admonere, præire vellet, & recta vestigia figeret, quibus ipsi insisterent; tum grandævus senex, ubi divaricato crure, longè inconcinnius claudicavit, suis risui fuit, paruitque ut ille suos majores, ita *patrem sequitur sua proles*, & ut vulgò dicitur :

Thiindt heest het artje / naer sijn vaertje.

Patrum vestigia ducunt.

Theodoricus Rex Gothorum apud Casiodorum, cum ad senatum, populumque Romanum scriberet: *Facilus est*, dicebat, *errare naturam, quam dissimilem sui facere Republicam*: facilius ac frequentius accidere hominem vegetum ac validum, gignere prolem morbidam ac imbecillem, virum ad unguem expoliturum & omnibus membris absolutum, prole claudam, luscam aut mutilam: Virum eruditum ac ingeniosum, filium stolidum aut stultum, quam ut parens, potator aut scortator, habeat liberos pudicos ac temperantes; quam ut uxor & maritus inter se palā libertiores, famulos & ancillas continentes, imò vel filias habeant, ut rectè observat S. Vincentius:

Mater venalis docet ut sit filia talis.

Scilicet, expectas ut tradat mater honestos, Aut alios mores quam quos habet.

Quam ut in familiâ ubi assidua jurgia, direxerunt execrationes, imprecationes, blasphemias, pueri ac domestici verecundo ac honesto sermone sint. Compertum hoc nimis:

Soo de oude songen/soa pepen de songen.
Tradit Majoragus Luciniam maximè solertem ac sollicitam esse ut pulli rectè modulentur, eosque avidè auscultare paren-

tem, ut voces ejus quam proximè imitentur; quo fit, inquit, ut juniores philomelæ captæ, minùs concinnè modulentur, quam quæ diutiùs parentem magistram observarunt. Cujus inter homines utinam non extaret exemplum: in partibus Leodiensibus puer rogatus, quod nomen matri esset? *Charongne*, inquit, nec alio unquam nomine à patre nuncupari. rogatus quod nomen patri *dial*, inquit. quod fratri? *petit dial*. Quod nomen ipsi? *petit crapaut*. Nonne hi pulli crocitant ut à majoribus edocti sunt?

Patrum vestigia ducunt. Parentes, præpositi, ac prælati omnes à Christo *lux mundi* nuncupantur, quia solis ac lunæ vices gerunt. Gen. 37. *Vidi per somnium quasi solem & lunam & stellas undecim adorare me.* In omni familiâ sol & luna parentes, in regno Principes. Si sol in oppositione cum lunâ, terrâ aut nube interpositâ, uxor cum marito; derepentè eclipsis oritur, omnia sublunaria in caligine ac turbis vertuntur. In Republicâ, ubi eclipsis inter Consulem & Governatorem, inter Capitulum & Episcopum, inter Monachos & Prælatum, quid non in populoturbarum ac tumulus? Alphonfus de Principum vitâ differens: ut heliotropium, inquit, ad solem, ita populares ad Principum mores convertuntur, imò.

Candelabrum myst. Marchant tr. 8. prop. 3. lect. 12.

Beyerline, Apoph. pag. 507.

§. II.

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Idem à fortiori in Prælato Ecclesiastico locum habet, nam ut S. Isidorus observat: *Pontifex dictus est à ponte faciendo, quasi sit via sequentium.* Quod expressius Bernardus epist. 42. ad Henricum Archiepiscopum: *Hoc enim agens, implebis non solum pontificis officium, sed & etymologiam nominis, pontem utique teipsum faciens inter Deum & proximum.* Ut sis exemplo tuo quasi *Via sequentium*. Quin & veteres ut sacerdotem exprimerent, pingebant venerabilem senem, unâ manu solém, alterâ horologium tenentem; quò innuere volebant per solem vitam sacerdotis debere esse illustrem; per horologium om-

Tympii speculum magnum signum 78. de vitâ exemplari.

nium subditorum vitam ac mores, ex eius directione pendere. Aut si mavis, superiores ac parentes sunt index horologii, horæ verò sunt ipsi liberi, qui malè notant ac signant; quando horologium patris turbatum, quando illud malè sonat, objurgat, pulsat sine ratione. Sunt denique Prælati lux mundi, ut luceant non sicut ignes fatui, qui, ut Delrio ait, pellicunt in stagnorum fluminumque voragine ac præcipitia; sed tamquam Pharos ad quam se navigantes dirigunt, & ad portum salutis tendunt. Liber hoc sensu ac consensu Prælatorum Ecclesiæ, qui Tridentino interfuere, confirmare: Sic enim sess. 6. cap. 1. declaratur: *Integritas præcedentium, salus est subditorum; & contra, eorum perversitas, vorago ac præcipitium est subditorum.* Unde Eccl. 10. *Qualis rector est civitatis, tales & inhabitantes in eâ. Secundum iudicem populi, sic & ministri ejus.* Quod experienciâ edoctus ac probè noscens Carolus V. dicere solebat, se, quamcumque civitatem ingrederetur, quamprimùm in tria PPP. inquirere ac observare: an bonus *Pastor, Prætor, Præceptor.* Quibus salvis ac sanis, de corporis ac Reipublice incolumitate nullus dubitabat. Et contra ut Innocentius III. rectè sensit: *Si caput fuerit in firmum, totum corpus languidum erit. Qualis Rex, talis & sacerdos.* Et qualis Rex, talis grex. Cui accinit Poëta:

*falsa regula prima
Omnia mendose fieri & distorta necesse est.*

Henrico VIII. Angliæ, ubi à fide descivit, propè omnes Ecclesiastici subscripsere. Qualis Rex, talis grex. Aulam attendite ubi Rex adulter, Princeps, fornicator, nonne aula imò civitas universa prostibulum erit?

Scilicet in vulgus manant exempla regentum. Solon populares homines Principum umbras vocitabat: ut enim umbræ figuras corporis, ita hi Principum mores adumbrant, & corpore curvo frustra labores rectam umbram jacere. Nec minùs elegantè alius appellat vulgus speculum Principum: ut enim hoc ridenti arridet, flentem desinet, gestientis gestus refert, ita

vulgus, Principum nutus, ac mores in se exprimit. Quid quod Philo Judæus lib. de Adam, Patriarcharum vitas & facta appellavit *leges & jura non scripta*, sed viva: non minùs enim Respublica ad illorum exempla, quàm ad præcepta conformatur, ut rectè Claudian. cit.

non sic inflectere sensus

Humanos edicta valent, ut vita regentis.)

Nec concionatores, nec magistri in scholis, nec monitores, nec minæ tantùm in animis subditorum valent, quantum domestica ac externa exempla: *Nam segniùs irritant animum, &c.*

§. III.

*Hanc vim exempli, exemplis, vobis
manifestam reddam.*

Æ Thiopes teste Isidoro Siculo; adeò suos Principes imitabantur, ut si quæ haberent monoculum, alterum sibi oculum eruerent; si quem claudum, alterum sibi crus debilitarent, ne quâ in re suo principi dissimiles viderentur. Hieron. Ep. ad Letã refert de Alexandro, quòd assiduò contemplando claudicantem, didicerit claudicare; de hoc autè Alexandro & Alphonso utroque magno fertur, illos solitos collum leviter contorquere, hunc à naturâ, alterum à consuetudine: hoc illic imitari studuerunt aulici, ut Regis amicum non esset, nisi qui obrorto collo incederet. Plutarchus de audiendis Poëtis: Platonici quidam, inquit, præceptoris incurvos humeros, & Aristotelis balbutiem imitabantur.

Item in moribus: si Rex venationi, musicæ, litteris deditus, ejusmodi studia in populo vigeant. Sicut figulus ollam qualem vult fingit, ita populum Princeps. Cretenses suorum Regum æmuli, venatione, & re nauticâ se exercebant. Spartani Reges armis ac militari otio vacabant, quorum disciplinam uniwersi juvenes sectabantur. Aurelius Imperator volens philosophica studia in suâ Republicâ languentia iterum instaurare, primus ipse, literariam ingressus palæstram, quem

De Fab. antiquis cap.

Beyerlin. festo Epiph. §. 3.

Mendosæ cit.

Delrio disq. mag. l. 2. quæst. 10.

Dowart in Eccl. c. 10. vers. 2.

Innoc. serv. x. in consens. vos Pontificis.

2. Reg. 21.

Horatius.

Claud. Pa. reg. I. de laud. Stiliconis.

V. Mendosæ som. 2.

l. 1. Reg. cap. 6. n. 18. pag. 417.

quem passim omnes securi.

Ludovicus XI. literarum osor filium hæc pauca latinè scire voluit: *Qui non novit dissimulare, non novit regnare.* Et ilicò urbs Parisiensis afinis referta fuit, quos Franciscus I. scientiæ amans eliminavit, factumque ut nusquam eâ ætate plures literati essent quàm in Galliâ.

De Josinâ Regè Scotorum memoriæ proditum est, cum medicorum familiaritate mirificè caperetur, brevî totiam nobilitatem huic se studio dedisse, ut aula omnes medicos non caperet.

Mitto Neronem Cytharædos ac histiones summâ benevolentiam complecti solitum, ac proinde urbem ejusmodi hominum fæce abundasse, unum è multis exempli causâ adduxisse sufficiat. Deperiit Nero Poppeiam Matronam Rom. captus maximè flavis ejus crinibus qui electrum referebant, aded ut de crinibus hisce Imperator versus pangeret ac decantaret; quin usque eò insanit, ut singulos capillos numerans, ac cuique pilo singulare nomen, ac de quoque versum unum seu canticum aliquod ediderit. Quo factum, ut cum Cæsar tantoperè diligeret Poppeiam ob flavam ejus cæsariem, omnes filiaz Romanæ studerent habere flavos crines, & praxes quærerent, ut colorem illum electri inducere possent. Quin & vestes ejusdem coloris gestabant, ut Poppeia, numismata ex electro; aves ex electro, omnia ex electro gestabant, quia Neronem, hoc colore, mirificè delectari noverant; sic ut brevî Romæ nil pretiosius electro reperiretur. Unde omnes mores, nisi à maximè immorigeris primatibus, ac Principibus?

*Nemo suos, hac est aula natura potentum,
Sed Domini mores, Cæcilianus habet.*

Franciscus Rex Franciæ, accepto vulnere, capillos, quo faciliùs curaretur, tonderi jusserat: continuò omnes domestici, Principes, Magistratus, omnes ordines, capillos abradi curarunt, usque aded ut si quis magnatum vestigiis insistere, ac tonderi detestaret, risui esset. Affine est quod Famianus Strada refert: Carolum,

cum ad imperii coronam capeffendam veniret in Italiam, minuendo capitis dolori, cæsariem deposuisse: exemplo ab aulæ primoribus certatim recepto, ac more, qui per ea, retroque sæcula tantoperè vigebar, alendæ comæ, imitatione unius, apud omnes abolito. Aliud non minùs illustre de Joanne Austriaco subjungit, qui quod ad lævam temporum partem, erectum naturâ capillum haberet, omnem à fronte crinem eò manu revocabat: quodque placeret illud porrectæ frontis additamentum (*een bosken*) inde usum derivatum esse retorquendi, sustinendi que capillamenti, aded ut qui eo suggestu capitis utuntur, vulgò gestare Austriam alicubi dicantur. Dum mos in Belgium è Galliis profuxit, ut juvenes promisso cincinno, caudati passim incederent, multum à concionatoribus laboratum, quin & à magistris circa juniores, caudam ponerent, sed irritò conatu; venit Princeps Cardinalis, & nemo Bruxellis caudatus apparuit. Aded verbis etiam divinis efficaciora exempla principum ac regum.

Abimelech ut refertur Judicum 9. Sichem fortissimam munitionem aggressurus, cum diffideret vi ac armis expugnandam esse, ad stratagemâ conversus non Marte sed arte superavit: hic primus excenso equo, securi arreptâ *præcidit arboris ramum impositumque ferens humero, dixit ad socios: quod me vidistis facere, citò facite. Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes sequebantur ducem.* Atque ita ingenti strue lignorum circum arcem accensa, præsidium expugnarunt. Addit Abul. hoc illud fecisse ut promptiùs exequerentur ejus exemplum. Quoties fit aut in justâ expeditione, aut iniquâ direptione milites exemplo Ducis sui vehementissimè incitari? pleni libri, plena exemplorum vetustas.

Alexander Mæcedo interiorem Persidem penetraturus, pedes per nivem & concretam glaciem ingredi cœpit, primusque Rex dolabrâ per glaciem iter fecit. Erubuerunt non sequi primò amici,

dein

*Curt. l. 5.
cap. 14.*

*Leznaer
cl. pag.
52.
eyerlin. cit.*

*orologe des
rinces par
non. Ant.
evare in
edicatione.*

*art. l. 9.
pist. 32.
eyerlin.
fest.
piph. S. 3.*

*de bello
elg. am.
529. pag.
2.*

Scribitur com-
ment. rerum
gestarum
pag. 404.

dein copiarum Duces, tandem & milites exemplum Regis secuti. Quod ipsum viderent facere, alacriter fecerunt. Magno Alexandro non minor Carolus V. Imperator maximus, qui inauratis armis conspicuus, generoso equo primus, Albim trajecit; hunc equites Hungari ponè secuti, humeris tantummodò & pectore eminentes; & cum eis levis armaturæ equites, quibus singulis singuli milites sclopetarii à tergo equi insidentes adjuncti sunt: ac omnes in ulteriorem ripam, Duce Carolo delati, nobilissimâ victoriâ potiti sunt, quâ Carolus de Saxone captivo triumphavit.

Exemplo suo Imperator clamabat: *Quod me vidistis facere, citò facite*, fecerunt etiâ vel summo vitæ discrimine. Patuitque exemplo nil efficacius esse, ad omnia quantumvis ardua superanda. Lucanus hîc nobis lucem affundet, qui sic Catonem exemplo suo commilitones hortantem inducit:

Luc. l. 9.

Libyæ primus arenas
Ingrediar, primusque gradus in pulvere ponâ
Me calor ætherius feriat, mihi plena veneno
Recurrat serpens, fatòque pericula vestra
Præsentate meo. Sitiat quicumque bibentem
Viderit, &c.

s. Reg. 23.

David sitibundus oblatam sibi aquam repudiavit, ut suo exemplo, inquit Angelomus, totus exercitus disceret sitim tolerare. Frustrâ superior suos ad temperantiam adhortatur, si ipse sibi indulgeat, & sitiât quicumque bibentem viderit.

P. Jusè Drex.
tom. 2.
pag. 219.

Sic Alexander, sic Rudolphus I. Imperator in sicca & exsucca solitudine exemplo suo totum exercitum sitim tolerare docuerunt. Profectò si sitientis exemplum tantum effecerit, ut priùs corpore quàm animo deficerent, quantum potentius bibentis exemplum quemque ad imitandum pellicere putatis? quod filii parentem, discipuli magistrum, Religiosi Prælatum, subditi superiorem, aulici Regem facere vident, id sibi omnes licitè faciendum putant.

Docuit hoc olim Hieronymus Heliodorum: *In te omnium oculi diriguntur,*

domus tua & conversatio tua quasi in speculâ, magistra est publica disciplina: quidquid feceris, id sibi omnes faciendum putant. In convivio si vir Ecclesiasticus religiosæ familiaris detrahat, si vir Consularis sermones lascivos proferat, (si Primas aliquis sanitatem bibendi instituat), omnes Præsentes faciliè sequaces habet. Ita si præsens in senatu, Prætor in curiâ iniquam sententiam ferat, faciliè alia animalia dicent amen.

Quod sanè, quàm perniciosum, non modò reipublicæ & regno, sed potissimum animæ sit, nunc ostendere aggredior.

§. I V.

Quàm grave sit peccatum scandalali.

Cicero libro tertio de legibus: *Perniciosè merentur de Republicâ vitiosi Principes, qui non solùm vitia concipiunt ipsi, sed & infundunt in civitatem: neque solùm obsunt quòd ipsi corrumpuntur, sed etiam quòd corrumpunt, plûsque exemplo quàm peccato nocent: quâ enim viâ liberiùs in populum exeunt vitia, quàm regiâ? eadem Platonis & Socratis gnoma est: Principes magis exemplo peccare, quàm culpâ.*

Quid est quod David, sublato filio ex Bethsabee, quæ vitâ ipsâ habebat chariorem, gravissimè à Deo puniatur? an quòd adulterio, quòd homicidio vehementer Deum exacerbarit? minimè verò: hæc enim peccata unico verbo delevit: *Peccavi.* En, inquit Ambrosius, *quam tres syllabæ valeant pecca-vi.* Et ex iplo Propheta Nathan audivit: *Domini quoque transtulit peccatum tuum.*

Amb. l. 2.
de pœnit.
2. Reg. 12.

Quid ergò superest sceleris expiandum? *Quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi morte morietur.* Quod Salvianus accuratè expendens dicit: *Qui æternam pro offensionibus suis pœnam per unam tantùm confessionem meruit evadere, hujus tamen criminis veniam nec per penitentiam patrocinantem potuit impetrare.*

Salvian.
de provid.

Et paulò pòst : Ex quo intelligi potest, quòd nullum majoris piaculi crimen est, quàm blasphemandi causam gentibus dare. Criminis verò hujus enormitatem, efficacissimo, ex aliorum damno, probat argumento: quia multos secum precipitat in mortem, & necesse erit, ut sit pro tantis reus, quantos secum traxerit in reatum. Eidem sententiæ subscribit Bern. Principis error multos involvit, & tantis obest, quantis præest. Unde communis Theologorum, Bonacinae, Filliucii, Sanchez, in confessione explicandum quot exemplo seduxerit. Profectò qui pro his omnibus pereuntibus, unus pœnas persolvere debet, in pœnas non satis unus erit. Verissimum illud Gregorii : Scire debent qui præsumunt, quòd tot mortibus digni sunt, quot ad subditos perdicionis exempla transmittunt : quia pereuntium animarum sanguis requiretur de manibus eorum. Fuit qui ahenum orizâ plenum veneno miscuit, & elemosynam ad moniales destinavit ; tot mortibus dignus, quot obierunt. Est quis inceptor in repub. seditionum, in Religione muturationum ; tot mortibus reus est. In curia qui fraude viam injustitiæ sternit aliis, tot mortibus reus. Et Bernardus ejusmodi hominem ipso dæmone pejorem credit: *Vtina, inquit, soli impugnarent nos maligni spiritus cum suggestionibus suis, & nihil nocerent homines perniciosi* EXEMPLIS, *persuasombus importunis atque aliis modis: quia efficacius ac sapius ad peccandam prava hominum exempla, quàm dæmonum incitamenta perducunt, eoque efficacius, quòd qui peccat major habetur, valet enim hîc illud D. Thomæ: Peccatum tantò in aliqua persona est gravius, quanto majorem obtinet locum. Quod ore aureo confirmat Chrylost. Vulgarium hominum delicta veluti in tenebris commissa, suos auctores solos perdunt, ceterùm hominis illustris & vulgò cogniti delictum commune, omnibus damnum affert. Quod & gentilis Poëta expressit:*

————— *Velocius & citius nos
Corrumpunt vitiorum exempla domesti-
ca, magnis*

Dum subeant animos auctoribus.

Et hæc causa prostitutæ nequitæ poëtas,

olim deos mæchos, adulteros & fures induxisse, ut si hæc divi, ac domini faciant, eorum exempla homines sectari non erubescant. Præclare Seneca : *Inde etiam Poëtarum furor, fabulis humanis errores alentium, quibus visus est Iupiter voluptate Alcmena duplicasse noctem. Quid aliud est vitia incendere, quàm auctores illis inscribere deos, & dare morbo, EXEMPLO dignitatis excusatam licentiam.* Atque hinc Christianos & vel maximè Ecclesiasticos, de quibus Christus dixit : *Dij estis, & filij excelsi omnes, gravius suo pravo exemplo peccare, dilucidè ostendit Nigronius. Certè in illos meritò, cum gravi Ecclesiæ sensu, insultant hæretici, & Ethnici sic exprobrando, ut loquitur Salvianus: Vbi est Catholica lex quam credunt ? ubi sunt pietatis & castitatis præcepta, quæ discunt ? Evangelia legunt & impudici sunt: Apostolos audiunt & inebriantur: Christum sequuntur, & rapiunt: vitam improbam agunt, & probam legem habere se dicunt. Quid potest contumeliosius excogitari? sed acutius telum iidem jacere videntur, apud eundem Salvianum: Talis profectò, inquit, secta est, quales & sectatores: hoc sunt absque dubio quod docentur. Apparet Prophetas quos habent impuritatem docere, & Apostolos quod legunt, nefaria sensisse. Et Evangelia quibus imbuuntur, hæc quæ ipsi faciunt, predicare. Utinam hîc sisterent, nec ulterius effunderentur. Sed prò dolor ! in majores blasphemias prolabantur. In ipsum totius sanctitatis fontem, Christum Dominum Christianorum scandala refunduntur: Sancta, inquit, à Christianis fierent, si Christus sancta docuisset. Estimari de cultoribus suis potest, ille qui colitur. Quomodo enim bonus Magister est, cujus tam malos videmus esse discipulos? vide Christianos quid agant, & evidenter potes de ipso scire quid doceat. Ita Ethnici apud Salvianum, quorum atrocissimas blasphemias, quæ Religiosorum aures non perhorrescant ac detestentur ? sed multo magis detestanda eorum opera, quæ pernicioso suo exemplo, illos faciunt blasphemare nomen Domini.*

De brevitate vitæ c. 16.

In ascent. p. 39 I. Salvian. l. 4. de Provid.

Vide Mendosam l. 1. Reg. c. 2. an. 19. Ser. 3.

Epist. 127.

Bern. Serm. I. in Septima.

D. Thom. 2. 2. q. 100. a. 2. ad 7.

Chrylost. l. 6. de Sacer.

Juven. Sat. 14.

§. V.

*Pœna in eos qui scandalizaverint
unum de pusillis.*

DEnique pro rei gravitate, severissimè Deus hæc peccata punivit. Nusquam legitur Christus Dominus, cujusquam peccatum per seipsum punivisse, præterquam vendentium in templo; qui, teste Hieron. erant Principes Sacerdotum & legis Doctores; quod expendens Greg. Neque, inquit, frustra per semetipsum Dominus Deus nummulariorum es, & cathedras vendentium columbas evertit; nimirum significans, quia per Magistros quidem vitam judicat plebium; sed per semetipsum facta examinat Magistrorum.

Matt. 18. Qui scandalizaverit unum de pusillis his, expedit ei ut suspendatur molâ asinariâ, &c. Ubi Hieron. secundum ritum patriæ Evangelistam hîc loqui, quia gravissima crimina hoc supplicio, apud Judæos plectebantur; & tamen addit, expedit ei, ut molâ descendant in profundum, ne cadavera supernatent, & vel conspectu nostro adhuc noceant. Tâ grave est si qui paterfam. coram innocua filia licètius cum uxore agat, aut lascivos sermones effuriet, quâdoque etiam de industriâ, scintillas subministrat, ut à religione avertat. Bernard. serm. 2. de conversione S. Pauli: Horrendum penitus sacrilegium, quod & ipsum videtur excedere facinus, qui Domino Majestatis manus sacrilegas intulerunt. Horrendum facinus innocentem, integrum, omnis nequitia expertem puerum, ab Ephæbo corrumpi, lascivia ancillarum committi, Expedit ei &c. ce-reus in vitium flecti puer, ex eadem cera tam facile demonculum quâ Angelû effinxeris.

Horrendum sacrilegium, castissimam filiam, subinde Deo dicatam, nō à pastore

fed à lupō violari. Expedit ei &c. vel violatione silentii novitios scandalizare, à mortali non excusari apud Nigron. cit. invenies. Quæ cum ita sint, nemo quisquam mirabitur, atrocius quandoque in eos qui parvulis scandalo fuere, animadversû fuisse. Petrus Rex Aragoniæ quo turbas ac seditionem regni sedaret, decrevit inusitato remedio in capita sævire, ut vel sic membra enervaret. Dum seditiosos ac turbulentos parentes liberis suis, ne eorum vestigiis insisterent, in exemplum proposuit. Ad hoc principes sibi rebelles in palatium acciverat, deliberaturus cum iis, quî campana conlari posset, cujus sonus toto Aragoniæ regno exaudiretur. Convocati proceres impudenter regis consilium sannis excipiebant. Sed Rex cujusque sensum se explorare velle asseruit; ac ilico quemque in secretum conclave admissum, capite plecti, ac trunca cadavera in peripheriam, ad formam campanæ constitui jussit. Supererat princeps à rege primus, qui cruento hoc spectaculo attonitus, rogatus fuit: Ecquid huic campanæ deesse sibi videretur? Hic hære, tergiversari, jussus dicere: Egregia, inquit est, hoc tandem subtimidè pronütians, malleum, quo sonet, considerari; ad quæ Rex appositè, tu illi malleus eris, ac è vestigio & ille capite minutus, medius vicem mallei subiit. Mox interfectorum liberos Rex ingredi jubet, ad quos conversus: Cernitis, inquit, quod parentes vestri pro meritis suis supplicium luerint; si eorum exitum reformidatis, facta quoque execramini. Quod & fecerunt; ac hujus campanæ sonus, non modò Aragoniam, sed & totam Hispaniam, utinam & orbem pervaderet; utinam in omnes parentes ac principes qui parvulis scandalo sunt, pari supplicio animadverteretur, priusquam ipsa etiam summa bonitas, longè atrociori supplicio in eos desæviat.

*Nigron.
tract. ascet.
cit. x. n. 1:
p. 302.*

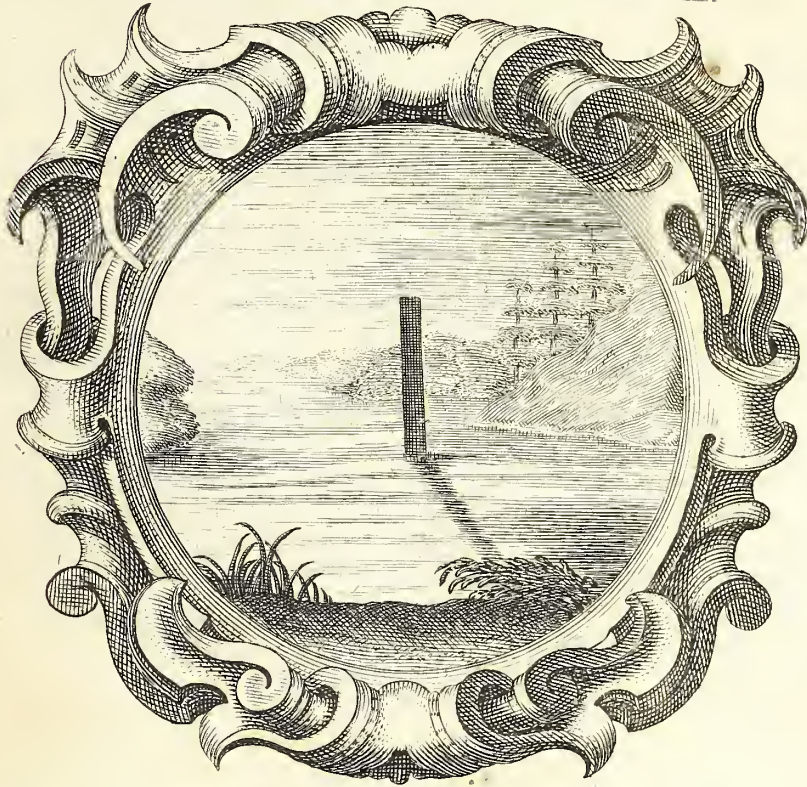
*In annalib.
Aragon.
Bonaert.
Ecl. c. 5. v.
24. pag. 709*

*Greg. l. 25.
mor. c. 14.*

EMBLEMA XXIX.

259

Nolite iudicare. Luc. vi.

TEMERE EST VISVM. *Virg. 9. Æneid.*

DOMINICA PRIMA

POST PENTECOSTEN.

DE IVDICIO TEMERARIO : quo gravissimè delinquitur ; dum ex levibus
indiciis perversè de proximo sentimus ; recta curva, ut baculum
in aqua confractum, iudicantes.

- §. I. Hoc iudicio quàm graviter peccetur, & quàm malum illud fugiendum sit.
- §. II. Iudicia maximè temeraria de viris sanctissimis quandoque habita.
- §. III. Quemque passum pro affectu iudicare, apposito emblemate exponitur.
- §. IV. Efficax SS. Patrum, ad iudicium temerarium vitandum, paranesis.

DOMINICA PRIMA

POST PENTECOSTEN.

Nolite judicare & non judicabimini. LUC. VI.

UDUS pueris per familiaris est, unum aliquem oculis strophio obligatis inter socios Andabatarum in morem, palpando discurrere, ut si quem deprehendat, sibi in ludum substituat; sed cum hæc præda à cæco indaganda sit, sæpè læpiùs dum hominem se prensare autumat, in mensam impingit; dum socium quærit, sedem aut spondam arripit. Quot hinc temerariæ conjecturæ? quot cæci ictus? & ut adhuc socium nactus sit, rogatus quem esse autumet? ex capillitio, ex vestitu, ex leuibus indiciis, palpando judicat Petrum, & est Joannes, judicat fratrem, & est extraneus.

O cæcas hominum mentes, ô pectora cæca! Consimili ludo non modò pueri & imbellis ætas se oblectat, sed & fœminæ & viri: hic ludus nimium quantum frequentatur ab iis etiam qui Critici, qui prudentes, qui scioli haberi volunt, sed in hac re prorsus cæci ac temerarij sunt: sine fundamento, ex leuibus indiciis, temerè judicando Ecclesiasticos juxta ac sæculares, ex capillis, ex vestitu, vident filiam crispo capillitio, & à natura est, habitu supra statum eleganti ac sumptuoso, & fortè jam hæc mundo illudit, & Religionem cogitat, aut parens te infcio lautam hæreditatem adiit. Vides juvenem sub vesperam ædes puellæ intrantem, mœchum judicas, in spondam impingis, in homine falleris, neptis istius istic habitat: rem collustrabit cæcum anachoretæ cujusdam judicium: hic sibi videte videbatur quendam è fratribus in ipso actu fornicationis, quod flagitium ut gravissimè

detestabatur, in homines ut putabat irrui, vehementem in eos calcem impingens, & ecce duos manipulos colligatos esse conspexit. Nossè ergo vultis quàm hic lusus omnibus in usu sit, quot cæca judicia ferantur, quot Andabatæ reperiantur? Augustinum audite: *Maxima pars generis humani indiscreto judicio ad reprehendendum prompta & parata esse probatur, cum tamen ita se velit ab aliis judicari, quomodo vult alios judicare.* Hinc statim ab initio Cain malè judicat de Abel; Esau de Jacob; fratres de Joseph; Maria de Moyle; Heli de Anna; Saül de Davide; Pharisei de Christo & Joanne.

§. I.

Qua in re quàm graviter peccetur, & quàm illud malum fugiendum sit, paucis ostendemus.

Angelicus Doctor. 2. 2. q. 60. art. 3. sic docet; cum aliquis de his judicat quæ sunt dubia vel occulta, propter aliquas leves conjecturas, dicitur judicium temerarum. Cujus primus gradus est suspitionis, dum homo ex leuibus indiciis de bonitate alicujus dubitare incipit: & est veniale peccatum, juxta illud 1. Cor. 4. Nolite ante tempus judicare.

Secundus, cum aliquis pro certo malitiã alterius estimat ex leuibus indiciis, & hoc si sit de aliquo gravi, est peccatum mortale, juxta communem Theologorum. Causam subdit D. Thomas cit. ad 2. Hoc ipso quòd aliquis malam opinionem habet de alio sine causa sufficenti, indebitè contemnit ipsum, & idè injuriatur ei. Si enim peccat apud alterum famam proximi

P. Tylingen
paradis pag
180.

Serm. 102.
de temp.

D. Thom.
2. 2. q. 60.
ar. 3 in corp.

ximi lædendo, quid ni apud semetipsum? ubi & illud maximè mirandum occurrit, nos tam pronos ac promptos esse ad iudicandum & condemnandum alios in animo, in foro interno conscientia; cum tamen in foro externo tam lentè, tam difficulter ad iudicandum & condemnandum procedatur, tam operosè causæ utrimque expendantur, tam timidè sententia de litè aliquot millium, de capite proferatur. Quinimò cuius flagitium manifestum est, eum libenter absoivere & vitâ donare, patrata scelera si non excusare, at extenuare in favorem rei, juxta leges Charitatis conamur. Ecquis nostrum posset reum flammis adjudicatum, in rogam propellere, quis è scelis deturbare? & tamen in tribunali mentis tam expediti, tam faciles sumus ad condemnandum proximos etiam non cõvictos, ea levi suspicione, ex falsa delatione, ex passione aut affectione animi, quo non semel sententiam ferimus de bonis ipsorum injustè partis, de fortunis malè acquiritis, de fama & nomine, de vita etiam animæ, imò flammis æternis adjudicamus, dignos esse in quos divina Iustitia animadvertat; occultû & arcanum illud Dei iudiciû nobis usurpantes, quod in foro externo profus ullicitum, etiam erga maximè reos & flagitiosos quia iudicium à legitimâ auctoritate procedere debet. *Matt. 22. Intravit autem Rex ut videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali, quis credat hunc non conspectum fuisse à famulis, quibus ea provincia demandata, ut convivas cogerent & pro cuiusque conditione collocarent; an mentem Regis ignorabant? minimè verò, sed iudicium illi reservabant: sic enim Paschasius l. 10. in Matt. Quia malos in conscientia intelligere non omnium est, idè hunc malum solus Deus terribilis & Rex magnus invenit; hoc tamen iudicium homo passim sibi usurpat, quod soli Deo cõpetit; in quo, ne iudices humani potestatem habent; solus enim Deus scrutator est cordis, & ut rectè Paulus: Qui me iudicat Dominus est, & ad Rom. 2. Tu quis es qui iudicas alienum servum? Domino suo stat vel cadit. Unde B. Climacus. iudicare est impudens direptio dignitatis*

divina. Audiunt aliquem subitâ morte aut violentâ obiisse, statim iudicant hanc esse vindicem Dei manû, se non dubitasse quitalis finis eos sequeretur; cû tales sepe salvi, imò sancti exiterint apud Deû. Audire lubet quid in hoc genere Spondanus Apameensis p̄sul vir litteris apud Francos celeberrimus cõmemorat: Anno 1260. Cracovia in Polonia tres fratres Wenceslaus presbyter, Wladislaus diaconus, Wislaus subdiaconus eodè die S. Dominici habitû à sancto Hyacintho susceperunt, cum que in eo sanctè vixissent, uno itè die, cùm Feria 5. majoris hebdomadæ cõmunicassent, & antè altare prostrati gratias Deo agerent, simul mortui reperti sunt; & ecce perversa hominû iudicia: cunctis, inquit existimãtibus id contigisse quod indignè cõmunicassent, terrâ profanâ sepulti sunt, donec eidè priori, tertio apparentes beatitudinem demonstrarunt; quo factum ut summo plausu in sacellû relati sint. Sic S. Ludovicus peste obiit, S. Eustachia Virgo Patavina torâ vitâ à dæmone possessa, cordi tamen à morte inscriptum nomen Jesu apparuit. Simeon Stylires ne evanesceret, à Deo impetravit ut fulmine percussus interiret. Subnectit hinc Epiphonema Raderus, *itaque reprime iudiciû quando hic, ille, & quicumque alius atroci genere mortis sublatus dicitur. Nullum mors facit impium, sepe scelerati pacatè obeunt, innocentes cû ingenti tormèto.* Ac primò quidem ut videre possitis quàm cæco modo, & quasi divinatorio hæc iudicia efformentur, ex eo sacri proverbij colligere est: *In similitudinè areoli & conjectoris, estimat quod ignorant.* Taperem aliquem involutû aut complicatum vobis propono, amabo vos, divinate quæ hinc persona, quæ historia acu depicta. Hinc videbis partem acinacis, inde pedes equi; invertis, hinc ioricâ; hinc caput, inde brachia; istic purpureo colore magnam partè occupari conspicias. Quid censeatis? quid iudicatis? indicia videtis. Iudicant conflictum, aut cruentum prælium hinc exhiberi, tapete aperto apparet S. Martinus eques, qui partè rubræ chlamydis, gladio divisam, pauperi porrigit. Tapes ille cor nostrum est, quod multiplices & abditos recessus habet, teste

Spondan so. l. a. 1272. pag. 343. Bzovius eodem anno.

In virid. SS.

Prov. 23.

Cor. 4. m. grad.

De vita spi- Francisco Sales : *Cor tuum aperi, omnes plicas*
vii. l. 4. c. 14. *demonstra, & qui avarus ac fordidus judica-*
tur, munificus Martinus apparebit. Ita

§. II.

Judicia maximè temeraria de viris san-
ctissimis quandoque habitata.

V. Hist. ele-
ganter apud
Lobb. de
fort. p. 252.

Videt quis in florentissima S. Dominici familia juvenulas formâ venustas, solas cum solo in cellâ familiariùs agentes inter se, ilico ad superiorem concurritur; quale de hoc homine judicium expectatis? sacrilegus, fornicator judicatur, excommunicatur; divinâ providentiâ rapes hic apertus fuit, & S. Petrus Martyr apparet, quem cœlites Virgines Catharina & Agnes, unâ cum Virgine Matre inviserant. Viderat quis sub obscuro vespere solitariû monachum prostibulum ingredientem; judicans illum libidinis explendæ causâ eò divertisse, monacho benè manè egredienti, quasi infami mœcho, & Apostatæ alapâ impexit: & ecce rem pando, S. Vitalis erat, qui fornices adibat, ut meretrices à turpi corporis quæstu advocaret, & prece vel pretio, vel unius noctis continentîâ pacifceretur, quam ille orando traducebat; quæ res clariùs orbi innotuit dum percussorem suum à dæmone liberavit, unde & hæc apposita in cellâ viri sancti reperta est sententia: *Viri Alexandrim nolite ante tempus judicare, quoad usque veniat Dominus.* Ita Abrahamus anachoreta, ut apostata, spectatæ cremo, militari sago ad nectæ suam, Paphnutius ad Thaidè meretricè divertit. Mitto alia, quæ copiosè congerit P. Tylingen *paradiso volup. pag. 180.* Quid vobis videtur de venutissima fœmina ad omnem elegantiam composita? post regias epulas sola cum solo viro principe, per noctis silentia clauso cubiculo, degere? quid judicatis? mulierem fortasse lascivam ad capiendas animas, aut scortum aliquod? cum interim castissima Judith de Holoferne triumpharet. Prodit puella compra, crispata, mundo muliebri splendide adornata; mollè ac lasciuâ Helenam arbitraris, & est S. Clara, quæ adhuc mundo vacans, sub pre-

Scrius in
vita S. Iban.
Eleemos. 13.
Januarij.

tiosis vestibus ciliciû gestabat, uti & B. Borgias. Viderat Anachoreta festo die Ecclesiâ ingressum Basilium Episcopû, pontificali-
bus solenniter indutum; vanitatis ac superbix illum apud se arguebat, & ecce vox audita: Plus voluptatis ipsum capere, selem quam in cella habebat demulcendo, quam Basilium in hoc ornatu. Phantasia in cœlo leonem, scorpionè, variaq; spectra effinxit, cum lucidissime sint constellationes. Ita & sceleratissimos judicant eos, qui lucet tamquam stellæ firmamenti. Vident Ecclesiasticum præfulem aliquem facie rubicunda, benè pinguem; potatorem ac belluonem judicant, & est S. Cassius Episcopus Narniensis, de quo S. Greg. lib. 3. dial. 6. refert: cum Totilas S. præfulem ut ebriosum judicaret ac despiceret. Deo permittente accidit, ut armiger Regis à maligno spiritu infestaretur. qui ad Cassium adductus, signo crucis liberatus est. Et quoties accidit rubicundum vultum à calido hepate, aut aliâ naturali causâ incendi? ex quibus patet, si in his, ubi tam manifesta signa, tam certa indicia videbântur, error fuerit, & qui scelestissimi, hominû judicio habebantur, sanctissimi apud Deum fuerint, non facile judicandum, illudque monitû Apostoli altè inculcandû: *Nolite ante tēpus judicare, donec veniat Dominus;* quâdo libri conscientiarû aperiētur, ex quibus legere & intelligere poterimus, quàm cœca, quàm erronea, quâ temeraria judicia humana fuerint; tûc apparebit alia esse judicia Dei, alia hominû: atque illud verissimum Joannis 23. pōtificis fuisse judiciû, qui rogatus, quid longissimè abesset à veritate? respondit: *judicia vulgi.* Confirmat doctrinam hanc Augustin. dicens ac docens: *Multa facta quæ hominibus improbanda, testimonio tuo (Domine) approbata sunt, & multa laudata ab hominibus, te teste damnantur, cum sæpè se aliter habeat species facti, & aliter facientis animus.* Si quis vidisset Abrahamum unigenito suo manus colligantem, stricto gladio armatum, nonne insanum aut rabidam tyrannum, barbarum maximè facinus judicasset, & nullum unquam magis heroicû, aut Deo jucundius spectaculum fuit. Si quis perversus vidisset Jacob osculantem

Barry fol
pag. 318

Tympij
signum 1

I. Cor. 4.

Boteri poli
c. ult.

Aug. lib. 3.
conf. c. 9.

29.

osculantem Rachel ad puteum, Rebeccam acceptantem armillas & in aures ab Eleazaro, qui in patria illa peregrinus & incognitus, dubio procul sinistra illi fuisset suborta suspicio de castitatis periculo; sed fine ratione & fundamento: nam quando actionis alicujus ex se indifferentis temeraria suspicio est, tum consequentia oritur mala ait Sales. Quid? quod non modò actiones indifferentes, sed sanctas pravo iudicio detorqueant: qua de re iure queritur Sidonius Apollinaris: *Quis non erubescat, cum videat sordidari virtutum sinceritatem criminatione vitiorum?* Si eligimus humilem, vocatur abjectus: Si proferimus erectum, superbus censetur. Si minus institutum, propter imperitiam creditur irridendus. Si aliquatenus doctum, propter scientiam clamatur inflatus: Si severum, tamquã crudelis horretur. Si indulgentem, facilitate culpatur. Si quietum, pronuntiatur ignavus. Si abstemium producimus, avarus accipitur. Si eũ qui prandendo pascat, edacitatis arguitur. Si eum qui pascendo jejuret, vanitatis (ut hypocrita) arguitur, hæc vulgi iudicia scitẽ Sidonius depinxit, & indies videre est: si quis paterfamilias in suos animadvertat, observans disciplinã domesticã existat, crudelis tyrannus, leo audit, everrens domesticos suos. Si quis animi sedati, lenis & in suos benignus, talis animo imbelli ac puellari, bonus saccus, bonus Heli iudicatur. Est quis in consuetudine humana gratiosus, linguã promptus; erga matronas officiosus ac perhumanus, hic de gente levi hic lascivire; si quis paucorum verborũ, homo apathos, frigidẽ & siccẽ cum fœminis agens, ille Stoicus, stupidus, mopsus audit.

Est quis bono stomacho ac obfirmatã valetudine, qui super mensam avidius vescitur & liberalius bibit, is helluo est. Alius quispiam tenuis victus, stomacho affecto, paucis contentus, hinc illinc quãdam delibans. is exquisito palato, homo deliriosus, sybarita habetur. Matth. 11. *Venit Ioannes neque bibens, neque manducãs, & dicunt demonum habet, venit Christus manducans & bibens, & dicunt vorax est, & potator vini. Quid huic critico hominum generi facias?*

Si quis Religiosus pallidus, macilentus, vix ossibus hærens, statim amici: Nepos nofter aut filius, necessariò internis afflictionibus divexatur, exedit se, melius ipsi fuisset in sæculo; cùm tamen ipse cũ Paulo exulteret in tribulatione, & Christo confixus sit cruci, per spontaneam mortificationẽ. Alius monachus præpinguis & obesus in publicum procedens, quã non iudicia objectivè mover? & hic gratia vocationis nixus, lætus in Domino, in omni rigore monastico exultat. Est qui breviter se expedit in confessione, is laxus, imparatus seu ex consuetudine accedere æstimatur. Si quis diu hæreat, Deus bone, ille ovis paschalis, quã gravia quã multa habet enarranda, & sunt scrupuli. S. Ignatius inter divinas epulas lathrymis colliquefcere torus videbatur, quod homini impio suspensionem iniecit, consceleratum esse Ignatium, qui tot lachrymis inter faciendum delicta elueret; adeò nihil tam sanctũ, de quo perverfi non secius iudicent. Idem Bern. iudicium est: *Si*

Rho ex p̃la pag. 258.

Ber. in sent.

V. Corn. in Ierem. c. 9. v. 8.

pauper es, vilẽ & abjectum reputat; si dives, ambitiosum & avarum & cupidum; si affabilis, dissolutum; si prædicator vel doctor, honoris & humani favoris quæsivorem. Si tacens, inutilem. Si jejunus, hypocritam. Si comedens, voratorem.

§. III.

Quemque passim pro affectu suo iudicare, apposito emblemate exponitur.

IN limpido fonte aut pellucido amne erectum baculum, aut regulam perfectẽ geometricam conspicaris, curvã & confractam iudicaris; sic videre tibi videre & temere est visum. Species in aquã refractæ te ludunt: quoties fit ut ex speciebus externis, ex levibus indiciis, quæ in oculos incurrunt, de actu interno, de animo iudicemus, ex iis quæ temerè visa? notum illud Apellis: ne furor ultra crepidam. Nos de externis & sensui objectis tantũ, & in his frequenter fallimur, solus Deus intuetur cor. Ergo ne ultra crepidam, ne supra ea quæ foris patent iudicare præsumamus. Vides opus, intentio latet, de qua quidam:

Virg. 9. Æneid.

Quidquid

Quidquid agant homines inventio judicat omnes.

Æster 7.

I. Reg. I.

Ab. 28.

Vidit Assuerus Aman super lectum reginæ, judicavit eum reginæ vim inferre velle, qui supplex erat. Vidit Heli Sacerdos Annam labia moventem, coniecit temulentam esse, & ferventissimè orabat Dominum: ut & Judæi signa animi gestientis in Apostolis videntes judicarunt ebrios, sed cœlesti musto.

Viderunt Melitenfes viperam adhærere manui Pauli, mox eum homicidam censuerunt, quem divina ultio persequeretur, quam ubi citra læsionem excussit, Deum proclamârunt. Vidit S. Henricus Imperator è thalamo conjugis Cunegundis per triduum aliquem specie militis egredientem, suspicatus adulterû, suspectam habere conjugem cœpit, donec se delusum à dæmone deprehendit. Venit quis seriùs in templum, judicas diu stertisse, *temere est visum* Quid si in multam noctem lucubrationes extendit: alius à concione matutina abit è templo, judicas eum sacrum negligere, *temere est visum*, quid si prius audierit, vel aliò ex devotione se conferat indulgentias lucraturus. Est quem videas omnes pauperes à se repellere, avarum ac tenacem judicas, quid si clam ad ædes privatas ad nosocomia, per manus privatas centena simul profundat, ut sæpius accidit? in his omnibus quæ vidistis, *temere est visum*.

Quòd baculus rectus in aquis curvus appareat, ex medio oritur, ad quod refringitur: ita rectè facta si in animum iracundum, libidinosum, ebriosum refringantur, omnia perversa apparent, Homo lascivus omnes alios hoc igne afflatus putat, ut Nero existimabat neminem quemquam continentem reperiri. Qui sunt qui Religiosos viros avaros judicant, qui nunquam teruncium elargiuntur. Optimè Seneca, *Quidquid videtur per humorem, longè amplius vero est. Expende illud per humorem, humeur.* Aurelius piætor omnes imagines ad similitudinem suæ Amasiæ Lucretiæ efformabat; ita homo omnia ex humore ac genio suo judicat. Rem similitudo elucidat: uti per vitrum rubrum, aut flavum prospici-

ciens, omnia judicat rubra aut aurea, ita pro affectione animi de aliis judicamus, nam ut S. Thomas: *Dum quis ex seipso malus est, talis faciliter de aliis malum opinatur, juxta illud Eccl. 10. Stultus in via ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos aestimat.* Cui congruum illud Naz. *An iis qui vertigine correpti sunt, terra fixa & stabilis esse videtur? minimè verò, sed pro phantasia sua inversa judicant: quod tam stultum, quàm si quis pro palato suo, de bonitate cibi judicet: quòd tu non vescaris perna, non bibas Rhenanum, non idèò illa in se insipida aut aspernanda sunt. Et quia talis concionator tibi non sapit, an idèò indoctus, elinguis, conciones vappii judicandæ sunt? & quis tamen hîc non liberè sententiam dicit? fœminæ, imperitiæ anus, inepti juvenes, inuptæque puellæ suam liberè censuram proferunt. Sic & scriptores vapulant, quis ille stylus est? quid in eo ingenii? illic commentator mera rapsodia, de charta in papyrum; unde qui animum ad scribendum applicat vel ad discendum, ait Hieron. *tot sibi iudices contra se assumit quot lectores (quot Auditores) quidam namque dicunt quòd profanus sit, alter quòd brevis & obscurus, hic quòd verba & voces; ejusmodi plura refert Hieronymus, quæ contra probatissimos auctores audierat judicicia. Tertullianus, inquit, creber est in sententia, sed difficilis in loquendo.* B. Cyprianus *instar fontis purissimi, dulcis incedit, sed cum totus sit in exhortatione virtutum, de scripturis divinis nihil disseruit.* Sic Socrates, ut profana misceam, à Platone reprehensus est, Plato ab Aristotele, Aristoteles ab Averroë: Cæcilius à Sulpitio: Lælius à Varro: Ennius ab Horatio: Seneca ab A. Gellio: Eratosthenes à Strabone: Thesphalus à Galeno: Hermagoras à Cicerone: Cicero à Salustio. Hi omnes suos momos habuerunt; & quid miri, si viri docti ab indoctis, sancti ab impiis, tam graves censuras subeant? cum increata Dei sapientia hominum judicicia ac censuram non evaserit, & opera Dei quis ausus sit erroris infimulare. Alphonsus X. Rex Hispaniæ, eo temeritatis devenit, ut dixerit in mundo creando*

D. Thom.
2. 2. 60.Guevar
horol. pr
cip in ar
menton.Seneca nar.
zur. quast.
d. 1. c. 6.
Sales vita
devotap. I.
cap. 1.

p. 3. c. 28.

creando si opifici adfuisset, & se consulisset, multa se Deo dissuasurum fuisse, ac pleraque meliorem in modum condenda. Hoc suum esse iudicium. Mitto momum, qui in fabricâ hominis, fenestram requisivit, quâ cor pateret. Fuit oris blasphemi homo, qui sic censuit: Deus cloacam capitis, id est, nasum mediâ facie collocavit, si ego vel architectus fuisset, vel architecto à consiliis, unum duntaxat oculum fronti inferuissem, unam aurem dextro lateri, sinistro autem collocassem nasum. Ita paulatim Critici illi in blasphemias, & in apertas hæreses prolabantur.

Hæc liberrima pro arbitrio, pro affectu cuiusque censurandi consuetudo, frequenter in mortale præcipitat. Lessius de iure & iustitia l. 2. c. 29. dub. 2. n. 21. si ex pravo affectu, & advertens signa non esse sufficientia, suspicetur de proximo grave malum, id est, quod sit illi magnæ infamiæ, est in se mortale, imò vel leve malum de quibusdam suspicari, lethale est, verbi gratiâ, virum sanctum & valde Religiosum mentiri, virum primariæ nobilitatis esse spurium, Iudæum; De Medicò vel Advocatò, esse ignarum, imperitum, uti in detractiõne peccat mortaliter. Idem docet Lugo de iure & iustitia disp. 14. sect. 2. n. 23. Sanchez selecta d. sp. 35. n. 10. quia talis suspicio procedit ex malitia, quâ quis vult ita suspicari ut eum contemnat; quæ est gravis injuria. Sic Hæretici, & Politici solent malè iudicare de viris probis, de Religiosis, eos esse impuros, avaros, quæstus & honoris causâ omnia facere. Quid? quòd

pp. l. 3. ep. 9.

S. Cyprianus hinc schismata & hæreses excitatas commemorat, dum in Criticum qui Ecclesiasticos adèd temerè sugillabat, sic calamum stringit; an ad hoc si arer charissime deponenda est Ecclesia Catholica dignitas & sacerdotalis auctoritas ac potestas, ut iudicare se velle dicant de Ecclesia, extra Ecclesiâ constituti? de sano saucii, de integro vulnerati, de sancte lapsi, de iudice rei, de sacerdote sacrilegus? quid superest nisi ut Ecclesia capitulo cedat? & lib. 4. epist. 9. unde enim schismata & hæreses? nisi dum Episcopus (& Religiosus) superbia quorundam præsumptione contemnitur, &

homo dignatione Dei honoratus, ab indignis hominibus iudicatur. Hinc fit Religiosos adèd contemni, dum quod gravius est, ejusmodi iudicia hæreticis, à Catholicis suppeditantur. Si Religiosi zelum ostendant, illos ambitiosos, omnia velle per se agere: Si desistant, jam à primævo fervore desciscere, otiosi, infirmos destituere. Si ad eos visant, testamenta conquirere iudicant; in quibus heu quoties mortaliter peccatur, & æternus reatus incurritur? horrendam vibrat hîc Chrysostrmus sententiam: Si nulum nobis peccatum esset admissum, pro hoc solo ascetic. p. 197. (de ejusmodi agit iudicio) nos gehenna tradidit, satis abundèque sufficeret: quippe quin aliorum delictis severi & amarissimi iudices residemus, nostras autem trabes oculis nostris insixas non cernimus; à quo vitio neque sæculi hominè, neque Monachum ullum facile invenies liberum, quia spiritualis iudicat omnia.

§. IV.

Efficax SS. Patrum ad iudicium temerarium evitandum parænesis.

QVare si lethalem noxam, si tremendum Dei iudicium, si gehennam effugere velimus, declinemus hoc temerarium iudicium, monente ac minante Apostolo ad Rom. 2. Propter quod inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas, in quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas; quod suis identidem B. Bernardus inculcat, & disertè sermone 56. in Cant. Cave aliena conversationis esse curiosus explorator, aut temerarius iudex; etiam si perperam quid actum deprehendas, non sic iudices proximum, magis excusa; excusa intentionem si opus non potes puta ignorantiam, puta subreptionem, puta casum; quod si omnem d. simulationem rei certitudo recusat: suade nihilominus ipse tibi, & dic: Vehemèns nimis fuit tentatio. Quid de mesecisset. si in mea fuisset potestate? dic cum Christo, qui in atroci Iudeorum scelere proclamavit, nesciunt quid faciunt. Dic cum anachoreta, de quo idem Bernardus, cum videret fratrem peccantem suspirans dixit: heu mihi! hodie ille, cras ego.

Bern. serm. 2. de resurrect.

Inhæreat illud altè D. Augustini de sermone Domini in monte lib. 2. cap. 28.

Duo sunt in quibus temerariū iudicium cavere debemus : cum incertum est quo animo quidque factum fuerit, vel cum incertum sit qualis futurus sit, qui nunc vel bonus, vel malus apparet. Quod cum semper incertum sit, numquam iudicandum est. Fieri enim potest, ut quem tu in flagranti delicto repertum adulterum iudicas, talis fuerit; sed in gratiam, etiam per actum internum redierit. Nec hæc longè quæsitæ : Phariseus damnat Publicanum ut superbum, ut raptorem, injustum, adulterum : & jam justus erat apud Deum. Simon damnabat iudicio interno Christum & Magdalenam, hic si esset propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier quæ tangit illum. Magdalenam ad Christum perfricta fronte, libidine incensam penetrasse iudicabat, & jam divino amore faucia advolarat. Alium profectò S. Joannes Eleëmofynarius sese præbuit, qui in simili causâ condemnationis iudicium planè exhorruit : juvenis impudicus virginem Deo sacram ad flagitium flagitarat, & secum Alexandriam, cum totius urbis scandalo pellexerat : nemo non juvenem illum æternæ damnationis reum, scelestum ac sacrilegum appellabat, quod cum vir sanctus audisset, graviter reprehendit, dicens: Quis vos constituit iudices? nolite ante tempus iudicare : incertum enim an ad meliorem frugem Dei miseratione non reducendus sit, & fortè jam redierit; si quis in manu vel officina artificis stipitem informem conspectum despiceret, ac flammis adjudicaret, quasi ad nihil aliud aptum, certè iudicium ejus sæpè erroneum foret, cum artifex illud lignum destinarit, ut ex eo elegantem statuam efformet; ita nemo quisquam alium contemnere, aut ut ineptum despiciere debet, cum Deus potens sit ex lapidibus, filios Abrahæ efformare.

Denique ad omnia prava iudicia declinandum, moveat nos illud Dorothei: Quæ admodum, inquit, qui bonæ complexionis & fortis stomachi est, cibos etiam durio-

res & crudiores in bonam substantiam convertit, & contra, qui affecto, alimenta bona in praxos humores; ita mali semper suspicaces, optima in partem pessimam detorquent, contrà ac homines sinceri ac pii etiam peccata excusant, ac omnia in meliorem partem retorquent. Gen. 27. Prospiciens Abimelech Rex Palaestinarum per fenestram, vidit Isaac jocantem cum Rebecca uxore sua, & dixit: perspicuum est quòd uxor tua sit. Lascivus aliquis, juvenem cum puella lascivum putasset. Sic Joseph nihil sinistri de virgine gravida cogitavit; sentiamus & nos quod olim inter Ethnicos Euripides de scriptis Heracliti auctoris obscuri, quæ ubi legit, sic ait: quæ intellexi præclara sunt, opinor autem & quæ non intellexi. Ita lectores de libris, auditores de concionatoribus, quisque de proximo iudicet: in quâ tum, ipsum novi, vir probus est, opinor autem & in aliis quæ me latent, prudenter procedere, rectè agere. Quo fiet ut severissimum illud Dei iudicium effugiamus; testante Luca: nolite iudicare & non iudicabimini. Rem exemplo concludo. Refert Baronius ex vita S. Anastasi, Monachum quemdam cum in summo otio ac desidia vitam traduxisset, in morte mirum in modum exultasse, quasi de salute sua securum; ad quem senior: frater, inquit, recordare tepiditatis & socordiae tuæ, & peccata tua detestare priusquam ad severum illud iudicium abripiaris; ad quem frater moribundus: fateor, inquit, me graviter Deum offendisse, qui per angelum suum hæc horâ chirographum mihi exhibuit, in quo omnia scelera mea exarata legi: quibus id unum respondi, graviter me quidem in vita deliquisse, sed ex quo Monachus factus sum, me neminem iudicasse, & omnem injuriam illatam ultro remisisse; ac proinde Domini Testimonium pro me stare: Nolite iudicare & non iudicabimini, d. m. i. t. t. u. r. v. o. b. i. s.; quo dicto chirographum lacerarunt, & jam securus morior, atque ita in pace obdormivit.

Luc. 6.

Rodrig. fusa.
p. 1. 4. c. 1.
&c.

Luc. 6.

Baron. tom.
ann. 599.

EMBLEMA XXX.

Fecit coenam. LUC. XIV.

HUIC PANIS SOLET ESSE VENENO.

DOMINICA SECUNDA POST PENTECOSTEN.

Eos qui indignè accedunt ad sacram coenam, iudicium sibi manducare, ac panem vitae illis veneno esse, uti Accipitri, teste Augustino, esse confuevit. Aug. lib. 4. contra Manich.

- §. I. Nihil adeò sanum, quod abutenti non cedat in venenum, nil tam sacrum, quod suum non habeat sacrilegium.
- §. II. Quòd immane sacrilegium, sacram synaxim à scelerato sumi.
- §. III. Qui indignè accedunt, iudicium sibi manducant, & vindictam Dei accersunt.

DOMINICA SECUNDA

POST PENTECOSTEN.

Fecit cœnam. Luc. 14.

INTER ea quæ Par-
rhasius posteritati
transcripsit artis sua
monumenta, illud
minimè obliteran-
dum, quo genium
sic expressit in tabulâ
ut variis spectatori-
bus varius appareret :
ridens, flens; blan-
dus, torvus; mitis, ferox;
puer, senex; prout
hinc vel illinc, obliquis
vel directis oculo-
rum radiis, conspiciebatur.
Mirandum hoc; sed
admiracionem in stuporem
vertit miraculum, quod
in pane Eucharistico
Vivero noster exhibet:
Santareti in Hispania,
inquit, sacra hostia
videnda exponitur,
in qua diversis diversimodè
se Christus spectandum
proponit: aliis in cruce
expansis ulnis sine mensurâ
misericordiae, aliis in
specie juvenis speciosi
præ filiis hominum,
nunc formâ judicis
formidandus, nunc in
resurrectione gloriosus,
quandoque totus
sanguineus ac rubicundus,
quandoque in cunis
totus candidus. Addit
Nieremb. Nieremb. :
in hoc collegio Madritensi,
duo sunt fratres Lusitani,
quorum unus hostiam
intuitus, vidit fructum
carnis candidissimæ,
alter spinis Christum
redimitum ut à Pilato,
Ecce homo exhibitus,
ita variis variis juxta
illud Poëtæ:

Difficilis, facilis, jucundus, acerbus es. idem.
Panis propositionis dicti sunt panes facierum,
quia duas facies habebant, non sine mysterio;
in Eucharistia enim Christus est vultu amabilis,
& terribilis: amabilis juxta illud: *lætificabis eum
in gaudio cum vultu tuo. Illuminet vultum suum
super nos; malis verò terribilis, juxta illud: pones
eos ut clibanum ignis. in tempore vultus tui.*
Et alibi: *vultus autem Domini super facientes
mala ut perdat, &c.* Quæ paucis complexus D. I. hom.

*Mors est malis, vita bonis, vide parvis sumptionis
quàm sit dispar exitus. Quare paucis probare
aggredior.*

§. I.

*Nil adeò sanum ac sanctū, quod ab-
tenti non cedat in venenum, nil tam
sacrum, ut ait Seneca, quod non ha-
beat suum sacrilegium.*

Appositè Pelignus vates:

*Nil prodest quod non ledere possit idem. Ovid. l. 2.
Igne quid utilis? si quis tamen urere testâ Trist.*

Cæperit, audaces instruit igne manus.

*Et latro, & cautus præcingitur ense viator,
Ille sed insidias, hic sibi portat opem.*

*Psal. 77. Eduxit eos in nube diei, & tota nocte
in illuminatione ignis. Drogo Hostiensis: Tom. 2.*

Quæ est nubes nisi sanctissimum corpus pag. 433.

tuum? in quo velatur nobis altitudo Dei,
immensitas majestatis tuæ, cujus calor
& splendorem mortalis infirmitas sustine-
re non posset, nisi mediatrix nubes inter-
posita, splendorem & ardorem tempera-
ret. Sed hæc nubes in nocte peccatorum
degentibus convertitur in columnam i-
gnis, ut rectè Orig. advertit in illa verba
Deut. 4. *Deus noster ignis consumens est,*
quæ sic vertit: *qui approximant mihi, approm-
mant igni.* Et addit: si aurum & argentum,
purgatur; si scenum & stipula, comburi-
tur. Beati igitur qui proximi sunt, & ita
proximi sunt ut ignis eos illuminet, non
adurat. Quod spectat illud Nysseni: Sicut
lumen solis, oculis sanos recreat, debiles
offendit, ignis aurum purgat, stipulam ab-
sumit; sic Christus malis in ruinam est,
bonis in resurrectionem. Aureæ Chrysof.

*Aquilas solis radius recreat, noctu us excacat.
Etenim ut Maria Oigniacensis asseruit,
Christus*

*Vivero con-
vicio divino
appendix
pag. 55.*

*Nieremb.
hist. notura
pag. 392.*

*Marial. l. 12
p. 38.*

*Psal. 20.
Psal. 66.
Psal. 20.
Psal. 33.*

Christus se non semel in Eucharistia tanto splendore radiantem exhibuit, ut omnes solis radios luce sua prorsus obscuraret. Ad lucidissimos hujus solis radios tot bubones ac noctuae haereticorum caligarunt; unde Cyprian. de coena Domini: *Veritas ab erroneis hominibus comprehendendi non potuit: & cum in sole vellet figere oculos, vim luminis non ferens, cecata est, non illuminata praesumptio, & aspectui eius lippitudo inhaesit.* Testis Hermogenes haereticus ille multum caecutiens, cum in sole Eucharistia Christi corpus non cerneret; in sole illud repositum dicebat. Sed pluribus propositum stabilire pergo: Nonne eodem solis calore linum & ceram albescere, vultus vero hominum nigrescere, ceram ac glaciem liquefieri, lutum indurari videmus?

Threat. Be-
yerlinck lit.
H. p. 20.

Virg. Eccl. 8.

Limus ut hic durefcit, & hac ut cera liquefcit Vno eodemque igni. ———

Nonne iidem fluctus quibusdam fuere in mortem, nempe exercitui Pharaonis, quibusdam in vitam? Euseb. Gallicanus: Creatura insensibilis elementi, factorem suum sentiens, transeuntibus praebet viam & c. Sic & arca quibusdam praesidio, quibusdam exitio fuit. Ex eodem fonte bibunt homines & bestiae. Joannis 4. de puteo Jacob Samaritana ait: *filius eius & pecora eius bibebant ex eo.*

Idem cibus in coenam magnam qui valentibus alimento est, confortat, & vegetat; aegris veneno est, atterit, & enecat. Idem de vino est, ut ait Augusti. *vinum quod sanus homo ad iucunditatem & confortationem; febricitans accipit, ad maiorem infirmitatem vel certe ad mortem, estque oleum addere camino.*

Botrum uno veste duo viri portabant, sed hic averfus, alter continuo aspectu solabatur. Panis optimum hominis nutrimentum, in quo robur & vita hominis, quibusdam venenum est, quis credat? Aldrovandus de animalibus asserit panem accipitri toxicum esse, & Aug. l. 4. contra Manich. *panis hominem alit, accipitrem necat.* Nec mirum, panem alicui exitio esse, cum Josue dicat de pane caelitus conspecto, *Non est hoc ad id, quam gladius Gedeonis.* Et Ber-

2. Thom.
puse. 58.
18.

nard. *nec quemquam moveat quod idem verbum dixerim & cibum & gladium quasi impossibile & absurdum.* Quod pathetica historia confirmat D. Cypr. *serm. 5. de lapsis*, ubi de femina indignè communicante, ait: *non cibum sed gladium sibi sumens, & velut quaedam venena lethalia palpitans & trepidans concidit, & quae se fellerat hominem, Deum sensit ultorem.*

Paulus de exemplis Christi agens, quibus alii scandizabantur, alii Deum laudabant, sic ait: *aliis quidem odor mortis in mortem; aliis autem odor vitae in vitam.* Vbi Chrysof. hom. 5. adducit, unguento, quod homines reficit ac confortat, fues praefocari. Et Greg. Nyss. *Quomodo*, inquit, *idem unguentum si fuerit appositum scarabaeo & columba, non idem efficit in utrisque; sed columba per bonum unguenti halitum fit robustior, interit autem scarabaeus; ita etiam magnus Paulus in divino illo suffitu & c.* Vti ex eodem odore, sic ex eodem flore apis mella, aranea venena fugit, non quod res in se mala sit, aut flos cibus hic venenum tegat, sed optimum succum aranea in venena transmutat: ita & peccator affecto stomacho ad hoc sacrum epulum accedens, omnia in fel convertit, idque quia indignè praesumens accedere, *judicium sibi manducat.* In quae verba Augustinus *Non quod res illa mala sit, sed quia malus, quod bonum est, male accipit.* Petrus Damianus: nunquid buccella quam Iudae Dominus porrexit bona fuit? sed quod erat causa salutis, illi factum est materia condemnationis.

Nyss. hom. 3.
in Cant.

Quid humano generi salubrius quam sanguis Christi? & tamen Iudaei, in suam perniciem exclamarunt: *sanguis eius super nos.* Chrysof. hoc expendens, ait: *illis ad condemnationem, nobis ad justificationem; illis ad mortem, nobis vero ad vitam.* Et confirmat exemplo fornacis Babylonicae: *Non est, inquit, sanguis Christi deterior Babylonio igne, ille scilicet sanctorum corpora in camino honorare, & Chaldaeos comburere. Quam magis sanguis ille pretiosissimus scit perdere incredulos & salvare fideles?* Diadema regium capitis ornamentum aliquan-

do Alexander adhibuit ut Lisimachi faucii militis vulnus obligaret; sed Monima uxor Mithridaris, ne in Luculli potestatem veniret, diademate pro laqueo usa est. Adeò nihil tam pretiosum, tam sacrum, quod non fiat perniciosum ac sacrilegum. Nonne lampades quæ ardent ante aras Dei & divorum, venerabile lumen habent? ad hoc tamen fur noctu templum ingressus, omnia pretiosa abstulit, subsidio lampadis usus.

Quid majori in veneratione habendum quam crux Christi, quam lignum illud vitæ? fuit tamen qui per hoc mortem homini adferre studuit. Dum crucifixi argenteum simulachrum, quod Pius V. indies exofculari solitus, ad pedes præsentissimo veneno infecit. Quo certè caput Ecclesiæ abstulisset, nisi crucifixus prodigio pedes retraxisset. Hinc meritò exclamat Philo Carpatius cap. 7. in Cant. ô rem miram? ô rem tremendam! *Hæc quæso mecum diligenter sacerdotes attendite; hæc fratres animadvertite, hæc timeate semper, & cavete periculum: ea est enim rerum divinarum humanarumque natura, ut quæ pro sua dignitate optima esse debent, eadem mutato ordine pessima fiant.* Sacriliegium ingens est SS: Hostias vel calicem Domini veneno tingere, & pane vitæ, hosti mortem inferre, fuere qui hoc ausi sunt. Henricus VII. Imp. dum die Assumptionis communicare vellet, absente confessario ejus Episcopo Tridentino, alius vir Religiosus accitus (quem subornatum voluit à Florentinis) vt coram Imperatore celebraret: qui hostiam ei venenatam porrexit, & in loco expiravit. Ita Joannes Fontanus in vita Joannis XXII. & Genebrardus. Ita teste Platina, Victor III. ubi calicem veneno infectum hausit, extinctus est. Quæ ne altiùs repetamus, ipsum sanctissimum corpus Domini, sacrarium divinitatis hæretici mille injuriis proscindunt, in lutum, in sterquilinum, equis in pabulum abjiciunt, cultus ac stylis impetunt.

Magi, venefici, inter arctissima fœdera, quæ cum dæmone ineunt, passim sacras hostias admiscunt, omnes blasphemias ac diras, in eas evomunt. Ad hæc inhörrescimus, miramur & indignamur. Thenis cor-

pus Christi equis in pabulum datum, quasi leviora sint, dum corpus Christi intra sceleratam animam velut in cloacam, immundi peccatores præcipitant, ac indignissimè tractant. Matt. 7. *Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas ante porcos.* Canibus, id est, immundis peccatoribus, ait Doctor Angelicus.

§. II.

Quàm immane sacrilegiù S. Synaxim à scelerato sumi:

QVAM Barbarum & immane fuisset si Herodes parvulum natum non occidere, sed sacratissimum corpusculum cunis extractum, in sterquilinum abjecisset. Quale sacrilegium dum venefici S. hostiam in latrinas, in lutum immergunt. Ad hæc August. audite: *quàm temerarium, quamque nefariù est cruentis manibus intemerata virginis tractare filium? quis auditus sustinet aurum? quis oculus non confunderetur ad intuitum? cujus mens non raperetur in excessum, ubi mundi pretium mittitur in sterquilinum? & ne quis dubitet, quis tale quid audeat, subjungit: non enim minus est detestabile in os pollutum, quàm in lutum mittere Dei filium.*

Criminis hujus gravitatem Doctor Aquinas ab hominis ingratitude exaggerat: *Quæ enim, inquit, potest esse major (ingratitude) quàm si quis habens Dominum, a quo accepisset quidquid boni haberet, & ipsum insuper morte suâ de suspendio liberasset, eundem dominum in stabulum immundissimum inimici sui traditione duceret, & ibi conculcaveret, rursù occideret? tantà, inquit, (verba sunt tanti doctoris) ingratitude peccant, qui corpus Dominicum sumunt in peccato mortali. Quò spectat illud psalmi: Conculcaverunt me amici mei: Et ad Heb. 10. *quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcaverit & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratia contumeliam fecerit.* Amb. Christum ille conculcat, qui eo indignè participat.*

Inter gravissima flagitia, quæ unquam non modò humanum, sed & Diabolicum ingenium excogitavit, censetur peccatum

Garassus
doct. curien-
se l. 5. ser. 29.

Lobbetij
Quæd. Dom.
2. 9. 5.

Cit. S. Tho.
opusc. 58.
c. 18.

Iudæ & Iudæorum, qui crudelissimam mortem Dei filio intulerunt. Hoc si de indignè communicantibus gravissimi Doctores asseverarint, nōne hoc temerarium facinus omnibus horrore esse debet? Ac primum quidem ipse doctor gentium: *Quicumque manducaverit vel biberit indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini.* Hieron. reus erit violati corporis & sanguinis Domini. Cyp. Domini corpus invadunt, vis infertur corpori & sanguini Domini. Amb. qui indignè Christum sumit, idem est ac si interficiat. D. Thom. mortis Domini pœnas dabit; id est, ac si Christum occiderit, punietur, secundum illud: *rursus crucifigentes filium Dei*; cujus omnia vulnera ad præsentiam homicidæ peccatoris renovantur. Sed difertissimè Chrysostomus hom. 60. ad pop. *Confidera quantum adversus proditorem indignaris, & contra eos qui crucifixerunt, itaque considera ne tu quoque sis reus corporis & sanguinis Christi, illi sanctissimum corpus jugularunt, tu verò polluta suscipis animam post tot beneficia.* Quasi diceret, si indignè suscepisti, non minus tu, quàm illi, Christum in crucem sustulisti: nam si illi qui baptismo abutuntur, gravissimè peccant juxta illud: *rursus crucifigentes, &c.* quid ni Christum crucifigere dicantur, qui non solum baptismum in quo Christi efficacia reperitur, sed etiam Eucharistiam, in qua Christi præsentia continetur, indignè tractant. August. in Psal. 142. *Accipit buccellam Iudas, & introivit in eum Satanas: quàm multos Iudas Diabolus implet indignè accipientes buccellam ad iudiciū suum, qui enim manducat indignè, iudiciū sibi manducat.* Nostis qui, & quàm multi Iudæ? quot in pauperes crudeles animo avaro, quot in proximum iracundi, animo obstinato, quot in potum effusi sine ullo vitandæ ebrietatis proposito, quot in Venerem proclives, libidinis vinculo irretiti, hoc sanctissimum corpus instar Iudæ præsumunt suscipere, teste Hieron. *Dic Sacerdos, d. Clerice, qualiter eisdem labiis filium Dei oscularis, quibus osculatus es labia meretricis, cū Iuda, osculo filium hominis tradis.* Nemo qui scelerentem animam habet, cum viro honesto propiùs agere, nedum osculari aude-

ret: Chrysost. hom. 3. in Epist. ad Eph. *Regem utique non audeas osculari, si quidem os tuum oleat graviter: & regem cælorum impudens oscularis, animam tuam vitis olente.* Tormenti genus, quod Mezentius adinvenit:

Mortua quin etiam iungebat corpora vivis. Hoc fit, dum vividum illud corpus Christi, sceleratissimo cadaveri putentis animæ coniungitur, ac mortuis quasi membris traditur uniendum: August. *Magis peccant qui tradunt Christum peccatoribus membris, quàm qui tradiderunt eum crucifisoribus Iudæis.* Hinc Trident. Sess. 13. c. 17. tam sollicitè omnes admonet dicens: Si non decet ad facras alias functiones quemquam accedere nisi sanctè: certè quò magis sanctitas & divinitas Eucharistiæ Christiano comperta est, eò diligentius cavere debet, ne in illam plenam formidinis Pauli sententiam incidat: *Qui manducat & bibit indignè, &c.*

Perfæ sellam Regis sui tam eximio cultu venerantur, ut in ea quempiam alium sedere capitale sit. Hinc illud Alexandri regium dictum, quod refert Curtius: Sedebat Alexander & admoto igne refovebat artus; cū fortè gregarius miles frigore prope enectus, & qui vix arma & seipsum sustentabat, ad castra pervenit. Eo viso Rex è sellà suà quamprimum assurrexit, torpentemque militem, & vix mentis competentem, demptis armis in sua sede iussit consistere, ille diu nec ubi requiesceret, nec à quo esset exseptus agnovit. Tandem recepto calore vitali ut regiam sellam, regemque vidit, è vestigio territus, exilivit, quem intuens Alexander, ecquid intelligis miles, inquit, quantò meliori sorte quàm Perfæ sub me rege vivatis? illis enim in regis sella confedisse fatale est, tibi salutis fuit. Sed quantò nos o superi meliorem conditione sumus, quàm miles iste! quantò sub rege vivimus benigniore! non sellam tantum regiam occupamus, ipsius Regis gremio amantissimè fovemur. Hic thronus Salomonis est, ad quem si trepidi, jejuniis exhausti, venerabundi accedimus, nobis salutis est, at si temerè, thronus hic Iconculos suos habet, & velut Persis exitialis erit. Et profectò quas pœnas tanto flagitio dignas daturus

v. elo. sq. ad Philp. c. 2. v. 9. 10. 11. v. 2. ad. 9. v. 18.

1. Heb. 6.

1. à Saure. part. 9. 66.

Virg. 8. Æneid.

V. affectiva Nicenob. 1. 2. c. 12.

Curt. 1. 8. c. 9.

daturus sit attendite: Chrysof. exponens illud: *Iudicium sibi manducat*: id est, damnationem. S. Tho. in opusc. cit. ad iudicium mortis se obligat. Suarez: ac si Christum occideret, punietur. Philo Carpatius: *Licet*, inquit, *videre quosdam ex hoc sacratissimo convivio fieri quotidie praviore, & ob id solū ad gehennam properare miserrimos, quōd ad tale ac tantū, tamq̄ ineffabile & celeste convivium, Angelorum choris optabile, immundo corde atq; sordidato audacter accedere, & insolentissime devorare præsumunt. De triplici morte quam indignè fumens incurrit.* V. Mendoz.

Diffimilis sibi videtur in passione Christus, ibi pro suis persecutoribus orat: *Non enim sciunt quid faciunt*, ibi absolvit latronem, Iudæos excusat. Hic minatur, hic reos corporis & sanguinis sui graviter iudicat, & morte æternâ damnat. An non manifestò hinc concluditur, Christianos gravius Iudæis delinquere? quid? quod Iudas semel Christum tradidit, Iudæi semel illuserunt, semel crucifixerunt; indignè verò fumentes quotidie eum produnt, quotidie crucifigunt; ut verè Tertullianus exclamavit; *Prò scelus! semel Iudæi Christo manus intulerant, illi: quotidie ejus corpus lacessunt. O manus præcidendæ? viderint jam an per similitudinem dictum sit, si te manus tua scandalizat, amputa eam: quæ magis amputandæ, quàm in quibus Domini corpus scandalizatur? sic ille. Manus tuæ sunt plene sanguine pauperum, plene sanguine vindictæ. Manus tuæ fædo tactu commaculatæ, & hoc scelus Iudæi semel, tu toties. Habes domi ancillam, quæ est dextera manus tua, quod in officinâ, in familiâ dexterrimè rem agat, affectui carnali illi suctus es, absconde eam. Amos 1. super tribus sceleribus Damasci, & super quarto non convertam eum. Rupert. per tria intelligit peccatum cordis, operis & omissionis, quæ remittantur, in quorum figuram Christus tres suscitavit mortuos. Sed quartum, ait Rupertus, hoc scelus diabolicum est. Paschasius intelligit de peccato indignè communicantis: *Quis orabit pro eo qui in Dei injuriâ ad sanctificata, ad corpus & sanguinem Christi indignus accedit? talis profectò nec Dei revere-**

tur præsentiam, nec angelorum frequentiam. Imò tales ipso dæmone peiores sunt, ille enim Dominum suum reveretur, obedit, ut patet in energumenis *Dicam*, inquit Chryf. *aliquid terribilius: non tam grave est energumenos intus esse quàm illos: demoniū enim 60. ad popul. patiente peior est, qui postquã peccavit, accedit.* Chryf. hom.

§. III.

Qui indignè accedunt, iudicium sibi manducant & vindictam divinam in se accersunt.

Hinc D. Thomas asserere non dubitavit: *Christianis maximum est peccatum, & causa plagarum, quod corpus Salvatoris indignè suscipiunt.* 1. Reg. 2. *Si peccaverit vir in virū placari potest ei Deus, si autem in Deum, quis orabit pro eo?* Glossa, quantò major gloria, tantò major offensa, quasi diceret Dominus, ait S. Thomas, parum irascor hominibus propter peccata, quæ committuntur in proximum, sed maximè eò quod peccant in Deum. Vnde cum hoc peccatum maximum appellet, secundum hoc pœnas & plagarum modum, Deum intentasse videmus. Mitto gravissimas pœnas quas in lege veteri, figuras & umbras eucharisticas indignè tractantibus inflixit, quantò magis Christiano verendum ne cum bestia montem tangente lapidetur, vel cum Oza percutiatur, aut cum Bethsamitis arcam Domini non factis dignè excipientibus, à Domino occidatur? si quis irritam legem Moyfi fecerit, sine ullâ miseratione moritur, quantò deteriora supplicia meretur qui filium Dei conculcarit? Hæc supplicia, ait Divus Thomas, possunt dici triplices plagæ. 1. Multa damna spirituum bonorum. 2. Sterilitas terræ sive caritatis temporalium. 3. Pestes corporum & strages hominum. David Ps. 68. non levem plagam eis intentat, dicens: *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum*; longum esset enarrare, quot pane Eucharistico suffocati & velut strangulati sunt. S. Bernardus fratrem quendam ob secretam culpam à sacris suspenderat, hic in magna solennitate notari timens, & r-

Suarez
3. part. quæst.
66.

Cap. 7. in
Cant.

Lib. 1. Reg.
cap. 6. ann. 24
sec. 3.

Tertull. lib. de
dolol. cap. 7.

Lib. 1. v. 116
S. Bernardus

& ruborem non sustinens, palam cum aliis accessit. Quem Bernardus intuitus, cum scelus occultum esset, repellere hominem noluit, sed intimo corde orabat Deum, ut tantam præsumptionem in bonum ejus converteret. Dum ecce sumptam hostiam homo deglutire nullo modo potuit: diu multumque nequidquam conatus, anxius & tremebundus, ore clausam hostiam servabat. Donec expletâ horâ, S. Patrem seorsim traxit, ejusque pedibus cum lachrymis ad volutus, aperto ore hostiam ostendit. Increpans autem eum absolvit, & sine difficultate recepit Dominica Sacramenta. Sed hoc singulare quod P. Gabriel de Vega, Rector Collegii Madritensis posteris reliquit:

Fuit Cordubæ homo familiæ facis illustris, qui dudum capitales inimicitias fovebat, non sine publico scandalo totius urbis. Hic ut in morbum læthalem incidit, nostrum Sacerdotem advocat, ut animum sacra exomologesi expiet; sed Confessarius illi negandam absolutionem dixit, nisi palam cum inimico in gratiam rediret, cujus inveteratum odium jam omnibus notum erat. Annuit æger, alter advocatur, & inter complures testes, alter alteri veniam rogat, & injuriam omnem remittunt. Quo factò, sacro epulo munitus fuit, eoque sumpto expiravit, ac honorificè, ut decebat, sepelitur. Quis hinc non exclamet: moriatur anima mea morte justorum: sed alia sunt judicia Dei, alia hominum. Nocte insequenti postquam terræ mandatus, en tibi duo Ephœbi, pulsant portam Collegii Cordubensis, facem manu gestantes, rogant loqui confessario defuncti, habere se rem momenti illi communicandam. Adest confessarius quem face prælucente deducunt ad summum templum, ubi hic sepultus. Dum ad fores templi ventum est, unus eorum claves Pa-

tri exhibet dicens, audacter aperiret, non esse quod timeret: hinc deducunt ad summam aram, & dant in manus clavem tabernaculi in quo hierotheca seu ciborium corporis Christi asservabatur, jubent ciborium secum deferat, illumque cum facibus deducunt ad sepulchrum defuncti, quò ut pervenit, unus eorum dixit: Pater hic conditus est Dom. N. qui ut multis adstantibus & testibus alteri ignoverit, quia tamen non ex animo, sed in corde fovit iracundiam & sic ausus est SS. corpus Domini sumere, cessit illi in judicium & in æternam damnationem, maledictum ejus cadaver adhuc in ore habet S. Hostiam, quam non valuit deglutire, sed illi fuit in laqueum. Quo dicto, pede terram pulsant, & ecce cadaver arcanâ vi assurgit, aperit sacrilegum os, & hostiam exhibet, quam Sacerdos in ciborium recondit. Tum rursus pede terram pulsantes, & subito corpus concidit in abyssum inferni, nam tumulus postero die repertus est in ingentem fossam concidisse & corpus nusquam repertum est. His peractis patrem deducunt ad Collegium & ilico disparent. Aliud longè terribilius de Udone Episcopo Magdeburgensi, Vide apud Delrio & S. Fulgosi sum. l. 9. c. 12.

Concludo cum gentium Apostolo & exclamo: ô peccatores! *Christus vobis nihil* *Ad Gal. 5.*
proderit. O sacrilegos! qui indignè de pane vitæ & sanguine Christi participatis, judicium & mortem manducatis. Et ut olim, teste Baronio, Theodorus Pontifex è calice consecrato vivificum sanguinem Christi in atramentum instillans, in Pirthum Patriarcham Constantinopolitanum, excommunicationis sententiam scripsit, haud aliter calix vitæ & sanguis redemptionis pretium, mortis æternæ sit instrumentum. unde illud: *Quæ utilitas* *Baron. 10. 8.*
an. 648. *Psal. 19.*
(in carne) quæ utilitas in sanguine meo?

EMBLEMA XXXI.

Gaudium erit coram Angelis Dei, super uno peccatore pœnitentiam agente. Luc. xv.

NON SUM QUI FUERAM. *Ovid. l. 3. Trist. eleg. XI.*
DOMINICA TERTIA
POST PENTECOSTEN.

Fit perfecta peccatoris conversio, dum membra quæ fecit servire iniquitati & vanitati, facit servire justitiæ & veritati. Mutaturque in virum alterum, haud aliter quàm arbor silvestris, in frugiferam.

§. I. Infiliet in te spiritus Domini, & mutaberis in virum alterum. *1. Reg. 10.*

§. II. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ, in sanctificationem. *Ad Rom. 6.*

§. III. *Omne corporis ornamentum ad animum referendum, exemplo mulieris peccatricis.*

DOMINICA TERTIA

POST PENTECOSTEN.

Gaudium erit coram Angelis Dei, super uno peccatore pœnitentiam agente. Luc. xv.

MASIS Ægyptiorum Rex, dum suis contemptui esset, quod obscuriori loco natus ad regium culmen erepisset, hoc consilii cœpit: ex aureo vase in quo pe-

des ablui, inque alios turpes usus adhiberi solebat, Jovis simulachrum constari, & medio urbis foro eminenter collocari iussit, quod cum omnibus Religioni ac venerationi esse animadvertit, hæc ad suos paucis verba habuit: Video vos omnes huic statuæ honorem ac venerationem deferre, non reputantes, ad quos usus antea servierit. Ita de me sentite, non recogitantes, quis fuerim, sed ad quem dignitatis gradum me fortuna evexerit. Quo tumultuantem populum sedavit. Hæc ut aliò referamus, complures hodierna die reperire est, qui antea vasa in contumeliam, dein à cœlesti illo artifice, igne charitatis expurgati, vasa honoris, & divorum simulachris simillimi effecti sunt. Hæc enim est perfecta conversio, dum in novum hominem transformamur, juxta illud vaticinium:

§. I.

eg. 10. *Insiliet in te spiritus Domini, & mutaberis in virum alterum.*

INGENIOSUM magis, an lucrosum, humanæ industriæ inventum fuerit, non facile dixero, quo silvestris & infœcunda arbor, pabulum ignis, in frugiferam convertatur: ut quæ primùm nil præter folia, & luxuriantes ramos protrudebat, iis recisis fœcundo surculo inserto, sapidissimos fructus colono refundat. Jam enim Olea-

ster in Olivam conversus, omnem succum, omnem substantiam, vigorem, virorem omnem, quem olim in silvestres ramos, nunc in uberrimos fructus insumit,

Miraturq; novas frondes, & non sua poma.

Virg. 2.
Georg.

Ambrosius l. 2. de pœnit. c. 10. refert adolescentem post amorem meretricios cœlitus admonitum, in desertum secessisse, ut lachrymis ignes restingueret; dein occasione aliqua urbem repetiisse, ac veteri amasiæ occurrisse, quæ ubi se insalutata transeuntem satis demirari nequireret, accidit ut altera vice, cum se ut ignotam præteriret, juvenem blandè compellarit. Ecquid, inquit, nosti me? ego sum illa. Cui alter: sed ego non sum ille, quem tu putas;

Non sum ille, qui solebam. *Non sum qui fueram, sed multum mutatus ab illo.* Jam enim insilierat in eum spiritus Domini, & mutatus erat in virum alterum, usurpare poterat quod olim Martianus, antiquissimus Augustini (ut ipse testatur) amicus: qui ad meliorem frugem conversus, comicum de Terentio versum, sed tamen aptissimum & utilissimum protulit: nunc hic dies vitam aliam offert, alios mores postulat. Aliæ jam illi cogitationes, aliæ aures, alii oculi, alia lingua, alii pedes, aliæ manus, alii mores, alii amores, totus alius. Chrysologus serm. 77. Mulierem peccatricem jam longè aliam depingit: Venit Maria Magdalena & altera Maria: una venit nomine, quæ nunc alia legitur in diversa persona. Venit Maria & alia Maria. Venit enim non venerunt, & cum dicit alia, in utraq; eandem mysticè designat assatu, ut aliã venisse ante fidem, aliam post fidem redituram esse monstraret. Venit mulier, sed redit Maria: Venit Maria & alia Maria. Unde Christus ad Simonẽ ait, vides hanc mulierem, quasi diceret, si ean-

Ovid. l. 5.
Trist.

Aug. Epist.
155.

dem credis, falleris. Hanc personam alterâ & eandem lex vetus novâ profopopeiâ et jam urbibus dedit: edixerat Jonas veritatis præco: *Adhuc quadraginta dies & Ninive subvertetur*; Sed falsus vates multis audire potuisset, nisi Augustinum audissent, sic sentientem: *Ego puto impletum esse quod Propheta prædixerat. Respice qua fuerit Ninive, & vide quia eversa est: eversa in malo, edificata in bono. Sicut eversus Saulus persecutor, edificatur Paulus prædicator. Unde jam alius exclamavit: Vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Christus. Tum ad Carthaginienfes convertendos hanc apostrophien habet idem Doctor: Quis non diceret civitatem istam, in qua nunc sumus, feliciter eversam, si omnes illi insanis nugis suis desertis, ad Ecclesiam compuncto corde concurrerent? nõnne dicemus, ubi est illa Carthago? quia non est, quod erat.*

Et alibi brevius in eandem sententiam: *Eversa Ninive qua mala erat, & bona edificata est qua non erat: stantibus enim moribus atque domibus, eversa est civitas in perditis moribus, hoc saluberrimum excidium evenit Antiochiæ, quæ sub annum trecentesium nonagesimum sextum regnante Arcadio, eversa est in perditis moribus, & perverfis amoribus: nam ut Augustinus loquitur; Non faciunt malos mores, nisi mali amores; edixerat & tunc Deus per virum Sanctum, urbem hanc instar Ninive subvertendam, Cum vellet Deus terrere civitatem, & terrendo emendare, terrendo convertere, terrendo mundare, terrendo mutare. Subversa fuit, id est, ut hic ait Tilmannus, sursum versa, ad cælum, ad superos, ad Deum versa, quæ est vera conversio.*

Nec quinquam vestrum huic opulentissimæ urbi malum imminere præsentit? in qua tantus in splendore vestrum luxus: tanta in exquisitis epulis affluentia: tanta in quotidianis congressibus lascivia, tanta in forensibus negotiis perfidia, ut quod de Ninive olim subvertenda Deus prænuntiavit: *Quia ascendit malitia ejus coram me, idem nonnullis Belgii civitatibus timendum sit, nisi pro muris cujusque mores subvertantur, & in aliam faciem eadem hæc respublica convertatur. Scio fuisse qui silvestri*

trunco, jam inserto fructice, in apricam malum converso, hoc lemma cortici incidere: *Alter & idem*: Ita & hæc divitiis & vitiis florentissima civitas, ubi fructus pœnitentiæ proferre cœperit, eadem & altera erit. Quisquis à licentiori vitâ, ad frugem se receperit, ad se, ad Deum conversus fuerit, jure alter & idem, utpotè in virum alterum mutatus, nuncupandus erit. Ad quam maximè fructuosam vicissitudinem ne in diversa abeamus, hoc unum requiro, ut consilio Apostoli omnia membra ac instrumenta immunditiæ & nequitiae, servire faciamus justitiæ ad sanctificationem. In quo cum vera peccatoris conversio sita sit, indubiè gaudium in cælo super eo Angelorum existet. Sed hoc aliò remittimus, ubi de fructibus pœnitentiæ, & pœnitentium lachrymis, quæ vinum Angelorum. Nos impræsentiarum ad unum hîc scopum præfixum collimabimus.

§. II.

Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ, in sanctificationem. Ad Rom. 6.

TElephus Mysiæ Rex cum Græcos ad expeditionem Troianam proficiscentes, præpedire niteretur, ne per fines suos iter facerent, ab Achille vulneratus est, cui plagæ cum præsens nullum remedium inveniretur, oraculi responsum est, fore ut eadem hastâ, quâ saucius fuerat, sanitati restitueretur. Gratiâ itaque cum Achille initâ, ab eo impetravit, ut ex hasta quâ vulnus inflatum, rubiginem sibi detergere liceret, ex qua malagma confectum ac vulneri appositum, medelæ fuit, ut de remedio amoris ille canit:

Discre sanari, per quem didicistis amare: Ovid. l. 1.

Vna manus vobis vulnus, opemq. tulit.

Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hosti,

Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.

Sic videmus ab igne lætos, manum ustam igni applicare. A rabido cane saucios, ejusdem pilis vulneri appositis sanari. Ita quæ in se maximè noxia, auxilio & remedio esse

Aug. in
Psal. 50.

Aug. l. 21. de
civ. 6. 24.

Aug. ad
Macedon.

Aug. de ex-
cidio urbis
cap. 6.

Ion. c. 1.

Corn. hic.

esse possunt, & omnia instrumenta vanitatis & nequitiae, converti possunt in instrumenta pietatis & iustitiae. Quam doctrinam Apostoli accuratè expendens Origenes, facilem nobis methodum suggerit, quemadmodum instrumenta iniquitatis converti possint in instrumenta iustitiae. Pudorem, inquit, hisce verbis auditoribus inquitit Apostolus, ut hoc saltem obsequii impendant iustitiae, quod prius impenderunt iniquitati; quasi dicat: currebant prius pedes vestri ad effundendum, nunc ad liberandum sanguinem currant. Protendebantur manus prius ut aliena diriperent, nunc protendantur ut propria largiantur. Circumspiciebant prius oculi alienum ad concupiscendum, nunc circumspiciant pauperes ad miserandam, & uniuscujusque membri ministerium quod exhibuit vitium, apertè virtutibus, & actum quem exhibuit immunditiae, ad castitatem nunc, sanctitatemque convertat. Videtur hanc iustitiam hic pro omnibus virtutibus nominasse, sicut è contrario iniquitatem pro omnibus vitium proposuisse.

Emb. de
bibus Imp.

Pedes qui ad otiosas ambulationes, ad tabernas, ad prostibula; nunc ad obeundas supplicationes, ad templa, ad conciones, ad sacram synaxim. Manus quae annulis & armillis aureis pretiosae, quandoque ad impudicos tactus protendebantur, nunc cotollamarianam redimitam pectus tondant, nunc flagello armatae in corpus sevant. Os quod lautitiis, quod crapulae, quod ebrietati indulsit; nunc inediae, nunc jejunio, assidueque temperantiae consuecat. Ita oculi, ita aures, ita omnia corporis membra, à profanis & obscenis, ad divina, ad caelestia transferenda sunt. In quo Valentinianum Imp. singulariter excelluisse narrat Ambrosius in funebri ejus panegyri: Ferebatur primò ludis Circensibus delectari: sic illud absterfit, ut ne solemnibus quidem principum natalibus, vel imperialis honoris gratia Circenses putaret esse celebrandos. Aiebant aliqui ferarum eum venationibus occupari, atque ab actibus publicis intentionem ejus abduci. Omnes feras uno momento iussit interfici. Iactabant invidi, quod praematurè prandium peteret: cepit ita frequentare jejunium, ut plerumque ipse impransus convivium solenne suis comitibus exhiberet. Scenicam cujusdam forma ac decore deperire Roma adolescenter

nobiles nunciabatur. Iussit eam ad comitatum venire; deductam tamen nunquam aut spectavit, aut vidit. Hanc doctrinam passim illi observarunt, qui à perversa vivendi consuetudine, ad meliorem frugem redierunt, & flagitia exosi, virtutem sectati sunt. Quo loco uberius Davidem scelus suum flevisse existimatis? an in templo, an in secreto cubilis oratorio, an in arcano aliquo palatii angulo? hic certè aprus lachrymis, & privato dolori locus videri posset, sed nullum aptiorem rex poenitens ad invenit, quam lectum suum, nusquam profusius flevisse dicitur, ut ipse de se testatur Psal. 6. Lavabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Hieronymus vertit: Natatare faciam. Alii apud Lorinum: Imbrem lachrymarum fundam; idque non semel, sed per singulas noctes. Ut quid hoc? lectus somno aptior, quam orationi; aptior quieti quam fletui? causam exponit Cassiodorus: quia quotiescumque David cubile ingrediebatur, quoties lectum cernebat, toties testem sceleris, toties locum adulterii, toties instrumentum flagitii, quod illi servierat nequitiae ad iniquitatem, intuebatur; hunc igitur lachrymis purgare, hunc reddere instrumentum animae poenitentis ad justificationem satagebat: Et meridò quidem lectum què noctibus polluerat, lachrymis abluibat.

Cassiod. his.

Joannis 21. Christus post resurrectionem apparuit discipulis suis, cumque in littore pransi essent. Dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his? dicit ei etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei, pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis diligis me? ait illi, etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei, pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon Ioannis amas me! contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, amas me? & dixit ei: Domine tu omnia nosti, tu scis quia amo te. Dicit ei, pasce oves meas. Ridicula videri posset quibusdam hæc triplex interrogatio, aut puerilis, uti ludibunda mater sæpius infantem rogat, num se amet, ubi amet: ut corculum monstret. Sed mysterium arcanum hic eruit Augustinus dicens: S. Petrus trina negationi, trinam reddit confessionem; ne minus amoris lingua serviret, quam timori, ut lingua quæ

Ang. tract.
123. in
Ioan.

Litteræ So-
ciet. Jesu an-
1621. P.
Suffren.

servierat iniquitati ad iniquitatem, serviret justitiæ in sanctificatione. Stupendo id sanè exemplo effecit mulier Japonensis, quæ ad fidem Christianam sub annum 1621. conversa, quotidie Jesu & Mariæ nomina toties, quoties nomen idoli, id est ad 14000. invocare consuevit: ad hoc bene mane ab Angelo sub tutelari, uti ante à malo dæmone, excitari solebat. O lingua instrumentum nequitiae! quoties hanc servire fecistis vanis & otiosis fabulis, mendaciis, perjuriis, scurrilitatibus, detractio- nibus, calumniis! converti vultis ad Deum? facite illam servire justitiæ ad sanctificationem: servite Dei laudibus, orationi, laudi proximi, Religiosorum, quorum famæ gravem notam non semel in- ussistis. Quis non miretur ænea tormenta hosti erepta, quibus tot ferreæ pilæ in fi- lios Ecclesiæ emissæ, elegantî metamor- phosi in Ducis statuam commutata fuisse? id enim verò Ferdinandus Toletanus, Al- bæ dux anno 1571. effecit, dum ex machi- nis æneis hosti in Frisia ademptis statuam suam conflare iussit, cum hoc lemmate; *Deo Patrum nostrorum*, atque in basi *Pietas* inscripta legebatur. Stupendum magis os illud quod tot calumnias, tor diras in Chri- sti servos quasi ignitas pilas emisit, de sce- lere confundi, & quasi in statuam sancti commutari. Et ut ad alia veniamus, Ber- nardus lib. de Vita solitaria: *Audiat hoc dic- tum Pauli*, inquit, *hactenus amicum corporis sui mancipium, animalis homo, qui jam incipit corpus subdere spiritui, ut delectationibus sa- culi ac carnis, tantum delectet eum de membris corporis sui servire justitiæ in sanctificationem, quantum prius delectabat, eum servire immun- ditiae ad iniquitatem*. Ita magnus ille India- rum Apostolus Xaverius, dum corpus cœpit subdere spiritui, pedes suos ad saliendum dexterimos, quosque petulanti agilitate sæpè vibrarat, jam non modò nudos per saxa, per nives, per vepres, cruentavit, sed & lumbos adedò constrin- xit, ut funes sine vitæ discrimine & absque altiori virtute eximi nequiverint. Mancipium corporis sui, multo abdomine gra- vis Dux Gandiæ audire poterat: qui ubi

Exaratus to.
I. an. 1571.
pag. 116.

in Ignatii disciplinam se dedit, mancipium illud adedò in servitutem redegit, eâ cibo- rum abstinentiâ corpus extenuavit, ut va- sti ac projecti ventris, cui lunatâ ut affide- ret mensâ opus esset, postea inanis ac fri- gidi pellem, follis vacui in morem, com- plicare habuerit necesse. Itaque subdit hi- storicus: *Alterum Franciscum abstinentia acce- pit, alterum reddidit*. Audiat hoc quisquis cupediis & splendidis epulis assuetus, & crapulam suam, duce Borgia, inediâ do- met, famem exsuccis & amaris herbis pel- lere studeat, in quibus ille cælestem dulcedinem prægustabat.

P. Rho exi-
pla pag. 80

Ingeniosus amor est, & ut furor, ita & ille arma ministrat, vertitque terrena & carnalia, in cælestia & spiritualia. Ubi hoc in Aloysio singulare, quod currenti stimulum addere posse videbatur: ipsa cal- caria pio flagello adhibuit, & nudo tergo- ri inflata, largissimè sæpiùs cruentavit. Quid mirum cursum tam citò confecisse, qui subditis continuo calcaribus ad metam festinabat, adedò etiam quæ in se profana, ad sacros usus converti posse edocuit Gonzaga, & instrumenta vanitatis, fieri posse pietatis.

Non absimile est quod refertur de Illu- strissimo quodam Comite Hispano: cho- rez ducebantur in domo Comitum de Le- mos, omnia latè cantu, fidibus, ac nuptia- li licentiâ personabant; quia tamen hæc stata erat se diverberandi Comiti dies, subit animus non interminere. Sed unde flagellum? dissimulanter in abditiu con- clave secedit, torquem aureum è collo di- rigit, nudato tergo incurrit. En

P. Rho exi-
pla virtus.
pag. 779.

— *Hos quæstrum munus in usus:* Ex quo aurum irritamentum malorum, ex quo torques honoris, ac vanitatis resse- ra, in flagellum, in instrumentum justitiæ convertitur.

Virg. 4. Æ-
neid.

Idem Catharina Pœnitens Senensis practicavit: ut enim Deo sapere cœpit, & libidines averfari, aureis catenis in verbe- ra evibratis, ac latè cruentatis, sub novis his armis Deo militare incepit.

§. III.

*Omne corporis ornamentum ad cultum
anima referendum, exemplo mu-
lieris peccatricis.*

QUæ materia vanitati aptior quàm capillitium? quot hîc technæ, quot illecebræ, quot laquei? ut meritò cincinni *locken* vocentur, quia velut quædam illicia & retia sunt, ad capiendas animas; his tamen multæ vel gentiles fortiter usæ, non ad mollitiem, sed ad animi robur ostendendum: aliæ non ad vanitatem, sed ad sanctitatem Deo consecrarunt. Laudantur Carthaginenses, quæ, teste Floro, crines suos in tormentorum vincula adversus Romanos obtulerunt. Laudantur item Romanæ; quando Galli primò in urbem impetum fecerunt: quia ut refert Plutarchus, & Capitolinus, raserunt comas, ut ex earum pretio viri militares machinas conflarent.

Laudantur Lusitanæ apud Dionsem obfidionem, quæ masculo robore præstantes, suppetias militibus, criuibus suis attulerunt, vel eis læsorum vulnera obligantes, vel bellicos funes in barbarorum perniciem contorquentes. Laudantur denique Aquileienses, tantam erga suos cives fidem servant, ut deficientibus nervis, capillos rescuerint, quibus chordæ necerentur in arcus flectendos, & sagittas emittendas. Sed hæc profana fortitudinis exempla: plures omnino sagittas, heroës animæ ad Deum convertæ, per capillos in eum miserunt. Ut ipse de sponsâ suâ contestatur: *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa in uno crimine.* Hanc laudem tot famâ & formâ præstantes filia, in sponsas Christi attonsa meruerunt. Vultis illustriores, Deo civitate Senensi Virgo Pasitea, capillo quo ad sæculi pompam sese vanè ostentat, de trabe suspendit, gravi ad pedes alligato pondere; aut pedibus de eadem trabe pendens sublimis, capillis pondera innexuit, fumoque ex accensâ subtrus palæa, pro odoris fragrantia, excruciatæ est.

Quid? quod & viri, qui cæsariem, muliebrem in morem promiserant, eandem converterunt ad Ecclesiasticorum pedes extergendos: inter hos non vulgaris notæ excelluit Robertus Rex, de quo Heldegaldus in ejus vita, sic scribit: Post mensam præparans se ad Dei servitum, Rex humilis ponebat vestimenta sua, inducus ad carnem cilicio, advocatoque clericorum collegio, centum sexaginta & eo amplius numero, ad exemplum Domini eorum pedes lavans, capillis capitis sui tergebat, & ad mandatum Domini singulos eorum duobus solidis remunerans, Clero præsentem & diacono adstantem, qui lectionem legeret secundum Joannem, in cæna Domini dictam & factam, dimittebat. Sed nihil in hoc genere illustrius quàm quod de fœmina peccatrice commemoratur, quæ vanum omnem corporis ornatum, in divinum convertit. Audire libet Greg. hom. 33. de Magdalena. *Vnguentum quod pro odore suæ carnis turpiter sibi adhibuerat, hoc jam Deo laudabiliter offerebat: oculis terrena concupierat, sed hoc jam per penitentiam conterens flebat* (apud enim oculis natura lachrymas indidit, ut unde mors oriebatur, inde vita efflueret) *capillos ad compositionem vultus exhibuerat, sed jam pedes capillis tergebat. Ore superba (lasciva) dixerat, sed pedes Domini deosculans, hoc redemptoris vestigia figebat.* Ex quibus omnibus sanctissimus Pater concludit: *Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se invenit holocausta, convertit ad virtutem, numerum vitiorum.*

Quisquis hætenus cum Magdalena servit fecit membra iniquitati; quisquis inani odorum fragrantia, fluxis florum odoramentis, sensuum illecebris nimium indulsit, nunc hoc spectet, ut Christi bonus odor fiat. Hunc spiravit Arsenius, qui à Theodosio magno delectus liberis suis Honotio & Arcadio augustis, motum magister, aulam mutavit solitudine: ubi, qui vir! sportis è palmæ folio texendis aulicas manus attrivit; porro opus est, prius palmæ folia aquâ macerari, in qua tetrum odoris virus relinquunt, ideoque eam, tantum abest, ut effuderit, ut potius arctâ in cellâ

*Novar. nuptiales aquæ.
l. 7. n. 215.*

*rus l. 2.
5.*

*idarium
ndosa
. 299.*

m. 4.

*ho ex.
pag. 780*

cellâ penes se seruari. Ubi rogatur quid ita reponit: ut corpus olim aulicis unguentis delibutum, & odoris illecebras hac mephiti & putido narium tormento expiem, & puriores cœli auras aliquando hauriam. Sic spiret, eò quisquis aspirat.

Si quis oculos in illicita coniecit, nunc ex iis fontes derivet lachrymarum. Si quis capillis animos hominum irretiuit, nunc iis stringat pedes Christi. Si quis ore impura tot oscula fixit, nunc illud plagis Domini exofculandis affigat. Denique quot in se quilque habuit oblectamenta, tot de se faciat holocausta.

Chlodovæus dum baptismatis fonte lustrandus esset, S. Remigius curavit ex una parte fontis, collocari imaginem crucifixi, Deiparæ ac sanctorum, aliaque Ecclesiastico ritui vasa sacra adhiberi solita. Ex altera verò parte, idola, signa superstitionum, quibus fidem adhibuerat; tum conversus ad Regem dixit: *Incende quod adorasti, adora quod incendisti.* Tu adorasti Jovem, Mercurium aliosque Deos, eos destrue & in ignem conjice. Christi in crucem suffixi, aliaque sanctorum imagines, destruxisti, combussisti, illas cole, istam adora. Fecit, atque omnia instrumenta nequitiae, omnemque idolorum cultum in veram Religionem convertit, totque obtulit holocausta, quod destruxit idola. Tu Plutum, tu Bacchum, tu Venerem veneraris & adoras: *Incende quod adorasti.* Hoc Pelagiam, hoc Thaida factitasse legimus, dum quæstu meretricio quidquid mundi muliebris, quidquid pretiosarum vestium circumferebat, in fornem palam congestum laculento rogo incendit; quotque habuit ornamenta vanitatis, tot obrulit holocausta pietatis. Huc referri possunt, qui auro gemmisque contextas pallas, damascenas cyclades, à corporis cultu ad divinum transtulerunt: quemadmodum Ludovicum XIII. Franciæ Regem fecisse legimus, qui cum Bearniam Galliarum Provinciam victor ingressus esset, à populo umbellâ auro gemmisque pretiose intextâ donatus, hanc piissimus Rex Eucharistiæ hostiæ per urbem deferendæ triumphandus consecravit. Præ-

celluere & hac pietate ævo nostro Albertus & Isabella Belgarum Principes, Ferdinandus Cardinalis, aliique, quorum Regiæ magnificentie ornamenta in Virginem Hallensem collata, annales testantur: quibus jure meritissimo Piccolomineus Dux Amalphinus accensendus, qui nuperrimè, inter auratos equites adscitus; vestem perquam splendidam ei dignitati congruam, matri misericordiæ in æde Societatis transcripsit, in apparatus aræ concinnè adaptatam. Longum esset recensere, quot nobiles genere & formâ filiæ, pretiosa corporis indumenta, mundo spreto, templis & aris in pia anathemata contulerunt, in quo unam præ cæteris excelluisse comperio: an. 1624. nobilissima matrona, non sanguine tantum & opibus, sed & ingenio florens, novum vestimenti genus invenit, tantæ concinnitatis & elegantiae, ut omnium oculos, in sui spectaculum raperet: mirabantur aliæ foeminae non solum vestis pretium & artificium, sed felicitatem ingenii, quæ hoc artificii excogitasset. Palla erat perquam spatiosa è purpurâ sericâ: hanc acu pinxerunt ex auro tres phrygiones, qui annum & amplius huic vesti assiduam operam impenderant. Ad cycladem hanc seu pallam additus thorax, foeminae habilis ex eodem purpureo serico, aureis filis pictus. Primò autem die quo hanc vestem matrona illa induerat, observavit nimium in se oculos convolare, timuitque ne aliæ atque aliæ novi artificii curiositate ductæ, imitari vellent. Itaque ne facere rogaretur, quod recusare vix posset, hortante vehementer conscientia, vestem illam unico die spectatam, & semel exutam, nunquam induit amplius, sed pio consilio: *Quod superbia fuerat instrumentum, religiosa liberalitatis & elemosynæ ornamentum esse voluit*, & illum omnem mundum, Mariæ Magdalena in templo quodam obtulit & sacravit. Porro ex hac una tam pretiosa veste, altari sacrum frontale seu pallium, sacerdoti indumentum, calici velum, libro missali regumentum, sanctissimæ Eucharistiæ amiculum, confectum est.

Quamobrem ut in unum omnia conferam,

Drexel.
Trismegist.
l. 3. c. 10. §.

ram, & in una muliere peccatrice vos omnes convertam, aureum ejus conversionis elogium ex Chryostomo audite, qui oratione de S. Philogonio, sic in Magdalenæ laudes excurrit: Etenim per quæ deceperat homines, per eadem paravit remedia pœnitentiæ, per quæ convocarat oculos intemperantium, per hæc emisit lachrymas. Per capillos arte compositos multos illexerat ad peccatum, per eisdem, pedes absterfit Jesu. Unguento multos inescarat, per hoc pedes ejus unxit. Proinde & tu quibus rebus provocasti Deum iratum, per has rursus reddas propitium. *Provocasti illum pecuniarum rapinâ; per easdem illum reconcilia: camque & raptâ restitueris illis, quos injuriâ affecerat, & alia insuper addideris, dicit juxta Zachæum: reddo tibi quod rapui quadruplum. Provocasti lingua maledicentiâ, multis contumeliâ affectis, nunc puras emittas preces, benedicens maledicentibus, laudans vituperantes, gratias agens injuriam inferentibus. Hac non egent multis diebus annisque, sed solo animi proposito. Vnico die perficiuntur. Ita regius psaltes subito mutatus in virum alterum: Dixi, nunc cœpi: hæc mutatio dextera excelsi.* Hoc animi proposito fuit illud viduarum decus Paula, quæ irruente in se spiritu Domini, mutata est in aliam: Turpanda, inquit, est facies quam contra Dei præceptum purpurisso, & cerussâ, & stibio sæpè depinxit: affligendum est corpus, quod multis vacavit deliciis; longus risus, perpeti compensandus est fletu; mollia linteamina, & serica, & pretiosa, asperitate cilicij commutanda. Quæ viro & sæculo placui, nunc Christo placere contendo. Dixit & fecit. Vos verò Martyres mundi, mancipia diaboli, quæ per diem tot horas ad crytallum faciem expolire consuevistis, nunc eam, ad lividum Christi vultum & spinosum verticem adaptate. Corpus splendide enutritum, & in molli strato lascivians: nunc inediâ exhaustum, & de storeâ sine plumis in cælum evolare condiscat. Quæ viro, quæ sponso, quæ mundo heri placere studuit, hodie cælesti sponso placere contendat; in quo, si velit, Iuliam Augusti filiam, longè antecellet. Hæc enim, cum nimio luxu vestium patris indignationem incurrisset, eaque pro-

pter graviter increpita fuisset; postero die modesto habitu in Augusti conspectum venit, qui habitum simplicem ad eò alteri disparem admiratus, mirificè eam collaudavit. At illa vanitatem priorem hoc dicto purgavit: Heri me viri oculis ocnavi, hodie patris placere studui. Ita quæ heri, quæ nudius tertius, quæ jam tot annis diabolo, mundo, carni, vos ornastis, hodie ad Christum nudum conversæ, ei pœnitentium habitu placere contendite. Nec est quod quis hîc vilem lacernam aut sacco erubescat, quem David pœnitens cum purpura commutavit, ut râtò abjectiori habitu se homo Deo prosternat, quâto superiori cultu sese efferendo, Deum, hominesque despexit. Exemplo hæctenus inusitato esse poterit vici potentissimi Senatoris Veneti jam supplicis habitus. Ferrariam Veneti occuparant, cum in eos Clemens V. fulmen jecit excommunicationis, ne eo arderet respublica Catholica, legatos mittunt Avenionē ad summum pontificem; à quo tamen nec audiri illi, nec admitti. Id ubi ex iis sensit senator unus, canina pelle se ipse induit, abjecitque sub mensam, atque ex ea de improviso erupit, stupente qui assederat pontifice, qui ea demissione permotus, & vincula sustulit excommunicationis & supplicem paternâ gratiâ ac donis oneravit. Haud aliter ubi quis vana sui opinione turgidus, & superbo vestium luxu splendidus, sese ad incultum habitum abjicit, & luætuosis in fordibus ad Domini pedes supplex obsolescit, tum denum eam, quam à Deo exposcit veniam impetrat, & vindictis iram avertit; insuper non Chananeq̄ instar catellæ, eum mensæ suæ Regiæ micis dignatur, sed splendidissimo sacræ synæxeos epulo reficere, ac æternis secum cæli deliciis perfrui concedit.

Hoc verè converti est ad Dominum Deum suum. Hoc est mutari in virum alterum. Hoc est Oleastrum in frugiferam olivam, Saulum in Paulum, vel ut Augustinus loquitur, lupum in ovem commutari. Hoc est Æthiopiis mutare pellem suam. Hoc est mulierem peccatricem, in Christi sponsam adoptari. Quæ qualis

Amb. ad
Virginem
lapsam c. 8.

Psal. 67.

& quanta sit metamorphosis, nunquam clariùs eluceſcet, quàm ex Ambroſio, contraria inter ſe componendo, qui ad Virginem lapſam ſic ait, *Vnde incipiam? quod primum, quod ultimum dicam? bona commemorem quæ perdidisti, an mala deſteam quæ invenisti? eras virgo in paradiso Dei, utique inter flores Eccleſiæ, eras ſponſa Chriſti, eras templum Dei, eras habitaculum Spiritus Sancti. Et cum dico toties eras, neceſſe eſt ut toties ingemiſcas, quia non eſt quod fuiſti. Incedebas in Eccleſiâ tanquam columba illa, de qua ſcriptum eſt: Penna columba deargentata. Splendebas ut argentum, fulgebas ut aurum, quando cum ſincera conſcientiâ procedebas. Eras tanquam ſtella in manu Domini, nullum ventum, nullas belli nebulas pertimeſcebas. Quæ eſt iſta ſubitanea converſio? quæ eſt iſta repentina mutatio? De Dei Virgine facta eſt corruptio ſatana, de habitaculo Spiritus Sancti, tugurium diaboli. Quæ incedebas ut columba, nunc lates in tenebris ſicut ſtellio: quæ fulgebas ut aurum propter virginitatis honorem, nunc vilior facta eſt luto platearum, ut etiam indignorum pedibus conculceris. Quæ fueras ſtella radians in manu Domini, veluti de alto ruens calo, lumen tuum exſtinctum eſt, & converſa eſt in carbonem. Habes animam, meretricem Babylonicam, quæ à veritate ad vanitatem, à juſtitia ad peccatum, à fonte vitæ æternæ, ad cisternas & cloacas mudi, è cœlo, in omnium vitiorum cœnum miſerrimè prolapſa eſt: nunc ejus quàm ſtupenda, quàm præclara, quàm in cælum efferenda ſit converſio, attendite: unde incipiam? quod primum, quod ultimum dicam? mala commemorem quæ effugiſti, an bona deprædicem quæ invenisti? Eras filia Babyloniſis miſera, utique cœno libidinis immerſa: eras cloaca ſordium, eras charybdis animarum, eras proſtibu-*

lum dæmonum. Eras teterrimi hoſtis mancipium. Et cum toties dico eras, neceſſe eſt, ut toties Angelis congaudeas, quia non eſt quod fuiſti. Incedebas in hac torrida mundi Zona, tanquam Æthiopiffa, quæ ut ſcriptum eſt, poteſt mutare pellem ſuam. Squallebas ut hara, fœtebas ut cloaca, quando cum cauteriſatâ conſcientiâ procedebas. Eras tanquam lupa inter oves Chriſti, quam oves & agni pertimeſcebant. Quæ eſt iſta lubitanea converſio? quæ eſt iſta repentina mutatio? de meretrice ſatana, facta eſt ſponſa Chriſti, de tugurio dæmonis, habitaculum Spiritus Sancti. Quæ incedebas ut Æthiopiffa, nunc dealbata eſt ſuper nivem. Quæ fueras vilior luto platearum, nunc fulges ut aurum propter charitatis ardorè. Quæ caliginofos Erebi carceri deſtinata, nunc ut ſtella matutina fulges, & exſurgis è medio nebulae. Quæ fueras pabulum ignis infernalis, facta eſt ſeraphin, cæleſtis amoris flammis exardeſcens. O ter quaterque beata illa anima, quæ de terris, partâ ab orco victoriâ, ad cælos au-guſtum tranſmiſit triumphum! quæ ubi priſtinas humi voluptates deſpuit, mentis aciem in cæleſtium deliciarum contemplationem deſigit. Quis modò ſuperne civitatis gaudia enarrare ſufficiat, exultantium Angelorû feſtos choros explicare, communem ſanctorum omnium lætitiâ, oculis auribuſque haurire, ipſius denique numinis, de oviculæ deperditæ, ſuis jam humeris ſubſidentis ſalute, gratulationem eloqui? excedit vires, omnem vim eloquentiæ humanæ tranſcendit. Itaque cum ſanctâ illâ animâ, præ admiratione, & inenarrabili gaudio exclamo: *Hæc mutatio de-
tera excelsi.*

EMBLEMA XXXII.

Nihil cepimus. Luc. v.NIHIL OMNIBVS. *Virg. II. Æneid.*DOMINICA QVARTA
POST PENTECOSTEN.

Humana omnia, opes, honores, voluptates sapienter Sapiens NIHIL esse duxit. Quare qui hæc prece vel pretio sectantur, iis passim, ut in fortilegio, *nihil omnibus* obtingit.

§. I. Divitias nihil esse duxi. *Sap. 7.*

§. II. *Honores ac dignitates nihil esse.*

§. III. *Voluptates denique, ac omnia quæ in mundo sunt, nihil esse.*

DOMINICA QVARTA.

POST PENTECOSTEN.

Nihil cepimus. Luc. v.

YTHAGORAS non incitè mundum sortilegio comparavit; quo intuentiū oculis exposito, quemque percūctare quid experat? miles oculos in baltheum: puella in speculum: Ebriofus in capacem cyathum: lascivus in nudam tabulam: avarus in torquem aureum: alius in alia se coniecisse fatebitur; eò pecunias deponunt, exponunt, & præter nihil in schedâ vacuâ, passim referunt. Hunc sortis ludum stultis mortalibus mundus proponit, quorum nonnulli divitias, alii honores, alii voluptates avidissimè experunt, quas vix è millibus unus attingit, plerumque NIHIL OMNIBVS obtingit, & quibus quid sorte obigit, ii verè *Latantur in NIHILO*, cum omnes mundi divitiæ nihil, dignitates nihil, deliciae nihil, humana omnia nihil, ac nihili ducenda sint, ut comprobare aggredior. Ac primum quidem de divitiis hoc Sapientis iudicium est:

§. I.

Divitias nihil esse duxi. Sap. 7.

Amplissimum, illud sapientissimi Salomonis imperium Reginam Saba meritò excivit, & in stuporem adduxit: Equis enim non obstupescat mensam regiam, in quam in dies farine coros sexaginta (corus autem mille libras continebat) boves domesticos duodecim, campestres viginti, arietes centum præter alticulum ac ferarum, quæ venatione capiebantur, co-

piam immensam, insumebat. Omnia quoque *vasa convivii regis erant aurea, & vasa domus saltus libani ex auro purissimo.* Et omnes has divitias, inquit Salomon, NIHIL esse duxi. *Habuit quoque Salomon, quadraginta millia equorum in stabulis: & curruum equitumque duodecim millia, ad septingentas suas concubinas reginas devehendum, ait Cornelius, & hæc omnia NIHIL esse duxit. Tributum verò quod annuè regi pendebatur, erat sexcenta sexaginta sex talenta auri, id est, unde cics centena millia ducenta & octo scutorum Romanorum millia & septingenta octoginta. Tantamque copiam præbuit argenti in Ierusalem, quasi lapidum.* Unde subditur, *Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terræ præ divitiis & gloria.* At ille tantam, tamque immensam auri argenti que copiam nihil esse duxit. Quisquamne mortalium arcas auro & argento oppletas, saccos ducatis & pataconibus plenos, nihil esse ducat? nihili prorsus faciendos sapientissimus rex denud inculcat, dicens: *Est tibi NIHIL in sacculo.* Quid? an non idem pecunias omnibus præpollere, & quodammodo imperare dixit Ecclesiastes 10. *Pecunia obediunt omnia? an non hominis substantiam eas Evangelista pronuntiavit, quam prodigus à patre extorsit & concoxit vivendo luxuriosè? & quisquam qui vel limen licei trivit, substantiam accidens, imò, merissimum nihil affirmare non dubitabit? hujus quam paradoxam ducis, doctrinæ Magistrum, regium psalterm auctula: Substantia mea, inquit, tanquam NIHILVM ante te.* Et qui in substantia divitiarum suarum spem ac fiduciam ponunt, ii, Jsaia attestante, *confidunt in NIHILO.*

2. Par. 9.

Sap. 7.

2. Par. 9.

2. Par. 9.

v. Vitalpat.

10. 2. P. 507.

2. Par. 9.

Ecc. 10.

Luc. 35.

Psal. 38.

Isa. 58.

Virg. 11.
Æneid
Amos c. 6.

Corn. in c. 1.
v. 2. Eccles.

Causam

Causam nostis quare Salomon divitias nihil esse ducat? quia vidit NIHIL permanere sub sole, sed omnia fluere. Unde Augustinus ad illud Psalmi 61. *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. Non immerito, inquit, ipsa pecunia rotunda signatur, quia non stat, sed subito è manibus effluit & evanescit, ipsique eucliones cum divitiis suis, Ad NIHILVM devenient tanquam aqua decurrens, aut etiam ocyus, ut alibi docet, quemadmodum fumus deficient.* Prudenter quis omne aurum suum nihil esse duceret, si illud in fumos evanescere cerneret. Hujus rei testis historicus, qui rem penitus examinavit, è fumo nobis lucem ostendet. Refert is Lugduni in Anglia numerari officinas supra septem millia, in quibus ab aromataris, apothecariis, tabernariis &c. tabacum venditur. Facit autem compitum ut si quæque officina in singulos dies recipiat medium aureum, id est, 25. asses, quotidie expendentur in fumos septem millia mediorum aureorum, summa verò octo millium septingentorum & 50. florenorum. Annuè autem hæc excresecet in unum & triginta vasa auri, nonaginta tria millia, septingentos quinquaginta florenos, quid per annos complures, quid per universam Angliam, quantumque auri in fumos, in nihilum evanescit? hæc miramur & omnes divitias unà cum supremo halitu oris, è manibus evanescere & in nihilum abire non cogitamus; quam tamen lectionem non semel filio ac nobis omnibus occinuit David: *Dormierunt omnes viri divitiarum, & NIHIL invenerunt in manibus suis.* Omnes, omnes nihil inveniunt. Olim quidem apud Ethnicos in more erat, sepelire mortuos cum nauilo in manu, quosdam cum annulis ac pretiosè vestitos, at modò ex tot millibus aureorum, ne teruncium inveniunt, omnes viri divitiarum in manibus suis. Qui cum Lucullo tot chlamydes possidet, quot dies in anno, quæ tot holoteticas cyclades, quot habet natura colores, inde NIHIL secum auferet.

Nil feret ad manes divitis umbra suos.

Haud ullus portabis opes Acherontis ad undas,

Nudus ad infernos cogar adire lares.

Idque omni dubio procul certissimum esse Paulus affirmat: *NIHIL enim intulimus in hunc mundum, haud dubium quod nec auferre quid possumus.* Nullis veterum aut recentiorum annalibus compertus est infans cum nummo in manu, aut monili è collo in lucem prodire, aut quidquam in mundum adferre: ita nihil auferre poterit. Confirmat id ipsam Jobi testimonium: *Dives cum dormierit NIHIL secum auferet, aperiet oculos suos & nihil inveniet;* mirandum ait Greg. *Cum dormierit aperiet oculos & NIHIL inveniet: ad dormiendum oculos claudimus; sed cum corpus obdormiscit in morte, anima evigilat in verà cognitione, quia quales sint res verè cognoscet, acuto mentis oculo humana omnia, fixa, caduca ac merum nihil perspicendo.* Ubi in exemplum divitem Evangelicum inducit: *Epulo mortuus aperuit oculos, & vidit Lazarum, quem nunquam antea videre voluerat.* Luc. 16. *Dum esset in tormentis vidit Lazarum. Sed NIHIL invenit in manu sua ille dives.* Qui tot cantaris ac pateris se ingurgitare consueverat, ne haustum frigidæ reperit: è tot cadis ac cellis musto spumantibus, ne guttam aquæ, ex tot cupediis & exquisitis ferculis, ne micam, sed NIHIL invenit in manu sua ille dives.

Compello vos divites ac potentes sæculi, priusquam:

In æternum claudantur lumina noctem.

Priusquam obdormiatis in morte, ut evigiletis & oculos aperiatis: ut cum Salomone omnes has divitias nihil esse ducatis, illas ut nihilum despiciatis, & æternis inhiare velitis, tot illustrium virorum exemplo, qui divitiis si affluerent, cor non apposuerunt, sed quemadmodum Jsaïas ait: *Quasi nihilum possederunt,* ut Deum, ac in Deo omnia possiderent, juxta illud Apostoli: *NIHIL habentes, & omnia possidentes.* *Piet met alien.* Inter quos meritò annumerandus intimus ille Dei amicus Moyses, Num. 20. miserat legatos ad regem Edom, ut per terram ejus transire liceret, testatus quòd de agris aut vineis ac universis divitiis ejus nihil delibaret; cujus continentia rationè reddit Paulo Hebræus, & sic Moy-

1. Timot. 7.

Job 27.

Greg. l. 18. mor. c. 12.

Jsa. 63.

1. Cor. 6.

Philos. quod Deus immortalis, sem

ug. in prol. cal. 83.

cal. 57.

cal. 36.

de deglijck. et van on. tijd by arnabas Rijke.

cal. 75.

b 27.

vid l. 5. rist. el. 14.

v. Mend. fa- sem loquentem inducit: *Nam ista*, inquit,
 sè in lib. reg. *tibi chara, omnino nihil sunt.* Quare
 t. 1. p. 561. *Sis pecore & multa dives cellure licebit.*
 Horat. Epod. Possideas Cræsi & Pygmalionis opes,
 4. omnia ista tibi chara, *Omnino nihil sunt.* Est
 Cap. 8. qui apud Oseam sibi gratulatur, *Dives esse-*
 ctus sum, inveni idolum mihi. Sed & ignorat
 1. Cor. 8. ille quid Paulus ait: *Quia idolum nihil est.*
 Moyse regius psaltes accensendus, qui in
 tantis opibus plus vice simplici se paupe-
 rem ac nihil habentem proclamat: adver-
 tit hoc Basilius in Psal. 9. expendens illud:
Factus est Dominus refugium pauperi. Ubi se
 pauperem deprædicat, cum facer textus
 hoc de illo elogium contestetur: *Mortuus est*
 1. Paral. 29. *David in senectute bona, plenus dierum, & divi-*
 tiis & gloriâ. Tantis divitiis filio relictis, ut
 omnium hominum conceptus, teste Vi-
 lalp. 10. 2. lalpando superare videatur. His tamen af-
 fluens: *Sapientem David pauperem se, & tenuè*
 pag. 506. *appellat; quamvis regis circumfluere opibus ac*
 Basil. in *divitiis. Vt potè cui certo certius constaret omnia*
 psal. 9. *humana visum pulverem, NIHILQUE esse.* Hoc
 ab illo edoctus sapientissimus filius, sacrum
 istud Proverbium evulgavit: *Est quasi dives,*
 cum *NIHIL habeat.* Quod exponens S. Hu-
 go Carenlis: *Est, inquit, quasi dives, sed non*
 Prov. 13. *verè dives, quasi tantum divitias hujus mundi*
habet, cum NIHIL habeat.

S. II.

Honores ac dignitates nihil esse.

ERit fortasse qui cum Sapiente divitias
 nihil, aut meras sordes esse ducat, nisi
 honores ac dignitates accesserint. Hic
 principis dynastæ in aula Assueri sensus
 fuit, Æstheris 5. *Exposuit Aman magnitudi-*
 nem divitiarum suarum & filiorum, & cum hac
 omnia habeam, *NIHIL me habere puto, quam-*
 diu video Mardocheum Iudeum sedentem ante
 fores regias.

At si usquam locum habeat propo-
 situm emblemata de fortilegiis, in honore
 adipiscendo quàm maximè valet. Si offi-
 cium militare, forense, aulicum, Ecclesiasti-
 cum vacet, mille millibus expostis concur-

runt, & unus accipit bravium: quorum in-
 sanum ambitum lufit ille, qui in tabula ge-
 nium depinxit, unâ manu coronam; alterâ
 prolixam chartam, refertam innumeris
 Zero tenentem, cum hac epig. *Aut Cesar,*
aut NIHIL: alii eandem sortem subeunt:
 aut prætor, aut nihil: aut præses aut nihil:
 aut præsul aut nihil: ex his unus dumtaxat
 dignitatem obtinet, alii omnes laborantes
 nihil capiunt, *in vacuum currunt.* Et ut Poë-
 ta canit:

———— Nihil omnibus actum

Tantorum impensis operum; ac opum.

Nunc verò, si & eum qui prætoriam, sena-
 toriam, patriciam aut Episcopalem digni-
 tatem indeptus est, merum nihilum acqui-
 sisse demonstraro, nonne omnes honores
 nautici, flocci, inò nihil faciendos esse fa-
 teamini necesse est. Ubi quis è plebe in se-
 dilia irrepsit, ubi in subsellia senatoria.
 aliumve honoris gradû emerfit, tum enim
 verò sibi aliquid esse videtur; cum tamen
 Apostolus eos gravissimè doceat exerrare:
 ad Galatas 6. *Qui se existimat aliquid esse cum*
NIHIL sit, ipse se seducit. Ergo nihil est syn-
 dicum esse? nihil est, ærarium esse? nihil
 est, senatorem esse? nihil est consulem esse?
 tutus ordo senatorius nihil est? nostis re-
 ceptam horum quatuor characterum S. P.
 Q. R. expositionem? fuit qui sic interpre-
 tatus est: *Sabinorum, Populo, Quis, Resistet?*
 aptè responsum iisdem literis: *Senatus, Po-*
 pulus-Que, Romanus. alter exposuit: *Sancte*
 Pater, *Quare, Rides,* cui Papa retrogradè in
 pasquillo: *Rideo, Quia Papa Sum.* Ven. Beda
 sic vertit. *Stultus Populus, Querit Romam;*
 Sed ad sensum nostrum concinnè nobilis
 Francus has quatuor unciales literas S. P.
 Q. R. Italo Rempub. Romanam jactan-
 ti, dixit significare: *Si Peu, Que, Rien:* Totus
 enim Senatus Romanus, & Hispanus, &
 Francicus, ejus judicio nihil erat, omnes-
 que illos qui eò aspirant, *Currere,* ut Paulus
 ait, *propter aliquid quod non sit.*

Idem de dignitate Equestri, patricia,
 ac regia sentiendum est: ubi enim Chri-
 stus tot miranda patrarat prodigia, omni-
 que populus ad eum conflueret, & non
 semel regem facere decrevisset, quanti
 omnem

v. Poiters.
 larvam pa
 210.

ad Gal. c. 1

Virg. l. II.
 Æneid.

Tuningij
 apoph.
 pag. 81.

1. Cor. 19.

omnem hunc populi plausum ac honorem sibi exhibitum duxisse arbitramini? ipsum audite: *Gloria mea NIHIL est.* Quid ni potentiam ac dignitatem omnem monarchicam mortales nihil esse dispiciant, & pro nihil despiciant.

Omniem Regis Hispaniarum potentiam maturo iudicio puer, nihil esse duxit: nam cum Philippus II. venatum ivisset, assumpto secum filio Philippo III. puer ut vidit derepente pluviam ingruere, patentem comiter rogavit, ut imperaret nubibus desuper ne plueret: rege respondente hoc superioris potestatis esse: ille his intellectis, qui de patris potentia plurimum inaudierat: quid, inquit, mi pater, tam parvam rem præstare non potes? qui si maiorem postulasset? *jam planè te nihil posse comperio.*

Quod & ipse, ubi patri in regnum successit expertus, ac moribundus palam confessus est, dicens: *NIHIL confert regem esse nisi quod in morte cruciet fuisse.* Quotannis Philippe sex supra viginti milliones auri percepisse, *nihil confert?* regnum usque adèd amplum possedisse, ut in sola Hispania supra triginta millia oppidorum pagorumque numerentur, è quibus singulis ut pedites duos, equitem unum eduxeris, exercitum nullo sumptu conflabis sexaginta millium peditem, equitum verò triginta millium. Hic omnis tamque numerosus exercitus *nihil confert?* Philippe è sola Belgii parte quæ imperio tuo subest, oppida minimum centum & triginta sunt; loca verò mœnibus viduata è quibus plurima cultu, potentiâ ac populi frequentia certare cum urbibus possint, ut parcissimè dicam, inquit Scribanius, ad quinque millia: è quibus singulis si unum equitem, quatuor verò pedites eduxeris, conficies exercitum viginti millium, quingentorum & viginti peditem: Equitum verò duorum millium quingentorum & sexaginta quinque. Sed eheu tot millia militum, tot potentissimos exercitus terrâ marique sub signis numerare, *nihil confert?* Tot principes ac dynastas ad nutum habere, tot regna ac provincias, imò orbem

subjugasse, *nihil confert?* nihil, nihil. Non adèd dissimile illud Suetonii de Imperatore Romano, qui sub vitæ epilogum in has voces prorupit: *Omnia fui, sed nihil expedit.* Omnia fui sed nihil sum. Has Augusti voces, ut curiosè Garassus noster observat, in doctrina curiosa, si quis mortalium, sibi usurpare poterat Volscus, qui è vili stirpe in aulam Henrici VIII. Angliæ Regis irreperens, 1. factus est à facellis, 2. ab Eleemosynis regis, 3. Tornacensis Episcopus. 4. Licolnienfis. 5. Dunetenfis. 6. Winthonienfis. 7. Eboracensis Archiepiscopus. 8. Cancellarius. 9. Cardinalis. 10. Legatus à Latere per totam Angliam, 11. Abbas multis locis locupletissimus. 12. Pensionarius Caroli V. Imperat. 13. Oeconomus Angliæ. 14. Ipsi Caroli Dominus. 15. Plusquam summus pontifex in Anglia, ac tandem subdit, 16. mendicus. 17. reus læsæ majestatis. 18. *NIHIL.* nōne jure hic exclamare poterat: *Omnia fui, sed nihil sum.* Aureum hîc eloquentiæ torrentem Chrysoptomi ore derivemus, qui sic Eutropium Arcadii Cæsaris delicias, primum secundâ, exinde adversâ fortunâ usam ac delusum alloquitur: *Vbi nunc inclytus ille consulatus splendor? ubi illustres illi fasces! ubi applausus illi & chorea opulentiæ & facti conventus? ubi corona & aula? ubi strepitus urbis, & ille Circensium spectatorum faustæ acclamationes, atque adulationes? omnia illa perierunt: procella vehemens folia dejecit, arborem spoliatam reddidit, jam radicibus vacillantem. Vbi nunc fucati illi amici? Vbi comotationes & cœnæ? ubi parasitorum examina? ubi illi potentatus cultores, ad gratiam omnia dicere ac facere assueti? OMNIA ILLA NIHIL.* Quò honor Urbani? quò principis Ferdinandi? quò Spinolæ & c. honores ejus in nihilum. Hæc omnia paucis, sed nervosè cōplexus est, qui celeberrimo totius Angliæ Cancellario Thomæ Moro hoc Epitaphium condidit: *Hic NIHIL est Mori,* de tanto viro què Carolus V. Angliæ universæ caput dicitabat, *nihil est.* De homine illo, qui in sententiâ suam universum Parliamentum non semel flexerat, *nihil est,* magni illius Thomæ Mori, *nihil est.* Omnia fuit. Sed nihil est. Ita Lector & hu-

Lib. omnia nihil lat. de Licht. p 208

Garassus doct. cur. l. 4. sec. 7 p. 379.

Chrysopt. tom. 5. sermo de Eutrop.

v. Lobb. vita & mors c. 1. §. 2. & fusè.

1. Mach. x.

Velasques in Philipp. c. 1. v. 24. c. 5.

an. c. 8.

itlrei explain sine m. 3. s. 74.

endosa i. reg. c. 2. in ne.

riban. po. l. 2. c. 42.

Eccle. I.

& humana omnia priusquam fuerint, etiam dum sunt, nihil esse lege. Quod olim ille probè intellexit, qui dixit: *Ego Ecclesiastes fui rex Israel in Ierusalem* Quid illud fuit? tempus præteritum signat, cuius in præsentem nihil est. Latini de mortuo, qui modò non est, dicunt, *vixit, fuit*. Oratores, dum nil amplius dicturi, hoc uno claudunt *dixi*. At Salomon post hoc effatum, rex permansit usque ad finem vitæ, ut quid ergo *fui rex*? Hugo de S. Victore, ex eo docet Salomonem perspectâ mundi vanitate omnia humana pro nihilo despexisse, ac si non essent: *Fui, jam non sum: quia etsi sum, id ipsum jam NIHIL esse agnosco quod sum*. O mentis oculos perspicaces ac lynceos, qui dum omnia vident, nihil vident. Hoc splendidissimū nihil, ut videret Serenissima Isabella, in interiore aulæ recessu hos versus descriptos indies lectitare consuevit:

Hugo de S. Vict. hom. 5. Corn. hic.

Eid. omnia nihil lac. de Licht. p. 210.

*Si mihi sunt vires, & prædia magna: quid inde?
Auri sint species, argenti massa: quid inde?
Si mihi sint nati regis de stirpe: quid inde?
Longus servorum mihi serviat ordo: quid inde?
Et rota fortuna me tollat ad astra: quid inde?
Si felix annis regnavero mille: quid inde?
Nā citò prætereit hac omnia. quod NIHIL inde?
Serviat ergo Deo omnis homo: quia sic satis inde.*

Hactenus magnatum ac regum gloriam pro nihilo duximus, nunc ne quid de nihilo dicendum superfit, non nihil de oratorum laureis, de Doctorum titulis, quique è rostris aut altissimis cathedris se omnia scire jactant, nihil eos scire dicturi sumus.

Seneca
epist. 88.

Paucis Seneca: *Academici novam induxerunt scientiam, NIHIL scire*. Unde concludit Romanus Philosophus: *Tota rerum natura umbra est, aut inanis aut fallax. Non facile dixerim utrum magis irascor illis, qui nos NIHIL scire voluerunt, an illis qui ne hoc quidem nobis reliquerunt. NIHIL scire*. Cui jure non succensendum sed accensendum. Atque utinam moderni Doctores ac Magistri nostri cum magno Suare sentiant, cui Collegium Conimbricense cultu quo potuit maximo, hoc Epitaphium posuit.

Franciscus Suares Europæ atque adeò orbis universi Magister appellatus.

Aristoteles in naturalibus scientiis.

Thomas Angelicus in divinis.

Hieronymus in scripture.

Ambrosius in cathedra.

Augustinus in polemicis.

Athanasius in fidei explanatione.

Bernardus in melliflua pietate.

Gregorius in tractatione bibliorum ac verbo.

Oculus populi Christiani,

Sed suo solius judicio,

NIHIL.

Ita Doctor ille eximius, ut illum Paulus V. non semel compellavit, sensit, ita sapuit, se nihil scire; nos doctrinam nostram aliquid esse arbitramur? Non est qui sapiat supra Paulum, ille tamen Doctor Gentium de se fatetur: *Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum & hunc crucifixum*, Corn. hâc: *Ita me gessi inter vos quasi NIHIL scirem*. Paulus cujus doctrinam vel Ethnici adeò suspexerunt, ut teste Chrysolomo dubitarint an divino Platoni præferendus esset, hic tamen judicavit se nihil scire. Paulus raptus in tertium cælum ea edoctus quæ non licet homini loqui, nihil se scire arbitratur. Paulus quem, ut Origenes loquitur, ob sublimem sapientiam nonnulli spiritum veritatis crediderunt, quem D. Dionysius oculus testis communem omnium solem ac sapientiæ abyssum, Chrysolomus mare sapientiæ, purissimum & profundissimum pronuntiavit, se nihil scire, se abyssum nihil profiteretur. Hæc quisquis sciolus audit: æmuletur, ac scire suum nihil judicet: ne inani sapientiâ elatus illud 1. ad Timoth. 4. audiat, *Superbus est, nihil sciens*. Sed optandum ut quisque cum Paulo nihil sapiat, nisi Christum & hunc crucifixum, quod multum, imò omnia sapuisse est: *Vera enim vera sapientia est, scire hæc duo: Deum esse omnia, & se NIHIL*.Alegambe
Bibliot. he.
scrip. Soc.
Iesu tit.
Fran. Su.Alegambe
ibid.

I. Cor. 2.

Chrysol.
hom. 3. in
ad Cor.
V. Corn.
præm. de
prærog. S.
Pauli c. 3.B. Latour.
Iust. in c. 5
vita.

§. III.

Voluptas denique, ac omnia quæ in mundo sunt, nihil sunt.

Inter Reges potentissimus, inter potentes sapientissimus Salomon, cui nihil nec divitiarum, nec honoris, nec voluptatis abfuisse constat, cui ut cætera taceam 700. uxores quasi reginæ, 300. concubinæ erant, exclamat: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas, & vidi NIHIL permanere sub sole, Syrus inanitas inanitatum.* Unde vernaculè *Udelhepdt der udelhepdt ende al udelhepdt.* Videntur mundi voluptates plenæ saccharo ac liquidissimâ dulcedine, & omnia vanitas ac inanitas sunt. In hoc mundus saccharopæos imitatur, qui ante officinas suas proponunt varias captas, quibus aureis literis: *istic, daetyli, illic panis saccharites, alteri spiræ, isti scriblita, illi martya, scitamenta, tragemata, bellaria, ac genus omne cupediæ inscribitur.* At si aperueris, inanes pixides apparent, quibus aptius illud Poëtæ inscriberetur:

quantum est in rebus inane!

Quod utinam non suo malo comprobassent ii, de quibus hæc circumfertur tragedia in libello qui inscribitur: *Veritas genuina NIHIL.* Parisiis tres non gregariæ conditionis viri per compita, seu otio seu negotio, iatempesta nocte vagabantur, cum de longinquo mulierem cernunt, cui puer faciem præferbat. Vultus velo tegebatur, sub velo larva, accedunt, quærunt ut sit blandius; unde & quod tam serò per tenebras! illa causata cœnam, in eâ immodicâ amicorum invitationem, respondet insalutato hospite, nec non marito ibidem moras trahente, se domum redire. Illi lacus utrumque claudunt, offerunt comitatum, fidem præstituri, quam maritus negabat. Admittitur, confabulantur, jocantur. Interea viam eimènti stant pro foribus, quas puer clave in id præparatâ aperit, ingrediuntur domum magnifica supellectile instructam: invitantur ad sessionem,

sedent; & ipsa assidet. Dein puer cum vino adest: quo propinato, velum unâ cum larvâ removeri per famulum à facie imperat, & elegâti formæ puella apparet. Adire omnes: quisq; potiri: etiâ unus pudicitiam têtare. Ad hæc illa quasi erubescere & stupere; tãdè nõ refugere, & admittere. Fruitur fructum, sed omnibus mox acerbum. Quid expectas amice lector? numquid maritum illos deprehendere cum famulis, lædere, occidere? an promotorem qui adulteros ad vincula promoveat? nihil simile; at dæmonica illa, ut nihilo se litasse cognoscerent, & vel deductâ larvâ personam delituisse, sub ipsâ veste (horresco referens) putridû ac tabe fluens cadaver. Mox puella, ædes, famulus disparent: Duobus tractæ cervices, tertius confessioni ac nuntio superstes, qui in deserto ac immundo civitatis angulo, sub auroram inter aliorum cadavera semivivus repertus est. Ubi hoc tãdem epiphonema subiungit: *Velut somnium surgentium Domine, in civitate tuâ imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* In eiusmodi Veneris procos merito Propheta intonat: *Væ illis qui latantur in nihilo.* Qui per peccatum, quod teste Augustino nihil est, nihili fiunt, & aptissime deughenieten nuncupantur. Hanc nomêclaturam B. Damianus ad Desid. Abb. iis indidit: *Tunc, inquit, cum videbatur esse impii, ad nihilum potius pertinebant quam ad verum esse: qui enim ab illo recedit qui verè est, iuxta illud Exod. Ego sum qui sum, necesse est ut non sit, quia ad nihilum tendit.* Sed hæc aliò. Quare ubi Salomon expectus omnes mundi voluptates dicit: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas;* alii legunt: *nihilû nihil & omnia nihil.* O si Salomoni liceret ad vitam redire, quam vitam institueret, quid mortalibus inlamarer? utique illud S. Salvii à morte ad vitam revocati, apud Greg. Turon. lib. 7. hist. cap. 1. *Audite filii Adæ, & intelligite quia NIHIL est quod certis in hoc mundo, sed omnia vanitas.* Omnia ergò ut vana contemnite, ut veram gloriam Dei mereamini adipisci in celo. Hoc in densissimâ errorum caligine acutum Ethnici viderunt: *Nausiphaes,* teste Senecâ ait, *ex his que videntur esse nihil magis esse quam non esse.* Car-

Psal. 72.

Amos c. 6.

Aug. tract. 1. in c. 1. Ioan. nihil sunt homines, cum peccant.

Sen. Ep. 85.

Perfusus Sat. 1.

Fran de Licht. c. 5.

menides ait ex his qua videntur, nihil esse univ-
ersum. Zeno Eleates, qui omnia negotia de ne-
gotio deiecit: ait NIHIL esse. Unde ingenio-
sus Poëta ludit:

Omnia de NIHILO qui fecit, is omnia solus:

Quod Deus ex nihilo fecit, id omne NIHIL.

Quod primæ veritatis stabilitur testimo-
nio, dum Christus Joannis 16. ad Discipu-
los suos dicit: Si quid petieritis patrem in no-
mine meo, dabit vobis. Et subdit: Usque modò
non petistis quidquam. Quod etiamnum in
nobis locum habet, quamvis Lutherus in
hæc verba impudentem blasphemiam e-
vomat, dicens: necesse est Christum esse
summè mendacem, quia multi multa pe-
tunt, & non impetrant. Usque modò non
petistis quidquam, verum non est cum
multi multa ac varia petiissent: Matt. 20.
Accersit ad eum mater filiorum Zebedæi cum fi-
liis suis adorans & petens aliquid ab eo: Dic ut
sedeant hi duo filii mei &c. Et tamen audiunt,
usque modò non petistis quidquam. Math. 15.
Accedentes discipuli ejus rogabant illum, pro fi-
liâ Chananæ, quæ à dæmonio vexabatur.
Luc. 4. Rogavit illum pro socru Simonis,
quæ tenebatur febribus. Et quisque ve-
strum tot precibus, tot votis, tot anathe-
matis Deum rogavit, hic divitias, ille
officium, alter sanitatem, alius pacem. Est
qui litem, qui bellum, qui pestem à se amo-
liri precatur, & post hæc omnia: Usque mo-
dò non petistis quidquam. Luthero abundè
facient satis duo summi Doctores Eccle-
siæ, Augustinus & Divus Thomas. Augu-
stinus in Joan. tract. 102. Hoc quod ait, si
quid, non quidlibet intelligitur, sed aliquid quod
in beatæ vitæ comparatione non sit nihil. San-
ctus Thomas verò in cap. 16. Joannis: Us-
que modò non petistis quidquam sic exponit:
Quoniam in comparatione rei quam petere de-
buisistis, pro NIHILO habendum est, quod petistis.
Sunt quibus numerosa proles est, negotia
cessant, rara commercia, parum lucri,
multum detrimenti, quid petunt, divitias,
aurea sæcula. Usque modò non petistis quid-
quam. Quis cum Philippo rogavit: Domine
ostende nobis patrem & sufficit nobis. Quis
cum Nicodemo petiit corpus Iesur. Quis cum
Davide, unam petiit &c. alii morbo consi-

stantur, petunt pro se, pro suis, corporis
infirmirate liberari. Hi usque modò nihil
petierunt, ille multum petit qui illud San-
cti Fulgentii Episcopi Africani petit, qui
dum fustibus ab Arianis cæsus, exilia &
persecutiones passus, tandem ad septua-
ginta dies gravissimis doloribus divexatus,
hoc solum petiit: Domine da mihi hæc patien-
tiam, ibi indulgentiam.

Multi hisce turbulentis temporibus ar-
denter inducias aut pacem cum hoste po-
stularunt, & usque modò nihil rogarunt.
Quis Deum efflagitavit ne Sacramenta
conculcarentur, ne heterodoxa doctrina
irreperet, ne refrigeret charitas multo-
rum, ne lupi in ovile Christi irruerent.

Qui vanam hætenus scientiam petistis,
usque modò nihil petistis. Nunc cum Au-
gustino petite: Domine noverim me, nove-
rim te: ut cum Seraphico Francisco exclamare
valeatis: Quis ego sum Domine? quis tu?
ego abyssus vanitatis, ignorantia, malitia & NI-
HILI: tu abyssus veritatis, sapientia, bonitatis,
& rerum omnium, Deus ergo meus & omnia.
Qui hæc longitudinem dierum, & paucos
miseræ vitæ adicere petistis, usque modò
nihil petistis: quia pro nihilo habentur eorum
anni. Et ut Job ait: Nihil enim sunt dies mei.

Quod eleganter Joannes Dux Cliviæ ex-
pressit, qui in tesseram gentilitiam assump-
sit liliam cum hæc Epigraphe, Hodie, cras
nihil. Talis est vita hominis, qui ut flos
egreditur & conteritur. Unde Petronius:
Heu, heu, nos miseros quàm totus homuncio NIL
est. Nunc ergò cum Legisperito petite:
Domine, quid faciendo, vitam aternam posside-
bo? Nunc ergò, ô filii hominum, ut quid
diligitis vanitatem? ut quid tanto labore
ac solitudine nihil quæritis? Chrysosto-
mus commiseratione tactus, sic quemque
vestrùm compellat? Quid tanto studio quod
NIHIL est, queris? quid labores pro NIHILO
sustines? at splendidissima officia conspicias, eorū-
que te fallit aspectus: in calum protinus sustolle
oculos, animadvertes formicarum ista esse &
culicum opera. Vidit hoc ocellus Belgu Ju-
stus LIPSIVS, cujus vexex nominis omi-
ne: PIUS STILI ulus est, hæc de magnitu-
dine Romanâ acturus, sic serenissimum

Alber-

Conr. in
Eccles.
c. 102.

Iob 7.
Typoii syme

Luc. 10.

Novarini
risus sard.
cap. 19.

Anagram-
mu.

certum alloquitur : Heu res mortalium
 vel maximorum parva ! heu validissimorum in-
 stabiles, imò omnia illa somnium, umbra, NI-
 HIL, si cum aeterno & aeternitate comparentur.
 Quare gravissimi Doctoris vobis insideat
 sententia : Detestandi eritis, si NIHIL ametis ;
 amate, sed quid ametis, videte. Divitias aeter-
 nas, gloriam aeternam, annos aeternos, bo-
 num aeternum, in quo sunt omnia amate,
 & nolite per Deum immortalem terram
 illam fluentem lacte & melle, Jerusalem
 illam caelestem, terram illam desiderabile
 pro nihilo habere, sed omnia hæc inferiora,
 ac omnia mundi bona pro nihilo ducatis,
 illudque celeberrimi Lipsii sepulchro in-
 scriptum, quod sibi suisque posteris mo-
 numentum condidit, maneat altâ mente
 repostum :

Humana cuncta fumus, umbra, vanitas,

Et scene imago, verbo ut absolvam, NIHIL.

Quare cum omnia humana merum nihil
 sint, Dignus planè est morte, qui tibi Domine
 Iesu recusat vivere, & mortuus est: qui tibi non
 sapit, desipit : & qui curat esse nisi propter se, pro
 nihilo est, & nihil est. Propter temetipsum
 Deus fecisti omnia, & qui vale esse sibi non tibi,
 nihil incipit esse inter omnia. Superest itaque
 ut ad eum recurramus, in quo sunt omnia,
 à quo defecisse, in nihilum recidisse est.
 Quod pluribus sanctissimus Augustinus
 exaggerat.

Confitear ergò, confitear tibi Pater, Domine
 celi & terra miseriam meam, ut me venire li-

ceat ad misericordiam tuam. Miser quippè fa-
 ctus sum, & ad nihilum redactus sum, & nescivi:
 quia tu es veritas, & ego non eram tecum. Vul-
 neraverunt me iniquitates meae, & non dolui:
 quia tu es vita, & ego non eram tecum. Ad ni-
 hilum duxerunt me, quia tu es verbum, & ego
 non eram tecum, per quem facta sunt omnia,
 sine quo factum est nihil : & idèò sine te factus
 sum nihil, quia est nihil quod ad nihilum ducit.
 Omnia per ipsum facta, quacumque facta sunt.
 Et qualia facta sunt : vidit Deus cuncta quae fe-
 cerat, & erant valdè bona. Quare bona sunt ?
 quia omnia per verbum facta sunt : & sine ipso
 factum est nihil, quia nihil bonum sine summo
 bono est, sed malum est, ubi non est illud bonum,
 quod utique nihil est: quia nihil aliud est malum,
 quàm privatio boni : sicut nihil aliud est cecitas,
 quàm privatio luminis. Malum itaque nihil est: quia
 sine verbo factum est, sine quo factum est nihil.
 Malum igitur nihil est, quia factum non est. Sed
 qualiter malum est, si factum non est? quia ma-
 lum privatio boni est, per quod factum bonum
 est. Esse ergò sine verbo, malum est : quod esse
 non est, quia sine ipso nihil est. Separari autem à
 verbo, per quod omnia facta sunt, nihil aliud
 est quàm deficere, & à facto transire in defectum,
 quia sine ipso est nihil. Vae mihi misero ut quid
 hoc non cognoscebam, quia te deserens nihil fie-
 bam : sed quid hoc quero ? si nihil eram, quo-
 modo cognoscere volebam ? scimus quia nihil, ni-
 hil est. Si ergò nihil fui, cum sine te fui, quasi
 nihil fui, & velut idolum, quod nihil est.

Lipsius d
 magis
 sic.

August. in
 psalm. 21.

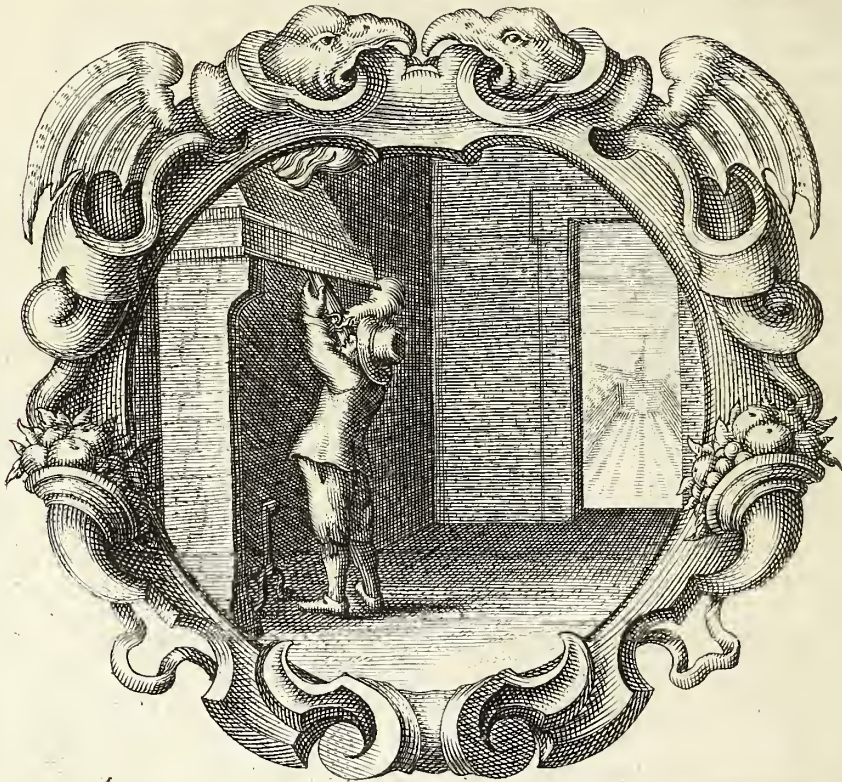
psalm. 105.

Bern. serm.
 20. in cant.

Aug. Solil.
 c. 5. quid
 sit nihil.
 seri.

EMBLEMA XXXIII.

Gehenna ignis. Matth. v.COMPESCVIT IGNIBVS IGNES. 2. *Metam.*

DOMINICA QVINTA

POST PENTECOSTEN.

Viva recordatio ignis infernalis, præsens remedium ad restin-
guendum ignem libidinis: quem ad modum in cami-
num incensum bombardæ explosa
ignem extinguit.

- §. I. Ignis libidinis urbes & orbem depopulatur.
§. II. Præsentissimum remedium, ignes ignibus restinguere.
§. III. Exempla eorum, qui vel sola recordatione ignis infernalis, libidinem
vicerunt.

DOMINICA QUINTA

POST PENTECOSTEN.

Reuserit gehenna ignis. Matth. 5.

NERO, narrante Tacito, tertiam urbis partem incēdit, ut speciem incendii Trojani instauraret; ad hoc excelsam turris speculam conscendit, testudinem pulsans, ne morientium, inter crepitan-tes flammās, ejulatus, ferum animum flecterent. Patriam incendit, ut extingueret: urbs illi nimium angusta videbatur ut augustam domum conderet, de qua Mart.

Roma domus fiet.

Tenuit hoc incendium ad sex dies, absumpsit tertiam partem urbis Romanæ, invasit pueros, puellas, juvenes, senes.

Hac facies Troja cum caperetur erat.

§. I.

Ignis libidinis urbes & orbem depopularur.

Aliud profectò incendium longè luculentius vobis proponam, quod non urbem dumtaxat, sed integras regiones, regna, orbem universum occupavit: *Omnis quippe caro corruperat viam suam.* Ignis libidinis omnem ætatem corripuit, omnè sexum corrumpit. Quid Sodomam & Gommorrham, quid Pentapolim locum deliciarum & quasi terrestrem paradysum, in cineres redegit? rationem assignat Gregorius: *Deus destruxit Pentapolim; IGNE punitus fuit ARDOR libidinis.* His accenseri posset Carthago, quæ ab Hipponensî Præule SARTAGO flagitiosorum amorum indigetur, Regiones integras, tertiam orbis partem Salvianus deflagrasse queritur: *Quis nescit, inquit, Africam totam obscenîs libidini TÆDIS semper ARSISSE? non ut terram ac*

sedem hominum, sed ut ÆTNAM putes impudicarum fuisse FLAMMARUM. Demum totius orbis vastissimum fuisse incendium necesse est, quod omnia flumina, nec totus oceanus restinguere potuit: cælum ipsum cataractas sustollere debuit, quo ignis ille libidinis, ut Albertus M. sentit, qui totum orbem incenderat, deleteretur. Sic enim prima veritas palam contestat ur: *Finis universa carnis venit coram me; causam noſtis? omnis quippe caro corruperat viam suam.* Gen. 6. Quid? quod hoc incendium, rubro pretiosi sanguinis sui imari, Christus extinguere voluit: non enim mysterio vacat, Redemptorem nostrum, ut totum mundū saluum faceret, die Veneris in crucem suffixum fuisse, ut præclare Christianus Poëta canit:

Luce obiit veneris; veneris fle turbis: videtur Causa Dei passi, non minima esse Venus.

Noverrina Schediasm. pag. 116.

Ecquid causæ arbitramini aliquando:

adfore tempus

Quo mare quo tellus, correpta quæ regia celi Ardeat, & mundi moles operosa laboret?

Ovid. 3. metam.

Hæc mundi machina conflabit & in cineres redigetur, libidine pabulum subministrante: ut disertè August. significatum est in sine seculi per ignem judicandos esse *caruales.* luxuria enim ut ex nominis etymo patet, meritò *lux urens* appellatur: quo luxuriæ igne Christina mirabilis in spiritu, universum orbem adustum vidit, jamquæ Deum vindicem rursus ignem & sulphur pluiere decrevisse, ni suis precibus & corporis afflictationibus, hanc igneã nubem virgo amovisset. Orbem universum! Itane verò? ergo nullus ab hac flammâ immunis? nec viri nec fæminæ, nec pueri, nec senes, nec cælibes, nec conjugati? Hæc super re Doctorem Angelicum audiamus;

Ovid. l. 1. Trist. eleg. 3.
Gen. 6.
Gregor. l. 4. mor. c. 10.
Aug. l. 3. serm. c. 1.
Salvian. lib. 7. de provid.

August. de civi. lib. 16. carnales. c. 14.
v. Corn. in c. 38. c. 17.

S. Thomas
in 1. Ioan.
cap. 5.

qui exponens illud Joannis: *Mundus totus in maligno positus est*, licait: *Totus mundus in maligno, id est, in malo igne positus est*, nempe luxuriæ, ut & Liran. affirmat.

Drexel, Ni-
cetas 1. 2.
cap. 12.

Horribile dictum est quod S. Remigius Episcopus Rhemensis pronuntiavit: *Demptis parvulis, ex adultis propter carnis vitium pauci salvantur*. Confirmat P. Jeremias Drexelius: Memini, inquit, & horreo, quod à præceptore meo audivi: *Si 100. juvenes dammentur, è centenis illis, 99. ob vitium carnis damnari*. Quod fortasse non ad eò mirum videretur, si liceret, ut Hieronymus ait, in istam speculam conscendere & quaquà patet, terrarum orbem lustrari: occurrerent hinc vel in unâ Neapoli meretricum quadraginta millia aliquando numerata: Romæ olim quinque millia, quarum omnium nomina, quis credat, in album redigebantur duæ erant ditissimæ ac præcipuæ. Numerare longum eilet, quot scorta alat potentissima orbis Respublica Veneta, de quâ hinc versus in theatro Beyerlinck decantatur:

Beyerlinck
theat. m.
pag. 432.

Vrbe cur in Venetâ scortorum millia tot sunt?

In promptu causa est: est Venus orta mari.

Pont. Attica
Bellarm.
p. 1. c. 4.

Dictis fidem potenter adstruit Hieronymus Capivaccius medicus Patavinus, qui libro de lue venerea cap. 2. narrat se ex curatione luis Gallicæ, plusquam octodecim millia coronatorum lucratum. Quis nunc miretur Turcorum Soldanum quinque millia stipendiariorum alere consuevisse pecuniâ ex meretricum commercio collectâ? nolim his epistolam antiquam S. Uldarici ad Nicolaum I. ut authenticam attexere, in quâ refertur tempore D. Gregorii in ejusdem piscinâ ex occultis fornicationibus, infantum suffocatorum captio, ad sex millia, à piscatoribus comperta fuisse; hoc dico quod in aperto est, non Augusti solum tempore Vestales & sacra adyta hoc igne conflagrassè. Has tetras tamque exitiales flammâs varii varîè sopire, suffocare, restringere conati sunt. Aliqui lilium castitatis illesum servarunt in spinis, ut Benedictus; alii in lecto rosarum, ut martyr Nicetas, qui linguâ in petulantis scorti faciem exspuit.

Spond. tom.
I. an. 1260.

V. Vasques
de Sacram.
dis. 249.
cap. 7. n. 72.
Bellarm.
Marchin.
de Sacram.
Ordinis
pag. 217.

Alii inter nives, candorem servarunt, ut Seraphicus Franciscus. Bernardus in glacie: hos æmulata Sanctia Carillo, quæ se sentientis libidinis flammis violentius uri, hyeme summâ, nocte frigidâ, in cupam quæ pluvialibus plena, pene glaciârat, nuda insiluit.

P. Rho pa.
735. Exe-
pla virtut.

Alii inediâ, corporis afflictione & sanguinis imbre, hunc ardorem restinxerunt: ita Dominicus ille ferreâ loricâ munitus, intra unam quadragesimam singulis diebus ad quadraginta quinque millia verberum sibi infligebat. Inter unguis puncturis & aculeis compunctus Joannes Bonus servavit. E sexu fragili, puella fuit, quam dum juvenis ob formæ venustatem ardenter deperiret, dixit se fecisse votum quadraginta diebus in pane & aquâ jejunandi, quo se primò exsolvere volebat; nec consensuram nisi ille, ut amorem suum comprobaret, secum eandem inediâ toleraret. Sed exiguo tempore ita debilitatus fuit, ut magis cogitaret de morte, quàm de amore: notat credo illa cõsiliûm Hieron. ad Furiam Epist. 10. *Quod ardetes diaboli sagittæ jejuniorum & vigiliarum rigore restringenda sint*.

Lilium M-
rian. part.
presid. 5.

Cassian. tom.
4. de l'a-
mour sen-
suel. sect. 9.

Alia ut has flammâs fugeret, ad mortuorum cineres confugit, refert enim Cassianus: puellam Alexandrinam duodecim annos in sepulchro latuisse ut libidinem restingeret. Sic Guido presbyter Nivellensis, dum mortuam adhuc arderet, noctu sepulchrum adiit, & inter vermes ac putidas carnes se volutans, victor evasit. Verissimum illud Gregorii expertus: *caro dum concupiscitur, pensetur quid sit exanimis, intelligatur quid ametur*. Libidini quidem furiosa vis inest, quæ ipsam etiam rationem furiosam calcat, sed effrænes hi impetus coerceri possunt, præsertim si frænum libido pati maturè discat. Eam ob causam in eremo Scythica, vir religiosissimus libidinis impetum sic repressit: Sæpius ei recurabat fœminæ olim non ignotæ forma. Hanc ille memoriam, has & cogitationes è pectore penitus eliminandas censuit. Diu laboravit, animosè certavit, & non uno tantum ariete fregit, nec tamen aliud sibi videba-

Cassian. de
spiritu for-
nicat. c. 23.

Cassian. l. 2.
cap. 3. n. 34.

Greg. l. 18.
mor.

Lib. Sent.
Patrum 9.
10.

Drexelii
rogus. c. 5.
§. 2.

videbatur, quam ne victus esset: Submisit interim divina providentia hominem ex Ægypto, qui mentione temerè insectâ, fœminam illam formâ præstantem fâto concessisse narrabat. Exceptit dictum hoc athleta Christi, & in rem suam super eo deliberans, id demùm reperit consilii, turgurium suum superis committit; & ad defunctæ fœminæ sepulchrum properat. Hic ille fœdum cupidinem triumphaturus, rem sic aggreditur. Noctu à tumulo saxû amolitur, terram egerit, & ad cadaver penetrat. Ubi seipsum affatus: En, inquit, thesaurum tuum, et tuas delicias: quin auferis rem tibi charissimam? Pars certè de hoc auro, quod effodisti, asportanda erit. Dixit & fecit, furtoque religiosissimo partem mortualis velaminis, sanie ac tabo benè saturatam abstulit. Regressus in casam suam, benè olentem hanc prædam sub ipsos oculos posuit assiduè aspiciendam. Hic seipsum iterato scommate lacessens: En, inquit, habes quod appetisti; fruire, satiare. Exple oculos, palce nares, imò totus hic nasus fias: cogita hoc esse strophium à charâ tibi fœminâ missum: quin ori, ac naribus propiùs admovebam pretiosum ac fragrans munusculum: ita generosus hic athleta tamdiu fœrore se cruciavit, dum sordidas cogitationes victor ab omni animo extirparet. Ira libido quantumvis potens & furibunda, cessit fœrori. Alii quod mireris, in sterquilinio hanc geminam servarunt. Claudius Aquaviva Ducis Atrii filius, à quâdam morbum simulante, libidinis febris verè æstuante, adscitus, dum se expedire nequiret, in vas excrementorium manum immittit, totam faciem sordibus inducit; quâ larvâ illam terruit; uti & Manaræum fecisse leges in Patre Rho, in Nierembergii asceticis, aliisq;æ. Quæ omnia ut efficacia antidota sint, longè tamen præstantius ac præsentius alii remedium excogitarunt, qui hunc ardorem libidinis, alto ardore, luxuriæ flammis aliis flammis restinxerunt, illud placitum Paracellii observantes: *Similia similibus curantur*: ultionem igne curari, Erysi pelam, quæ inflam-

matio quædam est, calidâ aquâ, quâ pori aperiantur extingui, juxta illud Poëtæ:

compescuit ignibus ignes.

Ovid. 2.
Metam.

Quin & ratione naturali Physici docent, & experientiâ compertum est, caminum incensum, bombardâ in illum explosâ derepentè extingui. Caminus è luto exstructus corpus nostrum est, fomite ac fuligine plenum, quo fit ut facilè libidinis flammis incendatur. *Omnes adulterantes quasi citharus succensus à coquente, nempè dæmone.*

Osee c. 7.

§. I I.

Præsentissimum remedium: ignes ignibus extinguere.

AC primum quidem ardorem ardore pellere, quidam feliciter tentarunt. Philippus II. cum pompa suâ fortè urbem obequitans, vidit è fenestrâ Matronam formæ perquam venustæ, intactis uberibus prospectantem. Nec subitus Regis ardor, clam fuit aulico, qui mulierem dein adit, ad aulam invitat; illa cui castitas cum formâ certabat, quid in se Regi carum interrogat? ubi pectoris nives & mammarum ebur audiit arrisisse, hinc ego, inquit, comptâ mox adero, & subito bullienti aquâ ubera perfundens, totum pectus miserè ustulavit, atque ita in aulam progressa, nudato pectore, canis deglubiti, aut leprosa instar sese exhibuit, paucis leonem increpans: hæcine tam fœda species Regis oculos icit? Perierunt nives, & his fugidior jam strupi conciliator. Quin & in Ethnicis vel pueris, hic ardor servandæ integritatis illuxit: Democles adolescens Atticus, cui à formâ, vulgò formosi cognomen erat; hic à Demetrio, qui cum Athenis lasciviebat, in balneis deprehensus, non nisi in morte effugium videns, hanc elegit, reseratoque aheni operculo, in aquam ferventem se demersit & exinxit. Illustre fatum & forte factum, quod adolescentes nostros si imitati pigeat; admirari delectet. Sed parum hoc ardorem ferventibus undis attemperare, & febrium calorem calentibus balneis curari; at ignem igni cedere, sopiri, &

P. Rho ex-
empla pag.
736.

Lippi exermo
pla Polit.
cap. 16.

empla
tuturo
Rho
44.

remb.
et.
376.

ri, & compesci, portenti loco habendum est. Docuit id primò, fædos illo ignes gravissimè adversatus virgineus Doctor Aquinas, qui scortum libidine inflammatum, in cubile immissum, titione ardenti ex rogo arrepto profligavit. Fuit quæ à Regis libidine sibi periculum imminere sentiens, faciem cuius formâ Regem captum sciebat, titione candenti variè aduffit, omnemque pulchritudinem obliteravit, ut Regis flammam restingueret.

Ab Angelico Doctore, hoc etiamnum adolescens, quidni hausit Antonius Caraffa, dein Cardinalis ? impuri nebulones puellam comptam ornatamque in Antonii cubiculum adhuc dormientis, mane immittunt, multis oneratam promissis, si pelliceret ad amplexus. Hic ad primum aspectum exiliens; ad ostium accurrit, quod fraude conclusum reperit: nequidquam famulos inclamat; quid agat? caminum habebat, in quo pridè vesperi luculentum ignem excitarat: ergò ad illum accurrit, batilloque usus, ardentium adhuc prunarum grandine, cum nube cinerum, instantis mulieris os, crines, sinum complet, ac semiustulatum egregiè fugat, atque ita *compescuit ignibus ignes*. Hæc ignea, furor ætneus arma ministrat. Furentis & urentis hæc arma fuere, quibus usus in se Laurentius Fuccinensis Capucinus, qui cum Forolivii ardentissimi Concionatoris partes sustineret, lenones aliquot, quorum libidinis faces, dicendi ardore non semel perdere conatus, scortum adornant, quod multâ jam nocte virum studiis intentum aggreditur: at Laurentius ubi flammam apud se sensit, tanquam aliud agens digitum lucernæ constanter admovit, donec caro difflueret. Satiùs ducens digitum perdere, quam vel levi scintillâ castitatem amburi. Idem jam pridem factitabat è priscis asceris unus aliquis, qui ubi fœminam in cellam suam se penetrantem vidit, omnes digitos ad candelam combussit, periculum faciens, an ignes æternos tolerare posset. Inunc & unum Scævolum admirare: legitur enim in actis S. Brigidæ inter puellas ejus fuisse

quandam, viri cuiusdam amore captam, in quem incautè oculos conjecerat; qui illius itidem impuro æstuabat amore, jamque pollicita erat se certo tempore ad illum visuram: itaque ubi sensit Brigidam sese quieti dedisse, surrexit è lecto, & *libidinis accensa flammis*, coepit miro quodam cogitationum æstu agitari; at tamen præparentis Dei & S. Brigidæ timore retenta, obnixè Dominum precabatur, ut in tanto discrimine sibi opem ferret. Incidit tandem menti salubre consilium, accensoque igniculo, illi pedes admovit, *ignibusque, extinxit ignem*, ait auctor. Nil verò horum latebat S. Brigidam, cui divinitus erant omnia revelata; tacuit autem ut puellæ constantiam probaret. At illa mane S. Brigidæ aperuit, audivitque ab illâ: quandoquidem hæc nocte egisti viriliter, & pedes tuos aduffisti, neque libidinis ignis in hæc vitâ nocebit tibi, neque *gehenna flammis* combureris; mox ejus pedes ita sanavit, ut nullum aduotionis uestigium in eis appareret. At quod caput est, dum pedes aduffit, totum corpus ab gehennæ incendiis, vindicavit. Præceptum, & receptum illud supremi medicorum est: *Expedi tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam*; quod probè norat Martinianus ille, qui vitam solam agere cœperat, dum dæmon ut virum decipiat, denuò mulierem subornat: adest hæc panniculis involuta, & velut à viâ aberrasset, magnis ejulatibus ne in pabulum feris cedat, id noctis hospitium orat; aperit Martinianus, à feris fœminam defensusurus, se lupæ objecturus; penitioribus tamen adytis clausus pernoctabat. Sed mane mulierem ecce tibi mundo omni ad miraculum superbam. Videt hanc, & Basiliscum videt; audit, & sirenem audit, & dæmonis victorem prope mulierem vicit. Experrectusta men velut è somno, ignes fecit insignes, pedibusque insultans age, inquit, lubeat peccare, si vel has flammam lubet ferre. extinxit hic rogos Veneris ignem, tum præcipuè cum meretriculâ, jam Venere damnato, lachrymas effudit. Cæterum

Novarum Adagia pag. 56.

P.Rho pag. 736.

Pag. 740.

Math. 5.

13. Febr.

P.Rho P. 739.

Martinianus in rupem medio mari eminentem secessit; hinc quoque dum charybdim fugit, in scyllam minimo minus incidit, & venerem planè regnare in mari didicit: ecce enim naufraga puella, & ad pernicem oculorum pulchra, in rupem enatat. Hic verò Martinianus illud Greg. fortè recolebat: *Ignis stipula propinquus parum tuta res est, nihil tutius ò monache tibi fuerit mulierem contubernalem habere.* Quare se in mare præcipitat; sed & hanc virtutem novit amare mare, delphines tergo excipiunt & salvum littori reddunt.

Simile quid in se ausus Jacobus, de quo Surius 14. Januarii. Salubriter, ut ait Augustinus: *Ignem palea timer.* Et M. Greg. *Mors ignis libido succenditur, adjacens stipula velociter inflammatur.* Quod incendium Martinianus in mari fugit, in terrâ igne extinxit. Sed nihil in hoc genere illustrius, quàm quod S. Dominicus, magni Patriarchæ filius, vir morum integritate celebris, posteris reliquit. Hic Rege Castellæ connivente, per quosdam ad flagitium pellicæ fuit: qui pellicem adornarunt, quæ cum salaciter ac alacriter instaret, ei tempus, locum, opportunitatem omnem condidit. Adest illâ nocte concubiâ, à monacho clam intromittitur; sed clam ipso, testes ex insidiis rei eventum operiebantur. Dum ecce ad cubile venit; in medio pavimento, ex succensis carbonibus ad mensuram corporis sui, flammæ stratum exhibet; nec mora, super illud senudû coniecit, sic eam compellâs: *veni, hic lectus dignus, ubi libidinem expleas.* Accurrunt ex insidiis proceres, hominem attollunt, sed citra adustionem, & ni hic intercessisset, ipsam pellicem ignibus addixissent; sed suffecerat sibi ignem ignibus extinxisse, & in medio ignis, potissimum libidinis, ne æstuatum fuisse. At dicet aliquis hoc antidotum nimis violentum, *ignem esse omnium suppliciorum ultimum.* Quare si lubet aliud vobis mediû suggero, remedium lene ac levè, ut solâ recordatione ignis infernalis, cujus intuitu omnis hic noster ignis pictus & fictus est, mentem ac animi sensus inflammare

velitis, ubi hic libidinis ignis afflari; & illico ignibus ignes extinxeritis. Occurset animo identidem illud Hieronymi: *O ignis infernalis luxuria! cujus materia gula, cujus flamma superbia, cujus scintilla prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus finis gehenna.*

Pausanias in Photicis Græcorum, inventum fuisse ait, ut in templo Apollinis appenderent tabulas, in quibus enormia supplicia, quibus impii apud inferos miserè cruciantur, exhibebantur, ut sic à flagitiis deterrerentur. Si vel nuda imago supplicii, si ignis pictus, si noster ignis, qui teste Augustino, ad infernalem comparatus verè pictus est, sic valet sceleratos cõpescere, quid non ager ignis ille æternus? Si ignis hic luxuriæ, hoc nostro igne purgandus esset, quàm repentè ardentissimi juvenes frigerent! Lajus Rex Thebarum licet gentilis in emasculatores tanquam naturæ jura pervertentes, ignis supplicio animadvertendum censuit, ut docet Plauto apud Cælium, *lib. 15. cap. 1.*

Gen. 38. Thamar adultera cum foetu trimestri jam animato, igni adjudicatur: *Producite eam ut comburatur.* Incestus igne punitus Levit. 20. *Qui supra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, scelus operatus est, virum ardebit cum eis, cum filiâ & matre.* O si omnes qui hoc foedo igne correpti igni adjudicarentur, si vel pedem vel manum vel digitum flammis immittere cogerentur, quot ubique rei ustularentur! quot pueri, quot teneræ puellæ! quæ domus immunis ab hâc flammâ? hoc expendens S. Augustinus in Psalm. 49. *Ignis in conspectu ejus exardescet, sic exclamat: non erit iste ignis sicut focus tuus, quo tamen si manum tuam mittere cogaris, facies quidquid voluerit, qui hoc minatur.* Si tibi dicat, *scribe contra caput patris tui, scribe contra capita filiorum tuorum; nam si non feceris, manum tuam mittam in focum tuum, facies ne ardeat manus tua.* Minatur ergo inimicus tam leve malum, & facis malum: *minatur Deus æternum malum, & non facis bonum.* Dum campanæ aut tormenta ænea funduntur, vel ad conspectum liquati metalli, & ignei fluminis colliquescimus; sed picti sunt ad vivos, ad veros

Greg. in
fene.

August. in

Psalm. 49.

Greg. in

1. Reg. c.

15.

Canip. l. 2.

c. 3. n. 45.

Spinellus de

Deip.

urt l. 4.

p. 12.

illos fluvios, ac fornaces inferni. Has mente volvamus, dum tentationis flamma subre-
pit, ne iis involvamus.

S. III.

*Exempla eorum qui vel solâ recorda-
tione ignis infernalis, ignem libi-
dinis vicerunt.*

Chrysoft. hom. 10. in Epist. 2 ad Cor. *Si libidinis igne flagras, ignem illum appone (inferni) atque hic confestim extinguetur & evanescet.* Ea propter optimè Propheta apprecatur, dum optat, *ut descendant, in infernum viventes, ne descendant,* inquit Bernardus, *morientes.* Descendant nunc cogitatione, & in meditatione hic ignis inferni exardescat; quo conspecto Teresa ad Divinum accensa est. Hunc ignem ita vivaciter P. Barradius in meditatione sibi proposuerat, ut de se fateatur, ni destitisset, mortuus concidisset. S. Franciscus ad conspectum ferri candentis horrebat. Descendant in infernum viventes, & illud Hieron. expendant: *In uno igne omnia supplicia sentiunt in inferno peccatores tantaq; vires habet, ut vel eo in distans agète, nullum remedium sit præsentius, ut rectè Isidorus Pelusiota lib. 1. Epist. 433. Si carnis tua cupiditas adversum te furit, & rapido impetu fertur, eamq; inertia ac desidia astu inflammasti. ignis futuri memoriam ipsi refrica, & extinguetur. si quidem libidinosum huius vitæ incendium, ad fornacem illam tendit.*

Jolaphat filius Albenner Regis India-
rum, industriâ Barlaami anachoretæ ad
orthodoxam fidem conversus, meretricu-
læ cupidam formâ & blanditiis captus
fuisse, nisi divina miseratione subito ob-
dormiscens, in spiritu ad stagna sulphu-
ris & ultrices flammæ raptus fuisse; ubi
hoc sibi horrendum ingeminari audivit:
hîc feleratorum carcer est, hi cruciatus,
qui foedis voluptatibus seipso contami-
narunt. Urad se rediit, in lachrymas effu-
sus, omnes libidinis faces restinctas sensit.
Nonne experimento didicit verissimum
illud: *Convertantur peccatores in infernum, &
erubescant valde velociter.* Hoc suis assiduò
inculcat Joannes Climacus: *Importunum*

*cordis incendium, gravioris & nunquam finien-
di incendii metu extinguamus.* cui obscena
subrepat cogitatio, descendat in infernum;
si cui lasciva forma proponitur, descen-
dat in infernum, ne in molli lecto lascivias,
subeant animum ignei & ferrei lecti
inferorum. Quod saluti fuisse Bernardi
nus de Busto commemorat. Etenim cum
prostitutæ nequitæ adolescentem, è Do-
minicanâ familiâ Religiosus conveniret,
admissus est, sed eâ lege ne de Religione
aut vitâ monasticâ mentionem faceret,
statuisse se carnis vinculo obstrictum in
sæculo vivere. Hoc pacto Religiosus ex-
ceptus, unum abiturus pro aculeo injecit,
ut decubiturus recordaretur, quo lecto,
quibus stragulis, quo cubili apud inferos,
ufurus esset. Atque hic uno vespere ita in-
horruit, ut benè mane ad monasterium
advolarit, omnem venerem animo excuf-
serit, & castitatem professus sit, experi-
mento illud Isidori contestans: *Sicut cla-
vus clavum expellit, ita sæpè recordatio ARDO-
RIS gehenna, ARDOREM extinguit luxuria.*
Quare si quis scelus audeat, Isaiam au-
diat: *Quis poterit habitare de vobis cum igne
devorante? quis habitabit ex vobis cum ardori-
bus sempiternis? Quis ex vobis molliculi ac
delicatulî adolescentulî habitare poterit
cum igne devorante? Digno ignem modi-
cum tangere horremus, teste Cassiano, & quo-
modo non formidamus in ignis rogam ligatis
manibus & pedibus iniici? Quæ ex vobis ô
comptæ puellulæ, tenellulæ, quæ ne pun-
cturam acus, nec scintillam ignis ferre va-
letis. Quis ex vobis Clarissimi, Amplissi-
mi, Nobilissimi Domini, habitare pote-
rit cum ardoribus sempiternis? ubi, magno te-
ste Gregorio, edax flamma comburit, quos
nunc carnalis delectatio polluit. Recogitate
quòd pinguedo & libido carnis vertetur
in picem, & in pabulum flamma-
rum. Intonat hoc Petrus Damianus
Ep. 6. *Veniet profectò dies, imò nox, quando
libido ista tua vertetur in picem, quâ se perpe-
tuus ignis in tuis visceribus inextinguibiliter nu-
triat.* Quisquamne libidinis flammæ sen-
sit, dum Antverpiæ Petrum Martens pi-
cèâ togâ indutum, medio in aère inter
flam-*

*Valadier. in
Adu. Sabb.
2 hebdom.*

*S. Isid. l. 2.
de summo
bono c. 39.*

Isa. c. 33.

*Greg. 9.
Mor.*

*Bern. de
solit. vita.*

*Bourgeoisus
de eternis.
cap. 8.*

*Recueil des
hommes
illustres.*

*pist. ad
Pammach.*

*Damasc. in
hist. Barl.
cap. 20.*

Psal. 9.

Gradu 2.

flammas pendulum spectavit? Et quid hæc ad inferna, & nunquam finienda incendia? ubi ut Religiosus Doctor expendit: *Luxuriosi & voluptatum amatores, ardentipice, & fetido sulphure perfundentur. Idipsum Cyprianus confirmat: Immortales miseri vident inter incendia, in proprio adipe fixa libidines bullient, & inter sartagine flammeas, miserabilia corpora cremabuntur.* Hunc, vos rogo, assiduo animo rogam volvatis, & omnia blâdimenta carnis prospero eventu superastis. Fecit hoc celeberrimus Magister sententiarum Guilielmus Parisiësis, cujus hæc saluberrima doctrina est: dico, quod maximè mihi minetur hostis, inferni carcerem, mortem, & tormèta. Ego, ignem & gladium contra eum in armaturas fortissimæ protectionis, & tutissimum refugium verto; imò arcem inexpugnabilem ipsum infernum mihi facio: quoties quippe ignea tela carnalium concupiscentiarum, aut secularium desideriorum mittit, ut ne traiciat, ipsum infernum ante oculos meos pono, & illum velut Clypeum jaculis illis obtendo, eoque me tueor & protego. Quis habens ante oculos infernum læditur? in eum velut in domum refugii quotiescūque semper fugiens in tuto sum. Ex illo velut arce fortissimo, hostium tela despicio; velut armatura, impenetrabili & ineffabili circumdatus, & munitus, omnia hostium tela elido & tundo, & quod est mirabilius, in illo igne sempiterni ardoris, ardores concupiscentiarum mearum extinguo. Non alio hîc quàm D. Profferi utar testimonio, qui sic ait: *Exundantis incendii terri-*

biles crepitus pati, barathrus fumatis amarâ caligine oculos obcecari profundo gehenna fluctuantis immergi, edacissimè in æternum dilaniari vermibus, nec finire: hac & similia multa cogitare, nihil est aliud, quàm vitii omnibus repudium dare, & omnia blandimenta carnis refranare. Hoc ulus fræno Hieronymus in vastâ illâ eremo, hæc de se ipse fatetur: *O quoties ego ipse in eremo cõstitutus, & in illâ vastâ solitudine, quæ exusta solis ardoribus horridum monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse deliciis. Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra deformia, & squallida cutis situm Æthiopia carnis obduxerat. Quotidiè lachrymæ, quotidiè gemitus, & si quando repugnante somnus imminens oppressit nuda humo vix offa hærentia collidebam.* Et ut noris illum ignem ignibus restinxisse, exclamat: **ILLE IGI-TUR EGO QUI OB GEHENNÆ METUM ITALI ME CARCERE IPSE DAMNAVERAM.**

Adeò Hieronymus exhausto in corpore, extrema in senectute, in spiranti cadavere, quasi sub cinere sopitos hosce ignes, aliquando excitandos formidabat; tu verò qui indies oleum addis camino, qui inter incentiva vitiorum, inter ignea tela cupidinis medius volutaris, ab hac flammâ te illæsum arbitraris? nunquam effugies, quin totus inardescas, nisi exemplo Hieronymi tartaream illam libidinem (sic eam Augustinus lib. 3. Conf. cap. 1. appellat) tartarei incendii recordatione restinguas. Precor quæ illud Poëta:

Ardoris sit rogos ille tui.

Ovidius.

Thomas à Kempis
lib. 1. c. 24.
Cyprianus
serm. de Ascens.

Bellarmin.
lib. de morib.

EMBLEMA XXXIV.

Gratias agens. Marc. VIII.AGIT GRATES. 3. *Metam.*

DOMINICA SEXTA

POST PENTECOSTEN.

Grates Deo agenda pro acceptis beneficiis, sigillatim à mensâ post refectionem: in hoc gallinam imitantes, quæ post quamque refectionem, caput in cælum sustollit, quasi gratias datori referens.

- §. I. *Sacrificium laudis seu gratiarum actionis, Deus à nobis jure postulat.*
- §. II. *Perpetua gratiarum actio Deo tribuenda, ut Apostolus monet: Gratias agentes semper. Ephes. 5.*
- §. III. *Gratiarum actio pro incolumitate tum corporis, tum animi.*
- §. IV. *Commendatur religiosissimus ritus agendi gratias, post refectionem.*

DOMI-

DOMINICA SEXTA.

POST PENTECOSTEN.

Gratias agens.

Marc. VIII

EDICORUM Princeps Galenus in corpore humano se comperisse asseverat ossa supra ducenta: quorum singula ad quadraginta scopos, seu requisitos usus complectantur; adde ut facilè octies mille scopi, seu operationes perquam diversæ in solis ossibus adducendis, explicandis, commovendis, dimovendis considerari queant. Quid: quod longâ rerum experienciâ docta posteritas, longè plures adinvenit, dum clarissimus Doctor Viringus asserere non dubitavit quodque ossiculum quantumvis exiguum, functiones octoginta supra ducentas exercere, quæ illius calculo universim ad 56000. id est quinquaginta sex millia excreverent.

Musculos verò idem Galenus, longos, breves, latos, angustos, crassos, tenues, rectos, curvos, acutos, obtusos, teretes, planos, angulosos; figurâ simplici, multiplici, alios super alios, juxta alios, in directum, in obliquum, in transversum, stupendo prorsus artificio dispositos, quorum beneficio singula membra suum motum obtinent, ad 600. enumerat, quorum singuli 10. scopos habeant. ac proinde in nudis musculis, sex millia variarum functionum seu operationum reperire est. Quibus tandem hæc subdit: *Eadem ars circa omnia viscera existit, & omnino circa quamlibet partem; adde ut si quis structura scopos consideret, in aliquot myriades eorum multitudo excrecat.* Quæ omnia ubi expertissimus hic Doctor in anatomîâ corporis humani attentius contemplatus est, usque eò omnium membrorum symmetriam, ossium compagem, musculorum ac nervorum commissuras, toriusque hujus fabricæ structuram admiratus est, ut attonito similis exclamarit:

Laudent alii Deos suos thure & victimis, ego hujus tam stupendi operis auctorem, laudabo stupore & admiratione.

§. I.

Ejusmodi sacrificium laudis seu gratiarum actionis, Deus à nobis jure postulat.

I Saia 49. Numquid manducabo carnes taurorum aut sanguinem hircorum potabo? Minimè verò. *Sed immola Deo sacrificium laudis.* Nottis quod istud sacrificium? cujusmodi hostia immolanda sit? non alia, teste Augustino, quàm gratiarum actionis: *Quod est sacratius, inquit, laudis sacrificium, quàm in actione gratiarum?* Et libro de Spiritu & littera (cap. 11. *Cultus Dei in hoc maxime constitutus est, ut anima ei non sit ingrata. Vnde in ipso verissimo & singulari sacrificio, Domino Deo nostro gratias agere admonemur, A quo sacrificio gratiarum, nemo hominum expers, nemo offerendi immunitatem, nemo hostiæ defectum in excusationem adferre potest. Philo ille Alexandr. lib. de Plantatione Noë: Omnis, inquit, virtus sancta est, gratitudo verò sanctissima: & statim monet eam non in externo apparatu, sed interno affectu exhibendâ: Quam non legitime Deo exhibent, quotquot putant eum placari adificiis, donariisq; sacrificiis: nam ne totus quidem mundus ad templum in honorem eius suffecerit. Sed prestat eum laudibus, hymnisq; colere.* Et statim subdit quādā cetero dignissimâ (ut Mèdoza noster loquitur) relatione: Deum nempe cum absolutissimum illud orbis universi opus molitûs esset, interrogasse quendam è Prophetis num deesse quid videretur? eumque solerter respondisse, desiderari *ludatorem, qui opera à Deo facta vel enarrando sufficienter laudaret: Ipsam enim enarrationem operum Dei, laudem esse sufficientissimam, nullo*

August. li 6. 1. contra adversarium legis & prophet. c. 18. to. 6.

Mèdoza lib 1. Reg. c. 2. annot. 14. sect. 11.

Job. 38.

Gen. 32.

August. in
Psalm. 132.Basil. hom.
5. in lullit-
iam mar-
tyrem.

egentem auctuario. Quod per cælestes illos choraulas disertè factitatum ex illo Jobi colligere est: *Vbi eras quando ponebam fundamenta terra, & cum me laudarent simul astra matutina, & jubilarent omnes filii Dei?* seu ut est in Hebræo, *omnes turba Angelorum?* quibus Angelorum matutinas psallentium choris, ut ne abesset is qui luctabatur cū Jacob, dixit: *Dimitte me jam enim ascendit aurora. Ut notat Liranus, tempus est ut cantem Dei laudes cum aliis Angelis, & idè non debes me amplius tenere, & impedire à laude Dei.* Quos hîc in terris æmulantur Religiosorum chori, qui in horas singulas plus vice simplici decantant *Deo gratias*, nil aliud corde, nil ore versant quàm *Deo gratias*. Hunc sacratissimum ritum cū quosdam fugillare adverteret Augustinus, sic in eos invehitur: *Vtinam illi milites Christi essent, & non milites diaboli, à quibus plus timetur DEO GRATIAS, quàm fremitus leonis.* Hi etiam nobis insultare audent, quia fratres cū vident homines, dent DEO GRATIAS. *Quid est, inquirunt, DEO GRATIAS? an non debet frater DEO GRATIAS agere quando videt fratrem suum? an non est locus gratulationis quando se invicem vident, qui habitant in Christo? Annon debet Pater DEO gratias agere, quoties videt uxorem ac liberos charissimos? quoties videt filias naturæ & cælestis gratiæ donis locupletatas? quoties videt filios ingenio pollentes, in gymnasiis præcellentes? Ad dignitatis apicem contendentes? an non debent liberi DEO gratias agere, quoties vident parentes, quibus nunquam pro beneficiis acceptis, & quæ indes ex omni eorum curâ, labore, sudore percipiunt, solvendo sunt, ut rectè Aristoteles dixit: DEO, parentibus ac precipitoribus nullæ unquam sufficientes gratiæ reddi possunt.* Unde monet D. Basilus: *Si quando latius erridet vita institutum, illam depromamus Davidis vocem: quid retribuam Domino? ex nihilo efficit ut essemus, & produxit. Quid retribuam Domino? parentibus Christianis nasci fecit. Quid retribuam Domino? victui ac vestitui necessaria suppeditavit, quid retribuam Domino? Hæredem regni cælestis constituit, quid re-*

tribuam Domino? nihil quidquam, inquit Doctor mellifluus, præter actionem gratiarum: *Verus benevolus amplius non requirit.* Danti rependi quidquam gratius ab accipiente non potest, quàm si gratum habuerit, quod gratis accepit. Hoc præ cæteris homo ab homine, in quem beneficium contulit, quasi jure naturæ postulare videtur, ut se gratum exhibeat: Nos quoque, docet Chrysostrimus, à pauperibus nihil aliud requirimus quàm laudè & gratum animum & accepit memorem beneficii. Quòd si nos solâ gratitudine beneficia vendimus, quantò magis Deus, qui bonorum nostrorum non eget; quod cū divino spiritu edoctus esset regius psalter, profusam illam in se Dei munificentiam expendens, anxius hæsit quid pro immensis in se collatis beneficiis, referre posset. Pedum in sceptrum, caulam in aulam rusticum in Regem converterat, quid retribuet Domino? *Laudabo Dominum in vitâ meâ, psallam DEO meo quamdiu fuero.*

Bern. Ep.
181.Chrysostr.
Psalm. 4.

Psalm. 14.

§. I I.

Perpetua gratiarum actio DEO tribuenda, juxta illud Apostoli: Gratias agentes semper.

Ephes. 5.

PRæclarum illud quod à Religiosis S. Columbani in Luxoviensi monasterio usurpatum fuisse comperio, in quo ea Religiosorum multitudo fuisse perhibetur, ut continuò sibi invicem succederent chori, nullo die noctuque intervallo à divinis laudibus relicto. Ercitavit hic DEO laudes continenter decantantium ordo, Albertum & Ernestum Saxonæ Principes, qui Ecclesiam Misnensem sic instituerunt, ac annuis redditibus dotarunt, ut perpetuus diurno nocturnoque tempore chorus haberetur, cælestium spirituum concentum, qui nunquam à divinis laudibus cessant, proximè referendo. Quod ut quæque Religio præstare par non sit, Ecclesia certè cælestem illam harmoniam jugi gratiarum actione æmulatur, in quod Theresia & Ignatius collimasse videntur, qui dum diem noctemque

Atque concinendis Deo laudibus ab aliis Religiosis ordinibus sanctè dispartitam intelligerent, hæc horam decimam dumtaxat vel pertinam, ille quartam matutinam à nullis occupatam, avidè arripuerunt. Imò in hac minima Societate nostra animadversum est, quòd omni hora diei noctisque, Deo sacrificet.

Olim Deus ad Moysen Levit. 6. *ignis in altari semper ardebit. Quem locum Philo Alexand. libro de victimis offerentibus expendens: Meritò, inquit, ut equidem arbitrator: nam quia perennes Dei gratia non deficiunt, nec intermittuntur, sed interdum noctuque fruendas se præbent nobis hominibus, gratiarum actionem hæc sacra flamma figurat, semper instaurandam, ne quando extinguatur; Ut quàm perennis est in homines divinarum gratiarum largitio & profusio, tam perennis sit in Deum humanarum gratiarum actio & redhibitio: & sicut illa nunquam interquiescit, ita & hæc nunquam intermittatur. Quod in soliloquiis secum expendit divinus Augustinus, dicens: sic ut nulla est hora vel punctus, quo tuo beneficio non utor, sic nulla debet esse hora, quâ te non habeam ante oculos, quâ non jugiter cor & lingua tibi grates referat. Quoties habitum ducimus, toties ad Deum, cujus munere fruimur, respirare debemus, in omnibus, ut Paulus hortatur, gratias agentes. Dum mane salvi & incolumes cum omni familia expergiscimini, vel cantus aviù ad concinendas Deo laudes vos instiget, ut Joannes Baptista Vitellius Fulginas pè observavit: erat is octogenario major, nudo assere cubare solitus, tãto tamen charitatis ardore æstuabat, ut lodicè non ferret. Accidit ut aviculam voces humanas conantem audiret in hæc verba: laudetur Deus: hic enim vero exclamavit: O nos ingratos! alites laudant, homines injuriis afficiunt. Eiusmodi suavissimos monitores indies sub auroram habemus, ut Ambrosius loquitur: surgente & occidente die suos cantus instaurare consueverunt, ut decursi vel adoriendi temporis laudes, suo referant creatori. Dum domus vestra penuraria, omnique copia, abundantia, lustratis, in omnibus gratias*

agentes. Solaria hordeo, tritico referta videtis: in omnibus gratias agentes? arcas auro & argento oppletas inveniunt, in omnibus gratias agentes. Nam ut rectè Seneca: si pecuniam tibi aliquis donaverit, in arcam tuam (quoniam id tibi magnum videtur) impleverit, beneficium vocabis. Tot metalla defodit in usus humanos, quorum tot millia in sinus tuos effudit, & nec beneficium agnoscitis. Atria peristromatis, aulaeis, aliaq; pretiosa supellectili adornata ingredimini, in omnibus gratias agentes. Etenim ut idem Philosophus arguit: Si domus tibi donetur. (aut fundus hæreditate obvenit) num mediocri munus vocabis. Et cum ista quæ habes magno æstimes, quod est ingrati hominis, nulli debere se judicas. Unde tibi istum quem trahis spiritum? unde istam, per quam actus vita tua disponis atque ordinas lucem? unde sanguinem cujus cursu vitalis continetur calor? unde ista palatum tuum saporibus exquisitis ultra satietatem laceffentia? unde hæc irritamenta jam lassæ voluptatis? unde ista quies in qua putrescis & marces? nõne si gratias es, dices:

Deus nobis hæc orta fecit:

Namque erit ille mihi semper Deus, illius aram sæpe tener nostris ab oculibus imbuet agnus. Si peregrè profecti, prædium suburbanum; campos armentis, horrea frumento referta contemplantur, in omnibus gratias agentes. In qua referenda (si modò Tullio credemus) imitari debemus agros fertiles, qui plus multò adferunt, quàm acceperunt.

Hanc nos in omnibus natura ipsa docet gratitudinem: cælum pluviam & rorem in terram diffundit, quem terra rursus per vapores re mittit. Sol amœnissimis viridariis calorem impertit, de repente flores ac herbæ, soli panduntur amori. Pastor oves pascit ac tuetur, at ipse ab illis pascitur, & vestitur. Mare omnibus fluviis aquas affluenter suppeditat, & rursus ut Eccl. ait: omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat. Ad locum unde exeunt revertuntur flumina ut iterum fluant.

Quòd al videns Chrysofomus: Deus, inquit, exigit à nobis gratitudinem, non quòd nostra celebratione opus habeat; sed ut quidquid est lucri iterum ad nos redeat, & dignos

Seneca l. 4. de benef. cap. 6.

Virg. Eccl. 10.

Cic. lib. 2. de offic.

Eccl. 1.

Chrysof. hom 8. in epist. ad Cor. l. 1.

Ita horo- gium in pagine 1. cul. pag. 9.

Aug. Soli- qu. c. 18.

Ad Coloss 3.

Rho ex- mpla vir- us, l. 1. c. 1. 3.

Amb. l. 4. exam. c. 12.

nos faciamus majoribus subsidis; ita boni omnia quæ à Deo exeunt, ad eundem per gratitudinem referre consueverunt: Si è Magistrali cathedra implexa Pheologiae argumenta dilucidè explicarint, si è sacro suggestu aptè disseruerint. Si doctrinâ suâ heterodoxos ab errore, improbos in viam virtutis reducerint, si quid in se ingenii, eloquentiæ, aut gratiæ elucere deprehenderint, id totum ilico in auctorem refundunt, quo fit ut uberioriùs fluenta gratiarum ad eos revertantur, ut expertus loquitur Bernardus: *Si copia aquarum secretis & subterraneis recursibus incessanter aquora repetunt, ut inde rursus ad visus, ususque nostros jugi & infatigabili exumpant obsequio; cur non etiam spirituales rivi ut arva mentium rigare non desinant, proprio fonti sine fraude, sine intermissione redantur? ad locum unde exeunt revertantur summa gratiarum, ut iterum fluant. Qualiter inquit? qualiter dicit Apostolus: in omnibus gratias agentes. Quidquid gratia, quidquid te virtutis. habere confidis, Dei virtuti & Dei sapientia deputat ac tandem concludit: Felix ille qui ad singula dona gratiæ, redit ad eum in quo est plenitudo gratiarum. Hęc hæcenus de gratitudine generatim ac universim Deo referenda: nunc de quibus speciatim ac sigillatim grates agendæ sint, videamus.*

§. III.

Gratiarum actio pro incolumitate tum corporis tum animi.

*Tympii alce-
donia c. 23.*

Optimè Tympius subnotavit, tot in corpore humano membra censerì, quot dies in anno sunt, id est, 365. idque non absque singulari numinis providentiâ, ut pro singulis, minimum in dies singulos Deo gratias agat, & cum Psalmista exclamet: *Omnia ossa mea dicent, Domine quis similis tibi?* ex Galeno discere potestis stupendam corporis fabricam innumeris venis, arteriis, musculis, ossibus, nervis compactam, in eaque ut Lessius docet, *nihil frustra; nihil redundans, nihil minus quam oporteat, nihil non*

*Less. de pro-
vident. l. 1.
c. 2. n. 65.*

necessarium, vel maximè expediens ad suum finem; Adèd ut si vel minimum huic abesse contigerit, tota machina disturbari ac collabascere videatur. Ubi hoc mirandum & indignadum occurrit, quamdiu homines firma corporis valetudine perfruuntur, nihil dum sibi beneficii à Deo imperitari æstimant, imò ne accepti meminerunt; at verò si febri hectica, si diurnâ quartanâ; si podagræ, calculi, colicæ, capitis doloribus, si mortis faucibus eripiantur, mille vota, mille voces in laudes, in gratiarum actionem resolvunt, quasi pluris sit post acerrimos eosque diurnos morbi dolores, sanitatem ægro restituere, quàm eandem integram illibatamque per annos complures conservare; & non magis innocens ad actionem gratiarum, quàm pœnitens teneatur ut D. Th. & Less. de jure l. 2. cap. 47. dub. 2 Fuit qui elegantissimum horologium amico suo singulari dono dedit, à se perquam perito artifice adèd concinnè elaboratum, ut nusquam usquâ adhærescat, aut in minimo exorbitet: alterum verò alteri familiari suo donavit, sed quod artificio non parum priori concedat: unde hanc suam benevolentiam plenam operam ad dicit, ut quoties hæreere aut hallucinari contingeret, suo sumptu ac impedio, omninoque gratis se correcturum Hic nunc quæritur uter horum majus ac præstantius munus acceperit? indubiè prior cujus horologium omnis vitii & erroris prorsus expertus fuisse comperitur. Et tu minoris feceris si summus ille rerum omnium opifex Deus corpus tibi instar horologii tam scitè effinxerit, ut per omnem vitam omnia in eo ita decurrant ac devolvantur, ut nec indente, nec in nervo, nec vertebra aut parte minima vel levissimè hallucinari deprehendantur. Ubi tamè vel levis spiritus interclusus, vel exigua gutta, aut arenula, omnem omnium partium cursum sufflaminare posse in còperto est. Sunt tibi triginta duo dentes, nec ullus hæcenus corrosus, nullus unquam doluit, manus constant officulis vicenis, totidemque pedes, nec ullum hæcenus contortum aut contusum fuisse, artificii

*Less. de pro-
vident. l. 1.
c. 2. n. 65.*

tifici acceptum referre dedignaris; in uno oculo Galenus centum & duodecim morbos computat, nec unum te usque antehac incurrisse, divini muneris esse non agnoscis. Intolerandam hanc mortalium ingratitude inculpatus Bernardus: *Si quis, inquit, oculorum lumen amissum tibi reddidisset si visum aurium, si quis manuum restituisset. Si quis pedem tibi præpedi tum reparasset, si quis sopitam in te excitasset rationem, quomodo non quicumque tibi vehementissimè succenseret, si quando fortè beneficij huius immemorè aut benefactor. deprehendisset ingratum.* Ecquis æstimet hæc sibi crepta non esse, ecquis grates referat per annos complures nullo corporis membro quemquam in numerosa familia affici, neminimo morbo aut dolore conflictari? cum è contra cruciatus gravissimus sit, filios morbidos, epilepticos, luscos, fatuos genuisse, mortuos in lucem effudisse. Sed fit ut Oleaster queritur: *Non nisi miraculosa Deo damus, neque illi accepta ferimus beneficia natura.* Si quis odontalgia laborat, in qua medicorum parum valet industria, quod votis, & sacris anathematis D. Apolloniam obtestatur? opem ejus expertus, quotannis profectum jejunio, diem ipsum pietatis exercitiis consecrat, nec unquam beneficij memoria obliteratur. Si quæ mulier peccatis exesum habeat, & D. Agathæ patrocini integritati pristina restituitur, quanta in animo exultatio, quæ gratulatio, quanta gratitudinis in Virginem significatio. Ita & cætera corporis animiq; bona, magis carendo quam fruendo æstimare solemus *Vt enim oculi, inquit Basilii, quod justo propius admotum est, non vident, sed opus habent moderatâ distantia, itidem animos minus gratos videmus sensu attingi præcepta gratiæ, dū privatos se intelligunt prærogativa bonorum.* Ex his sanctissimi Patriarchæ Francisci discipulus, Frater Ægidius cujusdam secularis ingratitude convictus: incidi, inquit is, in hominem manibus & pedibus truncum & oculis orbatum, quem benignè percunctatus sum, si quis ea tibi restitueret, quid tu illi reponas? servum, inquit, perpetuum me illi consecrarem. Tum ad hunc divitem conversus, Deus tibi oculos & manus & pedes, cæteraque corporis

membra integra ac illæsa tot annis servavit, & iis abuteris in contemptum Creatoris, O ingratitude non ferendam! ô inhumanitatem barbaram! refert Seneca de beneficiis militem quondam Philippo Macedonum Regi percharum ac strenuum, sed sordidum, naufragio cjectum in agrum cuiusdam Macedonis, à quo gratis & humanissimè acceptus est homo, cæterum ignotus, miser peregrinus. Nam Macedo in villam suam eum transtulit, lectulo suo fovit, affectum semianimemque recreavit diebus 30. impensis suis curavit, refecit, viatico intruxit, subinde dicentem ac promittentem: *Gratiam tibi referam, v. dere mihi tantum Imperatorem meum contingat.* Cum ergo abisset, narravit Philippo naufragium, auxilium tacuit, & protinus petiit prædium hospitis sui, illius, inquam, ipsius à quo tam benignè habitus fuit, nec petiit solum sed & impetravit. Tulit injuriam tacitus vir, sed Philippo per epistolam suggestit, se eum esse qui naufragum illum militem hospitio accepisset. Quo intellecto irâ exarsit Rex, & statim Pausaniæ mandavit, ut bona priori Domino restitueret. Cæterum improbissimi militis dorso stigma hoc inscriberet: *Hic ingratus hospes es.* Si hodierna die hæc nota ingratitude iis omnibus inureretur, qui benignissimâ Dei manu naufragio, igni, morbis, morti erepti, per nova flagitia fervatorem suum, quod longè crudelius est, in crucem rapere non verentur, profectò complures hoc infami stigmate insignes notarentur. Quam facilissimam notam ne & nos incurramus consilio Bernardi: *Nulla Dei dona debita gratiarum actione frustrentur, non grandia, non mediocria, non pusilla. Tubemur colligere fragmenta ne pereant: id est, nec minima Dei beneficia oblivisci.* Ad quod conducet ea in brevem elenchum ex Lessio contrahere: qui sic ait: *Consideranda sunt Dei dona in seipsis, quàm magna, quàm varia, quàm innumera, quàm rabilia, sive quæ ad animam, sive quæ ad corpus pertinent. Omnes enim creature, vel conditæ sunt propter hominem, vel benignitate conditoris serviunt homini, ut eum dirigant ad salutem. Et hæc omnia*

Galen. in
introd.

Bern. serm.
14 super
Psal. Qui
habitat.

Oleaster in
Gen. c. 4. v. 1.

Basil. hom. 5
in Lultram
Mart.

Senec. l. 4. de
de Benef.

c. 37.

Bern. serm.
51. in Cant.

Lessius de
in e l. 2. c. 47.
dub. 2.

„externa sunt. Jam interna omnem æstimationem superant : præter enim integritatem corporis & sensuum, quorum nullum vel cum regno amplissimo commutare velis, dedit animam immortalem, capacem vitæ æternæ; dedit vim intelligendi, quâ totum mundum & ipsum Deum pulcherrimè in te depingas : & vim amandi, quâ omnes virtutes atque ad eum Dei amicitiam omnis boni supernaturalis fontem consequaris. In filium, in heredem regni coaptavit. Ad hæc jacentem in peccatis & reum æternæ mortis, gratiâ suâ excitavit & erexit. Hoc autem beneficium remissionis peccatorum tantum est, quantum malum est mors æterna. Eadem gratia ab innumeris peccatis servavit, nam ut rectè Augustinus : *Non est peccatum quod facit homo, quod non possit facere alter homo, si desit Rector, à quo factus est homo. Ut adulterium non committeres, suasor desuit, ut deesset ego feci. Non desuit suasor, sed locus, sed tempus desuit? ut deesset ego feci, ut non consentiret ego feci.* Sic non est morbus corporis quo laborat homo, quin & te corripere possit, ni Deus servaret, hoc cogita quoties miserum vides. Denique quod omnem vincit admirationem, reliquit nobis corpus & sanguinem cum anima, dotibusque ejus omnibus, cum unione hypostastica, & divinitate, Eucharistiæ Sacramento contenta. *Hæc, inquit, si quis attentè consideret & expendat, abyssum beneficiorum inveniet.* Potissimum ubi hæc omnia præstita indignis, ingratissimis & supplicio dignis agnovit. Laudatur in eo gratus animus Alphonsi regis Aragonum, de tribus maximè sibi à Deo collatis, incessanter gratias agentis: *Quod hominem, quod Christianum, quod inter Christianos regem fecerit.* Et Plato ille gentilis, gratias agebat naturæ seu Deo, quod homo, quod mas, quod Græcus, quod Atheniensis, quod tempore Socratis, natus esset; An minoris hoc fortè ducendum est quod te Catholicum, quod Religiosis Magistris tradiderit, peccatorem æterno incendio eripuerit, sacra synaxi toties refecerit, civem sanctorum, hæredem regni constituerit? & quod instar omnium est, sua morte, te vitâ donarit? quare,

Aneas Sylv. do dictis Alphons.

memento jam te etsi de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptum. *Sex diebus condidit omnia & te inter omnia : at verò per totos triginta annos operatus est salutem tuam in medio terræ.* Vnde idem Bernardus Serm. 20. loquens de opere Redemptionis: *Hoc, inquit, est quod nostrâ devotionem & blandiùs allicit, & justius exigit, & arctiùs stringit, & afficit vehementiùs.* Hæc enim omnia, ut jure Lessius *Leff. de iure l. 2. c. 47. dub. 2. V. de perfect. divin. l. 12. c. 18. & 19.* concludit, tanta sunt, ut si quis ea diligenter expendit, infinita quadam obligatione & immenso debito se obstringi Deo, tum ad perpetuam & humillimam gratiarum actionem, tum ad vitam suam divino obsequio penitus consecrandam, & honorem ipsius omni industriâ promovendum, fateatur necesse est. Etsi enim tantum laboravit pro gloria Dei, quantum Apostolus, Paulus, nondum tamen millesimam divinarum beneficiorum partem exæquavit.

§. IV.

Commendatur Religiosissimus ritus agendi gratias, post refectionem.

FIda narratione accepi Albertum Belgarum Principem cuidam viro nobili, quem inaudierat Martis infortunio ad extremam penuriam redactum, indices è mensa duas tresve lances optimis eduliis instructas, per servum peregrinum deferri curasse : cui hoc in mandatis, ne unde cibi submitterentur indicaret: hæsit vir nobilis ad primos missus attonitus; et dum die infæquenti, & tertio, & hebdomadis, & mensibus, & annis, quibus vixit, deferrentur, incredibile quale hominem tenuerit desiderium, munificum illum largitorem cognoscendi; id unum veritus ne ingratus moreretur : norat siquidem probè illud Aurelii Antonini Imp. *Ingratum mori, esse mortem maximè infamem.* Quis nostrum hoc veretur? quis non ingratus in Deum moritur? nullum ferculum mensæ infertur, quod non à regiâ ejus mensâ, & munificâ manu submitatur : panis, piscis, coro, condimenta, quibus vesceris, Dei mizas Cerevisia, vinum, potus omnis quo reficeris, affluenter ab eo suspeditantur; quod vel gentilibus præclare expendit : *Neque enim necessitatibus nostris provisum est, usque in delicias ama-*

Senec. l. 4. de Benef. c. 5.

ama-

amanur: tot arbuta non uno modo frugifera: tot herba salutares: tot varietates ciborum per totum annum digesta. Iam animalia omnis generis, alia in sicco solidoque, alia in humido innascentia, alia per sublime dimissa; ut omnis rerum natura pars, tributum aliquod nobis conferret. Pro quibus omnibus unam à nobis gratiarum actionem, jure suo Deus postulat. Vbi ipsi barbari nobis ruborem incutiunt: Turcæ imprimis bene longas orationes cænis suis admiscunt varijs cum gestulationibus & ritibus. Calacutenses non prius accumbunt, quàm sacrificuli quaterni precibus fufis cibos sacrarint idolo suo, ut testatur Ludovicus Romanus. De Hebræis res manifesta est, & probata exemplo Samuelis I. Reg. 9. & alibi: de antiquis Christianis Tertul. Non prius discumbitur, quàm oratio ad Deum prægustetur. Equè oratio convivium dirimit. Ad hoc nos exemplo volucrum hortatur Ambrosius: Aves, inquit, propter vilissimas escas gratias agunt, tu pretiosissimis pasceris & ingratus es: gallinæ hinc nobis & columbæ scitum gratitudinis symbolum referunt: videre enim est ubi granum, guttamve rostro admiserint, ilico caput in cælum sustollere, quasi largitori grates acturæ, cui quis, ut putavit non incongruè, illud Psalmistæ subnotavit. De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput. Cujus rei veritatem Hebronensis Præsul illustravit, expendens illud Cantici: Oculi tui columbarum: columba oculi denotant grati animi significationem: velut enim columba, (aut Gallina) ad singula tritici grana quæ deglutit, oculos in cælum levat: sic nos ad singula Dei beneficia, oculos mentis in Deum attollere debemus, in omnibus, ut Paulus monet, gratias agentes. Quod & altera dilucida similitudine declarat: solares radij speculo repercussi majorem calorem refundunt; ita & nos Dei beneficia in nos collata, in ipsum referamus. Quod quàm Deo gratum sit ex illo Chrysostomi colligere licet: Opus est nos & mensam perentes, & desistentes Deo gratias agere: fructum attendite: mensa namque ab oratione sumens initium, & in orationem desinens, numquam deficiet, sed fonte largius, omnia nobis afferet bona. Atque hanc unam gratiarum

actionis orationem: Retribuere dignare Domine omnibus nobis bona facientibus vitam æternam, pro quantumvis opipara refectione abundè satis pretiæ esse, luculento testimonio comprobatum est: accidit enim ut Bernardinus Pallius Capuccinæ familiæ columen olim, & præsidium ingens, quum ab hospite meritorio, satis benignè acceptus, quid persolveret, non haberet, precaturum se solenni Ecclesiæ carmine dicebat: Retribuere dignare Domine omnibus nobis bona facientibus vitam æternam. Ad has voces nihil de suo jure remittere caupo, sed irasci, furore: Bernardinus ubi accurrere turbam vidit, haud dubio divinitatis instinctu, ipsum precationis carmen descriptum cauponi tradens, jubet cum argento, quod poscebat, appendere in bilance præponderaturum; quod quamvis caupo ut vanum irrideret, multis demum precibus tenuit, ut faceret. Mira fides, depressit lancem brevis chartæ plagula, sublato ultro argento, ac sapius ad examen suspensa & revocata, idem constanter fecit. Tum caupo sacro quodam perfusus horrore, sanctè vovet, se ab iis qui eodem carmine à cænâ uterentur, hospitii aut epularum mercedem non accepturum. Plurculi abierant dies, nec quisquam tam religiosus eò diverterat, qui hominem voti reum faceret. Cùm fortè fortuna purpuratorum Patrum unis, cum tota dignitatis suæ mole illac iter habens, apud hospitem meridiari, ac prandere voluit. Enimverò homo qui hæreditatem obvenisse putabat, discurrere, omnia lautè atque dapsiliter parare, convivium largiter instruere. At ubi exempta fame Cardinalem solemnemore notaque precatione cum suis Deo gratias agentem audivit, tum se naufragium fecisse credidit, damnavitque sero intempestivam lautitiam. Stetit tamen sententia voti fidem non frangere, itaque mox œconomo argentum numerare volenti; quamquam mœstus, pretium omne remisit, neque ullis precibus ut vel obolum acciperet, potuit expugnari. Admonitus Cardinalis hominem ad se accitum diligenter interrogat, ac paucis totius rei gesta feriem audit, voti hunc religionem, ab accipiendo pretio impediri. Obstupuit insolitâ hominis hujusmodi pietate

Rho varia
virtutum: h-
storia de Re-
ligione l. 3.
c. 11. §. 4.

Tertull.
Apolog. c. 39.

Amb. ser. 43.

Psal. 109.

Cant. I.

Fornerus in
Misericord.
com. 71.

Ad Coloss. 3.
1. Thess. 5.

Chrysof.
hom. 79. ad
popul.

fapientiffimus princeps, & collaudatâ constantiâ, neque Deum illi defuturum, neque fe beneficio velle vinci pollicetur: quod cumulatè præftitit, nam in urbem reverfus, opimum hospitis filio, beneficium curavit, ex quo aliquot centena aureorum annua ad illum jure quàm optimo redirent. Simile quid & jam vulgatum de S. Antonino legere eft. Quis nunc ambigat veriffimū illud Hipponenfis Præfulis pronūtiatum: *Quid melius animo geramus, & ore promamus & calamo explanemus, quàm Deo gratias? hoc nec dici brevius, nec audiri latius, nec intelligi gratius, nec agi fructuofius potest.* Hauserat hoc Patriarcha nofter Ignatius qui dum menfæ benediceret, aut ea fublata gratias ageret, ita accendebatur interius, ut quodammodo facies eius ignefceret. Vnde mirū non eft, inquit Lancicius P. Mutium Generalem à 1620. 19. Decemb. dediffe grauiiffimas literas ad omnes Societatis Prouinciales, quibus, eius commendat extirpationem quorundam in Dei cultu defectuum, quos inter ut præces, quæ in benedictione, menfæ, & gratiarum aétione dicuntur attentè, diftinctè pieque recitentur.

Interim quid ofcitantius jam, quàm grates perfolvuntur? Qui Religiofores habentur adhuc, inter confabulandum figno crucis fe muniunt, & in promptu has breves formulas quafi deridiculo proferunt: *Qui fedet fuprà pinnaculum, benedicat hoc jentaculum. Deo gratias qui nos hie fatias, cras iterum facias. Hæc & plus benedicat Dominus. De tali efu, laus fit I E S V.* Atque hæc de millibus unus, plurimi, enim, de genere mundanorum, ut Athanasius ait, *ut amentes & ut bruta animalia pabulum capiunt.* Qui à menfa referti ad lectum, velut fus ad volutabrum fe recipiunt: in hos infurgit Chryfoftomus: *Tertius post menfam, tempus agendi gratias eft. A menfa (à cœna) non ad lectum, fed ad deprecationem verfamur, ne brutis animantibus fimus magis bruti.* Similitudinem alibi non ineptam à porcis defumere videtur. In quibus non femel animadverfum eft, dum sub quercu glandes colligunt, in pafctorem fuum ne fufpicere, tum ad fuos converfus: *Audiunt quicumque velut porci fimpliciter manducan-*

*tes, cum ebrietate furgunt, cum deceret gratias agere, & in hymnum, mensam definere. Quam confuetudinem gratiarum, quo Ecclefia fuaviter induceret, ftatuit concilium Moguntinum, & deinde Honorius Papa, indulgentias iis impertiendas, qui post aétionem gratiarum biberent, ut vel fic mos ille rursus in animos hominum influeret. Hinc apud quofdam illud ventilatur: *Beuons une fois apres la grace pour les pardons du Boniface.* Quamvis inter Christianos lex illa fupremi legiflatoris fufficere deberet Deut. 18. *Vt cum comederis & satiatus fueris benedicas Domino Deo tuo,* protulit S. Paulus 1. ad Corinth hoc præceptum: *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Ex quo testimonio Dominicus de Sancto Geminiano celeberrimus Iurifconfultus infert, *Quod non benedicientes mensam, & post prandium gratias non agentes, videntur peccare mortaliter.* Sylvefter, Angelus, Nau. ut minimū veniale putant. Quos confule: ego, Ne, ut Seneca ait, *in aliam difputationem ex obliquo abeam,* unam in documentum tragœdiam induco, & concludo: Exemplum, inquit Delrio dabo, quod est recenti fere memoria multis notiffimū, sine horrore tamen nequit commemorari. Loci nomen taceo. In Flandriæ comitatu fatalis locus vifitur. Tres illic degebat, re ganiones: fua cuique erat: quodam die in feram noctem comotatione protracta, unus cui mica religionis fupererat: fit, ait Baecho, ventrique datum, *Deo gratias,* faltem; ego verò fubinfert alter procacior, *cacodæmoni gratias ago,* & agendas cenfeo, cui operamur. Et cū rifu menfa relicta, ruitur in cubilia. Singali cum fcorro vix decubuerant, ecce tibi in triclinium vi janua referata, dæmon magni & atri & trucis viri fpecie, habitu venatorio & cum eo coci duo parvuli, obambulat & lectos circumfpicit torvo vultu, deinde horrenda voce: ubi qui mihi gratias egit? ad fum referam, lecto abftrahit pavitantem, & ferme præ metu animam efflantem. Traditum cocis jubet infigi veru, & luculento igne probè affari. Parent promptè, affatur infelix, emoritur planiffimè, ceteri ferè præ formidine; corporis nidore cubiculum impletur.*

Demuna

Aug. epist. 5.

Ribad. in vi-tal. 5. c. 8. Lancic. opus. 5. c. 7.

S. Athan. reg. de confen. vir.

Chryso. serm. 1. d. L. x. 110.

Chryso. hom. 83. in Mat.

Loricinus in summa theol. V. benedictio.

P. Nicolaus de S. Theres. quest. curieu. ses. c. 15. q. 4.

Nigron. a. fect. tract. 7. num. 5.

Seneca l. 4. benef. c. 8.

Delrio disq. M. g. l. 3. part. 1. q. 7.

Demum venator ad superstitēs, sub stragulis
trepidantes vix vivos, digni vos etiam ait
pari supplicio, nec deest voluntas mihi, vector
vi majori, invitus ab eo & moneo resipiscite,
aut manent terribiliora. Disparent larvæ, nec
tamen his aliis animus rediit vel vox, nisi
clara jam luce. Vbi surrexere, collegam in-
veniunt mortuum, & ne visum inane putes,
plene assum. Scio, inquit, locum, sed silentio
involvo. Adeo in ingratum, non in alios
ganiones, divina nemesis horrendè animad-
vertit.

Isa. c. 5.

Hi ut Isaias queritur: *Ebrietatem sectantur
potant usque vesperam, vino astuant, & opus
Domini non respiciunt, & opera manum ejus
non considerant*, priusquam in manus Domini
incidant. Nec Moſem audiunt monentem
& dicentem: *Postquam comederis & satiatus
fueris, benedixit Domino Deo tuo*. Quare ne
gravissimas ingratitudini debitas pœnas in-
curramus, assiduo in nos à munifica Dei
manu collata beneficia, animo volva-
mus, quo fiet ut numquam non amplissi-
mas ei grates referamus: cui ut celeberrimas

Deut. 8.

Theologus Leonardus Lessius docet, nos
debemus gratiarum actionem infinitam,
nempe infinito tempore in futurum, infi-
nito effectu & significatione gratitudinis,
& infinita cum animi demissione. Quia be-
neficia ejus & sempiterna sunt, & infinita
æstimationis, tum in seipsis, tum ratione
modi, quo nobis sunt collata; & nos illis
infinite quodammodo indigni. Simili mo-
do debemus illi infinitam laudem & be-
nedictionem, infinitum amorem & obe-
quium, benedictione & laude ob infinitam
suam perfectionem in se dignissimus est;
tum quia ipsius beneficia ex parte sua hanc
infinite compensationem postulant, quã-
vis ex parte creaturæ, ea præstari non pos-
sint. Infinite itaque in omnibus absumus ab

Less. de per-
fect. divin. l.
12. c. 19. n.
168.

eo quod ipsi est debitum. Ut tamen ex par-
te nostra præstemus quod possumus, ani-
mos nostros ad laudes divinas crebro exci-
temus, & cum Propheta dicamus: *Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me
sunt, nomini sancto ejus. Benedic anima mea
Domino, & noli oblivisci omnes retributio-
nes ejus. Qui propitiatus omnibus iniquita-
tibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas;
qui redimit de interitu vitam tuam, qui co-
ronat te in misericordia & miserationibus.
Qui replet in bonis desiderium tuum.* Et alibi, *Psal. 102.*
*Exultabo te Deus meus rex, & benedicam no-
mini tuo in sæculum & in sæculum sæculi.
Per singulos dies, benedicam tibi & laudabo
nomen tuum in sæculum, & in sæculum sæculi.*
Tandem concludit, non esse inutilem aut
fœmineam devotionem, si desideres ut
universa natura tecum & pro te Deum lau-
det, gratias agat, benedicat, aut ut tu ipse
tantum Deum ames & laudes, quantum
simul omnes beati in cœlo, vel si optes ti-
bi mille vitas, mille corpora, quæ in hono-
rem Dei expendas, ut ejus beneficiis, aliquo
modo respondeas. Sunt enim hujusmodi
affectus, etsi inefficaces, & rei impossibilis,
summi meriti & signa summi in Deum
amoris ac gratitudinis; quia ex quadam re-
dundantia amoris sequuntur, animo in hu-
jusmodi vota, præ affectus ardore, ex-
stuant. Sicut enim summæ malitiæ esset
tales affectus assumere in malum; ita maxi-
mæ charitatis & meriti est excitare in bo-
num. Quare valde expedit iis, qui pietatis
sunt dediti, ut in hujusmodi affectus, & pia
vota mentem exercent. Verum, ad hunc
non pervenitur nisi attentâ divinæ bonita-
tis, & divinorum beneficiorum considera-
tione. Cui laus & benedictio & gratiarum
actio in sæcula sæculorum. *V. Less. l. 22, c. 22.*

EMBLEMA XXXV.

Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, sed qui facit. Matth. 7.

NON OPVS EST VERBIS, CREDITE REBVS. *Ovi. 2. Fast.*

DOMINICA SEPTIMA
POST PENTECOSTEN.

*Non verba requiri, sed opera juxta illud Joan. 3. Non diligamus verbo neque lingua,
sed opere & veritate.*

- §. I. *Cuiusque solertia non verbo, sed opere explorari solet.*
- §. II. *Estote factores verbi, & non auditores tantum. Iac. c. 1.*
- §. III. *Sacros Ecclesiastes, exemplo Christi debere prius facere, quam docere.*
- §. IV. *Magnanimitas non thraſonicis verbis, sed factis comprobatur.*
- §. V. *Amor in opere, non in verbis consistit.*

DOMI-

DOMINICA SEPTIMA

POST PENTECOSTEN.

Non omnis qui *DICIT* mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui *FACIT* voluntatem patris mei. *Matt. VII.*

LY S A N D E R invictissimus Dux Lacedæmonum, illud non raro usurpare solebat: duo mihi sunt rari boves, & ambo-
bus tacentibus bo-
bus, certò perspe-
ctum habeo uter eorum ignavus, uter strenuus sit. Haud aliter hominem non ex verbis sed ex operibus cognosci, an strenuus sit, subindicare volebat. Pervulgatum por-
rò est, ut Doctor Angelicus, bos mutus audierit; sed opera illius doctissima, & actus sanctissimi, fatis eo tacente, loquuntur.

§. I.

Cujusque solertia non verbo, sed opere explorari solet.

Quisque domi filiorum, famulorum, & ancillarum solertiam aut focioriam manifestò deprehendit, ex opere, non ex linguâ, ut rectè Cyprian. *Habent opera
linguam suam, habent sciendiam suam, etiam
tacente linguâ.* Ancillas garrulas, in diviticulis hærentes, obvios appellantes, quis non ignavas duxerit? quid quòd cælestis ille paterfamilias & famulos & ancillas sibi delegerit, non qui verbo, sed qui opere valebant. Mitto Martham & Mariam, quorum hæc internis, externis illa actibus nunquam non distenta fuerit: Ancillam Domini Mariam induxisse sufficiat, de qua

dilectus ejus Bernardus: *In omni textu quatuor Evangeliorum, si benè meminimus, non nisi quater Maria loquens auditur. 1. ad Angelum, magnum illud fiat. 2. ad Elizabeth, excelsum illud Magnificat. 3. ad filium perditum, illud triste quæsitum: Fili quid fecisti nobis sic. 4. in nuptiis, sollicitum illud monitum: Vinum non habent.* Hæc paucis dicta, sed quis facta commemoret? quis demissionis, Religionis, amoris actus numero comprehendere possit? qui volet Sauerem consulat, quid etiam dormiendo egerit. Iam verò famulos delegit & dilexit balbos, & propè mutos, ac elingues. Inter quos Ieremiam ad functiones sublimes suffecit; & *Prophetam in gentibus dedi te:* ait Dominus. At qualis hic legatus magni Dei? qualis præco, quis orator? non celat infantiam suam, dicens: *A, A, A, Domine Deus, ecce nescio loqui,* parvuli in morem balbutit, nec valet verba formare. Sed facta virum probarunt: Ieremias Sacerdos, Doctor, Propheta & Apostolus, immediatè à Deo missus, sub 5. regibus ad annos quinque & quadraginta prophetavit, à rebellibus Iudæis perpeffus probra, alapas, verbera, famem, insuper & vincula & carceres, ac tandem lapidibus obrutus, martyr in purpura triumphavit. Ad hæc qualem ducem præfecit Deus electo populo suo, in quo ad sexcenta millia virorum, demptis fœminis & parvulis ceusebantur? qualem Imperatorem exercitus contra potentissimos hostes? qualem legatum ad principes & reges terræ? attendite

Apopht. Eycost.

Bern. Sermon in verba Apocalyp. Signum magnum.

Snares p. 3. in vita Christi diffini. 38. sect. 2.

Ierem. c. 3.

Cornel. prolog. in Ierem.

Cyprian. libello de pl. mart.

Exod. 4.

tendite quâ facundiâ præditus Moyses, qui ad Pharaonem à Deo missus, hanc provinciam sic excusat: *Obsecro Domine non sum eloquens ab heri & nudius tertius: & ex quo locutus es ad servum tuum, impeditiore & tardioris lingua ego sum.* Audebat Moyses loqui Deo & non regi, quia norat Deum non attendere elegantiam sermonis, sicut homines solent: agebat hic balbus cum Domino familiarissimè, sicut solet loqui homo ad amicum suum, eique à secretis intimis esse videbatur. Linguâ quidem præpeditâ, sed manu Moyses expeditâ erat. Hæc manus mirabilia illa opera patravit in Ægypto. In manu hac forti equum & ascensorem dejecit in mare. Quando hæc manus extensâ, vincebat Israël. Quid multa? hæc manus portentosâ, manus prodigiosâ, manus omnipotentes existere: opera manuum ejus disertè Pentateuchus testatur, ex his, non ex verbis, virum secundum cor Dei fuisse cognoscetis.

Plin. lib. 55. c. 10.

Refert Plinius dum Rhodi degeret Protogenes, eò Apellem appulisse ut opera ejus perspiceret, qui cum domo abesset, vetula Apellem novum hominem ac sibi ignotum interrogat, à quo quæsitum herum diceret? ab hoc, inquit Apelles, arreptoque peniculo per tabulam illic conspectam tenuissimam lineam duxit. Reversus Protogenes, subtilitatem contemplatus, fertur ex opere ilico dixisse Apellem advenisse; tum alio colore tenuiorem lineam induxit, præcepitque abiens si hospes rediret, ostenderet hunc esse, quem quæreret. Atque evenit: revisit enim ad eum Apelles, sed vinci erubescens, tertio colore lineas secuit, nullum relinquens amplius subtilitati locum; at Protogenes victum se fassus, in portum devolvit, hospitè quærens. Mirentur alii pingendi artificium, jactent illud Maronis:

* Georg.

In tenui labor est; at tenuis non gloria.

Ego interea demirabor inventum ingeniosissimum, utrique placuisse, se prodece non verbis, aut dato nomine sed exhibito opere; quo quisque sine errore & certissime cognoscitur: nam ut verissimè Chrysostomus: *Hic syllogismus certissimus, qui per*

Chrysof. in 1. ad Cor. ho. 30.

opera efficitur. Rei testimonium Athenis petamus: decreverant Athenienses templum Palladi exædificare, cui operi duo primarii artifices adhibiti sunt: quorum alter multis verbis artem ac peritiam suam commendavit: vidi, inquit, Romæ templum Pantheon, conspexi Ephesi templum Dianæ, lustravi Delphis Fanum Apollinis, hoc opere Dorici, illud Corynthiaco aliud Phrygio elaboratum. In talem molo tantum calcis, tantum marmoris, tantum Alabastri, columnas tantæ altitudinis friatas, lævigatas, tortas; capitellis sic cælatis, atque his affinia, plurima congererat. Quem tandem Domini rogabant, ut opus leviter delinearet, & saltem rude schediasma molis exstruendæ exhiberet, in qua nuda delineatione cum multum hallucinaretur, in proportione, mensura ac symmetria digerenda: alter, qui hæcenus hominem disferentem tacitus audierat, paucis carbone arrepto rem omnem scitissime delineavit, hoc unum addens: *Ego faciam quod ille dixit.*

Cuique nostrum, templum aliquod exstruendum, artificiosum juxta ac pretiosum, non Dianæ non Palladi, aut Apollini sed vero Deo! *Templum enim Dei sanctum est quod* ^{1. Cor. 3.} *estis vos; verum complures hodierna die reperire est, qui hunc primum artificem æmulentur, linguâ valeant non manu, de spirituali hoc ædificio copiosè disserant, integras conciones referant, quàm appositè hoc à sacro Ecclesiaste inductam, quàm graphicè descriptum, hoc vitium quàm fervidè exaggeratum, injustos, adulteros regnum Dei non possessuros. Cæterum ut resituant, ut complicem dimittant, ut manum operi admoveant, nihilo minus agunt. Hos commonet Apostolus:*

§. II.

Estote autem factores verbi, & non auditores tantum. Iac. 1.

Quam doctrinam hac subtili similitudine illustrat: *Quia si quis auditor est verbi & non factor, comparabitur v. ro consideranti* ^{Iac. c. 1.}

ranti vultum nativitatē suā in speculo: consideravit enim se & abiit & statim oblitus est qualis fuerit. Cornelius hic Refert, quod Romæ vir quidam peritus hanc sibi quæstionem moverit: an speculum vimaliquam habeat inducendi oblivionem sui potius, quàm alterius objecti in eo visi? id videri hic ab Apostolo innui; at nihil tale subesse Angelicus Doctor dilucidè ostendit: *Verbū Dei*, inquit, *comparatur speculo: quia sicut nihil prodest homini vidisse in speculo maculam vultus sui, si illam non abstergit; sic nihil prodest homini audire verbum scripturæ vel prædicationis, nisi illud quod audit aure, impleat opere.* Illud modò usitatissimū est, à concione pro fructu quem opere referre deberent, dicendi ac gestiendi elegantiam collaudare, quàm aptè, quàm copiosè, quàm ornatè, quàm fervidè dixerit: quantæ memoriæ, quantæ eruditionis, facundiæ quantæ de prædicare. Quod tam stolidum tam stultum est, atque si æger post medici discessum, cum adstantibus inciperet admirari, Doctoris expertissimi prudentiam, peritiam, dexteritarem, facundiā: quod omnia quasi acu tetigerit, naturā morbi vivè descripserit, ex Hippocratis & Galeni placitis tam aptè disseruerit. De cetero, quæ in remedium præscripsisset, de iis ne verbum fieret, nec cura tangeret. Antalis convalesceret? non equidem, si omnes medicos orbis sic audierit. Etenim divinos animi medicos sic indies audimus. Mors & vita pendet à præscripto medici, ut illud opere exequatur, vel non. Quæ si lubet ad animum referamus: Prov. 18. *Mors & vita in manibus lingue.* Quid hoc? lingua concionatoris manus non habet. Appositè rem exponit Hugo Carcensis. *Mors & vita in manibus lingue*, id est, *in operatione sermonis*, mors & vita animæ in eo, ut opere exequaris quod ad salutem tuam conducere per tot Doctores audivisti. Ubi summus ille paterfam. per concionatorem te admonet, ut reddas rationem villicationis: dic cum villico iniquitatis, *Quid faciam?* celebris Doctor hic: *non dixit, quid dicam, sed quid facia, sciens quia apud Deum plus valent opera virtutis quàm verba facunda, juxta illud Apostoli, non in sermone est regnū Dei; tum enim, ut Thomas Kempensis ait, plus*

valebunt sancta opera, quàm multa pulchra verba: ut enim terrestris, ita nec cælestis: replenda est curia verbis.

Thomas à Kemp. l. i. c. 24. Virg. l. ii. Æneid.

Ipsi publicani nos instruant quid facere debeamus: Luca 3. Publicani quodam die convenerunt Joannem, & interrogaverunt eum: *Magister quid faciemus?* Hugo Cardinalis aptè observat: *Non dicunt quid dicemus, vel quid intelligemus, sed quid faciemus, Ideò dicit Isaias: Discite bene facere. Non dicit: discite bene dicere, vel bene intelligere, quia licet bonum sit, non tamen sufficit.* Multi porro plures conciones, quin imò quadragesimas complures à tali Ecclesiaste se audiente factas allegant, cum interim nihil factū probant. Cujus dicti testem Veridicum Davidem induco, qui narrat matrem familias ex ancilla quæsisisse quod excurrisset? unde veniret? quæ cum reponeret se ex templo venire, concionem factam esse, intravit heri, an concio facta esset? illa affirmante, se ei interfuisse, & audivisse, subsumpsit heri, dicta est, inquit, & auribus excepta, sed nondum facta nec in opus redacta, superest ut manum operi admoveas: nam verbum Dei fistulæ aut tibiæ simile esse perhibetur, cui non satis est os applicare vel aurem, sed potissimum modulantem & moderantem manum, aliàs erit, quasi *as sonans & cymbalum tinniens.*

Veridicus P. David. c. 97.

§. III.

Sacros Ecclesiastes exemplo Christi debere prius facere, quàm docere.

F Rater Ægidius rogatus, an præstaret verbum Dei populo prædicare, an ipsa exequi? subridens respondit: dic mihi quem è duobus plus mereri arbitraris, qui vadit Compostellam in S. Jacobi, an qui viam alteri demonstrat? innuebat tale discrimen esse in prædicatorem verbi, & factorem operis. Concionatores reperire est, quorum dictio tanquam facula ardens, accendit corda auditorum, eloquium habet ignitum, sed ipsi frigent, speculis causticis confimiles, quæ in se trigidissima, objecta incendunt juxta illud *Pariunt quoque frigida*

Beyerlinck. apoph. p. 13.

D. Thom. in c. 1. Iac.

Nyff. Dom. 3. post Pen. 3. disc.

flammas; Chrysoſtomus in illa verba: *Cœpit Ieſus facere & docere: nihil, inquit, Doctore frigidius, qui verbis dantaxat philoſophatur, qui dicunt & non faciunt.* Campanis, coti, fabricatoribus arcæ ſimilimi, verbis & doctrinâ prælucent auditoribus, ſed non factis: imitantur famulos & ancillas, quæ lucernam ſeu facem præferunt ſequentibus, cum ipſi in tenebris & in luto ambulent: *Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine.* Pedibus auditoris, ſed non præconis. Qua ſuper re, ſapienter ſtultus quôdam Pariſiis interpellans Theologorum conſeſſum, ſciſcitatus ab eis palam eſt: *Quid melius, facere quod quis ſcit, an diſcere quod neſcit?* Multis hinc illinc altercantibus, concluſum fuit. *Melius eſſe facere quod quis ſcit:* Si enim Cyprianus lib. de patientia aſſerat: *Philoſophi facti, non verbis ſumus, à fortiori Chriſtiani, facti non verbis, eſſe debemus, ne Oratores apud nos ut apud Ethnicos explodantur, de quibus Lactantius Firmianus: Apud Græcos majori in gloria philoſophi quàm oratores fuerunt: illi enim rectè vivendi Doctores æſtimati ſunt, quod eſt longè præſtantius: quoniam bene dicere ad paucos pertinet, bene autem vivere ad omnes.*

Nunc autem per pauci bene vivendi, bene dicendi ſtudium plurimi ſectantur: *Ruri quippe boni, quibus illud Salvatoris competit: cœpit facere & docere, ardere & lucere, lucere enim ſolum vanum eſt.* De quo Divum Proſperum audiamus.

Non prodeſt cuiquam ſolis bona dicere verbis, Vt pia mens habeat, quod beneliqua ſonat. Nam ſari rectè miſerum eſt, & vivere pravè, Damnat nota malum regula juſtitia.

Hoc graviffimis verbis Eccleſiaſticos monet diſertiſſimus Orator & Doctus Ambroſius: *Quod ſumus profeſſione, aſtione potiùs quàm nomine demonſtremus; ne ſit nomen inane, crimen immane: ne ſit honor ſublimis & vita deformis: ne ſit deiſica profeſſio & ILLICITA ACTIO: NE LOCUTIONEM ſimulemus columbinam, & mentem habeamus caninam: ne domi in fratres, amara & fellea, è ſuggeſtu placita & mellea propinemus. Ecquis ferat oratorem de jejunio & temperantia prolixam paræneſim pertextere, eundem verò per primatum menſas diſcutrere, &*

nunquam niſi potum divertere? in libidinosos Philippicas, & Catilinaras diras congerere, domi verò ancillam minus honeſtæ famæ alere. In quos aptè cadit illud Hieronymi ad Nepotianum: *Non confundant opera tua ſermonem tuum, ne cum in Eccleſia loqueris, tacitus quilibet reſpondeat: cur ergo hæc qua dicis, ipſe non facis? delicatus Magiſter eſt, qui pleno ventre de jejunio diſputat: accuſare avaritiam & latro poteſt, Sacerdotis Chriſti os, mens, MANUSQUE concordent.* Hæc prælatè concordare fecit B. Fraciſcus Borgias Dux Gandiæ, qui jam in Societatem adſcitus, dum Eboræ feria 3. cum aliis Patribus colationem inſtitueret ſententiam ſuam ac ſymbolum rogatus, quid ad perfectionem plurimum conferret? hoc tantum reſpondit: *opera verbis præſtant.* Enimverò opere præſtitit quod dixit, cum de eo Ribadineira referre non dubitarit: ubi Joannes Luſitaniæ Princeps Borgiam de rebus divinis differentem auდიſſet, templo egreſſum dynaſtis ſuis affirmariſſe: *Talis cerè Eccleſiaſtes mihi placet, qui reiſa exequitur, qua verbis aſſerit:* Haulerat id fortalſe ex Joanne Abbate uno de priſcis aſceteris, ad quem jam moribundum dum ſeniores conveniſſent, monitum ſupremum ab eo excepturi, id unum cedro dignum pronuntiavit: *Nunquam aliud docui, quod prius ipſe opere non explevi.* Hoc ſimplici cãdore & candida ſimplicitate nõ ita pridem conſeſſus eſt Ipris P. Ludovicus Roeffius viro, qui ex ore ejus retulit: *Se nunquam quid pro concione dixiſſe, quin in ſe practicaſſet.* Quorum cuique eorum, hoc illuſtre ex Nicolao S. Bernardi Notario competit elogium: *Scio illum eſſe beatum, cui pulchro ſermone, vita ſit pulchrior.*

Accedit quòd ad animos permouendos nihil potentius, quàm vita dicentis: *Hæc eſt, enim teſte Chryſoſtomo, ratiocinatio, cui contradici non poteſt qua ſit per facta, ad eò effi-*

cax ut etiam barbaros convicerit.

Certa ſeram certis auctoriſibus. Cum magnus Indiarum Apoſtolus cum ſociis ſuis jam menſes aliquot crudum aridumque novale tractaſſet, ac nullo dum fructu, divini verbi ſemina projeciſſet; tandè de proſciſſo ac ſæpius iterato ſolo, Chriſtianæ

Pſal. 118.

Raynaud.
Iord. oculus
myſt. c. 6.
n. 26.Lactan.
Firm. l. 1.
divin. inſtit.
c. 1.

Iuv. Sat. 13.

I. Epig. n. 7.

Amb. l. de
dignit. Sa-
cerdotis. c. 3.Beyerlinck
apoph. p. 1.Beyerlinck
prompt. feria
2. Paſche.

Ibid.

Epiſt. 39.

Chryſoſt.
hom. 3. in
c. 1. Cor.Tibull. l. 4.
el. 1.

Maffei
hif. trad. l.
4. hif. Soc.
l. 11. n. 104.

ftianæ fidei germen emicuit. Germinis ejus origo fuit ejusmodi. Concionanti ut solebat in publica via P. Joanne Fernando, præteriens Japonum unus aliquis cæteris petulantior attractâ præpingui falivâ, repente in mediam inſpuit faciem. Ille sine perturbatione, ſputo ceu nube deterſo, ſereno animo vultuque ne verbo quidẽ reddito, cœptam orationem eodem prorfus tenore proſequitur. Id contemplatus ex auditoribus quidam haud imperitus rerum æſtimator (ex quo, inquit Maffei, facile intelligas ad permovendos ad virtutẽ animos, *Facta dictis quando antecellant*) cœpit cogitare apud ſe; proſectò nobiliſſimum atque ad eò divinum philoſophiæ genus eſſe, quod homines ad tantam æquitatem animi conſtantiamque perduceret. Dimiſſâ dein concione, domum ad Fernandum venit; præcipua Chriſtianæ fidei capita legesque probè cognoviſcit: poſtremò certis precationibus, Moſiſque decalogo, ac ſymbolo Apoſtolorum è catechiſmi formulis memoriter hauſtis, Amangutianorum omnium primus, antea cæ vitæ deſtatus peccata, ſacro fonte renaſcitur. Hunc alii deinceps divino impulſu imitati, quorum ad quingentos brevĩ perſenit numerus, nunc in meſſem Chriſtianorum maximam, hoc uno dicentis heroico opere excrevit, ut non injuriã Zeno Stoicus (ſi Clementi Alexandrino credimus) olim dixerit: *Malle ſe unum Indum videre, qui ſe ſponte flammis abſumat, quàm omnes de patientia audire & diſcere probationes*: facta enim dictis, immane quantum diſcrepant: nec quiſquam noſtrũm eſt, qui hinc à Zenone non ſter, & pluris faciat concionatorem qui abſtinentiæ, demiffionis ac obedientiæ heroicis actibus palam exercitus, minus aptè de virtutibus diſſerat, quàm eum qui leviter ejusmodi virtutum coloribus tinctus, linguæ peniculo eas in animis aliorum elegantiffimè effingere ſtudeat: nam ut rectè Auguſt.

Quantacumque granditate dictionis, majus pondus habet vita dicentis: in quo argumento, ut vetera taceam, ad id delabor, quod, quia recentioris eſt memoriæ, leſtori benevolo, ut ſpero, nihil accidet antiquius. P. Michael

Governo veteranus jam miles Chriſti, & eximius concionator, cum ſemel ad noſtros verba facturus eſſet, tunicam ſuam (ſotana vocant) diruptam tradiderat reſuendam ſartori, diu exſpectaverat illam, cumque ſero jam eſſet, quodam humano pudore ſe affectum ſentiens, argumento de contemptu ac demiffione ſui arrepto, quo verbis, opere vim adderet, exiit in mediam Patrum ac fratrum coronam cum thorace ſolum & femoralibus, *Hoc eſt*, (ut inquit Bernardus) *dare voci ſua vocem virtutis, cum quod ſuades, prius tibi cognoſceris perſuaſiſſe*. Sed de his ſatis ad ſacros Eccleſiaſtes.

Naviget hinc aliã jam mihi linter aquã.
Et externos reſiſamus.

Nierenber
gii aſcet. l. 3.
doſt. 2. c. 24
pag. 227.

Bern. ſermon.
59. in Cant.

Ovid. l. 7.
Eaſt.

S. I V.

Magnanimitas non thraſonicis verbis, ſed præclaris factis comprobatur.

D. Cyrillus apologum non inſicetum refert: Leonem ſocius aſinus antecedens, cum de longè luporum turmam aſpiceret, eminus cœpit vocem emittere, ut ejus granditate ventosa, grex inimicus diſcederet percuſſus. At verò cum hoſtes à clamore hunc eſſe aſinum cognoſcerent, fixi ſtantes cœperunt ridere: ſcientes tantum ſonitum peſtoris, minimè reſpondere virtuticordis? Tunc Leo percepta voce ſtatim accurrit, ac dixit: amice, quid tibi eſt quòd clamaſti? cui ille, mi frater, grex luporum apparuit, quem grandi voce perterritui, nec ſe mover, ſed mox ad odorem tuum, nõ ſine admiratione mea, diſparuit. Ad hæc Leo prudenter ſubridens. Si noſti, inquit, nequam lupus eſt & callidus, clamorem deridet; at virtutem tantum timet; latratum canis ſubſannat dommodo morſum effugiat, nimirum expertus mileſtubam bellicam non paveſcit ſed gladium, & eruditus Philoſophus nubis tonitruum non veretur ſed fulgur: quid enim eſt clamor niſi peſtoris evacuati & oris ſonus effluſus? nempe vacua magis ſonant ventosaque concrepant; quapropter chariſſime, qui clamoribus utitur, à ſapiente minimè timetur,

Cyrill. l. 1.
apol. moro.
c. 16.

Clem. Alex.
l. 2. Strom.

Aug l. 4. de
loq. Chriſt.
27.

merur, quoniam ventosus ac vacuus sine virtutis soliditate ferè cognoscitur. Hætenus Cyrillus, viribus non verbis in hostem sæviendum demonstrans, eosque subobscurè cavillans, qui tibicinum more tubam in ore habent, ut alios ad prælium instigant, at ipsi manum à conflictu continent. Canes latrantes non valentes mordere. Ubi illud apophthegmatis loco serviat: Cleomenes audiens quendam de fortitudine plenis buccis crepantem, interrogabatur ab adstante quid de eo sentiret? Respondit: *inertum esse quemquam magnificè de fortitudine loqui, qui nihil unquam fortiter ipse gesserit.* Ita multi gloriosi milites urbem ocreari & chalybe accincti obambulant, de bello, de ignaviâ militum, de imprudentiâ ducum copiosè disserunt, cum ipsi pro campo cubilia terant, pro tubis cytharas audiant, pro nidore tormentorum pastillos redoleant, nunquam nisi cum gallinis & perdicibus decertare sueri. Asino illi perquam similes qui rugitu solo, & ventoso ore, hostes distare se posse putabat. De quibus illud vulgo ventilatur: *klortu tu de taaten / slap inde saken.* Qualem Vlysses pro armis Achillis decertans, se contra Aiace præbuit, cuius oris jaçantiam sic Ajax comperscuit:

Quantum ergo Marte feroci

Inque acie valeo, tantum valet iste loquendo.

Thrasones hos ut imbelles ac inertes præclaris factis celeberrimus Imperator Carolus explodere solebat, quin semel accidit ut in Epitaphium Martini Ianes Alcantaræ militiæ magistri incidens, qui sepulchro incidit iusserat:

Hic situs est Martinus Ianes, in cuius pectore numquam metus intravit. Hæc legens Carolus ridendo dixerit: *credo equidem, quia nunquam candelam ardentem digito attigit.*

Intrepidum enim vero militiæ ducem, quosvis timoris arcessere solitum, quando tot cædis acervos Teucrorum ejus dextera dedit. Alium profectò, alium illustrissimus ille heros comes Antonius de Grobendocque, factorum non verborum æstimator sese patriæ probavit, cuius illud inter heroica facinora, generosè indolis exstat te-

stimonium, dum in consilium bellicum adscitus, ut prudentiâ militari valebat, ea in rem adferebat, quæ nemo sanus improbare potuisset, nihil tamen super his de facto decerneretur, sed unus dumtaxat hæc calamo annotanda diceret: ille pro animi sui magnitudine liberè pronuntiavit, capulo manum admovens: Hic enlis, inquit, mihi calamus est, quæ modò suggesti non calamo exaranda, sed ferro executioni mandanda: comperietis enim à 12. & amplius annis ejusmodi plura à me proposita, ab omnibus probata, scripto similiter consignata nec quidquam effectum. *Melior mihi dextera lingua est.* Hanc provinciam mihi deposito & dicta factis comprobabo. Legerat hic fortè qui Romanos animo æquabat, Equitem Thebanum quondam rogatum quid de Romanis, quid de Græcis sentiret: hoc responsi dedisse: *Græcos gloriam suam in linguis & calamis: Romanos in hastis & mucronibus collocare consuevisse.*

Sed ut tandem ad hoc quod primariò hic mihi tractandum desumpsi aliquando veniamus, quod militiæ, id domi, id in civilibus ac politicis rebus spectatur, plures verba quàm opera præstare.

§. V.

Amor in opere non in verbis consistit.

1. I Oan 3. hoc amicum protrepticum ad nos habetur: *filii mei non diligamus verbo neque linguâ, sed opere & veritate.* Quæ sit D. Thomas exponit: *hic monet diligere veraciter. Verbo tantum diligit, qui tantum promittit & non solvit. Ut Mercatores, caudicci, consiliarii quidam, ac ficti amici, tali die solutionem faciendam, litem dirimendam, beneficium conferendum. Tum subdit idem doctor: multi autem ostendunt verbo amorem sed opere nihil.* Quàm multos Philologos jam reperire est, qui tenent sexcentas formulas offerendi obsequium, per se suosque diu noctuque, re ipsa nihil dum præstant, de quibus Petrus Blesensis, vox quidem vox Jacob, sed manus, manus sunt Esau; ejusmodi simulatus amicus inquit,

Ovid. 9. Metam.

Beyerlinck
prompt. seria
2. pascha.

L. 13. me-
tam.

Epidorp.
Ens. lib. 1.

Pet. Blesens.
epist. 147.

bene

bene eis loquitur, sed vocem nullum sequitur opus, quia vox ejus, vox Iacob, manus autem, manus Esau: leviusque profecto extorques clavam de manu Herculis, quam denarium ex manu ipsius. Fuit qui familiarem suum conspexit in puteum prolapsum, hunc multis rogare institit: quomodo in hoc præcipitium decidisset? quam pridem istic hæssisset? quod pergeret decevisset? ad hæc alter non quasi feris quemadmodum hinc conciderim, sed quomodo me hinc erepturus sis, funem protende, manum adhibe, hanc depono non verba, quia illa nec saccum nec puteum replent, si pro veteri nostra consuetudine te amicum probare volueris, opem & operam elargire. Sic vivitur: amicus propinquus tuus in voraginem miseriarum, inopiæ, morbi, calamitatis extremæ dejectus est, si verè amicus es, illud Gregorii in promptu erit: *Probatio dilectionis, exhibitio est operis*, non suffecerit afflicto assidere, verbis illi necessaria deferre, sed de facto sic oportet consolari ut prosis: si quid ægrotus cupediarum, electuarii appetat, totum illi pecuniam pandere. Si pernoctandum, si familiæ invigilandum, si medicus invocandus, portio adhibenda quibus in præsentiarum pecunia deficit, de tuo conferas, hic saltus, ut te germanum amicum præbeas. Qui naufragio, cessione fori, infortunio, bellis ad incitatas redactus, opem tuam affinis sui, contubernalis, fratris sui supplex implorat: manum porrige, ne verba dederis, ne vanis promissis circumveneris. Facessant voces illæ: libenter tibi præsto essem, sed parum mihi nummorum in arca est, in hac causa operam meam deesse non sinerem, sed obtruor nunc mole negotiorum, ut meus non sum, rogo habe me excusatum, hoc tamen consilii do, istum convenias, bona illa oppignores, si talem in partes traxeris, res in vado est. Bonum consilium, sed

Quod peto da Cai, non peto consilium.

Mos salurandi amicum in Germania usitatissimus, manum adveniēti porrigere. Eundem hospitio, mensa, haustu, non verbis dumtaxat excipere, hoc germanè, manum dedisse est. Talem se, tres hospites

excepturus, Abram præbuit ilico manus præsto ad abluendos pedes, mensam suam verbis extenuat quasi frugi eos habiturus: *Ponamque, inquit, buccellam panis & confortate cor vestrum; postea transibitis.* Interim ipsemet vitulum occidit lautamque cœnā apparavit, ubi Oleaster: *Plura iusti semper exhibent ex bonis quam promittant.* Plurimum sinceri amici rebus, parum verbis præstant. Invitant ad merendam, ad lactucas, ad communem, ut aiunt, sui refectio-nem & dapibile convivium exstruunt. Hoc diligere est *non verbo neque linguâ, sed opere & veritate.* Quod ipsum apud Evangelistam expressum legimus, redit prodigus, nil Pater auditur dixisse filio, non mille salutationes, non gratissimum adventum verbis gratulari, ut simulati amici peregrè adventanti solent, cæterum ne tecto dignantur; at hic paternum animum in filium opere comprobavit, dum in collum involat, stollam novam induit, anulum digito inserit, lautissimas epulas instruit, citharæodos adhibet, omnia quæ ingeniosus amor excogitare poterat, in opus redegit.

Hoc siquidem sanctissimus Patriarcha noster Ignatius proverbio Hispanico per-vulgarum dicebat: *amor ipse ab operibus magis quam à verbis pendet*, quod scitè expressit, qui amorem igni comparavit. Etenim ignis semper agit, numquam quiescit; otiosa erit terra, si nulla ei mandes semina, otiosus aër, otiosa aqua, ut ignis otiosus esse nequit, semper aliquid comburat necesse est, aut ignis non est. Idem de amore D. Gregorius sensit: *amor Dei non est otiosus, operatur enim magna si est, quod si operari renuit, amor non est.* Dilexit Davidem Ionathas non fuit amor otiosus, non multis verbis alter ad alterum usus est, sed *expoliavit se* (Ionathas Princeps) *tunicâ quâ erat indutus, & dedit eam David & reliqua vestimēta sua usque ad gladium & arcum suum & usque ad balteum.* Quisquis verum diligit Davidem Christū, amore ejus omnibus se ipsa spoliat. Dilexit multum Magdalena, sed amor minime otiosus in pectore, mille præstitit obsequia, lachrymis pedes rigavit, capillister-sit, unxit, deosculata est. Profudit omnia,

Luc. 13.

S. Ignat. in contempl. de amore Dei.

Greg. hom. 30. in Ench.

1. Reg. 2.

Greg. hom. 30. in Ench.

Mart. l. 6. Ep. 9.

Gen. 18.

expoliavit se omnibus, & ad hæc omnia inquit Ambrosius: non invenio quid dixerit.

Satis lepidum est quod Herodotus scriptis suis posteriorum memoria commendavit. Rex Lacedæmoniorum Aristodemus, cum regina gemellos uno partu edidisset, & ab ea, nulla arte extorquere posset, uter primogenitus esset, tandem ut de hærede regni, quid certi statueret, senatu coacto patrum suffragia exquirat, quorum ea fuit sententia, ut certi ex insidiis arbitri apponerentur, qui clam observarent, uter filiorum à regina primus lactaretur, uter primus ulnis exciperetur, ac osculis, amplexu, maternis blanditiis præ altero fovetur: affirmabant enim quod regina verbo simulabat, alia ratione dignosci non posse, quam luculento gestorum ac operum testimonio. Ut elinguis & infans divinus amor in cunis vagierit, tamen panni & præsepe facis clamabant. Verbum patris non otiosum fuit, filius Dei operatus est salutem in medio terra. Nocte illa suprema non multa dixit, sed quid non egit, quid non pertulit, quot vulnera tot ora amorem loquuntur. In veteri quidem lege (instar Magistri Matheos qui verbis & figuris demonstrationes exprimit) amorem suum per scripturas & figuras testatus est, at tandem demonstrationem ad experientiam oculis subiecit. Quin & Ioannis 5. amorem Patris sui minime otiosum commendavit dicens: Pater meus usque modo operatur & ego operor. Et si quæ verba protulit, non fuerunt inania, sed dedit voci suæ vocem virtutis, & ut Philo ait: Quaecumque Deus dicit non verba sunt sed opera. Utinam hanc virtutem homines darent verbis suis, quam Deum proximè æmularentur. Ad hunc amorem actuosum in cordibus nostris inflammandum vult nos S. P. Ignatius considerare Deum in

omnibus operantem, ut & nos amorem nostrum opere contestemur; erit enim aliquando ille dies in quo non quàm benediximus, sed quàm religiosè viximus apparebit; ubi, ut Bernardus monet, dicetur: Ecce homo, & OPERA ejus. Ubi plus valent sancta opera quàm multa pulchra verba. Ubi illud unà observandum occurrit, Theologos non secus ac Astrologos vera prædicere, sed è diversis omnino principiis: astrologi ex operibus & moribus qui sunt in cælis, prædicunt futura in terris; contra Theologi ex operibus quæ sunt in terris longè certius prædicunt futura in cælis. Aruspices hi manum inspicunt ut prospera vel adversa denuntient, & manus & aruspices fallunt; sed opera manuum nostrarum sequentur nos, hinc in æternum prospera vel adversa, felicem aut infelicem exitum, prima veritas tunc augurabitur, nobisque accidet quod 4. Reg. c. 10. refertur: cum Jehu rex Israël ad destruendum Baal ejusque Sacerdotes pergeret, obvium habuit Jonadab, dixitque ei: numquid est cor tuum rectum sicut cor meum cum corde tuo. Respondit Jonadab est. Si est, inquit, (Jehu) da manum tuam, & rex levavit eum ad se in currum suum. Pro Jehu, Iesus noster est, qui ad judicium venit ut perdat peccatores terræ, ubi nos omnes ei obviam ibimus; ipse verò interrogabit quemque nostrum, utrum ex corde dilexerimus eum? sed haudquaquam sola voce contentus erit: quia non omnis, qui dicit, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, manus postulabit, opera requiret, quibus amorem testati sumus, Etiam cæca justitia manus palpabit, molles ac delicatulas reiiciet. Callosis ac obduratis reddet Deus mercedem laborum suorum.

Amb. l. 10.
Lucam.

Herodot. in
Erat.

Philo lib.
de hec. cord.

S. P. Ign. libel.
exerc. com-
templ. de
amore Dei.

Bern. in
med. c. 2.

EMBLEMA XXXVI.

Diffamatus est apud eum. Luc. XVI.

TELAQVE IN HVNC OMNES VNVM
 MITTVNTQVE FERVNTQVE 12. *Meram.*
 DOMINICA OCTAVA
 POST PENTECOSTEN.

Detractores, maledicæ linguæ jaculis, eos potissimum impetere, qui in sublimi
 honoris apice positi sunt, quasi signum ad sagittam. Thren. 3.

§. I. Tela linguarum in Deum ac divos virulenter emissa.

§. II. Qui in dignitatis & virtutis apice situs, ut signum ad sagittam ponitur.

§. III. Sacro Ecclesiasta tum cuius viro gravi, maxime cavendum, ne quem lingua telo impetat.

§. IV. Detractio vulnus propè incurabile, juxta illud: Telum immedicabile torfit. 12. *Ancid.*

DOMI

DOMINICA OCTAVA

POST PENTECOSTEN.

*Diffamatus est apud eum. LUC. XVI.**Imagor. fa.
enli pag.
565.*

ISTAT eleganti emblemate expressa quorundam infania, qui lippis ac cæcutientibus oculis, solis radios ferre non valentes, pleno die cum arcu & sagittis in campum progressi, summo nisu solem petebant, & sagittis configere saragebant; sed quàm irritò conatu subiectum lemma indicat: *Solem nulla sagitta ferit.* quin in proprium caput tela reciderent.

Consimile est quod de Philippo Macedone referunt, qui etiamnum puer notu scintillantes stellas, sagittis impetebat, è quibus illi, quandoque una,

Qua si non cecidit potuit cecidisse videri.

Verùm has dum incessit, à stella seu Altere milite, altero oculo orbatu est.

§. I.

Tela linguarum in Deum ac divos virulenter emissa.

EJusmodi phanatici jaculatores complures reperti sunt, & indies reperiuntur, qui non modò viros sanctimoniâ & doctrinâ quasi stellas firmamenti scintillantes, sed & solem ipsum lucidissimum, redemptorem nostrum, linguæ telis lacessere ausi sunt. Quod jam pridem deploravit Psalter: *Intenderunt arcum rem amaram, ut sagittent in oculis immaculatum.* August. hic, *immaculatum* intelligit Christum, qui nē tantum habuit maculæ, quantum posset figi à sagitta; & nihilominus quot non tela in hunc solem justitiæ? nunc seductorem populi; nunc blasphemum, nunc violentum, & ut acer-

Psal. 65.

vatim omnia dicam; malefactorem, erugumenum, quinimo omnium dæmonum archistrategum, qui in Beelzebub principe dæmoniorum ejiceret dæmonia, cōpellare non veriti sunt. Quid verò illustrius quàm quod Joannis 9. ubi cæcum sanasset, & divinitatis suæ radio lucem restituisse, hoc virulentum telum in eum ejaculati sunt: *Non est hic homo à Deo qui Sabbathum non custodit.* Ad eò ut nil tam sanctum, tam excelsum, quod maledica lingua non impetat. Ut manifestò comprobatur Psal. 72. *Iniquitatem in excelsis locuti sunt, posuerunt in calum os suum, & lingua eorum transivit in terris.* Ambr. legit in excelsis Hieronym. *Calumniam de excelsis loquentes, Apollinarius, Altissimum calumniis feriebant.* August. hic, *Iniquitatem in altum locuti sunt.* Ex quibus sic breviter Lorinus: *Contra excelsum & altissimum Deum blasphemant, neque cælestibus aliis, superisque parcendo, sed os maledicum & venenatum in utrovis linguâ exercendo atque ejaculando.*

Quòd autem & stellas notu sagittis impetant audi eundem Prophetam: *Paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde.* Jam divis adscriptos, vel inter homines degentes, virtutum ac doctrinæ radiis stellarum instar conspicuos, dum altos voce, stylo, exemplo erudiunt lacessere incessanter pergunt, cuiusmodi tela, suâ tempestate veritus Hieronymus, hanc causam adfert cur tam invitus libros suos luci dederit: *Nam aliquid in publicum dare, ait, est confodientium linguis se prodere, & omnium maledicorū tela in se detorque-re.* Eà propter dicit Pamphilum numquam induci potuisse, ut quidquā stylo vulgaret.

Psal. 10.

Nec

Nec quisquam Ecclesie Doctor, aut quantumvis celebris Ecclesiastes adeo excelsus stetit, ut nullum jaculum acceperit. Quod gravissimè questus Nazianzenus exclamat: *O stellas caelestes, dignitatis splendore infelices!* O qui in fasciculum colligeret tela omnia, convitia, inquam, jactataeque primo saeculo in Societatem contumelias atque calumnias! nimirum transmissa ex hostili acie tela servantur inter monumenta paternae fortitudinis, & exornant atria: quando magis si adverso fuerint excepta pectore, si lorica perforarint, si galeam ruperint casso vulnere? densius ruente pluvia aut hiberna grandine jacula isthec incubuere. Quae enim rerum nostrarum pars mansit intacta: explosa nova haec Religio tam superbo Iesu nomine. Contempta votorum simplicium vincula, quae solvi possent. Irrisa pauperas, tam sumptuosas scilicet nixa templorum aedificiis, & tam splendido sacrorum apparatu. Tyrannica dicta est caeca obedientia, comparata à Polycarpo Turcicae Moscoviticæque parendi necessitati. Gratuita sacramentorum aliarumque functionum administratio, appellata turpissimum questus. Saepius in suspicionem haereseos doctrina adducta. Tota regendi ratio dicta politica, per similes Machiavelli instituta, atque istiusmodi è fontibus petita. Haec aliaque id genus sexcenta acri digna Philippicâ, & libelli famosi, & cavilli & pasquilli ad pila, ad diverticula platearum, ad valvas publicas affixi satis loquuntur. Accedit quod olim Tertullianus ait in Christianos, id ipsum vatiniiano odio in Societatis homines, quosdam comminisci: *Christianum hominem, inquit, quoties omnium scelerum reum; Deorum, Imperatorum, Regum, morum, natura totius inimicum existimarunt? praeexuere ad odii defectionem illam quoque vanitatem, quod existimarent omnis publica cladis, omnis popularis incommodi, Christianos esse causam: si Tiberis ascendit in moenia, si Nilus non ascendit in arva, si terra movit, si famemes, si lues, statim Christianos ad leonem. An non similia hoc saeculo in Jesuitas jactata? si bello arsit Germania, si classicum inco-*

nuit in Gallia, si Regem amisit Lusitania, si afflictâ Catholica religio in Transsylvania, si decreta in Catholicos supplicia in Angliâ, si motus in Scotia, si turbæ in Polonia, in Sueciâ, in nostro Belgio: nonne statim Jesuitas in exitum, in malam crucem? hos bellorum omnium incentores, omnium turbarum auctores, incendiorum, populationum, publicarum omnium calamitatum architectos. Eoque progressa dementia ut tartarei cacodæmonis sobolem, magiæ, artiumque damnatarum magistros insimulare non sint veriti, asseruerintque nostros ritones necromanticis imbui disciplinis. Estne telum quod adhuc pharetrâ conclusum asservarunt? verum postquam solem ferire attentarunt, quid mirum in stellas collimari? *Si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quando magis domesticos ejus.* Improborum convitia, ne divina quidem sapientia evasit: Mira ejus stupendaque facta in praestigias verterunt, virtutes in manifesta probra. Cæsari pendendum vectigal suaserat, & ipse penderat; reus tamen agitur contemptæ Cæsareæ Majestatis. Fugâ se subdixerat ne Regem facerent: accusatur nihilominus affectari regni reus. Deum inter & homines, pacis arbiter venerat, ipse Princeps pacis, factiosus tamen, seditiosus, turbulentus dicitur. Ex obsessis corporibus abigebat dæmones; ore blasphemus ipse vocatur dæmonum antesignanus, maleficus, magus occupatus à dæmone. Dicto factoque temperantiam docebat, & frugalitatem; non effugit tamen, quin helluo, & ebrius, & vini potator haberetur. Et miratur aliquis stellas noctu peti, dum in meridie videt solem tot spiculis obumbrari. Ut Societatem ejusque parentem, sic sanctissimos Religionum fundatores Benedictum, Norbertum, Dominicum, Franciscum, eorumque cætus Religiosissimos, contumaces linguæ, pro scopo habuere, ut ex D. Thomâ ac D. Bonaventurâ, doctissimo commentario Gretserus noster ostendit.

Refert Plutarchus dum Leonides exercitum suum in campum duxisset, quendam è Barbaris ei insultasse dicendo: *Tau-*

Math. 10.

Ioan. 6.

Ioan. 19.

Luc. 23.

Math. 12.

Luc. 12.

Ioan. 7.

In historiâ
Ordinis Ie-
suitarum
pag. 44.
S. 151. a.
quod Steuar-
tium.

Tertull. in
Apol. c. 2.
S. cap. 40.

tas esse copias Barbarorum ut telis suis solem obscuraturi essent. Ad quem Leonides Laconicè respondit: Ergò sub umbrâ pugnabimus. Si quis calumniantium tela attendat, quibus soles Ecclesiæ, viri sanctissimi, Francisci, Dominici, Borromæi, Ignatii, imperiti fuerunt, ac sacri Ordines indies imperantur, facilè videbit tam densâ telorum nube obscuratos fuisse, ut per lustra & sæcula sub umbrâ decertandum fuerit. Sed de his satis alibi.

S. II.

Quivis in dignitatis, & virtutis apice situs, ut signum ad sagittam ponitur.

Multis in locis confraternitas D. Sebastiani viger, in quâ adscripti, qui artem jaculatoriam profitentur. Hi quandoque per annum in campum prodeunt, & amœno certamine contendunt. Infigitur altissimæ peticæ pſittacus, in quem omnes collimant:

Telaq̄, in hunc omnes unum mittuntq̄, feruntq̄.
Hâc ut honestâ occupatione etiam primates quique sese exercent. Sed hoc ludicrum est, & ligneam avem configunt. Hoc luctuosum certamen est, quo homo hominem vivum, & spirantem, verborum jaculis sævissimè fauciat. Hunc ludum (lanienam verius dixero) plerique ludunt; nemo quisquam in alto honoris fastigio collocatus, nemo doctrinâ aut virtute conspicuus, quin ilicò quasi signum ad sagittam positus videatur. Ubi quis in senatorum numerum adscribens ad subſellia prima erigendus, in dignitatem sæcularem aut Ecclesiasticam meritò extollendus, continuò tanta telorum seges exurgit, ut solem ipsum obscurare perhibeantur.

— obumbrant athera telis.

Hanc avem omnes laceſſunt, in hanc unam omnes collimant. Hunc ineprum, stolidum, satis notum, nothum, progenitoribus heterodoxis; istum ad talem ordinem ubi nullus ordo, ubi meri templarii, *Qui Curios simulant & bacchanalia vivunt.*

illum ad talem præbendam, ad pastorum! O egregium custodem ovium, lupum! ita fit:

Telaq̄, in hunc omnes unum mittuntq̄, feruntq̄.
Quodque mirandum magis, hæc contracternitas, hæc gulda, ut dicitur, copiosissima est, omne genus hominum huic inscriptum reperies. Testatur Chrysostom.

Hoc vitio neque secularium, neque monachorum, ullum facile invenies liberum. Et Hier. ad Cælantiam: *Pauci admodum sunt qui huic vitio renuntiant: tantaq̄ hujus mali libido mentes hominum invasit, ut etiam qui procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud quasi in extremum diaboli laqueum incidant; nec quisquam adeò probus, sanctus, solitarius, abditus quin hoc telo impetatur. Deplorat id Jerem. cap. 9. Extenderunt linguam suam quasi arcum: quæ verba expendens Scribanius:*

„Velox, inquit, sagitta est, velocior lingua. Fuge, assequetur fugientem: abde te in reconditissimas speluncas terræ, pe-
„netrabit illas; transmittet maria, enavigabit eadem, scribe, involabit in libros.
„Doce, transcendet cathedras. Nec mortuos patietur immunes, non cælo jam adscriptos, vulnus illatum perennat, ad mulierculas virus diffundunt, quò celerius per hæc avida detrahentium ingenia, malum serpat, viresque acquirat eundo. Perambulat urbes, transvolvat etiam provincias, & jam vulneribus notissimus est, qui ne capillo notus est: nescimus vultum, cujus madem; sanguine. Quoque latius venenum diffundant, virulentò calamo famosas litteras emittunt. Quod inventum Parasinus in obsidione Rhodi narrat usurpatum fuisse, ubi proditor quidam Andreas de Maraillo eques Lusitanus, simulans se excubias lustrare, litteras in urbem ejaculatus est, telo alligatas. Nemo quisquam extra telij actum positus. Terrâ, marique, cæloque receptus, impetitur. Festivum est, quod Poëta lusit, uno jaculo piscem in aquis, hirundinem in aëre, leporem in campis trajectum fuisse.

*Trans amnem visus lepus est, contenditur arcus
Ocyus, & celeri missa sagitta manu.*

V. Imag.
I. sæculi
ib. 4.

Ovid. 12.
Met.

Virg. 12.
Æneid.

Scribanius
in Ep. MS.
de detract.

Fortè salit piscis, Progne pratervolat: hærent

Tres uno in telo; piscis, hirundo, lepus.

Ita sæpè unius linguæ telo absentes qui mari, qui terrâ, qui cælo degunt, configi videmus. Hæc felleo stylo mellifluus Doctor jure exaggerat: Numquid non vipera est lingua ista? ferocissima planè, quæ tam lathaliter tres insicit statu uno. Numquid non lancea est lingua ista? profectò acutissima, utique tres penetrat ictu uno. Hoc illud Joabi Imperatoris triplex spiculum est, quo Absalonem à quercu pendulum incurfans, confodit. Hoc triplici spiculo, & detractor & detractoris auditor, & is cui detrahitur miserè confodiuntur, hoc tamen discrimine: ille in quem detractio incurrit ferè omnium minimè læditur: nec enim majus facere potest dispendium quàm famæ: sed detractor & auditor detrimentum patiuntur animæ & quidem maximum.

Detrahitur auditor cadit, & cadit hostis, & auctor

Quod caput est: sic vox tres simul una necat.

E monumentis Lotharingicis rem prorsus miram, ter miram commemorant in hunc modum. Virtutem & fortunam Lotharingicæ familiæ testantur avita gentis insignia, tres nimirum alites sagittâ transfixi. Origo rei hæc est: laudatissimus ille heros Godefridus Boullionius Dux Lotharingiæ Hierosolymarum urbem obsidens, in turtim Davidicam ejaculatus est telum, quo tres simul alites confixit.

————— *laudem casusve Deusve*

Attulerit —————

Quæri poterat: Regii saltem fastigii prælagium fuisse eventus docuit. Et hoc etiamnum tam in moneris, quàm in insignibus stirpis Lotharingiæ videre est. Quisquis de altero detrahit, ignitum jaculum emittit, quo tres unâ configit, seipsum, auditorem, hostem. Imò triplicem committit cædem, cum triplex nobis sit vita: est enim vita velut cælestis, divinæ gratiæ dono; altera corporis, animantibus communis; tertia civilis, famæ præsidio. In hanc triplicem vitam immanissimè sævit detractor. Illam enim gratiæ cælestis in se, suoque auditore extinguit; civilem in eo cui detrahit. Adèd potens ac omni

fulmine trifulco penetrabilior lingua detractoris. Hæc ut immania sint, illud tamen longè gravissimum, uno linguæ telo non tres dumtaxat, sed 20. sed 100. sed mille crudelissimè configi: dum integra collegia, integri cœtus, magistratus civiles & Ecclesiastici, integræ religiones sacrorum hominum, in convivio, in foro, & quod pessimum est; è suggestu in conferrâ concione lanciantur.

§. III.

Sacro Ecclesiasta, tum cuius viro gravi maximè cavendum, ne quem lingua telo impetat.

Suares de Religionel. 9. c. 1. de ministerio prædicandi verbum Dei nu. 3. Hieronym. sic concionatores instruente inducit: *Neminem speciatim sermo meus pulsavit, generaliter de vitiis disputatio est, qui mihi irasci voluerit, ipse quid talis sit constitebitur.* D. verò Bonaventurâ: *Corrèctioni & edificationi tantùm debet intèdere doctor fidelis, non confusio vel infamiationi alicujus presentis aut absentis.* Et infra: *Quem confundendo exasperas, hunc tardius adificas, & sermonis aculeo vulneras.* At modò quàm paucos divini verbi præcones reperire est, qui illud Hieronymi usurpare possint: *Neminem sermo meus pulsavit, generaliter de vitiis disputatio est.* Sagittas in ærem ejaculatus sum, neminem læsi. Quin jam passim ii plerumque frequentantur, qui in dicendo liberrimi sunt, & elegantiam quândam, parthesiam ducunt; dum præsentés perstringunt, absentes configunt, integras Religiones diffamant. Est qui è cathedrâ (quod ut publicum sit non audeo dicere nomen) est, inquam, quî dixit Jesuitas Urbanum PP. in suburbanum suum inviasse, atque adèd genialiter habitum, ut ebrius bullam pro fidelibus defunctis subfignarit. *Parcius ista viris, potissimum Religiosis, in quos vaticana fulmina evibrata sunt.* Clementina 1. §. 1. de privil. Religiosis omnibus in virtute sanctæ obedientiæ & sub interminatione maledictionis aternæ, districtiùs præcipitur ne in sermonibus suis Ecclesiarum

Javenat. Sat. 1.

Bern. serm. de triplici custodia.

D. A. Burgundia de vitiis ling. pag. 187.

Paradin. in symb. Heroi. pag. 3.

Virg. l. 12. Æncid.

prælati detrahant. Hic verò prælatorum capiti & toti Religioni; in Concilio autem Lateranensi sub Leone X. universis prædicatoribus dicitur: *Pacem ac dilectionem mutuam à redemptore nostro tantopere commendatam ubique foventes, non scindant vestem inconsutilem Christi, sed ab Episcoporum & prælatorum ac aliorum superiorum, eorumque status scandalosa detractio, quos coram vulgo & laicis non modò incautè, sed etiam intemperatè reprehendunt & mordent, & ab eis malè gestorum expressis quandoque nominibus aperta & manifestà redargutione absterreant.* Has detrahentium linguas extremè oderat Franciscus Assisias, de quo Bonaventura hæc narrat: Audit Franciscus cum unus è suis multa diceret in alium, eumque variè accusaret. Igitur vicario suo id demandans, surge, inquit, pater, surge & rem probè discute. Quod si accusatus sit insons, ita seridè puni accusatorem, ut is omnibus sit exemplo, sentiatque se puniri. O utinam hæc pœna talionis vigeret, quot insontes respirarent, quot fontes jure ingemiscerent! Imò verò putabat Franciscus vestem Religiosam ei detrahendam, quilibet alteri hoc famæ pallium subtraxisset, ut quod ille aliis, hoc alii facerent illi, eaque ratione detractor ad restituendam famam adigeretur.

Verumenim verò ab his gravissimis censuris & comminationibus se indemnes arbitrantur, dum sub cortice fabulæ vel apologi, virulenta tela recondunt, & hoc præfantur se neminem veille ferire. Atque hi versipelles, sub fabula de corvo & vulpe ita rem exponunt, ut digito tangantur quos designant, ac ut Juvenalis ait:

Inu, Sat. 3. Nota magis nulli domus est sua.

Quod solerter disertissimus & integerrimus ille concionator Franciscus de Sales observavit, dum ait: quidam in eo jaculatorum imitantur, qui quò magis ad se adducit, hoc validiùs sagittam emittat. Ita ad se detractioem attrahunt, profitendo se neminem lædere veille, quin vel maximè præviè laudando, ut validiùs dein feriant. De his Propheta ait: *Molliti sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula.* Puella ista,

Sales præxi spirit. l. 3. c. 3.

Psalm. 54.

inquiunt, speciosa, prudens, opulenta, *sed.* Iste advocatus vir intelligens, bono ingenio, consilio, *sed.* Ille medicus princeps urbis habetur, plures conclamatos sanitati restituit, *sed.* Ille dux exercitus animosus, vigilans, strenuus, *sed.* Ille monachus, illa Religio erudita, temperans, casta, integra, *sed.* De his intelligi potest illud Osee: *facti sunt quasi arcus dolosus.* Quos scitè describit Scribanius: magnus vir est, inquit, & „quem omnes admirentur, ament; sed „quis in tantam virtutem, prudentiam ar- „bitrerur hæc cadere? ad summa planè „hic natus, nisi, non audeo totum dicere. „Doleo in tanto viro nescio quæ observa- „ri. Quantus exurgeret nisi illum depri- „merent non satis commodi mores. U- „num plerumque alterumque in eo ob- „servant, cætera bonus. Doctus & qua- „lem desideres, quantus foret nisi labora- „ret hoc nomine. Nihil in eo observavi „quo minus cum primis provinciæ con- „tendat, sunt tamen qui dicunt aliquid „notari, & nisi hoc haberet &c.

*Si nisi non esset, quam felix quilibet esset;
Sunt pauci visi, qui caruere nisi.*

Ejusmodi linguam dolosam pergit Bernardus insecrari: *Alii autem quodam similito verecundia fūco conceptam malitiam, quam retinere non possunt adumbrare conantur. Videas præmitti alta suspiria, sicque quadam cum gravitate & tarditate, vultu mæsto, demissis superciliis, & voce plangenti egredi maledictionem; & quidem tantò persuasibiliorem, quantò creditur, ab his qui audiunt, corde invito & magis condolentis affectu, quàm malitiosè proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo quod diligo eum satis, & nunquam potui de hac re corrigere eum. Et alius: mihi quidem benè compertum fuerat de illo istud, sed per me nunquam innotuisset; at quoniam per alterum patefacta est res, veritatem negare non possum; dolens dico, revera ita est.* Atque hæc est lingua illa dolosa à qua propheta petit liberari, hæc sunt tela quæ à se averti maximopere rogat: *Domine libera animam meam.* Quid est quod ardentè exposcit? non ab insidiis Saulis, ab exercitu Absolonis, ab hostium insultribus expediri expetit? *Domine, inquit,*

Osee c. 7.

Bern. sermo 24. in Cant.

Psalm. 119.

libera

libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa. Quid responsi? quid detur tibi, aut quid opponatur tibi ad linguam dolosam? qui in aliis rebus dicit se exauditum: clamavi & exaudisti me: hinc repulsam patitur. Hinc vulnus quasi immedicabile denuntiatur: quid detur tibi, quid remedii? aut quid apponatur tibi, quod emplastrum, quod malagma mederi poterit? sagitta potentis acuta, quæ plagam inferunt immedicabilem. Puerili manu jaculum emissum irritum cadit: *Telumque imbelles sine ictu abjicitur*, de similibus Propheeta canit: *sagitta parvulorum facta sunt plaga eorum*. At potenti brachio, valido nisu, medullam & cordis sinum penetrat. Tale telum linguarum, ubi potentes, Ecclesiastici, Religiosi concionatores, prælati, primates, sacrilego ore in Christos Domini, calumnias ac probra ejaculantur. *Hoc validius*, inquit illustrissimus præsul Genevensis, *quod pila ferrea emissum machinis bellicis, exsuperat pilam laneam manu pueri percussam*.

Sed hoc fortè rariùs ex ore Ecclesiastico ferreas glandes emitti, suffecerit si inani bombo tetruerit aut pilas laneas emiserit. At quid si vel has vel leves noxas, vel pueriles calumnias non modò à viro gravi, sed in virum gravem prolatas, sagittas potentis acutas atque adedò læthales esse ostendero. Hæc è Theologorum placitis, Navarri, Reginaldi, Salonii, Aragonii, Bonacinæ, Lessii si placet eruamus, qui docent, si quis virum honoratum, Religiosum prælatum, dixerit mendacem, inanis gloriæ cupidum, nugis & similibus deditum, mortalis noxæ reum teneri. Hæc enim sagitta, ut inquit Bernardus: *leviter volat, leviter penetrat, sed dico tibi non leve vulnus insigit, nec mediocre damnum, plerumque inducit: rem, in hac palæstra versatissimus elucidabit Martinus ab Azpilcueta Doctor Navarrus. Novi, inquit, virum insigniter eruditum & probum, ab adipiscendo egregio quadam munere impeditum, per culpas veniales vanitatis & iracundia falsas. An quis levius detrimentum duxerit, si quis integram Religionem avaritiæ & lauritiæ insinularit, quo lautissimas ele-*

mosynas traducat? quid existimandum de eo qui cytreorum carthesia, ostreorum conchilia, perdicum oscilla, turdorum cerebella, intempesta nocte ante valvas Domus Religiosæ ejecerit, *ut sagittet in obscuro rectos corde*. In quo illud propè novissimum est quod à R. P. Vivero accipi. Cùm legatus unus aliquis pro dignitate à Rege nostro Hispaniarum regiâ mensâ excipiendus esset; fuit è primatibus, apud quem Societas jam pridem laborarat, qui suam Catholicam Majestatem certiore fecit, potissimum ferculum defuturum, perdices omnes fori Madritensis à Theatinis (sic nostros appellant) coemptas esse. Quod ut peregrinum Regi videbatur, ita pro prudentia mandavit ei, qui à secretis sibi erat, ut unâ cum hoc accusatore, ubi ad prandium in collegio signum daretur, exemplo Rectorem accederent, & amicè se ejus hospites declararent; benevolè admissi, dum frugali mensâ Religiosorum, se pasci velle dictarent in commune triclinium deducti, ubi omnes jusculo, tum frusto vaccinæ, ac tandem sicu recenti refectos hic animadvertit, à socio falsæ calumniæ convictus, ante Rectorem in genua provolutus, culpam falsus, jamque aulâ eliminandus erat, nisi hunc intercessorem nactus fuisset. Quasi verò isthæc è Christianorum scholis & hominum mentibus eliminata doctrina, quam celeberrimus olim in Toletana universitate professor, & Augustissimæ imperatricis Mariæ etiamnum concionator Joannes de Castillo impressit, gravitatem peccati detractionis, sumendam ex auctoritate detrahentis, & qualitate personæ, cui detrahitur, & dignitate illius apud quem detrahitur; fœminam, inquit, honestam aut virum gravem veniali lasciviâ sive ignominiosâ levitate aspergere, venenatæ linguæ telum lethale est. Valeatque hîc illud Maronis:

TELUM IMMEDIABILE TORSIT.

De Castillo de jure & justitia l. 2. t. 2. disp. 127. n. 105.

Virg. 12. Æneid.

Virg. 2. Æneid. Esal. 63.

Sales præsul. spirit. part. 3. c. 29.

Bonacina Tom. 2. pag. 625.

Bern. Serm. 1. in Psal. Qui habitat.

Javar. cap. 8. n. 25.

§. IV.

Quisquis detraxit, plagam propè incurabilem inflixit.

ECquid mirandum & sagittæ veneno trinitæ sunt: *intenderunt*, inquit regius vates, *arcum rem amaram*. Ubi Paraphrastes: unxerunt sagittas suas veneno mortifero, eum in morem quo venatores, teste Ambrosio, *plerique sagittis venenatis transfigunt cervos, & ejusmodi velocia animalia*. Quæ semel laucia, vulnus alunt venis, nec ulla medicina malo est. Idipsum in flagitio uluvenit: plagam incurabilem, morbum immedicabilem, peccatum irremissibile inducit. Ecclesiasticum audi: *Attende ne forte labaris in lingua, & sit casus tuus insanabilis*. Si quis ebrietatem, fornicationem, adulterium, homicidium non unum admisit, per unum *absolvo*, id omne inducitur: at quantacumque confessarius auctoritate polleat, ne quidem ipse vicarius Christi, secundum omnem omnium doctorum sententiam absolvere valet detrahentem, nisi famam ei restituat, quam injuriosè suffuratus est. Hoc Sapientis pronuntiatum est: *Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat*. Et quod August. de furto: *non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum*: hoc enim vero hic potissimum vim obtinet. Hæc autem restitutio quàm gravatè fiat, & quàm impossibiliis quibusdam visa sit, libet uno alterove singulari exemplo declarare. Memini, inquit, celeberrimus ille prædicator Joannes Baptista de Lanuza, dum inciperem studere Salmanticæ in conventu S. Stephani, me audivisse à Patribus senioribus, virum nobilem Alcanæ convenisse eximium Patrem Magistrum Alphonsum de Castro Franciscanum, eique hunc casum suum, quo lingua præceps ruerat, exposuisse: in confesso scilicet honorato, jactasse se matronam aulæ principem, quam nominarat, à se corruptam, idque falsò se commentum fuisse. Cui id responsi Magister à Castro dedit: *Domine mi, casus tuus*

insanabilis, nec ullum plagæ remedium, de salute tua conclamatum est. Hic stetit attonito similis, nec plura locurus, isto tam infausto oraculo se interdiu noctuque excruciat; donec tandem Salmanticam profectus, in P. Franciscum de Victoria Dominicanum, Doctorem egregium incidit, qui hominem cogitandum ultro aggressus, ilico ulcus tetigit, & detexit, æternæ damnationis sententiam jam in hunc, à celeberrimo Doctore P. Alphonso de Castro, latam, ob peccatum detractionis, quod irremissibile affirmarat: ad hæc Pater de Victoria benignè verbis hominem solari, rationibus solidare, ut quis in se omnium flagitia admiserit, viam respiscendi minimè præclusam esse: hic ille respirare, & quasi ex faucibus orci, sibi redditus, age, inquit, & quam decreveris libens pœnam subibo, quo hoc reatu me exolvam. Non alia ait, P. Victoria medicinali opus est pœnitentiâ, quàm ut viros illos primates, apud quos perhonestæ illi matronæ detraxisti, convenias, ac ingenuè fatearis, si opus est etiam juramento addito, te falsò illam tanti flagitii insimulasse. Quod ubi reus se cum gemitu & fremitu nunquam facturum affirmaret, idque sibi in dignitate constituto, impossibile esse dicitaret, rectè subjecit Victoria: compertum jam manifestè habeo, verissimum dixisse P. Magistrum de Castro, plagam tuam insanibilem, ac æternæ mortis te reum esse. Quod profectò nemo quisquam demirabitur, qui attenderit, quàm homini ingenuo ac honorato molestè accidat, seipsum mendacii ac falsæ criminationis apud alios accessere, ut complures sint, qui mori mallent, imò æterno incendio seipsos perdere, quàm hanc notam inurere, in quo genere ut cum Juvenale loquar:

— accipe nostro

Dira quod exemplum feritas produxerit avo.
Litteræ R. P. Joannis Brusselii Roma 6. Junii 1626. & Pater Joannes Rho ad Constantinum Cajetanum variis testimoniis rem discussam ac comprobata sic commemorant: Mirus casus accidit Florentiæ

Juven. sat.
15.

P. Rho ad
170.

Ambr. lib.
de Noë &
arcac, 25.

Eccli. c. 28.

Prov. 13.

Aug. Ep. 54.
ad Macedon.

Lanuza
hom. 23.
§. II.

Eccli. 28.

rentiæ 29. Maii 1626. Adolefcens quidam Joannes Antonius Merlus, id illi nomen, infamaverat magistrum quendam è nostris Belifarium Taffonum turpi suspicione; res planè falsa erat, agebaturque de honestate cujusdam adolescentis è nobilioribus Florentinis. Quare graviter actû fuit cum infamatore, qui cum adductus esset, ut errorem agnosceret, coëgerunt eum nostri, ut ad collegium veniret, & scripto calumniâ revocatâ, famam nostram restitueret: venit, sed perinuitus, cum subterfugere honestè non posset; vocatus etiam fuerat parens infamatoris, ut adesset palinodiâ, qui dum diutius tardat, relictus est infamator in cubiculo quodam solus, ubi nescio quo furore, levius etiam mortem æternam, quàm hanc talem ducens, peccus sibi duplici vulnere, non procul à corde confodir, & gulam propè secuit, corrui exanimis, & paulò post deprehenditur à nostris in suo sanguine volutans, sine voce, & mortuo quàm vivo similior; interim adest pater vulnerati, & filii miserâ lanienâ consternatus, arguit nostros filii percussores, qui rumor cum per urbem universam increbresceret, tumultuaria plebs collegium irrupere & diripere parabat, effecissetque, nisi vim Magistratus submisso satellitio stitisset. In hoc flagranti delicto cum nil consilii humani suppeteret, quo innocentiam suam adversus tam atrocem calumniam, tamque gravibus indicis nixam tuerentur, visum est filiis ad parentem suum Ignatium recurrere, cui voto facto famam suorum commendant; mira res, extemplo juveni loquendi usus est restitutus, & cunctis qui aderant, qui erant certè complures, voce satis intelligibili dixit, se sibi vulnera intulisse, veritus ne patres evocassent satellites, qui vincum in carcerem ducerent, pœnasque sumerent de crimine; quæ omnia à notariis publicis, ab Episcopis, Archiepiscopis, Magistratibus juridicè discussa invenies loco citato.

Quàm merito hic exclamare poterat: Misericordia Domini, quia non sumus cõsumpti! Calumniam revocasse, animam

servasse, & ab inferis revocasse fuit. Hanc ipsam restitutionem famæ pro suggestu docuit Vincentius Ferrerius, cujus ardorè dicentis ex eo intelligas, quòd Judæorum viginti quinque millia, totidem Saracenorum Christo, ejus operâ conciliata, Christianorum centum viginti millia eidem reconciliata constet. Divini hujus præconis pro viri reverentia, verba fideliter adnumero: *Sicut enim fur, inquit, tenetur ad restitutionem, sic qui furatur famam proximi ex malitia, etiamsi sit verum quod dixit, & erat secretum, tenetur ad restitutionem famæ, aliàs non poterit intrare paradysum.* Quantò magis si falsum, si confictum, si ne cogitatum quidem. Quare admonet & obsecrat magnus ille Apostolus Jacobus: *Nolite detrabere alterutrum fratres mei.* Quia ut optimè Salomon dixit, *abominatio hominum detractor.* Nec minus in famæ violatorem, quàm in furem, quàm in falsarium, in homicidam ab hominibus animadversum fuit. Detractores & delatores falsos flagellis acustibus cædi, in exilium pelli Vespasianus imperavit. Vivos etiam exuri Augustus mandavit: nervis cædi Mauritius imperator jussit. Capitali pœna affici M. Antonius Pius voluit; quæ omnia levia, ac infra delictum censenda sunt, si cum iis, quæ divina Nemesis eis intentat, conferantur. Nam *detractores non hominibus tantum, sed & Deo odibiles*, ut non unico eventu, prorsus tragico comprobatur est.

Triennio postquam Patres Societatis Montepolitano civium injuriis variè vexati, excesserant: quidam civium satis anxia bene ab re domestica constitutus, post ingentem calamitatum seriem, eò demum adductus est, ut complures dies, præter omnem vim naturæ, trahens miseram animam, nullum inveniret lævisimæ mortis finem. Quo malo ad animæ sui curam per Dei bonitatem conversus, intelligensque supplicium id divinitus sibi immissum, acciri jubet multos è civibus, inter hos Bellarmini patrem, aliosque, quibus lecto circumfusis, moribundus summo cum doloris sensu, intermortuis singulitibus hæc palæstra profi-

Vincenti;
Dom. in Al.
bis ferm. 1.
prope finem.

Iac. 4.

Prov. 24.

Rom. cap. 13.

Hist. Socie-
tatis Tom. 2.
an. 1563. 75.
25.

„profiteatur: ego miser ac perditus is fui,
 „qui habitu hominis J. fuita eventito, ad
 „infamiam Patribus constandam ut co-
 „gerentur Monte-politano abire, quod
 „prò dolor accidit, quasi unus ex iis fur-
 „tim noctu meretricis domum ingressus
 „sum. Unde iniqua in Patres dissipata in-
 „famia est: & propter hoc immane faci-
 „nus evidenter sentio Deum esse, qui
 „tanto in agone, uti videtis, detinet me,
 „nec sinit mori. Jam igitur vobis coram
 „omnibus aperio, & confiteor indignif-
 „simum scelus meum, vos obtestor ut
 „Deum pro me precemini, ut tantam in-
 „juriam mihi condonare velit, damnum-
 „que ac detrimentum remittat, quod ego
 „excessu illorum Patrum universæ huic
 „civitati peperit. Hæc ritè contestatus, non
 „multò post omnibus admirantibus, tam-
 „quam solutis, quæ ad id tenerent, vin-
 „culis, è vitâ migravit 15. Kal. Sept. 1566.
 „hoc uno felix, quod hîc vindicem Dei
 „manum expertus, scelus revocavit. Cæ-
 „teris ferè omnibus, qui infamiæ Patrum
 „auctores ac succensores fuerant, miserè
 „pereuntibus. Quibus annumerandus al-
 „ter è clericorum numero pessimus detra-
 „ctor, qui neminem non maledico dente
 „impetebat. Hic morbo correptus, à socio
 „monebatur rem suam ageret, & vitæ ma-
 „culas elueret. At surdo fabula cane-
 „batur, saltem, inquit alter, inter nos fœdus inea-
 „mus, etiam post mortem duraturum. Si
 „tu me præcesseris moriendo, obsecro, in-
 „tra triginta dies, te mihi cernendum siste
 „(nisi Deus obsistat) & alterius orbis arca-
 „num edoce. Promisit temerarius se id fa-
 „cturum, in gratiam tam constantis amici.
 „Neque verò id Deus fieri prohibuit. Ita-
 „que paucis post mortem diebus, ille ab
 „orco emergens, flammis undique opertus,
 „in conspectum se dat superstiti sodali. Hic
 „agnito socio defuncto, ita tremore con-
 „cussus est, ut nec vocem expedire, nec o-
 „culos in flammeam larvam figere potue-
 „rit. At umbra illa disertè hominem comp-
 „pellans: Ego, inquit, sum ille socius tuus,
 „æternùm damnatus. Nam ipso mortis
 „momento ad iudicem ductus eos omnes

accusatores habui, quos detractionibus
 infamavi, & eheu iudex sententiam tulit,
 eheu tremendam æternùm! in æternum
 obtestatores sagittis igneis configendi,
 imò telorum fascibus quæ acervatim in
 innocentes ejaculati sunt, comburendi.

Ut rectè subdat Propheta: *Sagitta potentis* Psalm. 119
acuta cum carbonibus desolatoris.

In obsidione Chalcedoniæ ubi ad 50. *Hist. Tur-*
 millia hominum occubuerunt, Turcarum *carum Pe-*
 exercitus tantam sagittarum copiam in *rard. festo*
 urbem immisit, ut cives eas colligendo, & *Sebastiani*
 in fasciculos colligando, se ad mensam
 calefecerint. Illæ sagittæ dabant carbones
 quæ frigus solabantur; at sagittæ calum-
 niantium linguarum, dabunt carbones de-
 solatorios, quibus non ad mensam, sed in
 immensum ævum comburantur. Si tale
 detractores supplicium manet, non inju-
 riâ, cæterùm mansuetissimus David con-
 similes insectatur: *Detrahentem, inquit, se-* Psalm. 10
creto proximo suo, hunc persequer.

Horum hostium satis est ubique, per-
 sequimini, nec desistite dum compre-
 hendatis; sed, quæso, & vos ipsos hîc com-
 prendite, nève erubescite detrahenti in
 os obsistere, ad hoc egregiè adhortante
 Chrysofomo: *Non solum autem maledicen-*
tes, sed & aliis detrahi audientes admoneo au-
res obstruere, & Prophetam imitari dicentem:
detrahentem secreto proximo suo hunc persequer:
dic proximo: habes aliquem quem laudes,
quem commendes? aures aperio ut unguenta sus-
cipiam. Si verò malè velis dicere, verbis ingres-
sum obstruo: non enim stercus & cænum acci-
pere sustineo. Quid mihi lucrum, si desidero quod
ille improbus? maximum igitur nocumentum
ex hoc, & extrema jactura. Loquere ad ipsum,
curemus nostra. Si detractoris os ita retundas
(ut Chrysofomus suadet) aut silebit de-
tractor, aut laudabit, quem antè carpserat.
 Augustinus ille Præsulum gemma, tam
 non ferre poterat obtestatores, ut ad
 proximum mensæ parietem appenderit
 tabellam, quâ omnes illic accubituros mo-
 neret, his versibus:

Quisquis amat dictis absentum rodere famam,

Hanc mensam vetitam noverit esse sibi.

En mensæ leges præclarissimas, quæ uti-
 nam

nam observarentur, & omnium mensis & mentibus appenderentur, non toties humanas carnes maledici super mensam dilaniarent; à quibus epulis abhorrere monet Sapiens: Prov. 23. *Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessionibus eorum, qui carnem ad vescendum conferunt. Quid est hic carnes comedere, quærit peracutè Richardus Victor? nisi aliena infirma, maledico dente lacerare? qui enim alienam vitam libenter rodunt, qui derogationibus studiosè serviunt, qui proximorū infirmitatem delectabiliter carpunt, quid aliud quàm carnes comedunt, ut ille querebatur: Appropriant subter me nocentes ut edant carnes meas.* De quo & Paulus Galatas monet; *Si invicem mordetis, & comeditis, videre ne ab invicem consumamini.* Cujusmodi mensas ut studiosius vitetis, dictum Hipponensis præfulis conviviis vestris proponite. Quod si desit, religiosissimi viri Francisci Suarii exemplum in hoc genere illustre æmulamini. Suarium convivio exceperat Ulyssiponenis antistes, & fortè solitâ convivis hilaritate, jucundi miscebantur sermones. Eos inter, eò paulatim dilapsus est non-nemo, ut absentis

nomen arroderet: grave primum silentium dejecto vultu habuit Suarius. Mox assurgens aut iste præscindendus est sermo, aut vestrà cum veniâ, hinc ego abeo. Defixit alios in Principis convivio, Magnorumque virorum corona libera privati hospitis denuntiatio; verùm Archiepiscopus Christianâ candidissimi atque sapientissimi senis captus libertate, hominem complexus, maeste, inquit Francisce, non alium ego amicum pervelim, qui absentis amici famam adeò liberè tuearis, quo meruit supra infinitæ sapientiæ laudem, hoc etiam nomine, suæ ætatis alter Augustinus nominari.

Ita prorsus alter alterius famam tueamur, & omnem vel umbram detractio- nis, velut anguem pestiferum horreamus: Hieronymus hoc suadens: *Si quem, ait, alicui detrahentem audieris, procul fugientes dimittite, velut serpentem: ut verecundiâ victus discat de aliorum factis silere.* Quod silentium si induxeris aut indixeris, omnem oratorum facundiam meritò superasse censendus es.

Hieron. in Reg. Monast. cap. 22.

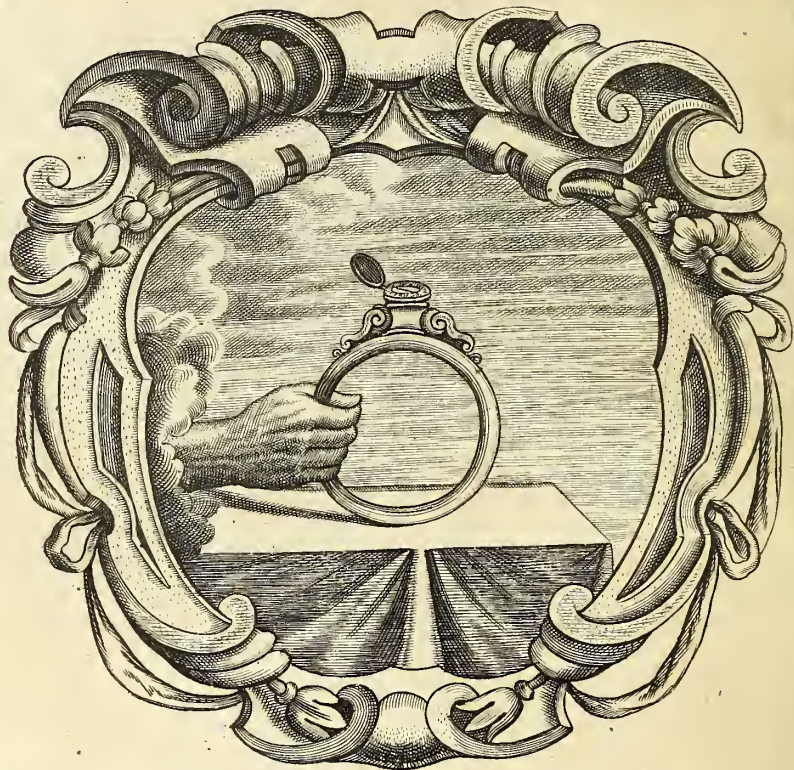
2. saler. 26.

*P. Rho ex-
empla vir-
ut. pag. 15.
& plura ib.*

EMBLEMA XXXVII.

È quòd non cognoveris tempus. Luc. xix.

MAGNO STET PRETIO. *Horat. sat. 2.*

DOMINICA NONA
POST PENTECOSTEN

Pretium temporis, super omnem lapidem pretiosum, exprimitur per horologium, quod Carolus V. pro adamante, annulo insertum gestabat.

§. I. Nihil pretiosius tempore. Et heu ! nihil hodie eo vilius invenitur. *Bern. Serm. ad Scholares.*

§. II. *Lactura temporis serò defletur.*

§. III. *Dum tempus habemus, eo quàm sedulò utendum.*

DOMINICA. NONA

POST PENTECOSTEN.

Eò quòd cogno-veris tempus. Luc. 19.

PRETIOSUM id omne dicitur, quod exiguum, alterius multum exæquat, seu quod exigua sui mole, passim apud omnes summi momenti, ac magno in pretio est: cuiusmodi inter omnia Cimelia est Adamas, de quo Plinius: *non solum inter geminas; at in rebus humanis maximum pretium habet Adamas;* qui tamen tantillus, ut, teste Isidoro lib. 16. c. 13. nullus unquam repertus sit, qui quantitatem nucis avellanæ excederet. Fuit Cardinalis in Galliis, qui habebat gemmam, quam ob mirificum splendorem ad centum milia aureorum æstimabat, dedit asservendam homini fido, è famulitio suo, qui eam nulli arcè, aut loco fidebat, sed semper secum diu noctuque sub axillâ, ad cor suum circumferebat, illamque æquè ac cor, & vitam suam custodiebat: pretiosum profectò monile, quod tantillum, tot millibus væniebat, ac meritò tantâ curâ asservabatur. Sed nescio quid in exiguo, his omnibus pretiosius, magnus ille Carolus V. reperit, dum non Achatem, uti Pyrrhus à naturâ artifice elaboratum, non gemmam aliquot millium aureorum, sed omni adamante pretiosius, exile horologium cum omnibus suis libramentis, currentibus & recurrentibus rotulis, tempus merientibus, annulo suo inclusit, cui hanc Epigrammæ subijcere placuit: *Gemmâ pretiosius omni, vel, Magnum temporis exigui pretium.* Hauserat hoc nempe à doctore gentium, qui momento æternum gloria pondus comparari asseverat. Quod Bernard. Serm. ad Scholares expendens, hoc illis pronuntiatum tradere non dubitavit: *nihil tempore*

pretiosius. Josephus Venetus legatus, missus ad Usuncassenum regem Persarum, narravit regem sibi ostendisse inter cætera monilia carbunculum tantæ pulchritudinis, ut à rege rogatus quanti eum æstimaret? responderit, nullum pretium pecuniæ, isti posse adæquari, integro regno vænire. *Gemmâ pretiosius omni,* momenti maximi vel unicuique momentum est, in quo Petrus veniam, Paulus gratiam, latro regnum ac gloriam comparavit æternam. *Quæscitè expressit S. Bernardinus: Vide peccator temporis pretiositatem; quia modico tempore potest homo lucrari veniam, gratiam & gloriam.* Plus dicit idem Ecclesiastes: *Tempus tantum valet, quantum Deus; quippe in tempore benè consumpto comparatur Deus.* Ut non injuriâ horologia aureis litteris horas signent, cujus vel momentum in pretio habendum est. Sed ô perversum mortalium iudicium! cum gemitu Bernardus ingeminat:

§. I.

Nihil pretiosius tempore, Sed heu! nihil hodiè vilius æstimatur.

HOC unicum mortalium studium; diem comburere, horas fallere, otio aut certè nullo negotio tempus perdere. Domitianus Imperator quotidie horas aliquot in cubiculum se abdebat; quasi de rebus magnis consulturus, cum verò ministri aliquando per rimam, quid intus ageret curiosius indagarent, viderunt Imperatorem muscas acuto stilo configentem. Hinc percunctantibus, num quis intus esset cum Imperatore? *ne musca quidem* respondebant. Hartabus Hircaniæ Rex talpas capiebat. Eropus Macedoniae Rex, laternis conficiendis capiebatur: Bias Rex

T t 2

Lydiæ,

Feria 4. post
Domin. I.
Quad. 6. 4.

Bern. de
clam. ecce
nos reliqui-
mus omnia.

Epulum
Philo Gasp.
Ens p. 102.

Chresol. an.
tolog. par. 2.
pag. 204.

Cassinus in
fymb. l. 12.
s. 69.

Ad Gal. 6.

lydiæ, filo ranas colligabat. Ptolemæus omnium artificum tabernas obambula-
bat. Valentinianus Imperator picturæ & celaturæ deditus, totus erat in fictis & pictis lineamentis corporis: sic interim dies & annos traducebat, quæ non lineam animæ duceret. Fuit qui quadrigas cælabat, quæ sub muscæ alâ abscondebantur:

Lib. I. c. 17. in quem meritò Ælianus exclamat:

Varia Hist. Quid hoc aliud quàm temporis vana perditio? Alexander ille, re & nomine magnus succensuit ei potiùs, quàm ut speratum præmium largiretur, qui grana ciceris per ocellum acus, quoties vellet eminus trajiceret; quod nimirum non tam laudandam hominis indultriam, quàm damnandam inutilem pretiosi temporis jacturam censeret. His accenseri possunt prima orbis ingenia, quæ in describendo passere, cane, fele, rana, musca, culice, pulice, pediculo, elaborato opere desudarunt. Otiosi hominis & illa occupatio censeri potest, qui calculum inivit quot vicibus sex convivæ vario semper ordine accumbere possent. Invitarat quispiam sex convivæ variz di-

Raderus in Mart. p. 89.

Drex. phæson de otiosa lingua c. 41.
9. 5.

gnitatis, hinc cùm accumbendum, lis ingens, & delitiæ ac cæremoniæ plurimæ: alter alteri principem locum cedere, ille non accipere, hic urgere, ille denuò tergiversari. Iste iterum blandiri, & rogare, & priorem accubitus deferre. Hic paterfamilias & modimperator partes suas interponere: & quæso, inquit, num hodie stantes prandebimus? proximum quisque locum occupet, aut ego vos toties adhibebo mensæ, quoties sessionis locus poterit inter vos mutari. Otiosè hoc prorsus, & temere dixit; nam si leges arithmeticæ spectemus, possunt sex convivæ septingentis vicibus discumbendi ordinem commutare. Si jam anno uni trecentos sexaginta quinque dies assignemus, debuit paterfamilias ille sex convivæ duos totos annos quotidie ad mensam vocare, exceptis quinque ultimis diebus hebdomadæ sanctæ. In quo ad longum numero supputando quantum temporis expenderit, lector otiosus ex adjecta tabula facillè colliget. In qua literas pro convivis, nunquam eodem ordine collocatas reperiet.

abcdef	abedcf	acbdf	acf bde	adcebf	adfebc	aedbcf	afbdce
abcdfe	abedfc	acbfd	acf bed	adcef b	adfecb	aedbfc	af bdec
abcedf	abefcd	acdbef	acfdbe	adcfbe	aebcdf	aedcbf	afbecd
abcefd	abefdc	acdbfe	acfdeb	adcfbe	aebcfd	aedcf b	af bedc
abcfde	abfced	acdebf	acfdbe	adebcf	aebdcf	aedfbc	afcbcd
abcfed	abfced	acdef b	acfedb	adebfc	aebdfc	aedfcb	afcbde
abdcef	abfdce	acdf be	adbcef	adecbf	aebfcd	aef bcd	afcdbe
abdcfe	abfdec	acdfbe	adbefe	adecfb	aebfcd	aef bcd	afcdbe
abdecf	abfecd	acebdf	adbecf	adef bc	aecbdf	aefcbd	afcebd
abdefc	abfedc	acebfd	adbefc	adefcb	aecbfd	aefcdb	afcedb
abdfee	acbdef	acedbf	adbfee	adfbce	aecdbf	aefdbc	afdbce
abdfec	acbdfe	acedfb	adbfec	adfbec	aecdf b	aefdc b	afdbec
abecdf	acbedf	acefbd	adcbef	adfcbe	aecf bd	afbcde	afdebe
abecfd	acbefd	acefdb	adcbfe	adfcbe	aecfdb	afbcde	afdebe

afdebc	bafedc	bdcaef	bedafc	bfecad	cbaefd	cdbfae	cedfba
afdecb	bcadef	bdcafe	bedcaf	bfecda	cbafde	cdbfea	cefabd
afebcd	bcadfe	bdceaf	bedcfa	bfedac	cbafed	cdeabf	cefadb
afebdc	bcaedf	bdcefa	bedfac	bfedca	cbdaef	cdeafb	cefbad
afecbd	bcaefd	bdcfae	bedfca	cabdef	cbdafc	cdebaf	cefdab
afecdb	bcafde	bdcfea	befaod	cabdfe	cbdeaf	cdebfa	cefdbba
afedbc	bcafed	bdeacf	befadc	cabedf	cbdefa	cdefab	cfabde
afedcb	bcdafef	bdeafc	befcad	cabefd	cbdfae	cdefba	cfabed
bacdef	bcdafe	bdecalf	befcda	cabfde	cbdfea	cdfabe	cfadbe
bacdfe	bcdeaf	bdecfa	befdac	cabfed	cbeadf	cdfaeb	cfadeb
bacedf	bcdefa	bdefac	befdca	cadbef	cbeafd	cdfbae	cfabed
bacefd	bcdfae	bdefca	bfacde	cadbfe	cbedaf	cdfbea	cfabed
bacfde	bcdfea	bdface	bfaced	cadebf	cbedfa	cdfcab	cfbade
bacfed	bceadf	bdfaec	bfadce	cadefb	cbefad	cdfcfa	cfbaed
badcef	bceafd	bdfaec	bfadec	cadfbe	cbefda	ceabdf	cfbdae
badcfe	bcedaf	bdfceaf	bfaced	cadfeb	cbfade	ceabfd	cfbdea
badecf	bcedfa	bdfeac	bfaced	caebdf	cbfaed	ceadb	cfbead
badefc	bcefad	bdfeac	bfaced	caebfd	cbfdae	ceadfb	cfbeda
badfce	bcefdaf	beacdf	bfaecd	caedbf	cbfdea	ceafbd	cfdbae
badfec	bcfade	beacfd	bfcdae	caedfb	cbfead	ceafdb	cfdbae
baecdf	bcfaed	beacdf	bfcdca	caefbd	cbfeda	cebaf	cfdbae
baecfd	bcfdae	beacdf	bfcead	caefdb	cdabef	cebaf	cfdbae
baedcf	bcfdea	beafcd	bfceda	caf bde	cdabfe	cebaf	cfdeab
baedfc	bcfead	beafcd	bfdace	caf bed	cdabfe	cebdfaf	cfdeab
baefcd	bcfeda	becadf	bfdac	cafdbef	cdaf b	cebaf	cfdeab
baefdc	bdacef	becafd	bfdcae	cafdeb	cdaf be	cebaf	cfdeab
bafcd	bdacef	becdaf	bfdcea	caf ebd	cdaf eb	cedabf	cfdeab
bafced	bdacef	becdfa	bfdeac	caf edb	cdabef	cedaf b	cfdeab
bafdc	bdafce	becfad	bfdeca	cbadef	cdabef	cedbaf	cfdeab
bafdec	bdafce	becfda	bfeacd	cbadfe	cdbeaf	cedbfa	cfedba
ba fecd	bdafec	bedacf	bfeacd	cbaedf	cdbefa	cedfab	dabcef

dabcfe	dbceaf	dcebfa	defcab	eabfdc	ebdacf	ecfadb	e facbd
dabecf	dbcefa	dce fab	defcba	eacbdf	ebdafc	ecfbad	efacdb
dabefc	dbcfae	dce fba	dfabce	eacbfd	ebdcfa	ecfbda	efadbc
dabfce	dbcf ea	dcfabe	dfabec	eacdbf	ebdcfa	ecfdab	e fadcb
dabfec	dbeacf	dcafeb	dfacbe	eacdfb	ebdfac	ecfdba	efbacd
dacbef	dbeafc	dcfbae	dfaceb	eacfbd	ebdfca	edabcf	efbadc
dacbfe	dbecaf	dcf bea	dfaebc	eacfdb	ebfacd	edabfc	efbcad
dacebf	dbecfa	dcefab	dfaecb	eadbcf	ebfadc	edacbf	efbcda
dacefb	dbefac	dcfeba	dfbace	eadbfc	ebfcad	edacfb	efbdac
dacfbe	dbefca	deabcf	dfbaec	eadcbf	ebfcda	edafbc	efbdca
dacfeb	dbface	deabfc	dfbcae	eadcfb	ebfdac	edafcb	efcabd
daebcf	dbfaec	deacbf	dfbcea	eadfbc	ebfdca	edbacf	efcadb
daebfc	dbfcae	deacfb	dfbeac	eadfcb	ecabdf	edbafc	efcbad
daecbf	dbfcea	deafbc	dfbeca	ea f bcd	ecabfd	edbcfa	efcbda
daecfb	dbfeac	deafcb	dfcabe	ea f bdc	ecadbf	edbcfa	e fcdab
daefbc	dbfeca	debacf	dfcaeb	ea fcbd	ecadfb	edbfac	efcdba
daefcb	dcabef	debafc	dfcbae	ea f cdb	ecafbd	edbfca	efdabc
dafbce	dcabfe	debcaf	dfcbea	ea f dcb	ecafdb	edcabf	ef dacb
dafbec	dcaebf	debcfa	d fceab	ea f dcb	ecbadf	edcaf b	efdbac
dafcbe	dcaefb	debfac	dfceba	ebacdf	ecbafd	edcbaf	efdbca
dafceb	dcafbe	deb fca	dfeabc	ebacfd	ecbdaf	edcbfa	efdcab
dafebc	dcaf eb	decabf	dfeacb	ebadcf	ecbdfa	edcfab	efdcba
dafecb	dcbaef	decafb	dfebac	ebadfc	ecbfad	edcfba	fabcde
dbacef	dcbase	decba f	dfebca	ebafcd	ecbfda	edfabc	fabced
dbacfe	dcbeaf	dec bfa	dfecab	ebafdc	ecdabf	edfacb	fabdce
dbaecf	dcbefa	decfab	dfecba	ebcadf	ecdaf b	edfbac	fabdec
dbaefc	dcbfae	dec fba	eabcdf	ebcafd	ecdbaf	edfbca	fabecd
dbafce	dcbfea	defabc	eabcf d	ebcdfa	ecdbfa	edfcab	fabedc
dbafec	dceabf	defacb	eabdcf	ebodfa	ecdfab	edfcba	facbde
dbcaef	dceafb	defbac	eabdfc	ebcfad	ecdfba	efabcd	facbed
dbcafe	dcebaf	def bca	eabfcd	ebcfda	ecfabd	efabdc	facdbe

facdeb	faedcb	fbdaec	fcadeb	fcdeba	fdbaec	fedbca	febdca
facebd	fbacde	fbdcae	fcaebd	fceadb	fdbcae	fdecab	fecabd
facedb	fbaced	fbdcea	fcaedb	fceabd	fdbcea	fdecba	fecadb
fadbce	fbadce	fbdeac	fcbade	fcebad	fdbeac	feabcd	fecbad
fadbec	fbadec	fbdeca	fcbaed	fcebda	fdbeca	feabdc	fecbda
fadcbe	fbaecd	fbeacd	fcbdae	fcebad	fdcabe	feacbd	fecdab
fadceb	fbaedc	fbeadc	fcbdea	fcedba	fdcaeb	feacdb	fecdba
fadebc	fbcade	fbecad	fcbead	fdabce	fdcbae	feadcb	fedabc
fadecb	fbcaed	fbecda	fcbeda	fdabec	fdcbea	feadbc	fedacb
faebcd	fbcdae	fbedac	fcdahe	fdacbe	fdceab	febdcā	fedbae
faebdc	fbcdea	fbedca	fcdaeb	fdaceb	fdceba	febacd	fedbca
faecbd	fbcead	fcabde	fcdbae	fdaebc	fdeabc	febcah	fedcab
faecdb	fbceda	fcabed	fcdbea	fdacbh	fdeacb	febcdā	fedcba
faedbc	fbdace	fcadbe	fcdeab	fdbace	fdebac	febdcā	

Horum omnium studia miramur, cum nihilo secius imò nequius tempus transigamus. Rationem quisque vite suae diligentius respiciat è 30. 50. 80. ann. quos vixit, quot horas ludo, quot inani studio, quot prandio, quot somno? quantum animae ac Deo perpias occupationes insumpserit! & in his quid non evagationis? Recens Poëta cum solem aliquando in theatrum induxisset sublimes quadriga splendentem: fecit eum à 12. horis trahi; horas autem velut nymphas per quam eleganter adornavit alis & sagittis, in signum celeritatis insignes. Caeterum dissimili habitu, moleque corporis; quasdam enim procerissimas, alias breviusculas, nonnullas minimam staturam exhibuit. Hanc varietatem cum obviis Mercurius vidisset, ex singulis intelligere voluit quænam essent? brevissimæ igitur nymphae dixerunt se esse horas orationis; mediocres verò se esse horas negotiorum; at longissimæ responderunt se horas somni esse, prandiorum, ludorum, comperationum. Quare Poëta ingeniosus significare voluit, ab hominibus horas plerumque contrahi divinis rebus destinatas; extendi autem liberalius ac

liberalius, quæ impenduntur faciendo lucro, alendæ familiæ, sustentationi comparandæ. Illas demum prolixissimas esse, quas symposia, spectacula, otia, scelera absumunt. Ut nihil dicam de supervacuis vanisque colloquiis, dum

Garrula cum blandis ducitur hora jocos. Tibull. lib. 3.
Bernard. audite. Nemo vestrum, inquit, parvi aestimet tempus, quod in verbis sumitur otiosis; volat verbum irrevocabile, volat tempus irremediabile; nec advertit inspiens quid amittat. Licet fabulari dicunt donec hora prætereat. O! donec prætereat hora, quam tibi ad agendam poenitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam misericordia conditoris indulget. Donec transeat tempus quo divinam propitiare debueras pietatem, properare ad Angelicam societatem, suspirare ad amissam hereditatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem. Quod si tam grande piaculum est unam horam alteramve inter officiosas ridiculasque confabulationes perdere; quantum crimen erit dies, menses, annos, maximam totius vitæ portionem in popinis inter pocula, inter libidines, & iniqua lucra comburere: aut cum nummis & arculâ, aut cum

Seneca de
brevitate
vita cap. 8.

Michael Pi-
cart. tom. 3.
dec. 7. c. 6.

cum ventre & cuticula negotium est. Ii-
verò honesti ac probi habentur, qui ad a-
bacum volvendis tesseriis, vel lusoriis pa-
ginis tempus & curas fallunt, imò & seip-
sos, nunquam magis serii quàm in hisce il-
lusoriis nugis. Quos ludiones severiori su-
percilio perstringit Seneca Philosophus:
Nullum temporis pretium est; re omnium pre-
tiosissima luditur. Alexander dux Lithua-
niæ, ex illustri Jagellonidum familiâ, lu-
dens cum Margarito seu pretioso unione,
eundem sæpè auriculæ immiserat & exe-
merat: altiùs tandem inferens extrahere
non valuit, & paulò post ulcere exorto in-
teritit. Re tam pretiosâ dum ludit, luditur,
& vitam amittit. Plures dum re omnium
pretiosissimâ, id est, cum tempore ludunt,
animam perdunt, dum tempus, quod vite
meliori, imò æternæ impendere possunt,
lusibus si non inhonestis, damnosis certè
dilapidare contendunt, quasi tam ubere
illius copiâ opprimantur, ut perditos se
existiment nisi tempus petdant; cum tam-
men Cittæus ille Zeno olim dicere sit sol-
litus, nullius rei penuriâ magis homines
laborare quàm temporis. Cui Democri-
tus, Theophrastus & Varro consonant,
dum ajunt: Nihil temporis impendio pre-
tiosius, nihil jacturâ ejus gravius repetiri.
Fuit qui quadragenis H. S. in punctum lu-
deret, id est, uno jactu ducentorum quin-
quaginta millium florenorum jacturam
faceret, hac tamen gravior jactura tempo-
ris. Suffragatur his auctoritas, quâ major
non est in terris: variis enim de rerum sua-
rum jactura apud sanctissimum Patrem
nostrum Clementem VIII. conquerenti-
bus, respondisse fertur, *eam jacturam rei
gravissimam esse, quæ semel amissa recuperari
non potest.* Si vestis scissa est, reparari po-
test, domus incensa est, reedificari potest,
exercitus cæsus est, novis copiis instaurari
potest, civitas perdita est, recuperari po-
test, at tempus perditum, recuperari non
potest, ut eleganter in re seria lusit Poëta:

*Damna fleo rerum, sed plus fleo damna dierum,
Rex poterit rebus succurrere, nemo diebus.*

Hoc scilicet expendunt comptuli adoles-
centes, sponsi Penelopes, Veneris proci,

qui quot horas in periscelide explicanda
insumunt. Hæc nempe cuta sive temporis
jactura puellas sollicitat, quæ quot horas
ad crySTALLUM idolum suum venerantur,
nec quidquam teste Hieronymo illis anti-
quius est quàm: *polire faciem purpurissâ, &
cerussâ ora depingere, ornare crimem, & alienis
capillis turritum verticem struere.* Hæc & ejus-
modi Bernardum gravissimè lamentan-
tem audiamus: *Considera quàm multi mo-
riuntur (quot hoc momento agonizent)
quibus si hac hora (dum tu ad speculum, tu
ad abacum lusorium) ad agendam pœnitentiam
concederetur, quæ tibi concessa est, quomo-
do per altaria, & quàm festinantes currerent?
& ibi flexus genibus, vel certè toto corpore in
terram prostrato, tamdiu suspirarent, plorarent
& orarent, donec plenissimam peccatorum ve-
niam à Deo consequerentur. Tu verò comeden-
do, bibendo, jocando & ridendo tempus otiosè
perdis, quod tibi indulserat Deus ad acquiren-
dam gratiam, & ad promerendam gloriam.
Cogita etiam quot anima in inferno nunc cru-
ciantur, sine spe veniæ ac misericordiæ.*

Hieron. ad
Demet. de
virg. c. 5.

Bernard. de
interiori do-
mo. c. 63.

S. II.

Iactura temporis serò defletur.

Nihil quidquam damnatos graviùs
affligit, quàm pauculos vitæ annos,
breve merendi spatium, non totum in lu-
crum æternæ beatitatis insumpsisse. Docet
illud Humbertus è sacra D. Dominici fa-
milia vir undequaque magnus: homo qui-
dam Religiosus piis aliquando precibus
occupatus, seriâ futuri ævi consideratione
distinebatur: cum ecce tibi, vocem lugu-
brem plenamque mœsto ejulatu accepit.
Ignarus unde adlaberetur, quæsit quis ge-
meret, quid etiam ploraret: ad quem tristis
iterum sonus: sum unus ex conclamata a-
pud inferos turbâ. Quid verò, inquit, ille,
tam luctuosè suspiras? noveris, ait dam-
natus, me, cæteri osq; averni incolas, nihil
acetbiùs lugere, nihil amariùs deplorare
quàm inter vanitates sæculi, brevesq; ille-
cebras, dilapidati temporis jacturam, sic
evanuit. Quid putamus, ô mortales! si
quis institor vendendi temporis à Deo po-
testatem accepisset, atque ad portas infe-

Humbertus
de 7. donis.

Beyerlinck
in apoph. iii.
Tempus.

rorum consistens, damnatis omnibus copiam faceret emendi; quàm charo puratis vel horam redimerent damnatos interroga, ipsi tibi pretium temporis statuent. Prodeat in ignea sua purpura unus epulo, quid daturus pro anno uno, pro die, pro hora hujus temporis? Darem, inquit, mundum univèrsam, darem mille mundos si haberem. Quid tu ô Herodes sanguisuga? Darem delicias omnes, divitias omnes, tormenta omnia subirem. Quid tu proditor Juda? O si daretur vel momentum respiciendi, pœnitendi, veniam emerendi, illud emerem omnibus laboribus, doloribus, afflictionibus, quas unquam homines tolerarunt aut etiam tolerant in purgatorio vel in inferno, etiamsi illa, etiam centum millia, imò mille millions annorum durarent. Hæ voces Diocletiani, Neronis, Maxentii. Sic Arrius, Nestorius, Lutherus, Calvinus, turpes Ecclesiæ abortus loquerentur. Mille mortibus, mille suppliciis protractis, in mille millions annorum, redimerent brevissimam horulam, vel momentum, quo iterum per sincerum contritionis actum, cum immensa illa bonitate in gratiam redire, orcum cælo permutare liceret. Appositè B. Laurentius Justinianus

Quis mente assequatur ut pretiosum est tempus? aut quis linguâ caritatem ejus explicet? norunt qui amiserunt: hi enim grato animo erogarent opes, honores, delicias ac quidquid est voluptatis pro unâ horulâ; nam exiguo illo tempore possent iram ac furorem divinæ justitiæ sedare, angelos exhilarare, flammis æternis se eripere & caeleste regnum adipisci. Ipse mendacii pater quandoque hanc veritatem confirmare coactus, in corpore obsecratur, dixit: si Deus post diem judicii veller sibi punctum temporis concedere ad promerendum cælum, plus esset ipse solus pro Deo factururus, quàm omnes homines simul. Alter interrogatus quodnam esset summum tormentum, quod apud inferos sustineret? Hoc, inquit, summè me cruciat, quòd tam parvam curam habuerim temporis, quod mihi datum ad amandum Deum; & tamen secundum communem sensum Theologorum, Angeli tantùm unum quadran-

tem vel ut alii momentum fuère in statu merendi. *Quæ lingua caritatem ejus explicet? norunt qui amiserunt. O magnum temporis exigui pretium!* Interroga animas in Purgatorio quanti temporis jacturam redimerent? dicent illæ, si possemus redire ad tempus merendi & satisfaciendi, emeremus illud non auro, non gemmis totius mundi, sed sanguine & vitâ & mille mortibus, ac tum reipsa verum illud Augustini, eorum quisque comprobaret, *caro mihi valent stila temporum.*

*Aug. l. 1.
conf. c. 210*

Interroga beatos, dicent illi: O mortales si sciretis quæ merita, quæ lucra gloriæ, quot momentis comparare possitis, ea emereris omni sudore & labore. Meritum momento acquisitum, æternum est. Id unum vobis invidemus. O si ad vos revifere liceret; emeremus vel horam omnibus eculeis, ignibus, bestiis, Martyriis, cuperemus illa pati quæ unquam sancti passi sunt usque ad diem judicii. O si redire liceret, quàm aliter tempus expendere: versamur hîc inter Angelos, hoc ageremus ut inter Seraphinos, Cherubinos inter, adscribi mereremur, quo summo bono ætèrni conjungeremur. O momentum pretiosum ex quo pendet æternum gloriæ pondus! minima portio gratiæ (ut D. Francisco revelatum proditur) pluris est toto hoc mundo aspectabili, etiam tota terra in aurum, lapides in gemmas, aquæ omnes in balsamum verterentur. Quot hîc momenta in otio deperdis, tot æternitates gloriæ, tot gradus gloriæ tota æternitate duraturos, quos laborando, patiendo, animas convertendo acquirere poteras, perdis & irrevocabiliter perdis, ut si in cælo pœnitere posses, non alterius rei quàm temporis deperditi aut minus strenuè impensis te pœniteret. Quare jam dum tempus habemus, ejus nos quammaximè avaros præbeamus. In silva non ignorâ Mercator quidam pro summa non adeò notabili, emit quercus ea lege, ut tot sibi prosterneret, suasque faceret, quot uno die ab aurora ad vesperam usque posset signare sylvestri malleo. Contractus ininitus est. Observavit in primis emptor

*Crômber. de studio pers.
l. 1. c. 39.
pag. 293.*

Laurent. Justinianus de vita solis. c. 100.

P. Barry. folio 256

præstantissimas quasque cum otio, locaque designavit, quibus adeundis compendiosè ordinem servaret; expectavit dies longissimos, & ab aurora ad vesperam usque, ascitis aliquot sociis, quorum nonnullus panem viniq̄ue lagenam conferebat, pæne totam silvam, quæ longitudine duo milliaria superabat, latitudine non omnino æquali, quercubus spoliavit, incredibili domini damno. Ecquis nostrum adedò temporis avarus existit? ecquis ita bene mane confurgit, ut ad vesperam usque, altas quercus superbix, avaritiæ, iræ, luxuriæ, pervicaciæ decuriat atque prosterнат; nullius verò damno at nostro summo emolumento cælestes sibi divitias conquirat, quas modò dum tempus habemus quisque sibi comparare studeat.

§. III.

Dum tempus habemus, eo quàm sedulo utendum.

Grego. Naz.
in sens.

Optimè S. Gregorius Nazian. vita nostra est quasi mercatus, cujus dies cum abierit, tempus non erit emendi quæ velis. Apud mortales in hoc orbe solemne est, non nisi certos dies nundinis præfigere. Quicumque igitur cogitat pecuniâ res necessarias sibi comparare, tempore debet accedere; finitis nundinis emptionis commoda occasio non superest. Eandem cælo mercando legem ponit Deus spatium præsentis vitæ, ubi hæc abierit, actum est, mercari, nundinari, emere, redimere nulli amplius conceditur.

Quid tu de eo negotiatore pronunties, qui unis nundinis centum & amplius millium ducatorum sænus comparare possit; eas interim ridendo & jocando malè contereret? ac ut exemplo res planior fiat: fac esse Madriti negotiatorem, cui hæc à Rege Hispaniæ lex præfigatur, ut proximo die nundinario quidquid totâ vitâ sibi deinceps comparatum velit, necessariò comparare debeat, ita ut eo die elapso, non obolum, non panis frustrum aut prece aut pretio impetrare possit; ea tamen condi-

tionem ut toto ejus diei spatio (modò suis non desit partibus) Rege ita suppeditante, ad centum & plura Ducatorum millia lucranda, non desit occasio. Quid amabo die tam quæstuosa ejusmodi negotiatorem facturum existimes? nõnne à summo mane in seram vesperam omnibus corporis & animi viribus tam opulentæ negotiationi insudaret? nõnne genium defraudaret ut totus lucro incumberet. Aut si imprudens aliquam diei partem ludo aut jocis perderet, quantocyus Sapientis hortatu ad mentem rediret, & neglecti lucri jacturam æstimare inciperet. Quid si totum diem sic otio ac ludo abreptus prodigeret? nõnne jacturam illam gravissimam ac summè dolendam duceret? nundinæ æternitatis vitâ nostrâ stant, quæ dies tantum nundinaria est; diem interim hanc nox excipit, nox heu! in qua nemo potest operari, Ioan. e. 9. nemo sibi teruncium at ne guttam quidem aquæ unicam in æternitate comparare potest.

Titus Vespasiani filius, ut Hierony. refert, S. Hierony. in Epist. ad Gal. c. 6. v. 10. cum quadam nocte sero recordaretur, in cœnâ, se nihil boni eo die fecisse, dixit amicis: hodie diem perdidit. Nos non putamus perire nobis horam, diem, momentum, dum otiosum verbum loquimur, de quo reddituri rationem. Dum calumniis, detractionibus, mendaciis vitam terimus, non cum Tito exclamamus: amici, diem perdidimus! quid aliud clamant, dolent, queruntur inferi, quàm illud: amici, diem perdidimus, imò dies omnes, annos, vitam, regnum, beatam æternitatem, omnia. Quapropter sapienter omnino Dorotheus inculcat: Dorothe. serm. 11. Videmus quotidie fratres nostros de medio tolli, rapi, & mori, nec tamen ob id vigilamus, nec aliquam salutis nostræ curam & diligentiam habemus; nec intelligimus stupidi, quòd sensim & in horas morti appropinquamus. Ecce! ex quo dudum huc convenimus, & ad loquendum confestim, duas aut tres horas nostri temporis consumpsimus, & morti viciniore sumus quàm antea. Videmus certè tempus frustra consumi & labi, nec formidamus. Cur, quæso, memoranda senis illius sententiæ non sumus memores, qui dicere solebat; aurum & argentum si perdidit homo,

homo, poterit tantundem invenire & reponere; si verò tempus amiserit, nequaquam illud unquam invenire vel acquirere poterit. Neque aliud pro eo aliquando reficere aut resarcire. Sanè verò futurum est omnino, ut vel horam hujusce temporis queramus, desideremusque, nec eam habere vel ullis precibus impetrare possimus.

Ludovicus XI. Galliarum rex extremo morbo conflictans, in dies singulos medico suo quingentos aureos donabat ut artē sua vitæ tempus protraheret, sed tanto auri impendio paucillum temporis, ne regi quidem impendere valebat.

Nec potuit pretio vel breve tempus emi.

Ut nec Crysaorius ille, qui inducias usque mane ne quidquam deponerebat ut Grego. memorat.

Non potuit pretio tam breve tempus emi.

Lubet hic in exemplum adducere quod refert R. P. Paulus Barry: Adfui, inquit ille, novitio Societatis morienti, quem dum superior jam animam agentem percunctaretur, Alexander dic si qua in re tibi præsto esse possim, si quid à me desideres? vitam, inquit, pater mi. Vitam Alexander instanter rogabat, quam in vere ætatis deponere, & dum Deo vivere cœperat, se mori incipere graviter dolebat, sed heu nec superior, nec ullus mortalium vel momentum vitæ elargiri poterat.

Non potuit pretio tam breve tempus emi.

Atque longè illud præclarissimum, & hætenus inauditum, aulici illius Carolo V. invictissimo perfamiliaris etiam ac intimi ad quem cum lethali in valetudine ad extrema jam deductum visendi & consolandi gratiâ fortè Carolus adisset, rogassetque peramicè, numquid à se eâ horâ sibi suisque præstari cuperet? Unam, inquit, Aulicus, unam te Cæsar pro omnibus obsequiis Cæsareæ tuæ majestati à me, in omni vita impensè præstitis, mihi à te gratiam referri postulem. Ecquam, inquit, Imperator, ediffere. An est fortè muneris aut dignitatis quidpiam, quod liberis conferri cupias? non liberis, inquit Aulicus, non liberis, inquit, meis quidquam postulo: neque verò ipsi te obsequiis obstrinxerunt suis, unicam, inquit, mihi gratiam, ô Cæsar, & quam?

instat rursus Carolus? ut, inquit, mihi vitam ad duas trêve horas proroges; cumque subjecisset Imperator sua id in potestate situm non esse, rogaret quidpiam quod in manu esset; tunc plorans atque ejulans Aulicus, vultu ab Imperatore ad parietem obverso, heu me, exclamat, miserum! Heu insanum! qui tot annos, illius obsequio perdiderim, qui unam alteramve vitæ meæ horam non possit adjicere, & in magni illius Domini obsequiis tam remissus fuerim, qui vitam hanc momentaneam, non pauculis horis, sed æternitatis accessione se cumulaturum promissit. Hæc serò lamentabatur.

Nec potuit pretio tam breve tempus emi.

Nec tot obsequiis per tot annos in servitio tam magnifici, tam munifici Imperatoris tantillum impetrare. Quæ cum ita sint conclusionem infert infallibilem, Doctor gentium ad Galat. 6. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum; quæ verba ita cordibus vestris velim inherere, quemadmodum tristis olim species, eadem Conrado Hildemensis Episcopo insculpsit nunquam obliteranda. Hic aliquando secundum noctis quietem cum se ad libros contulisset, sequenti die dicturus ad populum, alienatâ jam à sensibus mente, videre sibi visus est præsullem mithrâ insignem, ad judicis Dei tribunal rapi. Examinatur continuo causa ab assidentibus & velut à Patribus conscriptis; mox lata mortis sententia, lictores damnatum reum, insulâ, annulo, cæterisque Pontificiis ornamentis exuunt, carnifici in manus tradunt. Tum deinde qui judicio aderant loco surgentes, cum hoc epiphonemate seu relicto aculeo recedunt: Ergo dum tempus habemus, operemur bonum. Interim vagus extra se animus Episcopo rediit, & dum sollicitè indagat, quem triste hoc somnium peteret, adest servulus qui Dominum suum vespere proximo elapso subitâ morte extinctum nunciat. Porro hic ipse erat è mithratorum patrum, Principum quoque Germanorum sanguine, cæterum degener vitâ & moribus, præsertim verò rapinis & libidinibus infamis. Indoluit nimirum, Conradus tam lamentabili fatô

Cantipr. apud l. 1. c. 3.

Barry soli. inde pag. 248.

Libell. de Sulciviana m. di per patrē Soc. Duaci imp. c. 6. in fine.

amici; quin & adjectæ clausulæ memor semper illud in corde tacitè repetebat: *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.* Hoc agamus Mortales, dum tempus habemus, operemur bonum. Et illud aureum Chryfologi documentum sequamur: *Vivamus Deo paulum, qui saculo viximus totum, dedimus corpori annum, demus animæ paucos dies, Tempus est ut aliquando domi tuæ provideas.*

Tempus quod vitæ superest 10. 12. 20. annuorum, Deo, animæ ac æternitati beatæ impendamus, qui optimam & maximam vitæ partem corpori, commodis & voluptatibus ac rebus fluxis & caducis impendimus. *Vivamus paululum Deo, paululum,* quia intra paucos annos imò menses multi ex hoc conlorrio bivium illud disparis æternitatis ingressi fuerint; & nox illos occupat, in qua non potuerunt operari.

Ergo dum tempus est operemur bonum. Præcipitant hic rapidissimi temporis momenta, evanescunt horæ, occidunt soles, transeunt dies, effluunt menses, dilabuntur anni, evolant lustra, volvitur vita, expirat totius vitæ tempus, & ecce post primum momentum, quo egreditur, & in domum æternitatis ingreditur spiritus, mox audis: *tempus non erit amplius.* O tempus ubi es? nulla spes amplius obtinendi bravii, decursum est stadium: nec referendæ coronæ, confectum est bellum: nec comparandi merces, finitæ sunt nundinæ: nec intrandi cælum, clausa est janua: *tempus amplius non erit.* Numquam mihi posthac soloretur, ut pro salute negotietur: nulla deinceps mihi elucescet dies, quæ pro æternitate laborem: nullum indulgebatur momen-

tum, quo salutem operari queam: *tempus non erit amplius.* Fuit tempus quando unico oris verbo, cordis gemitu, manus planctu, pedis gressu, oculi stillicidio operari poteram æternum gloriæ pondus; sed tunc *tempus non erit amplius.* Nullum amplius tempus, quo possim expiare conscientiam, deflere scelera, solvere debita, propitiare Dei justitiam, placare iram, agere pœnitentiam, augere gratiam, ineteri gloriam. *Tempus non erit amplius* Jubilei, pietatis, misericordiæ, gratiæ, favoris, amicitia cum Deo. Si modò sub nostris pedibus terra decederet, ingentique hiatu, ac voragine ad ipsos usque illætabiles inferorum recessus sese aperiret, sic ut ipsorum ejulatus auribus possemus haurire, equaniam voces ex illo cavernoso specu, & horrifico æternitatis antro resonarent? non alias perciperemus querelas, quàm illas ipsas, quas Jeremias hoc suo oraculo expressit: *transiit messis, finita est æstas, & nos salvati non sumus.* Jam necas est seminare, non licet occare, non arare, non metere. *Transiit messis,* nulli licet in æstate facere messem, nisi in vere fecerit sementem; messis tum verò transierit finita est æstas. *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.* Piò quanti momenti est, quodlibet temporis momentum! ut tota messis latet in virtute seminis, sic tota æternitas, in quovis momento temporis. Possumus jam emere momenti paupertate, æternum gloriæ pondus, dolore gaudium, labore quietem, vilitate gloriam, morte vitam. *Ergo dum tempus est operemur bonum,* illudque vel momento, æternum.

Chrysol.
serm. 12.

Apost. 16.

Jerem. c. 1

339
EMBLEMA XXXVIII.

Sicut cateri. LUC. XVII.

OMNES EODEM COGIMVR. *Hor. 2. carm. ode 3.*

DOMINICA DECIMA.

POST PENTECOSTEN.

Omnis superbus stultus : & hic , & ille , se jactat non esse : *Sicut cateri hominum.* Quare helleborum illis sit mortis meditatio , quæ omnes reddit , ut sint *sicut cateri hominum.*

Quod in lusu latrunculorum videre est , ubi rex & morio , eques & pedes .
lacculum , in unum , dives & pauper , conjiciuntur.

§. I. *Omnem superbum stultum , & omnem stultum superbam esse.*

§. II. *Hujus mania præsens remedium , ex calvariis mortuorum petitur.*

§. III. *Æquat mors omnia.*

§. IV. *Momentum sic dictum , quasi moneat mentem.* *Aug.*

§. V. *Mortui ad vivos perorant , ut stultam superbiam deponant.*

*Aug. tom. 4.
de curâ pro
mortuis c. 4.*

DOMINICA DECIMA

POST PENTECOSTEN.

Sicut ceteri. - LUC. XVIII.

PARADOXVM fortasse cuiquam illud Principis oratorum pronuntiatum videri posset: *Stultorum plena sunt omnia.* quasi ubi, ubi oculi inciderent, nil nisi stultos & amentes contemplarentur. Domos, plateas, forum, curiam, templa, monasteria, urbes, regiones, orbem universum stultorum plenum esse; stultos opifices, stultos mercatores, stultos Philosophos, stultos mathematicos, stultos medicos, stultos caufidicos, stultos Senatores, stultos Theologos, stultos Religiosos & Ecclesiasticos, stultorum plena omnia. Quod ipsum visis coloribus expressisse perhibetur expertissimus quidam Doctor in celebri quadam Academia Germaniæ medicinam professus. Hic cum ædes suas aliquando foris incrustandas, & expoliendas curasset, pictori negotium dedit, ut in exterioribus parietibus & frontispicio domus, omnis generis atque ordinis homines, Theologos, juris peritos, medicos, poëtas, morionum habitu depingeret; at ne quis eo nomine fatui exposlularret, ipse quoque medius inter fatuos illos pingi voluit, sic quidem ut rubro Thorace, quem gestare solebat esset conspicuus, ac dextrâ urinale teneret, quod contemplaretur: juxta adstante. Guilielmo Gratarolo Italo, cui parum beuevolus (sigulus enim sigulum odit) existimabatur; idque etiam Italus ægerimè tulisse fertur. Has ædes plerique non sine admiratione, imò multo cum risu præteribant; cum autem aliquando vir nobili loco natus easdem ædes præterveheretur, cum equo consistens paulisper,

Pol, inquit, quàm multi fatui sunt his in ædibus! Id medicus è superiori parte audiens, verum, inquit, dicis, sed multò & plures & majores tam prætereunt quàm prætervehuntur; quo certè indicare voluit, verissimum illud Tullii: *Stultorum plena sunt omnia*, quod lemmatis loco, hisce omnis generis morionibus appositè subjici poterat. Nullos ergo doctrinâ, litteris, prudentiâ, rerum agendarum experienciâ peritissimos reperire est? an non opifices artis suæ gnari, monumentis longè exquisitissimis, & quàm affabrè expolitiss, celebres existère? an non mercatores in negotiis pertractandis industrii & maximè circumspecti, an non Philosophi rationum pondere ac solido discursu Thesim suam comprobantes, an non in hoc confesso complures viri docti, prudentes, sapientes, ingenio acuti, judicio maturo, plurimis laudabiliter perfuncti muniis conspiciuntur? nonne urbs Sicheimensis hanc laudem tulit, ut præ ceteris tria jactaret. 1. Securitatem, quòd nunquam portas clauderet, cum nullæ sint. 2. Divitias, quod ne teruncium debitorum haberet. 3. Sapientiam, quia dum ludi exhibendi, Morio è vicino oppido petendus fuit, quod nullus illic stultus reperiretur. Quid ergo Tullius omnia stultorum plena asseruit. Parisiis quidem domus fuisse legi-

*Binet con-
sol. agror.
t. 9. s. 4.*

tur, ubi omnes liberi stulti nascebantur. Accedit nationes quasdam esse, apud quas omnes infantes fatui gignuntur, atque adeò totas urbes stultorum ac fatuorum plena esse, sed hi pauci, & in Insulis quasi Anticyris, ab orbe discreti. Sic quondam

*Epidorp.
Eras l. 4.
sub finem.*

dam nationem quandam insaniam taxavit more suo faceret Henricus IV. Galliarum Rex, quem dicere solitum ferunt quosdam videri stultos & esse prudentes, quosdam videri prudentes, & esse stultos, quosdam videri stultos & esse stultos. Quosdam videri prudentes, & esse prudentes. Atque ad id non omnes, sed quosdam stultitiam auram afflari; aut nullum non in orbe fatuum, ac stultum esse, quis credat, nisi ipsa infallibilis veritas comprobaret, quæ sic de stultis per Sapientem differit: *Stultorum infinitus est numerus*, quod profecto nemo quisquam mirabitur, si omnes fastu turgidos, spiritu inflatos, animo superbos, stultos ac fatuos esse demonstraro; Chryso-
§. I.

*Omnem superbum stultum esse,
 & omnem stultum superbum
 comprobabo.*

Qvis umquam Morotrophium adiit, aut cum stultis se oblectavit, qui vel unum aliquem Morionem, demissæ de se sentientem audit? hic se è profapia Farnesianam Cardinalem, Ducem de Medina: alter è priscis Cerechis, è primis patriciis, parentem exercitum duxisse contra Orthomannum, se de facto ad ducenta millia sub signis habere: alius persuasum habet se Papam esse, & idè omnibus grandi crucis signo benè precatur, & lubileum amplissimum elargitur: alius se Cæsarem dicat, sancit leges, diplomata mandat observari; quæ si risu excipias, baculo pro sceptro ferit: Gravissimè indignatur Vasallos non debitam reverentiam suæ Cæsareæ Majestati exhibere:

nec hæc limitibus contenti: sunt qui se Archangelos, qui se Deos deprædicarunt: quisque hoc suo sibi cerebro infixum habet: *Non sum sicut ceteri hominum*. Fuit Antverpiæ, qui se Joannem Baptistam dicebat, in Ergastulum conclusum, quia prædicarat Baptismum pœnitentiæ. Vultis hujus rei aliud ludicrum exemplum, luculento tamen testimonio comprobatum, accidit ut celeberrimus Theologus Gabriel Valquez Romam venerit, ubi orbem in urbe miratus, ac quidquid sacræ ac profanæ religionis, aut antiquitatis spectabile lustrasset, ductus tandem fuerit, ut ad Pazzarellos stultos viseret. Aedes ingressus, incidit in venerabile senem, natione Hispanum: qui ut advertit P. Valquez extraneum esse, omni humanitate patrem salutat, utque Hispanum esse comperit, officiosissimè per omnia deducit, exponendo singula: hunc, inquit, nimiam literæ ad insaniam redegerunt. Hic astrorum cursus, & vertigines cælorum dum attentius contemplatur, cerebrum sibi inverti sensit. Ille repulsam passus à puella, in rabiem incidit. Iste pangendis versibus mentem vertit. Inde illud Epitaphium manet:

Hic sibi condendo versus cere comminuit. brū.

Audi, audi, ut odas canter à se conditas.

Prosequitur Angelinus noster:

Qui media in aula regio incedit gradu

Sceptrumq; gestat ligneum, is rex est sibi,

Et se ipse jactat imperare Canada:

Eoq; naves nauticumque militem

Mutere quotannis, maximo Europa lucro:

Vt cerebri inanis fieret, fecit ambitus,

Dum Prætor esse urbem sperat sue,

Vbi spe misellus excidit, mente excidit.

Ille referebat Gaspari vir prudens & cæcus, canis venerandus: sic ut è discursu, & modo agendi quàm maturo, Valquez hunc dominum domus, cui cura incumberet, hos fatuos assertandi, crederet. dum sub discessum, juvenis venustâ facie, mediâ arèa è fonte hauriturus aquam occurrit. Quem Senex conspicatus, en inquit Pater mi, hic omnium stultissimus est: hic sibi imaginatur se esse Michælem.

*Garassus
 doct. cur. l. l.
 sect. 8.*

*Pia hilaria
 Aug. Garas
 l. 1. p. 242.*

Eccl. c. 1.

*Chryso-
 som. 39. ad
 pop.*

chaſtem Archangelum, atque nuntiaſſe magnæ Virgini, fauſta quondam ſed merum delirium eſt.

*Namque ipſe juro, crede juranti mihi
Per alta cali ſolia, me Deum Patrem
Eſſe, & fuiſſe id temporis; ſat hinc ſcio
An miſſus à me juvenis imberbis fiet.
Nec miſſus umquam ab aliis caeleſtibus,
Nec viſus illic uſpiam, aut umquam fuit.
Ni me juvenis tangeret miſeratio,
Ne mox in atrum deſtinarem Tartarum.
Vale hoſpes, abiit Gaſpar attonitus ſenem
Quem prius amica & ſana ſari viderat,
Tam derepente, juvene conſpecto, bona
Exorbitaſſe mentis à lyra ſua.*

Nunc ſi lubet in ſuperbo, conſimilis amentix ſpecimen videamus. Abhinc paucis annis Prælatuſ fuit, qui ſe Dei filium firmiter aſſeverabat, nec quiſquam hominem compeſcere, aut quidquam imperare poterat, donec peritus medicus adhibitus, qui ſe Deum patrem eſſe affirmabat. Cui in omnibus morem geſſit & ad ſaniorem mentem rediit. An non hæc inſania & longè major ſuperbiſſimum Luciferum afflavit? qui ſe omnes ſupra creaturas erigebat: *Non ſum ſicut cæteri. Iſa. 14. In caelum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolum meum, ſimilis ero altiſſimo.* Volebat ſe Deum filium facere, credebat ſe Deo Patri parem eſſe, verùm, *arrogantia tua decepit te.* Ubi rectè Chaldaeus vertit, *Inſipientia tua ſeducit te.* Nonne veriſſimè Chryſoſtomus, *Non poteſt eſſe ſuperbus qui fatuus non ſit.* de ejuſmodi ſtultis Sapiens pronuntiavit, *Stultorum inſinitus eſt numerus.* Cyriell. Alexand. libr. 1. de Adorat. loquens de Lucifero, *Aded puerili ſtulticia laboravit, ut Deus eſſe vellet, & qua ſupra naturam ſuam erant, demens animo fingeret.* Quàm multi, potentiſſimùm qui è vili conditione emerſerunt, quia opulentiùs induiti, ſepè quàm Comites & Barones; ſeipſos ignorant, & hoc animo verſant: *Non ſum ſicut cæteri hominum;* dedignantur vicinos ſalutare, imò & Eccleſiaſticos, neſcii an capite an pedibus ambulent. Quid ſtultius? nam ut rectè mellifluus Doctör lib. 2. de Conſid. *Fortuna quos nimium fo-*

vet, ſtultos facit. Si non Ampliſſimo, Eximio, Illuſtriſſimo, alioque titulo compellantur, non dignantur reſponſo. *Ne manquez pas à mes Titres.* Accidit in quadam familiã ut vir honeſtus marito abſente, cum fœmina agens, ſubinde illam, domiſcellam vulgò *Jouffrouw* compellaret: aderat fortè puellula. Quæ vix ſari poterat, quæ ſtatim, audĩ ma, ma audi, ipſe dicit *Jouffrouw*. Quid ſtultius? non alius fermo quàm de nobilitate avita, ille comes contingit ex parte proavi, ille Marchio ratione uxoris, ille Baro cognatus germanus, filia nupta eſt nobili tali, parens ducit originem ex tam illuſtri familiã, nulli cedere debeo, *non ſum ſicut cæteri hominum.* Quid ſtultius? nonne hi diſcurſus optimè quadrant, cum iis quos ſuprà commemoravi? *Si ſingula verba, ait Chryſoſtomus, arrogantium in medium adduxero, cognosci non poterit verbane ſint ſtulti, an arrogantis, ita unum atque idem in utroque virtutum eſt.* Sunt qui putant ſe ſolos ſapere, ſe præ cæteris omnia noſſe, cæteri omnes ſyndici, cauſidici, conſiliarii, fungi, ſtolidi, bardy, blenni: quid ſtultius? numquid proverbio ventilatur, quod experientia veriſſimum comprobavit; *ſtultos ſeipſos laudare.* Suffragatur Doctör Gentium, *Dicentes ſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.* Quare dum ſe ex juſtã cauſã Paulus de prædicare cogeretur, ſic loquitur: *Vitam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ mea, id eſt laudis propriæ, aut quæ ad gloriam meam dicturus ſum.* Et ſubdit, *Velut inſipientem accipite me, ut ego modicum quid glorier. Quod loquor, non loquor ſecundùm Deum, ſed quaſi in inſipientia.* Anſelmus, Chryſoſtomus, & D. Thomas ſic ajunt, inſurrexiſſe quosdam Pheudo-Apoſtolos Corinthi qui honori Pauli multum detrahebant, ex quo neceſſitas illi fuit, pro ſuo honore reſpondere: hinc dicit, 2. Cor. 12. *Factus ſum inſipiens; vos me coëgiſtis.* Aded ſollicitè Apoſtolus qui omnem ſuperbiam, inſipientiam noverat, laudes proprias refugebat; appoſitè Chryſoſtomus: *Attende & videbis nihil humilitate altius, nihil arrogantia depreſſius, nihil ſtultius, quàm*

Chryſoſt. h. mil. 20. a Rom.

Ad Rom. 1.

2. Cor. 11.

V. Lantua traſt. 2. p. 1

Hom. 66. i Matth.

Ierem. 49.

Eſaie. 1.

quàm cum Phariseo se laudare. Et passim dum quis seipsum laudat, circumstantes dicunt, Morionem è manicà prospicere. Dum se omnibus præferunt, meritò ab omnibus ut stulti exploduntur; ut si homo gregarius in convivio honestorum, se in capite mensæ collocet. Hinc meritò Judas exploditur, qui se Petro ac cæteris Apostolis præferbat. Chrysostomus homilia 69. in Joannem: *Credibile est proditorum stultum existentem, ante Petrum recubuisse, quod Evangelista significavit, cum dixit: cepit lavare, deinde venit ad Petrum.* Quid mirum, si mulieres insaniant, & lis olim fuerit inter duas Matronas, quæ (ut fœminæ gloriæ appetentiores sunt) inter se arrogantiam decertabant, utra nobilitate præcelleret, utra in confesso præcederet: multum altercatæ, tandem ad Carolum Quintum appellarunt, qui ut statum quæstionis probè intellexit, Salomonico sanè judicio, litrem decidit, dicens: *Quæ ex vobis duabus stultior, illa præcedat; hinc ambæ hærere, donec ira in risum versa, pacem inierunt, sapere cœperunt, & contendere destiterunt.* Ejusmodi igitur stultarum & stultorum plena sunt omnia, talium ut videris infinitus est numerus, hanc maniam cujusvis generis, ac status homines laborant.

§. II.

Huic mania præsens remedium ex calvariis mortuorum petitur, quæ faciunt ut omnes sint, sicut cæteri hominum.

ASserunt Medici Epilepticos curari pulvere cranii humani. Mattioli ait Mumia mederi hemicranio, calculo, gangrenæ, carcinomati & potissimum vertigini; hoc certum calvarias mortuorum & ossa cadaverum seriâ contemplatione, velut commolere, omnes molas insaniam prorsus sistere, aut evertere; accedit huc recentior Doctor Schenkus, qui docet ossa humana contrita, cum potu sumpta, salubre medium contra podagram,

eoque plures curatos, ait Galenus. Pes superbiæ hoc pulvere facillè curabitur; sed quod potissimum ac periculosissimum, morbum suum omnes ignorant, nec emendare curant. Christus omne genus morborum curavit, quosvis infirmos sanavit, ac nullos stultos aut insanos, quia se sanos æstimant: atque hinc ut Medicorum placitum est, nullus morbus difficilius curatur, omnia hinc communia medicamenta deficiunt, nec ulla profunt, nisi unum fortasse, quod caprum Hippocratis & Galeni longè exsuperat, à Sophocle inventum, dum asserit, *mors ultimus morborum medicus*, hæc sola mederi potest. Hæc manifestò radicem morbi tollit, quæ in eo consistit, quòd sibi persuadeant illud Pharisei: *Non sum sicut cæteri hominum*, cum mors omnes assimilet & faciat quales quales fuerint, ut sint sicut cæteri hominum. Jam sana est, si mens hæc semel intro sumpserit, plebeos, Principes, divites, & pauperes, mendicos, Reges, stultos, sapientes, insignes, & imos mortem æquare, cujus unius defectu omnes stultescunt, juxta illud Psal. 71. *Non est respectus morti eorum, ideo tenuit eos superbia.* Mathematici ut rectè circumulum definiant, dicunt: Circulus est, cujus lineæ omnes ductæ à puncto ad circumferentiam sunt æquales. Hunc circumulum in pulvere humano pulcherrimè expressit Deus, dum dixit: *Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Hic omnes lineæ æquales, nemo dicere potest: *Non sum sicut cæteri hominum*, Sapiente cap. 7. attestante: *Vnus est omnibus introitus ad vitam, & similis exitus.* Nudi & pares omnes nascimur, nudi & pares in cinerem redimus. Hic perfectus circumulus est. Quòd spectat illud Petri Blefensis serm. 36. in Dedic. *Cinis est memoria circuitus humani, vita enim nostra quasi linea est circumducta, rediens ad idem punctum. A pulvere incipiens, & per defectus naturales, quasi circulariter progrediens, ad pulverem revertitur, juxta illud: Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Justinianus in Tobiam de superbiæ remediis refert ex Philosophis quemdam rogatum,

Justinian in Tob. de superb. rem. c. 11.

in extremis, ut præclarum aliquod documentum ac salutare monitum, monumenti loco posteris relinqueret: cum loqui non posset, calamo arrepto, expressit duo magna OO: variis post mortem super his duobus characteribus altercantibus, uno affirmante mortem esse omnium oblivionem, ac illud significare voluisse; alio aliud afferente, quidam rem acu tetigit: Ego, inquit, existimem per hoc duplex OO, illum significare voluisse, corpus & animam suam cursum jam perfolvisse: corpus incineres redire, animum in cælum, unde originem duxit, reverti, juxta illud Ecclesiast. 12. *Revertatur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redeat ad Deum qui dedit illum.* Hic circulus omnibus conficiendus, atque utinam omnes, qui circuitum cum rhedis suis faciunt, vulgò *Tour à la mode*, hujus circuitus quandoque recordarentur: *Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris*, non tot insanix ac superbæ stultitiæ committerentur. Meminerat id probè Philippus Rex Macedo, qui in hippodromo, ubi equi in gyrum aguntur, equo excussus; solo adurgens vidit in pulvere vestigium corporis expressum, & pulveris in quem resolvendus memor exclamavit: Ecce quàm exigua arena nos capiat, qui totius orbis dominium stultè affectavi. *Hac tanto mensura viro*, hic exiguus locus, Philippum admonuit loculi, qui sic dictus quasi parvus locus, qui etiam sex pedum magnati ac monarchæ orbis maximo sat capax erit, nec plus dives quàm pauper terræ occupabit. Hoc si ditissimi mercatores, hoc si ornatissimi scabini, hoc si amplissimi consiliarii qui hinc in pulvinis sedent, recogitarent, non sic pauperes, orphanos, desertas viduas despicerent. Si recogitarent se omnes brevè pares futuros, in cinerem pariter redigendos, omnes lineas, ad hanc circumferentiam esse æquales, quàm accuratè hanc legem Deut. 1. servarent: *Nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis ac magnum.* Seneca aliquam distantiam, dilicrimen aliquod assignare velle videtur: aliqui enim nascuntur ex

Sen. Ep. 91.

patre nobili, potente Rege, alii ex rustico, mechanico, mendico, hic in palatio, alter in mapalibus: hic in splendidissimo cubili, in mollissimo strato; alter in casa, in stramine, *impares*, inquit, *nascimur*; idè tamen non cogitandum: *Non sum sicut cæteri hominum.* Subdit enim, *pares morimur: sicut cæteri hominum:* Conditor, inquit ille, *juris humani, nos natalium & nominum claritate distinxit, nisi dum sumus, dum vivimus.* Fieri mihi in hoc orbe cum hominibus videtur, velut in ludo scaccorum aut latrunculorum, ubi varii varias partes agunt: hi equitum, illi peditum, alii stultorum, ille Reginæ, iste Regis, & quisque pro suo modo tractandus, quisque suâ viâ graditur, Regi omnia cedunt, idque dum lusus durat; at lusu absoluto, omnes promiscuè susque deque, in saccum *simul in unum dives* Psal. 48. *& pauper*, ubi Rex & Regina inter stultos, equites cum peditibus commiscuntur, hoc Propheta indicavit, dum dixit: *Parvus &* Job c. 3. *magnus ubi sunt, & servus liber à Domino.* Hic quis magnus est, quia annua aliquot millia in censu annuo, quia præclarum officium, pingue beneficium, quia ex nobili & illustri familiâ. Idè sibi persuadent quòd non sint sicut cæteri hominum, sed cæteris majores, excelsiores, & sublimiores, cum ut, ait Seneca, in hoc similes statuis sint, quæ non idè majores, èd quòd altæ basi insistant, nec nanus idè major est, quia in monte consistit. Mors nos aliâ ulnâ meritur: hæc 1. nobis exiit corthurnos dignitatis & honoris, basim auream opum & divitiarum; atque his exutos omnes calceat eodem modulo ac mustriçulâ, omnes tondet super eundem pectinem ad calvariam usque, & omnes meritur eadem ulnâ 5. aut 8. pedum, quæ omnibus conveniens. Atque adèd, ut Philosophus ait: *Mors ubi res fortuna malè divisit, exæquat omnia.* Hic fortuna partes suas egit, & multis malè divisit. Divitias avaris, formam luxuriosis, honores superbis & fastuosis, plurima bona natura pessimis, dignitatès stolidissimis elargitur; & lusu illo latrunculorum absoluto exæquat omnia, & ut Poëta recens ait:

Sen. Consol. ad Marcium cap. 20.

Ludente fato sedit omnis
In cumulum tumulumq; fastus.

S. III.

Aquat mors omnia.

Consimili ludo placuit Philosopho Cynico Alexandri fastum ludere, illo enim prætereunte fanum aliquod divorum, Diogenes in cœmiterio inter calvarias mortuorum volutabatur, & nunc unam, nunc alteram cõttemplabatur, nunc hanc arreptam abiecit, nunc alteram arripiebat: hunc Alexander intuitus percunctatus est, quid illic inter mortuos vivus degeret? respondit se quærere calvariam Philippi Macedonis parentis ejus, sed hæcenus reperire non potuisse, quia nullum inter eas discrimen; qui volet tres pyramides consulat quas excisâ urbe Damasci Tamburlanus ex craneis mortuorum erexit, ac istic inquirat cujus calvaria summo, cujus infimo loco jaceat, ita æquat omnia. Quisquis ergo apud se statuit, se non esse sicut cæteri hominum, cum Diogene cœmiterium adeat, illic inquirat, quæ distinctio inter cranium rustici & nobilis, secernat caput Platonis & Morionis, aut Cræsi & Iri, Narcissi & Therfitis. Ad hoc quemque vestrûm exhortatur magnus Basilius: *Contemplare sepulchra, vide num possis discernere quis servus, quis Dominus, pauper, quis locuples.* Edoctus hoc à Barbaro Constantinus Imperator, qui Romam ingressus, Hormisdæ Persæ, magnificentiam urbis ostendit, petitque quid sibi de eâ videretur, cui ille: Romæ æquæ ac alibi homines mori, & plura funera in aulâ, quàm in caula esse. Consimile Alphonsi Arragonum Regis responsum fuit: rogatus enim quæ res, Reges ac privatos, divites ac pauperes, claros & obscuros, omnes denique æquaret? respondit laconicè *cinis.* Ad hanc arenam, sistunt omnes potentes sæculi, tumentes fluctus suos. Mors pauperem & divitem, dominum & servum, iisdem insignibus, vili linteo condecorat, Regem & mendicum tunicâ lignæ ejusdem formæ induit; quâ omnes varii & multiplices vestium modi

ad antiquum modum rediguntur, hîc sunt sicut cæteri, quicumque in togâ aut purpurâ præ cæteris excelluere. Refert in hanc rem historiam peramœnam, Radzivilius; Moscheam vocant, hâc ratione ædificatum est: Assanus Bassa vir tam vafri quàm avari ingenii, nomen suum in orbem vulgaturus, rarum aliquod & magnificum opus excogitavit. Nullis tamen suis sumptibus; ad quod consilium cœpit plenum sceleris & amentix: ubivis locorum proclamari jussit, constituisse se ingens Deo templum condere, quod quo felicius exurgeret, omnibus undecumque adventantibus liberalissimam stipem erogatum iri edixit, dictusque est certus dies ac locus partiendæ eleëmodynæ. Evocavit hæc res immensum populum ex Ægypto universa, sed & aliis ex regnis, Cayrum plurimi confluxerunt; in adventum horum Assanus maximum numerum indusiorum & tunicarum ejusdem generis ac coloris parari jussit. Eos autem qui stipem accepturi venerant, ex amplissimo atrio, in aliud æquè amplum per varia ostiola, & nonnisi singulos transire voluit. In hoc transitu singulis suæ vestes adempræ, & indusium tunicaque nova, vi obtrita. Hoc eo actu factum est, ut quidquid à tot millibus hominum, in viaticum fuisset assumptum, id omne dicto loco relinqueretur: solent enim illic locorum pecuniam quam itineri destinant, indusis aut pileis infuere: & quamvis nemo non maluisset, suum indusium, & tunicam aut longè pretiosiores aut etiam viliores asservare, cogebantur tamen eodem modo, omnes indui; atque ita per posticum dimissi stabant, velut in valle Josaphat. Ploratus tandem populi ac ululatus coortus, veteres ab Assano vestes postulantibus, quas ille exstructo rogo omnes in ignem conjecit. Sed norat qualis Phœnix nasceretur ex istis cineribus: tanta enim vis pecunix ex isto busto sublata, ut ea ædificio tam nobili sufficeret. Simillimè nobiscum mors agit. Vestem vilem, pretiosam, vel invitis eripit, & novam sepulchralem ejusdem for-

Radzivilius
Epist. 3.
item. in Pa-
læst.

Adrichom.
in theat.
terra, pag.
84.

Basil. serm.
de morte.

V. Corn. in
ap. 14. Act.

2. Cor. 5.

mæ ac coloris obtrudit; nos quidem ut Paulus loquitur: *Ingemiscimus gravati, eò quoddà nolumus expoliari, sed supervestiri. Verùm frustra renitimur: velimus, nolimus, omnibus exuendi, uniformiter omnes induendi.*

Sed audite quomodo vanissimi hominis crudelitas sit vindicata: Imperator Turcicus Imbraimum Bassam ad eam misit cum litteris, quibus Assano seriò præcepit, quàm primùm ab Imbraimo litteras accepisset, ipse suum caput Constantinopolim mox mitteret; fatales ejusmodi litteras Turcarum Imperator, ipse suâ manu solet scribere, & Holoferico nigro obvolvere: harum epistolarum summarium semper est: *mitte mihi caput tuum.* Quisquis es Rex an Cæsar, quando Imperator cæli, nigras ejusmodi litteras miserit, resistere non potes, excusare non licet, deprecari nil juvat; effugere non vales, non auro, non pecuniâ corrumpere, actum est. Quicumque in togâ aut purpurâ se circumspiciunt, viri, fœminæ, puellæ, circumornatæ ut similitudo templi, recedentur unam tunicam semel induendam ligneam, sine plicis, *moribus antiquis*, & de repente uti pavones demittent plumas, longumque firma. Nuperum est quod interfero: accidit ut quædam apud sartorem multis ageret, quemadmodum vestem confici vellet, tot limbis, tot striis, tot scissuris, tot plicis: cumque illi varias exhiberet formas, nec ulla placcret, quidam hæc curiosè observans, vidit in vicinia fabricum lignarium præ foribus exposuisse varia sarcophaga; hinc ille ad puellam, isthæc, inquit, tibi tunica optimè conveniet, semel induenda est, optimæ mensuræ est, ac forma antiqua; hæc secum mente volutans quærit & queritur David Psal. 93. *Usquequo peccatores Domine, usquequo peccatores gloriabuntur? nostis quousque, quamdiu? donec fodiat peccatori fovea, donec videant sepulchrum.* Rem confirmat Divus Petrus Damianus. *Superbiæ spiritus inflat? sepulchrum ad mentem redeat. Necessariò illic rigida cervicis tumorem premimus, ubi cinerem nos proculdubio cineremq. pensamus.*

Damian.
opus. 15.
cap. 22.

Quid superbis terra & cinis? Sepulchrum ad mentem redeat, nam ut Augustinus,

§. IV.

Monumentum sic dictum quasi morneat mentem.

Aug. tom. 4.
de curâ pro
mortuis ge-
renda c. 4.

QUOD terra & pulvis simus, quare:
*Cum fax, cum limus, cum res vilissima simus,
Vnde superbimus? in terram terra redimus.*

Ipse diabolus spiritus superbiæ, qui ipsum Deum aggredi ausus est, & se adorare præcepit, unde postea tam humilis ac demissus? Marci 5. in Energumeno, *Videns Iesum à longè, clamavit & adoravit eum.*

Chrysológus sermone 17. miratur tantam submissionem in superbissimo dæmone: *Quid est, inquit diabole, quid est, quem trinâ tentatione provocabas ad lapsum, quem promissione regni ut te adoraret subdolis ambiebas, nunc tremens & miserandus prolaberis & adoras? Causam nostis? ex Evangelistâ discis, semper die ac nocte in monumentis erat.*

Ecce, inquit Chrysológus: *Qui honores omnes regni promittebat & gloria, habitare fœtidis corruptione cadaverum reperitur in tumulis.* Sic homo similis superbissimo dæmoni; si habiter dumtaxat mente in monumento, humiliabitur. Omnia comparata erant, ut Paulo & Barnabæ tamquam Diis sacrificaretur; sed quid Paulus? *Mortales sumus, similes vobis homines,* non Dii immortales. 2. Machab. 9. Antiochus exclamat: *Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Ita & optimi & pessimi à morte sapere discunt. Unde rectè Chrysológus: *Sepulchrum, inquit, est schola humilitatis, in hæc quisquis. se exercuit, sapere didicit, cum fastu omnem mundi stultitiam exiit.*

Act. 14.

Alexander cui parvitas orbis, magni nomen dedit, post ingentes victorias, usque ad ultimos fines terræ exaltatum est & elevatum cor ejus. Sed subito omnis fastus resedit:

1. Mach. 1.

Sedit : nam post hæc decidit in lectum , & cognovit quia moreretur , & vocavit pueros suos nobiles ; qui secum erant nutriti à juventute , & divisit illis regnum suum , cum adhuc viveret . Quis credat etiamnum viventem , dum spes resurgendi superest , ad eò animum ab omni honore & divitiis avocare potuisse ? & ne vetera dumtaxat se ceterum , quid existimatis alterum illum orbis Christiani Alexandrum , Carolum V. impulsisse , ut se ultro in vivis imperio abdicaret , & post tot triumphos orbi notissimus , soli Deo norus viveret , & mundo spreto secederet ? notis ubi hæc omnia spernere didicerit ? hic inter regiam supellestem suam , ingentem cistam semper circumferri curabat , cujus ipse solus clavem gestabat , & sub vesperam quacumque diverterat , semper ad cubile deferri volebat . Erant qui Thesaurum illic detineri , alii singulares libros , raros historicos hic abdi arbitrabantur , ad quos Cæsar quandoque subridens dicebat , rem sibi carissimam & in usum maxime necessariam illic abditam latere : Sarcophagus enim inclusus erat , quem vesperæ dimissis aulicis Carolus meriri solebat , num tantum Cæsarem caperet , atque hanc scholam quinquennio sic frequentavit , ut tandem humilitatis doctor evaserit , & stultitias mundi riserit ; quoque tenacius hæc lectio inhæreret , in secessu Hieronymiano , sibi exequias celebrari curavit : quibus vivus omnium lachrymis interfuit , & de stultitia mundi triumphavit . Etenim ut rectè Hieronymus ad Paulinum , facile contemnit omnia , qui se cogitat moriturum .

Hinc credo morem illum inolevisse , ut ubi quis Pontifex & caput orbis creatus est , adsit qui incensâ stuppâ exclamet : *Pater sancte hominem memento te , sic transit gloria mundi .* Quod disertis verbis Bernardus Eugenium Pontificem docuit , dum dixit . *Quantorum in brevi Romanorum Pontificum mortes tuis oculis perspexisti , quibus successisti in sedem , ipsos sine dubio sequeris ad mortem . Non infulas , non fascès , non sceptrà , mors veretur aut reveretur :*

Pallida mors æquo pulsât pede pauperum tabernas ,

Reginâq; turres ,

& sceptrà lignibus æquat .

Hinc illud symbolum omnibus magnatibus impressum vellem , quod Gisbertus Masius an. 1594. Bruxellis in sacello palatii coram Ernesto Archiduce Episcopali mystrâ inauguratus sibi sumpsit : *mors omnia æquat .* Hoc altè in animum dimiserat Carolus , qui vel hoc solo immortalis fuit , quòd se mortalem cognovit . Ux ex eo manifestum est , quod postquàm Franciscum I. Galliarum regem è Ticinensi prælio captivum abduxisset , atque Madriti in pariete celeberrimum Caroli symbolum legisset , *Plus ultra* , appositò per ludibrium cancro , subscripsit *plus citra , hodie mihi , cras tibi ;* Non captivo succensuit superbè victor , sed submissè protus ac verè de se ipso sentiens , subjungi iussit : *homo sum , humani nihil à me alienum puto .* Marthæ 8. cum Christus venisset Capharnaum : *accessit ad eum Centurio rogans eum , & dicens : Domine puer meus jacet in domo mea paralyticus , & malè torquetur .*

Unde ista cura & sollicitudo pro lixa & Calone , ut nobilis decurio ipse excurrat ad medicum ? quin imò ubi Christus dixit : *ego veniam & curabo eum* , omni humanitate ac humilitate respondit : *Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum , sed tantùm dic verbo & sanabitur puer meus .*

Unde ista humanitas , ista urbanitas , ista benignitas erga vilem famulum in barbaro milite ? quæ enim vira magis inurbana quàm militaris , qui omnia vastant , omnia diripiunt , incendunt , mactant , omnia jura humana ac divina violant , ut inter militiam & malitiam , teste Bernardo , summa affinitas sit . Ubi tota mundi Machina consternabatur , omnia elementa conjurabant , universa terra contremiscebatur , cælum inhorrescebat : milites sub cruce aleis super vestem ejus sortem mittebant .

Unde hæc igitur in milite benignitas , clementia , humanitas ? rationem manifestam ipsemet allegat : *Nam & ego homo sum .*

Nam & ego ejusdem massæ sum, morbis obnoxius, nam & ego mortalis sum sicut cæteri. Finio & omnibus præsentem medicinam adhibuero, si unum mortuum perorantem inducere valuero: hic enim immotus & elinguis omnem Tullianam longè excedit facundiam, Augustino at-
August. ad frat. in Erem. ser. 66.
 restante: *Verè si ipsa ossa arida audire volueris, tibi predicare poterunt, & dicere: ò miser quid superbis? attende ad me, hoc quod tu es, ego fui; & quod ego sum modò, tu eris.*

§. V.

Mortui ad vivos perorant ut stultam superbiam deponant.

SAUL sibi persuadebat se non esse sicut cæteri hominum, semel autem brevem concionem audiit mortui Samuelis, qui cana & promissa barba è sepulchro quasi in suggestum ascendens, hæc pauca ad Saulera verba habuit: *Cras autem tu, & filii tui mecum eritis.* Et ilicò omnes illi atri spiritus ceciderunt, *statimq; Saul cecidit porrectus in terram, extimuerat enim verba Samuelis, & robur non erat in eo; conturbatus enim erat valdè.*

Non caret mysterio quod Paulus de Abele mortuo ad Hebr. 11. pronuntiavit: *Defunctus adhuc loquitur*, adhuc concionatur, meliùs quàm vivus. Jam quinque millibus annorum mortuus, & defunctus adhuc loquitur. Ille consiliarius jam tot annis mortuus, ille Præses, ille nobilis, ille Rex, tot annis mortuus, tot Imperatores, tot Pontifices mortui, sed quique eorum: *Defunctus adhuc loquitur.* Multi disertis & eloquentes concionatores in luxum & superbiam investiti, sed nemo ut defunctus loquitur: hic pro themate sibi sumit: *Memor esto judicii mei, sic erit & tuum, mihi heri, tibi hodiè.*

Auræ eloquentiæ flumen Chrysolto-
Eccli. 38.
 mus plurimas easque præclarissimas ad populum Antiochiæ conciones habuit, sed nostis quæ ex omnibus efficacissima ex-
 ititerit, quæ maximos animorum motus concitavit, ad quam frequentissimi, ut

numquam aliàs concurrerint? illa fuit, quàm mortuus & paucis verbis habuit: fe-
Baron. Rader. aula S. cap. 13.
 runt enim Historici Theodorum Impera-
 torem sacrum corpus D. Chrysolto-
 mii defuncti, theca argentea inclusum Constan-
 tinopolim delatum, ad summum tem-
 plum, collocasse in cathedrâ, in quâ ad
 populum facer antistes verba habere con-
 sueverat; at jam mutum & elingue illud
 os aureum, corpore erecto, numquam
 disertius peroravit, numquam frequen-
 tiori auditorio dixit; omnes fluentibus
 ubertim lachrymis à mortui ore pende-
 bant.

Existimem auditores si hodiernâ die in
 hoc suggestu aliquem vitâ functum ad spi-
 ceretis, me silente sat ille loqueretur; qua-
 si verò non tot suggestus quot tumuli, non
 tot rostra quot funera, non tot oratorum
 ora quot mortuorum cranea, & ossa? *Luc. 16. ro-
 gat epulo è flammis talem con-
 cionatorem mitti ad fratres suos: Si quis
 ex mortuis ierit ad eos, agent penitentiam. Si
 quis, si vel unus, & ecce tot millia con-
 cionatorum habemus quot funera, sed si u-
 num ob oculos ponatis, indubiè ageris
 penitentiam, abjicietis ilicò omnes infan-
 tias, & vanitates falsas. Hos quandoque
 adite, & sepulchra mortuorum contem-
 plamini, illic sapere discetis.*

Refert Cælius de Liffardo viro no-
 bili qui diu in Religione sanctè vixerat,
 ad omnia infima officia se submiserat.
 Dum tandem à superbiæ dæmone possessus,
 hæc secum, Liffarde quid agis? absit
 à te tuisque tantum dedecus, ut pecudes
 pascas, maeste animo Liffarde, ad ea quæ
 tuo genere digna sunt enitere, eripe hoc
 te ergastulo ascetico, in pristinam libertatem
 nobilitatemque vindica. Dixit, firme-
 que constituit cucillum excutere, & asce-
 terio profugere; sed jam jam abiturum
 præoccupavit nox, quam cum duceret in-
 somniam, ecce tibi sese oculis ejus obrulit
 vir Augustæ Majestatis, quem sequi iussus,
 præeuntem secutus est; januis omnibus
 ultrò apertis ventum ad cæmeterium, in
 quo cum omnia sepulchra subitò vasto
 hiatus aperirentur, Liffardus ad tumulum
 duæus

ductus est, in quo putridum & undique
 scatens verminibus cadaver, haud ita pri-
 dem humatum erat, audiitque hanc bre-
 vem exhortationem: *Miser quò vadis? sibi
 vis parci, noli superbia elatus Religiosa vitæ
 statum deserere.* Dixit, at Liffardus omnis
 generis ac nobilitatis suæ immemor, mor-
 tis memor, cum summâ vitæ sanctitate &
 animi demissione in Religione persevera-
 vit. Verissimè dictum & justissimè à sum-
 mo Jurista Baldo leg. 3. Cod. de Manu-
 miss. *Rex mortuus aperit oculos viventis.* Quot
 sunt qui propriam stultitiam videre non
 potuerunt, sibi persuadentes se Deos esse,
 non esse sicut ceteri hominum, donec mor-
 tuus aperuit oculos stultorum.

Augustinus Romæ obambulans cum
 matre sua ad ostia Tyberina, opportunita-
 tem & ventos operiens, redeundi in Afri-
 cam: incidit in Pontianum præfectum vi-
 rum clarissimum, qui urbe egressus fuerat
 ad Augustinum videndum ac visendum, à
 quo humaniter & perquam officiosè de-
 ductus, ad intuemum diligentius magnifica
 ædificia & opera paganorum: Et deductus sum,
 inquit Augustinus, cum ceteris ad videndum
 cadaver Casaris in sepulchro, & vidi quodd om-
 nino esset colore livido ornatum, putredine cir-
 cumdatum, ventrem ejus disruptum & ver-
 mium per illum transeuntes catervas prospexi,
 duoque famelici in foveis oculorum pascebantur,

crimes ejus non adharebant capiti, dentes ejus
 non apparebant labiis consumptis, & intuens
 matrem Christianam dixi: ubinam est Casaris
 corpus præclarum? ubi capilli solares? ubi fa-
 cies decora? namque venerabantur homines, ti-
 mebant principes; & respondit mater pietate
 plena: *fili omnia sibi pariter defecerunt, quan-
 do defecit spiritus ejus, reliquerunt eum capti-
 vum in sepulchro trium brachiorum, plenum
 fetore & putredine.* Eja ergo, inquit, fideles
 Christi considerate quid sumus. Et ad stultos
 sæculi: *Quid ergo inflaris ò dives! cur non at-
 tendis quæ audis? cur turbaris cum prospicis?
 cur non converteris cum hac quotidie experiris.*
 Profectò magnus ille Dux Franciscus Bor-
 gia visâ Isabellâ mortuâ aperuit oculos,
 quamque paulò antè viderat adeò specio-
 sam in gloria, exclamavit; hæccine est illa
 Isabel! uti olim dixerunt: hæccine est illa
 Isabel? ecce illa orbis domina! nil aliud
 superest, nil venustatis, nil majestatis, nil
 gloriæ? hæc attendite & pro Epilogo
 hoc breve sed nervosum magni illius Can-
 cellarii Angliæ Epitaphium cordi inscul-
 pite:

HIC NIHIL EST MORI.

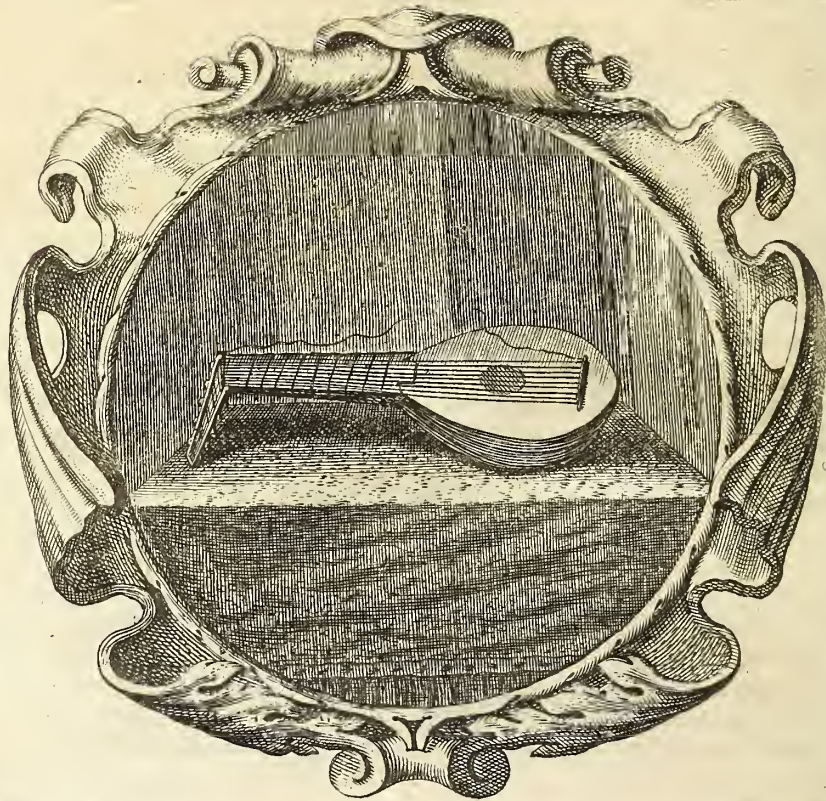
Hic nihil de tanto viro qui caput Angliæ
 audiebat, hic nihil prudentiæ, consilii, of-
 ficii, dignitatis, nil illius magni Mori: quia
 mors nihil illierat, hic nihil est mori, id
 est, stulti.

Aug. serm.
 48. ad frat.
 in Erem.

Velasquez
 c. 1. ad Phis-
 lip. c. 24.
 n. 5.

eg. serm.
 1. ad frat.
 Erem.

EMBLEMA XXXIX.

Omnia benè fecit. Marci VII.

QUI NON VIOLAVERIT UNAM.
DOMINICA VNDECIMA
 POST PENTECOSTEN.

Ut eum, qui OMNIA BENE FECIT proximè æmulemur, necessum est omnes animi intendi nervos in hoc unum, ut omnes sanctitatis numeros, quæ in mystico decachordo decem mandatorum Dei consistit, expleamus : ne quâ chordâ ruptâ, virtutum pulcherrimus ille concentus interrumpatur.

- §. I. Quicumque autem totam legem servaverit, offendet autem in uno, factus est omnium reus. *Iac. cap. 2.*
- §. II. Bonum ex unâ, integrâque causâ existit : malum autem ex singulis, singularibusq; defectibus. *D. Thom. 1. 2. quæst. 18. art. 4. ad 3.*

DOMINICA VNDECIMA
POST PENTECOSTEN.

Omnia benè fecit. Marc. VII.

STRABO refert Eunomium Cytharædum Locrensem cum Aristone musico Rhegino & voce & fidibus certasse: dum ecce pernici argutoque pollice fila terens, medio in certamine, chorda abruptitur, & de palma ipso sub plausu conclamarur. At ut fortè subter arborem confederant cicada eò convolans felici casu, in Eunomii citharâ requievit, & fractæ chordæ sonum, vocali gutturis nervo supplevit. Hinc Locris in Italia statua visitur Eunomii, quæ cicadam citharæ insidentem exhibet. Liceat hæc ad primum humani generis parentem referre, qui in loco deliciarum collocatus, concentum virtutum longè suavissimum resonabat, quo Adam velut alter Orpheus omnes animantes ad nutum, quò lubebat, agebat. Dum ecce medio in plausu, chorda rumpitur, gula distenditur, fides frangitur, totius mundi harmonia disturbatur: jamque conclamatum erat, nisi cœlitus cicada delapsa defectum instaurasset, nisi, inquam, redemptor noster in crucem distentus, cytharam novis nervis reparasset.

Mirari quispiam posset si legem Dei citharæ, ac mandata ejus fidibus musicis comparavero, nisi me irrefragabilis Doctoris commoveret auctoritas: Psalmo 32. hortatur nos Propheta: *Confitemini Domino in cithara, in psalterio decem chordarum psallite ei.* In quæ verba Augustinus: *Psalle, inquit, in psalterio decem chordarum: precepta enim legis decem sunt. In decem preceptis legis, habes psalterium. Perfecta res est (nulla chorda deest) habes ibi dilectionem Dei in tribus, & dilectionem proximi in septem. Sum-*

mus ille, qui cœlitum choris præest phonascus, nos omnes citharædos esse voluit: citharam in manus dedit decem chordis mandatorum concinnè instructam. In hac cithara, si vel una fides rupta est, omnis concentus tollitur, omnis ars & industria frustra defudat; ut rectè observat Hieronymus, in illud Isaïæ c. 16. *QVASI CITHARA SONABIT. Benedic, inquit, anima mea Domino, & omnia interiora mea nomen sanctum ejus: quomodo enim cithara non emittit vocalem sonum, atque compositum si saltem una chorda rupta fuerit, sic si una virtutum chorda defuerit, non poterit melos dulce resonare.* Quid enim prodest aliquem castitate, justitiâ; pietate in pauperes præcellentem esse, si temperantia defuerit, & homo ebriosus sit? quid prodest temperantem, jejuniis, orationibus addictum, si scortator aut adulter sit. Quid si omnia præcepta observet, sed quandoque in res alienas manum injiciat? hac unâ chordâ disruptâ, perit omnis concentus virtutum, quo nihil est suavius.

Hieron. l. 6. in Isa. c. 16.

§. I.

Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Jac. c. 2.

Hic locus Apostoli quibusdam obscurus visus est, & intellectu difficilis, quomodo quis peccando in uno, factus sit omnium reus: nam qui furatur, hoc actu non scortatur: qui scortatur non occidit. Quique unum flagitium committit, non continuò omnia admisit. Quare S. Augustinus super hac sententia ut implexa,

Aug. epist. 29. ad Hier.

populo tamen profutura, Hieronymum consulit: *Quero, & per Deum obsecro ut exponas mihi, quod multis existimo profuturum, quomodo accipiendum quod in Epistola Iacobi scriptum est: Quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus sit omnium reus; ac primò quidem suum sensum exponit: factus est omnium reus, quia contra charitatem facit, unde tota lex pendet. Reus itaque sit omnium, faciendo contra eam, in qua pendent omnia. Quò spectat illud Gregorii hom. 27. in Evangel. Præcepta Domini multa sunt & unum: multa per diversitatem operis, unum in radice charitatis. Porro charitas per omne mortale excidit, & habitum iustitiæ discindit; Job 29. Iustitiã indutus sum, vestivi me sicut vestimento. Ubi appositè Gregorius: Vestimento utique cum vestimur, omni ex parte circumdamur; ille ergo iustitiã sicut vestimento vestitur, qui se ubique bono opere protegit, & nullam partem actionis sue peccato nudam relinquit. Fit enim in hoc animæ vestimento, quemadmodum in vestibus Sacerdotum, ac vasis sacris, in quibus si notabilis pars desit, totum profanatur.*

Aliam similitudinem ex habitu militari, seu panopliã, adducit auctor operis imperfecti in Matth. cap. 25. Sicut, inquit, miles si toto corpore fuerit armis vestitus, & unam partem habuerit nudam, nihil ei prodest, quòd toto reliquo corpore fuerit ferro vestitus; sic Christianus si iustitiam fecerit, & in uno peccaverit, similiter peccator statuitur, & lethali ictu lauciatur. Qui *alta nomina* habent semper uno loco lauciari possunt. Achilles toto corpore invulnerabilis, exceptã pedis plantã, in qua telo Paradisi læsus est: Ajax verò Thelamonius toto corpore invulnerabilis, axillam si exceperis: quia Hercules cetera corporis membra leonina pelle involverat, axilla intacta ubi pharetram gestabat; & ecce hæc pars à vulnere intacta non fuit. Quot reperire est toto corpore & animo invulnerabiles, qui dumtaxat unico in membro lauciari possunt: alii in

oculo, alii in pede, alii in auribus, alii in lingua.

1. Reg. 17. Goliath ceterà armatus: *Cassis area super caput ejus, & lorica squammeã induebatur, & ocreas areas habebat in cruribus, & clypeus aneus tegebat humeros; fronte solã nudus, vulnere locum præbuit. Ita multi armati oculis, nil inverecundi aspiciunt: armati lingua, nil injuriosi effatiunt: armati manibus, nil alieni surripiunt; sed solã fronte inermes, in capite vulnerabiles, vindictam spirant & sanguinem.*

Sunt, quis credat? qui solo corde lauciari possunt. Refert Novarinus *Novarin. Schediasm. pag. 261.* Spadiatam hanc à Deo gratiam consecutum, ut nulla parte corporis in bello vulnerari posset, excepto solo corde, quod singulari armaturã præmunire consuevit. Hoc indubitatam complures ad ebrietatem, ad fornicationem, ad furtum, ad calumniam invulnerabiles esse, qui nec oculis, nec auribus, nec lingua, sed solo corde lauciari queunt. De quibus Propheta ait: *Mala autem in cordibus eorum. Quot solitarii, è sepris suis solo corde evagantur, quot ab omni occasione remoti, ad actus externos subverecundi, in corde suo flagitium meditantur & corde mactantur, quos non magis juvat cetero corpore virtutem spirare, quàm si quis omnibus membris valeat, ac in uno graviter ac lethaliter laucius sit.*

S. Dionysius, Richardus Victorinus, *Rich. V. 1. de inc. carn. p. 1. c. 14.* aliique, aliter hunc locum exponunt: peccantem in uno, fieri omnium reum, quòd omne meritum amittat, ac si totam legem violasset, juxta illud Ecclesiastes: *Qui in uno offenderit, multa bona perdet. Quod S. Dorotheus confirmat: Si decies cuique bene operari contigerit, & semel tantum ex habitu malo, facere malum, id unicum tanta illa bona perdit ac destruit.*

Liranus & alii docent omnium fieri reum, quia eandem pœnam damni, scilicet privationem gratiæ & gloriæ incurrit, ac si omnia præcepta violasset: ubi enim amittitur charitas, seu gratia justificans, quæ est forma omnium virtutum, ceteræ

Greg. l. 9.
mor. c. 12.

V. Paer. hic
in Epist. Ia.
cap. c. 2.

Homerus
Iliad. 4.

ceteræ omnes squallent, & anima mon-
strofa redditur. Monstrum definitur: in-
dividuum habens defectum notabilem
toti speciei alienum. Sit quis omnibus
membris eleganter efformatus, colore vi-
vido, ore venusto:

Horat.

Spectandus nigris oculis, nigroq; capillo.

Si strabo sit, si claudus, si balbus, si gib-
bosus, is monstrosus annumeratur. Nactus
quis sit hanc aptam corporis symmetriam,
ut longitudo ad latitudinem sit sextupla,
ad crassitiem decupla: ad cubicum quadru-
pla, ad extensionem utriusque brachii
æqualis, ad pedem exporrectum sextu-
pla, omnia denique ad unguem expoli-
ta sint; sic tamen ut oculum dumtaxat in
fronte habeat, lunatas habeat plantas,
binos tantummodo digitos, collum anse-
rinum, jam ab Augustino & Damiano
hi inter monstra merito recensentur. Uti
& ille, cui nasum antesignanum, tam am-
plâ porrectum mole Strada describit, ut
eum emungere nequiret; quippè major
multò erar quàm ut ad eum manus posset
pertingere. Tantumque ab auribus dista-
bat, ut dum sternuerer, non nisi dudum
pòst sonus ad aures perveniret.

Leff. de pro-
vid. numinis
l. 1. n. 36.

August. l. 16.
de civit. c. 8.
Damian. li-
bell. de mi-
racul.
Strada pro-
lus. Acad.
pistor. su-
burr. p. 464.

Chresolii
antolog. c. 3.
sec. 2. p. 84.
Nierenb.
hist. nat.

Nyff Sermo-
nes Dom. 5.
post Epiph.
disc. 3.

Socrates
apud Stobaũ
Serm. 1. de
virtute.

Quin & illi monstrosi habendi sunt,
quos Chresolius & Nierenbergius te-
stantur caudatos in lucem prodire, quòd
Augustinum virum sanctissimum appen-
sis ad illius togam, nescio quorum anima-
lium caudis, fædè illulissent. Pulchrè
Lucas Abbas: *Hac est decem-membrorum to-
tius corporis mirabilis pulchritudo, qua in ple-
no decem-præceptorum catalogo, nullam in se
partem membrorum fædam relinquit.*

Idem in statuâ aut simulachro quopiam
videre est, quod ut perfectum sit, omne
vitium, omnis excessus & defectus absit
necesse est, cum juxta Aristotelem lib.
4. Physicorum: *Perfectum & totum sit id
cui nihil deest.* Quod egregiè ad mores
Socrates transtulit, dum dixit: *In vita per-
inde ut in simulachro, omnes partes pulchras
esse oportere.* Talis debet esse anima,
quæ sponso suo placere studet, quam
laudat Cant. 4. *Tota pulchra es anima mea,
& maculâ non est in te.* Monet rectè

Eccli. 33. *Ne dederis maculam in gloria tua.*
Sicut Salomon, qui de se ipse fatetur:
*Puer autem eram ingeniosus, & nactus ani-
mam bonam.* Et Nehemias 13. *In gentibus
multis non erat rex similis ei, & dilectus Deo
suo erat, & posuit eum Deus regem super om-
nem Israël, & ipsum ergo duxerunt ad pecca-
tum mulieres alienigena.* Et hinc cap. 47.
Dedisti maculam in gloria tua. Petrus, qui
teste Gregorio, *primus fuit in humilitate,*
quem Hilarius *primum Christi Confessorem:*
Chrystomus, omnium Apostolorum *fi-
delissimum* nuncupavit, *dedit maculam in
gloria sua.* David pius, mansuetus, vir se-
cundum cor Dei, adulterio dedit macu-
lam in gloria sua. Quæ omnia dilucidè
confirmat gentilis Seneca, quem cum sæ-
pius nomino, juvat de eo Lactantii audi-
re testimonium, qui sic ait: *Qui volet scire
omnia, Seneca libros in manu sumat, qui mo-
rum vitiorumq; publicorum descriptor verissi-
mus, & accusator acerrimus.* Hunc igitur
audiamus: cum Callisthenes Philosophus
Alexandro per familiaris, eundem à bello
Persico reducem audivisset omni po-
pulo imperasse, ut sibi divinos honores
haberent, & pro Deo venerarentur; mô-
destè Alexandrum commonuit, illos ho-
nores homini mortali non deberi; quo
ita regis animum commovit, ut Calli-
sthenem auribus, naribus, labiisque trun-
carum, cum cane cavèâ inclusum circum-
ferri, ac tandem necari jufferit. Quo bar-
baro factò, qualem maculam nomini ac
gloriæ suæ inusserit, quamque hoc unum
omnes heroicas virtutes obscuravit, præ-
clarè ostendit Seneca: *Hoc est, inquit,
Alexandri crimen æternum, quod nulla vir-
tus, nulla bellorum felicitas redimet.* Nam
quoties quis dixerit: *occidit Persarum multa
millia, opponetur & Callisthenem.* Quoties
dictum erit, *occidit Davitum, penes quem tunc
magnum regnum erat, opponetur & Calli-
sthenem.* Quoties dictum erit: *omnia oceano
tenus vicit, ipsum quoque tentavit novis
clafibus, & imperium ex angulo Thraciæ, us-
que ad Orientis terminos protulit, dicitur: sed
Callisthenem occidit.* Omnia licet antiqua de-
cum regumq; exempla tranferat, ex his que se-
cit,

Greg. in E-
zech. hom.
18.
Chrystom.
Serm. de SS.
Petro &
Paulo.

Lactant. Di-
vin. instr.
l. 5. c. 90.

Seneca
quæst. nat.
lib. 6. c. 23.

cit, nihil tam magnum erit, quàm scelus Callisthenis. Ita quisque penes se statuat. si grave quodvis crimen vel semel admiserit, hic adolescens, ille mercator, caudidicus, Senator, nulla ingenii vel naturæ talenta eluent, omnia rectè facta hoc inum non tollent: nam *quoties quis dixerit*, Adolescens ille perhumanus est, adolescens ille indolis benignæ est, *opponitur*, & virginem violavit; *quoties dictum erit*: Adolescens ille in cœtu Mariano assiduus est, *dicitur*, sed & virginem violavit, &c. *Quoties quis dixerit*, mercator ille, iste caudidicus quotidie sacris interest, *opponetur*: & perjurium admisit. *Quoties dictum erit*: quotannis aliquot millia in pauperes effundit, *dicitur*, sed & perjurium admisit. *Quoties quis dixerit*, vir ille Senatorius pupillos & orphanos tuetur, *opponitur*: & alienam corrumpit. *Quoties quis dixerit*, in patriæ tumultu hic non semel pro civibus animam posuit, *dicitur*: sed & alienam corrumpit. Sit vir doctrinâ celeberrimus, prudentiâ in paucis eximius, corporis afflictatione singularis, charitate proximi insignis, si uno in tetro flagitio vel semel deprehensus, de fama, de integritate, de probitate actum, & hunc quoties virum conspexeris, sive orationi intentum, sive proximo iuvando distentum, occurreret semper animo, sed & tale flagitium admisit. Quo fiet, ut omnia quæ fecit, quantumvis illustria, unum hoc crimen obscurer, ac fœdis tenebris obvolvatur. Hinc S. Thomas 1. 2. q. 18. a. 4. ad 3. ex Dionysio Areopagita docet:

§. II.

Bonum ex una integraq; causa existit, malum autem ex singulis singularibusq; defectibus.

Quod axioma in scholis receptissimū, & perspicuum est in corpore humano, cujus temperamentum facilius conservare, quàm disturbare aut instaurare est, quoniam multa eaque simul ad sanitatem requiruntur; at ut quis ægrotet, sufficit unus defectus, cibus minus salubris, potus

immoderatus, cruditas in stomacho, frigus insolitum, calor vehementior, unius membri affectio, spiritus unius interceptio, unius offis contritio, unius nervi contractio hominem insanum reddit. Vero non absimile est Dionysium Athenis, ab Aristotelis disciplina, suum axioma hausisse, qui libro 2. Ethicorum c. 6. sic docet: *Peccare multis possumus, rectè agere uno verò modo tantum licet*, atque idcirco illud facile, hoc difficile. Declarat rem Princeps Philosophorum exemplo sagittarii, cui difficillimum est scopum attingere jaculando, quia una recta linea tantum in scopum dirigatur, facillimum & sexcentis modis aberrare, sicut rectam lineam ducere difficile, quia nihil curvatis habet, curvam facere facillimum, quia infinitæ à rectitudine deflectere possunt. Aprè Tullius in paradoxis: Virum probum debere esse similem versus seu verso poetico, cui vel syllaba desit aut exeret, totum vitiosum est & publico sibilo ac convitio excipitur. Hoc est quod Theologi docent plus requiri ad virtutem, & ut actus bonus sit, quàm ad peccatum: ut quis bene oret non sufficit hominem genibus nixum, volvere rotarium, oculos in crucem defixos habere si mens aliò evagetur, ad misericordiam in pauperes, non sufficit dare lauras elemosynas, sed debent esse ex proprio, non ut videantur ab hominibus, &c. hæc doctissimi viri doctrina est: *Plura necesse est ad ad virtutem concurrere, quàm ad vitium; imò per defectum unius eorum quæ requiruntur necessariò ad virtutem, transitur in vitium.*

Pharisæus ille qui in templum oraturus ascenderat, quantarum virtutum laude præclarus? *Non sum, inquit, sicut ceteri hominum raptores, injusti, adulteri, jejuno bis in Sabbatho, decimas de omnium quæ possideo; & tamen unius jaçantia noxa, totam justitiam delevit. Vivè hunc stylo suo depinxit Gregorius 1. 19. mor. c. 12. Pharisæus namque ille qui in templum oraturus ascendit, civitatem mentis suæ, quanta munitione vallaverit audiamus: Jejunus, inquit, bis in sabbatho, decimas de omnium, quæ possideo. Qui pramissit, gratias tibi ago, magna terræ munimina adhibuit. Sed*

Gerfon tract. 2. de vitiis ad peccatum concur. §. de inment.

videa-

videamus ubi insidiant hosti immunitum foramen reliquit: quia non sum sicut Publicanus iste. Ecce civitatem cordis sui insidiantibus hostibus per elationem aperuit, quam frustra per jejunium & eleemosynas clausit: incassum munita sunt cetera, cum locus unus de quo hosti patet aditus, munitus non est. Civitatem cordis sui extollendo prodidit, quam abstinendo & largiendo servavit: victa est per abstinentiam gula, destructa ventris ingluvies: superata est largitate renacia, avaritia depressa. Quibus hoc laboribus actum credimus? sed ò quot labores uno vitio percussi ceciderunt? quanta bona unius culpe gladio sunt perempta! Incassum civitas mœnibus cincta, vallis inaccessa, propugnaculis & arce munita, si unus occultus aditus, viam hosti viritum in civitatem sternat: incassum quis sub nocte omnes fenestras obstruit, triplici serâ fores occludit, pessulis ac vetere ferreo præmunit, si in cellâ furi foramen pateat; incassum quis cõtra impetum aquarum densum aggerem extruxerit, si vel rimam habeat, dabit illa ruinam. Ita & incassum ceteras sensuum portas firmâ custodiâ muniri, si vel per aures detractio irrepit. aut per oculos fœdum spectaculum se insinuet &c. Chrysostomus hom. 19. ad prop. *Nisi totum emendasti, nondum te quidquam fecisse puta: hoc enim exiguum neglectum, & omne reliquum destruit, sapius namque domos adificantes homines & tectum imponentes, unius tegulæ excussæ curam non gerentes, totam domum perdididerunt. Edificium quantumvis amplum, aptissima symmetria ad amissim perfectum & absolutum sit, modo tegula deficit ut sensim stillicidiis trabes cõputrescât, inopinatò ruinâ stabit. Ad eò in edificio spiritali nõ sat est, si paupertatis murus, humilitatis fundamentum, obedientiæ tectum, factum integrumq; fervetur, si pro tegula, tegula vel una desideretur. Longum esset vel recensere quot munitissimæ civitates annuã in plures annos copiosissimè omni bellico apparatu instructissimæ, præsidio militari confortissimæ, paucis mensibus imò diebus, in hostium potestatem venerunt, unius rei defectu: vel quia pulvis, vel glandes, vel fomites, vel medicamenta, vel sal, vel aqua, vel aliud quidpiam, ubi cetera*

abundè suppetebant, desiderabatur. Testis Bethulia, de quâ sacræ paginæ testantur, tantam in eâ fuisse aquæ penuriã, *Ut Iudith c. 7, non esset intra civitatem, unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populus aqua quotidie; quare nemo quisquam mirabitur, si hujus unius defectu de civitate tradenda in manus Holofernis, actum sit: stratagemata denique non pauca momenti maximi unius sæpè levissimæ rei defectu, felicissimo successu caruere. Ex quibus omnibus quis non concludat verissimum illud axioma: Bonum constat ex integra causa, malum, ex singulis singularibusq; defectibus. Confirmat id ipsum S. Thomas 2. 2. q. 5. ar. 3. Sicut peccatum mortale contrariatur Charitati, ita discredere unum articulum contrariatur fidei; sed Charitas non remanet in homine post unum peccatum mortale, ergo nec fides, postquam discredet unum articulum fidei. Sic ut nulli dubium esse possit, quin formalis hæreticus censendus sit, & omnium reus, qui vel uni articulo fidei, vel uni apici in sacris paginis veritatem derogarit. Tales existere Nicolaitæ, qui Psalmos Davidicos habuere ut profana cantica, poëticos ætus ac deliria. Castalion repudiavit Cantica Cantorum, quasi æstro quodam impotentis libidinis conscripta. Porphyrius Daniele impugnavit. Ebion & ipse impius hæreticus solum Matthæum ex Evangelistis probavit. Cherintus solum Marcum. Marcion Lucam, eumque unum. Denique Valentinus Joannem tantum admisit. Ebionitæ D. Pauli Epistolas damnarunt. Calvinus libros Machabæorum erasit. Lutherus epistolam D. Jacobi, & Judæ in sacris admittere renuit, quia iis vidit se suæque dogmata examinari. Qui omnes perperam jaçant in cæteris irrefragabili sacrarum literarum auctoritati sese adhærescere, si vel in uno ab infallibili regula desistant. Quo solo efficitur ut anathemate percussi, tanquam hæretici & schismatici fugiendi ac execrandi sint. Quare sicut qui discredet uni articulo fidei, perdit totam fidem, & verè hæreticus est; ita qui transgreditur unam legem, perdit charitatem & verè peccator est, in utro-*

que enim, ut docet D. Thomas, destruitur, totaliter objectum formale: *Manifestum est*, inquit, *qui inheret doctrina Ecclesie, tanquam infallibili regula, omnibus assentit, quae Ecclesia docet; alioqui si de his quae Ecclesia docet, quae vult tenet, & quae non vult, non tenet: non jam inheret Ecclesia doctrina, tanquam infallibili regula, sed propria voluntati.* Ex quo patet haereticum habere aliud objectum formale, & tendendi modum fallibilem: quia eodem modo credit vera mysteria, sicut suos errores; sed errores non credit ob idem objectum formale, ob quod fidelis, ergo. Nec obest quod aliis firmiter adhaereat, id enim fit ex imperio voluntatis, quo etiam pertinaciter adhaeret erroribus. Haud aliter, qui unam legem transgreditur, quae est violativa amicitiae Dei, nequit ex eodem motivo ullam aliam velle servare; qui enim detestatur vinum Rhenanum praecise quia veneno mixtum, & praesentissimae mortis causa est: debet simul averfari Creticum, Massicum, Phalernum, Chium, & quodvis aliud, quod eodem veneno tinctum est.

Christus Matthaei 28. hoc suis inculcat: *Euntes ergo docete omnes gentes, docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis.* Basilium ad haec in prolog. Regul. *Non hac quidem observare, illa autem negligere, sed omnia servare, quaecumque praecipi vobis. Quid prodest alicui data à plerisque, libertas, si is vel uni modo serviat: qui enim peccatum facit, servus est peccati.* Quid confert captivo si primam, secundam, tertiam custodiam transgressus, portas ac ferreas perfrerit, si ad ultimam portam ferream haereat? quid juvat reliquo corpore liberum esse, si pes vel manus in vinculis sit? quam doctrinam eleganti similitudine confirmat S. Dorotheus: *Si Aquila quae relicto corpore, à laqueo omnino libera est; unica autem unguam detenta fuerit, omnem vim suam ex ea modica particula, quae praeeditur, amittit.* Id ipsum, inquit, in anima est: quae si unicam passionem tantum habituatam habuerit, ex ea subiecta jam hosti, hora etiam minima in captivitatem ducetur. Est qui à calumniis & blasphemis abstinere, sed avaritiae vinculis adstrictus est. Alius iustitiae tenax est, sed fœ-

do adulterii nexu colligatur. Alter ad caetera Religiosus, nisi quod rei alienae picea manus adhaereat. Ut ergo quis liber sit, omnia vincula dissolvat, necesse est. Isque modus excogitandus est, quo aptè & secure se expediat, alioqui si unum alterumve fefellerit, ubi se explicatum iri confidit, se novis vinculis implicatum serò ingemiscet. Dictum in rem conferam: Montignius frater Philippi Comitis Hornani anno 1566. in Hispaniam profectus est, suam comprobaturus regi innocentiam. Verùm cum aures regias æmulorum voces penitus obsedissent, custodiæ mancipatur. quo nuntio accepto, uxor hanc rationem mariti liberandi, ut novam, sic ingeniosissimam excogitavit. Quatuor ablegantur Belgæ, linguarum periti, qui peregrinationis Compostellanae praetextu in Hispaniam proficiscantur, stipis emendicandae specie, chelym quisque seu violam secum ferentes, in quorum instrumentorum maximo, quod bassum vocant, omnis generis ferramenta ad perfringendos carceres opportuna, affabrè conclusa erant. Ubi ad arcem ventum est, in subiecto vico specimen artis edunt. Admirantur omnes peregrinorum ingenium. Praefectus arcis eos advocari jubet, dominum Montignium musices amantem, exhilarandi causa. Vocati parent, nec modò fidibus, sed & voce, Gallicè, Italicè, Hispanicè suavissimè modulantur: ad extremum etiam linguam Belgicam, quam ut exploratum habebant, nemo custodum intelligebat. Hac autem cantilenam Belgicam decantant cujus rei causa advenerint, modum exponunt, quo è carcere se expedire queat, emeret nempè hæc artis musicæ instrumenta quovis pretio, ipsis dissimulanter reluctantibus, in basso reperiturum fabrilium, quibus carceris clathros perfringat. Hactenus omnia feliciter, nec furdo caneant; at unum defuit, nescio quo errore factum sit, ut versum illum, quo bassum citra læsionem, arcano stylo aut clavo exempto aperire & claudere possit, ne perfacto eo fraus deprehenderetur, concinere omiserint. Montignius ad voces has animum advertens, sed vultu probè

Beyerlinck
theat. tit.
prudentia
pag. 805.

V. Nyss. serm.
Dom. 5. post
Epip. disc. 3.

probè dissimulans, ad Præfectum arcis conversus: Egregios mehercle musicos, inquit: contendere tamen ausim, vel te iudice, cantionis Belgicæ harmoniam, præ ceteris longè suavissimam fuisse. Ad stipulante itaque præfecto, cantilenam de industriâ repeti iussit. Sed idem error, qui prius contigit. Dimissis peregrinis artem illorum laudare, instrumenta musica imprimis extollere cœpit: ejusque adeò precibus motus præfectus, ea tandem à peregrinis, diu multumque reluctantibus, obtinuit. Peregrini jam digressi, erroris memores, novo astu eum emendare student; observant puerum à vicino pistore in Comitibus usum panes petere, schedam cum versu illo inserunt. Incommodum autem accidit, tum temporis Præfectum cum Montignio prandere, in cujus manus hic fatalis panis incidit, ac dolo detecto spes omnis libertatis Montignio incisa est. Quid autè evenerit, loquuntur Historici. Vide quàm paulò è momento maxima rerum pondera pendeant, quàm omnibus ad libertatem comparatis, uno deficiente, homo in exitium & exitum fatalem prolabatur. Ita & levi impendio, qui liberè subvolare posset, adstricta hæret anima. Cui veritati adstruendæ utinam testes prodirent, qui ceterum probi, ad captivitatem illam diabolicam damnati sunt, & quantum vis temperantiâ, castimoniâ, aliâque virtute eximii extiterint, uno scelere admisso, audire meruerunt: *Clausâ est janua.* Quæ aureo Chrysofostomi concludam eloquio: expendens hic illud Matthæi: *Nescio vos, sic ait: Quoniam igitur & magna res erat, (virginitas) ac de eâ apud multos magna erat existimatio; ne quia ea perfecta, se totum perfecisse putaret ac*

cetera negligeret, hanc parabolam proposuit, ut ostenderet virginitatem, quamvis cetera habeat, si misericordiâ bonis caruerit (quæ per oleum designatur) cum fornicatoribus ejici. Et subdit: Ideò etiam fatuus appellavit, quoniam majori certamine superato, in faciliore totum perdidērunt. Ad sudorem quis & sanguinem, in vitiorum hydram decertavit, nisi omnia capita demessuerit, vel unum, perniciosam mortemque adferet: quemadmodum vir nobilis documento reliquit, dum in gentilitiam tesseram, sibi lerneam hydram adlegit, in cujus septem virulenta capita, verifissimè ludit hoc brevi lemmate subiecto: aut omnia, aut nullum. Hoc sibi quisque salutis symbolum adlegat hortor & moneo, ne uno neglecto, quod plurimi apud inferos serò ingemiscunt, æternum animæ exitium incurramus. Unicam mortalem noxam subivisse, æternum periisse est: Numquid enim, ut Basiliius ait, ex omnibus rectè factis, si unum aliquod alicui tantum obsuerit, is propterea salutem non adipiscatur? & respondet: Cum multa sint tam in veteri, quàm in novo testamento, ex quibus planissimè questionis hujus veritatem possumus intelligere, satis esse arbitror homini fideli, vel illud unum de Petro judicium: qui cum ei talium ac tantorum rectè factorum testimonium à Domino fuisset datum, atque eo modo appellatus, ac beatus laudatus, ubi una tantum in re, ab obedientiâ visus est discedere, atque hoc ipsum non ex negligentia, superbiâve, sed ex reverentiâ, honoreque, adversus Dominum suum; propter hoc ipsum tantum, ei dicitur: nisi laveris te, non habebis partem mecum. Hoc est, salvus non eris. Adeò ut in unius læthiferæ noxæ piaculo, infelicis æternitatis cardo versetur, & omnis optatæ felicitatis spes evertatur.

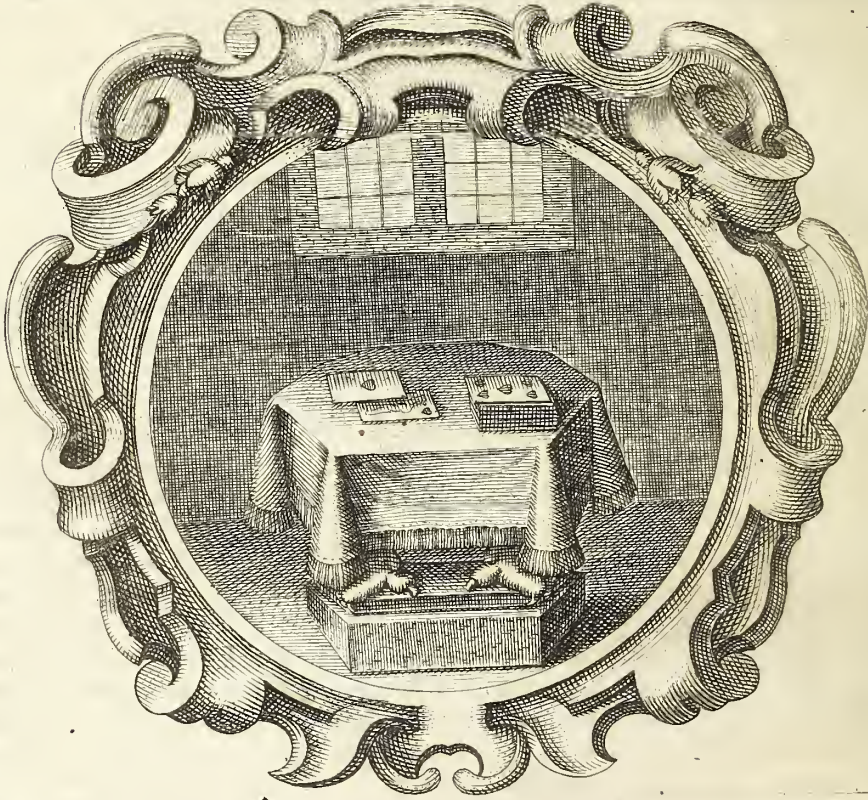
V. Nyss. Sermones Dom. 5. Quod. discurs. 3.

Basil. in reg. brevi. inter. reg. 233.

Chrysof. tom. 79. in Matt.

EMBLEMA XL.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Matth. XXI.

IN HOC SIGNO VINCES.

DOMINICA DVODECIMA
POST PENTECOSTEN.

Prov. 23. Deus cordis nostri hoc unum sibi jure postulat: *Præbe fili mi cor tuum.*
Quo fit quemadmodum in lusu chartarum accidere consuevit, ut
cordis tessera *herten aes*, rapiat hoc unum sibi; *Herten beer.*

§. I. Deus cordis hoc unum sibi; cor nostrum vendicat.

§. II. Quid sit ex toto corde Deum diligere.

§. III. Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. *Matth. 6.*

§. IV. Quorum cor longè est à Deo.

DOMINICA DVODECIMA POST PENTECOSTEN.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Luc. 10.

PHILIPPVS Rex Macedo in solēni convivio, ad quod inter viros Principes, complures Philosophi ingenio & doctrinā præcëlentes adhibiti, quo animum suum oblectaret, eorumque scientiā exploraret, hanc illis quæstionem seu problema disceptandum & discutiendū proposuit: *quid in rerum natura maximū esset?* hīc omnes arrectis auribus & animis; quidam montē Olympum, qui teste Plutarcho, decem stadijs altus est, & de quo Poëta canit: *nubes excedit Olympus.* Quē, inquit, alter si de montiū sublinitate controverfia est, longē Atlas exsuperat, qui non modò primam regionem aëris, sed hoc toto vertice supra, Solino teste, in vicinam lunaris circuli educitur, & cælum ipsum firamenti fulcire dicitur:

— ubi maximus Atlas

Axem humero torquet, stellis ardentibus aptū.
Tertius, quid majus excogitavit totā terrā, nempe aquam, quæ terram omnem primò circumdedit & ambivit. Tandem quartus se lucem allaturum ratus, omnium rerum maximum solem declaravit, utpote qui 166. orbem universum magnitudine excedit. Sed quintus propiūs ad veritatem accessit, dum cor hominis omnium rerum maximum, & capacissimum pronuntiauit: quod in Alexandro Philippi filio comprobatum est: Etenim cū aliquando Aristarchum dicentem audisset, plures mundos esse, à lachrymis temperare non potuit, quod nondum unum occupasset; ad eò ut necesse fuerit Magistrum ejus Aristotēlem, librum conscribere de uno mundo, quo tamen, iam subactò, cor ejus universo capacius, pluribus mundis inhiabat.

Vnus Pelleo juveni non sufficit orbis.

Nec, mille mundi cor humanum exfatigare possunt capacitatis quippe hoc infinitæ est: disertè Hugo Vict. *Cor paruum est, & magna*

capit: vix ad unius milvi refectioem sufficere posset, & totus mundus ei non sufficit. Et paulò post: *plura machinatur cor meum uno momento, quā omnes homines perficere possent uno anno; nullæ divitiæ, nullæ deliciæ, nullæ res create valent capacitatem ejus explere.*

Rationem dat August. *fecisti nos ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.* Aug. l. 1. Conf. r. 1.

Fecisti cor nostrum triangulare, capax immensæ illius triados, quid mirum si orbis triangulum complere nequeat. Inquietum est cor nostrum. Avarum interroga an quiescat & satiatur pecunijs, libidinosum pereunctare an expleatur brutis voluptatibus; ebriosum sciscitare an tot cantaris ac diotis exsiccatis acquiescat? quisque si liberè profiteri voluerit, cum Augustino dicit: *inquietum est cor nostrum: donec, requiescat in te;* sicut acus nautica, quæ in assiduo motu est, nec quiescit nisi polarem respiciat. Quò spectat illud Bernardi: *Ad imaginem Dei facta anima rationalis, ceteris omnibus occupari potest, repleri non potest: capacem enim Dei, quidquid Deo minus est, non implebit.* Bern. serm. in Dedic.

Quid hoc est occupari potest, repleri non potest Quandoque homo voluptatibus & delicijs humanis totus occupatus & immerfus videtur, ebriosus dum vino oppletus est, avarus dum lautam hæreditatem adit; sed repleri non potest: similes sunt ollæ ferventi quæ superabundare & effluere videtur; at ubi calor refedit & deserbuit, vix ad dimidium plena est. Quare cū cor nostrum imago sit SS. Triados, & capax sit boni infiniti ad quod creatum est, quid ni illud totum sibi vindicet, qui creavit illud ad se? quid ni omnem affectum, omnem amorem, totum cor nostrum, in nobilissimum anathema, in monumentum & pignus amoris appendamus: *in omni namque creatura, quæ sub sole vanitatibus mundanis occupatur* (inquit Hugo Victorinus) *nihil humano corde*

Lucan. l. 2.
de Pharf.

Virg. 7.
Æneid.

Virg. 4.
Æneid.

Tipsy exem-
pla pol. de
magnitudine
muni in fine.

Virg. sat. 10.

Hugo Vict.
3. de anima.

sublimius, nihil nobilius, nihilque Deo similius reperitur, quapropter nihil aliud querit à te nisi COR tuum.

§. I.

DEVS CORDIS, hoc unum sibi cor nostrum vendicat.

Seneca lib. I. de beneficijs refert : dum Socrati multi multa munera deferrent, Æschines pauper auditor : nihil, inquit, dignum te, quod dare tibi possum, invenio ; itaque dono tibi quod unum habeo, meipsum : hoc munus rogo, qualecumque est, boni consulas, cogitesque alios, cum multum dederint, plus tamen sibi reservasse. Cui Socrates, quid ni tu magnum munus dederis, nisi forte parvo te aestimes ; curabo ego ut te meliorem tibi reddam, quam acciperim. Tu te Deo munus acceptissimum consecra, & meliorem longè te tibi restituat, hoc est, cor tuum ei totum deferas, qui unus tibi cordi esse debet.

David post innumera à Deo in se collata beneficia, ne ingratus moreretur secum expendit : *Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi ? tu magne Deus è campo ad regnum, è caesa ad folium, ex caula in aulam vocasti, pedem in sceptrum, petasum in diadema, sagum in purpuram commutasti. Quid retribuam Domino ? tu mihi vires dedisti in urfos & leones, auspicijs tuis gigantem inmanem prostravi, quid retribuam Domino ? tu me toties ex hostium insidijs, è Saulis manibus liberaisti, quid retribuam Domino ? An victimas arietum ? an divitias regni mei ? non, quia bonorum meorum non eges, tuus est enim orbis terræ. Ille tamen qui nullius eget, unum à nobis postulat, nempe cor nostrum : præbe fili mi cor tuum mihi, præbe mihi amorem tuum, hoc præcipio, diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Hoc præceptum David servavit, & cor suum ita Deo tradidit, ut omne dominium cordis sui in eum contulerit, hinc eum alloquitur Psal. 72. *Deus cordis mei ; non divitiarum, non regni, non exercituum, sed cordis mei.* Hoc David duxit donum egrégium & regium.

An. 1599. Philippus II. misit regi Nangasaci cor aureum, ut suum erga illum amo-

rem declararet, illumque ad orthodoxam fidem pertraheret ; quod munus adeo acceptum fuit regi barbaro, ut cor illud, cordi suo apprimens, idiomate suo exclamarit : *Maha santo scam ! maha santo scam !* id est ô quam gaudeo ! ad hoc munus totus raptus est, hoc corde Philippus totum sibi regem Nan agasaci vicit & devinxit ; non quod auro in escari posset, quoniam bonorum eorum istic non egent, sed quia cor monumentum & pignus amoris esse, probè teneret. Hoc & rex regum, & Deus cordis nostri rapit. Inter chartas quippe lusorias Dominus cordis est, *herten heer* qui ut omnia ad se trahat, eum tamen unum cor rapit, *Herten aes*, vincit & trahit ad se, in hoc signo vincit. Ita dilectus cum dilecta sua Lutgarde lusit ut perdendo vinceret, dederat illi gratiam curationum ; quam omnibus undique ad se concurrentibus deprecata, commutare maluit cum scientia & interpretatione psalmodum, quo ut spiritum in te percipere sensit, dixit Domino : quorsum attinet me idiotam & rudem monasterii scripturæ arcana nosse ? ait illi Dominus, quid igitur vis ? volo, inquit, cor tuum : & Dominus, quin ego potius cor tuum. Facta est autem ab eo die quædam permutatio cordium, ut Dominus cordis, ab eius corde raptus sit, & ad Lutgardem transferit. Quare si & tu Deum cordis in amorem tui rapere desideres, totum cor tuum in eum jacias, hoc unum is qui omnia donavit à te postulat.

Paulus Iovius refert non longè à Neapoli in Campania, legisse se hanc inscriptionem ænigmaticam :

Dimidium Sphæra, Sphæram cum principe Roma,

Postulat à nobis divinus conditor orbis.

Quod Iovio interprete nil aliud significat, quàm Deum cor nostrum sibi deprecere. Consimile anigma olim diabolus Fescæ theatro magno Antonio proposuit : cum enim in Mauri specie laqueis onustus ac retibus ad venationem festinaret, sanctus hic Abbas eum percunctatus est, quò tenderet ? ad venationem, inquit, dum ulterius sciscitaretur prædam quam indagaret ? respondit, lu-

nam

Psal. 115.

Psal. 23.

Luce. 10.

Perard, Dom
16. post Pent.

Surius in
vita. 16. l. un.

Fescæ thea-
trum amoris
c. 19.

nam dimidiam, solem (vel ut alij bovis oculum) & rotæ quartam partem. Quæ manifesto cor indicabant. Hoc cor humanum dispares omnino venatores sectantur, caro & spiritus, diabolus & Deus. Quando hanc arcem divus amor occupavit, statim dæmon classicum sonat, mundus & caro ad arma profilium; ubi demon occupavit, cælum, terram, morbos, bella, omnia Deus movet, ut sibi cor subdat, & ad has voces peccatorem compellat: *cor meum conturbatum est in me.* Ut quid hoc? ut revertatur ad Dominum *in toto corde.* Quo facto divus amor triumphat, vexilla explicat, ponendo signaculum super cor, vel ut alij vexillum. Hanc arcem cordis, legitimus Dominus cordis, sibi tradi postulat: *fili præbe mihi cor tuum,* quia pater dedit nobis suum cor, id est, Filiû & Spiritum sanctum, *dedit,* inquit D. Thomas, *Sp. ritum sanctum, id est COR & amorem suum, dedit filium, qui erat in ejus sinu, in visceribus patris.* Tot insuper divini amoris tela, quot in nos contulit beneficia: tot jacula quot vulnera: tot sagittas, quot spinas, quas è cruce quasi arcu jaculatur. Lorinus in Psal. 44. *Christus dici potest similis Cupidinis: nudus est denudans eximium amorem erga nos. Pro velamine oculorum, psimet sunt oculi excavati inediâ, lachrymis, verberibus, præterea sanguine, ex coronâ spineâ & spuis; quæ omnia demonstrant nimium, sed sine amentia, amorem.* Arcus ipsa crux est vel humana natura, cuius ut arcus areus brachia. In cruce autem quot tormenta, tot sagittas concipe charitatis. Hisce telis faucius exclamat August. *Sagittaveras tu COR nostrum charitate tua.* His faucia Terefa, cor suum ab amato & sibi raptum gaudebat; Etenim si beneficia sint furta, quæ *cor da rapiunt,* ut olim quidam accepto munere ab Agefilao testatus est, dicens: *furtum illud Agefilai est: causam rogatus, ita planè, inquit, quia mûnera corda rapiunt; profectò cor nostrum iam pridem suo ille sibi iure rapuit, cuius cor amore nostri transfixum est.* Non erat opus, Deum optimum esse ut amaretur, sufficiunt quæ contulit, absque eo quòd ipse est. Si verissimum fuisset mendacium omnium maximum, delirium Marchionisticum blasphemans Deum malum, adhuc diligen-

terius esset: sua de nobis benefacta merentur benevolentiam & gratiam, totque telis amoris cor percussum, etiam siliceum scintillas absistere faciet; imò totum exardescet ubi viderit quòd post omnia dederit & se. Servo Dei ferventissimo Antonio Martinio apparuit cupidineo habitu puer JESVS, arcu & pharetrâ armatus, inque suum cor jaculatus sagittas, negotians amorem plagis. Parû hoc, sed ut fictè apud Anacreontem, ita hic verè consumptis missilibus, seipso pro sagittâ usus, in amatum coniecit, ut sic cominus arcem cordis nostri expugnaret, ut omne obsequiû & amorem in eum conferamus.

§. II.

Quid sit iex toto corde Deum diligere.

S. Bernardus in Epistola responsoria ad quendam percontantem, quid à nobis Deus requirat? responder, *cor nostrum, nihil dignius producere potest, quàm ut ei restituat, à quo factum est; hoc ardentissimum sui desiderium Christus declaravit dum dixit: Ideo dedi homini cor ut in eo me Deum suum, qui ubique sum, & incomprehensibilis concluderet, & ut cogitando, in me esset delectatio sua.* Tum si quidem cor hominû Deo datur, quando omniscogitatio terminatur in eum, gyrat, & circumflectitur super eum, & nihil vult penitus possidere præter eum. Nec aliud dixerim cor dono dare, quàm ipsum captivare in obsequium eius, & ita voluntati eius ex toto supponere, ut nihil aliud velit: qui sic cor suum Domino dederit, cantabit melodicè, & dicet cum Propheta: *paratum psal. 107. cor meum Deo,* in prosperis & adversis. Hæc aliquando voces audite sunt B. Henrici Sufonis ordinis Prædicatorum, qui cum arderet amore divinæ sapientiæ, illa seipsam spectandam exhibuit, illique arriciens dixit: *præbe fili mi cor tuum mihi,* ille humi prostratus in has voces prorupit: ego toto corde, sensibus & animo, te inexhaustam omnium desiderabilium abyssum, ardentis cordis mei sinu complecter. Sed amabo, quid Deum toto corde complecti, quid ex toto

Psal. 37.

V. Cornel. Pron. 23. vers. 26.

Aug. l. 9. vnf. c. 2.

Hieremb. de arte volunt. ag. 339.

corde diligere, quid totum cor nostrum ei deferre est? Praxim modumque duæ germanæ sorores non solum carne sed & Religione SS. Gertrudis & Mechtildis tradiderunt. Audierat aliquando Mechtildis inter divinas laudes concini illud Davidis: *reges munera offerent*, & sic paucis sponsum suum compellat: Ecquid est ô dilecte cordis mei, quod tibi munus offeram, cum nihil suppetat, dignum majestate tuâ Respondit Christus: quinque modis præbebis mihi cor tuum, & longè gratissimum munus obtuleris. 1. illud mihi offeres velut arrham desponsationis cum omni fidelitate cordis tui, incessanter me deprecans ut igne amoris mei consumam quidquid per infidelitatem deliqueris, cuius olim hic typus fuit Levit. 16. *ignis autem in altari semper ardebit*, ubi Greg. *altare Dei* COR NO-

Greg. 1. 21.
mor. c. 7.

STRUM est, in quo iubetur ignis semper ardere: quia necesse est ex illo ad Dominum, charitatis flammam indefinenter ascendere. 2. Offeres velut muræculam aut monile amatorium, cum abnegatione omnium terrenarum voluptatum, quæ cor tuum occupare possent. 3. Offeres mihi cor tuum velut regium diadema, cum abnegatione omnis honoris, quem in hoc, vel etiam in futuro sæculo obtinere posses. 4. Offeres mihi cor tuum instar phialæ, ex qua ipse bibam meam dulcedinem. 5. Ut vas electum, in quo omne meum oblectamentum. Ita Mechtildim suam erudit Dominus, in cuius corde inscriptum fuisse legitur: *mallem mori quam minimâ noxâ à te ô bone Iesu separari*. Quod, quid est aliud, quam illum præ omnibus voluptatibus, honoribus, divitiis, solum Dominum cordis habere? quod est ex toto corde diligere.

E. 3. Gratia.
c. 7.

Psal. 24.

COR meum tanquam cera liquefcens. Haud aliter præoprabat S. Luthgardis animam liquefcere instar cæ ante conspectum Domini. Quorsum hoc? aptam rationem reddidit Richard. à S. Laur. *Anima mea liquefacta est per incendiû charitatis, parata videlicet instar metalli liquefacti decurrere in omnes modulos divinæ voluntatis*. Ut fiat conformis sigillo aut imagini illius qui finxit, sigillatim corda eorum. Ita Bonaventura refert S. Franciscum in se Christi imaginem expressisse, tanquam si ad ignis liquefactivam virtutem præambulam, sigillativa quædam esset impressio subsecuta. Ut qui hoc sigillum super cor suum gestant, aut corda sua estuderint in formam illam dilecti sui, jam toti in eum transformati exclamare possint: *Vivo ego jaw non ego, vivit verè in me Christus*. Quid enim, inquit Bernardus, tam cordium vita, quam Dominus meus Iesus Christus? Verissimè dictum est: cor & animus plus est ubi amat, quàm ubi animat. Scire vis ubi cor tuum est? vide ubi amor tuus est.

Pennequin
amour div.
P. 169.
Rich. à S.
Laur. 1. 4.

S. Bonav. in
vita Sancti
Franc. c. 13.

Gal. 2.
Bern. Serm.
75. in car. 1.

§. III.

Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Matt. 6.

RECTÈ Eusebius Emis. COR quod amat, in eo se figere solet, gulosi cor suum habent in patinis, ebriosi in poculis: vinum quippe & ebrietas auferunt cor. Avari in loculis, lascivi in scortis, ut disertè Hieronym. *Gulosus, inquit, cor habet in ventre, lascivus in lumbis, superbus in capite, avarus in pecunia*. Huius rei veritas prodigio non semel stabilita: Antonius de Padua dicturus orationem funebrem in morte usurarij, prothematè sibi delegit: *vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum* Matt. 6. Demortui tandem panegyrim hac terrificæ peroratione conclusit: *mortuus est hic dives, & sepultus est in inferno*. Feralis huius sententiæ veritatem queritis? arcam effringite, thesaurum ejus lustrate, illic cor ejus, corpore jam humato reperietis. Abjertunt ergo parentes & propinqui, & cor palpitans in medio numerorum conspexerunt.

Osee 4.
V. Cornel. c. 4
Prou. vers. 23

Affine refert Gabriel Inchimo conc. de munditia cordis, avarum quemdam repentina morte extinctum, cuius cadauer cum

cum amici se cari iussissent, ut constaret quo malo tam subitè oppressus fuisset, medici cor ejus minimè reperire potuerunt, amici interim ad arcam in qua thesauri ejus aservabantur, confugientes, cor illius illic repererunt ungues diaboli, qui in specie Draconis illud miserè discerpebat. Auari cor diabolus possidebat. Quod præclare de quovis scelerato docuit Gregorius, dicens: *Reprobi corda sua non habent, quia ea diabolus possidet. Quotiescumque ergo graviter delinquimus, cor nostrum nos non habemus. Quare* & Hieremias Iuda:eo populo graviter delinquenti improperans, ait: *Audi popule stulte & non habens cor. O viri opulenti! ô potentes sæculi! divitiæ si affluant, nolite cor apponere. Vbi Aug. admonet: certè vel hoc time, divitiæ si fluant, non vides quia sibi cor posueris & tu flues? Vt hinc à terrenis. quibus cor in puncto infilit, & totum celo patet avocemus, ut sursum corda habeamus, atque illic fixa sint corda, ubi vera sunt gaudia, veræ divitiæ, verus thesaurus, ubi fur non appropriat. Religiosissimus vir Ioannes de Zumarraga Minorita, primus Archiepiscopus Mexicanæ urbis, in Epistola ad sui ordinis congregationem habitam Tolosæ an. 1532. refert quòd in sola illa civitate Mexicana, cum diabolus illic à gentilibus cole-retur, quotannis plusquam viginti millia cordium puellorum & puellarum solita erant ipsi offerri. Quis hinc non ingemiscat, quis non exclamet cum Propheta: *post idola enim cor eorum gradiebatur.* Sed hoc magis deplorandum, inter Christianos etiamnum tot millia reperiri puorum ac puellarum, virorum & mulierum, qui cor suum demoni consecrare non verentur. Quot excordes sine corde ambulantes, quorum cor ad amasias avolvit, quorum cor reperietur inter centones *ouder de voddën.* Quid amantibus familiarius quàm amatam cor suum vocitare, *mon cœur:* illic, cor lascivi habitat in fetido scorto, in putida carne quam amat, cor sum cum amatæ corde unire satagit, ut sit cor unum & anima una. Audistis Guiscardum Palatinum à Tancredo principe Salernitano deprehensum in flagitio cum Sigis-*

munda filia sua, obruncatum fuisse, & excæctum pene adhuc spiranti cor, in aurea phiala filia submissum, quo illa conspècto quasi munere læta: sapienter, inquit, *cor aureum,* aureo pater tumulo donat. Et mox in lachrymas soluta, velut unionibus hoc cor perpluebat. Interim venenum hausit, & se in lectum reclinans, cor cordi apprimens in hoc animam suam exhalabat. Serò accurrente ac solante Tancredo, quem hoc unum rogavit, ut amasius & cor eius, uno tumulo, ubi thesaurus eius erat, secum componatur. O amentes amantes! alio nobis tumulo cor nostrum condendum est, nobiliori longè cordi, cor nostrum jungendum est. Nolitis ubi thesaurus integerrimæ cæli reginæ fuerit? hunc illa, quondam Brigittæ revelavit, quam sic affata est; *Verè dicere possum quòd sepul-* L. 2. Rev. l. 2. c. 21.
to filio meo, quasi duo corda, in uno sepulchro fuerint. Numquid non dicitur: ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum? sic in sepulchro filij mei semper cogitatio & cor meum versabatur. Pudorem nobis incutit cordatè amantium infania, quam Gallia Narbopensis spectavit. Sallianus potens dynasta ægrè In hist. Gall. Narb. ann. 1207. ferens alterum virum nobilem, Cabellanum dictum, uxorem suam deperire, statuit Cabellanum è medio tollere, sed atroci supplicio; hominem enim clam trucidat, & excæcto corde, eoquè in frustra conciso, illud assatum porrexit uxori suæ, quæ facinoris ignara, eo edulio avidè se refecit. Cui Sallianus: ô mulier sapuitne palato cibus ille quem tam avidè devorasti? ita sanè, inquit illa, nunquam lautius epulata sum. Ad hæc maritus, è vicino conclavi Cabellani caput delatum, ad pedes ejus abjecit; en, inquit, cuius cor intra viscera tua ingessisti, satiari adhuc si lubet sanguine & carne ejus. Ad quod immane spectaculû hæc vociferatione ædes cõplevit, perijisti amoris mei causâ Cabellane! non morieris inultus, cor vivum pro mortuo reddo, ut cum tecè vivere nequeâ, unâ moriar, atque inter has voces prolapsa præ infano amore expiravit. Non minorem tragediam Iulietta nobilis puella Veronensis excitavit, quæ amore Romei sibi cor confixit, ut videre est in

Greg. l. 2. in c. 2. l. 1. Reg.

Hier. c. 5.

Exech. 20.

Reyerlinck best. c. 592.

Morosophia, id est stulta sapientia Gasparis Ens. Nonne hi omnes excordes? & in amantum corpora corda migrarant? quid mirum eos esse ut Propheta queritur: *Sicut columba seducta; non habens* COR. Narrat Appianus Alexandrinus Iulium Cæsarem eo die quo in curia occisus fuit, de more fecisse, & apertâ victimâ, cor desideratum esse: augure super ea re de obitu Cæsaris viticinante, irrisit Iulius & aliam victimam admoveri iussit; sed & hæc corde caruit. Feliciori certè remigio avolarat cor illius Sacerdotis, qui ante aliquot annos Romæ obiit, tanta teneritudine in Christum passum ferri solitus, ut oculi & cor eius, cruci jugiter inhærerent a morte, dum nescio qua de causa cadaver à medicis apertum sine corde repertum fuit. ad hoc cunctis stupore defixis ac respectantibus, vnus eorum videt cor ad pedes Crucifixi quod in Oratorio defuncti erat: exclamantque omnes miraculum! miraculum! nempe eo conuolarat, vbi thesaurus erat. Compello vos, si omnium pectora scrutari contingeret, quot sine corde reperirentur? quorum corda avolassent ad popinas, ad pecunias, ad puellas. Vt aliquando avolavit cor Daudis ad Bethabeam: tunc iure illud usurpare poterat: *COR meum dereliquit me*. In quæ verba D. Greg. COR nostrum dereliquit nos; quando sic a concupiscentijs carnalibus vincimur; ut intentionem cordis in terrenis & spiritualibus ponamus. Quisquis is est, cum regio Propheta clamet: *COR mundum crea in me Deus, fiat cor meum immaculatū*, quod sponso virginum, qui pascitur inter lilia, dignum sit. Quale fuit illud quod Ludovicio XI. Galliarum regi oblatum est: qui cum prævalidas regni sui arcus lustraret, & tandem Tornacum diverteret, effusa est urbs in occursum regis, interque alia amoris ac venerationis testimonia, virginem obviam habuit specie præcellentem ac regiâ pompâ stipatam, agglomerante ex ordine civium agmine: hæsit Ludovicus in virginem defixus, cui puella, scemota pectorali, protulit *cor aureum*, quo aperto liliū promicabat, ac tum tandem sic regem affata: *illibatum se suum virginittatis florem re-*

gi Galliarum, cui Liliū regalis tessera est, in perpetuum devovere. Huius unius virginis exemplo nos omnes *cor caritate aureum*, virginittatis lilio, quasi illibati amoris flore redimitum, regi nostro offeramus.

§. IV.

Quorum cor longè a Deo.

Denique cor nostrum derelinquit nos, dum orationi intentos evagando destituit & ad exteriora longiùs avolat. Hoc sanctissimi viri aliquando questi sunt, hoc moniales inter clathros conclusa; cor suum longissimè avolasse queruntur, quod olim de se Bernardus: *Nihil est in me corde meo fugacius*. *Bern. lib. Cor meum, cor vanum, vagum & instabile. Med.c.9.* *sicut enim molendinum volociter volvitur, & nihil respuit, sed quidquid imponitur molit, si autem nihil apponitur, seipsum consumit, sic cor meum semper est in motu, & sicut molendinum, arena si imponitur exterminat, pix inquinat, palea occupat: sic cor meum cogitatio amara turbat, immunda maculat, vana inquietat & fatigat. Per multa dispergitur & huc illuc, quærit ubi requiescere possit, & nihil invenit, quod ei sufficiat, donec ad Deum revertatur; a cogitatione in cogitationem ducitur, & per varias occupationes & affectiones variatur, ut saltem varietate ipsarum rerum impleatur, quarum qualitate satiari non potest; cumq; ad se revertitur, & discutit quod cogitavit, nil reperit, quia importuna fuit cogitatio, quæ componit multa de nihilo. Sic deniq; decipit imaginatio, quam demonum format illusio. Imperat mihi Deus ut præbeam illi cor meum, & quia imperanti Deo non sum obediens & subditus, mihi sum rebellis & contrarius. At tandem concludit: *Idcirco plura machinatur cor meum uno momento, quam omnes homines perficere possent uno anno. Cum Deo non sum vincetus, & ideo in me ipso sum divisus*. Cor enim, corpore in sella quieto, lustrat exercitus hostium, pervagatur amœnitates nemorum, perambulat atria regum, & per spatia imaginaria quaquà patent, liberrimè expatiatur. In quos*

quos

Osee. 7.

Barry P. An-
cæ S. part. 2.Creg. l. 4. in
c. 9. l. 1. Reg.Psal. 50.
Psal. 118.Pise tom. 2.
in festo S.
Iosephi pag.
279.

Matth. 15.

quos illud rectè convenit : *Cor autem eorum longè est à me.* Quoties accidit unum aliquem sacris interessè , etiam operari , divinis laudibus concinendis occupari , genibus nixum in sella , in æde sacra confedere , de quo tamen meritò Christus queratur : *Populus hic labiis me honorat , cor autem eorum longè est à me.* Quod non minus ingeniosè quàm artificiosè pictor quidam ita oculis subjecit : Christum è cruce pendentem expresserat , & ut sit , parerga quadam , hinc nemora , illinc prædia , infernè civitatem aliàque appinxerat , propter crucem duo submisso poplite precabantur. Ex corde primi unica linea rectè in Christi latus ducebatur : ex corde alterius plures lineæ protendebantur , una quidem in campos ubi messis , venatus , agricultura occurrebat. Altera in prædium. Tertia in cellam vinariam descendebat , alia in culinam. Vna etiam in museû producebatur ad syngraphas , codicillos , nummarias tesseras , aliàsque literas lustandas. Hoc admiratus non modò Africani , sed totius orbis lumen & Ecclesiæ columen Aug. exclamat : *Tolerat Deus tot corda precantium , & diversas res cogitantium ; omitto dicere & noxias , omitto dicere aliquando perversas & inimicas Deo. Occurrat tritum illud :*

Ante Deû stantes , ne sitis CORDE vagantes ,

Si COR non orat , incassum lingua laborat.

Quare monet nos sanctissimus Antistes , ut cum Propheta cor nostrum quæramus : *Attendat unusquisque & videat quanta aguntur in corde humano ; quemadmodum ipsa plerumq; , orationes impediuntur vanis cogitationibus , ita ut vix stet cor ad Deum suum , & vult se tenere ut stet , & quod unmodo fugit à se , nec invenit cancellos , quibus se includat , aut obices quosdam , quibus retineat avolationes suas & vagas quosdam motus.* Vnde aiebat David : *Quoniam INVENI DOMINE COR MEVM , ut orarem ad te. Invenire se dicit cor suum , quasi soleret ab eo fugere , & ille sequi , quasi fugitivum , & non posset comprehendere , & clamare ad Dominum , quoniam cor meum dereliquit me.* In quo certè Davide major videri posset , beatissimus noster Aloysius , qui superiori , inter cætera interiori hominem spectantia percunctans : ecquid inter orandum , cogi-

tatione interdum , ad alias res abstraheretur ? respondit ingenuè : si cordis evagationes omnes alienæ , quæ sex illis mensibus unquam precantis , meditantis , conscientiam discutientis , mentem remorata essent , in unum cogerentur , eam omnem moram , spatium quo salutatio Angelica recitari posset , non æquaturam. Vnde quod fieri consuevit , singulorum conclavia indicis lustrentur , ut exploratum sit omnésne statis horis , precibus vacent : Aloysius quamdiu in religione vixit , numquam ad se quemquam inspiciendi gratiâ , venisse sensit. Quid mirum si cor non longè avolarit , cum sibi orationis tempore evenire distitaret , quod homini pro obseratis foribus stanti , qui neque ingredi possit , neque alio digredi velit. Hoc vel tacitè insinuando , omnem cordis evagationem præcludi , externis sensuû portis , in quo solertissimus erat , probè obseratis. Hoc tibi sollicitè agendum : *Omni custodia serva cor tuum , quia ab ipso vita procedit.* Optime cordi prospexit provida rerum natura , nam teste Plinio : *firmiter opertum est membrum in involucro , munitum costarum & pectoris muro , ut pateat præcipuam vitæ causam & originem esse.* Sed quantumvis à natura munitum sit , nimis multis undique telis impetitur & fauciatur , hæc causa tot esse mortuos à corde ; imò qui cæteris membris cataphracti & armati sunt , solo corde incrimnes & vulnerabiles comprobantur , talis Spadiates ille , de quo supra meminimus hanc à Deo gratiam acceperat , ut vulnerari in bello nullum eius membrum posset , solo corde excepto , quod ea propter singulari custodia in prælio obarmabat. Multi toto corpore cataphracti , inter septa religionis degunt , nulla objecta oculorum , aurium : linguam silentii claustris vallant , solum cor vulneri patet , & quandoque telis invidiæ , iræ , luxuriæ impetitur. Sed cor Deo fidum , cor sincerum omnia hæc tela ignea stygij tyranni retundit , in eum unum dumtaxat intentum , cui infinitis benevolentia illiis obstrictum est. Vt quod olim Oratio factum est , dum anno 1577. 29. Decemb. Bruxellis Gandavum cum fratre suo Nassovio ingressus , atque incredibili pompa

Aug. in Psal. 35.

Plin. l. 12. c. 37.

Noviss. schediastr. pag. 262.

Reg. 7.

H. ram 10 2 pag. 272

exceptus

exceptus esset, inter alia corde aureo ad-
 perto cum inscriptione *sinceritas* donatus
 est; ita & nos Deum cordis nostri sincero
 corde diligamus, ut dum *spiritus hos reget ar-
 tus*, nemo cor nostrum à charitate Christi
 valeat separare. Hunc sincerissimum amo-
 rem etiam post fata, in corde & corde lo-
 cutus est inclytus è Societate IESV Martyr,
 P. Rochus Gonzales: excoluerat ille summa
 cum opinione sanctitatis & labore indefes-
 so barbaras illas nationes, à quibus tandem
 totis cervicibus ferrum hausit & vità pro di-
 lecto posuit; sed quod in eo mereris, *fortis ut
 mors dilectio*, imò fortior: resecto quippe
 iam capite per ipsum cor eloqui auditus est,
 & clarà expeditaque voce abire in Dei lau-
 des: truncum erat corpus, ab eoque revulsum
 caput illud, quod fuerat officina altissimarum
 de Deo cogitationum, muta atque emortua
 conticescebat lingua; at cor ipsum minimè
 mutum & silens dilectum suum Iesum di-
 sertè loquebatur & ignes amoris quos olim
 sincero pectore foverat, etià post fata emit-
 tebat, imitatus illius amorem, cuius cor usq;
 in finem dilexit nos. Cuius cor ubi Dominus
 expirasset, apertum amorem satis declaravit,
 cui hoc unum inscriptum pius cōmētator legit

A morte superstes, amorem corde loquor.

Nec tibi cor tali respondet amor? quod *splē-
 didum cor & bonum*, est siquidem id omni
 argento purius, omni auro carius, omni
 adamante rarius. *Ideo viri cordati audite.* Ce-
 lebratur illud regij amoris pignus, quod Eli-
 sabetha regina Angliæ, Mariæ reginæ Scotiæ
 misitavit: Adamas erat in duas partes æqua-
 les divisus, cum promisso, quamprimum,
 quacumque circumventa necessitate semif-
 sem ad se missura esset, statim se eà visà auxi-
 lio ipsi advolaturam. Cui muneri ut quid
 condignum referret Maria, Adamantem
 cordis effigie sculptum, annuloque insertum
 Elisabethæ dono misit, adjunctis hisce Ge-
 orgij Buchanani versibus:

*Non me materies facit superbium,
 Quod ferro insuperabilis, quod igni,
 Non candor maculâ carens, nitoris
 Non lux perspicue, nec ars magistri
 Qui formam dedit hanc, datam loquaci
 Circumvestijt eleganter auro:*

*Sed quod cor Domina mea figurâ
 Tam certâ exprimo, pectore ut recluso,
 Cor si luminibus queat videri,
 Cor non lumina certius viderent.
 Sic constantia firma cordi utriusque,
 Sic candor maculâ carens, nitoris
 Sic lux perspicui, nihil doli intus
 Celans: omnia denique æqua præter
 Vnam duritiem. Dein secundus
 Hic gradus mihi sortis est faventis,
 Talem Heroida quod videre sperem,
 Qualem spes mihi nulla erat videndi,
 Antiqua Domina semel relicta.
 O si fors mihi saxit, urriusque
 Nestam ut corda adamantina cateuâ,
 Quam nec suspicio, æmulatione,
 Livore aut odium, aut senectâ solvat!
 Tam beatior omnibus lapillis,
 Tam sim clarior omnibus lapillis,
 Tam sim carior omnibus lapillis,
 Quam sim durior omnibus lapillis.*

Quis neget amatissime Iesu, cor tuum veri
 esse Adamantis? quod omnes omnium amantium
 amores, vel me solum amando, infinito an-
 tecellit intervallo? unde recens poëta lulit:

Qui nos sic Adamas, cor adamantis habes.

Experta huius amores & favores, contesta-
 tur B. Mechtildis, quæ mentis oculis abrepto
 spiritu pretiosissimum thesaurum conspexit ex
 lignis cedrinis, intus miro candore argenteis
 laminis inductum, in cuius medio cælestis
 sponsus conquelescebat. Aureo hic pessulo
 pandebatur. In hoc contemplando dum hæ-
 ret defixa, cælitus edocta est, hunc pretiosis-
 simum thesaurum esse, cor Domini Iesu.
 De quo ut non semel audita est referre, l. 2. gratia
 tanta cælestium bonorum copia in se pro-
 fluxit, ut si vel enumerare vellet, in volumē
 orbis maximū excreceret. Perspexerat illud
 pridem Doctor mellifluus, unde exclamare,
 nosque ad amorem huius præstantissimi
 cordis inflammare non dubitat: *Bonus the-
 saurus, inquit, bona margarita cor tuum bone
 Iesu, quam fosso agro corporis tui inveniemus.
 Quis hanc margaritam abijciat? quin potius da-
 bo omnia, omnes cogitationes, & affectus mentis
 commutabo, & comparabo illam mihi, iactans
 omnem cogitationem, in cor Domini mei Iesu.*
 In quo securus dormiam & requiescam.

EMBLE-

Psal. 32.

Jobber. de
 fortit. Christ.
 pag. 185.

Ecol. 30.

Job 34.

Florimond
 Remond, de
 orig. heres.
 l. 6. c. 16.

l. 2. gratia
 c. 29.

Barry La
 faveur de
 Iesus c. 5.
 devot. 8.

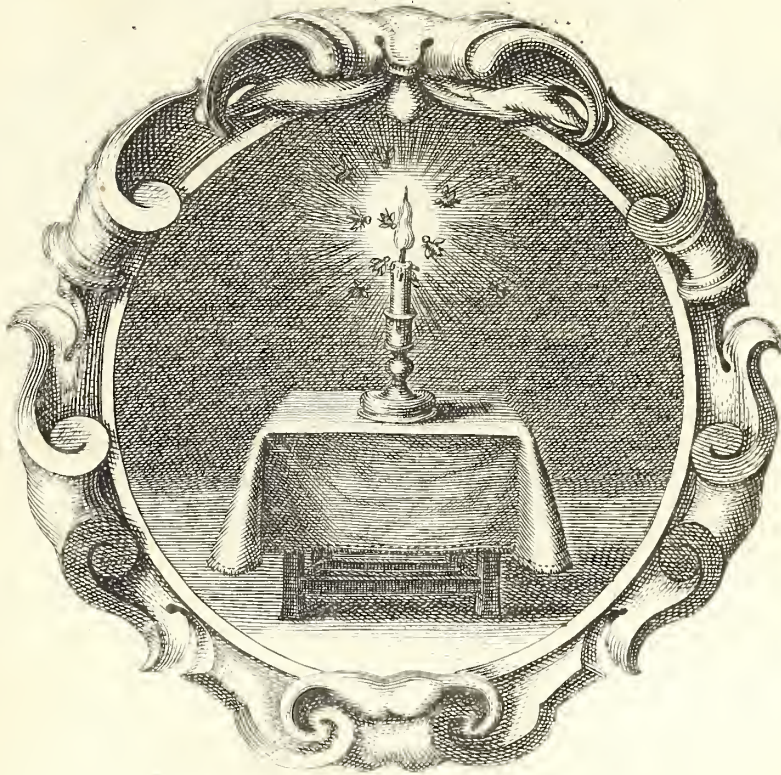
l. 2. gratia
 c. 16.

Bern. serm.
 2. de Pass. c. 3

V. Dom.
 Quinq. S. 2.

367.
EMBLEMA XLI.

A longè. Luc. 17.

TETIGISSE, PERISSE EST.

DOMINICA DECIMA-TERTIA

POST PENTECOSTEN.

Longè peccandi occasio fugienda est : ne culicum in morem lucernam circumvolitantium, præsens periculum incurramus.

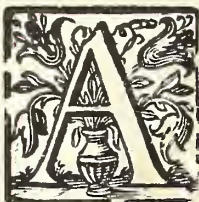
§. I. Qui amat periculum, in illo peribit. *Eccli. 3.*

§. II. Longè à periculis recedendum.

§. III. Peccandi occasiones rescindendæ.

DOMINICA DECIMATER TIA

POST PENTECOSTEN.

Steterunt à longè. Luc. 17.

U D I S T I S quandoque
Carolus Navarrae regem
ad morbum, quo miserè
constrictabatur, pellendum,
lintheo insutum, quod vino
adusto omnino intrinsectum
erat: cui dum candela, ut
filum abrumptatur, propius
admoventur, flammam concipit,
& Rex penitus ustulatur. Præsentiori
multò in discrimine omnes versamur:
etenim cujusque animus corporis,
hujusmodi velut lintheo insertus,
concupiscentiæ fomitem
quaquaversum diffusum circumfert,
ut vel levi manus, vel articuli
tactu, ignem concipiat: quo non
unus deflagravit,

Rapuitque in fomite flammam,

dum imprudens ad eam nimium
appropinquat. De Maria Stuarta
Scotiae regina referri solet, quod
& ad speciem illustre, & ad
exemplum efficax: eduxerat illa
secum, & in aula sua foverat
adolefcentem nobilem, quem
propter eximia naturæ dona
carum habebat in paucis. Is
sibi conscius de reginæ gratia
ac favore, nocte quadam illius
cubiculum subiit, suspenso
gradu tacitoque pede, ne
fortè evigilaret illa. Dum
lecto regio sit propinquior,
advertit ex eo pendere
reginæ manum, brachiumque
aliqua parte nudum. Et
modestè accedens, manumque
preñans, eam semel osculatus
est. Hic excusso sopore, seu
solo tactu seu etiam horrore
tam impudentis audaciæ,
exclamavit ilico regina: irrep-
sisse in cubile unum
aliquem. Ad regias voces,
excitati vigiles irruunt in
conclave, & subito impetu
missellum adolescentem
tranfodiunt, solo exanimem
internunt; & nudam ma-

num tetigisse, perisse fuit. Quot
juvenes, quot proci puellarem
manum tangunt, & mentem
perdunt, culicibus per similes,
qui circum candelam volitant,
& splendorem ejus admirantes,
dum propius ac propius
accedunt, tandem alas, seque
ipsi comburunt: nam flammam
tetigisse perisse est. Haud
aliter adolescentes qui nictus,
nutus, occurfationes, colloquia
cum ea habere consuevère,
cujus formam ambiunt, ii
profectò ardentem cereum
circumvolitant, & ut Poëta
canit:

Cupiuntque suum reperire periculum.

Ovid. Metam. lib. 8.

§. I.

Qui amat periculum in illo peribit.

Eccli. 3.

F RANCISCUS de Sales Genevensis
antistes, elegantem similitudinem
adducit inter hominem peccata
quidem averfantem, sed non
satis pericula declinantem:
ait enim quosdam abstinere à
peccatis quemadmodum ægri à
melonibus, aliisque crudioribus
fructibus, quos ut medicus
sub certa morte interdixit,
nequeunt tamen sibi temperare,
quin eos manu teneant &
odorentur; quo fit, ut dum
saliva moveretur, ab odore
nonnumquam ad saporem
procedant.

Sales præf. spirit. parr. 1. c. 7.

Genesis 2. posuit Deus lignum in
medio paradisi, cujus fructum
sub mortis interminatione
delibare nefas; utque omnem
occasionem præcinderet, posuit
eam in medio paradisi aliis
arboribus abditam, ne, ut
rectè Procopius, dum frequenter
eam cernerent, quasi quibusdam
irritamentis illecti, in datam
legem committerent, & manifestum
exigium

Nyss. Dom. 12. post. Pent. dist. 3.

Virg. l. 1. Æneid.

Cassian. aule. 3. tom. 4.

exitium incurrerent. Quod ut induceret, suggererat malignus spiritus, arborem hanc Eva attentius contempleretur, fructum videre minimè vetitum esse: *Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile.* Tum persuasit, non morituram, si legeret fructum, ac manu gestaret, odorem exploraret. *Tulit de fructu illius.* O Eva! tetigisse, perisse est. Mox enim sequitur; *comedit, & ecce omnes morimur.* Ita dum suo temerè appropinquat periculo, & se & suos perdidit. Eiusmodi suggestiones cacodæmonis, complures in certam perniciem, quasi culices, inardentem cereum quotidie inducere solent: dum ut indubitatum habetur, in familiari consuetudine, primum nil periculi honesto cuipiam juveni imminere, si in ingenuam puellam, oculos conjiciat, si perhumaniter saluter, si iterum iterumque eam conveniat, prolixiores cum eâ sermones misceat. Tum prensare manum quid ibi mali? osculum figere, quid ibi peccati? & tandem, *tulit de fructu illius*, tulit fructum virginitatis & periit. Unde scitè recens Poëta:

*Post visum, risum: post risum venit ad usum;
Post usum, tactum; post tactum venit ad actum,
Post actum, factum: post factum poenitet actum.*

Ita scintilla quæ in fomitem decidit, ilicò in favillam erumpit. Testis Ambrosius, qui lib. 2. de Pœnit. cap. 8. causam perquirens, qui fieri potuerit ut innocens anima fœdissimè lapsa sit, occurrit: *Fortè adolescentula capta sit occasione, quæ delictorum FOMITES sunt.* Hinc castam fœminam flammam incurrisse, turpis Poëta decantat:

*Castâ, nec antiquis cedens Levina Sabinis,
Et quamvis terrico tristior illa viro:
Dum modò Lucrino, modò se permittit Averno,
Et dum Bajanis sæpè fovetur aquis,
Incidit in flammâ, juvenemq; secuta, relicto
Conjuge, Penelope venit, abit Helene.*

Scintilla, inquit Hieronymus, res parva est, & pœne dum cernitur, non videtur; sed si fomitem comprehenderit, & nutrimenta sui, quamvis parvus ignis invenerit, mœnia, urbes, latissimos saltus, regionèsq; consumit. Paruit in primariâ urbe Cypri Nicosia à Multapho

expugnata: ubi tota classis, fomite à puellâ pulveri bellico admoto, omnibus gazis ac hominibus haustis, fœdè lacerata est, ut refert Favianus noster. Non semel, teste Ambrosio, puella ignibus fomitem suppeditavit: hic enim verò lib. 2. de Pœnit. cap. 8. causam perquirens, qui fieri potuerit ut innocua anima fœdissimè lapsa sit, hanc adinvenit: *Fortè adolescentula capta sit occasione, quæ delictorum FOMITES sunt.* Quis turrim aut caveam pulvere nitrico instruatam, quis officinas stuppâ, quis horrea stramine aut fœno oppleta, quis candelâ, aut fomite incenso tuò ingredia-tur? hæc perhorrescimus, & incendium animæ; cælestium opum deflagrationem non formidamus. Cautè Job stipulam sic: *Job 6. 3. cam hominem vocitavit, talemque se Martinianus dictavit, qui per mare fœminam fugit, ut supra diximus, hoc unum inclamando:*

Nec tantum est stipulam rapidam committere flammâ, Nazianz. Nec bene cum solo clauditur agna lupo.

Stupam se Jacobus ille serò agnovit, qui postquam anachoretam quadraginta omnino annos egisset, à fœminâ triumphatur, è quâ cacodæmonia ejecerat: huic infelix primò pudorem, mox vitam extorsit. Quare quantumvis sanctus ac solidus tibi videare, quantumvis cilicio proloricâ munitus ab his edoctus, flammam fuge. Aliàs erit fortitudo vestra ut favilla stupæ, & opus vestrum quasi scintilla: & succedet utrumque simul, & nò erit qui exstinguat.

Talis fortitudo Sampsonis, cujus exitium graphicè depinxit Ambrosius: *Sampson validus & fortis leonem suffocavit, sed amorem suum suffocare non potuit: vincula solvit hostium, sed suorum non solvit nexus cupiditatum; messes incendit alienas & unius ipse mulieris accensus igniculo, messes sua virtutis amisit.* De quo ille:

Leonem non potuit, potuit superare leonem:

Quem fera non potuit vincere, vicit hera. Quantumvis invictum & infractum fœmina enervat. Milo Crotoniates tanti roboris, ut nemo pomum pugno extorque-re valetet. Tentavit id quoque imbellis, quam deperibat muliercula, quæ facili

Strada pro-lusion A-cad. lib. 2. Prælus. 3.

Job 6. 3. Surinus 13. Febr.

Surinus in vita 28. 177.

Amb. 1. 2. de pœnit.

Mart. l. i.

hieron. l. 3. Epist. ad abat.

ne, otio id effecit. Ex quo concludit Aelianus, perspicuum est Milonem corpore plusquam virum, animo plusquam fœminam, extitisse, taleque redduntur viri, ubi fœminis appropinquant. Talis fortitudo Davidis, talis soliditas Salomonis fuit. Ferreus sis, cum mulier magnes sit, flecteris, attraheis; sic Simon Magus ab Helenâ, sic Montanus à Priscâ, Donatus à Luciliâ, Elpidius ab Agapiâ, alius ab aliâ, nescio quo magnetico lenocinio attractus, à soliditate virtutum, à rectitudine fidei turpissimè descivit, ostenditque eventus verissimè illud Sapiētis: *Mulieres apostatare faciunt sapiētes.* In quo genere viti fortissimi casum acerbissimum S. Macarius commemorat, qui tempore persecutionis corpus suum tyranno excarnificandum tradidit, in equuleo distentus, inter ardentis faces infractum animum servavit. Inde in carcerem retruso Christianæ pietatis officium mulier ultrò impendit, quicum familiari jam consuetudine contracta, rigor omnis in eam mollitiem degeneravit, ut stuprum inferre non dubitavit. Ejusmodi plures fortissimos Christi athletas fœminæ succubuisse, disertè queritur Cyprianus: qui post confessionum victoriarumque, calcata certamina, post magnalia & signa mirabilia, noscuntur in his omnibus naufragasse, cum volunt in navi fragili navigare. Ac tandem Epiphonematis loco subjungit: *Quantos leones domuit una infirmitas delicata?* Exemplo sit lapsus ille viri magni, quem ut alios omittam, ætate suâ accidisse refert Thomas Cantipratanus magni Thomæ cōdiscipulus; is cum canonicatum præpium, in curam animarum converteret, ut eas Deo lucrificeret; septuagenariam virginem, quæ cilicium ejus lavare solebat, deperire cœpit, & opportunitate pelletsus, vitiavit. Quo scelere admisso, illa quidem pœnitens resipuit; at ille infixus limo profundi, miserè perijt. Et erit qui rigori, qui virtuti suæ, qui animi robori confidat? D. Augustinus sic omnes terret: *Experto crede, coram Deo non mentior: cedros Libani, duces gregum, sub hâc peste cecidisse reperi; de quorum*

casu non magis suspicabar, quàm Hieronymi vel Ambrosii. Hæc dum audimus, nihil nobis ab hâc peste periculi, nihil discriminis impendere existimabimus? si fragili aut tui nosâ cymbâ turbidum mare trajicere tentemus? *Nimiùm præcepit est, qui transire contendit, ubi alium conspexit cecidisse.* Profectò ut duces gregum prudentiâ, cedros Libani constantiâ, ut invictissimos martyres Christianâ fortitudine, Doctores Ecclesiæ scientiâ antecellas, si igni appropinques, dissolveris: hæc S. Iudori doctrina est: *Ante ignem consistens, etiamsi ferreus sis, aliquando dissolveris; proximus periculo, diu tutus non erit. Tu verò adolescens cereus in vitium flecti, vosque amatores mundi, quos Paulus molles appellat, sicut fluit cera à facie ignis, ita dissuere ac colliquescere posse non existimatis.*

Marius Regulus Dux Romanorum, victor ac triūphabundus urbem ingressus, voluit effigiem sui ex cerâ effingi, & ad faces, undique collucentes propius collocari, quarum ardore cerea hæc statua sensim colliquata est. Quò propius ac propius ceram igni admoveris, hoc ocyùs colliquescit. Est qui ex candidâ cerâ elegantem virgunculam efformatam igni applicavit, & derepentè imago virginis in nihilum redacta est. Ad eum planè modum Angelici juvenes, integerrimæ virgines occasione expositæ, quasi igni admoræ, in deterrima monstra resoluti sunt.

§. II.

Longè à periculis recedendum.

Sidepra, si calida febris, si pestis ædes invaserit, quàm studiosè domum, cubiculum, hominem correptum devitamus, quàm longè, quàm procul à contagione abesse conamur. Doctores Ecclesiæ, animarum medici, alios nobis morbos, calidissimas febres multò cautiùs declinandas describunt. Bernardus imprimis peccatum fœdissimam lepram compellare non dubitavit. Idem Doctor de interiori domo. cap. 29. *Hæc pestis, libidinis,*

Aelian. l. 2. variar. hist.

Sales praxi spir. p. 3. cap. 6.

Aretin. part. 6. pag. 588.

Ecc. 19.

Cyp. de sing. cler.

S. Iud. lib. 2. solit.

1. Cor. 6. Psal. 67.

Barry. Par. nœe sainte part. 4. pag. 92.

Cyp. de sing. cler.

Cantip. lib. 2. apum c. 30. S. 47.

Bern. ferm. de Refurr.

nis, èd ad nocendum proclivior, quò ad repellendum difficilior. Subtiliter intrat & mentem occupat, & nisi subitò repellatur, allicit & incendit. Quantumvis maritus uxorem, proles parentem, frater sororem, procus sponsam perditè amet & depereat, si quempiam eorum pestilens vitus invaserit, ni unà perire velit, longè fugiat necessum est. Quod pessimus Poëta optimè monuit in remedio amoris lib. 2.

*Si quis amas, nec vis: facito contagia, vites,
Hec etiam pecori, sapè nocere solent.*

Facito commercia vites, facito consortia vites, & colloquia cum iis, qui scèrentem ac pestilentem animam afflant. Quod ad vitia mentis rectè traduci voluit Seneca: *Sumuntur enim à conversationibus mores: & ut quædam in contactos corporis vitia transiunt, ita animus mala sua proximis tradit.* Aliter inter spirituales medicos, clarissimus Doctor Ambrosius, varias animi febres omninò calidas ac malignas recenset, dicens: *Febris nostra libido est, èd quòd ignita sunt cupiditates, febris nostra luxuria est: febris nostra ambitio est. Febris nostra invidia est, &c.* Hisce calidissimis febribus non unus, aut una, lecto tenetur: cujus consortium, colloquium, consuetudinem omnem, studiosè devitabis, si animæ perniciem, si integritatis laniam incurere reformides.

Leo senio confectus, cum sibi cibum venari nequireret, statuit penes se dolo vitæ quærere. Itaque in antrum quoddam se recepit, ibique morbum simulans, decubuit. Animantes verò, cum in eum locum officii gratiâ se conferrent, correptas ilicò, ille devorabat. Has technas vulpes edocta, ad eum se quoque contulit, ne int' humana Regi suo videretur, sed foris à longè stans, sciscitabatur: qui se haberet? Leoni respondenti, malè omninò secum agi, causamque roganti cur pedem non inferret, graviter se audire, propiùs accederet, nil contagionis verendum; subjecit vulpes: unum me terret, quòd omnia vestigia antrosum, & nulla retrorsum aspiciam. Quo sanè apolo-gò docuit nos, loca ac contuetudi-

nem eorum cavendam, qui in periculum prælens, in discrimen & crimen suos inducunt. Unde rectè monet parœmia: procul à Jove, procul à fulmine, easque orbis plagas fugiendas, ubi plagæ cadunt. Rem breviter describit Horatius:

*Olim quod vulpes egrotò caula leoni
Respondit, referam: quia me vestigia terrent
Omnia se adversum spectantia, nulla retrorsum.*

O quot hodiernâ die leones ac lupæ decumbunt; quorum febris, teste Ambrosio, libido est. Talis illa lupa exstitit quæ Andream Moguerium Dominicanum, simulata corporis ægitudine, sed vera animi, observantibus ex insidiis inimicis, ad flagitium pellexit; is cum se expediendi viam non inveniret, dixit se reliquiarum religione teneri, velle se eas socio tradere; quem dum advocari permittit, ejus præsentia jam securus, pellici valedixit.

Talis illa quæ Claudii Aqua vivæ, talis illa, quæ Oliverii Manaræi, & famam, & integritatem dilaniare satagebat. Utque alias omittam, talis illa nobilis adolescentula, quæ dum nostrum arderet, corporis ad extremam valetudinem simulans, hominem per speciem arcane confessionis excipiendæ jubet advocari. Presentem interminata est ni pareat, sublato clamore ut violatorem se accusaturam. Quid faceret, sitim causatur, & comiter, quasi se ad scelus componens, ab haultu auspicari placuit, dum famuli, dum una mater subintrat, blandè sermonem cum illis miscet, & filiam meliusculè constitutam, & confessioni, ut in hoc tanto æstu laboriosæ, super sedendum esse, itaque decessit. Quis jam miretur, ut omnis peccandi occasio tollatur, severam adèd locietatem, ne suos solos cum solâ destituat.

Sanciverat Jgnatius ne nostri matronas incomitari, aut adire aut alloqui auderent, eam legem, cum bonus senex supinâ violasset simplicitate, sanctus Jgnatius coactis in unum septè aut octo patribus, hominem productum in medium tamdiu flagellis in se animadvertere jussit,

P. Rho exempla virtutum, pag. 738.

Pag. 744.

Pag. 743.

Rhopag. 410.

Sen. lib. 3. de irâ c. 8.

Pam. me. 173.

Sen. form. de Resurr.

donec à quinquagesimo singuli unum psalmum recitassent. Nec sine causa ea cautio adhibetur, quæ si ubique vigeret, non tot hoc feralt igne corripentur; nam ut rectè Philosophus: *omnia nobis mala solitudo persuadet*, Luculentius hinc Angelici doctoris testimonium est, qui consuetudinem Religiosorum de socio secum retinendo adeò collaudavit, ut eum dicere solitum ferant: *Monachum solum, esse demonum solitarium*. Quod ejusdem vénéralis ordinis beatus Antistes verissimum comprobavit, dum hæc palam fassus est: quàm vera sit hæc sententia *va soli* Eccl. 4. ego novi, qui 30. annis & eo amplius vices Episcopi in diversis provinciis & diocesisibus habui, qui in hoc articulo quo Religiosi vel soli vadunt in viis, vel soli manent in curiis, horrenda mala, horrenda scandala, horrenda pericula frequenter audivi, quæ nunquam sustinissent adjungto socio, vel fecissent. Plura in hanc rem Nigron. reg. 43. nu. 15. & 26. *nam maxima pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat*. Compello vos conjugatos, si soli cum aliena, an quandoque non occasio ad flagitium invitet. Uxor Putiphari, infamis lupa, speciosum sed & integerrimum Josephum deperibat, & nisi hic fugam cogitasset, actum erat. Quam historiam dum pictor in tabulâ expressisset, hoc morale documentum subjecit: *plures est inuenire tales dominas, quàm tales servos*. Quoties accidit, ut ancillam cum famulo, solam cum solo, domi relinquant? Quoties materfam. se cubitum recipit, & ancillam filium potum, concubiâ nocte reducem operiri jubet, quoties finis filiam clauso ostio cum præco confabulari: toties columbam accipitri, ovem lupo committis.

Cyprianus de singularitate cleri: *nunquam securus cum thesauro latro tenetur inclusus, nec intra eandem caveam habitans cum lupo, turus est agnus*. Ligata sit aut libera, ancilla sit aut hera, dives an paupercula; occasio furem facit, adulterium facit, sacrilegium facit. Ex omni ligno etiam curvo Diabolus telum facit. Abbas qui-

dam omnes ancillas & lotrices monasterii septis amoverat, non sine incommodo Monachorum ut illi querebantur, distantes ut si quæ ab his sinistra suspicio otiri potuisset, vetulas substitueret, à quibus nil timendum. Abbas quo & in his contagionis malum serpere posse suis demonstraret, hoc stratagemate usus est: in cœnam, carnem probè salitam apposuit, potu utcumque modico adhibito, atque ita si cubitum concessere. Dum noctu fortè à matutinis decantatis, siti urgente, nec usquam quidem frigida reperta, è limoso stagno turbidam potare coacti sunt; quod ut abbas ex insidiis observarat, postero mane hæc pauca ad suos verba habuit: dum sitis urget, etiam turbida bibitur. Ita nec à vetulis satis cautum fore; quare omnem occasionem longè semovendam statuit.

Sed erat, qui in hac parte nos nimium Religiosos rati, opponere audeant; quid mali sit agere cum fœmina? quid periculi pedissequam, ancillam soli cohabitare? viros sanctos hinc ansam præbuisset, nec has ut occasiones vicinas declinasse. Hoc olim sibi Cyprianus objectum scribit: *sed ajunt si de hac conjunctione (cum altero sexu) Clerici denotantur, notandi sunt etiam sancti plerique nobiscum. Sicut Helias qui mansit apud viduam: sive Apostoli, qui mulieres secum comites circumducebant: ut Ioannes, qui matrem Domini assumpsit, eodem Domino delegante; aut ipse dominus, cui de suis facultatibus alimenta præstabant aliqua mulieris religiosa, cui etiam Martha ministrabat ad mensam*. Maria verò assiduò ab ore ejus pendeat. Athanasius in persecutione Ariana se abdidit in ædes cujusdam filix devotæ, quæ miraculum pulchritudinis habebatur; Chrysostomus summam consuetudinem inierat cum Olympia, S. Paulus cum Tecla; Petrus cum Petronilla, spiritali ejus filia, ut Baronius ait. Hieronymus cum Paula, Eustochio abisque marronis Romanis, ad quas non unas literas destinavit; ut Ioannes ad electâ nobilem filiam, Franciscus de Sales plurimas & quàm miliare ad varias. Hæc illi; audite nunc responsum Carthaginienſis Præsulis:

Seneca Ep.
25.

Nigron. reg.
43. n. 21.

Cantip. l. 2.
Alym. s. 1.

Senec.

Cyp. de sing.
cleric.

Sozomenus
l. 5. c. 6.

Præsulis: *Callidi argumentatores, & jurispe-
riti fallaces. Revera magni homines, qui se com-
parant sanctis, & eximia conversatio nostra,
qua Prophetis vel Apostolis videatur aequalis.
Video planè sic apud vos calcari avaritiam, sic-
ut Apostoli propria cuncta dimiserunt; video
crapulam & ebrietatem sic vestris conviviis ab-
esse &c. Ac tandem concludit: qualem ad
viduam habuit Helias introitum, cui fames de-
dit hospitium? quisquis es, qui te vis Helia de com-
moratione vidua vocari discipulum, prius soli-
tudinis afflictiones, & quadraginta dierum to-
lera jejunii exitum. Vos verò cupediis di-
stenti, vino madidi, imò deliciis enutriti,
certissimum illud Bernardi pronunciatum
accipite: habitare cum femina, & non co-
gnoscere feminam, plus est quàm mortuum ad-
vitam suscitare. Quod minus est non potes, quod
majus est vis? ollam ignitis carbonibus
impositam non effervere, non ebullire,
non humanæ, sed altioris potentia est. Sic
Chrylostomus divinæ virtuti adscribit, ju-
venem inter illecebras carnis inviolatum
transire: non tam admirabile, inquit, tres pue-
ros in fornace Babylonis manere illæsos, ut ad-
mirabile & rarum, quod admirabilis ille juve-
nis retinetur vestimentis à polluta illa & lasciva,
nec illi cedit. Quæ admiranda cum nemo si-
bi præsumere audeat, hæc naturalis via
suppetit; si olla ferveat, si ebulliat, ab igne
longiùs remove aut ligna subtrahæ, id est,
occasiones rescinde.*

§. III.

Peccandi occasiones rescindendæ.

Guilielmus dux Normandiæ, dum in
Angliam cum suis trajecisset, omni-
bus navibus ignem injici jussit, ne qua an-
sa redeundi esset. Idem stratagemata securus
Ferdinandus Cortesius cum suis exposu-
isset in nova Hispania: ita nobis remoræ à
portu salutis rescindendæ, occasio omnis re-
meandi ad vetera flagitia generosè præ-
scindenda est. Hoc servator noster præ-
cepisse videtur: si oculus, aut pes, aut ma-
nus, scandalizet te; absconde eam & projice abs-
te; ubi Chrylostomus imprimis per dexte-

rum oculum, & manum; accipit mulie-
rem amicam, quæ aspectu, vel voce, vel
gestu, ad libidinem instigat. Augustinus
intelligit amicum vel necessarium; Hila-
rius, Athanasius, & alii accipiunt paren-
tes & propinquos, quorum consuetudo &
confortium rescandum, si ad peccatum
invitent, ut multis hîc Cornel.

Ancillam in officinâ habes industriam,
gnaram; in omnibus tibi ad manum est, &
quasi dextera tua; famulo, filio, imò
hero familiarior esse animadvertitur, ab-
scinde eam, ejice ancillam. Imitare hîc Reve-
rendissimum Antistitem, Groppertum qui
cùm Bonnæ per diem comperisset ancil-
lam, in cubili lectum suum sternentem,
ancillam cubiculo, & unâ lectum per fe-
nestram in plateam deturbavit. Ejice &
tu ancillam, ejice pedissequam, omnem
peccandi occasionem rescinde; ne pereas:
Quid enim, ut rectè monet Hieronymus, ti-
bi necesse est in ea versari domo, in qua necesse
habeas quotidie aut perire aut vincere? quis
unquam mortalium apud viperam securus som-
nos capit? quæ etsi non percutiat, certè sollicitat.
Hac quotidianâ luctâ, ut se expediret, pro-
cul urbem ac omnes matronas Romanas
fugiens, inter feras ac lustra vitam egit.
Unde à Vigilantio reprehensus, quasi iners
miles stationem desereret, quærenti cur in-
eremum confugisset? Respondit: *Ve te non
audiam, ut tuo furore non movear, ut tua bella
non patiar. Ne me capiat oculus meretricis: re-
spondebis hoc non est pugnare, sed fugere; fateor
imbecillitatem meam, nolo spe pugnare victoria,
ne perdam aliquando victoriam.*

Christus zelo accensus pro modo Dei,
templum ingressus mensas nummulario-
rum evertit, columbas verò & oves è tem-
plo asportari jussit, quæ tamen servire po-
terant sacrificiis, dicens: *auferite ista hinc.*
Cardinalis Toletus hanc rationem addu-
cit: *Prudenter Christus hominibus ejectis, oves
eorum & boves etiam ejecit, ne redeundi relicta
videretur occasio: tunc enim malo subveni-
tur perfectè, quando etiam mali occasio am-
putatur.* Accedat quis millies ad confes-
sionem cum dolore, cum lachrymis, si
occasionem non rescindat, si domi malum
foveat,

*Aug. l. i. de
serm. Dom.
in monte.*

*Raderus in
vita Canisii
l. i. Tylingem:
parad pag.
184.*

*Hieronymus
Ep. 47.*

Cyp. ibid.

*tern. Serm.
5. in Cant.*

*hrysof.
om. 44.
Gen.*

*Beri polit.
c. 17.*

*l. 5. &
Marc. 9.*

*Cyp. hom.
c.*

foveat, si ancillam, si concubinam non ejiciat, si nudas picturas, si libros impuros ex oculis tollere, & auferre illa hinc detrectet, si à colloquio cum tali, cui consuevit, non desistat, omnis absolutionis incapax est, nec talis sincerè dolet, aut resipiscere statuit.

Præcipuum argumentum, quod adfert Tostatus, Salomonem damnatum, nec verè pœnituisse, ex 4. Reg. 23. desumit: *excelsa quoque destruxit Rex Josias, quæ erexerat Salomon; quem si pœnituisset, inquit, delevisset omnia templa, & altaria, quæ extruxerat; unde concludit: non pœnitent aliquem verè, cum permanet in peccato, nec aliquis verè dolet de fornicatione, dum tenet concubinam in domo.* Quare hæc communis doctorum sententia est, facile 100. auctorum, inquit Sanchez, non absolvendum, qui occasionem proximam vitare neglexerit. Nam, ut ait D. Thomas: *Qui vult causam ex qua necessariò vel regulariter sequitur effectus, cupit virtualiter effectum.* Constat ex cap. Legatur 24. quæst. 2. ubi Gelasius Papa admonet Faustum: *absolvendos non esse qui in errore & occasione peccandi suâ culpâ immergi sunt.* Quod ipsum confirmat Aug. *satisfactio pœnitentiæ, est peccatorum causas excindere.* Quod quamdiu facere detrectant, amdiu manifesto in scelere versantur, & animæ suæ ruinam incurrunt. Eo ipso enim quo quis se periculo propinquo peccandi exponit, etsi actu exteriori peccatum non compleat, jam peccatum mortale admisit. quoddam manifesto periculo se exposuerit, Dei amicitiam ejusque gratiam amittendi. Unde ex communi peccat mortaliter: uti enim qui se exponit periculo amittendi vitam, temere & sine ratione ædes infectas

adeundo, tenuem glaciem scandendo, cum leonibus ludendo, &c. is vitam suam vilipendere dicitur, ita & Deum & animam is vilipendit ac contemnit.

Sed avidos hinc omnes cognoscendi video quandonam, & quod periculum aut occasio propinqua censenda sit, quam sub mortali quisque vitare teneatur? an sub mortali teneatur quis abstinere à legendis impuris auctoribus, aut etiam heterodoxis, à contuendis nudis tabulis? &c. Lud. Lopez hanc *questionem perplexam appellat.* Navarrus in summa c. 3. n. 10. dicit: *se malle ab aliis hanc resolutionem audire, quia nemo quem vidi id pro dignitate desinit, & sufficiens ejus determinatio est difficilis.*

Cardinalis Lugo sic statuit: Periculum propinquum ex suo genere tale est, ut frequenter homines similis conditionis ad mortale inducat, vel experienciâ constat, in hoc homine talem effectum habere, sic ut fere semper in novum peccatum inducat, qui ipsius magni Gregorii sensus fuisse videtur, qui occasionem proximam sic definit: *quâ non possumus, vel certè non possumus sine difficultate uti, absque peccato.* Occasio remota, quæ talis non est, sic dicta, quoddam non ita videatur conjuncta cum peccato, sed major libertas mediet. Sic periculum remotum censerî posset, transire per plateam in qua ædes aliquot infectæ; propinquum, ædes, cubiculum ingredi, ubi æger decumbit. Remotum, parva febris, propinquum, assidua. Quibus positis ut tandem finem imponam, illud Senecæ altè inbibamus: *quantum possumus nos à lubrico recedamus, in sicco quoque parum fortiter stamus.*

Lugo de pœnit. disp. 14. sec. 10.

Greg. in negotiis pœnit. disp.

Seneca Epist. 116.

D. Tho. 1. 2. q. 6.

Aug. 1. de dogmate Eccl. c. 54.

EMBLE.

EMBLEMA XLII.

375

Nolite solliciti esse, dicentes: quid manducabimus? Matt. 6.

— VNICE

SECVRVS. *Horat. l. 1. carm. ode 26.*

DOMINICA DECIMA - QVARTA POST PENTECOSTEN.

De fiducia in Deum: omnem sollicitudinem conjicientes in eum, quia ipsi est cura de nobis, argumento sumpto à volatilibus, quorum implumes pullos, etiam nido subductos, mater non destituit.

§. I. *Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cœlestis pascit ea.*

§. II. *Variis sacrarum literarum testimoniis, Dei providentia comprobatur.*

§. III. *Nolite ergo solliciti esse, dicentes: quid manducabimus?*

§. IV. *Exempla eorum, in quibus singularis Dei providentia, in summa rerum humanarum penuria eluxit.*

DOMINICA DECIMA-QUARTA

POST PENTECOSTEN.

Nolite solliciti esse, dicentes: quid manducabimus? Matth. 6.

EXERCITUM sexcē-
torum millium viro-
rum, in locū deser-
tum, in sterile erice-
rum, deductum: il-
licque per totos qua-
draginta annos, ca-
stra metatos, omni

bellico apparatu, omni militari annonā,
omni commeatu destitutos, nec quidquā
tam numerosis militum copiis, in summā
humani omnis subsidii inopiā defuisse, à
seculo non est auditū: ac prima fronte com-
menta censerī possent, quæ sacris literis
consignata sunt. Etenim Numerorum 1.
Moyse ait: *Fueruntque omnis numerus filio-
rum Israel, qui poterant ad bella procedere, sex-
centa tria millia virorum, quingenti quinquaginta*,
quibus si mulieres cum parvulis an-
numeret, conficiet populus. Hebraicus,
ut Salius supputat, facile tricies cente-
na millia hominum. Quis tantæ hominū
multitudini per annos complures de com-
meatu prospiciet? *numquid poterit Deus pa-
rare mensam in deserto?* Psal. 77. Quo re-
gius psaltes profusa Dei in Israelitas be-
neficia complexus, appositè ab hoc verbo,
Attendite, auspicatus est. *Attendite* porro
hic mecum divinam in mortales provi-
dentiam, & verissimū illud comproba-
bitis, quia *Dominus sollicitus est nostri*. Hæc
argumento esse possunt: *pluit illis manna ad
manducandum, & panem cæli dedit eis*. Quis
unquam, aut uspiam panes pluvisse accepit?
quod Exodi 16. factitatum legimus: *Ecce
ego pluam vobis panes de cælo; quā viâ nullus
hostium incurtus, commeatum valeat in-
tercipere. At cum flumina desiderarentur
& fontes, unde potus suffecit? Hebræi
apud Genebrardum, dicunt hunc panem*

offæ instar, unà potui serviisse; quod non
simile vero, cum disertè propheta asserat:
*& eduxit aquam de petra, & deduxit tanquam
flumina aquas*. Tenuis hic videri posset
commeatus, milites sustentari solo pane &
frigida, nullo alio condimento adhibito.
Sed rursus attendite, cujusmodi hic panis
fuisse tradatur: *angelorum escā nutritivisti Sap. 16.
populum tuum, & paratum panem de cælo præ-
stitisti illis, sine labore, omne delectamentum,
in se habentem, & omnis saporis suavita-
tem*.

Quòd si in hoc uno edulio, cujusvis ob-
sonii sapor, pro voto, respondit palato,
certè nec his aquis, mellis dulcedinem
abfuisse, credendum est. Quid? cum jam
cupedias cælestes nauseantes, carnes ex-
poscerent, ait Moyse: *Coturnices non*
*solùm demissas in castra fatigatas, ne lō-
gius auferrentur, sed unde quaque in cir-
cuiu castrorum, itinere unius diei diffi-*
sas, aded ut quacumque ex parte castro-
rum, quis iter facere vellet, spatio diei
unius, conferta coturnicum agmina re-
periret: quarum immensam multitudi-
nem expressit David, cum has aviculas
pluvix guttis, & pulveri terræ, & arenæ
maris comparavit: & pluit super eos sicut
pulverem carnes, & sicut arenam maris vola-
stilia pennatæ: & ceciderunt in medio castro-
rum eorum, circa tabernacula eorum. Aded
ut si singulis familiis attribuas decem
coros, in unius mensis cibum, evadet
summa ad quatuor millia millionum co-
turnicum. *Attendite hinc præter illam copiam, te-*
stè divinæ liberalitatis & potestatis, mul-
tiplicem Dei benignitatem, in populum
querulum, & pervicacem; non dedit
pisces, sed carnes quas petierant: non
(enim)

1997, 9.

Salian. an.
mundi 2545.
n. 165.

Psal. 39.

Psal. 77.

Salian. an.
mundi 2545.
n. 165.

Psal. 77.

(enim) sunt fraudati à desiderio suo. Nec dedit oves aut boves, ut Moyses suspicabatur, sed aves pingues, & deliciis idoneas, sapotis novi ac jucundissimi. Nec in unum diem, ad unicam cœnam, ut in deserto Sin; sed ad integrum mensem, donec verterentur ingurgitatis in nauseam: boni autem iis affarim delectarentur. Denique aucupium dedit non laboriosum, sed facile ac jucundum: volabant enim in aere: duobus cubitis altitudine super terram, ut pueruli hâc venatione recrearentur. Ita Salianus.

Sed parum hoc, de victu abundè prospectum fuisse, insuper omnia necessaria suppeditavit. Non opus, ut per familias hîc fieri affolet, in longas hyemes prospicere de candelis, aut facibus: *Deduxit eos in nube diei, & totâ nocte in illuminatione ignis.* Ad cœlestem hanc facem noctu incedere, legere, scribere valebant. Nulla secum hic copiosissimus exercitus impedimenta trahebat: non currus, non pontes, non cymbas, aliave adminicula, quibus fossas aut flumina trajcere possent; at ubi eò ventum esset: *Interrupit mare, & perduxit eos, & statuit aquas quasi in utre,* sicco pede omnes transferunt.

Si quis militares copias lustret, quæ ad 40. annos in campo, sub dio nunquam vestes ponendo, pernoctarunt, vixdum centone, aut laciniâ tectos, nudos humeris, capite, pedibus, Adamitas dixerit; aliter benignissimus parens filiis suis prospexit, quorum non vestimenta modò, sed ne pilus consumptus est. Deuter. 39. *Adduxit vos quadraginta annis per desertum: non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt.* Quid quod amplius est, accrescebant vestes & calcei cum illis, & cum parvulis eorum. Addit Hieronymus, capillos & barbam in deserto non crevisse lib. 2. ad Jovin. *Gomor, inquit, manna universis ætatibus, una in cibo mensura est. Vestitus pariter non deteruntur: capilli simul non auferuntur, barba in commune non crescit.* Unde nullis opus tonsoribus, imò nec chirurgis aut medicis aut medicamentis, quia

non erat in tribubus eorum infirmus. Ubi hæc tanta, tamque luculenta divinæ providentiæ ac munificentæ in contumacem populum testimonia spectamus, etiãmnû anxii hærebimus, quibus vitam & sanguinem dedit, quos corpore suo pascit, tot sacros gratiarum fontes aperuit, ne fortè aliquid deesse patiatur? post hæc tam larga inexhaustæ bonitatis in nos flumina, nonne jure meritissimo commonet: *Ne Math. 6. solliciti sitis anime vestra, quid manducetis: ne I. Pet. 5. que corpori vestro quid induamini; omnem sollicitudinem proicientes in eum, quoniam ipsi est cura de vobis:* Etenim si argumentum à minori rectè concludat, cum de bobus, de corvis & passeribus, cura sit ei: quomodo eos, quibus hæc omnia serviunt, quosque vitâ suâ chariores habet; destituere velle formidamus? *Si volatilia (inquit Hieronymus hîc) Dei providentiâ aluntur, quæ hodiè sunt, & cras non erunt: quando magis homines, quibus æternitas promittitur? Quibus anima immortalis est, quos ad imaginem suam condidit, quos capaces fecit gloriæ suæ, quos tam caro redemit. Cujus vii argumenti expendamus.*

§. I.

Respicite volatilia cali, quoniam non ferunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cælestis pascit illa.

P Baltazar Alvarez, non obscura beatissimæ Theresæ declaratione, omnium mortalium, qui tum in terris degabant sanctimoniâ vitæ præcellentissimus: hic vir, hic est qui omnem sollicitudinem in Deum conjecerat, divinâ hâc nixus ratiocinatione: si quem fidum nactus esses necessarium, qui eo te amore complecteretur, ut tuos omnes famulos ac familiares, bysso & holoserico pretiosè cõvestiret: non modò de necessariis prospiceret, sed & splendè, indulgenterque eos haberet, idque in tui gratiam, quia tui sunt. Etiamnum aliqua suboriri posset

In vita P. Alvarez cap. 11.

Psal. 77.

dubitatio, quin majora benevolentiae argumenta, amicus ille ubi potuerit, potissimum necessitate quapiam urgente; tibi exhibiturus esset. Deus non modò integerimus amicus, sed & benignissimus pater, in nostri gratiam candore suo vestit lilia, hortos floribus, arbores fructibus, feras pellibus, volucres plumis: quae omnia in fervitium nostrum condita sunt. Et dubitamus adhuc, de paterna Dei cura in nos, ne forè destituamur? ipsa sapientia aeterna hoc quemvis, nisi à ratione alienum, argumento convincit: respicite volatilia caeli. Quae aurec illustrat Antiochenus Antistes: *siliorum quae propter nos crescunt, tantam Deus curam gerit, quanto potius nostri, quos dominos fecit.* Quoque manifestius fiat, juvat singularem in ipsas volucres caeli, Dei providentiam penitus rimari & admirari. Nidulos suos in deserto, in silvis, in cava arbore, in exsitis rupibus, loco ut maxime arcano, & ab omni hominum cætu remoto, defigere consuevere: quis illic nudo palumbi, aut implumi passerulo, ita prospectum arbitretur, ut nihil angoris aut sollicitudinis eos teneat? pluit, grandinat, tonat, fulminat, pulli turti sunt. Nulla solis siccitas, nulla soli sterilitas, nulla frumenti calamitas, volatilia caeli suo alimento destituit, quia pater vester caelestis pascit ea. Unde nec famem, nec ullom temporum iniquitatem queri norunt. Et populum electum ac prædilectum, in deserto velut volatilia, à paternâ Dei manu educatum fuisse, demirabimur? Elias fugiens persecutionem Jesabellis, errabat per desertum, longè à civitatibus & conspectu hominum: quis illi de victu prospexit? quæro & ego cum propheta: *Quis pascit corvo escam suam, quando pulli ejus clamant ad Deum, vagantes eò quod non habeant cibum?* Peculiare quid est in pullis corvorum, quod à parentibus suis destituantur. S. Thomas docet, *septem diebus negligi à parentibus.* Ex mente Chrylostomi: *dicitur corvus propter ingluviem suos non alere filios; illos vero penuria oppressos, naturali quâdam apud Deam voce uti.* Aliam causam adlegat Gregorius quòd ovo exclusos, cum nigredine ca-

reant, eos pro suis non agnoscant: *editis pullis, inquit, escam plenè præbere disimulant, priusquam plumescendo nigrescant.* Quis ergo desertos à parentibus pascit pullos corvorum? aut unde vivunt? S. Hieronymus: *Philosophi dicunt, quòd rore vivant, pulli corvorum.* S. Chrylostomus dicit: *parvis quibusdam, quae intra nidum procreantur bestiolis, nutriri.* Vel ut alibi: *expositis ad aerem pullis, obvolvunt animalcula quadam, divinâ providentiâ suppeditata, quae captantes illi, crescunt & aluntur.* Ut ut sit, constat eos nutriri, crescere, plumescere, non alia, quàm munificâ Dei providentiâ, quidam escam pullis corvorum, invocantibus eum. Unde hanc D. Lucas conclusionem infert: *Considerare corvos, quia non seminant, neque metunt: quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos; quando magis vos?* Quare nemo quisquam demirabitur, si Eliæ in deserto existenti, dixerit Deus: *præcepi corvis ut pascant te.* Cujus imperio, corvi quoque deferebant ei panem & carnes mane: similiter panem & carnes vesperi: hæ rapacissimæ aves, omnem hunc comineatum dubio procul absumpissent in viâ, nisi illi esset cura de nobis.

Patum hoc per volucres hominem pasci, adjiciam & majora: ipsos caelites ad ministerium nostrum destinavit, etenim dum Elias egestatem suam, securo somno solaretur, adfuit angelus è caelo dapifer, panem & fontem adferens. Nunc è silvis in urbem principem Babylonem, pedem referamus, ibique Daniele in lacu ferocium ac famelicorum leonum revisamus, quorum ut potens Dei manus ora frangerit, potuisset vel solo metu, vel etiam inedia emori, nisi omnem sollicitudinem suam conjecisset in eum, cui Daniel curæ ac cordi erat, ut caelitem administrum miserit, quæ Abacuc portantem cibos messoribus, arrepto vertice, Danieli stitit; quod divinæ munificentiae prodigium, ne animo excideret, Philippus Boncompagnus Bononiensis, Cardinalis S. Xisti, pro symbolo adlegit, hoc lemmate adjecto: *si Deus nobiscum, quis contra nos.*

Libro Judicum capite 15. ubi Sampson mand-

Chrysof.
hic.

Iob 38.

V. Pinedam.
hic.

Psal. 146.

Luce. 12.

3. Reg. 17.

Ex musica
Octavi
Strada.

mandibulâ asini mille viros trucidasset, defessus, sitiensq; valde, clamavit ad Dominum, & ait: Tu dedisti in manu servi tui salutem hanc maximam, atque victoriam, en siti morior. Unde illi, ubi sitis, ardor, arena, haustum frigidæ, ad manum fuisse arbitramini? Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxillâ asini, & egressæ sunt ex eo aquæ. Quibus haustus, refocillavit spiritum, & vires recepit. Vnde & loco nomen fontis stupêdo sanè prodigio opportunè salientis, inditum est.

Hæc dum in Israëlitis, in Sampsonè, in Eliâ, in Danièle obstupescimus, occurrat animo, quia non est abbreviata manus Domini; non pauciora, nec minus illustria, in lege novâ Redemptor noster providentiæ suæ signa monstravit. Marc. 8. Cum turba multa, quinque millium hominum, citra parvulos, nec haberent quid manducarent, procul ab urbibus, in deserto, ubi nihil suppetebat; nec habent quod manducent hi: jamque ad extremam famem redacti, quia ecce jam triduo sustinent me, & si dimisero eos jejunos, deficiet in viâ. Quin ut olim Israëlita: Nunquid poterit nobis parare mensam in deserto? Ita in præsentî: Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? Et Philippus Joannis 6. Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. Ejusmodi anxia sollicitudo hodiernâ die complurium annos subit, quorum hac miserâ bellorum tempestate, familiares querelæ sunt: quid confert metalis locitoparcham, tor prædiorum dominum nuncupari, tor jugera terræ numerare, cum ex iis nullus, aut certè exiguus census redundet: cum ex viginti, ex quadraginta millibus annuis, vix centum recipiam? & quid hæc inter tantos? inter tot liberos? inter tot famulos? inter familiam aded copiosam? si cives, si mercatores audieris, hi miseriarum Iliadem perrexerunt: commercia utriùsque intercedi, aut certè merces militum direptioni prostituit: debita in annos plurimos prædici, à paucis persolvi, jacturam maximam, emolumentum minimum: numerosam prolem, parum

in spe, nihil in re, nihil in penu, nihil in solario, nihil in caveâ, nisi fortè lecythus olei, pauxillum farinæ: & quid hæc inter tantos? ita anxie exagitentur, qui ignorant, quàm prodigè, quàm prodigialiter Redemptor noster misertus super turbam, in deserto omnes affatim refecerit, paverit ad saturitatem. Hinc rectè Chrysostomus commonet: Nisi voluisset conservare, quod erat, non creasset, quod autem sic creavit, ut per escam servetur, necesse est, ut det ei escam, quamdiu vult esse, quod fecit.

Maria illa Egyptiaca post admirabilem conversionem, cum vocem hanc cælestem obaudivisset: Si transieris Jordanem invenies requiem: quinque panes secum in desertum asportavit, ubi quadraginta septem annis, hoc exiguo pabulo, ut Abbati Zosimæ ipsa ingenuè fassa est, vitam toleravit; non tam gulæ illecebris, quàm animæ deliciis. Quid mirum, inquit Hugo? Qui dedit animam quæ magis est, dabit escam quæ minus est. Anima enim plus est, quàm esca. Qui volet, rarissimi portenti instar habeat, Eliam olim à voraci volucris partum, quasi non talia ac uberiora in lege gratiæ beneficia Paulo præstita: ad quæ dum corvus 60. annos dimidium panem attulisset, ubi Antonius Paulum convenisset, integrum attulit, & ut Hieronymus: Militibus suis Deus duplicavit annonam. Jam verò quis divinæ providentiæ diffidat, qui Joannem præcursores Domini locustis & melle silvestri: qui alterum Joannem solitudinis inquilinum, quatuordecim omninò annos, à nemine mortali visum, cervæ lacte (quod & Egidius accidit) educatum, S. Rochum quotidie à cane panem excepisse, attendat. Hæc & similia expendens Theophylactus: Christus potuisset afferre in exemplum Eliam, & Joannem, & meminisset autem, ut admoneret nos etiam illis magis brutos esse, si adhuc de providentiâ Dei erga nos, anxii suspicari velimus, qui fide eaque divinâ quæ nulla certior, asseverat, quia sollicitus est nostri. Et irrefragabili veritati fidem denegamus, cujus rei indignitatem ut Deo injuriam, hisce verbis exaggerat

V. Deapona
in Matth.
c. 6. v. 25.

alm. 77.

arci 8.

Salvianus: *O perveritas! homini ab homine creditur, & non creditur Deo; omnia in rebus humanis spes futurorum agunt: ideo terris fruimenta credimus &c. Solus Deus est, de quo desperatur. Homo committit licem suã caufidico: sanitatem & vitam medico: munus obtinendum potenti aulico: cœcus se finit regi à puero; à castello, & homo non fidei nec finit se regi à Deo: enim verò dubitabit an rectè dirigatur, an decipiatur, an à benignissimo patre destituatur. Valêt hïc illud Petri Chryfologi: Homo homini exigua chartarũ obligatione constringitur. Deus tot ac tantis voluminibus (sacrarũ literarũ) cavet, & tamen debitor non tenebitur: ne quis authenticas ejus syngraphas requirat:*

§. II.

Variis sacrarũ literarũ testimoniis comprobatur.

Congerit hæc D. Augustinus, ex pendens illyd: *Panem nostrum quotidianum: Non potest, inquit, quotidianus cibus deesse justo, cum scriptum sit: Non occidet Dominus fame animam justi. Et iterum: Junior fuit etenim senui, & non vidi justum derelictum, nec semen ejus quarens panem. Et iterũ: quærentibus regnum Dei & justitiam ejus, omnia promittit apponi; & cum sint Dei omnia, habenti Deum nihil deerit, si Deo ipse non desit. Et Christus ipse veritatis testimonium à discipulis suis perhiberi vult, dum eos percunctatur: Quando misi vos sine sacculo, & perã, & calcamentis, numquid aliquid defuit vobis? at illi dixerunt, nihil. In his vos ad interpretes remitto. Vni Isaïæ loco paululum inhærebo: Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? etsi illa oblita fuerit, ergo tamen non obliviscar tui. Arctissimum naturæ vinculum, quo proli parentes adstringuntur, quod summa illa Dei benignitas sæpius in captis etiam in avium pullis ostendit: experientia enim non semel deprehensum est, passerulos nido subductos, vimineæ caveæ inclusos, à parentibus escam accipere & nutrirĩ, nec in vinculis derelinqui. Multis*

passeribus pluris estis vos. Et quoniam vult nos Redemptor noster volatilia cæli respicere, inauditum matris in prolem, amoris exemplum capite: an. 1530. Francofurti cum incendium ortum esset, Flamma afflavit nidum ciconiæ: mater cum esca reversã, ut nidum ardere conspexit, ilico ad flumen vicinum se proripuit: rostitum aqua oppletum in flammam evomit; sed cum nil efficeret, supervolare, ungibus ac rostro ligna decerpere, tandem alis super expansis, ut vel sic flammam suffocaret, se illo & amoris igne, una cum pullis tumulavit. Is animus, is amor brutis animantibus, eo affectu suis succurrere proprio suæ vitæ dispendio satagunt; temerarius sit qui ab his benignissimum Redemptorem nostrum, qui animam pro nobis posuit, ullo modo vincı posse in animum inducat. Incendium paupertas est, incendium omnium bonorũ vastatio est, & dubitabimus fonti misericordiæ aquas deesse, quibus illud largissimè restinguat? Fuit non ita pridem unus aliquis captivus inter Angliæ martyres, qui ardentissima sibi urebatur, jamque extinguendus erat, ni quã potus subveniret. Humanã spe omni recisã, pater misericordiarum, qui dat omnibus affluenter, in vinculis non dereliquit eum; sed derepentè usque eò sensus cœlo imber ingruit, ut eum per clachros galero excipiens, abundè sitim levaret. Certè viscera parentum commoventur ut necessitati filiorum subveniant, & ut mali sint, Norunt bona dare filijs suis; quanto magis pater vester celestis Unde solerter observat Chrysostomus: Scit enim pater noster, quia his omnibus indigetis, non autem dixit, scit Deus, sed scit pater vester, ut eos in majorem spem ducat: si enim pater est, non poterit despiciere filios, cum nec homines patres hoc sustineant. Dicit autem, quoniam his omnibus indigetis: qualis enim est pater, qui sustinet etiam necessaria filius deesse? Hanc paternam in se misericordiam expertus regius Psaltes exclamat: Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se. Tandè ut pater, imò & mater, in quibus affectus tenerior oblivisci possit infan-

Cambrarius: hist. c. 66. cent. 3.

Saint Iur: lib. des Elus cap. 13.

Fabri au- tar Dom. Sexages. pag. 58.

Luc. 12.

Chrysost. hom. 23. in Mat.

Psalm. 102.

Salvianus lib. 2. de Eccl.

Chryfolog. serm. 25.

August. de orat. Dom.

Prov. 10.

Psal. 36.

Luc. 2.

Luc. 22.

Isaïa 49.

Matth. 10.

infantem suum, ego tamen, inquit Dominus, tui non obliviscar. In parentibus hoc accidere posse, Propheta testatur, dicens: Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me. Et manifestò pater in Agar, quæ puerum in deserto deseruit: Cùmque consumpta esset aqua, omni humano auxilio Isaac desitutus videbatur, sed minime divino; exaudivit autem Deus vocem pueri, quam assumens Chryostomus: Nullam, inquit, salutis spem iam habenti, suam misericordiam exhibuit, pueri curam gerens. Quid puero à parentibus inter lustra ac feras deposito; subsidij sperandum erat? nisi fortè patris fidem hic profuisse, & promisso suo Deum teneri velimus. Sed quid de subulco illo sentietis, de quo mirum illud extat prodigium: Comates opilio in Sicilia pecora pascens, ab hero cavæ arbori includitur; qui ex acto jam anno reversus, arborem rimatur, Comatem vivum ac validum reperit, atque unà advertit ex arbore favum mellis supernè stillare, quo ille id temporis victitavit.

Ed necessitatis nemo quisquã vestrum redactus est; ut tamen alicui obtingeret; nec sic de Dei bonitate diffidere, sed rectè tentire deberet: in omni penuriâ opulentissimum divinæ providentiæ penu fiducia pandit; quantum speramus, tantum tenemus, ut rectè Bernardus in illa verba: omnem locum quem calcaverit pes vester, vester erit, sic ait; Pes vester, spes vestra est: quantum illa processerit, obtinebit. Quinimò contra spem in spem, & si non habet quod speret, desperet nihil; illud Maximilian II. Imp. symbolum sibi usurpet: Dominus providebit, qui non deserit sperantem in se. Quare jacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet. Sed dicet aliquis, quomodo hoc verum, cùm multi è fidiisimis Dei amicis, quos inter Paulus, fame & siti miserè divexati sint? objectioni occurrit Aug. in illa verba: Quarite primum regnum Dei; ipsum audite: cùm autem legamus in fame & siti Apostolum laborasse, non existimemus hic Domini promissa titubasse, quandoquidem ista sunt adiutoria, medicus ille,

cui nos totos commisimus, novit quando apponat, & quando detrahat sicut nobis judicat expedire. Quod D. Thomas confirmat: Sicut medicus abstrahit ab infirmo cibum & potum, ut curet eum; sic Dominus, qui habet providere, permittit hominem pati, ut curetur. Quam rerum humanarum inopiam, quis non videat uberrimam cælestium donorum copiam? quæ cùm ita sint rectè concluditur:

Nolite ergò solliciti esse quid manducabimus.

Quæ cùm perperam à quibusdam intelligantur, errorem paucis evolvam. Ergone, inquirunt, in otio desidendum? an mercator non sollicitus de negotiis; famulus & ancilla, non solliciti de ministeriis? opifices absque sollicitudine complicatis manibus, omnia de cælo, à munificà Dei manu operiri debent? quemadmodum Anabaptistæ qui desides, à solo Deo sibi omnia in os ingerenda arbitrantur, ut apud Cornelium videre est. Quem errorem ab Euchitis mutuari videntur. Dicuntur enim Euchita quidam heretici, opinantes monacho non licere sustentandam vitæ suæ causâ, aliquid operari (quod tamen Apostolum fecisse legimus) atque ita se ipsos profiteri, ut omnino ab operibus vacent; hoc supremi magistri monitò perversè abutentes: Respicite volatilia cali, quia non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea. Quæ verba Hipponensis Præsul sanè exponit: Quidam se dicunt propterea operari non debere, quia nec volucres cali seminant, neque metunt; cur ergò non attendunt quod sequitur; neque congregant in horrea? cur ergò illi manus otiosas, & plena repositoria volunt habere? cur denique molunt & coquunt? hæc enim aves non faciunt. Ad quæstionem verò respondet: Servis Dei valentibus manibus suis victum trahere; si ex Evangelio moveris quæstionem de volatilibus cali, quæ non seminant, neque metunt; facile respondebimus si nos per aliquam infirmitatem, vel occupationem non possumus operari, ille nos pascet sicut aves, quæ nihil operantur.

Psal. 26.

Gen. 21.

Græp. Ens. Moros. l. 1. cap. 13.

Orn. serm. in psal. qui habi-

Exel.

l. 1.

563.

l. 54.

Augst. de in. Dom.

Corn. 1.

Pet. 5.

August. de heresibus c. 57. tom. 6.

Mat. 6.

August. de operib. Moysi c. 23. tom. 3. S. Thom. in catena cap. 6.

rantur. Imò, ut Cardinalis Cajetanus, volatilia pascuntur à Deo, faciendo quod in se est: scilicet eundem ad locum, ubi cibibus est, & omittendo officia excedentia vires suas, ut esse ferere, & metere. Ita homini facienti quod in se est, nihil quidquam deerit. Adnequit Doctor Angelicus in catenâ suâ verè aureâ hanc Augustini sententiam: Cavendum ne cum viderimus aliquem servum Dei, providere ne ista necessaria desint, vel sibi, vel eis, quorum cura sibi commissâ est: judicemus eum contra Domini præcepta facere, & de crastino esse sollicitum (dum vides aliquem de ligno, caseo, butyro, frumento sibi in copiâ prospicientem) nam & ipse Dominus, cui ministrabant Angeli, propter exemplum loculos habere dignatus est. Et in actibus Apostolorum scriptum est, ea quæ ad victum sunt necessaria, procurata esse in futurum, propter imminentem famem. Non ergo hoc Dominus improbat, si quis humano more ista procurat; sed si quis propter ista non militet Deo. Si quis propterea ad fraudes & dolos, ad injusta lucra se convertat: si quis propterea in irâ excandescat: in diras & blasphemias exurgat: in pusillanimitatem aut desperationem deveniat. Eadem maximeque ad mores congrua D. Thomæ doctrina est: Cum Dominus ait, nolite solliciti esse: non hoc dicit, ut ista non procurent, quantum necessitatis est, unde honestè potuerunt vivere; sed ne curâ temporali retrahamini ab æternis. Ut Glossa habet: Ne ita solliciti pro divitiis fluxis, ut amittamus æternas: ne mercatores ita in officinis, negotiis tractandis: nobiles prædiis ac suburbanis excolendis inhæreant, ut Festis ac Dominicis ne setiqui horam sacrificio tribuant. Nihil concioni, nihil frequentationi sacramentorû temporis suppetat: ne opifices ita pro familiâ alendâ solliciti, ut servilia opera, iis etiam diebus exercent. Hi autem non sperant in Domino, sed in opere manuum suarum. Hi non jactant super Dominum curam suam, sed super divitias & fundos suos; & ideo confunduntur & pereunt. Utinam hi aureo illo Hieronymi monito edocti, omnem spem, omnem cogitationem, omnem sollicitudinem in Dominum

conjiciant: Sicut in promissis veritatis nemo dubitet. Sit homo qui esse debet, & mox addetur ei omnia propter quem facta sunt omnia. Hieron. in cap. 6. Math. Quod ne gratis consuluisse videamur, verba factis commonstramus.

§. I V.

Exempla in quibus singularis Dei providentia, in summâ rerum humanarum penuriâ, eluxit.

PAUCA è pluribus delibabo, ac imprimis illustre divinæ providentiæ monumentum in S. Francisco ostensum est, tum aliàs sæpè, tum maximè in generali conventu fratrum, quem is primùm Assisii habuit: quò, cum ad quinque millia confluisissent, severè omnibus interminatus est, ne de rebus ad corpus pertinentibus solliciti essent, illud Psalmi, quod identidem in ore habebat, suis ingerens: *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Psal. 54. Aderat Francisco hæc dicenti S. Dominicus, eique hoc nimio plus visum est, cum vereretur, ne quodammodo Deus tentari videretur, si non tantæ multitudini alimenta pararentur. Nec multò post, ecce ex omnibus finitimis urbibus & pagis concursus hominum, & jumentorum, omnis generis commeatum, supellectilem, & vasa deferentium. Quis nunc miretur seraphicum Patrem dum suos peregrinatum mitteret, non alio viatico instruxisse, quàm illo Davidis versiculo: *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Psalm. 54. Nonne hic meritò Pontifici sciscitanti, qui suos aleret, fiduciâ plenus respondit: *Matrem quidem habemus pauperem (Religionem) sed patrem divitem in calis.* Drexelius tom. 1. pag. 568. Platus l. x. cap. 33.

Simile quid Dominico accidisse legimus: dum Romæ duo stipem emendicassent, nec micam retulissent, iussit nihilominus omnes ad mensam vacuam convocari: cui ut accubere, duo juvenes, panes miri candoris singulis apposuerunt, incipiendo ab eo qui infimo loco confederat, & vacuo è dolio iussit vinum promi.

Itaque dilectissime (hortor & te cuires angusta domi est, verbis Damiani) Noli l. 7. Ep. 17. diver-

diversorum casuum muliebriter infortunia formidare, sed spera in Domino, & fac bonitatem. Sape nimirum, ubi magis ex humana ratione diffiditur, illic propensius superna clementia subvenitur & ubi solatium desperamus humanum, divinum plerumque cernimus adesse presidium.
 Hac in Deum fiducia adeo fretus erat SS. Patriarcha noster Ignatius, ut cum non nemo ei diceret, miraculum esse, quod tantis temporum angustiis, tot focii alerentur: hominem inculcavit Ignatius dicens: hocine miraculum tu appellas? miraculum esset, si res se aliter haberet. Ab eodem fonte, tanti parentis filii, quosdam sibi rivos arcessere non dubitarunt; ac primus quidem in Italia sub Bernardino Realino emanavit, vir qui ita de Dei bonitate securus acquiescebat, ut cum Lupiente Collegium regeret, monente non semel Ministro, nihil esse domi, quod focis coenaturis apponeret: subridens, consuetam horam signum dari iussit, numquam falsus; nam in ipso rei articulo, quod satis esset ad religiosam refectioem ex insperato submittebatur.

Alterum in Belgium rivulum derivavit Scribanus: hic dum venditor rei frumentariae pretium violentius a Scribanio extorqueri vellet, & Heribertus diceret, actum de fide nostra esse, si solutio differatur: dixit Heriberto, tu abi & Deum ora, ego itidem ad preces ab eo, Deum exorabimus. Falsus spe sua non est. Paulo post, oblatum ab amico argentum, quantum Creditori compescendo satis erat. Et adhuc reperire est pusillanimum, qui in domo Dei, sibi aliquid defore subvertetur? Hunc modicæ fidei salubriter incitat Augustinus: Tu, inquit, Christiano, tu Dei servo, tu bonis operibus dedito, tu Domino tuo caro, aliquid existimas defuturum? an putas terrena deerunt, quibus caelestia & divina tribuuntur? unde hæc incredula cogitatio? quid faciet in domo Dei perfidum peccator? Quod tanta, tamque luculenta, ac tot divitiarum in nos liberalitatis non vincunt testimonia: quæ si singula vel recensere voluero, infinitus sum. Ne quid tantum intactum reliquero, Deum non tan-

tum necessitatibus suorum prospicere, sed & quod matris ardentissime amantis est, delicias ac cupedias studiosè suis subministrasse, ex uno alterove colligite.

Israëlitis cælitus volatilia pennata, coturnices in abundantia immixtas, suspicimus, nec recordamur simile quid Christianis in persecutione Maximini contigisse: qui, ut scitè refert Gregorius Nazianzenus, dum ad solitudinem Pontis confugissent, ac ibidem septennio sub dio degentes, algoribus pluviiisque divexarentur, longè ab amicis, à consuetudine hominum: cum eos inter, non pauci generis nobilitate clari, numeroso famulatio stipari, omni commodo ac honore frui consuevissent, jam herbis & radicibus victitabant; non tamen in querimoniam Israëlitarum prorupere, sed fiduciam pleni dicebant: si Deus populo peregrino, & fugitivo, adeo copiose in deserto opitulatus est, & aves sapidissimas suppeditavit, idem & nos quoque pietatis, ac veræ Religionis indefessos athletas, laetioribus obsoniis pascere potest: multæ feræ, quibus olim venando fruebamur, in his montibus delitescunt: innumerae aves supra nos volitant, quarum omnium te Dominum agnoscimus. Hæc eorum in Deum, orationis jacula, quibus non exiguam prædam consecuti sunt: è vestigio enim cervi summam in copiam ultrose sistebant: nemine cogente, ac insectante, in militum manus sese ingerebant. Quæ amœnissima venatio, non equis, non canibus, non cornuum clangore aut juvenum clamore, sed orationis fiduciam plenam adminiculo, confecta est. Quis, inquit Gregorius, vel nostra, vel omnium que unquam fuerunt memoria, talem venationem ad prædam cognovit? O rem admirandam! ipsi præda sui arbitri erant. Quantum dumtaxat voluntas ferebat, detentum est: quod supererat, ad silvas, in secundam mensam relegatum. Cocci extemporales, cæna parata; conviva grati, &c.

Appositè Rabanus: Quis rex devotis militibus debitam non procurat annonam? quis Dominus servis non ministrat

Naz. orat. 20. in funere Basilii.

Sen. lib. 4.
de Benef.
cap. 5.

cibaria? quæ mater filiis non porrigit ele-
ctuarum? noli homo exacerbare Deum, pro-
te aliter cogitando: dabit regnum, suspi-
ras panem: induet immortalitatis gloriam,
plangis corporis indumentum. Denique
quid non reservat in patria, si hîc in exilio,
vel gentili teste: *Vsque in deliciis amamur.*

Ita Thomæ Aquinati recentes pisces
suppeditavit. P. Canisio jam decumben-
ti aviculam in cubile immisit, quæ se ul-
tro capi, ut palato ejus inservire posset
permisit. Israëlitis milliones coturni-
cum è cælo dimisit. Hæc benignissimus
pater dilectis filiis, suspiciendum magis,
exquisitissimas cupedias gravissimis pec-
catoribus, à munifica ejus manu indies
erogari. Quæ cum ita sint, quis adhuc
diffidat, ne sibi necessaria defutura sint.
Quis pauperum spe non prægestiat, si in
eum virum incidit, cujus neque liberali-
tas mendicitate fatigari, neque donando
divitiæ queant exhauriri, eamque certis-
simam impetrandi quidvis, causam du-

cat, quidvis sperare? *Hæc una, inquit*
Bernardus, mihi omnium promissionum cau-
sa, hæc tota ratio mea expectationis. Præten-
dat alter meritum, sustinere se jactet pondus
diei & æstus, jejunare bis in sabbattho dicat,
postremò non esse sicut ceteros hominum glo-
rietur: mihi autem adherere Deo bonum est,
ponere in Domino Deo spem meam. Denique
quando in se speranti desit illa majestas, quæ
tam studiosè monet in se sperari? plenè non
derelinquit sperantes in se. Adjuvabit eos, ait,
& eruet à peccatoribus, & salvabit eos. Quæret
quibus meritis? audi quod sequitur: quia sperave-
runt in eo. Dulcis causa, attamen efficax, tamen
irrefragabilis. Ecce numeræ tribulationes (pau-
periem famem, infamiam) secundum multi-
tudinem earum, consolationes ejus latificabunt
animam tuam: dummodo ad alium non con-
vertaris, dummodo clamet ad eum, dummodo
speres in eum, nec humile aliquid, vel terrenum,
sed altissimum ponas refugium tuum. Quis spe-
ravit in eo, & confusus est?

Bernard.
serm. 9. in
Psal. Qui
habitat.

EMBLEMA XLIII.

Ecce defunctus. LUC. VII.FALLIT IMAGO. *Lib. 3. Metam.*DOMINICA DECIMA-QUINTA
POST PENTECOSTEN.

Mors animæ è mortifero peccato, quasi è fulmine, illæso corpore, existit,
quo perstrictus, putatur vivere, & mortuus est.

- §. I. Peccatum inferre mortem animæ, luculentis argumentis convincitur.
 §. II. Peccator etsi vivere videatur, quovis lethifero peccato admissio, vetè mortuus est.
 §. III, Mors animæ stenda, præ morte corporis.

DOMINICA DECIMA-QUINTA

POST PENTECOSTEN.

Ecce defunctus. LUC. VII.

STUPENDOS fulminis effectus, sagaces rerum naturalium indagatores tum curiosè, tum studiosè observarunt: in quorum classe L. Annæus Seneca facilè primas obrinere visus, utpotè quem magnus ille Plinius *Principem Eruditionis*, invidèdo elogio appellavit. Hic in quæstionibus naturalibus, *Mira*, inquit, *fulminis si inveni velis, opera sunt: nec quidquam dubii quin divina insit illis, & subtilis potentia. Loculis integris ac illæsis constat argentum.* Experientia, Plutarchi accedit auctoritas, afferentis suo tempore accidisse militi Romano excubias agentis, ut omni argento colliquefacto, bursa integra remanserit.

Alterum huic affine idem Philosophus Romanus subnectit: *Manère vagina, gladius liquefcit*; quod à se Romæ conspectum M. Antonius Muretus commemorat: Mihi hoc contigit, inquit, ut fulmen in palatium Hippolyti Cardinalis Ferrariensis decidens, ad mea usque cubicula pervenerit: ibi gladii, qui ad lectum unius è famulis meis pendebat, mucronem ipsum ita colliquefecit, ut in globulum converterit, vaginâ prorsus illæsâ. Plinius in hac materiâ nulli secundus, dolia fulmine exhausti tradit, vase omnino intacto, ne afflato. Vnde Lucret.

Curat item ut vasis integris, vix repente defugiant.

In quibus omnibus advertere est extimis illæsis, intima penitus consumpta fuisse. Cujus rei rationem Conimbricenses ex Theophrasto & Damasceno allegant: quia in iis quæ resistunt, dum eorum contumaciam fulmen vincat, aliquam in iis moram

facit, atque adeò vim suam exerit, cum rara ac tenuia, subtili igni per poros viam præbeant, nec resistent. Sed hæc fulminis in res prorsus inanimatas potentia; nunc ea quæ nos proprius tangunt, & quid in homines valeat videamus. Titelmanni in naturali historia hæc doctrina est: *fulmè intacta veste, hominem consumit, & carnibus illæsis, sæpè ossa adurit.* Illud verò longè admirabilius, quod Cardanus lib. 8. c. 43. variarum historiarum adducit. Melfores in Lemno insulâ, sub quercu cœnantes, fulmine percussi, eadem imagine quâ discubuerant, exanimati reperti sūt: ut unus comedere, alter poculum prensare, tertius canere videretur; cum interim omnes fulmine intus consumpti, extus vivorum imagines repræsentarent.

Hæc qui volet ebrioso, lascivo, avaro, aliisque sceleratis peccati mortalis fulmine contactis, cõferat: facilè reperiet, peccatum ut fulmen intacto corpore mortem inferre animæ: ubi enim Luc. 10. habetur: *Videbã Satanam, sicut fulgur è celo cadentem*, diuinus ille Tullius, ad rem nostram hæc traducit, dum ait: *Quod fulmen in gladium illæsâ vaginâ, hoc demon per peccatum in anima illæso corpore*; cum haud ab similes effectus forniatur, nisi fortè hoc efficacius quod fulmen metalla, medullam, ossa cõsumat, peccatum verò robur animi meritum, gratiâ, vitam ipsam tollat, ipsumque peccatorem interitus sui ignarum, quasi in nihilum redigat; quemadmodum de se Propheta percussus queritur: *Ad nihilum redactus sum, & nescivi*, haud aliter

quàm qui Iovis ignibus ictus, Vivit, & est vita nescius ipse sua.

Vbi ignea libidinis tela, ubi inane ambitio;

Titelm. l. 7.
na. Jist.
cap. 10.

Seneca qu.
nat. l. 2. s. 31.

Plut. l. 4.
Symp. q. 2.
Sen. cit.

Muret. in
notis ad l. 3.
Senec. c. 31.

Lucret. l. 6.

Conimb in
metec. iract.
2 cap. 6.

Hieron. La-
nuza hom.
29. s. 5.

Ovid. l. 1.
Trist. eleg. 3

Chrysof.
hom. 5. de
man. suet.

bitionis fulgur, ubi ira quasi fulmen ut cum Chrysofotomo loquat, animam afflarit, meritò quisquis ille est, illud David is usurparit: *Ad nihilum redactus sum, & nescivi: illud Poëtæ aptius invertero:*

Mortuus est, mortis nescius ipse sua.

Quemadmodum enim plerisque in admirationem, imò in stuporem raperet, videre hominem peregrinum, crassum, obesum, optimè indurum, sub arbore cantharum manu tenentem, & tamen fulmine percussum, corpore & vestibus intactis mortuum considerare; ita & Augustinus de peccatore: *Quia pedibus ambulat, quia manibus contractat, quia oculis videt, & audit auribus, officiis ceteris membrorum talis utitur, viventem putas: vivit; sed corpus ejus; mortua est autem anima ejus, mortuum est quod melius est: vivit habitaculum, mortuus est habitator. Ubi totius hujus quæstionis cardinem vellit: Quomodo, inquires, cum vivat corpus, mortua est anima, cum corpus non viveret nisi vivificatum ab anima? quomodo ergo mortua est anima, de qua vivit corpus. Doctè & dilucidè clarissimus Doctor: Audi ergo & discite: de anima Deus vivificat carnem, ipsam item animam vivificat de seipso, non de seipsa. Vita ergo corporis anima est, vita anima Deus est: Moritur corpus cum recedit anima, moritur ergo anima si recedit Deus, quod cum fiat per omne peccatū.*

S. I.

Peccatum inferre mortem animæ luculentis argumentis convincitur.

Peccatum mortale inde nomē sortitur, quòd mortem animæ adfert, ut sacræ paginæ testantur: Ezechiel c. 8. *Anima que peccaverit ipsa morietur.* & Sap. 16. *Homo per peccatum occidit animam suam.* Illud verò Genes. 2. *In quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris;* intelligi de morte animæ, ex illo patet, quòd post eū illius arboris, triginta & nongentos annos Adā vixerit. Unde multi, inquit Pererius, & imprimis nobiles scriptores, censuerunt mortē animæ tūc illum incurrisse: ut Philo docet, quem propter admirabilem elo-

Pererius h.c.

quentiam Platonem Judæorum veteres appellarunt. Eandem sententiam confirmat Eucherius, Eugubinus; & ut alios mittam, fidem & auctoritatem adstruit vel unus Gregor. Magnus, cujus hæc doctrina est: *Si Adā qui primus peccavit anima; ma in peccato mortua nō est, quomodo de ligno vetito ei dictum est: in quacumque die comederitis ex eo morte moriemini? & ecce comedit Adam & Eva de ligno vetito, & tamen in carne sua ultra nongentos annos postmodum vixerunt. Constat itaque quia in carne nō est mortuus. Si ergo in anima mortuus non est, quod dici nefas est, falsamque sententiā de illo protulit Deus, qui dixit, quia quā die comederet, moreretur. Sed absit hic error, absit à vera fide: nos enim primum hominem quā die peccavit, animā mortuum dicimus. Quocumque die comedendo, jejunii præceptum violas, te mortuum dicimus, Quocumque die perjuriū profers, te mortuum dicimus. Quocumque die gravem calumniam in proximum jacs, te mortuum dicimus, Quocumque die furaris, moecharis, te mortuum dicimus; Sic ut retilsimè senserit, qui omne peccatū mortale, Semiramidi perfimile esse dixit, quæ cum delectum formosissimum quemque invitaret ad flagitium, nulli copiam sui fecit; quem non subito necādum traderet Quære Tertullianus peccatum egregiè vocat: *Devoratorium salutis.* & David Psal. 139. *Virum injustum mala capient in inseritū.* Quod se expertum jam poenitens ipse fatetur: *Posuerunt me in obscuris, sicut mortuos saculi.* Præclare Chrysofotomus: *In peccatis miserā vitam agentes, nihil à mortuis differunt; imò verò maximè differūt, cum sint illis multò deteriores. Nec enim mihi dices, clausisse hunc oculos, nec sepulchro jacte, nec institis ligatum detineri, nec potestremò vermibus esse projectum, cum multò pejoribus hic, quàm qui obierunt, vexetur. Non devorant sceleratum hominē vermes, sed perturbationes animi, omni feroci bellua truculentiùs exagitat, atque dilacerat. Quod si aperti sint oculi; id multò deterius est, quàm si clausi**

Gregor. ad
Eulog.

Chrysol. 1
antol. p. 1.
pag. 86.

Tert. lib. de
Idol. c. 1.

Chrysof.
hom. 28. in
Matt.

essent: clausi enim mortuorum oculi nihil mali vident; hic verò mille sibi mortuos, oculis cernendo quotidie cōtrahit. Ille jacet in monumento ad peccandum, jam immobilis, hic in sepulchro mali, à seipso intrusus, ingēti peccatorum mole obruitur. Sed corpus, dicit quispiam, hujus pingue ac floridum, non tabe corruptum videmus. Magna verò res corpore integro, jam pridē anima corrupta, atque deperdita, ac multa putredine operata. Quodque decentius est, nemo putrescentem cernit; sed tegitur urna dissolutum corpus; hic autem fœtorem animam, quasi in sepulchro circumagit. Cujus fœtorem super omnem cloacā ac putens cadaver, graviorē esse, cœlestis genius Anachoretam edocuit: accidit enim, ut S. Antoninus refert, angelum, assumptā specie humanā, unā cum anachoreta profectum, pertransisse locum, in quo horrēdum in modum fœtens cadaver projectū erat, ubi hic advertit Anachoretam nares obrurare; causam sciscitanti respondit, se fœtorem ferre nō posse. Subtricit angelus & perrexit. Non ita multo pōst lascivus juvenis superbē & splendidē indutus, pastillos olens, gratissimum Jongē lateque spirans odorem, in via occurrit, ad cujus præsentiā angelus vultum avertit, & nares occlusit, hanc pio ascetæ rationem subjiciens: juvenis iste lascivus & superbus, incōparabiliter plus fœtet coram Deo & angelis, quān quodvis putidissimū cadaver coram hominibus. Hinc nemo mirabitur D. Ambrosium in misero illo homine à dæmone oppresso, & in sepulchris commorante, typum agnoscere animæ peccantis, corporis tumulo inclusæ: *Siquidem talium, inquit, anima, in quibusdam habitare videntur sepulchris peccatorū: quid enim sunt corpora perfidorum, nisi quadam defunctorum sepulchra?* E quibus mephitis intolerabilis exhalet.

Mezentius Tyrannus tormenti genus inusitatum & prorsus barbarum excogitavit, vivos homines mortuis ac fœtidissimis cadaveribus colligando; tu minus fortasse ac mitiūs duxeris, corpus vivū mor-

tūæ animæ intimē devinciri? horresco dumtaxat recolens, quod scribit Augustinus de iis, qui quondam inciderunt in manus Hetruscorum prædonum, quorū fœvissima immanitas referri sine animi cōmōtione non potest: Etenim viatores quos expoliarant, tollebant è medio, & ad exsaturandam crudelitatis rabiem, viva corpora mortuis colligabant, in hunc modū ut singula viventis membra, cadaveri cōgruerēt. Quid tam durum aut dirum? quid tam immane aut inhumanum? tam belluinum ac barbarum? nihil sanē, nisi quod peccatoribus contingit, quorum mortuæ animæ vivis corporibus infelicissimo nexu copulantur. Quod quò potentius peccatorem terreat, hiltoriam in hāc rem maximē tragicam & hæctenus fortē inauditam atrexa: Vir illustri Pedemōtanus, ubi uxorem in quodam castro suo, cum adultero in flagrāti delicto deprehēdisset, ita exarsit, ut equorū loris infamī mœchō manus & crura constringi præceperit, & quoniā juxta sacram parœciam: *Zelus & furor viri non parceret in die vindictæ*, quam mox clavos trabales adferri, eosq; post polluti cubilis infigi jubet: tum scalis applicitis, carnificis vicescōjugem suam subire, & collo amassit, quod paulò ante amicis brachiis constringerat, fatalem funem iniicere cogit; cui adeo tristi ministerio cū sola nō sufficeret, pedissequam pellicem complicem præsto esse, ac obsecundare voluit; atque ambæ pariter sceleratum procum in sublimem raptum, suspendio necarunt. Quo supplicio peracto, nobilis hic lectū, stragula, vestes, quidquid denique adulteros atigerat, aut atinebat, flammis absumi, reliquam verò omnē supellectilem è cubiculo transferri aliò fecit, nihil in eo relicto, nisi tātillo straminis, quod canino nido sufficeret; continuoq; omnes fenestras cæmentario adhibito, lapide & calce unā cum ostio occludi, infamē conjugē suam cum pellice socia istic vivas apud mortuū destituens, panem & aquam per angustam rimam suppeditabat: donec putrescētis cadaveris intolerabili fœtore, post dies aliquot morte fœvissima ambæ extinctæ sunt.

Ad

Aug. l. 5.
contra Petilian. c. 15.

P. Balin
ghem
vriompe de
chasteté
Iournee 4.
cap. 7.

Prov. 6.

Antonin. 4.
part. summ.
tit. 14. c. 6.
ex viis Pa-
trum.

Amb l. 6. in
Luc.

Ad hæc audita perhorrescimus, nec perpendimus vivo corpori mortuam animã per menses, per annos longè fœdius colligatam teneri. Respõde, quæso, ait Chrysostronus, si quis cadaver putridum circumferens per civitatem vagaretur, nõnne omnes eum fugerent? hoc de te cogita, qui animã peccatis obrutam atque mortuam circumducis. Mentis oculos in hunc miserimum peccatoris statum conice, & mortem animæ, præ omni morte corporis, per quosvis cruciatus inferendã, detestare. In quo integerrimam matronam ac fortissimam heroinam Susannam sequi non pudeat, cui inter prostitutæ nequitia senes constitutæ, aut peccandũ aut moriendum erat. Quid agat? *Angustia*, inquit, sunt mihi undique: si peccatum admittam, si hoc faciam, mors mihi est. Quid hoc? si scelus admittat, mortem effugiet, sed corporis; subit verò animam, peccatum mortem animæ esse, quam ne incurreret, mortem corporis minimè reformidabat: quam ducem tot millia purpuratorum Martyrum secuta sunt, qui illud Christi altè imbiberant: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere*: Quantum enim vita corporea & brutalis, à vita animæ supernaturali distat, tantum mors animæ differt à morte corporis; attamen ut gravissimè queritur Augustinus: mortem corporis summã curã ac sollicitudine, quisque devitare; & à se propulsare satagit; in mortem verò animæ pronus, ac spõte proruit. *Mortem carnis, ait, omnis homo timet, mortem animæ pauci. Pro morte carnis, quæ sine dubio quandoque ventura est; curant omnes ne veniat; inde est quod laborant. Laborat ne moriatur homo moriturus, & non laborat, ne peccet homo in æternum victurus. O si possemus excitare homines mortuos, & cum ipsis pariter excitari, ut tales essemus amatores vite permanentis, quales sunt homines amatores vite fugientis.*

§. I I I.

Peccator est si vivere videatur, quovis peccato mortali admissõ, verè mortuus est.

Ambrosius, quẽm Augustinus veneratur ut patrem, & suæ regenerationis

cognoscit auctorem, quosdam mortuos vivis commixtos, ac consēpultos asseveravit, dum l. 2. de Cain & Abel c. 9. sic avaros perstringit:

Impiũ etiam si videantur vivere, miseresiores tamen sunt omnibus mortuis, carnem suam sicut, tumulum circumferentes, cui infelicem infoderunt animam suam: quid enim aliud est quàm sepulta, quæ intra humum volvitur, & terrena avaritia cupiditatibus, ceterisque, vitis includitur, ut gratia celestis auram spirare non possit? Infelix prorsus anima, quæ non secus ac cadaver quod loculo inclusum à vermibus corroditur, ita eorum animus localis sepultus, non uno verme conscientia corroditur; hoc solùm discrimine, quòd hic vermis amarissimo sensu peccatorem, illi insensibiliter cadaver configant. Graviter nec minus graphicè Seneca: quoties per villã Serviliũ Vacciaẽ sordidissimi hominis transibat, eam vivi hominis sepulchrum nuncupabat: sic enim Epistola ad Lucilium suum scribit: *In hac ille pretorius dives: nullã aliã re, quàm otio notus consenuit, & ob hoc unum felix habebatur. Exclamabant homines: O Vaccia solus scis vivere: at ille latere sciebat, non vivere. Nunquam aliter hanc villam Vaccia vivo præteribam, quàm ut dicerem VACCIA HIC SITUS EST.* Hoc funebre quasi vivo sepulto Annæus Epitaphium condidit. Ita velim sentias, dum ædes, officinas, prædia, ac villas avari nobilis, mercatoris, Euclionis præteris, hinc hominem divitiis ac vitis abditum vivum sepultum esse, & hoc Senecæ adiciat: *hic situs est, vivus sepultus. Quod mortis genus quàm acerbum sit, ex his colligere est, qui vivi tumulis illati sunt. Quod Avenione accidisse legitur in illustri familia de Rhodis: ubi ipsa materfamilias habita pro mortua, delata est ad ædem Patrum Minimorum in monumentum majorum suorum, cum ecce nocte intempestã Religiosis ad Matutinum cõvenientibus, horribilem vociferatione exaudierunt, accurrunt ad monumentum, recludunt & etiam nũ spirantem ac viventem luci reddunt. At nemo quisquam an-*

Aug. contra Iulian. c. 7.

Avaritia mors anima.

Sen l. 7. Epist. 56.

Valadiev. Advent. pag. 362. Vitam Camilli de Lellis. cap. 10.

goris,

Chrysostr. hom. 74. in Matt.

Daniel. 13.

Matt. 10.

Aug. tract. 19. in Ioan.

gores, ac dolores, quos istic conclusa per-
 pessa sit effari poterit. Subtilis Doctor
 Scotus hos universo orbi solus declaravit,
 qui ut auctores ferunt, apoplexiâ corre-
 ptus, nimis festinato funere, pro mortuo
 tumulatus, frustra ad implorandam openi
 miserabili mugitu edito, pulsatoque sepul-
 chri lapide, ambesis manibus, eliso tan-
 dem capite periit. Cui ferale hoc epitha-
 phium rectè inscriptum quis neget? *hic si-
 tus est vivus sepultus.* Ejusmodi funera, ejul-
 modi è sepulchris tumularorum ululatus
 ab avariis, ab usurariis, à sceneratoribus
 indies exaudiri, disce ex Ambrosio: *nihil
 interest inter funus & scenus: nihil inter mor-
 tem distat & sortem: personat funebrem ulu-
 latum scenoris usura.* Cui Leo magnus, quem
 ex ungue nosse potes, subscribit, dicens:
scenus pecunia, funus est anima.

Quare illud Christi te exstimulet mo-
 nitum: *Dimitte mortuos sepelire mortuos suos,*
 quos Augustinus peccatis mortuos apud
 Maldonarum exponit, & marmoreis pa-
 latiis ac auratis laquearibus, sub quibus
 latius quàm lætius degunt, consepultos.
 Nam quanti indies diu vivendo (inquit Hie-
 ron. bysso & purpurâ induti) *portant fu-
 nera sua, & quasi sepulchra dealbata, plena
 sunt ossibus mortuorum.* Unde ad hæc ver-
 ba Petrus Chryfologus: *quomodo mortui
 sepeliant mortuos suos: fratres, ipse dixit: ego
 sum vita Ioan. 14. Quod est anima corpori,
 hoc est anima Christus. Sine anima corpus non
 vivit, non vivit anima sine Christo & sit in
 corporis sepulchro vivo, funus anima jam se-
 pultum.* At illud paradoxum multis vide-
 bitur, homines lucro inhiantes, divites
 hujus sæculi, indutos splendide mor-
 tuos dicere, usurarios eorumque filias in
 damascena cyclade quasi columbas, aut
 psittacos aut pavones ad fenestras in atriis
 domus consistentes, mortuas dicere. Ver-
 rissimè tamen mortuas esse, in simili vi-
 dere est: moris hic in patria, præ officinis
 eorum qui artocreas ac placentas pin-
 picas, columbas, psittacos, pavones, expo-
 nant, eo membrorum totiusque corpo-
 ris situ, ac plumarum nitore, ut nihil à
 vivis differre videantur, cum interim om-

ni vitâ prorsus destitutæ sint. Ita & de
 quibus hætenus egimus: *vivere quidem vi-
 dentur in corpore, sed mortui probantur in cor-
 de, nullasque viventis animæ functiones
 exercent: aures enim ad preces pauperum
 oclusas habent; manus quasi in stitis colli-
 gatas, ne eleemosynas erogent; pedes si-
 militer constriatos, ne templa adeant;
 quemadmodum unum aliquem avarum
 nihil à mortuo differre.* Chrysofomus
 ait: *Consideremus potentem hominem, & im-
 primis hujus caput, quasi ebrius, oportius
 pluribus, atque vinculis alligatum, sic undi-
 que obrutum, ut sensibus extinctis nihil au-
 diat, nihil prorsus sentiat. Deinde manus
 inspiciat, videte ventri annexas sicut mortuo-
 rum, non quidem in stitis, verum quod tur-
 pius est, durissimis avaritia vinculis. Vultus
 & pedes humiliter irretitos videte. Videte eos
 variis curis alligatos, ac idcirco non posse Dei
 Ecclesiam adire.* Et hæc de morte animæ,
 quæ per avaritiam infertur. Hinc si ad
 aliud non minus vulgare mortis animæ
 genus procedamus, occurrent vnda-
 tim ebriosis, quos qui mortuos negat, is
 merfos vivere affirmare poterit. Quid,
 quod quidam nostrorum Poëtarû, de his
 rectissimè judicarunt, dum Polyphemus
 ebrius,

Dapibus vinoque SEPULTUS.

Excubitores Troiani

— somno vinoque sepulti,

ab iis decantantur. Pacuvius Tiberii Cæsa-
 ris procurator in Syria, cum vino & illis fu-
 nereis epulis se sepelisset, quasi parentaret, sic in
 cubiculum ferebatur à cæna, ut inter plausus
 exoletorum hoc ad symphoniam caneretur:
*vixit, vixit. Nullo non se die extulit. Sed
 his longè plus ponderis, sacri Ecclesiæ
 præfules, Augustinus, & Chrysofomus
 addere cõsueverunt; quorum prior: Ebrie-
 tas, ait, est quadam vivi hominis sepultura. Al-
 ter verò: Ebrius dæmon, est voluntarius mortuus
 animatus. Cujus terribilissimæ mortis vel
 nuda umbra, in signè potatorem ad sobriã
 mentem reduxit. Rein narrat Angelinus
 Gazæus in piis hilaribus, mulierâ Belgicâ
 stratagemata adornasse, quo maritum vino
 sepultum,*

Beyerlinck
 Theat. M.
 pag. 651.
 Valadier, cit.

31. de
 Tobia c. 10.
 S. Leo serm.
 6 de ieiunio
 septimi
 mensis.

Matth. 8.

Hieron. Ep.
 13.

Chrysol.
 Serm. 19.

Aug. lib. de
 decem pla-
 gis.

Chrysol.
 hom. 28. in
 Matth.

Ebrietas
 mors anime.

Virg. 3.
 Æneid.
 9. Æneid.

Sen epist. 12.

V. Cornel. in
 Prou. part. 2.
 pag. 254.

sepultum, in mortui speciem postridie tumulandi, super stramen deponit:

*Sensim illa vinculis ebrias manus stringit,
Corpus & amicit linteo sepulchrali:
Lentèque nudum volvit in pavementum,
Et huc & inde stare funebris lampas.*

Tū illa, vicinîâ omni concitâ, in lamenta & muliebres ejulatus prorupit:

*Heu mi marite, mi marite, vitales
Nec opinus auras morte tam citò linquis?*

Hic experrectus, ut se conspexit tali situ inter quatuor cereos, affusam flentium liberorum turbam

*Quid cogitasse cogitatis hoc vivum
Cadaver? ———*

At illa: *Papa reclamat, ô marite mi vivis?*

Vivo, inquit, atri è faucibus redux lethi.

Reduxne lethi faucibus, redux orco?

O mi anime pergit illa, redditus vita,

Qui modò fuisi mortuissimus, putum

Putum cadaver, moxq; moxq; humo dandū!

Per ille rimas linteas, sono cæco

Bona uxor, inquit, expedi, expedi vincle.

Ad astra palmas ille subrigens, votum

Ter & ter altum vovit: omne per vitam

Instar Mephitis execrariet vinum,

Instarque mortis ostium tabernarum;

Morique timidus vixit, & stetit voto.

hoc quæ volent sceminæ in viris ebriis uferpent; at ego pervelim ut nemo non ebrius, ubi ad sobriam mentem rediit, luctuosam mortem ac miserum statum animæ vivaciùs secum expenderet, atque ita inhorresceret, ut ebrietatem omni morte corporis, concepto etiam voto, detestabiliorem duceret. Etenim si tragicum omnino sit, quod antecineralibus diebus in scenam dari conspexi, Zenonem Imperatorem temulentum, ab Areadna uxore sua, sarcophago inclusum, vivum tumulari, jamque experrectum tumultuati, horrendum mugire, ac tandem tumulo recluso, suos ipse laceitos devorasse & fame enectum compertum fuisse, certè, inquit, Chrysofom. *si posses animam hominis, peccatis (gulæ & ebrietatis) involutam oculis cernere, non dubitares multò melius in sepulcro jacere vivum corpus, quàm jacere animam in vivo corpore ebrietate sepultam. Hæc*

pro ludo à pueris tragœdia populo propolita, ingentes animorum motus concitabat, & quos indies dapibus vinoque sepultos, animoque mortuos videmus, rideamus. Certè si posses animam hominis (ebrii) cernere, si species animæ temulentæ vel momento oculis obverfaretur, eum mentibus vestris hujus mortalis sceleris horrorem incuteret, ut longè graviùs ebrietatis potum, quàm venenatum poculum quisque vestrùm averfaretur. Mitto hîc mortis genus longè atrocissimum, & maximè infame esse, sibi deliberato animo, veneno vitam auferre, aquis præfocare, gulam sibi præcidere, aliove violentæ mortis supplicio sibi manus inferre, quam barbariem peccator omnis in animam suam exercere consuevit juxta illud: *Homo per peccatum occidit animam suam.* Sed ad alteram mortem luxuriantis animæ, ex olla ebrietatis passim prodientem festino. Hanc incurrerat filius ille prodigus, ubi in lupanar pedem intulerat, tunc enim, ait gloriosus doctor, erat *pejus mortuus luxuriosè vivens, quàm moriendo luxuriam finiens.* quod & proprii parentis convincitur testimonio, qui ad natu maximum: *frater tuus mortuus erat & revixit. Mortuus erat dum inter puel larum greges, choreas duceret. Mortuus erat, dum inter pocula lascivos sermones commisceret. Mortuus erat dum omnem substantiam abliguriebat. Mortuus erat dum ad incitas redactus, diras in Deum, & blasphemias evomebat: Mortuus erat dum inter scorta computrescebat.* Unde aptissimè quisquis ille est vir magnus, hunc juvenem in flore ætatis vegetum, vividum, bibentem, lascivientem, & animo mortuum, arbori majali comparavit, quæ tota virens, frondens, florens, coronis redimita, ante prætoris ædes collocatur: sed ut à radice, simul à vitâ præcisâ est. Quod & iis omnibus competit, qui *in charitate radicati*

Sap. 14.

Luxuria mors animæ.

Aug. in Psal. 37.

Ephes. 3.

I. C. Traur-
rick ofte
proesteen
pag. 120.

Zoraras
Cedren, Ba-
ron.

Chrysof.
hom. 28. in
Matt.

ad pompam funebrem instrui iussit, ac in ipso domus vestibulo sandapilam pullâ veste intratam collocari: tum amicis ad exequias adhibitis, super morte filix quam unicam habuerat, tristes sermones inferuit, mensil'que remotis affines suos hæredes instituit, omnemque portionem ac dotem filix inter illos dispersit. Hoc corruptissimo sæculo si parentes filias ac filios tales pro mortuis lugerent, exequias iis instituerent, quot in privatis familiis funera, quot in hac urbe mortuos numerare contingeret? Et tamen, ô lascive adolescens! magnus ille è cælo spiritus insonat: Apocalypsis 3. *Novi opera tua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es.* Hoc est, ad speciem externam vivens probus ac pius appares, reaptè occultum peccatum foves, quod mortem animæ adfert. Rupertus de vitio carnis occulto, intelligit, dicens: *datur autem conjici quod mortui hujus, quam dicit, mors, fuerit peccatum carnis;* ejusmodi enim homines vel ipsis confessariis vivere videntur cum fœtidissimum funus circumferant, cui Cacodæmones etiamnum in vivis, exequias apparasse compertum est. Dictis fidem facio: Adolescens infaniens amore virginis Deo consecratæ, eò jam pellexerat, ut nocturnum tempus & fugæ & libidini implendæ decerneret. Ad horam condictam nocturnus hic Veneris miles ad monasterium pergit, & ecce templum apertum reperit: ingrediatur, omnia lugubri cantu resonare, in ipso templi umbilico funus consistere, circum funalibus collucantibus advertit. Hinc illinc protensis super faciem cucullis confedebant monachi officium defunctorum terrifico vocis sono persolventes; anxius & sollicitus hic spectator, unam aliquem de his ignotis Religiosis trahit, & cujus hæ tam intempestivæ exequiæ sint percunctatus? talis Domini, respondit alter, ipsum suo nomine compellendo. Attonitus, alterum vellicat, qui idem illi respondet. Hic ad nomen suum, & fetalem pompam totus tremore percussus, se ex templo illico proripuit, quò vix pedem extulerat, duo ingentes nique nigerrimi molossi in eum insi-

liunt, & moniali opportunè è muro spectante miserimè discerpunt. Nonne hic se mortuum jam dudum ignorabat, & populo passim vivere videbatur, cujus animæ jam infernales larvæ parentabant. Ut in hunc hominem jam è vivis sublatum aprè quadret illud, quod olim de Claudio Imperatore jam vitâ functo acutè dixit Seneca: *desiit videri vivere,* quasi diceret, ut notat Velasques, jam diu mortuus reipla fuerat, cujus vitâ ob peccata & turpitudinem mors erat; unde non tam vitâ, quàm specie vitæ functus est. Omnis ergo anima, *qua in deliciis est,* ut Apostoli verbis utar, *vivens mortua est.* Quod quo manifestius fiat, fortè quispiam cum magno Augustino sic secum ratiocinatur: *Interrogo corpus an vivit? respondet mihi vides ambulancem, vides operantem, audis loquentem, cernis appetentem & sugientem, & non intelligis corpus vivere? per hæc opera anima intus constituta intelligo corpus vivere. Quæro utrum anima vivat? pedes isti ambulant, ecce de uno motu, de vita interrogo, & corpus & animam.* Hic precor summi præfuli doctrinâ attende: *Ambulant, inquit, pedes, intelligo corpus vivere; sed quò ambulant? ad adulterium,* inquit, *ergo mortua est anima: si enim veracissima scriptura dixit: mortua est vidua qua in deliciis vivit, cum multum interfuit inter delicias, & adulterium, quomodo potest anima qua in deliciis mortua dicitur, in adulterio vivere? Vides virum cum aliena uxore in campo spatiantem: ambulans pedes: Vides alterum sub vesperum ad ædes lascivæ puellæ prope rantem, ambulans pedes: Vides juvenem prostibulum intrantem, ambulans pedes, intelligo corpus vivere; sed quò ambulant? ad adulterium, ad fornicationem, ergo mortua est anima. Pergit porrò idem sanctissimus præful: *Loquentem audio, vivit corpus: non enim lingua in ore moveretur & percuteret quibusque locis articulares sonos, nisi intus habitator esset, & quasi ad hoc organum musicus, qui linguâ suâ uteretur; prorsus intelligo, hoc modo corpus loquitur, corpus vivit; sed interrogo utrum & anima vivat? ecce loquitur corpus, vivit: quid loquitur? mendacium loquitur, ergo mortua est anima. Vnde & hoc probamus?**

Seneca in morte Claudi. dii.

1. ad Tim. 5.

August. serm. 13. de Mart. in fine sermonum tom. 10. & serm. 28. de verbis Apostoli.

1. Timor. 5.

August. ibid.

ipsam.

Antonio de Torquemado en u jar din des flores: u iofus colloq. terce-ro, Balngem vrim; h de Chajeté pag. 213. journée 2. cap. 13.

Sap. 1.
V. August. serm. 28. de verbis A- post.
ipsam veritatem interrogemus, qua ait: Os quod mentitur occidit animam. Os quod pejerat, os quod calumniatur, os quod blasphemat, occidit animam.

Quæ cum ita sint, si omne peccatum, ut jam vidimus, mors animæ est, si omnis peccator verè mortuus censendus est, quotiesque peccamus, toties moriamur, animamque sepulchro condimus, profecto, tot inter mortes ac mortuos quotidie vivere posse, artis est maximæ & cautelæ singularis; quod scitè Bernardus observavit: Putas, inquit, parva res est scire vivere? magnum aliquid, imò maximum est. Non vivit qui superbiâ inflatur, qui luxuriâ sordidatur, qui cateris inficitur pestibus, quoniam non est hoc vivere, sed vitam confundere, & appropinquare usque ad portas mortis. Si quæ filia vana ac garrula est, hoc scire vivere est. Si quis juvenis levis, puellæ gratiam captare novit. Hoc scire vivere est. Si quis politicus, intus Nero foris Cato, hoc scire vivere est. Si quis cautè si non castè ancillæ consuescere, hoc scire vivere est. Si quis fastu vel actu pupillos opprimere, hoc scire vivere est. Si quis læsus vindictam sumere, hostem pessumdare aut perimere novit, hoc scire vivere est. Itane verò, cum hoc non sit vivere, sed vitam confundere & appropinquare usque ad portas mortis. Ubi hoc maximè indolendum succurrit, ejusmodi homines passim catos, prudentes, agiles, gratiosos, vividos audire, cum vita animæ destituti, multo acerbiori luctu, uberioribus lachrymis digni sint, quàm si morte naturali, carnis vinculis soluti forent.

§. III.

Mors animæ flenda præ morte corporis.

HAc super re, Augustinum ad suos perorantem induco: Audite me fratres: Christiani sumus, & tamen plerumque si filius cujusquam moriatur, plangit illum: si peccet non illum plangit, tunc erat plangendus, tunc pejus mortuus luxuriosè vivens, quàm moriendo luxuriam finiens. Tunc quando faciebat illa in domo tua, non solùm mortuus erat, sed & vivebat, hæc dolenda sunt. Si gentiles, si Athei,

si Epicuræi hominem, peccato mortuum non plangent, tolerabile videri posset, cum mortem animæ, privationem gratiæ & gloriæ, mortem in cruciatibus æternam non apprehendant. At nos Christiani sumus, vitam gratiæ, vitam gloriæ, vitam animæ æternam, summum bonum esse, quo unico mortali destituimur, fide certè tenemus, nec plangimus. Filius aquis submersus plangitur, & homo vino sepultus rideatur; frater cruenta cæde trucidatus plangitur, & frater qui odit fratrem, cum homicida sit, quia teste divo Thoma, occidit animam suam, non plangitur. Filia calidâ febrimodò defuncta plangitur, & Veneris incendio unica anima extincta non plangitur. Plorat Jephthæ & omnis populus nō uno die, sed multis annis mortem filiæ unigenitæ, & mortem animæ non plorat hoc quàm indignum sit, dignè exaggerat Cyprianus lib. de lapsis, ubi sceminam è castitatis fastigio prolapsam alloquitur: si quem de tuis charis mortali exitu perdidisses, ingemisceres dolenter & fleres: facie inculca, veste mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore dejecto, indicia mororis ostenderes: animam tuam misera perdidisti: & spiritualiter mortuæ funus tuum portare capisti (ad barathrum inferni) & non acriter plangis, & non jugiter ingemiscis? hæc gemitibus inenarrabilibus, hæc perpetuis dignissima lachrymis. Ubi insaniam suam verè miserandam inculat Augustinus, dum ait nihil stultius esse quàm plorare Didonem mortuam, quia se occidit ob amorem, cum interea seipsum in his à te morientem, Dens meus, vita mea, siccis oculis ferrem miserrimus, quid enim miserius misero, non miserante seipsum? & flente Didonis mortem, quæ siebat amando Encam, non flente autem mortem suam, quæ siebat non amando te Deus, lumen cordis mei. Hæc insaniam hodiernâ die plures laborant, qui plus plorant mortem amatiæ, quàm animæ, quæ amanda unicè. Quare licet Deus summè gloriatur, & toto orbe maximè extollat sacrificium Abrahæ servi fidelis, qui unicuique filium suum immolare paratus fuit, cum alterum filium gignere, aut cogitare poterat, ut Paulus ait, quia ex mortuis suscitare

S. Thoma in 1. 2. 3.

Aug. lib. 1. conf. c. 13.

ad Heb. 1. 2.

Aug. in sal. 37.

Virg. 3. Æneid.

Bern. serm. 1. in festo Petri & Pauli.

est potens Deus; potiori tamen jure, ut ita dicam, gloriari potest dæmon, qui tot sibi servos fideles reperit, comparatos pro filio unigenito, unicam animam Diabolo inmolare, in uno montium, quem monstraverit illis. Unum immolant in monte ambitionis, alterum in monte perfidiæ, tertium in monte luxuriæ, & cum de morte peccatorum pessimâ, dæmon exultet,

Psalm. 72.

non est respectus morti eorum, nec est qui de sempiterno interitu eorum, vel ingemiscat. Aliter profectò regius psaltes mortali ruina obrutam luxit unicam suam, dum fontes lachrymarum, & exitus aquarum deduxerunt oculi ejus. Aliter luxit mortem non corporis, sed animæ, incestuosi filii sui Ammon; quia magno teste Ambrosio: Luxit ergo David filium mortuum cunctis diebus, ut scias verum esse quod assero, incestuosum filium Ammon flevit occisum. At illud quibusdam mirum videbitur Davidem multis lachrymis Deum rogasse pro incolumitate parvuli, quem ex adulterio conceptum perditè amabat; mortuo tamen puero, statim sumpsisse cibum, & lachrymas stitisse, imò ut Augustinus loquitur: pro quo egrotante affligebatur, moriente latatus est: At inaudita morte Absalonis, extremo dolore confectus, à lachrymis temperare non potuit, nec quidquam consolationis admisit, quin vitâ suâ mortem filii millies redimere præoptabat, assiduo ingeminando illud: *fili mi Absalon, Absalon fili mi! quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Absalon fili mi, fili mi Absalon.* Quis hîc non obstupescat parvulum, delictum parentum, qui nullam offensæ causam præbuerat, ficcis oculis efferri, hunc verò contumacem, rebellem, fratricidam, parricidam mille lachrymis defleri? quisquis hujus luctus penitentiorem causam investigarit, facillè reperit mortem Absalonis paternis lachrymis dignissimam fuisse, utpote qui mortem animæ æternam incurrerat, & hæc lachrymarum causa, inquit Gregorius:

Aug. l. 3. de doctr. Christ. c. 21.

2. Reg. 18.

Iuste flevit filium parricidam, quâ alium parvulum, quia sciebat non peccasse, non flevit. Hoc à Davide hausit Ecclesiasticus, ac cuique nostrum documento reliquit: modicum plo-

Lanuzza cit.

Ecclesi. 22.

ra super mortuum, quoniam requievit; at peccatorem semper luge. Ita regium psaltem in veteri, ita Petrum in novâ lege mortem animæ semper luxisse leges; sequè, ac alios Paulum flevisse, Basilii asserit, dicens: flet super peccato; peccatum animæ est ægritudo, peccatum mors est animæ, alioqui immortalis, peccatum & implacabilibus lamentis dignum.

Basil. hom. de Mart. Iulian.

Hoc non loquendo, sed flendo liquidissimè testatus est Origenes ille Adamantius, de quo id fertur, multis fortè incredibile, nisi divi Epiphaniî accederet auctoritas. Narrat hic l. 2. hæresi 64. cum Idololatræ Alexandria Origenem cogere, vel thus idolo offerre, aut per scortum libidini exponendum: ut castitatem servaret, fidem perdidit & diis thura adolevit. Christianis exosus, ludibrio ac odio habitus, decessit in Palæstinam ad terram sanctam, terram misericordiæ, adhuc rubentem Christi sanguine, ut mortem animæ suæ solus plangeret. At dum Jerosolymam advenit, tota urbs, & potissimum illi de clero, famâ viri jam pridem divulgatâ, obviam processere, & obnixè rogarunt, è suggestu paucis ad populum diceret, non permissuros se talem concionatorem elinguem abire: sufficere si vel spectandum se in cathedra exhiberet, de quo tanta inaudierant, aliquod doctrinæ suæ vestigium ac salutare monitum filiis Sion relinquendo. Ascendit cathedram, totâ Jerosolymâ confluyente, silentium ingens, expectatio mira. Promittit Biblia, aperit; sive consilio sive casu, incidit in illud psalmi 49. *Peccatori autem dixit Deus; quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? tu verò odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retrorsum.* Ad hæc subito obmutuit, nimirum vocem interclusit dolor, & clauso codice, nihil præter crebros anhelitus, alta suspiria fatiscentis animi, & ingentem lachrymarum imbrem, qui in genas, in ora depluebat, cernebatur, nemo sic mortuû, ut iste se omninò luxit, quia ut coævus ejus dixit: *mortuus est, qui non est Christianus.* Ingens erat auditorum turba, quæ ad flumen ipsius eloquentiæ confluxerat, sed cum præter rivos lachrymarum nihil dum

V. Binet. Origenes sanct. v. c. 11.

Tertull. lib. de carne Christi. c. 20.

cernerent,

cernerent, & ipsi toti in lachrymas effusi sunt, adeo,

Interdum lachrymæ pondera vocis habent.

Confisi plures nubem dissipandam, avidè viri eloquentiam præstolabantur. Sed cùm è lachrymis, in singultus prorueret, finem non dicendi sed flendi fecit, aut ut veriùs dicam, nullum flendi finem fecit. O homo! qui mortuam habes animam, unicam tuam, plora sicut plorari solet in morte unigeniti. Timanti artes & colores defecerunt, quibus dolorem exprimeret in morte Iphigeniæ; quid ni verba & voces Origeni, in morte animæ? quam (ut cum Hieronymo loquar) si totus vertar in fletum, & non guttæ sint lachrymarum, sed abundantia fluminis, non satus fiero! Jure mirabatur doctòr Aquinas quomodo posset

aliquis lætari, & non potiùs deduceret fontes lachrymarum in peccato mortali existens, cùm in funere charorum non pauci (ut Valerius, aliique commemorant) mortui conciderint. Quare, ô peccator, flere juyat, si beatus esse desideras: salutare tibi lachrymas flens ipse Augustinus excutiat: tu quidem, inquit, Rex gloriæ & omnium virtutum magister, docuisti nos verbo & exemplo, gemere ac flere, dicens: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Tu flevisi defunctum amicum, & lachrymatus es valde super perituram civitatem. Rogote, bone Iesu, per illas pretiosissimas lachrymas tuas, da mihi gratiam lachrymarum, quam multum desiderat & appetit anima mea, ut plangam me in omni vita mea, ut plangam mortem animæ meæ, ut tibi vivat in æternum.

Aug. media c. 36.

Ovid.

Hieron. in c. 9. Hierem.

EMBLEMA XLIV.

Qui se exaltat humiliabitur. LUC. XIV.

— TOLLUNTUR IN ALTUM.

VT LAPSV GRAVIORERVANT. *Claudian.*DOMINICA DECIMA-SEXTA
POST PENTECOSTEN.

Quisquis altum sapit, hoc divino eruditus oraculo sapiat: *Qui se exaltas humiliabitur.* ac proinde prospiciat, dum ad summa rerum fastigia enititur, ne reorum exemplo, qui trochleis in sublime attolluntur, ilicò graviori lapsu se collidat.

§. I. Sacrarum litterarum testimoniis Thesis comprobatur.

§. II. Profanis historiis propofitum stabilitur.

§. III. Quinam ab altitudine dici timuerunt.

DOMINICA DECIMA-SEXTA

POST PENTECOSTEN.

Qui se exaltat humiliabitur. LUC. XIV.

Herod. l. 7.

QUILO Philosophus ille Lacedæmonius, unus de septem Græcæ sapientibus, olim arcanam hanc quæstionē rogatus: quid summus ille Deorum Jupiter, dies totos ageret, quibus sese occuparet ac oblectaret? Laconicè respondisse fertur: *Humilia exaltat, excelsa humiliat.* Verissimum illud è Tripode oraculum, sacra juxta ac profana historiæ factis superque monumenta testantur. Si lubet ab ipsis mundi nascendis incunabilis, & aliùs rem reperamus.

S. I.

*Sacrarum litterarum testimoniis
Thesis comprobatur.*

Basil. in
const. mo.
nost. c. 25.

Luciferum primò in lucem suis profert Basilius, qui expendens, quemadmodum summa illa intelligentia, instar fulguris è cælo corruit, illustri hoc exemplo, ceu fulgure suos terret, dicens: *Si semetipsum pietatis cultor in altum exulerit, habet qui graviter ac potenter illum affligat, & ad inferos usque possit deprimerè.* Exemplum habemus illius superbi, qui dum exaltari voluit, humiliatus ad inferos est. Poëtæ doctas fabulas, ab hac primâ veritate, commenti sunt, dum gigantomachiam inducunt, quam veris coloribus, nec usitatâ pennâ Joannes Aquila depingit: *Factum est prælimum magnum in celo, & contra superbos Deus ipse armatus in arenam descendit, teste Ambrosio: Scriptura dicit: Dominus superbis resistit, tanquam sue contumeliæ propulsator; veluti quoddam suscepit adversus superbiam speciale certamen.* Vide, in-

apoc. 12.

Ambrosius in
sal. 118.

quit, Hieronymus, *quale malum sit, quod adversarium habet Deum.* In ipso mundi exordio, primus humani generis parens, à Conditor suo in loco voluptatis summo in honore, ac Dominus omnium constituitur: *Dominamini piscibus maris, & volatilibus celi, &c.* Sed qui sub nonam matutinam, si sancto Ephrem credimus, à Deo formatus, terrestris Deus existeret: ad tertiam pomeridianam paradiso expulsus, è principatu suo, in omnium miseriarum abyssum repente præcipitatus est. In promptu causa est, ait Ambrosius: *Maximum peccatum in homine superbia est: nam nisi homo serpentis persuasione deceptus, sicut Deus esse voluisset, nunquam à dignitate dejectus, innocentiae veste exutus ferarum pellibus amictus, quasi in belluâ degenerasset.* Quò spectat illud Psalmi 48. *Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Videtis, ut opinor, quâ Deus excelsa humiliando occuperet. Sed pergo porrò: eadem horâ, quâ Nabuchodonosor spiritum elatus, in hæc verba prorupit: *Nomme hæc est Babylon magna, quam ego edificavi, &c.* sibi gloriam conditæ urbis arrogando, cumq; sermo adhuc esse in ore Regis, i.ò solum folio, sed famâ & formâ exutus, ad bestias, bestiam ipse indutus, projectus est. Eadem horâ, quàm subito omnis ille regius splendor evanuit! quàm repente ex summo ad imum dejectus est! *Dejecisti eos, inquit David, dum alleverentur.* Ubi acutè observat Gregorius, non dixisse Psalmistam; dejecti eos postquam elevati sunt, sed dum alleverentur: *Quia hoc ipsum, inquit, fit superbis interitus deici, quod eis à falsâ contigit gloriâ exterioris elevari.*

Hieron.
Epist. 45. ad
Ant.

Genes. 1.

Ambrosius in
Psalm. 118.

Daniel. 4.

Psalm. 71.

Greg. 31.
Mor. c. 7.

Actorum 12. Statuto die Herodes vestitus veste regiâ, sedit pro tribunali, & concionabatur

tur ad eos, qui convenerant ex Tyro & Sidone: erat dies perquam festivæ solennitatis, quem Syrus percelebrem vocat; Josephus lib. 19. Antiq. cap. 7. ait fuisse diem ludorum, pro Cæsaris incolumitate. Herodes verò vestem regiam induit, totam, ut Josephus scribit, ex auro & argento, mirabili opere contextam, quæ adversis Solis radiis percussa, divinum quendam fulgorem & venerationem cum sacro horrore spectantibus incuriebat; Populus autem acclamabat: *Dei voces, & non hominis*, id est, cæperunt ei divinos honores, nec non apothéosim, quæ id temporis, in more erat, decerneret, & Deum inclamare; ipso verò loquente, adstantes verba pro oraculis avidissimè excipiebant.

Confestim autem percussit eum Angelus Domini, èd quòd non dedisset honorem Deo, & consumptus vermibus expiravit. Atam parvo milite, inflatus ille Deus consumitur, & in terram confestim dejicitur.

Sol in Auge momento stat, continuò declinat: potentes sæculi in solio, in apice honoris, solstitii instar, momento consistunt, & ilicò decidunt. Præclaram hinc apostrophen desumit Bernardus: *Age ergo festina multiplicare præbendas; inde ad Archidiaconatum evola: demùm aspira ad Episcopatum, ne ibi quidem requiem habiturus, quoniam sic itur ad astra.* Hæc ubi ironicè insultavit, ita hominem aculeatâ voce melleus Doctor perstringit ac pungit: *Quòd progredieris miser? an us ab altiori sit casus gravior? neque enim sic paulatim decides, sed tanquam fulgur in impetu vehementi, quasi alter satanas, sVBITO dejicieris?* Facilis descensus averni; ut fulgur disrupto nubis sinu, in terras dissilit, sic illi scisâ tandem, disruptaque corporis nube, in ima terræ, in abyssum inferni præcipientes descendunt, nihilque mortalium oculis, nisi inanem fulgoris ac fulguris imaginem relinquunt. Affinem flammæ similitudinem, à fumo Propheta adducit: *Deficientes quemadmodum fumus deficient.* Ubi Gregorius: *fumus ascendendo deficit, & sese dilatando evanescit; sic videlicet fit cum peccatoris vitam præsens fe-*

licitas comitatur, quia unde ostenditur ut altus sit, inde agitur ut non sit. Egregiè nonnulla fortunæ simulachra cum novaculâ efficta cernuntur, quæ velocissimâ sectione utantur, nec tantum tondeat, sed radat. Celerimè Amani gloria sublata est, & omnis proles ac familia erasa, ut ne pilus fuerit reliquus. Sic argutus Poëta in re feriâ ludit:

*Ludente calo sedit omnis
In cumulum, tumulumque fastus.)*

Sic exitus magnorum exitium est, & ut scirè Stoicus: *Hujus eminentis vita exitus, cadere est.* Bernardus ille in humili, ac proinde clarâ in valle consistens, humilitatis semitam Eugenium calcare docet, & id ipsum identidem inculcat: *Considero gradum, & casum vereor; considero fastigium dignitatis, & intueor faciem abyssi jacentis deorsum; attendo celsitudinem honoris, & è vicino periculum reformido.* Quibus verbis non obscure insinuat, quantis casibus exponantur, qui ad altiores honoris vertices efferruntur. Et paulò post: *Ascendisti in altum, noli altum sapere, sed time, ne fortè contingat miserabilem illam emittere vocem: à facie ira & indignationis tuæ, elevavi alligasti me.* Altiozem quippè locum sortitus es, sed non tutiorem; terribilis prorsus, terribilis est locus ille, quo nemo securus, aut diu stetit. Per gradus honorum scanditur, arduus ascensus est, sed compendio descenditur, & eminentis vita exitus, cadere est. Sed nostratia videamus.

§. II.

Profanis historiis propositum stabilitur.

Solet aquila solertiâ innatâ testudinem fortè humi despectam, in altum secum sustollere, ac tandem ad subjectam rupem allidere; fatalem hunc casum experientiâ comprobavit Æschylus, ad cujus incautè calvariam, velut ad caurem allisa, & ipsa & ipse contritus obit. Complures certè

Cornel. hic.

Bern. in
doctam.

Esalm. 26.
Greg. l. I.
Regist.

Nierenb.
Stromate
14. lib. 2.
cap. 24.

Sen. Ep. 8.

Bern. Epist.
237.

Sen. eist.

certè exemplo testudinis tolluntur in altum, ut lapsu graviore ruant. In quos illud Psalmi aptè cadit: *elevans alligasti me.* Multos ex imo sublimes fortuna exulit, qui ex caulâ in aulam, ab aratro ad clavum Reipublicæ, à ligone ad sceptrâ, à sago ad purpuram, à rastris quasi ad astra evolarunt: quos sublatos gravissimè ad terram collisit. Recentia adhuc ob oculos versantur, & aliùs animo inhærent.

Comitem Essexium Elizabetha Angliæ regina, ob nimiam familiaritatem, primùm aulicis formidabilem, inde in carcerem perduellionis titulo conjectum, an. 1601. supplicio affecit, eiusque calvariam illa in pretio habuit, & Duci Bironio ad se è Gallijs misso, inter aliam regiæ supellestilis gazam, ceu monile pretiosum exhibuit, hoc eum dicto compellans: *en hominis, quem ad tantum honoris fastigium evexeram, craniû, quò tandem devenit!* discant familiares summorum principum, fortunam suam moderatè ferre, & expendant,

non unquam tulit,

Documenta fors majora: quàm fragili loco starent superbi!

Dicitur Bironius ad ferale hoc spectaculum exhorruisse, capiti suo rimuisse, ac ocyus in Galliam concessisse. Ceterùm fatalis illa monitio Bironio fuit, ut cui proximus deinde annus mortem intulit, non dissimilem Essexio: quippe conspirationis in regem (cui intimus fuerat) accusatus, & per literas, quas ad Fineum quendam arcani consilij focium, mox delatorem dederat, convictus, senatus Parisiensis calculo, capitis condemnatus fuit ultima Iulij, ut ait Beyerlinck in opete chronon. ad annum 1601.

In eodem regno, Garassus curiosè observat, per quos gradus Thomas Volzæus, filius Ianionis ad dignitatis apicem conscenderit, ac è vestigio deturbatus sit, ut suprâ vidimus. Quid hîc Berneveltios, Ancræos, aliisque sexcentos commemorè, qui quod caput aliùs extulissent, eo imminuti sunt. Joannes quidem Berneveltius consilio suo 40. annos fœderatorum Hollandiæ ordinum rem firmaverat, eamque molem,

ut alter Atlas sustinuerat; tandem astu Mauritij circumventus in palatio Hagien-si, capite plexus, altum verticem deposuit. Ancræus verò cui regina mater innixa, dum semel velum capitis vento evolasset, perquam familiariter ludebat Ancræus, dicens: *non eget velo, firmata anchorâ. Sed ipsa anchora minus firma, adversis fluctibus jactata, dominum perdidit.* Ipsa autem integerrima Regina, trium regum mater, quò deciderit, plures Mercurij divulgavit.

Carnificinæ quoddam genus est, quo reus per trochleam in altum attractus, cælo pendulus, laxato repente fune, compendio descendit, &

vacuos dat in aère saltus,

Ovid. l. 1.
Metam.

Ut vel lapsu suo lumbi fragium, ac ossium luxationem patiatur. Hoc tormenti genus, fortunæ ludus est:

*Quidquid in altum fortuna tulit,
Ruitura levat.*

Nieremb.
Stromata

& quidem struit ut ruat, lussibus aptus orbis est,

Pax nulla folli, nulla potentibus:

Pompejus, orbis cui fuerat pila,

Hic sortis est pila: in duello

Carnifici data præda ferro.

Vento replevit gloria Cæsarem:

Cæsar replevit sanguine curiam.

Quot bellicis notus trophæis,

Tot celebræ Marius rumis.

Fortuna Cræsum turgida prodidit,

Victor que Cræsi Cyrus: & ultimis

Formido, deinde risus oris,

Famineas satiavit iras.

O Mæsta dira scena tragædiæ!

Tot clara regum nomina, tot ducum,

Dum sorte vento sa tumescunt,

Sanguineo perière ludo.

In hoc ludo, tragediæ ducem spectavit Francia Guisium; hic Primas aulæ Gallicæ, imò regnum ipsum regere, jamque in honoris apice consistere videbatur, cum festa S. Dagobetti luce, in aulam vocatus, dum animum exomologesi & sacra Synaxi refecisset, ad regem contendit: & ecce tibi octo armati, ubi pedem attrio, peristromatis conyestito imponit è latebris profligunt,

Psalm. 101.

Senec. Troas

Garassus
et. cur. l.
max. 4.
7.

Dom. 4.
Pent.

Guifiumque multis vulneribus confossam, truculentè interimunt. Plures eum ad fastigiū securi, *Ex quo, confimili fato, non potuerūt nisi cadendo descendere.* Diceret eos ab infido mundo, à vafro dæmone deludi, sicut ab Helio gabalo parasiti, de quo Lampridius in ejus vita: Parasitos ad rotam aquaticam ligabat, & cum vertigine sub aquas mittebat, eosque Ixionis amicos vocabat. Potentiùs moneat moveatque illud magni Gregorij: *elevatio ipsa ruina est: quia dum gloria falsâ subnixi sunt, à gloria vera evacuantur.* Et nescio quo pacto *altum*, etiam *profundum* significet (nam & *puteus altus* dicitur) nisi quòd fastigium, ruina proxima, & principatus omnis, vicinum habeat præcipitium. Nec sacras infulas fortuna veretur, ac reveretur, aut potiùs numinis providentia quæ quandoque ex altissimâ illâ orbis cathedrâ, potètes deposuit. Documento nobis sit Joannes XIII. qui post quartum indepti pontificatus annum, cum in Concilio Constantiensi damnationem suam confirmare, & Tricoronidem infulam deponere coactus esset, jamque annos, ut minimum tres, per summam ignominiam, in rerum omnium necessitate, in carcere exegisset, coemptâ demum magno auri pondere fugâ, Florentiam petiit, ubi Martinus V. erat, ejus in pontificatu successor. Hic in fugitivi hominis formâ supplex, eorum genibus cum lachrymis advolvebatur, quos ne pedū osculo olim dignatus fuisset. Videtis, ut opinor, ex tam alto culmine, quàm altum ceciderint. Plures Icaros nunc orbis numerat, qui sibi non timentes ab altitudine diei, id est, ut Hugo interpretatur, ab humana prosperitate, dum in luce ac solis æstu versantur, subito præcipitati sunt. Quot Nepotes, quot affines fictis pennis, quibus commendatix conscriptæ, & paucillo ceræ pro sigillo ad fidem faciendam, evolarunt, jam sui, & Dei oblitæ: altiùs & altiùs cum Icaro enitendo, miserimè prolapsi sunt! Appositè, Bernardus: *Magnus, cui præsens felicitas, si arrisit, non imisit: hæc enim incautis ad disciplinam relaxandam est, quod ignis ad ceram, quod solus radius ad nivem, vel glaciem.* Temerario ausu, nimis, altum volavit Hugolinus ille

Girardescus, in Hetruria dynasta nobilissimus, Guelfarum partium princeps: qui Nino, adversario pulso, eò potentix pervenerat, ut patriæ universæ Dominus, & esset, & haberetur. Dum in natalis sui geniali convivio, fortunam suam cælo æquat, ausus est quendam ex intimis familiaribus Marcum, quid tandem beatitudini suæ abesset, interrogare! liberè hic: *sola*, inquit, *ira numinis procul, diuque ab animo tã elato, abesse nõ potest.* Gibellini interim ductu Rogerij Vbaldini Archiepiscopi Pisani, armis correptis, ædes ejus cingunt, oppugnant, invadunt, unum è filijs, alterumque nepotem vim arcere conatos, trucidant; ipsum & duos præterea filios, ac tres nepotes comprehensos, in arctam turrim conclusere, obseratis foribus, clavibusque in Arnum propinquum flumè dejectis, extremâ illic fame (necessitatum durissimâ, ut Quintill. ait) in oculis, in gremio suo carissima pignora parens moriens, morientia vidit, & quod caput, vociferanti, jamque inediâ deficienti, sacri viatici pabulum denegatum, ac exomologeseos potestas neutiquam facta est, quo corpus unâ cum anima periclitaretur. Adeò verum nunc illud experientia comprobavit, quod Artabanus olim Xerxi, ut altos ejus spiritus reprimeret, inspiravit: *Gaudet Deus eminentissima quaque deprimere, quia neminem, quàm seipsum finit magnifica de se sentire.* Pleni sunt tam sacri quàm profani annales ejusmodi eventis tragicis; sed finio ubi unum addidero, quod verissimè illud pronuntiatum: *qui se exultat, humiliabitur*, contestetur: narrat B. Petrus Damianus in Burgundia fuisse clericum superbiâ tumidum, qui dum Ecclesiam S. Mauritij bene opulentam sibi usurpasset: altero viro nobili, sui iuris esse asserente, armis rem dirimere decrevit. Utrisque miles cogitur, omnia in apertum prælium comparantur. Ipso confictus die, Nobilis exploratorem mittit, qui copias adversarij lustret, qui reperit clericum cum ceteris seditiosis, missæ sacrificium audientem, advertitque, ubi sub finem Evangelij legeretur: *omnis qui se exultat, humiliabitur*, extemplo clericum in has blasphemias voces prorupisse: hæc sententia vera non

Ioannes Vil.
lanus l. 7.
hist. c. 120.
Beyerlinck
Theat. F.
p. 230.

Sen. de trāq.
animi. 11.
205.

Greg. l. 1. r.
e. 5.
Ep. 5.

Fulgosul.
6. c. 11.

A Burgūd.
veritas pag.
201.

Herod. lib. 7.

Damian. ad
Desiderium.
Abb. Epist.
16. c. 6.

Bern. l. 3. de
confid. ad
Eugen. c. 11.
Æmil. l. 8.
Platina in
Nicolao IV.

non est, etenim si ipse me adversarijs sub-
misisset, non tam amplas possessiones, nec
tam copiosum militem numerarem. Re-
versus explorator, non modò belli appa-
raturum, sed & historiam hanc fideliter re-
tulit. Quo aliter spe erectus, probè sciens,
quòd Deus superbis resistat, in impiam ca-
put congregitur, conflagitur, & ecce equus,
quem clericus inscenderat, aquam fortè
intuitus, se cum Domino suo, istuc proripuit,
nec prius è stagno equum deducere
valuit, quàm ab insequètibz hostibus im-
pudens illud os gladio transfixum est. Ita-
que ad letheas aquas, elatus hic Icarus præ-
cipitatus est; qui casus omnium gravissimus
est; nam, ut Basilius loquitur: *Dum exaltari
voluit, humiliatus ad inferos est. Quis nunc
ambigat, quid Iupiter totos dies agat? quis
cum hæc videat, apicem honoris etiamnum
cuiquam invidet? Quis non verissimum
hoc Bernardi documentum ducat? ascen-
disti in altum, noli altum sapere, sed time: ne
fortè contingat miserabilem illam emittere vo-
cem: à facie iræ, & indignationis tuæ, elevans
allisti me; altiore quippe locum sortitus es, sed
non tutiorem; terribilis prorsus, terribilis est locus
iste. Bis terribilis, ter terribilis, quia corpus
& animam præcipitat in gehennam. Cujus
apud eundem Doctorem exstat testimo-
nium: cum enim S. Bernardus oblatum ab
Eugenio pontifice episcopatum Iamfrido
monacho, admittere cogeret, respondit ille:
potius se fugitivum monachum fore,
quàm Episcopum. Revelatione autem de-
in innotuit, cum æternam damnationem
evalisse, fugiendo hanc dignitatem.*

§. III.

Quinam ab altitudine dici timuerunt.

VERè & severè Sapiens minatur: Iudi-
cium durissimū huius, qui præsumunt, fiet. Quod
Laurentius Iustinianus expendens ait: Si
quis pro seipso rationem reddere nequaquam suf-
ficit, quanto minus pro se sibiq; commissus. Hinc
Pius V. vir piissimus in Pontificem electus,
ad purpuram erubuit, fastigium fastidivit,
& prope exanimis concidit. Causam ro-

gatus, modestè respondit: cum essem Reli-
giosus ordinis S. Dominici optimè de salute mea
sperabam, creatus verò Episcopus, cæpi de ea for-
midare, nunc verò electus Pontifex ferè cæpi de-
sperare. Et causam subdit: Quomodo enim
ego Deo rationem tot millionum animarum,
quot sunt in mundo reddam, qui vix unius ani-
mæ meæ rationem reddere valeo?

Hinc nemo quisquam mirabitur, Si
Adrianus rogatur, quod supplicium capi-
tali hosti imprecaretur? responderit, Pon-
tificatum. Quod ejusmodi celebre Epita-
phium confirmat, ut Platina refert:

*Hadrianus sextus hic
Situs est
Qui nihil sibi infelicius
Quàm quod imperavit
Duxit.*

Nec aliâ mente, alius summus Pontifex
fuit, nempe Leo XI. is enim ad extremum
vitæ redactus, ei qui sibi contenti aures
præbuerat, dixit: Quàm melius fuisset mihi si
Monasterij, quàm si calæ claves tenuissem. Tum
enim vero animum subit illud Sapiētis: Iu-
dicium durissimum huius, qui præsumunt, fiet. Vultis
hæc morientium sana quàm maximè iudi-
cia, pluribus confirmari? Paulus III. Pon-
tifex, animam agens sanctè asseverabat:
Mallet me subiecisse coco familia Capuccinorū,
quàm hanc Deo proximam; idque decem anno-
rum curriculo, dignitatem sustinuisse. Ita Jovius
in vita. A quo non dissensit Card. Alexan-
drinus, Pij V. nepos, qui jam moriturus,
hæc novissima verba protulit: Quàm in hac
hora optarem, totam vitam in Religione mea
(fuerat enim Ordinis Prædicatorum) a-
tatem transgisse! sanè jam mallet me totâ vitâ
servisse coco Monasterij mei, quàm Cardinalem
egisse. Idipsum moriens sapuit Conradus
Cardinalis, dum dixit: utinam in Villario meo
(Monasterio Cisterciensi) inter fratres sem-
per scutellas abluissem. His tamen non obsta-
ntibus, quot reperire est, qui dignitatibus in-
hiant, qui ad infulas aspirant, purpuram
ambiunt; tum se beatos in terris arbitran-
tur, non recogitantes quàm hæc brevî dese-
renda, possessores suos, infanda miseriarū
abyssos, sæpe involvant. Hoc experti in di-
gnitate sæculari ac reges Principes testati

Cornel. in c.
12. Luca.

Beyerslœck
Apop. pag.
477.

Idem ibid.

Sap. 6.

Cornel. in c.
3. Apoc.

Basil. in
cōst. Monast.
c. 25.

Bern. Epist.
237. ad Eug.

Nierenbergij
ascet. l. 3.
Docum. 2.
c. 25.

Sap. 6.
Iustin. de in-
fir. & Reg.
ral. c. 1.

sunt, ipsiusque imprimis Israelitarum regis hic animus est: *Elegi abjectus esse in domo Dei mei* (Hebræi legunt , tanquam janitor ad portam sedere) *magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum.* Quod nostro demum sculo, Philip. III. Hispaniarum rex, cum in morte gravissimis animi, corporisque agoribus consisteret, Patri Hieronymo de Florétia sincerè exposuit, dicens: *Meministi die cinerum te è suggestu Auditores commonuisse, ex ijs forte unum, ad finem quadragesima non super-victurum! me tum designari, in animum induxi, & verum vaticinatus es. Quare hac nunc, meo nomine è cathedra omni populo contestare, nihil quidquam prodesse regem esse, nisi quod in morte cruciet fuisse. Illudq; unicum mihi in votis esse, totos viginti duos annos in Thebaide potius Anachoretam, quam regem egisse: siquidem, heu me! periculo eterna damnationis proximus sum.* Ita hic piissimus in morte Monarcha sapuit.

Tutior profectò ille, beatorque, qui procul negotijs ac aula strepitu, sibi vivit, sibi-que moritur. Ut quondam rectè censuere, nec non exemplo suo docuere viri magni. Ita ab insula pedoque pedè repressit Ammonius monachus, qui in Præsulem à suis adlectus, concessa sibi capiendò consilio die, Deum superosque obsecrat, ac obtestatur, ut eo se onere eximant: annuit votis Deus, & vita curisque exsolvit. Idem animi propositum sancto Goari fuit, quem cum rex Gallie Sigebertus ad insulas evocasset, triginta dierum inducias petijt, quibus Deum rogavit, ut sibi potiùs infesta morborum cohors, quam onus honoris incumberet. Ita porro factum, morbo correptus est, sibi-que ac cælo redditus, divinos adeptus. Sexcentos alios afferre pos-

sem, qui ab alto honorum die sibi metuerunt. Sic Ambrosius, Augustinus, Malachias, Bernardus, Aquinas Episcopatum fugerunt. Sacerdotium Chrysoströmus, Diaconatum Martinus, Papatum Gregorius, ac primi ferè in Ecclesia, erubuerunt ad nomen purpuræ, inquit Scribanus.

Quid quod Marcus sibi pollicem persecuit, ne Sacerdos fieret. Antonius eremita aurem præcidit ne in episcopum eligeretur. Sed ut complura ejusmodi silentio involvam, illud præterire non possum, quod de B. Petro Damiano narrant historici: la-tuerat ille in obscura solitudine, cum ecce à Gregorio X. evocatur in solem, inter purpuratos Ecclesie Patres adscribitur; parendum fuit; sed ex eo tempore Damianus Gregorium suum persecutorem appellare solitus. Ita purpurâ, pileoque donare, persequi est, neque ab illa persecutione respiravit, donec ab Alexandro missionem petijt, & impetravit. De S. Brunone hic ver-sus extat:

Renuit oblatum sibi Bruno Pontificatum;

Cernens esse statum magnatum, raro beatum.

Quid ad hæc honorum cupidi mortales: hos omnes cæcutiisse putandum est, nec dispicere potuisse, quam ancipiti loco orbis præsules consistant, veros honores non terris, sed cælo querendos esse. *O perversitas! ô abusus filiorum Adam!* exclamat Bernardus, *quia cum ascendere difficillimum sit, descendere autem facillimum, ipsi & leviter ascendunt, & difficilius descendunt, parati ad honores & celsitudines graduum Ecclesiasticorum, ipsi etiam angelicis humeris formidandos. Hæc abundè sufficere duxi, & dixi.*

Scriban. Superior Relig. l. 1. c. 23.

Lobberij vita & mors p. 5.

Beyerlinck Apoph. pag. 477.

Bern. Serm. 2. in Ascensione.

EMBLE-

Psal. 83.

P. Bened. Fernand. in e. 35. Gen. sec. 12. P. Tylingen. parad. pag. 335.

EMBLEMA XLV. ⁴⁰³

Quod est mandatum magnum. Matt. 22.

SINE PONDERE, HABENTIA PONDVS. *Ovid. l. i. Met.*
DOMINICA DECIMA - SEPTIMA
POST PENTECOSTEN.

Mandata Christi adeò non esse impossibilia servatu, ut etiam
levia sint amanti: ut nec alæ volucrum gravant,
sed levant.

§. I. Mandata Christi non esse servatu impossibilia.

§. II. Amanti nihil est difficile, nedum impossibile.

§. III. Non modò Præcepta, sed & Consilia adeò non gravant, ut instar remigij alarum sustollant,
sine pondere habentia pondus.

DOMINICA DECIMA - SEPTIMA

POST PENTECOSTEN.

Quod est mandatum magnum. Matt. XXI.

NEMINEM quemquam vestrum ignorare arbitror, crebras Judaici populi, sub gravissimo legum jugo ingemiscens querelas, dum onera gravia, & importabilia, in humeros suos imponi lamentantur. Quas unus aliquis fortasse justas dixerit, ubi inaudierit, quantum legum ac præceptorum multitudinem patribus nostris Deus observandam tradiderit, quæ Cornelius noster enumerans, refert præcepta legis affirmativa ad ducenta & octodecim, tot, inquit, quot sunt membra in homine, ut verissimè eorum quisque affirmare posset: habeo legum numerum in membris meis. At verò præcepta negativa trecenta sexaginta quinque, tot scilicet, quot sunt dies in anno. Unde meritò Augustinus vocat: *Sarcinam innumerabilium observationum.*

§. I.

*Mandata Dei non esse servata
impossibilia.*

Nillum præceptum quantumvis grave, quantumvis magnum, & arduum; observatum impossibile esse, sacrarum litterarum & Ecclesiæ Doctorum evincunt testimonia: ipso imprimis veritatis auctore attestante; *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est*, ut possis te excusare & dicere, non possum illud attingere, aut adimplere; quod de facto tot illustres veteris testamenti heroës comprobaverunt, qui mandata omnia ex amissi observa-

rupt. Inter quos Josue, de quo cap. II. *Sicut præceperat Dominus Moysi servo suo, ita præcepit Moyses Josue, & ille universa complevit: non præterit de universis mandatis vel unum quidem verbum, quod jussisset Dominus Moysi.* Id ipsum de Abraham, Mose, Samuele, Helia, Heliseo, Isaia, Jeremia, aliisque Prophetis censet Bellarminus. De Zacharia & uxore ejus manifestè Lucas cap. I. *Erant ambo ante Deum incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querelâ.* E quibus, si argumentum ab actu ad potentiam quid concludat, certò conficitur, præcepta illa minimè impossibilia fuisse; quare cum subtilissimo gratiæ defensore Augustino, quo in hac materia, contra perversè eum traducentes plerumque utimur: *Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt impossibile aliquid homini à Deo esse præceptum.* At contrà, inquit, *firmissimè creditur Deum justum & bonum impossibilia non potuisse præcipere; nisi eum quovis Tyranno longè truculentiorè affirmare non vereamur.*

Nunc verò in lege gratiæ, sub qua apparuit benignitas & humanitas Salvatoris nostri, qui omnia illa caeremonialia & judicialia veteris testamenti antiquavit, adhuc non-neminem reperiri, qui ipsas leges dilectionis, tum Dei, tum proximi, decalogo contentas, quas & ipsa ratio, ac natura servandas tradit, impossibiles, & onus Eternâ gravius, cum Calvino audeat asseverare, eum enim vero oportet omnino gnaviter esse impudentem; cum prima & infallibilis veritas asserat. *Iugum enim meum suave est, & onus meum leve; & mandata mea gravia non sunt.* Huic tamen falsitatis Doctor Lutherus ausus est opponere: *Tot scripturæ testimonia probant mandatum esse impos-*

Bellarmin.
tom. 3. Cont.
pag. 1208.

Aug. serm.
191. de Tem.

*Aug. lib. de
nat. & gratia
c. 69.*

Ad Titum 8.

*Matt. XI.
I. Ioan. 5.*

*Lutherus in
confut. ra-
tionis. latom.*

impos-

Matt. 23.

*Cornel in
Act. c. 15.
v. 10.*

*Aug. serm.
9. de verbis
Domini.*

Deut. 3.

impossibile nobis, ut nihil sit manifestius. Et in Psal. 51. Decalogus numquam potest plene servari. Septimum & nonum præceptum illis Veneris puellis potissimum impossibile videbatur. Mali corvi malum ovum Melanchton: *Extrema impietas est sentire, quod decalogo ita satisfaciant, ut merita supersint; cum hæc præcepta omnes Sanctos accusent, diliges Dominum, item, non concupisces.* An ergo Josephum Patriarcham, & Sufannam qui tam fortiter pro castitate depugnarunt, quis adulteros fuisse censebit. An Apostolos fures, qui etiam propria reliquerunt? Evangelistas falsos testes, qui testandæ veritati deputati, eamque testati sanguine sunt? sed ad hominem sic potius arguendum: si decalogum observari impossibile est, manifestò consequitur, ut rectè Becanus noster docet, omnes eos falsitatis assertores, homicidas, fures, adulteros, falsarios esse. Rectius fortassis eos censisse arbitraris, qui legem diligendi inimicum, ut impossibilem & naturæ repugnantem abjecerunt: est enim cuique à natura inditum ut odio infectetur quæ sibi inimica sunt: sic ovis lupum, pullus milvum, columba accipitrem quando dilexerit? unde Augustinus fatetur, *in omnibus justificationibus Domini, nihil mirabilius & difficilius est, quam ut suos quisque diligit inimicos.* Et S. Hieronymus rem tam difficilem inimicorum amorem esse asserit, ut quidam crediderint, illum esse impossibilem; huic tamen contrarium & ipse & D. Augustinus, (cujus hoc cornutum & acutum dilemma) apertò convincit: *In omnibus scripturis Deus tibi dicit quis potes, tu verò è contrario respondes non posse; considera nunc utrum Deo, an tibi debeat credi. Et idè quia veritas mentiri non potest, nunc vanas suas excusationes, relinquat humana fragilitas: quia nec impossibile aliquid potuit imperare qui justus est, nec damnaturus hominem pro eo quod non potuit vitare, qui pius est.* Nunc & Augustini libros perversè traducens, hanc ejus doctrinam esse falsò insinuat. 1. præcepta secundum statuta, & vires in quibus homo constitutus, impossibilia. 2. Impotentia implendi præcepta, reperitur

in justis. 3. gratia non semper adest, quæ præcepta illa implere sufficiamus. Et his similia, quæ quantum ab heterodoxis sententiis suprâ allatis differant, & ab illa Monhemii perversissimi hæretici dialogo 3. *Nemo quantumvis perfectus præstare potest quod lex jubet*, facile videre est. Imò si Deus gratiam denegat, sine qua præceptum impleri nequeat, perinde esse, ut ait Melanchton, *cum mandat lex diligere Deum, atque præcipiat nobis transvolare caucasum*; quod si feceris ad flammam nos damnet sempiternas. O tempora! ô mores! viros doctoratus laureâ, sacrâ ac profanâ dignitate conspicuos, hæc tueri, hanc deterrimam maculam Ecclesiæ soli Augustino, dum eum se maximè propugnare venditant, impingere non erubescant! quos ne quidquam bullæ Pontificum, nec vaticana fulmina terrent; nisi etiam eò temeritatis quidam abripiantur, ut & sacrorum Conciliorum auctoritatem eludant, aut elidant, Nemo, inquit, Tridentinum, teme- Trid. sess. 6. c. 11.

aria illa, & à patribus sub anathemate prohibita voce uti debet: Dei præcepta homini justificato, ad observandum esse impossibilia. Idem confirmat can. 18. & cap. 11. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.* Arausicanum idiplum inculcat can. 25. quæ Ecclesiæ, & germana D. Augustini doctrina est, ut videre est l. 2. de peccatorum meritis & remissione cap. 3. *Nec præcipe et Deus aliquid, quod esset humana impossibile voluntati.* Et ibidem cap. 6. *Dubitare non possum, inquit, nec Deum aliquid impossibile homini præcipisse, nec Deo ad opitulandum & adjuvandum, quo fiat quod jubet, impossibile aliquid esse.* Hæc plenius & uberius ut labem illam sanctissimo Patri Augustino etiam, & in viam reducam, qui cæcum cæci secuti, nec auctorem legerunt, nec doctrinam plerique intelligunt quam profitentur.

Nunc verò onus præceptorum omnino leve esse, nedum importabile, aut impossibile, ex illo Augustini comprobabimus.

Melanch. in Apolog. tit. de Votis Monasticis.

Aug. in psal. 318 serm. 7.

Hier. in c. 5. Matt. l. 2. cont. Pelag.

Aug. serm. 51. de temp.

§. II.

Amanti nihil est difficile, nedum impossibile.

Quod ex profano amore ad divinum idem ille Hipponensis Præsul dilucide demonstrat, expédens illud Matt. 16. Si quis vult venire post me, &c. Sic ait: Iugum meum leve est, & onus meum leve est: quidquid enim durum est in præceptis, ut sit leve charitas facit. Ac tandem ad moralia ac moderna procedens subiungit: Novimus quanta ipse amor faciat, plerumque etiam ipse amor reprobus, atque lascivus: quanta homines dura perpessi sunt, quanta indigna & intolerabilia pertulerunt, ut pervenirent: ad id quod amaverunt: sive sit amator pecunie, qui vocatur avarus; sive sit honoris amator, qui vocatur ambitiosus, sive sit corporum pulchrorum amator, qui vocatur lascivus. Tum demum concludit: & quis posset enumerare omnes amores? considerat tamen quantum laborent omnes amatores, nec sentiunt quod laborant; & tunc ab eis plus laboratur quando à labore quisque prohibetur. Considerare itaque lubet quantum laborent omnes amatores, nec sentiant quod laborent, quod in lascivo & verè infano libidinis amore imprimis videre est.

Amabo vos, quid unquam lascivus proculus arduum duxit, pro sponsa exanthlare? membra, sanguinem, vitam, animam prodigere, hoc sibi lucro, hoc voluptati reputat, per mille discrimina amores suos sectatur. Juvenis in Hollandia ob formæ venustatem & morum elegantiam intemperanter puellam ardebat, sed perexigua potiundi spes affulgebat, dum ut istic moris est, rigenti hyeme eam super glaciem in chalepodis compertam manu arripuit, acambo pariter e turba & conspectu adstantium gliscunt. Et ecce disrupa glacie, uterque concidit: aquis se ilico ipse proripuit, jamque omni nisu illam semel iterumque subidentem, prensare satagebat, inclamans

non te deseram, ut vel unâ pereundum esset. Nec pluribus usus, cum aliud nil suppeteret, præsentissimo vitæ suæ periculo, rursus inter confractas glaciei testas insiliens, eam extraxit, quo facto votis potitus, quas in sicco non potuit, in glacie amoris conjugalis faces incedit. Quid si cum ejusmodi vitæ discrimine, proximo periclitanti succurrere præceptum sit, arduum videri posset, sed ut Abulensis ait: Nullus labor magnus videtur amanti, ignes non timet, nivesque spernit (& glaciem) gladiis se opponit, & omnia pericula sibi grata reputat. Matth. 14. Ut vidit Petrus prædilectum magistrum super aquas ambulantem, quantumvis tempestas esset valida, & navis jaçtaretur fluctibus, in procellosum mare proruit, ut Christo occurreret. Ubi rectè Ambrosius vim amoris expendit: Non videbat, inquit, Petrus ubi pedum vestigium poneret, videbat autem ubi figeret vestigium charitatis: in navi enim positus considerat Dominum, & amore ejus ductus descendit in mare. Non cogitat labentes aquas, non fluentia currentia, & dum Christum respicit, non respicit elementum. Sed omnia pericula sibi grata reputat. Hinc ad amorem vesanum & insanum velificando, cum in aquis versetur, occurrit Leander juvenis nobilissimus ex Abydo Asiæ oppido, amator non ignavus: hinc plus vice simplicis summo vitæ discrimine, noctu tranavit mare, ut amores se quereat; nam cum in opposito Helleponti littore, Hero puella civitatem Seston inhabitaret, sæpius tranando intempesta nocte, per aquas ad ignes suos properabat, quos cum aquæ multæ non potuissent extinguere, nec flumina obruere, amoris æstu abreptus, cælo turbido & mari tumido se commisit, jamque vi ventorum fluctuumque obruendus clamasse dicitur.

Parcite dum propero, mergite dum redeo.

Adeo omnia pericula amanti levia, & ipsa vita vilis habebatur. Has qui fabulas ducit, historiæ fidem habeat: Galeatius Mantuanus, vir sanè impiger, Papiæ cum hybernaret, fortè in ponte puellam quam

Abul. in c. 29. Gen.

Amb. Serm. 16. de Sam. Hic.

Aug. in m. c. 24.

Aug. in c. 16. Matt. tom. 10. pag. 1519.

I. C. Traurinc pag. 236.

Boteri polit. l. 9. c. 3. Pontan. l. 2. c. 25. de fort. vir.

quam unicè amabat, obviam habuit. Ea ut per blandam aliquam jocandi speciem, amantem ad colloquium invitaret, quin tu, inquit, bellissime amator, qui tantum tibi armatus in acie places, è ponte in amnem, amoris gratiâ desilis? hoc ille audito, concitato repente equo, sese in flumen præcipitat, quo exanimato, vix Ticinio narabundus emerit. Cui nihil aliud tanto quæsitum periculo, quam ut mulierculæ, & quidem jocanti satisfaceret. Intimo pectore nos pudeat, præcepta Dei ardua dicere, quæ nihil hujusmodi cogunt. Faciolora longè poscimus & recusamus: in promptu causa est, quia quod mandatur, non amatur, atque aded ut impossibile amandatur. Sed redeat illud Augustini: *Amanti nihil est difficile, nihil impossibile.* In cujus rei probationem Origenes fœminam inducit Magdalenam, quæ dilectum suum etiamnum mortuum tam vivo amotis sensu prosequatur, ut nullæ etiam molestiæ, nulla pericula, nullæ insidiæ deterrent: Origenem audiamus: *Quid est hoc etiam, ô bone Iesu, quod dicit ad te de te? & ego eum tollam. Ioseph timuit, & non fuit ausus tollere corpus tuum de cruce, nisi de nocte, & nisi hoc peteret à Pilato. Maria verò noctem non postulat, nec Pilatum reveretur, sed audacter promittit, dicens: Et ego eum tollam. O Maria, si corpus Iesu forte positum est in atrio Principis Sacerdotum, quid factura es? ego eum tollam. O mirabilis mulieris audacia! ô mulier non mulier! & si ancilla ostiaria interrogaverit te, quid factura es? ego eum tollam. O ineffabilis hujus mulieris amor! En quàm omnia difficilia & ardua nescio quo artificio amor levia ac facilia efficit, juxta illud Gregorii: *Machina cordis, vis amoris est.**

Quis enarrare aut mente complecti valeat laborem, sudorem, molestias, vigilias, curas, quas Patriarcha Jacob pro Rachele rotos quatuordecim annos exantlavit, ipse de se loquatur: *Die, noctuque astu urebar & gelu, fugiebatq; somnus ab oculis meis.* Et post hæc omnia, tot anni videbantur illi pauci dies pro amoris magnitudine. Quia ut verissimè Bernardus serm. 14. *Vbi amor est, labor non est.* Abj&issimam hæc gravif-

simamque servitutem pro Rachele suâ libens subibat, poteratque Jacob jure longè meritissimo illud nomen *servitour*, sibi usurpare, quod procis familiare est: qui totas noctes insomnes ducunt, rigidissimâ hyeme sub Jove frigido ad fores amasiæ restudine modulantur, cum sæpe furdus cantent, & post omnia beneficia, post rara ac pretiosa munuscula, referant probra: quæ fortis amor etiam concoquit, & in delicias vertit. Achilles ab Aiace rogatus quos in vita gravissimos labores tolerasset, eos subjecit alter quos pro amicis subivi; urgebat eum Achilles quos jucundissimos existimasset? eosdem, inquit, siquidem jucundissimum amanti gravissima pro amato perpeti: quia *ubi amor est, labor non est.* Quod quò attentius consideremus, invitat hisce verbis Augustinus: inhonestos amatores ostendite: *Si quis amore fœminæ lasciviens vestit se aliter quàm amasia placet, & illi dixerit, nolo te habere tale byrrhum, non habebit, si per hyemem illi dicit, in lasciviâ te amo, eliges tremere quàm displicere, nunquid illa tamen damnatura est? nunquid adhibitura tortores? nunquid in carcerem missura? hoc solum ibi timetur, non te videbo, faciem meam non videbis.* Graviora Deus comminatur, qui longè inferiora præcipit, & impossibilia jactamus. Quid si Redemptor noster tales tam ferreas leges, quales mundus sui amatoribus imponit, præscripsisset? Quid si tenerrimis puellis aperto pectore nudisque brachiis asperrimâ hyeme procedere, si omni vino, aromatis, sexcentis condimentis abstinere, papyrus ambulam, salem, carbones edere: frigidam imò acidam bibere si præcipisset, tyrannicum imperiû, carnificinæ quoddam genus censerî posset, cum tamen amatores sæculi hæc aliaque atrociora alacriter & sponte sua sibi assumant, membra, sanguinem, vitam pro amante prodigere non dubitent.

Facta canam, sed erunt qui me finxisse loquentur. Ovid. lib. 6. *Proterva quædam filia adolescentis nuptias detrectabat ob claudicantis vitium, quod è crure confraçto non ita pridem contraxerat. Quam causam ut hic inau-*

Origen.
rom. 3. hom.
de Magd.

Greg. apud
Hug. Card.
in Psal. 24.

Gen. 29.

Aug. serm.
19. de ver-
bis Apost.

diit, imperterritus à peritiori chirurgo sibi denuò crus acerrimo doloris sensu confringi ac recta confringi curavit. Et quiscquam mirabitur Christianum amore Christi, se pede vel manu imminuere, cum eadem & longè majora Veneris proci, in gratiam sponsæ, generosè attentarint. Fuit Bruxellis Comes, hoc facto parum illustris, qui digitum auricularem sibi præscidit, eumque litteris insertum, in pignus amoris ad amasiam destinavit. Alter prænobilis viri Gandensis filius super puellæ quam deperibat pectus, ortè acum conspexit, quam sublatam ori inseruit, dicens tanto se in eam amoris ferri cæstro, ut hanc acum in sui gratiam libens deglutiret. Dixit & fecit, cumque jam conclamatum esset, nequidquam medicus inelamatur, ex quo totam hujus tam insanæ mortis seriem plenè edoctus sum. Minus fortè discriminis se adire existimavit, qui super sanitatem amasie suæ potitans, non modò vitrum ad unguem exsiccavit, sed insuper omnes margines dentibus comminuit, atque ore toto largè sanguinem despumans, ea vitri fragmenta instar sacchari avidissimè devoravit, quibus viscera miserè corrosa, libidinis ignes cum vitâ extinxerunt. Unum adderem, sed vereor ne simplici stylo eleganti auctori injuriosum, qui Rhamasis generosi adolescentis animos collaudans, eum describit in arenam profilientem, ut Rostelanam leonibus, inermis eripiat. Uude Chrysostomus serm. 40. *Quod ferrum, quæ vulnera, quæ pœna, quæ mortes, amorem valent superare perfectum? amor impenetrabilis est lorica, respuit jacula, gladios excutit, periculis insultat, mortem ridet, si amor est, vincit omnia.* Ecquis jugum gravius, servitutem duriosem excogitarit quàm ad triremes damnari? ne hinc tamen si amor est, labor est. *Remigant omnia* (inquit Augustinus) *quæ in hoc mundo sunt, ac si essent in triremi, solus amor non laborat, quia nulla res amanti difficilis.* Ipsos conjuges percunctare quantum laborent, quantum tædii, solitudinis, tribulationis carnis, ut cum Apostolo loquar, perpetiantur. An non monachorum vigiliis adæquent, hinc

puerorum lachrymantium vociferationes, inde matrisfam. aut nutricis ad somnum conciliandum, in morem chori nocturni cantus. Atque his graviora cum viro quàm cum puero, uxori dirigenda sunt, sic tamen ut connubialia vincula licèt ferrea sint, amor aurea reddat: *Ament, inquit Augustinus, & aurea erunt.* Solus amor est qui tribulationis jugum inter conjuges leue reddit, ut vel recenti historiâ manifestum erit, quam auctor memorabilem deprædicat: Clara Cerventa matrona Brugenfis nupsérat Bernardo Valdauræ, qui cum in gravissimum morbum incidisset (erat is morbus Gallicus) illa perdia & pernox lecto ejus adhærere, ita ut sex hebdomadis nunquam se exuerit, & quâvis nocte, non supra duas horas quieverit, nequidquam dissuadentibus medicis ne propiùs accederet. Infima marito propè deposito exhibere obsequia; nec in morbo dumtaxat, sed & omni anteaucto conjugii tempore, jamque cadaver in eo vivum maritus referebat, quod morborum omnium hospitium esset. Incredibilia sunt, quæ interea temporis illa præstitit, obligando & contrectando ejus ulcera, fœtorem sustinendo, jurabat sibi marito anhelitum suavissimum, quem alii intolerabilem affirmabant. Ipsa demùm annulos, armillas, torques aureos, mundum muliebrem omnem in conjugem curando consumpsit. Qui mortuus uxori tantùm sui desiderium reliquit, ut illum solum suspiravit. Et quis posset enumerare omnes amores? qui volèr Doctorum magistrum consulat serm. 48. de tempore: istic inveniet, quibus mercatores in mari, venatores in campo, pueri in ludo, periculis, laboribus, lucubrationibus, quis credat, cum voluptate perfungantur, cujus hanc unicam causam subdit: *Quia omnia seva & immania prorsus facilia & propè nulla efficit amor.* Juvat id concinno purpurati Patris symbolo collustrare: Eminentissimus Stanislaus Hosius pro gentilitia tessèrà venatorem desumpsit, de cujus humeris ingens, quem ceperat, cervus dependebat, hoc scito lemmate subiecto: *Onus meum leve est.*

August. in
Psal. ad
alligandos
eos in com-
pedibus.
Vives lib. 2.
de insiliis.
Christ. fœ-
mina tit. 3.

Pointers lar-
va embl. de
fals. amicis:
Al broodt
hinden
geen
broodt
hinden.

¶ Insulinian.
in Tobiam
cap. 2. v. 3.
docum. I.

August.

S. III.

Non modo præcepta, sed & consilia adeo non gravant, ut instar remigii alarum sustollant: sine pondere habentia pondus.

EMblemati conceptum suppeditavit Doctor Mellifluus, dum ait: *Libet admirari quam leve sit onus veritatis: nam verè leve est quod portantem non gravat, sed levat. Quid eo levius onere, quod non solum non oneratur, sed & portat omnem cui portandum imponitur. Ubi inquit: Occurrit mihi de pennis avium, mirum opus nature, unde grossescit materia, inde sarcina levigatur, & quantum crescit in massa, tantum decrescit in pondere. Hoc plane in pennis Christi, oneris exprimit similitudinem, quod & ipsæ ferunt, a quibus feruntur. Prægrandium alæ volucrum, grave in se pondus habent, eo tamen Ciconiæ, Ardeæ, Aquilæ pernici feruntur per aëra volatu. Ipsæ ferunt à quo feruntur: sine pondere habentia pondus. Quot pondo linea vela Myoparonis appendere existimatis? illa tamen rectè Maro alis comparat, dicens:*

Bern. Epist. 72. ad Remaldum. Eusebius sermo Abbatem.

Velorum pandimus alas.

Quibus alis quantum vis onusta navis, instar avis:

Virg. l. 3. Æneid.

Radit iter liquidū, celeres neque commovet alas.

Virg. l. 5. Æneid.

Quæ si ad mores traduxeris, nil adeo læge ac iners reperies, cui amor non addiderit alas, etenim ascendit volando, qui attendit amando, ut appposito symbolo expressit felix Princeps Salernitanus, qui tardioris aliàs ingenii, ubi sensit amoris aculeos, factus alacrior, omnem exiit inertiam, de qua à Principe fœmina insimulatus, militiæ se dedit, unde non sine sanguine & vulnere cicatricibus insignis rediit, ut amoribus potiretur, in cuius rei testimonium pinxit testudinem alis sursum contententem cum hoc lemmate:

Aug. in Psalm. 121.

Typot. in Symb.

amor addidit alas.

Paulinum hoc oraculū est: *Corpus quod corrumpitur aggravat animam, & deprimit. Sed paulò majora canamus, qui raptus in cœlum illud usurpare jure poterat, corpori corruptibili:*

FFF 2 — amor

Euclionem quandoque vidistis nummorum sacco gravatum sub onere fatiscentem, illud tamen Matthæi, illi quarto modo proprium: *onus meum leve est.* Achilles humeris grandævum parentem, fœminæ

Aemil. l. 7.

Winspergēs maritos, mater plerumque genuinam prolem è collo pendentem leve ac dulce onus ducit. E quibus omnibus manifestò evincitur, *ubi amor est, labor non est.* Et ut compendio dicam, quidquid amor imperat, promptissimè impetrat. Hoc de Christi jugo Augustinus pronuntiavit: *Quomodo etenim grave, inquit, cum sit dilectionis mandatum? aut enim quisquam non diligit, & grave est, aut diligit, & grave non est; nedum impossibile, ut adolescens illa docuit qui Matth. 19. Christum percunctatus est: Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? quid dixit ei, serva mandata. Dicit illi adolescens, omnia hæc custodivi à juventute meâ. Quem ne modicæ*

Marc. 10.

coarguant hæretici, subdit Marcus: *Iesus autem intuitus eum, dilexit eum. Cumque ulterius instaret: Quid adhuc mihi deest? ait illi*

Matth. 19.

Iesus, si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus. Invitat & nos: venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, jugum enim meum suave est, & onus meum leve. Quod quibusdam mirum videtur, ut more suo subtiliter Augustinus: Ait ergò aliquis quomodo jugum lene est, & sarcina levis, quandoquidem illud jugum, & sarcinam ferre nihil est aliud quam pie vivere in Christo? Qui omnes secundum Apostolum, persecutionem patientur. Et quomodo dicitur: Venite ad me qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, ac non potius dicitur, venite qui vacatis (qui otiamini) ut laboretis in vineâ, ut jejuniis, vigiliis gravissimisque afflictationibus carnem domeris?

Serm. 9. de verb. Dom.

amor addidit alas.

Idipsum Dominici, Francisci, Ignatii, corpore & animo in cælum rapti ingeminare poterant,

amor addidit alas.

Bern. supra Altera ejusdem Bernardi elegans similitudo est, dum sic prosequitur: *Quid & de quadriga dicam? hac nimirum admoto jumento, sarcinam, qua ab ipso moveri non poterat, auget quidem, sed portabilem facit. Onus oneri additur, & minus onerat.* Mirum quibusdam videri posset, onus oneri addi ad sublevandum. Rotæ ac fulcra quæ machinis bellicis provehendis sufficiuntur, ingentis molis ac ponderis sunt; absque his tamen esset, quis tormentum 6000. librarum vulgo *cartau*, per invia devehire posse arbitretur? Unde tamen concludit: *sic & oneri gravissimo legis, accedens quadriga Evangelii, & auxit perfectionem, & difficultatem minuit.* Quis pejerare, fornicari, adulterari, furari, aliâque lege divinâ verita, observatu impossibilia sibi ducat, cum sexcentos numerare sit, qui virginitatē illibatam, paupertatem spontaneam, omnium humanarum rerum contemptum ultrò profiteantur. Unde Augustinus: *Non grande onus impositum est virginibus: major amor impositum majus onus. Tanquam dicerent, quid jubet ne adultera simus, hoc precipis amando tepius facimus quam precipis.* Idipsum tot millia Religiosorum factis testantur, qui non modò Festis ac Dominicis uni sacrificio interesse, quandoque per annum à cibis vetitis abstinere; sed & perpetuis jejuniis, noctu diuque concinendis Dei laudibus vitam consecraverunt, atque in hâc tantâ rerum omnium despicientiâ, unum amorem omnia levia ac suavia reddere, S. Thomæ Theologorum Principis doctrina est: *Anima quæ amat operatur magna & reputat parva: operatur multa & reputat pauca: operatur diu & reputat breve.* Scribit Josephus illos qui cantando, psallendo, fides pulsando præibant arcam, quamvis totam diem eo labore infunderent, nullam tamen defatigationem sensisse: amor enim quo illi divino oraculo famulabantur, vires suppedi-

Aug. serm. 18. de verb. Apost.

S. Thomas opusc. de dilig. Deo.

tabat, ut in singulas horas vegetiores redderentur, quod & Religiosis accidit, qui noctes & dies psallendo non defatigantur, si vi amoris roborentur. Propterea crediderim servos Dei à S. Bernardo illis verbis excitatos: *Delectationes non perdimus. sed mutamus: de corpore ad animam, à sensibus ad conscientiam.* Declaravit hoc aliquando Reginaldus ex illustri Dominicanorum familiâ, & ex ipso B. Dominici sociis inter primos ac præcipuos: hic enim cum in sæculo dives & opulentus esset, vitæque molli ac sybaritica assuetus, postea laboriosum illud, & in se grave institutum suscepisset, qui eum prius cognoverant, sæpe cum admiratione quærebant ab eo, num magnâ afficeretur molestiâ? quibus ille & animo & vultu alacri respondere solebat: scitote ita mihi hæc omnia jucunda & suavia videri, ut sæpe ex animo doluerim, quod nimis molliter viverem; & certè nullum me in hac vita meritum consequi arbitrarem. Hic sensus ac consensus cujusvis germani Religiosi esse solet, qui & D. Bernardi fuit, cujus in flore ætatis sese in Religiosum claustrum abdentis, inter perpetuas corporis afflictationes, vigiliis, inedia, hæc liberrimæ voces erant: *Labor meus vix est unius horæ, & si plus est, non sentio præ amore.* Consimiles voces Theresæ fuere: si per fidem non sciret aliud cælum à Deo conditum, inter septa monastica, se illud inhabitare, & cum Bernardo cellam cælum existimaret. Plura de veris Religionis deliciis, quibus paradiso conferatur, suggeret Platus de statu Religioso, *lib. 3. cap. 4. & sequentibus*, è quo illud Hieronymi enotasse sufficiat, omnem hanc juvenilitatē ac facilitatem ex amoris ac charitatis efficacîa oriri, sic enim disertè docet: *Sine spirituali charitate claustra sunt tartara, & habitantes in eis sunt demones; cum charitate verò sunt paradisi in terra, & habitatores sunt Angeli.* Mortificationem ac avaritiam omnem amor reddit lenem ac suavem, hinc Doctor ille mellifluus in illud Cant. 1. *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi: non fascem sed fasciculum dilectum dicit, quod leve præ amore ipsius ducat, quidquid laboris*

Hieron. in Reg.

Bern. serm. 43. in Cant.

boris

boris immineat & doloris. Et paulò post: *An non fasciculus cujus jugum suave & onus leve? non quia leve in se (nec enim levis passionis asperitas, mortis amaritudo) sed levis tamen amati.* Et idèd non ait tantùm fasciculus dilectus meus, sed mihi, inquit, quæ diligo, fasciculus est. Quid si amore fœminæ quis opibus, familiâ ac mundo spreto, vitam anachoreticam cum Antonio aut Paphnutio transigat, & quidquid hîc molestiæ est, fasciculum & quasi amantis encarpium reputet, an fidelis anima æternæ pulchritudinis amore flagrans vitam monasticam arduam ducat? audite quò insanus amor compulerit. Francus quidam primariæ vir nobilitatis, captus fuit amore conjugis, nobilis cujusdam Belgæ, quæ vicissim illius amore ardere cœpit. Cùm intellexit amasiam suam à conjugè viro in Belgium reductam obiisse, ipse sibi quoque violentas manus inferre statuit; sed famuli obstitère. Nihilominùs ille ex Picardia Antuerpiam properat, ubi tumulata erat, quam stultè deperibat. Postquam crebris suspiriis & lachrymis parentavit Amasiz, Ægypti solitudinem sibi elegit ut Eremitam ageret. Duplicem Icunculam Amasiz suæ defert, viventis & mortuæ. Cæterùm itineris tempore quotidie bis mane ac vespere pronus utramque effigiem adorabat, miscebatque varia amantium colloquia. Famulo item imperarât, ne alios quàm de amasiâ misceret sermones. Deinde alteri servo imperarât, ut sæpius se salutaret nomine amasiz: præterea ut quoties mentis accumberet, semper ei propinquarent haustum ad sanitatem amasiz jam defunctæ. Post-

quam cum utròque famulo in Ægyptum appulit, exstructo sacello, appendit utramque icunculâ inter effigiem Christi crucifixi. Quam etiam tunc quotidie tanquam divam cælis illatam adoravit. Tandem vi doloris exhaustus hîc confessor Veneris & Martyr diaboli vitam finit. Hæc qui legit, intelligat majores vires divini amoris esse, quæ tenerrimas filias deliciis mundi spreto, ad solitudinem, ad claustrum, ad pœnitentias austerrimas compellat, quas omnes amores (poni sui Christi longè generosiùs quàm hic lascivus anachoreta, perpeti consueverunt, ut non semel exclamasse auditæ sint: *O jugum sancti amoris! quàm suaviter capis, gloriose illaqueas, suaviter premis, delectanter oneras.* In quo gravissimè falluntur parentes & propinqui qui suis condolent, quos in exteriori hâc austeritate contuentur, hoc unum solatio fore rati, si Religionis septis effugerint. Hos paucis confutat Augustinus, agens de sarcinâ, quæ charitatis remigio portatur: *Hæc sarcina, inquit, non est pondus onerati, sed ala volaturo: habent enim & aves pennarum suarum sarcinas. Portant illas & portantur: portant illas in terrâ, portantur ab illis in calo. Tu si misericordiam velis præbere avi, præsertim estate, & dicas miseram istam aviculam onerant penna, & detrahas onus hoc, in terra remanebit, cui subvenire voluisti.* Ex quibus rectè concluditur, si gravissima Religionis sarcina penna sit, si servitutis Christi jugum suave sit, si durissimum Religionis jugum leve est, nullum Dei præceptum impossibile censerî posse.

Bern. serm. de dilig. Deo.

Aug. serm. 24. de verb. Apost.

Zehenshner in promont. malæ spei lib. 2. § 3.

EMBLEMA XLVI.

Ecce quidam de scribis. Matt. ix.

STVDIA IN CONTRARIA. 2. *Æneid.*

DOMINICA DECIMA-OCTAVA

POST PENTECOSTEN.

Scriba doctus & caufidicus Iuftitiæ tenax, in paucis laudandus, à quâ qui defleunt, omnem pauperum clientum succum, in contrarias artes & partes se contorquentes, extorquent.

§. I. *Scribarum & Caufidicorum brevis panegyris.*

§. II. Cavete à scribis, qui devorant domos viduarum. *Marc. 12.*

§. III. Abftine te à lite, & minues peccata. *Eccli. 28.*

DOMINICA DECIMA-OCTAVA

POST PENTECOSTEN.

Ecce quidam de scribis. Matt. 9

AM pridem illud per
terras volat, Volater-
rani Poëtæ:

Vatibus hic mos est: cen-
tum sibi poscere voces,
Centum ora, & linguas o-
ptare in carmina centū.

At ipse, ut scribarum mores, nec non vi-
tam describam, illud psaltis mihi potius ex-
optato; ut fiat *lingua mea calamus scribæ ve-*
lociter Jurisprudendum laudes, eorumque
fraudes *scribentis*; æquorum Causidicorum
enarrando encomia: iniquorum exaggerando
opprobria, quemadmodum scribarum (quos &
legisperitos vocant) antitheses & antiphrases
sacræ paginæ manifestas contulerunt: Scribas
enim viros literis eruditos, & ut Hieronymus,
in lege doctissimos fuisse, vel ipsius doctotis
gentium comprobatur suffragio, dum quærit:
ubi sapiens, ubi scriba? innuens, ut Cornelius
exponit, sicut Græci sapientes suos vocare
Philosophos: Chaldæi Magos: haud aliter
Iudei viros perquam literatos, scribas vocare
consueverunt. Unde Hieronymus in illud:
omnis scriba doctus in regno calorum, sic
ait: *scribam vocat* (Matthæus) quem paulò
ante literatorem dixerat. Nec desunt, qui
Apostolos hinc scribæ docto conferri voluere.
Alius in laudem scribarum exsurgit Euthy-
mius, qui istic loci Matt. 13. existimat
Christum seipsum scribam vocare. Compen-
dio Sapiens: super faciem scribæ imposuit
Deus honorem suum. Nunc verò quæ legisperi-
tos (qui scribæ apud veteres dicebantur) que
Advocatos & Causidicos nostros, laudem
maneat præconia.

Hæc ego non humili referā memorāda cothurno.

§. I.

*Legisperiti & Advocati brevis pare-
gyris.*

REGIUM comprimis Theodori apud Cassiod. l. 2.
Cassiodorum occurrit elogium: Ad-
vocationis officio, si purè impendatur; nihil or-
natius pondus ac momentum duorum Im-
peratorum Theodosii & Valentiniani
huic addit testimonium, qui sic de Advoca-
tis sentiunt: *digni omnibus honoribus habentur,*
qui ADVOCATI esse meruerunt: cui enim
honor, ut rectè subditur, impares esse credamus
eos, qui vitâ & eloquentiâ Reipub. & pri-
vatorum commodis servierunt? Quod si eo
Advocati apud Reges & Imperatores lo-
co sunt, quis mirabitur si ad senatorum
subsellia, ad equestrem dignitatem, ad
consularcs fasces evehantur? Atque sic fieri
consuevisse, Sidonii Apollinaris confir-
mat auctoritas: *Roma enim tam facile, in-*
quit, dignitates linguâ & calamo, quàm ferro
& armis acquirebant. Accedit illud Lipsii:
Caroli M. *avo passim in oppidis & pagis etiam*
COMITES sive GRAVIORES communiter jus
dicebant. Quod nemo quisquam inficiabi-
tur, qui Theodosianum illud expenderit:
non solos imperio nostro militare credimus, qui
gladius, clypeis & thoracibus nituntur; sed cau-
sarum patronos, qui gloriosa vocis munimine
vitam & fortunam hominum defendunt. Qui
plus Reipublicæ incolumitati conferunt,
dum intestina bella, privata odia, & fidas
inter latera versantes, compositis inter se
partibus, conquiescere faciunt, quàm si
aperto campo cum hoste dimicarent. Ta-
les se

Bersius
sat. 5.

Psalm. 44.

Hieron in
23. Mat.
Cor. 1.

Matt. 13.
52.

aldon. hic.

cl. 10.

Jul. l. 3.
et. 16.

Theod. &
Valent. na-
vell. de fo-
sul.

Sidon. Apoll.
l. 1. ep. 11.

Lips. monit.
fol. l. 2. c. 9.

Theod. &
Valent. cap.
unico insit.

les se præbent caufarum difceptratores, ac ditibitores; qui non prius à circo æquitate, quàm fol ab Ecliptica fua recedant. Qui propofitum habent indignè ac vaftrè à potentibus oppreffos, laboribus ftudiifque fuis defendere. Qui divino numine ad id muneris ut fint patres orphanorum & iudices viduarum, electi videantur.

Quare fatendum eft hoc genus hominum, qui tuendæ Iuftitiæ præficiuntur, fingulari dono à fupremo numine orbi effe conceffum, ad falutem hominum, ad nationum & Rerumpublicarum tranquillitatem. Abfque his effet, quis diffidentes componeret? quis oppreffos vindicaret? quis Innocentes difcerneret? dum quisque aliena invadere, fuo iure tueri, fuo iudicio ftare, evincere voluerit: quid aliud fperandum, quàm ut mutuis odiis ac cruentis cædibus Respub. omnis fœdè dilanietur. Cui malo ut fuccurreret fupremus ille rerum arbiter Deus, populo fuo duos patronos præfecit Exod. 29. *Habetis Aaron & Hur vobifcum: fi quid natum fuerit quaftionis, referetis ad eos.* Divinum id inftitutum fuiffe, pofteri omnes comprobant; è quibus unum Iuftinianum audiffe fufficiat, qui Iurifprudenciam aded ex omni parte facram effe voluit, ut ipfum iuris corpus, templum iuftitiæ compellarit. Ulpianus verò, Jureconfultos, *iuris Sacerdotes* nuncupavit. Imò divinitatem in iis quandam effe, majores noftri putaverunt, qui jus adminiftrarent: cui probationi, argumento effe poffent Iurifperiti, quos Cyrillus inter deos indigeratos commemorat, quos tamen multis paraftangis, tutelatis omnium Patronorum Patronus, Redemptor nofter Chriftus exfuperat, de quo Joannes veriffimè afferuit: *Advocatum habemus apud patrem Iefum Chriftum iuftum.* Cui quàm proximè accedunt ii, qui pupillis & orphanis fuccurrendo, eorumque caufis patrocinando, quo nihil eft divinius, fe totos confecrarunt. Id autem officii, illis proprium effe vel ex eo collige, quod, *ius*, ut Galeolus Martius obfervat, à juvando dictum fit; unde & ille Iurifconfultorum Phœnix Ivo à Iuvo nomen fibi defumpiffie

à quibusdam piè creditus eft. Sed dum Ivonem nomino, & Phœnicem compello uni hîc vulgari calumniæ occurrere debeo, quâ non nifi unam ex hac claffe confimilem avem reperiri, jamque receptum illud deblaterant.

— Scalas Ivo retraxit.

quafi verò ex ejus cineribus non plures pullulaffent, ac viam monffraffent, quâ complures alii fecuti fint. Hinc reftitit illud Maronis Ivoni in cælos confenfuro accinuiiffent:

— *Extrema per ipfum, Iuftitia excedens terris veftigia fecit.*

Unum enim Ivonem dumtaxat, ex omni Iurifconfultorum numero, beatum de prædicare, hominis eft aut in divos impii, aut in facris annalibus imperiti. Qui vollet confulat *fanctorum 50. Iurifperitorum elogia, contra populare commentum de fole Ivone Publicata Leodii anno 1632.* Quare ad cavillum hunc:

Caufidicum in celis unum, inquit Paulus habemus Præter eum num alii; funt ibi caufidici

nolim altiùs repetere, quid Bernardus de Moyle fenferit, dum dixit: *FIDELIS ADVOCATUS, qui quoniam qua fua funt non quarit, facile id omne obtinet, quod petit.* Noftis Danielelem pudicitiz patrocinatum: fed hæc vetera. Recentiora & Europæa dabimus: Carolum Imperatorem Romanorum, quem majores noftri meritò magnum, reftitit maximum feu potiùs Trifmegiftum appellaffent, hunc *Romani elegerunt Advocatum S. Petri, contra reges Longobardos.* Et pedem priùs aulâ quàm efferamus, en alterum Advocatum fanctimoniam vitæ celeberrimum, Elzearitam comitem, qui petiit & obtinuit à Duce Carolo, filio Roberti, Regis Neapolitani, ut liceret fibi agere *Advocatum pauperum.* Ac ne putes humanitatis tantum & charitatis fuiffe eam Advocationem, quæ iuris fcientiam non requireret: addit auctor folitum pauperum quorumlibet caufas agere, summâ eloquentiâ, quâ ius omninè obtinebat, fi ius à cliente ftabat.

Virg. Georg. 2.

Ad Heb. 7 v. 25. & s. 9, v. 24.

Bern epist. ad Suggestium D. Dionysii abbatem.

Ongolifmensis in vita Caroli M.

Binet. in vita c. 14.

Vipian. de iust. & iur.

Cyrl. l. 2. Glaphyr.

I. Iean. 2.

V. Elogia 50. ss. Iurifperitorum in Dedic.

stabat. Ne verò hujus S. Jurisconfulti, partes omnes, omnia munia & actiones, quæ se certatim offerunt, ambitiosè quæramus unum, in ea cura, ejus facinus non silendum adducam. Offerebantur illi quotidie à mendicabulis libelli supplices, principi potrigendi, aut obrudebantur potiùs sine modo, sine numero. Eos ille libellos quo diligentius asservaret, ordine quo offerebantur, studiosè compositos, in prægrandi perâ è serico confectâ circumferebat. Fuit aliquando, qui manus abluentem Comitem, ac jam mensæ accubiturum (ut importuna est egestas) opprimeret, & tu quidem, inquit, mensam & delicias cogitas: at ubi interea libellus meus supplex & arqui hodie expediendum, eras pollicitus; Indignatus alius quilibet fuisset. At Elzearius comiter, rectè mones, inquit, ô amice; neque hic mihi abierit dies, quin pollicitationi meæ fecerim satis. Iraque prandio, ac fociis relictis (admitentur & æmulentur Jurisconfulti) festinus palatium adit, miselli negotium confici petit, obtinet, offert, tradit: ac tum denuum frugali cibo, attenuatum corpus, de more refecit: addebat se numquam suavius epulatum. Litanix prolixæ satis texendæ essent, si Boëtios, Symmachos, Theophylos, Moros, aliosque artexere voluero, qui omnes hîc ita causas pauperum egerunt, ut & suæ cælites patrocinantibus habuerint, & ad curiam illam curis vacuum, sed dignitate conspicuam evocari sint: *Quorum, ut cum Sidonio Apollinari concludam, cum finiuntur actiones, incipiunt dignitates in cælis.* Audistis hæctenus præclara laudum encomia, quæ Jurisconsultis, vitis æquitate ac probitate præstantibus, jure debentur. Unde ut Persius canit:

Illam prius cretâ. At quæ sequuntur: mox hæc carbone notabo. Iniquorum Scribarum vitia, & convitia, vel ipso spiritu Dei distante audiamus.

§. II.

Caveat à Scribis, qui devorant domos viduarum. Marc. 12. & Luc. 20.

Scribæ seu Legisperiti, ut Cornelius Corn. hic. scribit, licet passim doctissimi, sanctissimi & justissimi haberentur, tamen à vera justitia multum deficiebant. Quod in causidicos & legisperitos nostri temporis, aptissimè quadrat: inter quos vel ii doctissimi existimantur, qui plures lites protrudere, tum protendere dexterrimè norunt, restitutionum more, qui quo prolixius funem ducunt, hoc plus lucri faciunt, ut vulgò fertur.

Den dzaepet gaende achterwaerts / Gaet dâ in winst meest voorewaerts / Insignem ex hoc restitutionum numero Galeaceus Mediolanensium Dux in restim egit: hic enim cum aliquoties audisset de vasto quodam causidico, qui lites ferere, producere, alercque etiam in liquido jure posset, hominem ad se accersitum: ita alloquitur: *Debeo pastori meo centum aureos, solvere non lubet, tu equid tueri me jure, & rem protelare potes?* annuit ille largiter, tum Dux, fraudis priùs increpitum, laqueo publicè jussit necari. Ipsæ leges huic lucro fertilissima seges sunt; nam ut ocellus Belgii acutum vidit: legum copia, ut imputata vitis, late se spargit, & in propagines protenditur. Est qui ad calculum reduxit in solis Pandectis 9198. leges censerit. in Codice 4554. atque in novellis 168. præter Glossas, commentarios, consuetudines, statuta, decreta, oppidatim, pagatim, popularim sine numero congesta. Ad hæc, quot capita, tot opiniones: quas inter, ut cum Seneca loquar, haud multò facilius, quam inter horologia convenit. Ex quo necesse sit innumeras altercationes ac lites, alias ex aliis feri & ubertim progerminare ut nuper vates cecinit:

Lis genuit litem, legum lis filia: vivi Non sine lite solet, nec sine lege potest.

Questus id olim apud Eugenium D. Bernardus: *Quotie, inquit, perstreperunt in palatio leges, sed Iustiniani, non Domini; hæc autem non*

Lipsmonia Polit. l. 2. c. 10.

Iustitia vulnerata p. 2. tit. 2. c. 2.

Vernulei Polit. p. 2. So.

Sen de mor. te Claudij in initio.

Bern. l. 1. confid. ad Eug. c. 4.

Sidon. l. 1. ep. 11.

Persius Sat. 5.

eam leges, quàm lites sunt, & cavillationes: Nā
 „quæ tam clara causa est, ut clarissimus ille
 „Iustus Lipsius, quæ non aliqua lege, lege?
 „imò interpretatione obscuretur? quæ tam
 „improba, cui non dent colorem? nec finis
 „est litis, nisi alter litigantium cesserit mor-
 „te vel mendicitate. Politicè ac politicè idem
 „Lipsius: leges in Repub. ut medicamenta
 „esse debent: atqui nec hæc multa, aut va-
 „ria probentur: non item illæ. Quò illud
 „Platonis conducit: *Vbi plurima leges, ibi &
 „lites, itemque mores improbi.* Deus bone,
 quàm rem tetigit! & usus ubique gentium,
 aut temporum hoc affirmabit. Tot millia
 legum jam recepta sunt, quo fructu? hîc
 loquantur qui ne tacere sine pretio norunt.
Fora litibus omnia fervent. „Europam vide,
 „& mentior, nisi maxima ejus pars circa
 „causas occupatur: alij iudicant, alij in-
 „struunt, alij agunt (quorum votum ait
 „Seneca, litium est numerus) & qui mi-
 „serimi sunt, eas habent. Obstupuit quò-
 dam Romanus Philosophus, Causidico-
 rum tot millia ad forum prima luce properan-
 tia. De quibus hoc iudicium ferri voluit:
 cùm videris forum multitudine refertum hoc sci-
 to: *istic tantundem esse vitiorum, quantum ho-
 minum.* Inter istos quos togatos vides, nulla pax
 est. Alter in alterius exitium levi compendio du-
 citur: nulli nisi ex alterius damno questus est.
 Nec ulli eorum bene est, quod & medicis
 convenit, nisi compluribus malè sit. Hinc,
 ut opinor, divinū illud Platonis monitum
 promanavit: *Vbi lites, ea brevissima & pau-
 cissima sunt.* Vult non paucas solùm, sed &
 breves. Nunc ubi sumus?

Dixerit ô mores! ô tempora Tullius olim.

Una aliqua lis, Methonisan patria Home-
 ri, annos tener. De asini umbra, de ramo
 arbotis è vicino viridario adversum parie-
 tem inumbrante: de asini prospectu, de fe-
 nestrà quâ in impluvium prospectus est,
 aut ut Martialis in Posthumum,

Non de vi, neque cade, nec veneno,

Sed lis est mihi, de tribus capellis.

Quid ni dixerò de tribus capillis: de lanâ
 caprinâ, de quæ istiusmodi quis altercatur,
 dum æs, res, spes omnis consumpta sunt.
 Memini, inquit Boterus in politicis: Lute-

tiæ litigarum pro sex coronatis, in quos ad-
 versa pars sexaginta florenos insumperat.
 Quod quid aliud esse fateare, quàm teste
 Augusto, aureo hamo piscari, aut ob gobio-
 nem rete perdere. Id est, centuplo plus in
 frivolâs expensas periclitari, quàm capital-
 sit. At risum teneatis amici, dum litem
 commemoro, quam civis Gandensis au-
 cupi indixit ob aviculam Cannariensem
 aureo emtam; quæ cùm domi suæ taci-
 turna confederet, ac nihil dum caneret,
 avem supposititiam, causatus est: altero af-
 firmante illam ipsam esse, quam modulan-
 tem audierat, & emerat, jam fortè obli-
 tam, in annos res protracta est & suprâ cê-
 tenos florenos expensum. Ut rectissimè
 senserit, qui litigantibus, tribus opus esse
 dicitavit: sacco chartarum, sacco pecunia-
 rum, & sacco patientiæ. Vnde illud prover-
 bium Italicum dimanavit:

Litiget, adificet qui vult citò pauper haberi.

Satius profectò ducit poëta exordio litis
 causa cadere & vinci, quàm tanto impen-
 dio exiguam summam lucrari. Hunc audi,

Ah miser, ac demens, viginti litigat annis

Quisquam? cui vinci Gargiliane licet.

Fit involucris legum, fit sordibus advoca-
 tium. Et comperédinationes istæ ad questū
 & lucellum eunt: Per symplegadas naviga-
 tur Colchos ad vellus aureum. Quò gravis
 illa Anni spectat censura: *turpes lites, quantò
 turpiores advocatos habet;* Qui tot, in litibus,
 quærūt diverticula, tot dilationes; tot pro-
 vocationes, ut in labyrinthum & anfractus
 inexplicabiles induxisse videatur. Ideo Iso-
 crates Nicoclè regem Cypri monebat, *Vt
 eas ferret leges, quæ vel nullius litis haberent se-
 minariū, vel exortas cōtrouersas statim dirime-
 rēt.* A quo Tullius Serviū Salpitiū cōmen-
 dat, quod litium anfractus tollere semper
 maluerit nec ad eas actiones constitueret.
 Nec immeritò etiam laudatus Pompejus,
 quòd de ineūda ratione lites citò cōponē-
 di sopiendique, legem tulerit. Et quoniam
 plura in hanc rem exempla nervosè con-
 gessit Eruditissimus Vernuleus, historiogra-
 phus regius, nō alio auctore, cùm in eo sint
 omnia, mihi opus est: collaudat hic inter
 cætera istud Domitiani edictum, quo per-
 petuo

*Iustitia vul-
 nerata pag.
 518.*

*Vernulei
 polit. pag. 85.*

*Mart. l. 7.
 epig. 64.*

*Seneca l. 2.
 de ira ca. 7.*

*Vernulei in-
 stitucion. po-
 lit. pag. 85.*

*T. ips. monita
 polit. l. 2.
 c. 10.*

*Mart. l. 2.
 Ep. 64.*

*Seneca de
 ira l. 2. c. 7.*

*Plato V. de
 legibus.*

*Mart. l. 9.
 Ep. 52.*

*Mart. l. 6.
 Ep. 16.*

*Boteri polit.
 l. 1. c. 17.*

peruo exilio Romæ multavit, qui litem unam ultra annum protraxisset. Posterioribus verò temporibus Carolus V. cum plurimæ de litibus querelæ deferrentur, nihil sibi gratius futurum declarabat, quàm si quis modum citò lites definiendi inveniret, & ad hoc suam auctoritatem promittebat. Idipsum suo filio Philippo II. Hispaniarum regi commendavit. Quam ob causam, is ad senatum Mediolanensem literas dedit, quibus gratissimum sibi & officium & obsequium futurum declarabat, si quis breviorē expediendi lites formam proponeret; nam ut ait Ammianus Marcellinus lib. 30. *Cum recte procedunt judicia, delubra sunt equitatis; cum depravata, foveæ fallaces, & cæca, in quas si captus ceciderit quisquam, non nisi post multa exiliet lustra, ad vsque ipsas medullas exsuctus.* Documento nobis Claudus erit, qui ita cum cæco convenerat, ut hic sibi succollaret, & à pedibus esset, ipse verò cæco ab oculis, & quæ eundem in aurem diceret. Dum ecce, ut fortè ad litus profecti, claudus cæci humeris innixus, ostreum conspexit, quod ad pedes cæci jacere indicabat, qui se inclinans, manum porrexit, & ostreum sustulit. Quod cum Claudus sibi vindicaret, quia prius viderat, alter verò suum dicitaret, quia manu ceperat, eos inter, lis exorta est, quæ longius protrahenda, nisi vaser Causidicus sic diremisset: post procula, summâ, hinc illinc à partibus, æquali depositâ ac ostreo prolato, de hoc, inquit, controversia est: tu tuum esse ais, quia primò intuitus es? aio inquit. Tu verò tuum esse asseris, quia manum injecisti? assero inquit. Tum Causidicus, ostreo aperto, illud exforbuit & ex æquo cuique parti conchilia distribuit. Atque ambo hi exsucti, fabula fuerunt, utinam soli! utinam non integras domos, hi scribæ devorent! id enim verò, quot familiaræ ad incitas redactæ, testantur, legisperitis ac causidicis nostris familiarissimum esse, pauperes, orphanos ac viduas emungere, omnemque succum ac substantiam exprimere ut in apposito Emblemate videre est, ubi in contraria torquentes, omnia extorquent. *dadatim* hic luditur, & tam

qui pro, quàm qui contra; crumenam emulger: ut olim Demonaetes observavit, *non videtur vobis, inquit, alter horum mulgere hircum, alter ei cribrum supponere?* Hoc omne studium, hic omnis eorum desudat prudentia, ut scitè Poëta:

Jurisprudentes prudentes jure vocantur,

Tam bene cum studeant, provideantq; sibi.

Valer hinc responsum quod olim Academicus Atheniensibus dedit, à quibus rogatus cur veteres Athenienses tam literati fuissent, moderni verò tam stupidi ac stolidi? non minus argutè, quàm acutè respondit: quia antiqui flagrabant desiderio sciendi, *Desavoir*, vos verò desiderio habèdi *d'avoir*; illi studebant scientiæ, vos opulentia. Ita & scribæ nostri, omnes avaritia student, hoc unū agunt, & tunc fat-agunt, ubi crumenam expilarint. Hoc eorum studium Pius II. Pontifex aucupio rectè comparavit, dum Clientes aves, forum, aream: judicium, rete: aucupes causidicos vocitavit. Ex his unus Parisijs sub Ludovico rege in agricolam incidit, qui ut litem civi indiceret, Causidicum convenerat: hic ut civem opulentum modestè noverat, clam adit, quid ei cudatur exponit, ac unâ temporè præcaveat patrociniū addicit, cui civis arridens, quo in partes suas traheret, pugnum aurei opplevit. Postliminio agricolæ ad se visenti, alijs se distentum dixit, eumque ad propinquum suum ablegavit, hoc brevi instructum epistolio: in casses meos, duæ præpingues volucres delapsæ, pinguiorem mihi asservabo, alteram tibi destino, plumemus eas egregiè: ars enim facta est Causidicina & qui peritè novit captare aut capere, laudem habet: quo genere aucupij, facilius enumeraro:

Quot Themison agros autumnò occiderit uno, quam quot aves irretiverint, & ossatim deplumarint. Non enim, ut Sapiens ait, *injustè tenduntur retia pennatis.* Quod in rem nostram sic vertit Salazarius: *Per iniustitias & fraudes tenduntur retia pennatis.* Vultis fraudes eorum cognoscere? Matt. 8. accedens unus scriba ait ad Christum: *Magister sequar te quocumque jerys.* Ad quem Servator noster: *Vulpes foveas habent.* No^t subi,

Perard.
Dom. 6. post
Pascha.

Hierem. 6.

Platina in
vita.

Boyerlinck
Theas. sit.
advocatus
frat. Mal.
liardus cæcæ.
feria 1.
Dom. Adv.

Lipp. cit.

Juv. sat. 10.

Pron. 1.

D. Thom. in
casten. hic.

Rebolledo
orat. funeb.
pag. 35.

Doctorem summum D. Thomam audite: *Vulpes foveas habent in corde tuo ô scriba, quia dolosus es.* Quid autem ab eo recti expectandum in cuius corde vulpes nidificant, iuvat discere ex Ludovico de Rebolledo Concionatore celeberrimo Hispalensi ordinis S. Francisci, qui hæc refert.

Sub tempora Caroli V. Romæ cavillus, alii pasquillum vocant, affixus est, ubi Pontifex effictus, Imperatori manum porrigens; ad quorum pedes agricola substratus, qui genu sito Cæsarem insistentem, humero verò Pontificem innitentem falciebat, subiecto lemmate: *Io sostento los dos.* A parte Cæsaris, mercator cernebatur, cum hac epigraphe: *Io robo los tres*, ex latere verò Pontificis causidicus depictus erat, cuius hoc symbolum: *Io engaño los quatro*, gradu inferiori consistebat medicus cum hoc elogio: *Io mato los cinco.* Omnibus verò manu protensa, quasi absolutionem impertiturus visebatur idiota Ecclesiasticus, cui subscriptum: *Absolvo los todos.* Sed & Ecclesiasticos, & medicos, cæterosque omnes causidicus circumvenire consuevit, adeoque potest illud jure usurpare: *Io engaño los todos*, interque cæteros seipsum. Nisi enim apud supremum illum iudicem causa cadere velit, communi Theologorum suffragio, in causidico desideratur primario isthæc fidelitas: ut non adducat falsas leges, aut antiquatas, novas non receptas, nullas pravè detorqueat: clientem nõ moneat, aut moveat ad perjurium, ad falsos testes, adulterinas syngraphas: quod de scribis Jeremias queritur: *Mendacium operatus est stylus scribarum.* Quorum legiferitorum patrocinium, Columella veriùs latrocinium nuncupavit. Cui accedit Augustini, viri divini (ut eum Lipsius compellat,) testimonium, qui ait, *remota iustitia (ut fit per fraudes) quid sunt regna, nisi magna latrocinia.*

Lepidum est, & dignum auctore à quo profectum, quod subicitur: altercatio instituta erat coram Francisco Sfortia Mediolanensium Duce: an medicus advocato præferendus esset, num contra ille medico? dum argumenta ultro citroque dis-

cutiuntur, sic ut ambigua penderet sententia, Morio qui fortè intererat, prolata voce: non videtis, exclamat, si quando latro supplicio afficiendus est, ipsum præcedere, carnificem verò subsequi consuevisse? inurbano hoc ioco Advocatum latronis nomine, quod latenter nummos emungat & devoret pauperem in abscondito; medicum verò quod per incuriam aut imperitiam multis vitam eripiat, vel accidat, omnibus arridentibus, tortoris nomine notavit. Et cur dissimulem, jure exclamat Lipsius: *Pestis Europæ CANINVM hoc studium: quod haud temerè quispiã concessum LATROCINIVM dixit.* Quare meo quidem iudicio in hos fures & latrones, operæ pretium esset in omni foro collocare Marsyam, cuius statuum olim in suo posuerunt Romani sic effictam, ad monendos & docendos intuentes, ut longum funem manu protenderet, quo improbis litigatoribus suspendia minitabatur. Quamquam hæc jam causidicorum rabies (excipio semper eos qui iustitiæ nomen venerantur, & numen verentur) ut trecenti Marsyæ non sufficerent, ad justum metum furiosis istis canibus incutiendum. Hoc eos jam olim nomine compellatos D. Isidorus asserit: *Antiqui, inquit, forenses eloquentiam CANINAM, facundiam nuncupabant: eò quod causidici in certaminibus causarum, omnia que agunt, veluti CANES alterutrum lacerant.* Nec mordere, nedum latrare desistunt, nisi offam auream in fauces conjeceris. Tales apud Plutarchum Stratocles & Demochides, non causidici sed ut eos alio nomine Apuleius appellat: *Togati vultures, quorum si nares afflaverit cujusquam rubigmosa aura marsupii, confestim videtis illic oculos Argi, & manus Briarei, & Sphynгарum ungues, & pejuria Saomedontis, Pylis argurias, Sinonis fallacias, sidem Polymnestoris, & quidquid uspiam improbitatis est, compendio in eos Cassiodorus congerit.* Idem de Procuratoribus iudicium est, quos Plato: *Accipitres pecunie, & mures aliena rodentes vocat.* Bartholus: *Canes curiarum, & devoratores.* Seneca: *Venale genus, clamosi rabiosa fori jurgia vendens.* Lipsius, *Corvos fori.* Sed est

Lips. civil.
Doct. l. 2.
c. 11.

Plinius l. 10.
Chresolii
mystag pag.
313.

Isid. l. 3. de
summo. b. 70.

Cassiod. susp.
psal. 73.

Vernulei Po-
lit. p. 282.

Jerem. 8.

Columel. in
procem. li. 1.
de re rust.
Lips. civil.
doct. l. 2. c.
10.

Aug. de Civ.

l. 4.

Carrozetus
in facieis
Beyer. theat.
ibi. advoc.

qui sanguifugis & etiã muscis cõferre non dubitavit: Prov. 30. *Sanguifuga dua sunt filia dicentes affer affer.* Has sanguifugas Caietanus intelligit iniquos iudices, præfectos, procuratores, causidicos, qui pauperum sanguinẽ insugunt; quo circa Tiberius Imp. cũ eos non facillè mutandos, aut officio dimovendos putaret, hoc vsus est apologo, ut Josephus testatur: muscæ turmatim advolantes, fauci cuiusdam ulcera contereant, quem fortè quidam prætereiens miseratus, operam ei suam in muscis abigendis obrulit. Orat faucus ut se ita sineret. Mirante altero quid esset, quod hac molestiã liberari nollet, respondit ille: imò his depulsis majore afficiat molestia & cruciari, aliã enim his succedent recentes muscæ & famelicæ, quæ ne jam ante malè habitum perdent. At illæ quæ mihi nunc insident, jam nonnihil remissius sugunt sanguinem, quia prope insaturatæ sunt. Sic ergo, inquit Tiberius, ego quoque provincialibus consulere cupio, ne multorum præsidum rapinis, nimium vexentur & deglubantur. Malo itaque ditatos rapinis relinquere, quam novos substituere.

Quod enim vero de causidicis longè verissimũ est. Sed quod terribilissimum est, magnus ille Præsul Nyssenus, ejusmodi homines, *calumnie patronos, diaboli oratores*, dicere ausus est. Vulgò enim ferunt Advocatorũ, sicut & medicorum, tres esse facies, unam *Angeli*, necessitatũ tempore: Alteram *hominis*, remissius agente morbo vel lire. Tertiam, *caedemonis*, finita lite vel febris: quando omnes sumptus ac expensæ persolvendæ sunt. Hinc morã aliquando quaestione coram Ludovico XII. Galliarũ rege: *Quidnam oculis potissimum prodesset?* Illud auguris illius vsurpabat: *Si pragmaticum, Causidicumque nunquam videris.* Huc credo spectavit Matthias Corvinus, qui ut ejusmodi monstra ex oculis tolleret, *universa Hungaria expulsi, ubi sine Iurisperitis vivebant, non tamen sine Iure.* Quid quod detecta recens America, libellus supplex regi Lusitanix oblatus est, ut decem millia Advocatorum in novũ orbem ablegaret. Cumque rex perquiret, quid tanta Causidicorum copia illic

ageret, Responsum fuit, quod numerus superstes adhuc sufficeret ad devorandam Portugalliam: nam ut Tertullianus ait, *plus toga laesere rempublicam, quam lorica.* Quæ si ita sint, quis non videat jure illud vœ divinũ vindicem illis interminari: *væ vobis scribae?* vœ legisperiti, vœ causidici iniqui, qui iram nõ modò hominum, sed & Dei in vos provocatis. Quod hac infallibili ratiocinatione probat Doctor Aquinas, dum sic docet: 2. *Paralip. c. 19. dicitur, impio prabes auxilium, & idcirco iram Domini merebaris; sed Advocatus defendens causam iniustam, impio prabet auxilium, ergo peccando iram Domini meretur.* Ex quo consequitur visioẽ illam Joannis Patris Jurisconsulti verissimã existisse qui non procul Florentia obambulans vidit subulcum porcos in haram cogentem, quibus renitentibus ac aliò divagantibus, tandem devovisse ingrederentur haram, ut iniqui causarum iudices infernum: statimque omnes gregatim involasse. Quo spectaculo quamvis ludicro, ille seriò respicit, & causis valere iussis, Florentiã in S. Francisci familiam se recepit, in qua primus ordinis Generalis dein exstitit. Sed hæc hæc tenus de iniquis patronis. Quid de clientibus, de partibus inter se dissidentibus? in iis pervicacia est, & sæpe impostura, ut plurimum summa improbitas, *neque enim bona conscientia* (ait sciè Celsus) *sed victoria litigantibus est premium;* quã ut poriantur, nulli fraudi, nulli perjurio parcunt. Quare non solùm *cave à scribis* hisce, verum etiam ut solerter monet Sapiens:

§. III.

Abstine te à lire, & minues peccata,
Eccli. 28.

Caietanus Cardinalis Theologus, alterutrum litigantium semper delinquere, ex eo comprobatur, quod alterutra partium, semper iniustam causam tueatur, nisi ignorantia excuset, quæ sæpe in decursu elucescit, nec desistitur. Augustinus, verò lites etiam justas, vix sine peccato institui arbitrat: *jam quidem omnino*, inquit, *delictum*

Tertull. de toga laesere rempublicam, quam lorica. Quæ si ita sint, quis non videat jure illud vœ divinũ vindicem illis interminari: vœ vobis scribae? vœ legisperiti, vœ causidici iniqui, qui iram nõ modò hominum, sed & Dei in vos provocatis. Quod hac infallibili ratiocinatione probat Doctor Aquinas, dum sic docet: 2. Paralip. c. 19. dicitur, impio prabes auxilium, & idcirco iram Domini merebaris; sed Advocatus defendens causam iniustam, impio prabet auxilium, ergo peccando iram Domini meretur. Ex quo consequitur visioẽ illam Joannis Patris Jurisconsulti verissimã existisse qui non procul Florentia obambulans vidit subulcum porcos in haram cogentem, quibus renitentibus ac aliò divagantibus, tandem devovisse ingrederentur haram, ut iniqui causarum iudices infernum: statimque omnes gregatim involasse. Quo spectaculo quamvis ludicro, ille seriò respicit, & causis valere iussis, Florentiã in S. Francisci familiam se recepit, in qua primus ordinis Generalis dein exstitit. Sed hæc hæc tenus de iniquis patronis. Quid de clientibus, de partibus inter se dissidentibus? in iis pervicacia est, & sæpe impostura, ut plurimum summa improbitas, neque enim bona conscientia sed victoria litigantibus est premium; quã ut poriantur, nulli fraudi, nulli perjurio parcunt. Quare non solùm cave à scribis hisce, verum etiam ut solerter monet Sapiens:

Marc. 23.

S. Tho. 2. 2. 71. a. 3.

VVadingi ann. Min. a. Chr. 1. 2. II. 10. 1. p. 84.

Lipsius monina polis. c. 10.

Marc. 12.

Corn. in 1. Cor. 6. quare non magis iniuriam patimini.

Aug. ench. in c. 78.

Joseph. l. 18. antiq. c. 8.

Greg. Nyss. orat. de S. Ieph.

ermulei olit. ibid.

Emilius in ita Lud. eyerl. Apop. advoc.

ermulei po. cit.

archanrij ritus post p. 2. trac. 4. c. 14.

litum est inter vos, quia iudicia habetis vobiscum. Nec exulat si dicat, justum se habere negotium. Lites enim omnium malorum feminaria esse perhibentur: hinc odia, perturbationes, rixæ, calumniæ, cædes, fortunatum omnium, & animæ iactura. Unde inter duodecim mundi abusus, Tholofanus recenset Christianum litigiosum. Parum hoc Christianos inter se litibus dissidere:

— Non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero: fratrum quoque gratia
rara est.

Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.
Filius ante diem patrios inquiri in annos.

Quæ sic Seneca de ira perstringit: alius iudicia Patri accusat, quæ mereri satius esset. Alius cum matre consistit. Alius in matrem insurgit. Quæ quàm detestanda barbaries sit, docuit illustre factum Regiumque S. Ludovici, quem Francia & parentem dilexit, & regem suspexit. Inter Comitem Flandriæ matremque; exorta lis est; cuius arbiter factus Ludovicus: eam porro diremit, ac sopivit non minùs regiè, quàm piè. Pro eâ quâ pollebat auctoritate, Comiti Flandriæ injunxit ut pro scuto & insignibus gestaret leonem, sine linguâ & vnguibus: ut ostenderet, filio neque linguam esse debere, quâ verbo matrem lædat; neque vngues, quibus ejus bona surripiat.

Huic malo ut caurum esset, apud Patavinos, ut testis est Anton. Blancus I. C. Patavinus, statutum est ne conjuncti, vel affines in controversiis adeant alios iudices, quàm arbitros, coram quibus ex æquo & bono res terminetur. Quæ lex, utinam inde ad partes nostras deduceretur, non toties propinquorum sanguine, & fratrum cædibus respub. cruentaretur.

Fertur de geminis fratribus Liminæis, antiquissimâ familiâ oriundis: cum per æstatem ruri sero vespere à cœnâ inter se sub dio germanè confabularentur, ut cælum sudum erat, delapsos esse in admirationem tot innumerabilium stellarum; atque inde per jocum, eorum alter optare dixit, tot boves sibi forent, quot cælo stellas conspiceret, cui alter derediculo non minus aptè subiecit, oprarim ipse tam vastum campū,

quàm regio cæli, qua oculis patet. Cōmodum hoc effatus, cum frater opportunè suos boves illic pascendos affirmavit. Quod cum alter se minimè permitturum jactaret; illo etiam reluctante ac repugnante se id facturum alius respondit. Atque hac levi altercatione, risu in rancorem, in rixam ac ferium furorem converso, dum alter alteri cedere nescit, exertis gladiis, quibus fortè ambo infelicitè succincti erant, mutuis cædibus conciderunt. Ad eò etiam lis, & vis sibi affinia sunt. Recentius est quod Pe-

trus Justinianus commemorat: Joannes generosæ indolis adolescens Cosmi Florètiæ ducis filius, ad venationem, unà cum duobus fratribus Hernando & Garfia, aliisque proceribus profectus; canes leporem assecuti, morsu feram comprehendèrant: hic inter fratres exorta ea controversia, ut quisque suis canibus captæ prædæ palmam deberi assereret, unde in verba dicacia prorupère. Joannes probri impatiens, ut elato erat animo, Garfiam fratrem, cum quo verba habuerat, colapho percussit, quam iniuriam ille non ferens, educto gladio, fratri læthale vulnus infixit, quo paucis post horis interiit: Garfias verò ab heri trucidari famulo saucius, exiguo tempore supervixit; patrique Cosmo, è venatione hæc sanguinolenta præda delata est. Quæ ut levi de causa exorta dissidia, gravissima sint, quia tamen præfervidè proruperunt, minora censerì possent, inveteratis ac vatiniæ odii, quæ ex amarissimis multorum annorū litigiis, altius in animo radicarunt, & in mutuam lanienam destinato procedunt. Super hac re:

Est olitor quondam verba opportuna locutus; Iustitia
me, inquit auctor, præsentè, hic rogatus: *nerata p*
Quid esset tibi? respondit esse *pulvinar diaboli*, 518.
ubi enim hic inter duos litem concitavit,
jam illis inter se dissidentibus, ac mutuis
calumniis insectantibus, diabolus securè
conquiescit: crescit porro inter illos:

Immortale odium, & nunquam sanabile
vulnus. *Inu. Sat.*

Quod cum exulcerato animo, ut plerumque litigantes solent, ad supremum Dei tribunal conferunt, causâ infiniti illius boni

Vernulei po-
lit. pag. 85.

Sen. de ira
4. 2. 6. 7.

Merochius
Lobell. de
peccatol. 3.
Emblem. 2.
pag. 312.

Bernardin.
Scardeonius
Beyerlin. F.
pag. 238.

Cameraria
in operibus
subsecivis.

malis
pag. 3.

boni potiundi excidunt, & æternæ damnationis sententiam in se accerfunt, ubi æternum vœ, & odia in omnem æternitatem perennatura. Ubi lis perpetua, numquam dirimenda.

Quare ut tandem mihi dicendi finem, partibus diffidendi statuam, hoc unum rogo, æternæ

Ne litis horror insonet,

Extingue flammas litium.

Hoc noctu diuque tot pijs votis, tot Religiosis vocibus, decârat Ecclesia. Si pacem, si tranquillitatem, si fortunas, si famam; si vitam incolumem servare desideras, *Abstine te à lite & minues peccata*, minues privata odia, minues publica diffidia, minues, ut dictum est, innumera corporis animique damna. Cum *litigare* secundum Tholosanum nihil aliud sit, quam *occasionem dare ori suspirandi, oculo plangendi, lingua querulandi, menti se affligendi, pedibus se inquietandi, famulis imperandi, marsupio se exenterandi*: Inde in nosocomium deferri, & desperatè mori, id est, in æternum mori. Æternum suspirare, plangere, queri, affligi, quod quo altiùs in animum dimitteret Henricus III. Imp. hoc

sibi solum delegit: *Qui litem aufert, executionem in benedictionem mutat*. Idiolum Turcæ sectati, qui meritò Christiano ruborem incutiunt, dum sine litibus vivunt. Quòd si Barbaros sequi pudeat, Ecclesiam monentem audiat:

Dissolve litis vincula,

Adstringe pacis fœdera.

J. Lips. monit a pol. 1. 2.

c. 10.

Neque enim cum lite pax ullo modo stare potest. Ea propter Cicero ad Atticum nihil bono viro & quieto magis convenire pronuntiavit, quam longè abesse à litibus, & civilibus controversiis. Quod vel Poëta vidit, dum inter conditiones beatæ vitæ posuit: *Lis numquam*. Hanc beatam vitam in terris, perennaturus in cælis, inter paucos duxit Abrahamus Ortelius, vir integerrimus & peritissimus Cosmographus, cui vitâ functo & Antuerpiæ solo patrio in D. Michaelis, tumulato, adscripsit Epitaphij Mnemosymon Justus Lipsius, cujus hæc omnis energia est:

Marsialis

Carnit vxore, prole, & lite.

Cui ritè subscriptum: *requiescat in pace*, qui vixit in pace. Huic tu, & hæc tibi apprecare.

Eccli. 28.

*Arnulphi po-
e. pag. 85.*

EMBLE.

EMBLEMA XLVII.

Pauci verò Electi. Matt. 22.

EX MILLIBVS VNVS.

DOMINICA DECIMA-NONA
POST PENTECOSTEN.

Emillenis millibus sol ille Iustitiæ perpaucos excepit, uti è mil-
lenis confitis, vix unus melopepo ematurescit.

§. I. *Paucitas salvandorum expenditur, comparatione infidelium, hæretico-
rum &c.*

§. II. *Inter fideles seu Catholicos longè plures damnari, quàm salvari.*

DOMINICA

DOMINICA DECIMA-NONA

POST PENTECOSTEN.

Pauci verò electi. Matt. XXI.

Dionys. de
4. noviss.
art. 49.
Vincent. &c.

TONDALUM Equitem auratum quasi admotis calcari-
bus, in Divi Brunonis Car-
thusiam, velut ad metam,
incito cursu properantem,
nemo mirabitur, qui audierit, quæ illi per-
visum non inanem oblata fuere. Jacue-
rat is in mortuum, à feriâ quartâ, usque in
sabbathum: quo die ut sibi redditus, quæ
animus in istâ regione vastæ solitudinis,
in umbrâ mortis viderat, domesticis cir-
cumfusis cum omnium stupore exposuit:
descenderat enim per spissam caliginem,
in præruptam ac profundam vallem, per
cujus planitiem ferrea in immensum, sub-
structis carbonibus lamina, tota candens
protendi: super quam ingens hominum
turba miserimè torreret, & quasi in sar-
tagine confrigi, acerrimoque doloris sen-
su configi videbatur. Inde in montem
arduam conscendere iussus, ex cujus unâ
parte fornax sulphureis flammis exun-
dans; ex alterâ paludes glacie concretæ,
acerivi nivis, & grandinis. Ubi ex arden-
tissimis rogis, ad acerrimum frigus in-
numere animæ ultrò citroque præcipites a-
gebantur. Tandem ad vastissimum ac
profundissimum stagnum devenit, super
quod angustissimus pons instratus: pal-
mum si lubet latum, sexcentas leucas lon-
gum, ducentas sexaginta altum imagina-
re. Hac illi transeundum erat, nec soli, sed
unâ secum jumentum, quod in vivis fur-
to sustulerat, trahere cogebatur. Hic e-
nim verò jumento reluctante, ac recalci-
trante, quàm illa arctissima semita, mille
angoribus, terroribus, cruciatibus mise-
rum Tondalum contuderit, cuique ves-
trum cogitandum relinquo. Sed erunt
qui hæc omnia, ut somnia elidant, aut e-
ludant: ii profectò si mentis oculos in
viam quæ ad cælestem patriam ducit, con-
jiciant, ipsius primæ veritatis testimonio

deprehendent, eam omnino arctam, quâ
non nisi soli, & sine comite incedendum.
Quâ quàm paucissimi insistant, quâ om-
nes ebrii fluctuantes, omnes divites onusti,
omnes amatores cæci, omnes peccatores
excidunt: ut vix è millibus unus per angu-
stum hunc angiportum, angustâ salutis
portâ, in latitudinem paradisi introeat,
ipso suffragante sacro codice: *Angusta por-
ta & arcta via est quæ ducit ad vitam, & PAU-
CI sunt qui inveniunt eam.* Quàm pauci hîc
stantes, quàm rari nantes, quàm multi ab-
errantes expendemus.

Sic tamen ut piase teneras mentes in
paucis electas, illud Salmeronis monitas
velim. Ne ex hâc salvandorum paucitate
(quam non ego, sed viri gravissimi ad-
struunt) in pusillanimitatem, & exitialem
horrorem inducantur, quasi hoc exiguo
electorû numero excludendi forent, cum
ex hâc Christi Doctrinâ: viam arctâ esse,
potius nos animos sumere, quàm despon-
dere debeamus. Nam ut ille ait: *Consolatio
est non modica, quod Christus Dominus agno-
vit angustias porta, quâ ingrediendum est, &
arctam viam, quâ ambulandum, unde cer-
tissimum reputo, cum noverit signum
nostrum, cum mille auxiliis & gratiis non
defuturum.*

§. I.

*Paucitas salvandorum expenditur com-
paratione infidelium, &c.*

VANUS ille, sed nimium verus justitiæ
præco Noë, (ut eum Princeps Apo-
stolorum indigetavit) centenos omnino
annos orbis eluviam concionatus est; at
omnibus in scelere obfirmatis, **PAUCI**, id
esto, octo anime, salvæ factæ sunt: reliquos om-
nes mortales, juvenes & senes, puellas &
anus, opulentos ac inopes, non modò pe-
lagus, sed & tartarus absumpsit: *Omnis*

quippe caro corruerat viam suam, & ut Pererius in cap. 6. Gen. lib. 9. disp. 3. num. 63. docet, atque ex Augustino confirmat, omnes adultri, qui in diluvio perierunt, in peccatis mortui, æternum damnati sunt. Sic simul & semel communi cataclysmo universus orbis, paucis exceptis, ad inferos præcipitatus est. Nunc porrò mentis oculos per latissima terrarum spatia circumfer, negare mihi non potes (inquit Religiosus scriptor) ex centum hujus terrarum orbis partibus, vix unam esse Christianam, & ex hæc, per paucos quidem esse salvandos: compertum enim est innumeros, Asiæ, Asiæ, Americæ, populos (pusillum gregem electorum, Europæ finibus contentum si exceperis) gravissimis errorum tenebris involutos, non semel omnem omnium mortalium, quos diluvium hausit, multitudinem exequasse. Quod S. Vincentius Ferrarius è S. Dominici familiâ, vit in paucis religiosissimus & verè igneus Ecclesiastes palàm è suggestu asserere non dubitavit: tanti auctoris verba mutare Religioni duximus, ea fideliter adnumerata hæc sunt: *Antequam Christus veniret in hunc mundum in humanâ carne, transferunt ultra quinque millia annorum, & totus mundus damnabatur, exceptis paucis de populo Israel, qui ibant ad lymbum SS. Patrum. Quin etiamnum celebriores Asiæ urbes Damascum, Antiochiam, Angorum, Trebisondam, Bursiam, Hierosolymam in lucernis scrutare, per paucos justos repereris:* *Rari quippe boni, numero vix sunt totidem, quos Thebarum porta, vel divinis ostia Nili.* In Africâ capacissimæ urbes Alcaitum regni Metropolis, Thremise quæ sexdecim millia familiarum numerat: Tunetum novem millia. Marocco centum millia. Fessa, ubi Africæ Regis potentissima aula est, sexaginta millia ædificiorum completitur. Nunc qui volet & valet, in iis capita censeat, is facillè sentiet omnem hanc multitudinem grandinis aut densissimæ nivis instar, ad inferos turmatim descendere. Aded non inanis aut in aère conficta visio, quæ refertur in libro de ortu

Carthusiensium, quod Innocentius VI. Papa, patriâ Lemovicensis, canonista præcipuus, cum adhuc Cardinalis esset, sanctum quendam Eremitam visitare solebat: qui dum quâdam die cum suis ad eum venisset, viri Dei ostium pulsari fecit; sed cum neque vox, neque sensus aliquis percipi potuisset, irruentibus tandem aulicis in cellam ejus, ac ipsum extimulantibus, & quasi mortuum excitantibus, clamavit ille voce magnâ: ô! ô! vidi mirabilia! vidi horribilia! sciscitâti verò Cardinali diligenter quæ viderat, respondit: ductus ad infernum vidi decidere animas sicut nives densissimas, aërem obquibantes: ad purgatorium verò sicut nivem rarissimam: sed ad paradysum tantum tres introire vidi animas, illius scilicet Episcopi, & illius Prioris Carthusiensis, ac istius viduæ Romanæ, singulas suo nomine compellans personas. Cardinalis igitur vir prudens, veritatem scire volens visionis, missis hinc inde nuntiis, comperit animas illas eodem tempore, corpore solutas fuisse. Hujus rei verissimum typum expressit Itaias cap. 17. ubi Damascenos salvandos à strage Chaldæorum, comparat paucis spicis post messem, & paucis uvis residuis post vindemiam, imò duabus aut tribus olivis post excussam oleam.

Amplissimum Chinesium regnum, quo nullum toto terrarum orbe capacius, potentius, populosius urbes plurimas complectitur, quavis Europeâ, Gandavo, Parisiis, Ulyssipone capaciores, è quibus ne inter maximas numerantur, quæ septuaginta millia ædificiorum habent. Et ut paucis absolvam, unica China supra sexaginta milliones hominum continere creditur. Ad hæc indubitatum est Comorienses, oræ piscariæ ac Travacoris incolas, Manarios, Japhanapatianos, Macazarios, Ceilanos, Amboinos, Molucenses, Malabares, Paravas, Ternatinos, Melindeos, aliosque populos, numero prope modum infinitos, eorumque Reges ac sacerdotes idololatrias, per sex, & supra annorum millia, nullum unquam nisi per Xaverium orthodoxæ fidei radium per-

Speransa de orat. punct. 142. pag. 270.

V. Corn. hic.

Boterus de orig. urbiium lib. 2. c. 11.

Lud. Gran. in duce peccat. lib. 1. cap. 27.

Vincens. Dom. Sept. serm. 6.

Boterus de orig. urbiium lib. 2. c. 11.

Juvenal. Sat. 13.

Boterus ibid.

sentisse.

fenfisse. Infula Mexico, ubi centū viginti millia magnarum ædium, ferunt triginta fuisse dynaftas, quorum quilibet sub fe cēferet centum millia hominū, & tria millia Toparcharum. Quodque dictu horrendum est, mille plerumque homines in dies singulos dæmonibus immolabatur, id est, quot annis tercenties sexagies quinies mille hominum. Hæc qui audit nōnne sanam illam Cancellarii Parisiēsis quæstionem Guilielmo ejusdem urbis Præsuli propositam arbitrabitur: qui ann. 1238. ab inferis redux, se ei exhibens, petcunctatus est, *utrum mundus adhuc subsisteret* annuente cum admiratione Episcopo, subdit ille: *ne mirare quod hoc interrogem: tantus enim numerus damnatorum descendit ad infernum quamdiu in eo sum, ut nunquam credidiffem tot homines inveniri in mundo.* Vnde veriffimè Esdras: *hoc saculum fecit Deus propter multos, futurum autem propter paucos.* Et infra: *multi quidem creati sunt, sed pauci salvabuntur, qui liber ut Canonicus non fit, habet tamen magnam auctoritatē ait Suarez.* Opstupuic, imò inhorruit omnis posteritas duas florentissimas civitates Sodomam & Gomorrhā, omnemque regionem vicinā, quæ erat sicut *Paradisus Domini*, igne & sulphure cum suis habitatoribus conflagasse, & in tanto incolarum numero, ne denarium justorum reperiri potuisse. Nunc verò si urbem Cayrum, si Babylonem hisce contuleris, an majorem justorum numerum te reperiturum existimas? Cayrum quidem octodecim millia virorum continet, qui noctu ferreis portis clauduntur. Incolarum, inquit historicus, non potest iniri numerus, sed vel ex eo colligere est, quod pestis illic nunquam cesseret, verum septimo quoque anno aded invalescat, ut nisi ad trecenta hominum millia absumantur, vix pestem aut luem appellare dignentur. Una autem Babylon cocos seu absonatores supra triginta millia numerat ut refert Ortelius, alios homines plebejos ad sexcenta, vel ut alii, ad septingenta millia. In quæ quoque triennio pestilēs laes instar tertianæ febris vehemētiori paroxismo delavire consue-

vit, & de tot millibus hominum queri potest illud: *Domine si pauci sunt qui salvatur?* Et veriffimū: *omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt; non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum.* Cū Josue civitatem Jerichō. circumeundo & clamando expugnasset, quidquid & hominum & jumentorum in ea fuit, flamma gladioque consumpsit: urbs ipsa quasi unius cadaveris bustū in altissimo cinere deflagavit. Vna solūmodo domus de cæde urbisq; incendio servata est immunis. Quid ego hīc urbes commenorem, integra regna, ac regiones, ubi non dico familiam, sed ne hominem a tartareo incendio immunera reperiri licebat. Testis Japonia, in qua urbs Amaguci centum millia foculorum habet, Meacus altera, centum octoginta millia, magno & irrefragabili teste Xaverio in literis suis ann. 1553. quid de urbe Zaiton existimatis? ubi tanta hominum frequentia, ut in uno cœnobio, Idololatrarum numerata sint tria millia monachorum. Exstabant verò undecim ingentium idolorum millia, quorū minimum, hominis altitudinem superabat, & eheu tot retro lapsis annorum millibus, ne unicam illic domum nancisci licuit, fidei luce collustratam. Adnectit his Marcus Polus rerū Indic. l. 2. c. 68. urbem Quinsai sub ditio- ne magni Cham, centum passuum millia in ambitum completi, pontes in ea cēferi ad duodecim millia, foculorum verò mille ac sexaginta millia, ut si quinque homines per singulos focos adnumerentur, una illa urbs octuagies decies centena hominum millia cōtinuisse visa fit. Qui omnes cū tot sæculis extra Ecclesiam fluctuarint, quot ex tot millibus, salvos fuisse, credendum est? nam sicut extra arcam Noë tempore diluvii, nullus conservatus est, nec extra domum Raab, in civitate Hierichuntina: ita nemo salvus fiet, qui extra domum Dei, quæ est Ecclesia, deprehenditur. Quæ cū ita sint nōnne horrendum inclamare possumus: *Lata porta, & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam: contra verò: quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit*

Cansip. l. 1.
apum l. 10.

l. 4. Esd.
c. 8.

Suar. de
prædest. lib.
6. c. 3.

Gen. 13.
Gen. 19.

Boter. ost.

Luc. 13.
Psal. 1.

Josue 2.
c. 6.

Bolt. cit.
p. 892.

Granat. dux
pecc. l. 1.
c. 27.

Mat. 7.

ducit ad vitam, & PAUCI sunt qui inveniunt eam.

Verum enimvero ut ad ea quæ nos propius concernunt veniamus, quæ hæcenus dicta sunt, quibusdam ad eod non sacrum horrorem, & summam sollicitudinem incurere, ut potius incuriam ac pravam securitatem concitare posse videantur, dum quod major infidelium, Paganorum, Judæorum pereuntium numerus est, hoc manifestius consequatur verissimum fore illud salvatoris pronuntiatum, paucos electos salvandos, etsi nemo quisquam Catholicorum periret. Qui quam toto cælo aberrant; gravis auctor monet, ac eorum quemque his verbis hortatur: „partem „eam quæ Christianorum nomine celebris „est intueri, & vide quo loco res Christianorum hoc exulceratissimo sæculo sint „constitutæ: & fateberis in hoc corpore „mystico, à planta pedis ad verticem capitis, vix aliquod membrum sanum reperiri. Perversum hunc ævi statum variamque morum corruptelam contemplare, senties Noëmi rediisse tempora: nam sicut erant ante diluviū comedentes & bibentes, & nuptui tradentes &c. Ita vivunt Christiani qui licet habeant fidem, tamen sunt superbi, avari, luxuriosi, & sic de aliis peccatis, ut docet S. Vincentius; & probat exemplo Archidiaconi Lugdunensis, qui per quadraginta annos fuit in eremo magna pœnitentiâ, postquam resignavit sua beneficia: qui post mortem apparuit Episcopo Lugdunensi, qui quæsit ab eo ut diceret sibi aliquid de alio mundo? qui respondit, quod in die qui ipse obiit, mortui fuerunt in mundo triginta millia, de quibus solum quinque fuerunt salvati, scilicet ipse & B. Bernardus, qui etiam illa die obierat, & sine purgatorio ascenderat ad cælum, tres verò descenderant ad purgatorium; Alii omnes descenderunt ad infernum, propterea dicit Christus: intrate per angustam portam; angusta porta paradisi, voluntas Dei est, ad istam oportet se restringere, qui paradysum vult intrare; lata porta est, voluntas propria. Via spatiosa inferni; conversatio mundanalis, bene comedere, bene bibere, luxuriari, delectari,

vindicare se de injuriis &c. Hinc pauci sunt electi, hæc cohortatio B. Vincentii, cui alium addimus Evangelicum Oratorem.)

Bertoldum memorant è D. Francisci familiâ, disertum ævo suo per Germaniam concionatorem, cum pro suggestu certum quoddam vitium gravissimis verbis infestaretur, fœminam ejus sibi consciam, tantis animi doloribus oppressam, ut in mediâ circumstantis populi coronâ exanimis repente conciderit; mox tamen ad preces populi ad se redierit, recensueritque quæ ad Dei tribunal vidisset, illud cum primis: adducta illuc sexaginta millia, vario mortis genere defunctorum actres dumtaxat animas ex ingenti hoc numero ad purgatorias pœnas relegatas, cæteras ignibus addictas æternis. Sed in promptu hinc responsum habent, hanc multitudinem prope conflata ex gentilibus, Saracenis, Persis, aliisque infidelibus, qui inter se fortè confixerant: quemadmodum sub auspiciis Caroli Martelli trecenta Saracenorum millia delata, ad inferos descendisse legimus, sed ulterius probare aggredior.

Anton. 3.

part. hist.

III. 24 c. 9.

§. 2. V. latus

de statu re-

lig. l. 1. c. 5.

Boteri poliz.

l. 2. c. 13.

§. II.

Inter fideles seu Catholicos, longè plures damnari, quàm salvari: demptis parvulis baptizatis, qui ante usum rationis moriuntur.

Filii Israel populus electus tot ac tantis à prodigâ, ut ita dicam, Dei munificentia, beneficiis cumulatus, typum haud obscurum fidelium Christianorum expressit. Vbi in rem nostram expendendum occurrit, Moysen sexcenta millia virorum absque parvulis & mulieribus eduxisse Ægypto, qui ut minimû vigesies centena millia, seu duos milliones æquabant; Præter vulgus promiscuum innumerabile, quod subsequabatur: verum è tanto, tamque innumerabili exercitu filiorum Israel. duos solummodo Josue & Caleb in terram promissionis pervenisse, cæteris omnibus eremû pro capacissimo tumulo fuisse. Quod, ut Augustinus, non Barbaros; sed suos commo-

Num. 14.

Exod. 12.

Lud. Gran.
l. 1. ducis
pecc. c. 26.

Matt. 24.

S. Vinc. Dom.
sept. ferm. 6.
Tribemius,
Lorin in
c. 14. Num. 1
v. 29.

Aug. serm.
32. de verb.
Dom.

suos commonet, Non transitorie vel negligenter, sed ingenti tremore considerandum est, quia de sexcentis millibus duo tantum terram promissionis ingressi sunt.

Ex quibus concludit: Hoc ergo audiant, qui ita Deum misericordem esse volunt, ut justum esse non credant. Hoc ergo audiant, qui utrum inter paucos numerandi, parum laborant. Hoc ergo audiant, qui hæc ad Christianos spectare diffidentur. Audite me pauci. Scio quia multi auditis & pauci obauditis. Duas piscationes Christus instituit, alteram Lucæ 5. ubi cum tota nocte discipuli laborantes, nihil predidissent, iussit in altum conscendere, ac istuc retia jacere, Non dixit vel in dexteram, vel in sinistram. Et cum hoc fecissent, concluderunt piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorum.

Aug. 118.
de temp.

Alteram piscationem refert Joannes c. 21. ubi Salvator noster post Resurrectionem, in littore manifestus apparuit, & suis piscationi intentis non promiscue, sed destinato, in dexteram navigii rete suum mittere precepit. Et ecce Simon Petrus, traxit rete in terram, plenum magnis piscibus, centum quinquaginta tribus: & cum tanti essent non est scissum rete, Has duas piscationes expedit doctorum antistes, & antilitum Doctor: Recolamus ergo vobiscum (inquit) duas illas piscationes discipulorum factas esse jubente Domino Iesu Christo: unam ante passionem, alteram post resurrectionem: in his ergo duabus piscationibus tota figuratur Ecclesia (non paganismus aliæque sectæ) & qualis est modo, & qualis erit in resurrectione mortuorum: modo enim habet sine numero multos & bonos & malos: post resurrectionem autem habebit certo numero solos bonos. Quantam verò multitudine prior piscatio posteriorem excefferit, tanto numero bonos ab improbis superari ex eo comprobatur, quod secundam piscationem electorum esse difertè doceat, dicens: Iam modo post resurrectionem qualis erit Ecclesia, audite, discernite &c. jam dexteri capiuntur, nulli mali timeantur. Certus est numerus. Capiuntur pisces magni: quis enim ibi parvus, quando erunt a quales Angelis Dei. Capiuntur ergo, pisces magni centum quinquaginta & tres. Dicit mihi aliquis, & tot erunt sancti. Si quis

Aug. serm.
148. de temp.

proportionem spectet huius numeri, ad multitudinem piscium primæ piscationis, ex eodem Doctore concludet, pari modo paucitatem electorum ad numerum reproborum se habere. Sic enim lib. 3. contra Cresconium cap. 66. differit, *Ipsi boni verig, Christiani, qui per seipos multi sunt: comparatione malorum, salforumig, pauci sunt.* Vbi alteram similitudinem adducit: *Sicut multa grana quibus horrea complentur, pauca discimus respectu palearum.* Imò sine comparatione longè plura folia quam fructus, spine, quam rosæ, longè plures flores in arbore, quam fructus. Fateor non injucundum spectaculum verno tempore pomarium aliudve frugiferis lignis constitutum viridarium, deambulantium oculis exhibere, non tam frondium, quam florum ex omni arbore turgescentium copia; at verò quis non experientiam competum habet, uti minimus turbo aut nebula irruerit, vix dum millesimum florem in fructum concrefcere ac maturfcere. Ut aureo Petrus Chryfologus stylo exaravit: *Flores Chryfolog. multi multitudinem fructuum pollicentur, sed serm. 97. exanimati ventorum flabris, ad fructum paucissim perseverant. Sic credentes in Christo multi.* Sic in primæ ætate pueri ac puellæ probi ac integerrimi multi; aut ubi vanitatis aura ubi tentationis turbo afflarit, omnis flos primi candoris, omnisque fructus vitæ maturioris evanescit. Id ipsum certo quoque exploratum habent, qui melopepones in hortis suis conferere, & excolere, & excoquere consuerunt; ex mille qui florent, & turgescere incipiunt, quantumvis & irrigentur & irradiantur, vix dum millesimum ad maturitatem excrefcere, unde quidam nomen illi inditum vult *milluna*, quasi ex millibus una, quorsum hæc? ergo ex Christianorum millibus unum, vix saluum fore credendum est? Non à meo sed ab aureo Chryfostomi ore pendete; qui de populo Antiocheno primitias spiritus habente, vix è millibus unum salvari palàm è veritatis cathedrâ pronuntiavit. Nam quot esse putatis (inquit) qui in civitate nostrâ salvantur? infestum quidem est, quod diciturus sum, dicam tamen: non possunt in tot milibus

Chryf. hom.
40. ad pop.

Gorn. in
Mats. c. 7.
vers. 14.

libus (facile Antiochiæ erant centum milia & plura) centum inveniri, qui salventur, quin & de his dubito. Et causas subdit: *Quanta enim in juvenibus est malitia! quantus in senibus torpor, &c.* quot esse putatis in civitate nostrâ Antuerpiensi, Bruxellensi, Brugenfi qui salvantur? Cajetanus exponens parabolam de virginibus, docet etiam ex illis qui in Ecclesiâ mediocriter vivunt, & aliquam curam habent conscientiæ suæ, dimidiam partem damnari. Rationem hanc Suares assignat: nam sine dubio plures ex Christianis malè vivunt, & rarò perseverant in statu gratiæ, & verosimile est ita mori sicut vivunt. Quare videte an non illa verba Chryostomi hic usurpare possim: *Quanta in juvenibus lascivia? quanta in foeminis superbia? quanta in viris perfidia, & infestum est quidem dicere, in iis urbibus, ubi ea vitia dominantur, vix è millibus unus salvatur. Quot esse putatis in hâc civitate ex mercatoribus & potentibus & divitibus, qui salvi fiant? refert Lucas, cum Christus dixisset: Dives difficile intrabit in regnum calororum. Et iterum dico vobis, facilius est camelum per foramen acus transire, quàm divitem intrare in regnum calororum. Auditis his discipuli mirabantur valdè dicentes: quis ergò poterit salvus esse! quam conclusionem rectè inferebant, quia omnes avaritia student, & à minimo usque ad maximum.* Hinc S. Hieronymus moribundus in exhortatione ad suos de divitibus & potentibus hujus sæculi, ait: *Si Christus verax est, hujusmodi hominum vix unus aptus regno Dei invenitur de mille.* Ecquis unquam potentius in aures & animos hominum penetravit, quàm divinus ille Ecclesiastes Christus? verùm è tot divitibus & avaris Hierichuntinis civibus, è tot onustis camelis, unicus Zachæus depositâ gibbi sarcinâ (sic Beda loquitur) & per angustam portam ingressus, rem injustè partam restituit. E telonio unicus Matthæus Christum secutus est. Quot esse putatis justitiæ administratos, senatores, judices, causi-dicos, jurisperitos, quæstores, ararios qui salvi fiunt? qui ante mortem restituant damnum quod Reip. quod privatis intule-

runt, iniquis suffragiis, & ceteris libus, per-versis judiciis?

Pauci quos æquus amavit Iupiter,

Virg. l. 6.
Æneid.

Plurimi verd, qui ut Joannes Pareus spectavit, qui haud aliter quàm porci in harum, ita hi gregarim in barathrum ruunt. Flebili questu Hieremias ex his justorum paucitatem delect: *Circuite vias Hierusalem, & aspiciate, & considerate, & querite in plateis ejus, an invenietis virum facientem judicium? quot esse putatis in hâc civitate amatores lascivos, sædis libidinis flammis accensos? infestum quidem est dicere, quod ex S. Remigio plenius commemoravi: Demptis parvulis propter carnis vitium pauci salvantur.* Confirmat id ipsum Hieremias Drexelius, se ex præceptore suo olim audivisse: *Si centum juvenes damnentur, è centum 99. ob vitium carnis damnari.* At saltem si omnès fideles conjugati salvi fiant, verè pauci erunt? *Infestum est quod dicturus sum, dicam tamen, quod Franciscus de Sales refert, Catharinam virginem Senensem inter damnatos, multos conjugatos conspexisse, propter violatum matrimonium, & quia in hoc peccantes nullum sibi scrupulum faciunt, inquit ille.* Cui accedit gravis Prophetæ censura: *Adulteris repleta est terra.* Quot esse putatis in civitate Sacerdotes, quot Religiosos? at hi saltem electi, hi verè respectu sæcularium, numero pauci sunt. De his, absit ut meum sensum deprimam, quia nimis infestum, quod dicturus sum. Sed ipsos sanctissimos Ecclesiæ Patres & gravissimos auctores in cautelam audite: Gregor. hom. 17. in Evang. *Per nos quidè fideles ad sanctum baptisma veniunt, nostris precibus benedicuntur, & per impositionem nostrarum manuum à Deo Spiritum sanctum percipiunt: atque ipsi ad regnum calororum pertingunt: & ecce nos per negligentiam nostrâ deorsum tendimus. Ingressi sunt electi, Sacerdotum manibus expiati caelestem patriam, & Sacerdotes ipsi per vitam reprobam, ad inferni supplicia festinant. Cui ergò rei, cui similes dixerò sacerdotes malos, nisi aqua baptismatis? qua peccata baptizantium diluens, illos ad regnum calororum mittit, & ipsa postea in cloacas descendit.* Quam doctrinam horribili historiâ

VVading. an-
nal. Mini.
an. 1211.

Hierem. c. 15

V. Dom. 3.
post. Pent.

Drex. Nice-
tars. l. 2. c. 13

Sales praxi-
spir. p. 3.
cap. 12.

Jerem. 24.

Suar. lib. 6.
de prad.
cap. 3.

Luc. 10.

Isai. 56.

Refert. Eu-
seb. Epist. ad.
Damasium
de morte
Hieronymi
Ruiz de
pradest.
pag. 597.

Beda lib. 5.
cap. 77. in
Lucam.

Dion. Carthuf. l. de 4. noviss. a. 13. de pœn. inf. Saliannus de timore Dei lib. 2. c. 38. V. Aug. l. 12. de Gen. ad lit. cap. 32. tom. 3. Molin. de sacerdot. l. 1. cap. 17.

confirmat Dionysius Carthusianus vir eximie sanctitatis atque doctrinæ, visum quoddam enarrans Religiosi cujusdam Angli, quem extra se in ecstasi positum S. Nicolaus per varia purgatorii loca circumduxit. Ait ergo Dionysius Religiosum illum, ubi ad se rediit, hæc inter cætera narrasse: vidi ibi sacerdotes immensis cruciarii tormentis, ardoreque ferre intolerabiles, qui cum criminum culpas confessione delevissent, pœnis divinæ justitiæ non satisfecerant. Cumque vehementer admirarer tam paucos sacerdotes illis fornicibus purgari, comperi verissimum illud Chrysolomi: *Non arbitror inter sacerdotes multos esse qui salvi fiant, sed multo plures qui pereant.* Nam responsum est mihi ideò perexiguo numero illic versari sacerdotes, quòd vix quisquam eorum, qui pravam vitam duxerunt, verum animi dolorem concipiunt de peccatis ante mortem, proptereaque pœnè omnes addici supplicii sempiternis. Valet hîc illud D. Augustini, quo suos religiosissimos viros ad salutarem timorem permovit: *Hæc si humili & contrito corde assidue cogitare volumus, salubrem nobis metum incutientes, medicamenta nobis de alienis vulneribus facimus, & aliorum mors proficit ad nostram salutem.* Nec immeritò suos anxios & sollicitos esse desiderat, ut inter paucos numerentur, cum dicat: *Vidimus multos Domine ex patribus nostris (quod utiq; sine magno tremore non recolo) ascendisse primitus quodammodo usque ad calos, & inter sidera nidum suum collocasse, postmodum autem cecidisse usque ad abyssos: Vidimus stellas de calo cecidisse, ab impetu ferientis caudæ draconis.*

Chrysol. in Acta cap. 1. hom. 3.

Aug. serm. 102. de temp.

Aug. solil. cap. 29.

cap. 20.

in serm. de Ascens.

Divus verò Bernardus ex illo Apocal. *Libri aperti sunt, & alius liber apertus, qui est vitæ: ingentes tomos, in quibus nomina reproborum conscripta, exiguum verò libellum, quo nomina electorum contenta, fortè attentius considerans, anxius hæsit, num suum, suorumque omnium nomina eo conscripta essent: sic enim Religiosos suos alloquitur: Quis scit si omnium vestrum, quos hîc video, scripta nomina sunt in calis, & in libro predestinationis annotata? quanto pu-*

tas gaudire replerentur omnia ossa mea, si id scire contingeret. Hæc de Monachis sub sanctissimi Pattis disciplinâ degentibus, qui mundo nuntium remiserunt, hæc de viris sanctitate & austeritate vitæ conspicuis: & vos inter sæculi delicias lascivientes, inter paucos hos conscriptos existimatis? Quidni vosiis verbis compellem, quibus idem Doctor suos compellavit: *Quis potest dicere ego de electis sum? ego de predestinatis ad vitam? ego de numero filiorum? quis hæc, inquam, dicere potest reclamante Scripturâ: nescit homo utrum amore an odio dignus sit.* At saltem in hoc paucorum numero censebuntur omnes Ecclesiæ Rectores, Religionum primates, prælati, superiores, doctores. Malim hîc historiam tragicam in Spondano Apameensi Episcopo videri quàm à me recenseri. Ut verò & omnibus Ecclesiarum Rectoribus ac moderatoribus Antiochenus præsul curam salutis suæ, suorumque commendet, onus eorum adèd grave esse ducit, ut dicere non dubitavit: *Miror si potest salvari aliquis Rectorum.* Ad quem locum refert Saliannus exemplum ex Antonio Senensi Dominicano, Doctore Theologo, quo nescio, inquit, an formidabilius afferri possit, contigit Neapoli in quodam cœnobio, Trichinii curatorem sub vesperam, expleto divino officio, cœnaculum intrare, & totum circumquaque concessum à fratribus superiore veste indutis, occupatum cernere, quasi ad sumendam cœnulam paratis. Iste eo spectaculo timore percussus, curriculo superiores adit, & visa nunciat. Superior cum nuncio non haberet fidè, quasi fallaci quadam rerum imagine deluso, cum illo cœnaculum adit, ubi suis ipse oculis nuncii veritatem agnovit. Eâ re vehementer perturbatus præcipuos cœnobii Patres adit ac consultit, quid factò sit opus. Omnium sententia fuit, ut superior sacerdotalibus indutus vestibus, totoque fratrum conventu comitante, sacrosanctam Eucharistiam in triclinium deferret, ibique eum qui inter cæteros eminere videbatur & præcedebat loco, rogaret, ejus quem defererebat auctoritate compulsus, ut fateretur

Bern. serm. 1. Dom. Sep. 1149.

V. Ruiz. de predestinat. pag. 592.

Chrysol. hom. 34. ad Heb. col. 2. Saliannus de timore Dei l. 2. c. 38. Anton Senensis lib. de selectis Ord. Præd. miraculis, c. 5.

tur quinam essent, & qua de causa illuc convenissent? cum sententia placuisset, venit in triclinium cum toto illo apparatu superior: qui ubi primum cum sanctissimo sacramento apparuit, omnes in signum venerationis confurrexere, demissisque capitibus, etiam caputia singuli, ne agnoscerentur attraxere, eoque facto rursus omnes confedere. Tum iussu à superiore dicere quinam essent, & quid requirerent, omnes capita inclinarunt. Denique qui precipuus inter illos videbatur, omnium nomine dicere cœpit, omnes ejusdem ordinis religiosos fuisse, magnaque ex parte doctores, superiores, Baccalaureos, lectores, aliorumque officiorum curatores, omnesque propter ambitionem, superbiam, invidiam, aliaque id genus vitia, sententiam damnationis accepisse: Divinitus etiam iustos compatere eo loco ut monerent eos, ceterosque ejusdem ordinis Religiosos, ut beneficio vocationis responderent, quando ipsi eo neglecto, æternis nunc flammis arderent. Eius dicti veritas ut omnibus innotesceret, monuit eos ut oculos in ipsos conjicerent: quo dicto omnes superiore veste diducta, ardore flammæ conflagrare visi sunt. Tunc ille primarius, mensam manu in signum discessus percutit, & ilico omnes evanescere, relictis omnibus ut par est, ingenti horrore percussis. Quæ si ita sint: si inter integerrimos sacerdotes, inter viros Religiosos, inter integerrimos variorum ordinum superiores, inter sanctissimos Ecclesiæ optimates, non unus, ut vidimus, perversus repperitus est, quid de sæcularibus sentiendum est? quis sincerum magni Chryostomi de civibus Antiochenis iudicium, ut severum incufabit, scilicet ex millibus unum vix salvari? Cum fatendum sit complures urbes hoc corruptissimo sæculo reperiri, quæ perversis suorum moribus, ac vitæ licentiâ Antiochiæ nihilo concedant. Quod quoque per spectum habeas cape quamcumque vis ex civitatibus celebrioribus, in quibus puræ & sinceræ Religionis atque doctrinæ existant adhuc vestigia. Perambulando porro, non dico tabernas & loca publi-

ca (ea enim ferè mendaciis, imposturis, ebrietatibus sunt dicata) sed domos vicinorum, & audies undique murmura, mendacia, execrationes, juramenta, blasphemias &c. ad aulas, tribunalia, officinas, nundinas, militiam, fora, naves, curus, privatas ædes, & ibi puerorum, adolescentum, puellarum, virorum, senum corruptissimos mores intueri. Perjuriam, fraudes, convitia, odia, temulentiam, lasciviam observa, profectò senties sententiam Chryostomi, scilicet millesimum vix salvari, à quibusdam ut benigniorem ac laxiorem meritò restrictam fuisse, qui è decem millibus, unum dumtaxat salvandum asseverant. Tenuit hoc mordicus B. Nilus vir miræ sanctitatis, qui floruit ante sexcentos annos, fuitque fundator monasterii Ciptæ ferratæ juxta Tusculum, in quo, inquit Cornelius, ejus tumulum vidi & colui. Hic cum visitaretur à primoribus Constantinii Imp. codicem quem præ manu habebat aperit, & fortè fortuna incidit in illud divi Simeonis: quod ex decem millibus vix reperitur una anima his temporibus, quæ salvetur. Quibus consternatis dixit: si demonstravero vobis magnum Basilium, & Chryostomum, & Ephrem beatissimum, & Theodotum Studitam, sed & Apostolum ipsum, nec non S. Evangelium, eadem sentientes, & dicentes, quid patiemini vos, qui Spiritui Sancto ad verfamini? monuitque nisi virtute & magna virtute præditi fueritis, nullus vos liberabit à pœnis inferni. Hæc ad Theophylactum, aliosque viros principes ac literatos fideles. O verè pauci electi! è decem millibus unus. Hoc terribile est valdè, clamat (Gregorius) multi sunt vocati, pauci verò electi, quia ad fidem plures veniunt, & ad caeleste regnum pauci perducentur. Infallibili id ipsum syllogismo probat præclarus Theologus Didacus Ruiz de prædest. disp. 54. sec. 3. & sect. 6. ubi & pauciores viros quam fœminas, salvari, variis argumentis deducit. Unum hîc, ut quorundam petitioni satisfaciam, addendum fuit. Si tam immensus futurus est damnatorum numerus: quis locus eos capere sufficiat, cum inferorum carcer, in

Baron.
a. 986.
Corn. in
Isa. c. 17.
v. 5.

Lud. Gran.
dux pecc.
l. 1. c. 26.

Greg. hom.
19. in E.
varg.

Leff. de per-
fect. l. 13.
cap. 24.

Corn. in
Matt. 6. 7.
v. 14.

Mat. 7.

Luc. 13.

centro terræ angustissimus ponatur. Ad
„quod Respondeo cum Lessio, etiam si
„singulis corporibus damnatorum demus
„sex pedes quadratos (qui abundè suffi-
„ciunt, cum sint qui velint compingi sicut
„haleces in vase, igne pro sale mediante)
„tamen una leuca, id est, mensura viginti
„millium pedum cubicè sumpta, capere
„poterit plusquam octingenta millia mil-
„lionum corporum. Octingenta millia
„millionum!

O verè *lata porta, & spatiosa via est, qua
ducit ad perditionem, multi sunt qui intrant
per eam.* Octingenta millia millionum, ve-
rè multi: inter quos, ne & vos numere-
mini, *contendite intrare per angustam portam,*
ut inter electos, eosque paucos inter, æter-
num beatos adscribi, cum paucis in æter-
nùm Deo, summo bono frui valeatis: qua-
rè hoc verbulum *pauci* numquam recedat
à corde, quod velut horrendum & inau-
ditum tonitru, magnam orbis partem è
viticium veterno excitavit: ex urbibus in

antra, in disertas solitudines non paucos
expulit: hoc verbum *pauci* tot invictissi-
mos Christi Athletas in catastas, in equu-
leos, in rotas, in rogos, in cruces, & be-
stiarum fauces, in armatas tortorum ma-
nus egit, in paucis constantes: quorum una
ominum vox erat; *mori nobis facile est,*
modò demum inter paucos & electos
vivere contingat: *Ludat gladius in jugu-
lis nostris, modò paucis illis sed beatis an-
numeremur.* Hæc vox *pauci* tot prostitutæ
nequitia mortales, è vernantibus luxuriæ
pratis, in domum luctus & pœnitentiæ
compegit, quibus satius erat inter paucos
salvari, quàm cū multis perire. *Ecquis ve-
strùm hoc angusto tramite sibi portum
salutis non quærat? Ecquis vestrùm non
liberè profiteatur? si unus ego, vel mille
cruces vestiri possim, non abnuam; si vel
mille cervices securi subiicere, nullam sub-
traham, ormenta pro fomentis habebō,
modò ad illam paucorum in paradiso so-
cietatem admitti queam.*

EMBLEMA XLVIII.

Erat quidam regulus. Ioan. iv

IMPERET ILLIS. *Ovid. 2. Metam.*
DOMINICA VIGESIMA
 POST PENTECOSTEN.

Quatuor animi ferociores passiones, velut effrænes equos domare regium est.

§. I Imperare sibi maximum imperium est. *Seneca Epiſt. 113.*

§. II. Quatuor animi passiones frænare, regium est.

§. III. Infelices exitus eorum qui ab hisce quatuor affectibus abrepti aut discepti sunt.

§. IV. Quoniam passiones frænando, earum perfectum dominium ac imperium obtinuerint;

DOMINICA VIGESIMA

POST PENTECOSTEN.

Erat quidam Regulus. Ioan IV.

Hist. Turc.

Bern. in
Epiph.
Vbi est qui
natus est
Rex Iud.

EROT ille Turcorum Imperator Mahumetes, in regia sibi insignia delegit quatuor characteres Græcos, insolentis animi haud obscuros indices: præferbantur ei in scuto aureo de picta quatuor Betha, B. B. B. B. quibus hæc paucis exprimere volebat: Βασιλεύς, Βασιλέως, Βασιλέως, Βασιλεύων. REX, REGUM, REGENS REGES. Fuit, qui effrænem hominis arrogantiam ferre non sustinens, quatuor hisce Græcis elementis subscripsit:

BELLUA, BELLUARUM, BELLUATIM
BELLUANS:

Plato lib. 7. de legib. 7. Omni enim belluâ, ut divinus Plato ait, intractabilior homo est, qui iræ, qui cupiditati, qui libidini, qui arrogantia frænâ laxarit; eos verò effrænes animi motus frænare, hoc verè imperare, hoc regnare est, ut rectè Seneca Philosophus:

§. I.

IMPERARE SIBI, MAXIMUM IMPERIUM
EST. Sen. Epist. 113.

HUC concinit, ac consonat Tra-
gædus:

Sen chor. 2. Thyest.
Regnum non faciunt opes,
Non vestis Tyria color.
Rex est, qui posuit metus,
Et diri mala pectoris:
Qui tuto positus loco,
Infrâ se videt omnia.

Non alto folio confedere, non amplissimos exercitus sub signis numerare, non jura populis dare, & ad ultimam Thulen sibi regiones subjugare, regnare aut imperare est:

Latius regnes avidum domando
Spiritus, quàm si Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pænus
Serviat uni.

Horat. lib. 2.
Ode 2.

Ita quondam Synesius de Rege censuit: Illud profectò primarium ac summe regium est, sui ipsius Regem esse, mentemque domestica bellua, quasi moderatricem præficere: neque cum insinitis propemodum hominibus dominari velis. ipsum turpissimum, dominis servire voluptati, dolori, (superbiæ) & quacumque his affines bellua, suum in animali domicilium habent. Vultis vel ex nominis Etymo hujus rei veritatem plenius eruamus? Augustinus lib. 5. de civit. cap. 12. quærit, unde Reges sibi nomen usurparunt, & ait: Non Reges, aut Domini, à regnando atque dominando; cum Reges utiq; à regendo, dicti melius videantur. Cur autem à regendo, dilucidè exponit S. Isidorus: quia Reges, à rectè agendo, vocati sunt. Ex quo consequens est, viros justos qui nullis, nec amoris, nec rancoris, doloris, aut timoris, affectibus abripiuntur, aut tentationum motibus succumbunt, verè Reges esse, & nuncupari.

Sanctus Lucas: Multi Propheta & REGES voluerunt videre, quæ vos videtis. Matthæus verò c. 13. ait: Multi Propheta & justus. Ven. Beda: Quos Lucas multos prophetas & REGES dicit, Matthæus apertius Prophetas & justos appellat: ipsi enim sunt REGES magni, qui tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere sed REGENDO præesse noverunt.

S. Isid. lib. de summo bono.

Luc. 20.

Beda lib. 3. cap. 43 in c. 20. Luca num. 24.

Sanctus Leo serm. 1. Quad. Si cupiditates corporis fuerint fortiores, turpiter animus amittet propriam dignitatem, & perniciosum erit eum servire, quem decuerat imperare; si autem mens rectori suo subdita; & supernis muneribus delectata, terrena voluptatis incitamenta calcaverit, in suo mortali corpore re-

gnare peccatum non siverit, ordinatissimum tenebit ratio principatum. Hoc regnum ambire, invadere, occupare, ipsumque tyrannum, qui contra jus & fas id nobis præripuit, subjungere, jure quivis meritissimo potest: S. Eucherius Episcopus Lugdunensis illud Luca 14. *Quis Rex iturus committere bellum adversus alium Regem.* sic ad mores traducit: *Rex est unusquisque fidelis, qui seipsum, & virtutum exercitum, qui in eo est, bene regere novit. Hic autem adversus alium Regem bellum committit: per quem diabolum intelligimus. Peccatum Apostolus intelligit ebrietatem, luxuriam, iram &c. dicens:*

Ad Rom. 6.

Non ergo REGNET peccatum in vestro mortali corpore ut obediatis concupiscentiis ejus. Indolendum hoc gravissimè, quod ut Eusebius

Euseb. Emiss. hom. 4. in Epiph.

Emissenus queritur: Tyranno dominatu malitia in nobis regnat; cum tamen ea simus origine nati, ut omnes Reges esse valeamus. Quod vel Ethnici suis inculcarunt.

Cic. orat. pro Sylla.

REGIUM est, inquit Tullius, non modò homini nemini, sed ne cupiditati quidem ulli servire. Sic Catonem majorem dixisse meminit Plutarchus; Eum demùm optimum, & laude dignum IMPERATOREM, qui propriis affectibus IMPERARET. Quare si vis regno amplissimo dominari, si vis, ut gentilis Philosophus loquitur, Omnia tibi subicere, te subice rationi. Multos reges, si ratio te rexerit, multos affectus, desideria, anxietates, perturbationes reges, si ratio te rexerit. Quin ut Poëta canit.

Sen. Epist. 37.

— tunc omnia jure tenebis,

Cum poteris REX esse tui.

Claudian.

Tunctot Regibus imperabis, quot passionibus subegeris. Tunc quod stolidè Mahumetes sibi assumpsit, tibi debito encomio adscriberetur: Rex Regum, Regens Reges. Gregorius in Psal. 101. Reges ut serviant Domino. Per Reges eos intelligit, qui animorum suorum motus, secundum Dei voluntatem dirigunt, eisq; Regum more dominantur: dum in rationis eminentia quasi in regali solio presidentes, repugnantia quæque servituti subiciunt, & placatis omnibus, aequitatis leges, & innocentia jura in seipsis disponunt.

Præstantissimus quibusdam videri posset, Sesostris Regis Ægypti triumphus,

qui Reges quatuor à se subactos, juvenum in morem, currum suum protrahere coëgit. At nimium quantum omnem hujus inanem pompam exsuperarint, qui quatuor potentissimas passionibus, in homine prædominantes, frænarint, ac rationi subjugarint. Tunc verè Reges præ Sesoistre, longè in cælum efferendi. Augustinum audite in Psal. 2. Et nunc Reges intelligite: nunc, inquit, intelligite, jam Reges, id est, jam valentiùs regere, quidquid in vobis servile aut bestiale.

Fugit Christus, & abscondit se cum vellent eum facere Regem, ac palàm contestatus est regnum suum non esse de hoc mundo, sed regnum ejus & imperium quod in te, omnesque humanas passionibus (ut jam videbimus) exercuit, ad eò non fugiendum nobis esse persuasit, ut hoc summis votis in dies inplorandum ac impetrandum contendat: Adveniat regnum

Amb lib. de Isaac & anima c. 4.

tuum. Nostis quale illud regnum sit? Præsudet unusquisque sibi quædam potestate regali, si coerceat in se corporis luxus, & servituti redigat carnem suam. Ideoq; dictum est regnum Dei intra vos est. Hoc regnum consequuntur ii, qui carnis concupiscentiis edomitibus regnum suum Dei, in quo mens imperat non reluctantiis famulis corporis sensibus. Quod quo in pretio habendum quamque omni terreno dominatu antecellat orator aureus eloquatur: Non ita veneratione dignus est Imperator in regno sedens solio, diademate redimitus, atque homo qui rationi in solium dominatus servilium passionum subjectarum & imperio, quod in illas exercet, tanquam splendido quodam revinctum caput habeat diademate. Quid enim, quæso, prodest purpurea vestis, & corona gemmata, quando passionum captiva fuerit anima?

Aug. l. 1. de serm. Dom. cap. 2. Beati patris Pater.

Chrysost. tom 3. serm. Si esurierit inimicus tuus.

§. II

Quatuor animi passionibus frænare ac subjungere regium est.

*S*apit hîc illud Ambrosii, cujus verbum dulci dulcius ambrosia, qui ubi cor humanum quadrigæ comparasset, subdit: *Sunt autem ejus velut quatuor equi, quatuor affectiones: ira, cupiditas, voluptas, timor. Cui*

Catal. Eleg. 100. Amb. lib. 3. de Virg. mel-

Bern. de je-
jun. serm. 2.

Bern. serm.
85, in Cant.

P. Rho vir-
utum hist.
in prudent
in sine p.
550. D.
Thom. 1. 2.
qu. 25.

V. Fabri
Dom. 5. post.
Pent. conc. 2.

Isid. l. 3.
epist. 10.

Seneca l. 3.
epist. 318.

melleus Doctor accedens, sic quemque
commonet: *attende solerter quid diligas, quid
metuas, unde gaudeas aut contristeris: totum
enim cor hominis in his quatuor affectionibus est.*
Unde alibi idipsum inculcans ait: *Iram,
metum, cupiditatem & gaudium, veluti quen-
dam animi currum, bonus auriga.* Hunc cur-
rum prudentissimè Carolus Scribanus &
rexit, & suos regere docuit: hoc argumē-
to sit, ex cognomine Martini Hardy peti-
to, quem olim monebat, si tranquillam in
Societate vitā ames: *Soyez tousjours Hardy.*
Eam porro fortitudinem hac alba veluti
quadriga feliciter inveni: *si nihil speraret, time-
ret nihil, nihil unquam peteret, aut recusaret ni-
hil, ad quod S. Thomas illo Boëtii nos
hortatur.*

*Gaudia pelle, pelle doctor timorem:
Spemque fugato, nec dolor adsit.*

Hi quatuor effrenes equi, quatuor hæ fe-
roces animi belluæ, frænandæ ac subju-
gandæ sunt, ne hominē crudeli lanienâ
horrendum discerpant ac dilanient.

Carolus V. Inuictissimus Imp. Neapo-
lim ingressus, fortè super urbis portas in-
domitum equum, sine fræno scitè depictū
contuitus, intellexit hunc equum urbis ac
libertatis Neapolitanæ symbolum esse, ac
proinde ilico subiecit: *reæt se habet, fa-
ciam brevī frænum habeat.* Quod impo-
suit, dum munitissimâ arcem urbi immi-
nentem, extrui curavit, quam *la Briglia*, id
est, frænum vocitavit. Homo velut equus
raptatur indomitus, nisi rationis fræno,
quam Deus in capite quasi in arce loca-
vit, compescatur; quod Isidorus commo-
net: *rationem ira & cupiditati, auriga in mo-
rem insidere oportere.* Quod vel gentilis
agnovit, dum dixit: *nihil virtute fortius,
omnes honesti ac decori habenas immittens, au-
riga munere fungitur, duratque quo lubet.*

Equi quantumvis feroces ac bellicosi,
arte tamen exercitioque domandi & per-
colendi sunt: his (ut olim equiri) scholæ
etiam datæ & Magistri. Schola erant hip-
podromus & campi: hic primum vitia
dedocebantur, deinde docebantur bonos
mores, incessus, saltus, flexus, cursus, in super
& ingeniculare, mensæ accumbere, cho-

reas ducere. Ut jam quasi positâ feritate,
humanitatem induisse videretur. Ne poë-
tarum hæc censeatis, Trajano Imperatori
(ut Dio Cassius refert) cum exercitu Ar-
meniam ingresso, tetra illius Reges ac sa-
trape obvia pro celsè, instructi mune-
ribus, quibus vel bellatoris iram fleteret,
vel victoris felicitati quasi litarent. Et age-
bat horum munerariorum partes præci-
puas equus, qui inter ea dona pretio non
infirmus, gratiâ certè summus eminebat;
doctus scilicet & domitus flexis poplitis
Cæsarem veluti numen quoddam adora-
re, & submisso ad pedes ejus capite, favo-
rem illius brutæ, ut sic dicam, humanitatis
officio eblandiri, quod apud Italos & Hi-
spanos dein vulgare fuisse comperio. Per-
git hic porro Justus Lipsius dicens: quid,
„quod gesticulari, saltare, cōvivari, & de-
„cumbere, pyrrhicas edere, & quæ ipsi
„homines ægrè exprimant, in theatris
„olim sunt visi. Plutarcho morosè hoc ac-
„credat aliquis: sed quis non Julio Cæsari
„Scaligero, novello & oculato testi: equū
„puillum, inquit, deformem circumduce-
„bat agryta quidam cujus jussu, atque et-
„iam solo interdum nutu, mira ille face-
„ret. Ambulare, succosissimè properare, cur-
„rere, saltare vel quadrupes vel bipes. Vi-
„num bibere, inquit, vidimus, posteriori-
„bus insidentem anteriores pedes ad pa-
„teram ferre. Pelvim sive malluviū cru-
„ribus sustinere, quasi à tonsore lavaretur.
Aliud non leve docilitatis argumentum
est: narrat Gregorius Tolosanus Episco-
po cuidam præstantem fuisse equum, quē
Episcopi frater, homo militaris, tam ve-
hementer ambebat, quàm Episcopus
amabat. Is homo cū sciret Episcopum
(dum iter equo faceret) solitum canoni-
cas preces recitare, clanculum sæpius equū
Episcopi incendit, a spera que voce iden-
titem reperens exordium illud canoni-
carum precum, *Deus in adiutorium meum
intende*, simul equum calcibus stimula-
bat adeò, ut equus aut calces excuteret, aut
in pedes se erigeret, ad excutiendum ve-
ctorem. Id ergo cū fecisset frequētius,
equum tandem eâ precum præfatione ad-

Sirabo l. 3.
Dio Cass. l.
49.
V. Herm.
Hugo de mi-
lit. equest.
lib. 1. c. 1.
Lipsius epist.
ad Belg. cent.
3. epist. 56.

L. 13. de
Repub. c. 13.
S. 4. Herm.
Hugo de mi-
lit. equest.
l. 3. c. 3.

monitum territumque assuefecit calcitrare. Episcopus fraternæ Sycophantiæ ignarus, preces (forè equo vehens) cum de more ordiretur, ecce tibi equus, solitâ precum inchoatione auditâ erigit se, excutitq; sessorum. Tum Episcopi frater, (qui hanc scilicet anam dudum captarat) equum sternacem ut sibi Episcopus daret per insignè astum impetravit. Ridere vos video: audite & historiâlam cû risu pariter. Sybaritæ olim deliciis & luxu perditî, vel proverbio locum fecerunt. Inter alia, isti equos assuefaciebant, in convivium venire, saltare ad tibiam, pedes anteriores tollere, iisque vice manuum gestus certos edere, velut peritos quosdam cheironomantas. Quibus tandem, aliisque pluribus subnectit Lipsius, hujus animantis, mira, promptaq; obedientia effecit, ut in ipsis sacris libris **EQUI ET EQUITATUS** piorum animas significent: que Dominû videlicet sessorum rectoremq; accipiunt, neque ex sua libidine, sed ejus arburio flectuntur. At longè efficacius illud Hipponensis præsulis monitum: *Domas equum; quid daturus es equo tuo cûm te ceperit portare, mansuetus ferre disciplinam tuam, obedire imperio tuo esse iumentum, hoc est ad iumentum infirmitatis tuæ quid ei retribuïs? quem nec saltem sepelis cûm mortuus fuerit, sed discerpendum volatilibus proiciis. Domito tibi Deus hereditatem servat, quod est ipse Deus.* Hâc similitudine usus Apostolus, ait: *Equis fræna in ora mittimus ad consentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus.* Et hominem reperire erit, qui se à suis brutis passionibus abripi sinat? in ejusmodi meritò insurgit Philosophus Romanus: *Quid prodest equum regere, & cursum ejus fræno temperare, affectibus effrenatissimis abstrahi, nunc insperatâ victoriâ efferti, nunc inopinato nuntio gestire, nunc improvîso infortunio deiici, nunc repentinâ injuriâ extimulari.* Qui affectus ut potentes sint, ratione tamen, haud aliter quàm generosis equis domari possunt. Ita Tullius de officiis suos docuit., Equos, propter crebras contentiones, præliorû, ferocitate exultantes, domitoribus tradere solent: ut iis facilius possint uri;

ut homines secûdis rebus effrenatos, sibi præsidentes, in gyrum rationis & doctrinæ duci oportet, ut perspicaciùs rerum, humanarum imbecillitatè, varietatem, que fortunæ ferre queant.

*Tempore paret equus lentis animosus habenis, Ovid. l. 4.
Et placido duos accipit ore lupos. Trist. El. 5.*

Homo verò quò provecior, hoc motus animi magis effertatos, si domare negligit, experiri consuevit. Hinc in quibusdam elati animi insolens fastus, in aliis projecta libido, in nonnullis subiti terrores ac metus, in compluribus levissimâ de causâ vehemens effervescens ira. Quæ omnia ut feritate suâ, & equos & tauros, & elephantos, & leones, immanissimas belluas adæquent, nihilominus ubi has ratione domari posse ostendero, & in illas sibi imperiû esse fateantur, necessum est. *Ratione sumus fortibus fortiores, tauros domamus ut arēt, equos frenamus.* Et Chryl. hom. 29. in Acta: *In Indiâ magna illa bestia & terribilis elephantus, puero 15. annor. cum magnâ alacritate cedit & subditur. Si elephantos & equos feroces studiis constringimus, multò magis possemus affectiones à quibus trahimur.* Inter sacras parœmias hæc Sapientis narratur: *Leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum.* Hunc tamen homo domare, cum hoc tanquam cû agno ludere visus est. Talem, inquit, disertissimus Orator Lanuza vidi annis præteritis cicurem & mansuetum: quem quârumvis canes inconditè allatrarent, ne oculos contortit. Talem circumducebat histrio, de quo supra, qui ut populum in usitato spectaculo cogeret, in leonis ritum caput suum ingerere consuevit. Quæret hic fortassis abs te quispiam cum Augustino: *Vnde bestias tam immanes domare potuisti? nunquid eis aquaris viribus corporis? quâ ergò virtute ingentes bestias domare potuisti? fremit leo, quis non timeat? & tamen vnde te intelligis fortiozem? non corporis virtute, sed mentis ratione interiore.* Joan. Paulus Chiezia Card. in symbolum sibi delegit leonè capistratum, hoc lemmate subiecto:

Digs & ingenium.

Alludens ad illud Poëtæ:

Longa dies homini docuit parere leones.

Cicu-

Interpre-
ses.

Aug. serm. 4.
de verbis
Domini.

Bar. 3.

Gen. Epist.
88.

Basil.

Proverb. 30.

Garfias 10.
1 pag. 512.

Aug. serm.
4 de verbis
Domini.

I. C.
Scat det
gheout-
hepdr.
Eccle. 10.

Nieremb.
hif. nat.
pag. 7.

Bern. de
interiori
domo.
2. 24.

Cicurem leonem duxit ex Africâ Joânes Austriacus; in eadem primus mortalium leonem subjugavit Hanno Carthaginensis: M. Antoninus ad currum jungi vidit. Tu verò es in domo tuâ sicut leo rapiens & rariens, evertens domesticos tuos. Fuit leo Barcinone, qui ut iram cohiberet tanto animose compressit, ut subitò exanimatus conciderit. O pudor! exclamat auctor asceticus, cum æstiment feræ, virtutem pretio vitæ. Chryl. serm. 2. in Gen. Subigenda sunt ac domanda à ratione aliena ac belluina cogitationes, ferociores & immaniores, earumque dominatus rationi committendus. Et quomodo fieri potest dicit aliquis ut belluinam cogitationem quis subigat? quid ais mi homo? leones subigimus, eorumque animos cicures reddimus, & dubitas an cogitationum feritatem ad mansuetudinem possis traducere? tamen si leoni naturalis est feritas, præter naturam verò mansuetudo; tibi verò contra, naturalis est benignitas, feritas verò præter naturam. Ergone qui id expellis quod est naturale & anima bellue inseris, quod præter naturam est in tua ipsius anima. quod naturale est non poteris conservare? quis hoc summa non tribuat nequitiam in leonis animâ præter hanc, difficultas est altera; est enim expertis ratiocinationum anima bellue; at in anima tua est ratio, est Dei timor, multumque ex multis partibus auxilium ostenditur: ne igitur prætextus & excusationes præendas. Sed ratione quâ in omnes, etiam efferatissimas feras dominaris, tibi ipsi indomitos animi morus subigere ac subjugare stude. Ac passiones contrariis virtutibus subjugare stude: nobile porro regnum possidet qui in corde suo deditus servitutibus vitiorum, præsidet vrbibus; solus is regnat qui disposito cordis imperio, ad leges rationis ordinat totam familiam motuum interiorum & exteriorum. Si insurgit rabies leonina, premitur per patientiam; Si petulantia hirci, per abstinentiam; Si ferocitas apris, per mansuetudinem; Si superbia unicornis, per humilitatem. Aliàs homo velut equus raptatur indomitus, & in certissimum præcipitium abripitur, aut certè ab hisce quatuor affectibus, velut à quatuor equis miserè dilaniatur.

§. III.

Infelices exitus eorum qui ab hisce affectibus abrepti, aut discerpti sunt.

Lucianus in Cynico refert equitem subribundo ac sternaci equo conscenso, præcipiti cursu per devia & avia abreptum; cum fortè ab obvio rogatus, quò tam concitate pergeret? equum demonstrans, respondit: quò illi librum est. Ita si quis à vobis sciscitari voluerit, quò pergatis, quò feramini? nil aliud respondere poteritis, quàm quò ira, quò libido, quò cæteræ affectiones animi impulerint. Quibus certè longè gravius, quàm hujusmodi equiti exitium imminere, nemo quisquam inficiabitur. Cecinit hoc olim Pellignus vates:

Vt rapit in præceps durum spumantia frustra
Ora retentantem, durior oris equus.

Ovie. l. 2. am.

Haud aliter inferni raptoris equi, quos meritò belluinas passiones dixerò, animum & corpus in altissimum miseriarum præcipitium abripiunt. Et quoniam, ut Lipsius scitè notavit, ingenium equorum, penè ad hominis est, imò & vetustas adè ad fidere nostræ naturæ voluerit, ut etiam jungi posse & miscere in Centauris docuerit, ab equis documenta petamus. Ac primùm quidem inducit, idem Lipsius ex Plinio Antiochum Regem, cum prælio Gallos fudisset; Contareti ducis, qui ceciderat, equum insigni specie conscendisse: atque hunc indignatione accensum, spretis lupatis, in abrupta isse, seque & equite unà afflicto. Alterum de Carolomanno refert Æmilius, filius is erat Ludovici Balbi Regis Galliarum; qui impetu cæcæ equi, intra humile ostium illatus, corporis compagem solvit, & miserandum interit. Ea re prudenter magnus ille Sforria præcepit Francisco filio: ne unquam indomiti oris equo uteretur, doctus periculo suo, ait Jovius: memorabat namque se ab equo (cui ob oris contumaciam draconis nomen erat) in fossam aliquando præcipitatum, nequidquam retinentem fræna, cum Braccianus hostis ex insidiis sibi immineret. Habetis & stupetis, imò & doletis hanc rabiem in equis longè superiorem

Aldrov. de quadrup. pag. 11.

Lipsius. epist. ad Belgas cens. 3. epist. 56.

Hugo de mil. equest. pag. 164.

riorē in vobis ipsi cognoscite. Inter aulicos Rudolphi II. Cæsaris fuit è Magnariibus Imperatorii cubiculi, qui mane frigidā allaturus suo Cæsari ad lavandam faciem, vitrum ferebat crystallinū; sed quia operculum excidit incauto, prærabie totum poculum humi allisit cum dicto: habeat diabolus & equum qui rapuit exphippiū. Sic uno jactu quadringentos Philippeos abjecit, tanti enim crystallinum illud estimabatur. Xenophon ferociam in equis, similem esse iracundiæ hominum pronūtiavit; & vulgari paroemia ubi quis irā excandescere incipit, equum inscendere dicitur. Quam verè attendite: unus Seneca totis tribus libris de ira plures nobis commemorat, quos ira conflixit, quàm quos equus contrivit: *parum agilis est puer, aut tepidior aqua potui, aut turbatus torus, aut mensa negligentior posita &c. in rabiem agit versus calix.* Egit Pollionem, qui ob calicem vitreum fractum, famulum murænis devorandum objecit. Calamus à regio dynasta minus benè aptatus, Constantino stomachū adeò commovit ut ilicò trucidari præceperit. Alius ob capum non benè assum, cocum veru affixum torreri iussit. Alius puerum vivum comburi, quia stato tempore se à somno non excitasset, ut supra commemoravi. Wenceslaus quia prægustator minus sapida pocula propinarat, ab effræni iracundiā vivis ereptus est. Baptista Mirandulanus Ferrariæ in duello adversarium equitem eques aggressus, territum in fugam verterat, cum è vestigio ipse victor in equo nutare, exanimari, corruere, & sine vulnere exspirare, attonitā spectantium coronā, nimiamque irā, gaudiumve, hominem extinxisset, ita se & suos perdunt ac perimunt. Ex quibus rectè concludit Basilius: *Non est igitur culpandum corpus iis, qui rectè de illo sentire volum: quemadmodū enim bonus est equus, & quando naturā suā velocior, & ferventior, tantò melior; & tamen auriga, & gubernatore opus habet, ut potè expers rationis: qui ubi ascensorem senserit, illo in suum commodum utetur; si verò malè ducet, in præceps aliquando cum ipso sessore auferetur. Quis nunc miretur Ec-*

clesiasten ab equo similitudinem petere: *Equus indomitus evadit durus, & filius remissus evadet præceps.* Si equus dum ætas tenera & docilis est non flectatur, non monstretur gressus gloremare ad nutum domitoris, si calcaribus non subigatur, si lupatis non infrænetur, intrastabilis evadet, franget frænos, & sessorem innatā proterviā in præsentissimum exitium præcipitemaget. Idiplum hominibus usu venit si suæ libidini, iræ, avaritiæ, arrogantiae relinquantur. Nam ut rectè Plato & Polybius testatur: nullum ex reliquis animantibus atrocius sit homine atque efferacius, si sibi relinquantur, & suæ libidini, iræ, dolori, amori fræna laxarit. Quid enim aliud de hujusmodi imperito aut phanatico aliquo auriga expectandum est, quàm quod Phaëtoni aut Hippolyto accidit, ut quatuor hisce equi in diversa abrepti, dominum suum perdant ac miserè discerpant? supplicii genus perquam truculentum semper habitum fuit, à quatuor equis hominem in partes discerpi. Ita Metius Suffetius, ut Livius testatur, ob proditio- nem & defectionem, regiis omnibus ornamentis exutus, quadragis in diversa nitentibus alligatus est, ejusque corpus agentibus licitoribus, & vi equorum trahentium, utroque spectante Romanorum & Sabinorum exercitu, in partes discerptum est: ira sub Carolo Magno dum Ganalonus Dux exercitus magnā militum manu ad hostes defecisset, iis debellatis, Ganalonum proditio- nis convictum ferocissimis quadrigis distractum fædè laniavit. Sanè in re obscurā si conjecturam adhibere licet, causam non reperio, cur perfidi vulgò ac proditores soleāt quater equis discerpi, nisi ut acerbius recordentur, se à suis cupiditatibus abreptos fuisse. Unde Mediolanensis Antistes: *Carrus, inquit, est anima habet equos bonos vel malos; boni equi virtutes sunt anima: mali equi, passiones sunt corporis. Bonus ergò rector malos equos restringit, & revocat; mali equi IRACUNDIA, CONCIPIESCENTIA, TIMOR, INIQUITAS. interdum ipsi equi inter se disident, & aut iracundia protendit aut timor, & se invicem im-*

Ecc. l. 30.

Drex. gym-
nas pat p. 3.
c. 1 §. 3.Aldrov. de
quad. p. 112.Sen. l. 2. de
ira c. 25.Sen. l. 3. de
ira c. 20.V. Dom. 6.
post. Epiph.
§. 2.
Bines agro-
rum schola
cap. 13.
Drexel. Tri-
bun. lib. 1.
cap. 3. §. 3.Basil. conf.
monast. c. 3.Livius lib. 1
Dec. 1.Sabel. l. 8.
cap. 8.Amb. lib. de
Isaac. cap. 8.

impediunt

pediunt & cursum retardant in cælum; hominem verò hi Plutonis equi ad inferos devehunt. Qui si domiti fuissent, non secus ac equi illi ignei Eliæ sic dictus, quasi ἐλιος, scilicet Sol, nos pariter ad superiores pernici cursu transfulissent.

§. I V.

Quinam passiones suas frando, earum perfectum imperium, ac dominium obtinuerint.

Christum Servatorem nostrum passiones habuisse, sed & perfectissimū in eas imperium, compertum est.

D. Thomas: *Propriissime dicuntur passiones anima, affectiones appetitus sensitivi, quæ in Christo fuerunt, sicut & cetera quæ ad naturam hominis pertinent. Quod ibidem Augustinus confirmat, & Bernardus: Quia veram humanam carnem & animam substantiam suscepit, veram utriusque naturam, nec corporis illi defuerunt, nec animæ passiones. Sciendum tamen, inquit, quod huiusmodi passiones aliter fuerunt in Christo quàm in nobis quantum ad tria. Primum quidem quantum ad objectum, quia in nobis plerumque huiusmodi passiones feruntur ad illicita, quod in Christo non fuit. Secundò, quantum ad principium, quia huiusmodi passiones frequenter in nobis præveniunt iudicium rationis. Sed in Christo omnes motus sensitivi appetitus oriebantur secundum dispositionem rationis. 3. Quantum ad effectum, quia in nobis quandoque huiusmodi motus non sistunt in appetitu sensitivo, sed trahunt rationem. Quod in Christo non fuit, in quo ratione nullo modo impediebatur facere, quæ conveniebant. Et secundum illa tria in Christo, inquit, fuit dolor, tristitia, timor, ira, aliæque passiones. Sic Lazarum, sic videns civitatem, fleuit. Sic in horto timuit, & tristatus est. Sic gaudebat, amabat, dolebat, irascebatur. Pro arbitrio suo iis fræna laxando. Unde Bernardus in suscitatione Lazari: infremuit spiritu, & turbavit seipsum: non conditionis necessitate, sed suæ beneplacito voluntatis.*

Potentissimus Persarum Rex Assuerus

hoc perfectissimum in omnes stros habebat imperium, ut nemo quisquam subditorum non vocatus, se in conspectum regis dare præsumeret. Assuerus hic designat Christum, & ut glossa interlinearis: *Christum Dominum ostendit nomine, & dignitate.*

Longeque perfectius ille in passiones sibi subiectas exercuit imperium. Quarum ne minima se præter ejus nutum efferre aut mutire valebat, sed ut August. loquitur, *hos motus certissima dispensationis gratia, ita cum voluit Christus suscepit animo humano, sicut cum voluit factus est homo. Ad ejusmodi tam excelsum, tam divinum passionum nostrarum imperium Lactantius Firmianus nos fortiter hortatur, dicens: Animum vincere, iracundiam cohibere fortissimi est: hæc qui faciat, non modò ego eum summis viris (regibus) comparo, sed Deo (Christo nostro) simillimum judico. Hoc autem augustissimum in passiones nostras imperium obtineri posse, à majore ad minus, vir in hac spiritali palæstra exercitissimus, probat argumento: „ Affecti „ sunt aliqui servi Dei dominium passio- „ num ceteris magis rebellium, & quæ dif- „ ficilius frænari possunt, etiam à viris „ sanctissimis; ergo multò magis acquiri „ potest dominium passionum, ut ita dicam, mitiorum, quæ non tam vehementer inquietant hominem, uti illæ aliæ turbulenter & potentiores, & crebriores; ergo potest acquiri dominium passionum omnium. Hæ autem inter omnes passiones sunt præcipuæ iudicio S. Thomæ: *Gaudium, tristitia, Spes, Timor, & iustitia, in quibus. quatuor, teste Bern. totum cor effecit nescire, expugnatum diffici- „ liores sunt; expugnatas autem eas esse, & subjugatas docent historiae, omni „ fide dignæ, etiam jurejurando confirmatæ.**

Quid est homini difficilius quàm non lætari in ulla re humana & sensibili? tamen Esther præfidenter Deo dixit: *Tu scis quòd nunquam sit lætata ancilla tua ex quo huc translata sum, usque in presentem diem, nisi in te Deus Abraham.*

V. Cornet.
Bonaer.

Aug. l. 14. de
civ. c. 19.
S. Thom. cis.
ars. 4.

Lactant.
Firm. l. 1.
c. 6.

Lancius
opusc. Spirit.
4. c. 12.
p. 276.

Esth. 14.

3 p. 9. 1. 5.
ars 4.

Bern. serm.
de verb. orig.
3. 9. 18. a. 2.

Art. 5. 6.
7. 9.

Bern. Serms.
1 de S. Aza-
reæ.

Fortis quidem ut mors dilectio, sed & in hac & illam imperiū habebat Abram, de quo Zeno Veronenſis: *Aſilio ad agnum tranſtulit dexteram, ſemper lætus, & gaudens. Nec mutatus eſt vultus ejus, cū eſſet victima commutata.*

Potentius quis fortè duxerit frænare paſſionem turpis amoris, & honoris proprij: ab utroque tamen affectu S. P. N. Ignarius, & quidem primo ſuæ converſionis anno, perfectè liberatus fuit. De priorē ſic ſcribit Maſſei: quòd viſa B. Maria Virgine cum puero Ieſu, tantum repente odium ſaſtidiumque cōcepit eorum, quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præſertim in ea quæ cum, inhoneſta voluptate conjuncta ſunt; ut omnes rerum illarum, quamvis diuturno uſu ac vetuſtate corroboratas imagines, ex hominis memoriâ, conſpectus ille deterſerit.

De ſuperato verò ab Ignatio inanis gloriæ vitio, ita ſcribit: Eum tum aliis mediis, tum denique divino præſidio deſtabile hoc vitium ita debellaſſe, evuliſſeque radicitus, ut poſtea quotieſcumque ſalus animarum, aut Dei gloria poſtularēt, ſua non minus bona, quàm mala, ſine ulla prorsus cenodoxia titillatione; palam & ingenuè expromeret. Ribadineira verò de eo ſic ait: Illud Dei miſericordiâ conſecutus eſt, ut per multos annos, antequam de vitâ decederet, nullam inanis gloriæ cogitationem habuerit. Imò uſque ad eò luce divi- nâ erat perſuſus, ſuique perfectè cognitor, atque contemptor, ut nullum ſe vitium diceret minus extimeſcere, quàm vanitatis & gloria inanis. Conſimile de S. Ambroſio breve exſtat elogium: *Ambroſius non ſcit inflari.*

Enarravimus ſuprà quàm vehemens ira malum ſit, eam tamen quàm potenter frænarin ac ſubjugarint reges ſui, ſacræ ac profanæ hitoriæ teſtantur.

Moyſem ſic laudat Gregorius Nyſſ. de eo audivimus, quòd nec ab ira, nec à concupiſcentia, vinci, & ſuperari poſſet. Vtriuſque ei perhibente teſtimonium hitoriæ, quod & lenis mitiſque eſſet ſuprà omnes homines. (Per lenitatem autem & cle-

mentiam irę vacuitas, & ab iracundia animus alienus oſtenditur) & quòd non concupiſceret quidquam eorum, circa quæ in plerisque hominibus concupiſcendi vim occupatam eſſe videmus.

An non hoc magis in SS. Patriarcha noſtro Ignatio ſtupendum, qui præ Moyſe bilim in ſe ex natura efferveſcentem habuit, ad eò tamen compeſcuit, ut genio ſuo phlegmaticus ac mitis palam judicaretur & ſtomachum ſibi movere quantum vellet & cōponere pro arbitrio poſſet. *Vidimus perſepe*, inquit oculus teſtis Ribadeneira, *illum effabiliter hilariterque & magna animi æquitate colloquentem cum ſuis, accerſere aliquē, quem objugare vellet, primò illius aspectu commutare vultum, ad ſervitutē componere, & quaſi iratus eſſet graviter hominem corripere & caſtigare, ſtatim tamen atque ille exceſſerat, ne puncto quidem temporis interjecto ad ſuam illam tranquillitatem, jucunditatemque ſermonis, ſereno vultu, explicata fronte rediſſe: perinde ac ſi nunquam aut ille interveniſſet, aut quemquam ipſe objugaviſſet. Itaque apparebat nihil animo fuiſſe commotum, ac ſeveram illam objugationis perſonam & ſuſcepſiſſe cū vellet, & depoſuiſſe. Quod in reliquis ejus actionibus videre fuit, ut ex illis perluceret moderatio animi, & tràquillus ſecura mètis ſtatus.*

Tales erant duo illi fratres Monachi, quos cū vir Sanctus explorare vellet, hortum eorum ingreſſus. apprehenſo baculo cœpit omnia olera conſringere, ita ut nihil omnino remaneret. *Videntes autem dicti fratres nihil penitus dixerunt, ſed nec vultum tristem nec turbatum habentes. Et rurſus ingreſſi cellulam, veſpercinas orationes complentes, adorantes eum dixerunt: ſi præcipis Domine, ibimus ut eum qui remanſit caulem coquentes, guſtemus, quia jam hora eſt, ut cibum ſumamus.*

Erit qui hæc eorum eſſe jaçtiter qui mūdo ſpreto, omnibus carnis lenociniis nū- tium remiſere, jamque in apice perfectio- nis conſtituti, infra ſe vident omnia. ab his homines inter delicias enutritos, inter honoris typhum elatos, quàm longiſſimè abeſſe. Quasi hic exempla deeſſent; lege & erubeſce. *Domestica Philippi II. manſuctudo, cum incredibili gravitate, mores*

illius

S. Zeno
Derm. 1. de
Abram.

Maſſ. l. 1. c.
10. Ribad.
l. 3. c. 3.

In Vita.

Greg Nyſſ.
diſp de ani-
ma & Re-
jurrect.

Ribad. l. 3.

c. 5.

Ruffin l. 3.

num. 21.

Rofweyd. p.

500.

illius reddidit amabiles. Nil tam præpo-
sterum accidebat ut exandesceret, in se
iramque suam primariò imperium exer-
cens. Vigilaverat ad multam noctem, li-
teraſque ad Pontificem de gravissimis
Christianæ Reipublicæ negotiis dederat,
cùm absolutam epistolam aulico ab Epi-
stolis dedit, ut complicatam obſignatam-
que sigillo, inscriberet: ille semi-somnis
epistolam recentem ab atramento pulve-
raturus, haud satis attentus, pro arenario
atramentarium in vergit, totamque cor-
rumpit; exanimaverat hominem casus
inopinus, cui, *serena fronte Philippus: huc,
inquit, aliam chartam, iterumque scribere or-
sus epistolam, de integro composuit.*

Progressurus in publicū leviores ocreas
ut indueret assederat, cum unâ indutâ, alia
diurissimè fuit quærenda; neq; tamen un-
quam administris iratus est, aut asperiori
verbo quemquam læsit. Non levis injuria
Philippo illata censerî posset, dum in ipsa
solemnissima ejus inauguratione, impiu-
dens quis, ut confertam multitudinem
compesceret, oblonga pertica in tres cry-
stallinas lampades, quæ supernè regis &
reginæ vertici impendebant, confregit,
quo cùm urbertim oleo defluente regales
amborum vestes delibutæ, ad eò non exar-
serunt, ut rex sereno vultu regina etiam ar-
ridente ab hoc pingui imbre complutus,
augurium ceperit, sub se unctionem pa-
cis, abundantiam, omnemque prosperita-
tem hoc infortunio designari palam edi-
ceret. Sexcenta hujusmodi narrantur, re-
giæ argumenta mansuetudinis, quæ tantò
regibus magis esse debet commendata,
quantò ira illis gravior, & subita, atque
aspera verborum, mortis fulmina pleris-
que semper fuerunt.

In hoc pariter laudandus Albertus
Belgarum Princeps, què iratum aliquan-
do fuisse negant, qui ejus res gestas com-
posuerunt: alios ad ferre possem, qui ti-
morè, dolorem, amorem sui, suorumque
subegerunt, sed institutæ brevitatis memot-
torum dixero, si eos induxero, qui non
unius aut alterius, sed omnium passionū
perfectissimum dominium consecuti sunt.

Quod in magna Dei matre fuisse nulli
ambigendi locus relinquitur, tum quia
numquam illam ad ullum peccatum per-
duxerunt, tùm quia numquam invitam
perturbarunt; tum quia (ut etiam in Chri-
sto) numquam illam impediabant in bo-
no, nec per gravedinem corporis ex illis
ortam, nec per obfuscationem rationis in
considerationibus piis, nec per resistentiã
ullam, operum ejus bonorum inchoatio-
nem vel continuationem impediens,
aut ejus in bene operando promptitudi-
nem & fervorem minuentem.

Sed & in aliis extitisse comperio; ac
primum quidem in Moyse qui, *Homo erat
similis nobis passibilis*, omnium tamen passio-
num Dominus, Deo similis ab Ambrosio
nuncupatur, qui ponderans illa Dei ad
Moyſen verba: *Posui te Deum Pharaonis: Et-
enim, inquit, victor passionum omnium, mentem
regens, carnem subiiciens, & regia quadam au-
thoritate castigans, nomine Dei vocatus est.*

Hoc titulo in cælum extollit Martinū
Severus Sulpitius: *Nemo unquam Marti-
num vidit iratum, nemo morientem, nemo ridē-
tem: unus idemque semper, caeslem quodammo-
do latitiam vultu præferens, extra naturam ho-
minis videbatur.*

De S. P. N. Ignatii in suas passiones im-
perio, scribit testis juratus Ribadeneira
libro 5 capite 5. & luculentius S. Roræ au-
ditores in Relatione pro ejus Canoniza-
tionè, data, ut mortis est, in scripto, Pau-
lo V. examinatis depositionibus sexcento-
rum & septuaginta quinque; testium jura-
torum, statuerunt aliquot, *illum habuisse pa-
cem interiorem* ET DOMINIUM OMNIUM
SUORUM MOTUUM ET PASSIONUM: *idque
peperisse admirationem alius quod semper fueris
in ead. m. animi dispositionè, nec unquam se tur-
basse de aliqua re, & Cardinales sacrorum
rituum, animi ejus magnitudinem collau-
dantes dixerunt: quoniam commotionum sua-
rum & perturbationum, ut diximus, domna-
tum obtinuit perfectissimum*

De S. Francisco scribit Bonaventura: *Ad
tantam pervenerat puritatem, ut caro spiritui,
& spiritus Deo, harmoniã mirabili concordaret.*
Hoc autem impetium & faminas tenuis-

P. Rhovirtu-
sum historia
l. 7. de te mp.
c. 8. s. 8. pag.
816.

Gausin.
coursi sainte
tom 4. Pas-
sion. de la co-
lere sect. 5.

P. Rhocit.
s. 5.

Lancicius
opusc. spiritus.
pag. 267.

Iac. 5.

Amb. lib. de
Cain. &
Abel. c. 2.

Dial. I.

Lancicius
opusc. spiritus.
pag. 281.

C. 5. v. 2
n. 8.

se, habes in vita Catharinæ Senensis, de qua B. Raymundus ei à confessionibus scribit: EXPERSERAT OMNIUM PASSIONUM HUMANARUM, aliis virtuosis communibus consuetarum, nec per instans poterat à seruire charitatis, quoquo modo remitti, & ideo nec vana gloria vento, nec unquã irrationabili appetitu locus, in mente illa poterat reperiri.

De B. altera Catharina Genuensi refert Tannetus: humanam fidem excedere videtur, B. Catharinam à tricesimo ætatis suæ anno, usque ad finem vitæ (scilicet per plures quàm 30. annos) omni ad malum, seu vitium inclinatione caruisse.

Meritò itaque Rex noster, & Dominus dominantium olim Magdalenzæ de Pazzis, & in illa nobis omnibus hanc perfectionis regulam tradidit: SIS DOMINATRIX TUARUM PASSIONUM petèdo salem gratiam à me, qui sum dominator omnium creaturarum. Quo fiet ut his passionibus quasi equis domitis super eos ascendentes, viã nobis in cælum dirigamus, accinente Propheta: Ascendes super equos tuos & quadrigæ tuæ saluatio. Unde S. Macarius visionem Ezechielis de animalibus, animæ passionibus applicans ait: Quemadmodum anima-

lia illa spiritualia, non pergebant quocumque liberet, sed quò noverat, & volebat is qui seſſor erat, & dirigebat: Sic & in hac vita cohibet ipse & impellit dirigens spiritu suo, ita ut proficiſcantur (non arbitrio suo) sed quò impetus spiritus impellebat. Ut in variis viris perfectis jam vidimus: hic enim aurigam sensuum hominis exercitarum habere, cernitur; ille verò semper in equis virtutis certandi studio fervens, vehitur inter medias dæmonum copias, quadrigã continentix in timore Dei omni tempore exercens. Quam quidem, curram Israël apud scripturam, cum Elias ille in sublime sublatus est, dictam esse legimus; si quidem Judæis primum de quatuor virtutibus excellenter locutum esse videmus Deum. Idcirco totus, & in curru ignis sublatus est ille tantus, ac tam admirandus sapientiæ alumnus, tanquam equis, ut mihi videtur, usus virtutibus in Domino, qui illum, in aura spiritus ignis rapuit. Quisquis ergo cum Elia, solis instar niveis quadrigis in cælum subvolare nititur, equos in promptu habeat: boni equi, teste Ambrosio, volant, & à terris ad superiora se (dominiumque suum) subrigunt.

S. Diadochus c. 62.

S. Amb. l. 1. c. 1. de Isaac. c. 1.

EM.

EMBLEMA XLIX.

443

Omne debitum dimisi tibi. Matt. xviii.

OBLITERENTVR. *Sen. med.*

DOMINICA VIGESIMA-PRIMA.

POST PENTECOSTEN.

Amore Christi, qui Chirographum nostrum affixit cruci, omnia debita inimicis remittenda, quemadmodum in libro rationum, quibus dum crux inducta, omnia debita delata censentur.

- §. I. *Christus deleuit Chirographum cruce, quod per primum parentem contraximus.*
§. II. OMNE DEBITUM DIMISI TIBI, QUONIAM ROGASTIME, NONNE ERGO OPORTUIT ET TE MISERERI CONSERVI TUI? *Matt. 18.*
§. III, DIMITTE, ET DIMITTEMINI. *LUC. 6.*

DOMINICA VIGESIMA-PRIMA

POST PENTECOSTEN.

Omne debitum dimisi tibi. Matth. xviii.

*Causim.
Cours. S. re-
marques
sur la colere.*

UDOVICUS XII.
Rex Christianissimus, cum adhuc esset Aureliæ Dux sub Carolo VIII. gravia perpeſſus, etiam vincula & carceres : à quibus tandem ad

regium solium evasit, in quo dum sublimis considet, ei nescio quis parasitus in aurem insurravit, jam tempus vindictæ esse, in manibus hostes esse, quos opprimere & perimere posset. Sed importuno monitori, ad primum objecit: nequaquam spectare ad regem Franciæ, Ducis Aurelianensis injurias ulcisci, tum ut re ipsa id comprobaret, petiit offerri sibi descripta suorum hostium nomina, quæ deinde ipse propria manu inducta, cruce signavit; ubi id ex aula in vulgus manavit, passim & hi & illi citatis equis regno excedere, rati se in malam crucem eam notâ peti: quod ubi subintellexit rex pius, & sistere omnes, & bono animo esse jussit: vel propter hoc unum symbolum crucis, quæ singulorum nominibus inducta erat, non ut esset signum ultionis, sed potius arrha remissionis notæque illius indulgentiæ, quam in cruce Servator noster hostibus suis exhibuerat, juxta illud Pauli: *Delens quod adversus nos erat Chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio; AFFIGENS ILLUD cruci.* Ubi alludit ad syngraphas creditorum & debitorum. Sic ut Chirographum hinc nihil aliud sit, quam obligatio reatus, & debitum poenæ æternæ, quod per injurias Deo illatas contraximus, & quasi manu nostra subſignavimus, ut ait August. & D. Thom. apud

Cornel. hic. Et disertè Orig. *Illud quidem quod dicit Chirographum, peccatorum nostrorum cautio fuit: unusquisque etenim nostrum in his quæ delinquit efficitur debitor, & peccati sui literas scribit.*

*Orig. hom.
13. in Gen.*

§. I.

*Christus delevit Chirographum cruce,
quod per primum parentem
contraximus.*

PRimum quidem debitum per parentem nostrum Adamum contraximus, cui cum solvendo non essemus, fœnus in immensum auctum est, & per quotidiana scelera multiplicatum, ut rectè Chrysoſt. advertit. *Venit, inquit, Christus, & invenit nostrum paternum Chirographum, quod cõscripsit Adam, ille initium contraxit debiti, nos fœnus auximus posterioribus peccatis.* Et nostis quantum summa excreverit? unum debitorem dumtaxat attendite: *Cum cœpisset rationem ponere, oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.* Talentum Atticum teste Budæo l. i. *de assè,* valebat sexcetos aureos, unde centum talenta, valent centies sexcentos aureos, id est, sexaginta millia aureorum, quare decem millia talenta facient summam sexagies centena millia aureorum, id est, sex milliones aureorum, ut ait Iansenius & Maldonatus.

*Chrysoſt.
hom. 1. ad
Nep.*

Talentum verò Hebraicum, de quo videtur hic Christus agere, cum non Græcos, sed Hebræos alloquatur, longè majus est: hoc enim facit duodecim millia aureorum, seu coronatorum Francicorum, ergo decem millia talenta, sunt 120. milliones aureorum.

Quis

Ad Col. 2.

Quis servus contrahat debitum 120. millionum auri? nisi vel ærarium regis ex- pileat, aut incendat, aut integrum regnum prodat vel perdat. Quare hæc debiti magnitudo propriè peccatum mortale indicat, ut passim SS. Patres & expressè Amb. l. 5. de Sacramētis, c. 4. in illud: *Dimitte nobis debita nostra. Et quid est, ait, debitum, nisi peccatum?* quod longè graviolem injuriam Deo infert, quàm regi aut ulli mortalium, per quodcumque damnum temporale: per unicum enim peccatum infinitum debitum contraximus, & ipsi diabolo chirographum nostrum tradidimus: nemo erat solvendo, omnes perpetuis carceribus mancipandi nisi debita nostra, & Chirographum nostrum benignissimus redemptor noster, per crucem suam delevisset. *Vides, inquit Chrysolst. quantum potuerit studium ut deleteret Chirographum; utpote eramus omnes obnoxii peccato & pœna, ipse penitus solvit, & peccatum & pœnam: punitus autem fuit in cruce, illic ergo ipsum affixit tanquam qui haberet potestatem, ipsum dirupit.* Non modò nomina debitorum per tot sanguineas cruces delevit, quot vulnera & cruciatus tulit, sed & dirupit ac dilaceravit, teste Chrysolstom. Alii volūt ex illo Pauli: *affigens illud cruci*, alludi ad syngraphas mercatorum, quæ soluto debito inducuntur, ac unco affiguntur; Amb. in Psal. 118. *Ascendens illud patibulum Dominus noster Iesus Christus, peccatorum nostrorum Chirographum crucifixit, & totius orbis peccatum suo sanguine mundavit.* & Chrysolst. *suprà: ergo ipsum affixit, & tantum ac tam ingens debitum condonavit, dum cruci fixit, seu cruce induxit: cautionem tuam tenebat inimicus, sed eam Dominus cruci fixit, & suo cruore delevit, quare faceffant profani qui cum Satyrico:*

Vana supervacui dicunt CHIROGRAPHA ligni.

Unum alterumve in exemplum traham erga debitores profusum, sed qui longè Deo cecedunt. Commemorandus ab eo imprimis Pragensis civis, qui auri nummum centum millia recepto chirographo, Carolo IV. Imp. mutuo dederat: quem postredie ad prandium sollicitavit convo-

catis regni dynastis; convivium more Bohemio splendidissimè exstructum. Cùm verò potioni & caseo, ut illi consueverunt, locus esset) neque enim saccharis uruntur) chirographum in catino aureo jussit inferri. Admirantibus convivis, & quid hoc sibi vellet exquirentibus? cætera, inquit fercula, Cæsar, communia tibi cum hisce optimatibus fuere, hoc tui solius erit: nam aurū omne, quod nudius tertius mutuavi, tibi dono, ac totum debitum remitto. Exsuperat quod Spartianus in Adriano: illum ad aucupandum populi gratiã, hoc luculenti triumpho genus excogitasse, infinitam vim pecuniæ (erant viginti septem milliones aureorum) quæ fisco debebatur, remisisse privatis debitoribus, ac in foro Troiani, exstructo igne, verè triumphali, omnium debitorum syngraphas cõbussisse. Quin & æta nostra hujus munificentia exemplar æmulata est; fuit Antverpiæ mercator Ioannes Doens, qui ad centena millia Carolo V. mutuarat. Hunc in patriam reducem, domo sua (quam lustravi in Hoboken,) excepit, & ut quid dignum tali hospite exhiberet, se profectò prodigialiter prodigum ostentavit: ignem extrui jussit ex odoriferis cinnamomi lignis, quem apocha seu chirographo omnium debitorum incendit, gratis hanc summam gratissimo hospiti remittēs. Sed longè nobis plura per Christum remissa, cùm teste August. in hæc verba: *Vnus debebat decem millia talenta: dicit, quosdam esse quibus Deus remisit plusquam decem millia peccatorum.* De his omnibus tamen sua immensã liberalitate ac munificentia triumphavit, delens chirographum nostrum, & ut subdit Apostolus: *Palam triumphans illos in semetipso, dum in ligno crucis, igne charitatis omnia debita nostra extinxit.* Talis debitor extitit Ioannes Baptista Faventinus, homo facinorosus, qui cùm à Bernardino Seneli in cætum Capuccinorum admitti ardentè expulceret, constantiam ejus ut Bernardinus exploraret, experimenti causã rei in morem, Faventiam peteret, jubet, sic hominem aggressus: hac in urbe, ô Baptista, tu tot homi-

Petra S. I
metaph. 46
Novarini
electa S. tom.
s. l. 9. v. 89

2. ad Coloss.

Flores Sera-
phici p. 373.

Hom. 7.

Aug. de ver-
bis Dom.
serm. 28.
Iuv. Sat. 130

Aeneas Sylv.
in comm.
p. 42.

num sanguinem effudisti, ex quo gravissimas atque innumeras tibi inimicitias concitasti; ea propter curandum est, ut ante ordinis ingressum, veniam humiliter, sive in collum injecto ab inimicis tuis impetres. Promptum se Baptista exhibet, funem sibi collo alligat, ad urbem pergit, ac primum quidē viduæ cujusdam ædes petti, cujus conjugem non ita pridem trucidarat, cui supplex, quas volēs, inquit, de me pœnas exige, en reum, en confitentem: hæc attonita collachrymari, ac ex animo injuriam remittere. Hoc pacto ceteros quoque placavit, sibi que viam in Religionem stravit. Ubi tyro variè exagitatus, semel ut naturâ præservidâ erat, commotionem publicam peracrem; tantâ vi sibi illatâ compressit, ut venam ipse pectoris ruperit. Quare cùm deinde solus in Ecclesia ante Christum è cruce suffixum oraret, ebulliente sanguine ingentem copiam expuit, quem mane exceptum: en, inquit, Domine Jesu, qualia tui amore patior. Repentè Christus in lignea imagine dextera manu revulsa, lateris vulnus ostentans: vide, inquit, Baptista, qualia ego pro te in cruce sustinui, quàm immania tua scelera, totiusque mundi delicta meo sanguine longè largiùs fuso delevi. Ex quibus rectè concludit S. Leo: *Evacuatum est igitur illud generale venditionis nostræ & lethale chirographum; & pactum captivitatis in jus transiit redemptionis.*

Leo serm.
10. de Pass.

§. II.

Omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me: nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui: Matt. 18.

TV in regem regum, in Deum tuum injurius, idque non semel, sed sæpius fuisti, homo tibi, vili mancipio, levem injuriam intulit, verbo lesit, & maner alta mente repostum, nec ex corde dimittere potes 100. qui decem millia petis tibi à Deo remitti. August. Tu Deum alloquens dicis, dimitte mihi, Deus dicit ad te, dimitte proximo tuo, aliquid &

x. Æneid.

Aug. in
Psal. 145.

contra te teneo, aliquid & tu contra alterum tenes. Dimitte & dimitto. Aliquid petis à me, aliquid peto à te, da & do. Quid enim indignius, quàm quod Ecclesiast. subdit: *Homo homini reservat iram, & à Deo quarit medelâ.* Eccle 28.
Æqualis ad æqualem venit ad veniam, & servas offensam, & à Deo petis veniam. *In hominem sibi similem non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur.* Honoratior illo sis qui injuriam intulit, quis tu ad Deum? quæ in parabola hodierna manifesta sunt; in hac enim primò expendentia distantia personarū, ex una enim parte erat, dominus & servus, ex altera servus in conservum, 2. distantia inter debitum; servus debebat domino decem millia talenta, at conservus debebat tantum semel servo centum denarios. 3. modus agendi, nō enim misertus est supplicis, sed &c. Inferiores certè erāt qui in Ludovicū XII. conspirant, inferiores longè qui Card. Borromæum trucidare decreverant; hic tamen Carolus cùm ab Episcopo de Savona per nobilem literas accepisset, in quo auctor conspirationis detegebatur, bajulo inspectante, obsignatas in ignem conjecit, dicens sibi jam sacris operandum, cui hanc hostiam libens immolabat. Quid, quod sceleratus quispiam in Carolum ante Christi imaginem, precabundum explosit; sed dum ad pedes ejus glans devolveretur, & ad strepitū domestici accurrerent, præcepit ne quis se ædibus proriperet, aut maleficium requireret; doctus ab eo quem intuebatur, injurias cruce delere. *Sed dicit aliquis, inquit Aug. non possum diligere inimicum meum, qui m* Aug. se m.
quotidie velut hostem patior crudelissimum. O 5. de S. Steph
quicumque ille es, attendis quid tibi fecerit homo, & non consideras, quid tu feceris Deo. Hoc certo motivo Alphonsus Aragoniæ Rex, Bei. vlnck
graviter offensus à quopiam, in quem in Apop.
plurima beneficia contulerat, iræ temperavit, sic secum reputans: *Quare ego isti* pag. 334.
succenseo, cùm Deus ampliora in me beneficia contulerit, & ego longè Deo ingrator sim, quàm ille erga me?

Regium & illud fuit ac egregium facinus, quod Henricus IV. Castellæ Rex v. l. sq. in p.
poste- 100. p. 349.

posteris reliquit: habebat hic inter plures infidos familiares, unum quem à puero educatum regiæ arci Madritensi præfecit; is fidem cum tempore mutans, & rebellium partibus se adjungens, regi in summo discrimine constituto, & ad arcem confugiendi, aditum tantâ pertinaciâ præclusit, ut non nisi expugnatâ arce, & vi foribus effractis valuerit intrare. Tum ille ad regios pedes advolutus veniam postulare, freudentibus aulicis hunc de venia sperare, qui tam apertum proditoris scelus admisserat. At clementissimus Rex jacentilibens pepercit, & suos exemplo Christi sic affatus est: quid me hominem huic proditori parcere indignamini? cùm mihi indubitatum sit Christum redemptorem sceleratissimo Iudæ adhuc prodicione peractâ, veniam libentissimè concessurum fuisse, si infelix ille, supplex postulasset. Quid, quod ipsi Barbari ac Turcæ nobis exprobrant legem nostram verè Christianam? narrat Baron. ann. 1071. cùm Romanus Diogenes pugnaret adversus Turcas, Sultanum victoriâ potitum, ipsum Diogenem capivum cepisse, quem benignè habuit & die quodam suâ mensâ illum dignatus quæsitit ab eo: quid mihi fecisses si me in tua potestate habuisses? liberè & citra simulationem respondit: multis plagis tuum corpus confecissem; at ego, inquit, Sultanus, tuam crudelitatem non imitabor, *veruntamen audio vestrum vobis præcipere Christum pacem & oblivionem malorum, hoc ego, inquit, tibi præstabo, & leges crucifixi vestri servandas monstrabo, ipsumque per suos legatos deduci jussit, amplexatumque dimisit. Quid ad hoc Christiani? invidus unus aliquis in nomen famamque tuam unguem immisit aut dentem, læsus es & quasi multo vulnere saucius, agedum oculos & animum in crucem erige, & non tam è calumniis quàm flagris Christum læcerum suspice, & quas minas in hostem intentet audi, quam vindictam spirèt intellige, Christus in cruce solam linguam liberam habebat, hæc solvit in patrocinium inimicorum. August. serm. de temp. 170. Nunquid tunc Dominus pro rogantibus rogavit*

& non potius pro insultantibus & interficientibus? nunquid deseruit medicus officium suum, quia phreneticus sæviebat? ignosce, inquit, quia nesciunt quid faciunt. Attende ubi hoc fecit, in cruce, non in cælo, ubi se imitandum præbuit omnibus, pro te emisit ipsam vocem, ut ab omnibus audiretur: nam potuit orare pro illis in silentio, sed tu non haberes exemplum.

Exemplum hoc ad vivum expressit Robertus Rex, qui cùm detexisset conspirationem 12. nobilium, qui in regis necem conjurarant; die Jovis sancto omnes comprehendendi jussit, & pro carcere assignavit illis ædes Caroli Calvi, ubi regiè ac exquisitis epulis illos haberi jussit. Tum die Paschæ ritè dispositi sacram synaxim sumpserunt, itaque quasi modò geniti infantes, de scelere rogati & convicti communi judicium calculo ad mortem damnati sunt, at Rex omnes donavit libertate & vitâ, amore Christi, qui vitam & omnia sibi donarat. Hoc motivo mellifluus Bernardus omne injuriarum fel in dulcedinem convertit: accidit enim ut à quodam Clerico regulari, qui in eum ordinem admitti importunè postulabat, pugno graviter percussus sit, quod placidissimè B. Abbas tulit dicens: oportet eum aliis ignoscere, cui toties ignoscitur à Deo. Eadem vox fuit Caroli verè magni, qui monitus ut ingratos & seditiosos ab aula ablegaret, nec diutiùs toleraret, respondit: *Et qua charitate nos hæcenus tulit pater celestis.*

In regno Mexicano Hispanus tale odium in alterum, à quodamnum passus, conceperat, ut juramento se obstrinxerit, nec barbam radere, nec unguës rescindere, nec sacra exomologesi mentem expiare, quàm vindictam de hoste sumpserat; idque duos omnino annos animo fovit. Jamque inaudierat inimicum suum apulisse in quandam urbem viginti duabus leucis à se distitam: tum rursus perfido sacramento se obstringit, nec cibum nec potum ullamve refectioem admittiturum, priusquam ejus sanguine se satiasset. Admisso itaque equo totam noctem & diem proficiscitur, dum intelligit capitalem hostem suum per forum deambur-

Perard.
Dom. 21.
post Pent.

In vita l. 5.
cap. 9.

P. Pennequin
amour
divin part.
I. cap. 6. in
fine.

lare: armis instructus eo se è vegistio confert; sed cum huc illuc eum oculis nequidquam perquireret, commodum accidit, ut quemdam è Patribus Societatis in trivio ut istic gentium fieri consuevit, catechizantem, magnà hominum turbâ cinctum viderit: accedit hic lustratorum num illic fortè inimicum conspiceret. Interim Patrem præservidè de misericordia Dei, ac profusa in peccatores clementia differentem auscultat, rigor animi ad hæc remittere cœpit, tandem etiam in uberem fletum resolvit: opportunum hunc monitorem ab euntem consequitur, ad pedes se adsternit, cumque jam animum sincerâ scelerum confessione expiasset, perstitit eodem animi proposito, nil refectionis admittere, donec in eum incidisset, cujus sanguinem tam ardentè sitierat, hæc fini, ut eum sibi conciliaret: tandem intelligens eum ob gravia debita carcere detineri, ad captivum visit, prosternit se ad pedes, supplex veniam postulat affectumque effectu contestans, equum suum ac arma dividit, quorum pretium ad ducentas libras annumeravit ut debita expungat, & creditori satisfaciat, nil aliud in hostimentum requirens, quàm ut qui dudum hostis, deinceps inter amicos ejus numerari posset. Audierat hic siquidem per transfennam: *Qua charitate se parer celestis tolerasset.* Nos semel ab homine læli vindictam spiramus, sanguinem sitimus, nec satiari nisi eo effuso possumus; nos toties Deum offendimus, qua fronte veniam speramus? Chrysol. serm. 19. *improbis petitor est, qui quod aliis negat sibi postulat.* Impudens qui mille postulat, & decem alteri negat. *Animam suam pro te Dominus dedit* exclamat Chrysol. *& tu inimicus conservo perduras.* Certus esto, si dimiseris quod tibi dimittetur.

Chrysol. de prodit. Iuda.

§: III.

DIMITTITE, ET DIMITTEMINI. Luc. 6.

Nyff. de orat. Dom.

DEum suo testimonio convincere potes, inquit Gregor. Nyff. *Domine ille meus est debitor, ego sum tuus, solvi, solve, dimisi, dimitte.* Et quàm fidelis sit, ex his discit. Fuit qui viri nobilis fratrem fraudulenter

trucidarat, cuius manus cum se nusquam fatis tutò effugere posse confideret, facti pœnitens; S. exomologesi homicidium expiavit, ac tandem salutare consilium Deo menti injecit: die Veneris sancto, fune è collo pendulo, nobili obviam ivit, ad pedes insperatò accidit, veniam rogat homicidii, amore Jesu Christi, qui eo die in cruce omnes injurias remisisset. Alter consternatus hac tanta submissione & Christi passi recordatione, hominem complexus, vitâ & pacis oculo dignatus est. *Sed qui dixit, inquit Aug. si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester celestis peccata vestra.* Noctè insequenti illi Christus apparuit dicens: quoniam heri amore mei condonasti inimico tuo, noveris me animam fratris tui occisi hac hora è Purgatorio liberasse, & insuper animam patris tui: & ne qua merces eum destitueret, addidit: te invito post 8. dies, ut cum illis æternâ gloriâ perfruaris, qui octavo die piè excessit è vivis.

Kearneus con. 2. in fest. S. Steph.

Aug. serm. 5. de S. Steph.

Ecce & culpam & pœnam & omne debitum remittit Dominus, quod & Chrysol. testatur, dicens: *Non est possibile quod homo qui dimiserit proximo non accipiat plenam remissionem à Deo, quia incomparabiliter magis Deus misericors est. Dic toto corde, dic totâ fiduciâ, dic securus; dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.*

Chrysol. horn. 26. in Acta.

Anastasius Sinaita refert de religioso qui moribus dissolutior & vitæ plurimum per otium & torporem exegerat, hic cum ad extremum venisset, imperterritus, & summâ animi tranquillitate ad caelestem patriam anhelavit; quod cum mirarentur qui aderant, assidentium patrum unus: persuasum, inquit, tibi habeto mi frater & putasse nos & vidisse, summâ negligentia animique remissione vixisse te ad hoc usque tempus, unde igitur tibi nunc tanta securitas? ad hæc moribundus: ita est omnino Patres, sed Angeli hac horâ peccatorum meorum chirographum ad me attulerunt, cumque omnia peccata legissem, hoc unum objeci, postquam renuntiavi seculo, neque judicavi quemquam, neque factam mihi ab ullo injuriam vindicavi, sed libens remisi, itaque

itaque Domini verba dicentis : nolite judicare & non judicabimini , dimittite & dimittetur vobis, ad me quoque pertinere existimavi. Quod postquam dixi , illi subito chirographum considerunt, & exinde nunc summâ fruor lætitiâ. Omnem hic suam fiduciam in perfectissimo charitatis actu collocarat. Quæ admodum B. Baptistam Veranam fecisse legimus ; quæ solita exclamare : ô Deus meus ! si mihi reuelares omnia arcana SS. cordis tui ; & si mihi indies ostenderes omnes Hierarchias angelicas , & si quotidie mortuos suscitarem , propter hoc non crederem me à te amari amore infallibili ; sed quando me sentiam ex corde benefacere , mihi mala facientibus , bene loqui de mihi maledicentibus & iniuriam irrogantibus , tunc pater æterne credam per hoc signum infallibile quod tibi sum vera filia.

Probè id norat S. Elisabetha Hungariæ Regis filia , à Christo magistro edocta , Deû orare solita , ut singulos qui se injuriâ affecissent , afficeret Deus singulari aliquo beneficio. Unde cælitus responsû accepit acceptissimû : nunquam totâ vitâ suâ gratiorè Deo orationem persolvissè , ac proinde & minerval respõdere , hac unica oratione sic perorassè , ut totius vitæ delicta delerit.

Cui non absimile est , nisi quod stupendum magis , quod refertur de vidua , quæ unicum filium sibi charissimum , ubi per summum scelus occisum intellexit , & cadaver sanguinolentum , domum delatum intuita , dolori temperare non potuit , sed nec furori , dum in flagranti delicto , sicarius latebras quærens , imprudens ad ædes viduæ confugit ; quid hîc illa agere ? satellites instant , homicidam quærunt , eò confugissè audiunt. Nunc cadaver , nunc latebras occisoris , nunc cælû , & fortè crucem cadaveri appositam intuita , radius divinæ charitatis mentem transfixit : simulavit apud justitiæ ministros abs re esse , eò homicidam cõfugere , quæsitû texit , & personatum equo filii exanimis , burfamque auro gravem condonans , dimisit. Dum ecce filius matris sese exhibuit multa luce circumfusus , ac sic matrem affatur : est quod tibi domina mater gratias habeam immortales , nunc du-

plici nomine mater : dum enim inimico meo & tuo veniam dedisti , mihi omni reatu inducto , cælû aperuisti , quod ad annos plurimos clausum erat , quo dicto in conspectu matris cælum ascendit. Nonne verissimum , dimittite & dimittetur vobis ?

Ad vos igitur qui inveterata odia corde fovetis , è crucis cathedra clamat piissimus redemptor , & per salutem animæ vos orat & obsecrat , ut remittatis : quid enim est injuria tua , respectu injuriarum quas tu Deo intulisti , quas ille in cruce pertulit ? flagellis cæsus est , inquit Bern. spinis coronatus , clavibus confossus , affixus patibulo , opprobriis saturatus ; omnium dolorum tamen immemor ignosce ait , & subdit : mira res , ille clamat ignosce , Iudæi crucifige. Christus è cruce pro te clamat ad patrem , ignosce , tu iram fovendo , crucifige , quæ pro rei indignitate sic exaggerat Augustinus : tu ô Christiane de aduersario tuo æstuas , anhelas , festinas vindicari ; attende Christum medicum agritudinis tuæ. Propter te pependit in ligno & nondum est vindicatus : & tu vindicari desideras , & non potius talem ac tantum Magistrum imitari ? ideo pati voluit , ut tibi patientiæ suæ monstraret exemplû. Vide pendentem , & tibi languenti de suo sanguine medicamentum conficientem. Vide pendentem & tibi de ligno tanquam de tribunali præcipientem ut audias precantem : Pater dimitte illis , non enim sciunt quid faciunt. Si hæc vox Christi perorantis , peccus vestrum non moveat , quid movebit ? nil efficacius certè reperit P. Benedictus Palmius , qui Sebastianum Ansalonium virum nobilem ac opulentum hoc astu vicit : septennium illi capitale odium intercesserat cum alio cive nobili Papardo , ob interemptum fratrem. Papardus jam dudum datus in carcerem , sæpeque tortus , supplicium in dies ultimum expectabat. Accidit Ansalonium Palmii concioni feria 6. majoris hebdomadæ interesse : postquam ad 7. horas prope perorasset , cum de more crucifixi effugiem populo pararet ostendere , jamque paululùm detexisset , repente haud sine divino instinctu obvolvitur , & accensas faces jubet extinguere , magna voce contestans , nequaquam se ei populo Christum Do-

Bern. de Pass. ser. 4.

Aug. serm. 2. de SS.

Hist. Soc. l. 11. n. 27.

Chron. S. Franc. part. 4. l. 7. c. 26.

Orosius ser. 6. post Cin.

Lobbet. de Fortit pag. 269.

minum, quem suis peccatis in crucem egerint, ostensurum, nisi numquam ejus majestatem violaturos, in loco sponderent. Cunctante hinc multitudine & attonita, convertitur ad Crucifixum Palmius, atque ita ut erat nigro velo obtectum, arcte amplectitur, cum lachrymis ac voce lamentibili exclamans: En Domine mi J. B. su! nonne verum est, populus hic labiis me honorat, en servos tuos profiteri se nolunt. Continud gemitus & comploratio, ac voces omnium, *volumus, volumus, crucifixum revela.* Ansalonius interim qui tota concione multum profuderat lachrymarum, æstuabat, angebatur, & quia fletus linguam præpediebat; animo *volo* iterabat, quin famulum ad concionatorem misit, Ansalonium quæ ille vellet facturum, sed antequam famulus ad suggestum penetraret, ipse exclamat: En Domine faciam quod voles, qui clamor populum & concionatorem ita perculit, ut vix sui compos, latinè quæreret, quis est tu? cui ille ego sum Sebastianus Ansalonius. Quod ut populus audiit, cui pertinacia hominis nota, in plausus publicos effusus est. P. Benedictus reaccensis facibus, faciem Salvatoris omnibus exhibuit. Operitur Ansalonius descendentem è cathedra, ruensque in amplexus; negat se à Collegio discessurum nisi pace firmata. In eandem sententiam dat literas ad propinquos, advocatur publicus scriba, res tota componitur. Papardus qui ad supplicium se jam compararat, è carcere liber dimittitur, exules revocantur, tota civitas gaudio gestit. Ansalonius verò totus jam alter, in Cappucinatorum ordinem se recepit, ibique vitam tantæ conversionis celebritate dignam peregit. Si tantum valuit vox Palmij perorantis, quid non poterit Christi judicantis? à peccatore vultum suum in æternum avertentis? jam nos ad osculum pacis amicè invitantis. Varij

Patrum varias causas allegant cur *inclinato capite* Iesus emiseric spiritum. S. Athanasius dicit cum jam omnia essent consummata, Christum nutu capitis morti annuisse, & dedisse signum ut accederet. S. Bernar. in signum obedientiæ & submissionis. Contemplarius quidam præ meditat, inclinasse caput quasi declinans hoc gestu gloriosum titulum cruci superimpositum. Vel ut O-nuphrius quidam: ad nomen Iesu honorandum. Alius asserit, fuisse actum adorationis & gratitudinis ad patrem, quod dederit, pro hominibus mori. Est qui causam inclinationis fuisse docet, desiderium videndi matrem, ut nutu extremum vale daret, cujus dolorem videns exspiravit: alius dicit Christum suam nuditatem ac paupertatem vidisse, ac contestatam voluisse, *Qui non habet ubi caput suum reclinet.* Alius scribit inclinasse caput, ut amicis suis extremam benedictionem impertiretur, cum manu non posset. Alius quod ingrato mundo hoc nutu valedixerit. Concionator quidam hanc populo piam rationem proposuit, inclinasse caput, ut videret, si in toto corpore pars aliqua sine vulnere: & videns in latere locum vulnere, capite quasi signum dedisse, illic adhuc plagam infligendam. &c. propriissimam ac genuinam assecutus videtur causam, Laurent. Justin. *Caput suum inclinavit mediator ad indulgentiam,* ad osculum pacis. Ita vivo signo testatus, uti S. Joanni Gualberto contigit, cum in fratris sui interfectorem incideret loco adeo angusto, ut non posset de viâ desistere, alter videns mortem præsentem, veniam sibi dari amore crucifixi petiit; nec solum impetrat, sed unam amplexum tulit. Sub hæc in templum Ioannes pergit, & ecce icon crucifixi, capite annuens, gratias agit, hodieque visitur S. imago capite à ligno remoto & dimisso, quasi amicum salurans & ad pacis osculum nos omnes invitans.

Athan. q.
76. ad An-
tio.
Bern. sermo.
de pass.

12. Julij.

Barry P. ane
S. die Mer-
curii S. de-
vot. 43.

EMBLEMA L.

Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Matt. 22,

— REDDAT

DEBITA. 2. *Aeneid.*

DOMINICA VIGESIMA-SECUNDA
POST PENTECOSTEN.

Res malè partæ æquo jure restituendæ, & quas quis spongiæ in morem, iniqua auri fiti opes hauserit, jure compressus, in Domini sui finum refundat.

§. I. *Probat*ur illud Iobi: DIVITIAS QVAS DEVORAVIT, EVOMET: ET DE VENTRE ILLIVS EXTRAHET ILLAS DEVS.

§. II. Plurimos damnari defectu Restitutionis, quæ iniquo possessori difficillima est.

§. III. NON REMITTITVR PECCATVM, NISI RESTITVATVR ABLATVM.

§. IV. Sacris ac profanis historiis Restitutio facienda suadetur.

DOMINICA VIGESIMA - SECUNDA

POST PENTECOSTEN.

Reddite qua sunt Caesaris, Casari. Matt. XXII.

VESPASIANVS Romanos inter Imperatores longè clarissimus extitisset, nisi avaritiæ fordidibus famâ obscurasset; eò quippe insatiabilis auri cupido animum extimularat, ut non modò in usuris & rapinis connivère solitus, sed & eos potissimum quæstores, avarios, thesaurarios, dardanarios, urbium ac Provinciarum præfectos constitueret, quos in nummis extorquendis, in vestigalibus corrogandis, novis exactioibus excogitandis prudenter impudentes perspexerat: quos deinde, ubi oves degluberant, omnem succum imbiberant, omnem sanguinem emunxerant, velut spongas pretioso rore gravidas, exprimere consuevit; unde sponsia Vespasiani in proverbium abiit, ut Alciatus canit:

Exprimit humentes, quos jam madefecerat ante.

Spongiolas, cupidi præscipis arcta manus.

Provehit ad summum fures, quos deinde coercet:

Vertat ut in fiscum, quæ malè parta suum.

Complures ejusmodi spongas reperire est, quæ pupillorum ac viduarum sanguinem sugunt, imò avidissimè bibunt: dum dolis malis, iniquis lucris, & injustis contractibus pecuniam emungunt. Vt enim rectè Stobæus observat: *argentum hominibus sanguis & anima est.* Et ipse Hipponèsis Præsul. *Tantum amas pecuniam tuam, ut eam appelles sanguinem tuum.* Vindictis Dei manus hodierna die prætenditur, ut illum sanguinem è cruentis spongiis exprimat, dum in hac vitâ cogit evomere & regerere, quæ malè ingesta sunt, sic ut malè parta malè dila-

bantur; vel in alterâ, tradendo tortoribus, ut reddant novissimum quadrantem.

§. I.

Probatum illud Iobi : DIVITIAS QVAS DEVORAVIT EVOMET, ET DE VENTRE ILLIVS EXTRAHET ILLAS DEVS, Iob 20.

ANn. 1620. die 8. Sept. Dom. 22. post Pentecosten, quâ illud Matthæi ab ecclesia proponitur: *Reddite qua sunt Caesaris, Casari &c.* Ferdinando II. Regiones ac Regna, quæ Palatinus cum aliis Rebellibus devorarat, celeberrimâ victoriâ Pragensi restituta sunt: divini enim numinis instinctu Maximilianus dux Bavarus, cum comite Buquoio & Tillio, totoque exercitu, decrevit hostem, qui ante Pragam munitus erat aggredi, quodque humanis viribus impossibile videbatur, militem intra valla sua degentem, fortissimâ civitate à tergo munitum, castris exuere, ac funditus delere: tesserâ ad hoc militari sumptâ, nomine Mariæ. Quò quasi auspiciatissimo signo dato, Cæsariani iis animis pugnam aggressi sunt, ut relictis in campo caesorum tex millibus, aliis mille aquâ præfocatis, quingentis captivis, interque illos primatibus plurimis, omnibus impedimētis relictis, fœdissima clade omnes fusi fugatique sint; è Cæsarianis paucis supra ducentos desideratis. Palatinus qui tum Pragâ morabatur ac anno proximè superiori ut hoc Chronicon indicat,

FRADIRICVS anti. reX BoheMIæ, confalutatus erat, cladis nuntio percepto, jamque Cæsarianos urbi imminere ratus, unâ cum uxore gravidâ, ac alterâ prole, ceterisque proceribus, fugâ elapsus, in Silesiam se recepit: eâque urbis plateâ præpropere ac summâ conlternatione excedere coactus, quâ usque ante hac uxor ejus transire detrectarat, ob effigiem Christi Crucifixi eâ viâ in publico propositam, quam hæretici seu ob artis elegantiam, seu ob majorum venerationem aboleri minimè patiebantur. Atque est vestigio, ut Spondanus refert, uniuersa Bohemia ad Cæsarem redijt, Aultria coercita, Moravia reducta, Silesia repressa, Hungaria recuperata, uniuersa Germania stabilita, religio catholica in libertatem asserta, reddita *quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.* In quo scitè typis expressum, & apto cælo excusum vidi Palatinum omnes urbes ac Provincias, quas avidè devorarat, simul cum pestifero hærescos veneno, quo infectæ erant, evomentem; quod ipsum de iniquo possessore, ac alieni direptore aptissimè Propheta pronuntiavit, dicens: *Divitias quas devoravit evomet, & de ventre illius extrahet illas Deus.*

Unde non injuriâ Tiberius Græcorum Imp. aurum cum lachrymis & querelis subditorum collectum, adulterinum, & venenosum dicebat: venenum autem aliofque cibos noxios cum optimis ingestos evomere solemus. Quod Nicetas porò retè observat oratione 65. *De avaro*, inquit, *scriptura, divitias quas congregavit evomet.* In quo verbo inest *emphasis quadam: ut enim qui noxium aliquem cibum sumpsit, unâ cum eo, probos etiam evomit, sic qui iniquè congerendis opibus studet, non solum ipsas, sed eas etiam quas prius jure possidebat, plerumque amittit.*

Cui Sidonij viri literatissimi accedit testimonium, dum Arnaldum helluonem secundarum rerum affluentiam ebrium, quodam quasi vomitu naufragis fortunæ, cum suis exsputum proponit. In eadem classe, consimili tempestate jactatus ille de quo Gregorius Turonensis Amistis commemorat: in urbe Lugdunensi tenuis fortunæ

homo, quibus pauci asses in marsupio erant, modum excogitavit, quo tam exiguo lucello, per fas vel nefas, ingentem questum faceret: lotum itaque vini satis generosi coëmit, illudque aquâ dilutum potatoribus vendidit. Eo jam pretio con duplicato, congium emit, ac tantundem aquæ affundens, rursus alterum tantum lucratus est: idque felici eventu frequentabat, donec summam centum solidorum sibi comparasset, quibus ad vicinum vini emporium profectus, in via fortè oppido lassus, sub arborem confedit, ibique crumenâ cum scipione depositâ, vix dum passus aliquot, se in tabernam è regione sitam, panem petiturus intrarat, cum ecce accipiter bursam ex rubro corio, partem carneam ratus, unguibus abstulit, atque illo nequidquam in clamante, perque devia & avia insectante, evolat; usque dum fluvio imminens, crumenam disruptam, unâ cum nummis in aquas abjecit; atque ita quæ ex aquis injustè colliguerat, in aquam, unâ cum vini pretio refudit: ita malè parva malè dilabuntur. Quapropter, inquit Philo Judæus: *præcipitur cautionibus, negotiatoribus, & cæteris hujusmodi, ut justa pondera mensurasque habeant, sic cogitantes quod iniqua lucra sint damnosissima.* Miraris non semel quisquis es cenopola, propola, aut mercator quivis, te omni industriâ ac solertiâ nihil dum emolumentum facere, non ditescere, ne hilum proficere: pondera, mensuram, stateram expende, an non dolosa, & in regio vate hanc causam cognoscas. 3. Reg. 1. *Cum operiretur vestibus non calescebat*, quod ut Liranus in rem nostram observat, fuit in pœnam peccati, quia *absciderat partem chlamydis Sauli.* Tu ulnâ brevior tot particulas telæ, panni serici suffuratus es, hanc noveris pœnam peccati esse, alios debitores urbe, alios foro cedere, undique jacturam terrâ marique ingruere, paupertatem ut vitum armatum in officinas, in arcas, in conclavia irruere, nec te unquam posse ditescere, sed sensim ad incitas redire. Quales indies non paucos offendimus qui antea bysso & auro conspiciui, paulò post pannis oblitii omnibus despectui

Iob 20.

Boteri polit. l. 7. c. 3.

Sidon. l. 1. Epist. 7.

S. Greg. Turon. l. 1. de gloria cõfess. c. 109.

Philol. de creat. prius.

Liran. 1. Reg. 24.

despectui sunt; qui magnâ comitante ceterâ pluribus velut umbris stipati in sole gradiebantur; derepente nubilo ingruente, soli & ab iis quos aluerant deserti. Itaque aliis risui; aliis commiserationi, omnibus exemplo sunt, quod tandem dilabantur qui ex facultatibus pauperum suggestum sibi ad honores struere ac stabilire satagebant. Uluvenit illis quod de vulpe, callidissimo animali, quidam commentus est: hoc enim ubi gracili ventre per angustum penuriam cellæ foramen sese penetrasset, ibidemque furtivis escis sese distendisset, effugere conitens; se ventriculi crassitie impediri animadvertit, quod ut alia, illac forè trasiens vulpecula, conspexit, istic tibi, inquit, manendum est, donec rursus inediâ extenueris. Mutato nomine de iis fabula narratur, qui possessiones, fundos alienos ærarium regis ingressi, dilant phylacteria sua, qui macri ac maridi in aulam irrepunt, dein equis & rhedis investiti, denuo ad novissimum quadrantem extenuandi sunt.

Fecit hoc Henricus, eo nomine III. Castellæ Rex, cui excelsus animus fuit, majori ætate prudentia: ærarium publicum à proceribus expilatum memorabili exemplo instauravit. Burgis quæ urbs in veteri Castellâ est, minor annis morabatur, seque aucupio coturnicum oblectare solitus erat. Accidit ut ad multam diem aliquando in aulam lassus rediret, nihilque obsonij apparatus esse. Compellatus de ea re regius obsonator, renuntiavit liberè non tantum pecuniam regiam, sed fidem etiam consumptam. Rex in præfenti, dolore dissimulato, oppignerato pallio arietinas carnes emi jubet. Ex iis & capris coturnicibus prædium omnino parari. Audit inter prandendū meliori conditione proceres agere, quotidie inter se lautissima convivia frequentare, exquisitissimis ferculis ventrem distendere, certare luxu & splendore mensarum; forè ea nocte apud Toleranum Archiepiscopum Petrum Tenorium cœnabatur: adest involuto capite Rex, omnia videt lætitiis & lautitiis redundare, peractâ cœnâ pro se quisque narrare

quantum redituum ex paternis opibus, quantum ex regiis veſtigialibus quotannis perciperet. Postera die Rex vindictæ avidus fingit gravi se morbo dejectum teneri, suprema mandata velle dare. Ea denuntiatione proceres festini ac avidi, diversi in arcem conveniunt. Omnes exclusis famulis, ut erat iussum, admittuntur, consistuntque ad multam in cœnaculo diem, moræ causam mirantes. Rex tandem (en speciem moribundi) ad proceres ferro reclusus, districto ense ingreditur; cum pavefactis eo aspectu omnibus, assedisset: irato similis, torvo vultu quemque ex proceribus percunctatur; quot singuli reges in Provinciâ vidissent? quibusdam duos, aliis tres aut quatuor, ut cuiusque erat ætas respondentibus, equi, inquit, verum est quod dicitis? cum ego hac ætate viginti nihilominus in Castellâ reges noverim. Mirantibus dicti causam, atque suspensis animis, quorum res evasura esset, expectantibus, vos, inquit, omnes, vos reges estis, regni arcibus & copiis occupatis, mihi inane nomen, sor des & egestatem reliquistis. An idonea causa videatur cur nos ludibrio habeatis? sed ne amplius faciatis vestris omnium capitibus sanciam, simulque ad supplicium postulabat, parari, afferrique jubet. Contentâ voce liçtores evocat, militesque sexcentos, quos arcano paratos habebat. Aliis attonitis metu, Toleranus Archiepiscopus ut erat magno animo, in genua procumbens, lachrymis toto ore manantibus, veniam precatur; idem ejus exemplo ceteri faciunt. Mortis metu percussis & supplicibus, vitam donat, eos tamen captivos detinuit, donec fraudulenter & vulpino more congesta, legitimo Domino ad novissimum quadrantem restituisſent; nec alia his vulpeculis, nisi ad eò extenuatis, evadendi via patebat. Iure longè meritissimo horum cuique insultat Augustinus: Quid rapias vides, à quo rapias non vides, præda illa quam vis rapere in muscipula est, tenes, & teneris. Alienis escis inhias, sed de ventre tuo extrahet illas Deus.

Pineda in hæc prophetæ verba, iniqui possessoris edes, humano stomacho infatigabili

Mariana de
regis insi-
tutione l. 3.
c. 7.

Aug. in Psal.
61.

Iob 20.

bilinglue alienas opes abligurienti componit, sic ut quidquid hinc auri in clausis domus penetralibus, in obseratis multiplici clave arcis, in capsis ferreis reconditur, quasi in ventriculo abstrusum afferveretur; quod ad vivum expressit civis ille Constantiensis, qui ne male partas relinqueret alienis divitias suas, jam morti vicinus forbitiunculam sibi coqui iussit, in quam argenteis ac aureis nummis ceu pretiosis bolis coniectis, avidissime illos devoravit, adeo ut auro præfocatus, morte exigente, divitias quas devorarat, evomere coactus sit, & que per lites, aliamve jacturam in vivis non egerat, heredes de ventre etiam demortui extraxerunt. Usque adeo violentè, avari stomacho renitente ac restringente, male admissum vomitur.

§. II.

Plurimos damnari defectu restitutionis, quæ iniquo possessori difficillima est.

Lvdovicus Galliarum Rex, quem religionis amor Pium indigeravit, hoc pronuntiatum elocutus est: *Molestissimum esse res ablatas justo Domino restituere*: Haud aliter quam si pars à corpore avellatur. Quemadmodum usuras perstringens Novarinus contigisse memorat: fuisse Iudæum Constantinopoli, qui Christiano gravi penuriâ laboranti quingentos ducatos concedidit, eo pacto ut in usuram duas uncias carnis suæ cum pecunia rependeret; tempore devoluto hic gravis exactor censum annum non sine sensu debitoris sibi postulabat. Haud paulò molestius iniquus possessor aliena Domino suo restitueret coactus, illud Poëtæ usurpat:

Et pars abrupti corpore visa meo est.

Idipsum sacræ paginæ confirmant: ubi enim Michæas ait: *& carnem eorum desuper osibus eorum*, Chaldæus paraphrastes vertit: *pecuniamque eorum pretiosam ab eis tollentes*, ac si æquè vivo sensu pecunia, quam caro auferatur; equis porro ingentes opes per plura lustrapossessas, quocannis copiosos

census ex eis partos, quibus familiam amplificavit, sibi, liberisque ad dignitates gradum struxit, & omni posteritati luculenter prospicere paravit, Confessarij sententiâ ad omnium restitutionem damnatum, tot millia refundere, statum imminuere, stringere vento nimium secundo turgida vela, liberis suis omnes fundos, ac facultates eripere posse, sine gravissimo sensu arbitratur si cui frons est pectusve inanis laudis capax, potius vivus ad inferos se adigi patietur. Cujus rei testem, S. Antoninum audiamus: usurarius, ut refert ille, de amplissimis fortunis utriusque filio prospexerat, cum tandem ad extrema deductus, animi sui latebras Sacerdoti aperiens, intelligit omnem salutis aditum sibi interclusum, nisi que per usuras sibi ac suis iniquè corraserat, omnia refunderet: circumfusi ad hoc cohortabantur liberi, qui jam jam non tam corpori, quam animæ ejus parentare verebantur. At ille nec viri religiosi monitis, nec filiorum in causam suam pijs lachrymis movebatur, sed infracto animo id unum objecit: fata si vitam negant, filiis meis in hospitali summo cum dedecore moriendum erit, fata si vitam dabunt, mihi ostiatim mendicandum erit. Ad hæc senior, curam omnem pro me, mi pater sepone: misere animæ tuæ placens Deo, eumque placam alienorum restitutione. Hunc severè increpitum facessere iussit, dicens: misericordiam Dei magnam, & miserationes ejus super omnia opera ejus, qui ad talem tantamque necessitatem neminem compelli vult, atque inter hæc voces fordidam animam efflavit. Hinc inter fratres orta contentio, altero alterum incitante, nequid ex possessione sibi relicta contingerent, sed quæque suo legitimo Domino restitueret; verum altero bonis inhiante & asseverante, nil se ex eo culpæ contraxisse, filium non portare iniquitatem patris, natu major portionem suam in pauperes dispartiens, spreto sæculo ad religionem confugit. Interea frater ejus germanus genio indulgere, lascivire, & malè parta prodigere festinabat. Dum ecce immaturâ morte præoccupatus interiit. Nunc si lubet funestæ

Antonin. 2.
part. summa
c. 7. §. 3.
tom. 1.
Peralduo 10.
2. tract. 4.
c. 15. p. 3.

Valadier in
adventu 2.
febr. die lu-
na.

Lonsvil. in
vita c. 94.

Novarini
schediafm.
l. 10. n. 105.

Mich. 362.

rei catastrophæ attendite : ad fratrem religiosum mortis nuntio perlato , nihil ille habuit antiquius , quàm ut fuis precibus animæ piacularibus forè flammis distentæ , subveniret. Et ò horrendum visu spectaculum ! dehiscente repente terrâ , inter inferorum rogos , parentem unâ cum fratre volutantem conspexit , atque has execrandas blasphemias intonantem audivit : **Maledicta hora quâ te genui ! ter maledicte fili ! cui ut fluxas divitias congregarem , mihi æterni incendiî flammâs cumulavi. Ingeminabat ad hæc blasphemo ore filius : Maledicta dies in qua natus sum ! dies in qua peperit me mater mea , non sit benedicta. Maledictus pater , maledictæ opes , quæ me ad hæc tormenta demerferunt ! hæc secum tum , & in omnem æternitatem miserè lamentabuntur. Ex quo illud rectè consequitur quod probandum suscepi , plurimos hujus unius restitutionis defectu , ad inferorum carceres æternum damnari. Ea propter S. Vincentius sic suos auditores hortatur : si vis salvari , fac ut serpens , oportet transire per arctum foramen ; vade per arctum foramen restitutionis usque ad ultimum obolum : sic enim depolitur pellis dura avaritiæ. Si dicatur , si ego restituiam , uxor mea & filii mei quid facerent ? si uxor sit bona , & vult salvari , debet dicere viro : Domine restituiatis , quia ego laborabo. Dicatur de illa uxore , de qua dicit Vincentius de Longobardia , cui vir voluit facere unam tunicam quingentorum florenorum in quodam festo ; quæ respondit : Domine , ego sum bene induta , sed amore Dei restituiatis. Ad quam vir , si omnia haberem restituere , oportet me mendicare , quia omnia quæ habeo sunt de usuris. Et ipsa dixit , Domine ego faciam tibi partem de dote mea , quæ non est de usuris ; dabo vobis quinque millia florenorum , & quinque millia pro me restantia ad victum nostrum ordino , his vivere poterimus. Ista erat bona uxor. Sed modò oportet , quòd viri faciant usuras ut satisfaciant vanitatibus uxorum. Quibus profectò in regnum cælorum**

Jerem. 20.

S. Vinc.
Dom. 7. post
Trinitat.
sonæ. 5.

per angustam portam , non patet aditus , nisi onere hoc deposito.

Refert Pelbartus energumenum ad virum sanctimoniâ vitæ celebrem deductum , ab eoque multis exorcismis dæmonem compulsum nomen suum profari , demum dixisse , tres malignos spiritus hunc hominem infestare , & cum nomen quærat , ego inquit , vocor *claudens cor* , collega meus vocatur , *claudens os* , tertius , *claudens bursam* , qui id agit , ut si quis confessus fuerit , ne injustè acquisita restituat , & ille inquit , *plures nobis acquirit*. Hoc veritatis testimonium à patre mendacii prolatum , utinam quotidianâ experienciâ non verissimè comprobatum esset , multos quidem defectu contritionis , plures defectu confessionis , at longè plurimos defectu restitutionis damnari : hujus sententiæ fuisse perhibetur , vir longâ rerum tractatione & difficillimis in mercaturâ quæstionibus exagitandis versatissimus Carolus Scribanus : qui liberè pronuntiare auditus est : Tria potissimum flagitia homines in perniciem trahere : superbiam , luxuriam , & avariciam , sic tamen ut per sacramentum pœnitentiæ ex 100. superbis facile ad 50. ex 100. luxuriosis ad 80. ex 100. verò avaris vix tres salventur , idque ob annexam restitutionem , quæ difficillima accidere solet. Vultis è millibus unam vobis in exemplum proponi ? B. Maria Ogniacensis , animis , quæ purgatorii flammis expiantur , ut tenerissimo sensu afficiebatur , ita pro matris defunctæ manibus impensè Deum multis precibus ac elemosynis supplicabat ; diu tandem cupido incessit intelligere , quo in statu anima parentis versaretur , idque Deum rogans , conspexit tetrum & horribile monstrum in ecclesiâ juxta aram consistere : utque cognovit matrem esse , ac æternis ignibus addictam , causam sciscitanti respondit : ob injusta lucra & usuras , quas restituere neglexisset , ad has se flammâs damnatam esse. Hoc tam ferale spectrum utinam semper observeretur oculis eorum , qui filiis ac filiabus suis , congregant mammonam iniquitatis , sibi verò thesaurizant iram Dei , & æternum conscientie detrimentum : Nemo , enim

Cantip. lib.
apum 2. c.
54. n. 18.

Aug. serm.
215. de temp.

Aacub 8.

1. Pet. 4.
Petrus de
Palude enar.

2. Dom. in
fra octa.

Epiph.
P. le Roy pa-
terf. pag.
301.

enim ut gravissimè Augustinus, *habet inju-
stum lucrum sine justo damno: ubi lucrum, ibi &
damnum: lucrum in arcâ, damnum in conscien-
tiâ.* Heu damnum animæ æternum, num-
quam instaurandum! heu *væ* æternum,
qui congregat non sua! quod ut insigni stra-
tagemate cuidam sceleratori ad sensum
propositum fuit, tempori respuit; sic se-
res habet: Homo alienorum appetitor extre-
mo morbo cum morte colluctans, cum
quem à confessionibus habebat, nihil de
restitutione movere præceperat, de ea ni-
hil audire volebat. Quare hoc salubri astu
confessarius usus est: medicum adornavit,
qui ut verè conclamatum erat, quo spem
vitæ longioris, quam unicè anhelabat,
moribundo injiceret, præsentissimum re-
medium, si adipe ex uno aliquo filiorum,
aut sanguine propinquo, se inungeret, præ-
scripsit. Ad has voces æger respirare, om-
nem familiam cogere, beneficia iis præsti-
ta ac ingentes thesauros, quos illis tantâ
tolertiâ comparasset, exaggerare; proinde-
que horum se intuitu hoc postremum ab
illis efflagitare, guttam unam aut alteram
adipis non denegarent, ut parentem vitâ
donarent. Eum in finem cereus accensus,
cujus flammulæ nunc unus, nunc alter fi-
liorum, digitum inseruit; at eorum nemo
tantillo temporis detinere valebat, dum
vel gutta difflueret; quod in medelam
ægrî, sanè traducens confessarius, sic paucis
infirmum aggressus est: Fierine potest, ut
tu filiis tuis tantam hæreditatem transcri-
bas, te ipsum æternis incendiis tradas? cum
illi ne digitum paxillo temporis, tu pro
illis te totum, in omnem æternitatem in
horrendos gehennæ cruciatus conjicias:
quâ brevi, sed nervosâ parænesi, cælestis
menti lux suborta est, & quidquid injustè
conquisiverat, suis dominis restituens, salu-
tem æternam consecutus est. Quisquis ære
alieno obstructus jaces, hoc doctus exem-
plo sape, illudque persuasum habe, quid-
quid virtutum ac bonorum operum exer-
cueris, frustraneum esse, quàm diu aliena
possederis: nam ut rectè Augustinus.

S. III.

*Non remittitur peccatum, nisi resti-
tuatur ablatum.*

Aug. epist.
ad Marced.

HOrrendum est vel cogitare homi-
nem læthali noxâ obstructum, impe-
ritiâ medici, aut incuriâ parochi sacra-
mentis destitui: quorum defectu complu-
res in bello trajecti, in mari obruti, aut
etiam terrâ, in flagranti delicto repentinâ
morte oppressi, æternum periêre. Dete-
standum illud magis, quosdam reperiri,
quibus confessarius in promptu est, quibus
salus in portu est, nihilominus naufragari,
& occulti flagitii pondere, quod manife-
stare erubescunt, ad ima demergi. Hoc ta-
men maximè deplorandum videtur, unum
aliquem summo animi sensu, uberrimis la-
chrymis integrè confessum, æternis igni-
bus addici. Singulatim confiteatur se bona
aliena tot annis possedisse, in mercaturâ
ejusmodi fraudes adhibuisse, tot millia in-
justo lucro collegisse, hominem vi, vel frau-
de ab officio obtinendo dimovisse, ad tale
damnum proximi, consilium, auxilium
præbuisse, insuper omnem se deinceps in-
justitiam execrari firmissimè in animum
induxisse. Audit is sibi impertiri verba sa-
lutis: *Ego te absolvo.* Interim ligatis mani-
bus & pedibus traditur tortoribus: quia
ut subtili magistro, Theologorum classis
suffragatur: *Non remittitur peccatum, nisi re-
stituatur ablatum.*

Quis se millies in sacrâ exomologesi in-
cuser, peccavi, defraudavi, injustè egi, san-
guineis lachrymis scelus expiare videatur,
millies sacerdos ingeminet: *Ego te absolvo,*
quia restitutionem verbis spondes. Si res
aliena te nimio affectu teneat, si re ipsa non
restituas, *non remittitur peccatum,* lachrymæ
crocodili, dolor fictus, pœnitentia simu-
lata censetur. Rectè quippè S. Augustinus
ratiocinatur: *Si res aliena propter quam pec-
catum est reddi possit, & non redditur: pœnitentia
non agitur, sed simulatur.* Quare si indies
sacrificio Missæ decenter intetis, quâque
sextâ feriâ pane & aquâ te maceres, corpus

assiduo cilicio domes, sacram synaxim quot hebdomadis frequentes, lauras elemosynas in sinum pauperis effundas, nihil tibi proderit, nisi aliena domino reddantur. Aded ut inrer errores Græcorum computetur, quod Sacerdotes ipsorum non jubeant restituere ablata per furtum & rapinam, sed raptores ac fures absolvant, modò partem sibi, & ecclesiæ in elemosynam tribuant, quasi ad salutem necessaria non sit restitutio: qui error, ut bene Molina observat, manifesta est hæresis: etenim quibusvis flagitiis quantumvis gravibus & reservatis unus aliquis, saltem vicarius Christi, absolvere potest; at verò à restitutione immunem reddere, nullius potestatis est, quidquid egeris, absque hac salvari non potes. Hinc communis Doctorum sententia est, restitutionem esse de necessitate salutis, ut rectè D. Thomas 2. 2. q. 62. a. 2. in corp. ubi docet: *Cum ergo conservare justitiam sit de necessitate salutis: consequens est, quod restituere id quod injustè ablatum est alicui, sit de necessitate salutis. Ubi unum observandum occurrit, non sat esse, si citra culpam & bonà fide rem alienam possederis, aut casu inveneris, aut certò perituram servaris, v. g. si ovem lupo, equum incendio eripueris, res Domino valere incipit, eiq̃ue restituenda est.*

De inventis verò graphicè graviter que scribit Origenes: *multi putant sine peccato esse, si alienum quod invenerint teneant, & dicunt, Deus mihi dedit, cui habeo reddere? sed discant peccatum hoc esse simile rapina si quid inventum non reddant. si nempe Dominum norint, aut investigare detrectent. Cum ut Theologi docent, non minùs illicitum, & injustum sit retinere alienum, quàm ab eo accipere. si verò qui post diligentem inquisitionem rei inventæ dominum consequi non possunt, etsi communior sententia in pauperes vel in causas pias erogandum doceat, cum aliis tamen nonnullis Lessius probabile asserit, eos rem inventam sibi asservere posse, quod jure naturæ fiat occupantis, sicut thesaurus & alia quæ nullius sunt. Quam naturæ legem vel à barbaro comprobata legitimus: Nam*

olim cum Tamberlanus Tartarorum tyrannus per Syriam iter faceret, in agricolam incidit qui fortunâ favente in thesaurum aratro impexit; continuo omnes, qui regi aderant, hoc regis aurum vel jure fisci dicitare. At rex monetam ad se deferri jubens, proceres percunctatur, num hisce aureis, parentis sui effigies impressa esse videretur, quod cum negarent, sed Romanorum Cæsarum esse assererent, respondit rex: *Si ergo hac pecunia majorum meorum non fuit, aratori eam relinquamus, ad quem Deus eam detulit.* Alios casus & circumstantias, quæ à restitutione excusent, ne à proposito abeamus, qui volet classicos consular, nos pro instituta brevitate, eos commemorare pergimus, qui non ignari restitutionem ad salutem necessariam esse, hæroico justitiæ actu, aliena bona legitimo Domino refuderunt.

§. I V.

Sacris, ac profanis historiis restitutio. faciendâ suadetur.

Liber sancti patris Tobie (ut Beda loquitur) cum maximis vita moralis & exemplis abundet & moribus, vel hoc certè æquissimi viri luculentum testimonium adfert, quod cap. 2. commemorat: ut vocem hædi balantis audivit; dixit, *videte ne fortè furtivus sit. Reddite eum dominis suis: quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere: omnis res, ut tradunt Doctores, clamat & balat restitui domino suo. Quare quisque angulos domus suæ discutiat, & attendat, an non hœdum aliquem balantem audiat: an non de profundis fundus agri mugiat: an non ex officinâ pars panni, alteriusve mercis, an non ex arcâ aurum & argentum pupillis ac orphanis subtractum vocem sanguinis emittat? Tobiam imitare, de quo illud Augustini exstat elogium: clamabat Tobias propter hædum ne de furto esset: nolebat sonum furti audire in domo sua.*

Syndici, causidici, consiliiarii attendite cum Tobia, & videte ne fortè quid furtivum, aut inustum per lites conquestum sit.

Molina de
Instituto. 3.
tract. de Re-
stit. disp.
716. n. 1.

Less. de jure
l. 2. c. 14.
amb. 7.

Fulgosius 1. 4

fit. Videte an nullam causam injustam detuleritis, justam vi vel fraude eviceritis, produxeritis, aut etiam injuriâ aut imperitiâ neglexeritis. Ad iniquas stipulationes partes induxeritis, ad sententiam ex æquo ferendam pretium acceperitis, de quora evictâ litis pacti sitis, è quibus si quid vobis emolumenti, si quid clienti aut alteri detrimenti accidit, communi Doctorum suffragio ad restitutionem tenemini. Vidit hoc jâ annis & judicio maturior Raphael Fulgosus Iuriconsultus celeberrimus, qui cum junior esset, à consultore partem litis evictâ, salarii nomine acceperat. Dein ætate & prudentiâ provectior, cum in *l. sumptus ff. de pactis* incidisset, quo loco advocatis disertè inhibetur de quotâ litis pacisci, quæcumque acceperat, cum omni fœnore restituit. Ita hic Raphael Tobie vestigiis insistere gestiit. Sed paulò majora canamus: principes ac reges jura sacra ac humana condemnant, non modò terras injusto bello occupatas domino reddendas esse, sed & omnia damna refarcienda. Heu quis his satisfaciendo? quis non quæ vel prodicione, vel armatâ militum manu cepit, quasi mancipium suum, sibi jure belli tuetur? unum in hoc invictissimum Imperatorem Carolum V. tacitus præterire nequeo. Is dum Franciscum, Galliarum regem, bello laceceret, quod is oppida quædam sibi violentè occupasset, dixisse fertur: *etiamsi totum Francia regnum debellassem, restituerem illud regi suo, dammodo quod meum esse contendo, mihi relinqueret*, imò tam magno & excelso erat animo, ut si orbem occupasset, suum cuique domino regnum & regionem reddidisset. Quàm paucos Carolus sectatores numerat! quàm paucos reperire est, qui non regnum, sed ne agellum, non pedem terræ, non ulnam panni, non par calceorum restituere velint; cum tamen non naturæ modò, sed & jure gentium, ut gentilis Philosophus ait, teneantur: *aquisuma vox est*, ut docet Seneca, *& jus gentium præseferens, reddere quod debes*. Quam vocem non aliter quàm hædi balantis vel Ethnicus execratus est: calceos fortè Pythagoricus à sutore coëmerat: po-

stero die pretiū omne annumeraturus, ad officinam pergit, eam clausam, ac suturem mortuum percipit, lætibus quasi jam à solutione immunis, abscessit: sed conscientiam stimulante, & clamante, ad officinam rediit, & pecuniam per rimam in ædes ingessit dicens: *ille tibi vivit, tu reddes quod debes*. Nefas est ex alieno ditescere, dominus rei ablata ignarus sit, morte sublatus sit, vivit in hærede, vivit dominus univerforum, qui cuique suum reddi præcepit. Suas quisque animi latebras discutiatur, dispiciatur ne fortè quid furtivum sit, attendatur an vocem balantem non exaudiat. Zachæus in stultam arborem conscendit, sed attendite quàm lapidos illic fructus legerit. *Hæc, siquidem, est sapiens illa stultitia*, ut venerabilis presbyter scribit, *quam de sycomoro Publicanus, quasi vitæ fructum legerat: rapta videlicet reddere, proprium relinquere, visibilia contemnere*. Omne lucrum injustè conquisitum, omnes census perceptos, omne damnum proximo illatum, quod ut quidam in quadruplum excreverat, totum rependit, dicens: *si quid Luc. 19. aliquem defraudavi, reddo quadruplum*. in hoc solem imitatus, qui falsas maris aquas, in nubem attractas, dulciores depluit, *æquorq; refundit in æquor*, multò suavius quàm acceperat? alterum hîc morale Theophylactus observat dicens: non solum promittebat, sed faciebat: non ait dabo medietatem bonorum, & restituam quadruplum, sed do & reddo. Complures dicunt confessariis reddam, restituam, sed nequeunt avelli, differunt cum Juda, dum seriùs, dum pupilli & viduæ penuriâ consumpti, & ad incitas redacti: tum cum Judâ quandoque referunt 30. argenteos, qui illis jure cedunt in perditionem: quomodo enim ejusmodi post tantam dilationem lucrum cessans, damnum emergens, lachrymas, angustias, extremam pauperiem toleratam compensare queunt? quod pia juxta ac prudens regina meritò appendit: nam cum Uladislavus Rex Poloniæ com meatum exercitui suo, à capitulo Gresnensi postulasset, nec impetrasset, more barbaro, bona fisco addixit. ejus inju-

Molin.
Lef. Lugo
de jure &
just.

Beyerlinck
theat. iit.
restitutio.

Beyerlinck
sacra apoph.
tit. restit.

Senec. l. 3. de
Benef. c. 14.

Senec. ibid.

Hierony.
Ziegl. de
illust. Germ.
viris c. 89.

sticiã à S. Hedwigi conjugè suã acrius reprehensus, omnia restituit, sed hoc tum sagax regina subjecit: *pignora quidem reddimus agrestibus, caterum lachrymas eorum quis reddet? quis famem, quis miserias, quis damna reddet? hanc causam quidam tradunt, legem illam à Deo latam Levit. 5. Ipsumq; quod intulit damni restituet, & quintam partem ponet supra.* Ubi Cornelius quinta pars in compensationem cedit injuriæ, quam præter damnum irrogavit. At verò si ut Navarrus & Navarra cum aliis juristis apud Lessium docent: *cicatricem hominis liberi, pecuniã compensari non posse*, certò eorum angustiis ac lachrymis non erit solvendo, nisi lachrymas pœnitentiæ insuper refuderit. Optarem hoc corruptissimo sæculo, quo summi dynastæ aliquot millibus in punctum ludunt, & miseris pistoribus, futoribus, lanionibus, quibus jure stricto millia debent, nec teruncium persolvunt, optarem, inquam, quis in eo celeberrimum concionatorem imitaretur: vir religiosus Ferdinando regi à confessionibus & concionibus, summã in veneratione erat. Liberrimè hic è suggestu aulicorum licentiam carpere, & insectari. Quo factum ut primates, acrimoniam ejus concoquere non valentes, secum agitare cœperint, quãviã eum commodissimè aulã eliminarent. Decreto consilio regem adeunt, ecclesiasten collaudant, in tam præclare de omnibus meritum, aliquid gratiæ & beneficii ut conferat rogant, seu prælaturã seu episcopali infulã dignissimum pronuntiant. Ad hanc gratiam referendam se Rex promptissimum quidem præbebat, sed compertũ sibi affirmabat, fore ut dignitatem omnem excuriat; fuit tamè ex adstantibus qui in se suscepit monachum inducere, ut Episcopatũ capescere velit, proindeque regè annuente, concionatori aulæ

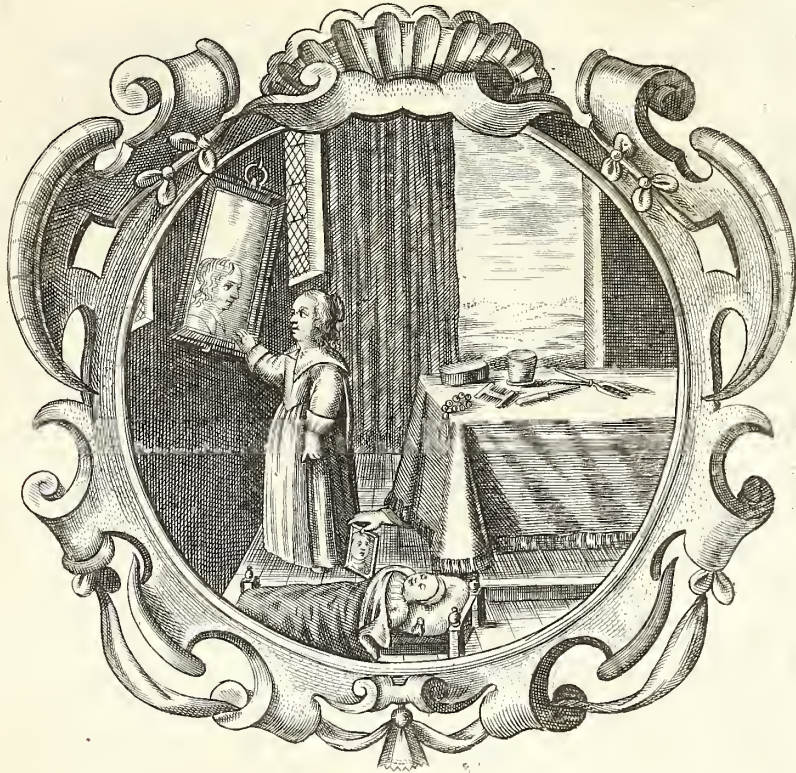
amicè consalutato, quemadmodum provinciam amplissimam impetrarit, in qua Deo ac saluti proximorum vacare possit enarrat. Vir religiosus Episcopatum olfaciens, se ad eam dignitatem ineptum, ac tanto oneri humeros impares profitetur. Instat princeps & multis urget, dum tandem sentiens hunc ludum sibi fieri, ut se aulã amoto, importuno monitore carerent, salubri dolo condescendere visus est, hoc unum objiciens, vitam hæctenus se tranquillam duxisse, nunc verò in curas & molestias potissimum ob æs alienum, quo Episcopatum obæratum subindicabat, conjiciendum. Hoc audito princeps quasi voti compos, hanc quidem ob causam nihil est, inquit, quod detrectes, hodie antequam sol occumbat, quatuor ducatorum millia tibi submittam: atque ut dixerat ante vesperam annumerata. Interea Monachus per omnes officinas creditores, quorum gemitus, & lachrymæ haud dubiè non semel ejus animum pupugerant, omnes ad se convocat, & rationes singulorum, quibus princeps debebat expendens, quatuor illis ducatorum millibus omnia debita expunxit & lachrymas absternit. Postero die cum de more in aulam regem cõvenissent, mille plausibus, & gratulationibus exceptus, omnes de facili elusit, debitorum syngraphas proferendo, ac exhibendo in quos quatuor illa millia ducatorum insumpserat, de reliquo nihil sibi cum Episcopatu negotii esse; quo factò publicum acroama exauditum est, & super omnes infulas nomen non in aulã modò, sed & apud eos potissimum quibus suum cuique reddiderat, immortale comparavit. E quibus diserto oratori facile erit epilogum attexere, si omnium dumtaxat brevem anacephaleosin instituire placuerit.

Less de jure
l. 2. c. 9.
dub. 23.

Pontanus
Attica bell.
part. 2. auct.
ad hist. s. 7.

EMBLEMA LI.

Filia mea modò defuncta est. Matt. ix.

EX FRAGILI TE NOSSE POTES.
DOMINICA VIGESIMA-TER TIA
 POST PENTECOSTEN

Fragile vitrum, fragilior homo, & hominis forma; ò si eam fragilitatem & juvenes & puellæ ad fragilem crySTALLUM contemplantur!

§. I. *Hominem vitro fragiliorem esse, comprobatur.*

§. II. *Habemus thesaurum in vasis fictilibus, ideò ut monet Augustinus, cautè agendum.*

*Aug. serm.
 2. de verb.
 Dom.*

DOMI-

DOMINICA VIGESIMA-TERZIA.

POST PENTECOSTEN.

Filia mea modo defuncta est. Matt. ix.

Cic. l. 1.
Tusc.

Tertul. l. 1.
de Anima.

ARCHIMEDES vir divino, ut Tullius scribit, ingenio, inter portentosas, quas Tertullianus describit machinas, spheram vitream effinxit, in qua omnes omnium cœlorum revolutiones, nec non siderum errantium dissimillimos motus concinnavit: eo artificio, ut orbis Saturni annis 30. Iovis 12. Martis propè duobus, Solis uno, Lunæ verò 27. diebus & 8. horis, quemadmodum in cœlis fieri assolet, in hoc vitreo mundo devolverentur. Hic constellationes prædominantes, hinc siderum altitudines, hinc solis lunæque Eclipses, hominum oculis dilucidè proponebantur. Iuvat cernere quàm non vulgaris poëta Claudianus in hoc vitreo mundo luserit:

*Iupiter in parvo cum cerneret æthera mundo
Risit, & ad superos talia dicta dedit:*

*Hucine mortalis progressa potentia curæ?
Iam meus in fragili luditur orbe labor.*

*Iura poli, rerumque fidem, legemq; virorum,
Ecce Syracusius transtulit arte senex.*

*Inclusus variis famulatur spiritus astris,
Et vivum certis motibus urget opus:*

*Percurrit proprium meritibus signifer annum,
Et simulata novo Cynthia mente redit.*

*Iamq; suum volvens audax industria mundū,
Gaudet, & humana sidera mente regit.*

Cassiod. l. 1.
epist. 45.

Altiori & actiori stylo Cassiodorus: Archimedes, inquit, parvam machinam, gravidam mundo, calum gestabile, compendium rerum, speculum natura, ad speciem ætheris, incomprehensibili mobilitate volutavit. At verò summus ille rerum omnium artifex Deus, longè absolutissimum opus, ipsam fabricam humanam molitus est: in qua cum quid-

quid uspiam aut cuiuspiam perfectionis est, intelligere cœlitibus, sentire brutis, vegetare plantis, singulari quadam ratione contineatur, meritò homo microcosmus indigetatur; cui aptius quàm spheræ Archimedis illud Cassiodori convenire: *parvam machinam, gravidam mundo, calum gestabile, compendium rerum, &c.* nemo vestrum inficiabitur. Potissimum ubi & hanc tantæ elegantiae machinam vitream agnoverit, quam Deus ipse, quasi vitrarius confans ex fragili argilla aut cinere, & spiritu oris sui (quibus vitrum fieri consuevit) confasse perhibetur. Unde argutè Poëta Francus cecinit:

*La faveur de la vie, est la sphere du verre
Où Archimede met les astres & les cieux:
Autant belle, que fresle, un leger coup de pierre
Ostoit tout le plaisir, qu'elle donnoit aux yeux.*

Pierre Mathieu tablettes de la vie & la mort n. 13.

Humanæ fragilitatis argumentum filia modò defuncta, perspicuum omnibus ostentat, ac repentino casu, & formam fragilem, & naturam vitream repræsentat: huic enim mihi accidisse videtur quod de nobili Hispano historiæ commemorant: eum inter varia spectati nitore & industriæ specula, unum præ ceteris mirandum efformasse, quod nunc speciem specularis venustam ac vividam: nunc eandem horridam ac cadaverosam, in mortui formam referret; quam speciem si quolibet in speculo vani speculatores expressam cerneret, non toties, nec tot horas ad illud se excolerent & perpolirent. De facto autem eam virtutem omni speculo inesse, ex eo perspicuum est, quòd qui moribundo circumstant, dubii num animam exhalaret, num quis supererret spiritus ore, ex speculo seu fragili crysta llo vultui applicitâ, spiritum disruptâ

Merveilles du monde par P. Boitel.

disruptâ corporis machinâ avolasse manifestò deprehendant. Atque idipsum quod toties rubicundas genas, corallina labra, vividos ac vitreos oculos vitrum expresse- rat, nunc os pallidum, contractas genas, oculos fractos, monstrum demum ferale referre videatur. Hæc, quisquis formæ & fragilis vitæ studiosus, speculari: & quoties speculum contemplaris, ex ipsa vitri naturâ, fragilitatis humanæ memor,

Ex fragili te nosse potes.

§. I.

Hominem vitro fragiliorem esse probatur.

QUærit Aristoteles in problematis, an ulla arte vitrum non fragile, & flexile confici possit? quod ipse ob nimiam meaturum angustiam fieri posse disertè negat; Plinius tamen & cum eo S. Isidorus, sub Tiberio artificem fuisse asserunt, qui eam vitri materiem adinvenerat, jamque in massam colliquatam aded attemperarat, ut vitrum ex ea flexile, ac omnino ductile constaret; cujus experimenti causâ ad Cæsarem adscitus, phialam illi vitream porrexit, quam Cæsar attentius contemplatus, ad terram allisit; sed artifex vas vitreum at- tollens, illud integrum, instar metalli dumtaxat contusum ostentans, malleo quem in promptu habebat, ad pristinam formam rededit. Quod ut Tiberius conspexit, quæ- sivit an præter illum, quispiam ea arte pol- leret, quod dum negaret, è vestigio Cæsar eum capite plecti iussit, ut ne argentea & aurea præ vitrius vilescerent. Haud aliter Deus primò hominem vitreum, sed non fragilem condidit: excogitavit si quidem divinus artifex vitri temperamentum, ut in statu innocentiæ flexile esset, & ductile. Cecidit in terram & violatum non est: cecidit in peccatum & confractum est, ac omnem massam corruptit, fragilemque, id est, mortalem effecit, ut meritiò impostor censendus sit, de quo Nicolaus Trigautius noster, regem Sinensem sensuum deliciis irreti- tum, ingentem auri vim sapientibus regni sui obtulisse, qui se immortalem & fragili- tatis humanæ expertem redderet. Fuit qui hoc studio ac solertiâ se effecturum adpro-

misit, jamque hujus impostoris arte, nectar illud seu ambrosia parata erat, nec per intimum amicum suum, ab eo potu immortalitatis hauriendo ullis rationibus aut consiliis detererere poterat. Cùm igitur rex fortè vultum avertisset, ille poculum clam arripuit, & impigrè exhaustit. Excan- duit extemplo rex, & jam stricto mucrone mortem illi intentabat, quòd sibi immorta- litatis poculû eripuisset. Cui amicus intrepidè hoc dilemma objecit: vel hic potus me immortalem reddidit, vel non. Si immor- talem, frustra me tentas perimere, si non, nullum crimen admisi, ut qui tibi non im- mortalitatem eriperim, sed imposturam detexerim. Verissimè hic, cùm mortalem esse, & finis & definitio sit, in quo omnium propè philosophorum concurrunt senten- tiæ, qui hominem fortunæ lusum, incon- stantiæ imaginem, corruptionis speculum, temporis spoliolum, mortis mancipium, ver- satile sepulchrum ac denique fragile simula- chrum vocitarunt. Quis hæc de se, qui nū- quam chirurgi manum sensit, nullam me- dici potionem gustavit? quis hæc de aliis, quos ut arbores videt ambulantes, quasi ex robore cæcos, quasi colossos æneos aut columnas marmoreas, vera esse & vitro fragiliores fateatur? paulisper attendite. Clemens Alexandrinus l. 7. recognitionû, rem scitu dignissimam posteris tradidit: dum sanctus Petrus Simonem Magum cum magno hominum cœtu convicisset, post hæc, inquit, unus ex adstantibus Pet- rum rogare cœpit, ut die crastinâ maturiùs ad insulam proximam, quæ sex, non am- plius stadiis aberat, Aradum nomine per- gremus, vidèdi in ea gratiâ aliquod opus, *columnas vitreas* magnitudinis immensæ, cui Petrus ut erat in Neophytos clemen- tissimus, acquievit, sed monuit nos, ut cū navim exscēdissemus, non unâ omnes con- currere ad videndum, nolo enim, inquit, vos notari à turbâ. Cùm ergo die postera, navi venissemus ad insulam, continuo ad locum, in quo erant columnæ mirabiles properamus; erant autem in æde quadam positæ, in qua Phidiæ opera permagnifica habebantur, quibus intento unusquisque

*Aristot.
Trismeg.
Plato.
Sophoc.
Pind.
Senec.*

*Arist. probl.
sec. II. q. 65.
Plinius l. 36
c. 26.
S. Isidor. l.
16. Orig.
c. 15.*

*Trigaut de
Christ. expo.
dit. apud Si-
nas l. 1. c. 9.*

*Pontan. Bel-
laria part.
2. hist. c. 16.*

nostrum derinebatur aspectu: Petrus vero ubi solas COLUMNAS miratus est VITREAS nequaquam raptus pictura gratia, egressus est. Suffecerat quippe Petro, ut Clemens oculus testis adstruit, vidisse materiam tam fictili ac fragili universam templi molem incumbere nec succumbere. Vnum hic vobis inducam, quem viribus ac robore valentem, columnam censere posses, nisi vitam vitro fragiliorem vitrum prodigioso euentu docuisset: novi ego familiariter inquit auctor historiarum. Stengelius, in Alsatia nobilissimi nominis & familiae dominum, cui mos erat meridiari, atque idcirco remotis mensis, in tumultuario lecto recumbebat. Lectus erat humilis, stragulis rufis coloris intratus, pendebant circumsecus cortinae & olosericæ eiusdem coloris: sed & mensa oblonga propter lectum stabat puniceo tapete tecta. Nec excedebat hic apparatus opes. Ex eadem arce, in qua habitauerat, novem in ambitu suo vicos seu pagos conspiciebat, tam vicinos ut omnes prope tangere posset glande plumbea, qui pagi omnes ad dominium illius pertinebant, nihil præterea deerat, quod posset à tali viro optari, nisi quod fragile vitrum fuerit. Nam ecce sive quia in pauperes ac Religiosos beneficus, sive quia in divos pius erat, bonus genius hunc in vitro docuit, quam fragilis esset vita humana.

Cum se à meridie in lectum reciperet, iubebat in mensa statui crystallinum calicem vino rubro punicantem, ut à somno se reficeret, qui mos illi erat quotidianus. Integris igitur sentibus & valitudine prorsus vegeta decubuit. Ubi nescio quæ hominè subito cogitatio de eternitate, quæ eum non sinit obdormiscere; cum hac cogitatione dum luctatur, atque ante oculos positum vitreum calicem attentius contemplatur, calix repente nullo attingente, velut ictus sonat & sponte sua medius dissilit, vinumque in mensam effundit. Territus inexpectato spectaculo dominus, tintinnabulo, quod pone stabat, dat signum: adsunt famuli, quærunt quid velit quibus trepida voce rem ut euenerat, recenset, additque ita vitam suam, quemadmodum vitrum rumpendam,

animamque vini instar effundendam. Solantur illi, tristem cogitationem abjicere jubent, vitium in vitro fuisse, casu crepuisse, atque ut mentem illi aliò divertant, scyphum remouent ex oculis, aliumque eius loco substituunt, perinde Bacchi sanguine repletum, ut priorem, herumque se quieri reddere suadent, quò se rursus cubitum recipiente, abeunt. Non abiit tamè cum illis tristis sollicitudo. Ecquis scit ait, an non & mihi omni fortuna pleno, sic repente interitus imminet? quid si genius meus bonus hoc mihi signum dederit instantis mortis? multis talia contingere, ut ante obitum monerentur. Hæc fortè secum tacitus dum agit per mediam horæ partem, ecce tibi rursus etiam alterum hoc vitrum cum sonitu claro sponte medium rumpitur, nemine lædente atque purpureum vinum in mensam effundit. Maior ergo quam prior hominem innadit consternatio; vocat famulos, vocat vxorem, mandatque ut actutum Bruntruto advocent animæ suæ medicum, nam de corpore actum esse, non secus atque de vitro iam altero prodigiosè disrupto, neque aliud indicante, quàm vitæ suæ fragilitatem ac interitum repentinum. Hoc viri sermone vxor magis, quàm ipso vitri prodigio perculsa, cum diu laborasset in persuadendo marito ne somnijs crederet, aut tristitiam delirantis vanitati, tandem adpromittit se Patrem Societatis consuetum advocari curaturam.

Interim ut sedaretur mentis tumultus in marito, tertium iubet scyphum reponi, priusque bene inspici. Ita maritus se denuo ad soporem componit; vxor quia inanem viri arbitrata est esse imaginationem, mittere pro confessario omittit. Interea (quis digitum Dei non agnoscat?) rumpitur tertium quoque vitrum. Tum demum nihil amplius dubitare dominus, tum per superos advocatam coniugem & seruos obtestari, ut confessarium quantumcyus accersant, modicum sibi temporis superesse, quo salutem suam prospiciat, illud se negligere nolle, sed obsequi cupere angelo monitori, itaque festinent, volent. Omnia mundus facilius

facilius credit, quam sua pericula. Quare tum quoque insanire dominum, familia omnis credidit. Ita dies à prandio vsque in serum vesperum iit, nec quisquam missus, qui Confessarium Bruntruto advocaret. Crepusculum diei fuit, & crepusculum vitæ. Nam ad primam facem mirificè cœpit pallere, segnius & vena micabat, ac vires in momenta singula deficiebant. Ergo tum demum vxor mittit equos expeditos, & quanta possit contentione iubet famulū celerare. O quam occulta sunt iudicia Dei! itinere non admodum longo, neque erroribus exposito pergit citatis equis famulus, & in modica silvula, quæ interiacet tota nocte vagatur, cum interea media iam nocte herus funus fuit. Itaque serò adductus Confessarius mortuum invenit; satis tamen occupationis reperit circa vivos consolandos, qui suâ dicebant negligentiam, aut incredulitate potius, herum sine diuinis Sacramentis à vita discessisse. Quo autem discessit? ah! Deus novit. De salute illius nolim desperare. *Spes tamen robustior esset si sicut ipse, ita & familia eius, eandem & vitri & hominis agnovissent fragilitatem.* Et quisquam hominem quantum vis validum ac robustum his vitreis columnis fragiliorem inficiabitur? quem taletrum, pilus, filum, gutta, acus, acinus citò frangit & comminuit: jam sæpius decantatum, Tarquinium spinâ piscis, Fabium pilo cum lacte hausto, Carolum Navarræ regem filo incenso, Luciam sororem Aureli Imp. ac, Anacreontem acino, sexcentos alios catarrho, levi calculo fragilitatis humanæ testimonium perhibuisse: quosque indies ut columnas Reipublicæ, curiæ, regni, Religionis suspicimus, citò corruunt ac colliduntur. Audis virum Religiosum doctrinâ & sanctimoniam conspicuum obiisse, columnam ordinis cecidisse doles; sed unâ cogita vitream fuisse & fragiliorem quàm eam, quas D. Petrus suspexit. Filium unicum jam maturum, scipionem senectuti solidum, morte fractum lamentaris, expende scipionem istum vitream fuisse, cui innitebaris. Amicum potentem, Atlantem seu Christophorum tuum corruisse ploras, quia vitream fuisse

non recordaris. Probè hoc notat totius Suecici regni columna & columnen Gustavus rex, prospero rerum successu ac victorius clarus, ubi urbes in conspectum sui effusas & quasi Deo supplices conspexit, hoc puniceis literis, pergamena aurea apophthegma exarandum protulit: *se animum ferreum in CORPORE VITREO circumferre,* ut brevè exirus edocuit. Quare reatè monet Petrus Blesensis: *Specialiter in hoc tempore unicuique vestrum dicitur: dispone domui tuæ, tanquam VITRÆ AMPVLLÆ, super quam si ceciderit lapis, vel ipsa super lapidem, confringetur.* Nemo itaque robori, nemo viribus, nemo valetudini fidat: prematuram mortem amici, uxoris, liberorum nemo quisquam intemperanter ferat, sed vitreos & fragiles, id est, mortales esse recorderetur. Consilio ac consolationi hic esse poterit, quod vir litteratissimus Lælius Bisciola in horis sublevis in laudem Ferdinandi Imp. adducit: Prudenter, inquit, ætate nostra Religiosissimus Imperator Ferdinandus, cum eximium Venerorum donum, vitream, scilicet, arcem, seu castellum, honoris gratiâ principibus quibusdam viris, qui ad eum ipsius salutandi causâ advenerant, iussisset ostendi, ac timidè admodum responderent familiares, effractum fuisse. Quid hinc expectatis? lenissimè hoc solùm effatus est: *Vitreum erat;* quasi diceret nihil mirandum, ne indignandum, fuisse contractum. Huic nunc si Anaxagoræ intellectâ morte filii responsum contuleris: *sciebam esse mortalem,* vel ab Ethnico disces, non plus ob mortuum, quàm ob vitrum fractum commoveri. Christianum hoc esse, olim docuit Bernardus, ad illud Proverb. 23. *Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenderit in vitro color eius: VITRUM QUIPPE EST VITA PRÆSENS,* inquit, *quæ citò frangitur & perit deliciarum vinum.* Intueris filiolium geminis oculis velut stellulis reidentem sed vitreis, morte franguntur & perit deliciarum vinum. Intueris uxorem omnibus gratis conspicuam, filias venustas vel solâ formâ satis dotatas, grando vatiolarum, pestilens turbo irruit, & hæc omnia vasa

Comes
Gualdo Venerus in
hist. Suecica.

Pet. Blesensis serm. 26.
hebd. Sanct.

Bisciola, 2.
c. 22.

Val. Max.
l. 5. c. 10.

Bern. serm.
5. in Dom.
Oliv.

vitrea confringit; advertit benignissimus Dominus nos vitreis ac fragilibus præternis oblectari, unde ut affectum nostrum ab his avocet, morbos & mortes quasi famulos immittit, qui hæc vasa conterant. In quo vices subire videntur gentilis illius, de quo hæc Plutarchus, Gorys herus quidam cum naturam esset ferocior, & acer servulorum, qui in ministerio deliquissent, castigator: *vasa vitrea, cælaturis sculpturisque politè ad omnem elegantiam elaborata, cum sibi ab hospite oblata esset, omnia mox ut accepit confregit; ut vel sic affectum immoderatione, quo in ea ferebatur, frangeret, & sibi gravius irascendi ansam præcinderet. Quod ipsum Seneca in Augusto collaudavit. Cœnabat aliquando Cæsar apud Pollionem amicum suum, fregerat tum casu unus est famulatio crystallinum calicem. Rapi eum Pollio iussit, nec vulgari quidem moriturum morte: Murænis (marini piscis genus est) objici mandavit, quas ingens piscina continebat. Grandis sævitia erat. Evasit è manibus puer & cõfugit ad Cæsarum pedes, nihil aliud petiturus, quàm ut aliter periret, nec esca fieret. Motus est novitate crudelitatis Cæsar, & illum quidem mitti ac vita donari, CRYSTALLINA autem omnia coram se frangi iussit. Quod Cæsar hinc semel in convivio Pollionis, hoc Deus optimus maximus in dies, in momenta, non in convivio modo, sed ubique locorum ac terrarum agit, vasa vitrea confringendo: dum passim senes, pueri, in nupteque puellæ sternuntur letho: quæ repente in contractione, non unum vanitati intentum, æternæ morti destinatum, vitam animæ donavit. Vbi ut alios plurimos mittam, Ducem Borgiam, humani generis delictum, ut eum auctor compellat, præterire nequeo: viderat hic Isabellæ Augustæ cadaver omnino deforme, ac ingemiscens cum secum tacitus præsentem formam pristinam conferret; tandem erupit: o rerum humanarum vicissitudinem nunc FRAGILE illud formam bonum demirare. Atque in hoc speculo ita fragilitatis humanæ consideratio animam movit, ut deinceps de interiori ac incorruptibili anime forma cogitaret. In nunc lascive Paris, & in calvaria Helenam demirare, verissimum hæc illud vel pro-*

stituti Nationis invenies: *Forma bonum fragile.* Quod illustri symbolo, vir perillustris in lucem dedit, dum in mensa & abaco vicino varia artis & formæ elegantissima vitra exposuit, cum hoc lemmate supernè: *silia formosa; infernè: bonum fragile.* Quo, quid aliud expressit, quàm quot indies funera, tot vitra fracta exhiberi. quæ ubi ceciderint in cinerem, in nihilum rediguntur. confirmat id olitor aut agaso, aliquando verba opportuna locutus: asinus clausis clitellis utrimque vitra gestabat, agaso rogatus quid portaret, nihil inquit; altero illum falsitatis insimulante, adjecit: *nihil si ceciderit.* Quantumvis eleganter striatum, effictum, pictum, pellucidum sit vitrum, si ceciderit nihil est. Hoc omnis forma est, hoc omnis homo est: quantumvis formosus, dives, doctus, disertus, si ceciderit, nihil est.

Ad omnes casus humanos moderatè ferendos extendit id Lælius noster, optatque omnes omnino mortales in quocumque eventu, quantumvis licet adverso & sævo, cogitent, quod eleganti versiculo Mimus Liberius pronuntiavit:

FORTUNA VITREA est, qua dum splendet frangitur.

Dum ex alto divitiarum, voluptatum, dignitatum apice ad terram allisi, in nihilum rediguntur hoc utinam expenderent, *FORTUNA VITREA EST.* Dum inter Senatorum subcellia, inter regum atria sublimes confident, hoc utinam volverent:

Quam fragili loco, & ut Maro ait, Vitreisq; sedilibus, conquiescant.

Cum ut in dies videmus quos evehere cepit *VITREA fama* (sic eam aptè Horatius compellat) eadem invidorum calumniis contracta, infami casu suos præcipitet. Ecquid mirum si & ipsi frangantur, causam disce ex Cardinale Damiano: humanam mentem, *superbia VITREAM reddit, VITRUM nempè dicitur, quia visu penetratur: atque ideo si robur haberet soliditatis, ceteris potuerat eminerè metallis, sed quia citius rumpitur, vili pretio taxatur. Mentem VITREAM reddit, quia visu penetratur.* Ejusmodi enim omnia opera faciunt ut videantur ab hominibus. *Marr 13.*

Hæc ad mores brevis velificatio, ubi & humanam

Ovid, l. 2. de arte amandi.

D. Absurdia vs. ritas.

Lal. Biscola. l. 2. b. 42.

Sen. Troas. Virg. 4. Georg. Horat. serm. l. 2. Sat. 3.

A Pet. Damian. epist. 97. ad Gilonem Abb.

Plut. in apoph.

Seneca l. de Ira c. 40.

Beyerslinck theat. tit. forma. Ribad. in vita.

humana omnia vitrea prætervecti sumus. Nunc institutū cursum, hominē vitro fragiliorem prosequamur, in quo ne longior sim unius Augustini convincit auctoritas: qui libro homiliarū, hom. 28. *Nōne fragiliores sumus quā si VITREI essemus? VITRUM enim etsi fragile est, tamen servatum diu durat, & invenis calices ab avis & proavis in quibus bibunt nepotes & pronepotes. Tanta fragilitas custodita est per annos, nos autem homines, & sub tantis casibus quotidianis FRAGILES ambulamus.* Hæc divinissimè Augustinus: in quocum sint omnia, ei soli inhærendo, singula enucleatius expendam. Fragiliores nos vitro esse ex eo probat, quod VITRUM servatum diu durat, in arca repositū, ut alibi ait, *durat per secula.* Domicellæ verò ut domicellam servant, observēt quā ventus spiraret, cælū sudam an udum sit: nō exeant nebulā, non vescantur bubulā, non bibant frigidā, nil crudum sapiant, omnis sapor, omnis vapor exquisitum quid redoleat, semper clausæ, semper foræ, semper foræ, adde & foetidæ. Eæ plerumque præ agrestibus macidæ, pallidæ, morbidæ ac vel sic brevius morituræ, fragilitatis vivum simulachrum, vitroq; fragiliores esse cōsueverunt, ut in matrona Principe Veneta B. Damianus ostendit, & nos experiētiā edocti sumus verissimū illud Augustini: *inveniri vitreos calices ab avis & proavis in quibus bibunt nepotes & pronepotes, quibus perdurātibus, illos abiisse & obiisse fatemur.* Si vacet, vetustas principum edes, & prima Belgii templa contemplare, leges istic in fenestris vitreis sub tesseris gentilitiis an. 1519 in aliis a. 1312. alibi a. 1200. quid quod reperiat in vitro depictum: a. 1022. quod vitrum jam ad 600. annos perdurasse conspicuum est. Hic tamen dum fenestras vitreas lustratis, omnes vos Dauros aut Oedipos pervelim. Millenas in una fenestrā, vitreas resellas cernitis, variis excussis, novæ recens insertæ sunt, quæro utra primū petenda & confringenda, an quæ per annos illæsa perstitit, an quæ de novo reposita est? eadem super convivium controversia institui potest, ubi varia vitrorum genera conspexeris, percunctare quod primum, an cerevitiæ, an vini, an quod recens è foenace

fusum, an quod aliquot lustris servatum? & comperies ut in vitris, sic in hominibus, & hæc & illos inopinatō ac insperatō concidere: atque uti nullo discrimine vitra recens conflata, ita & mortales vixdum natos in cineres redire, tot gobios quot asellos, tot vitulos quot boves, tot pueros, quot senes inrerire. Ex quibus omnibus solidè concludit idem Augustinus, serm. 1. de verbis Domini: *Quid fragilius VASE VITREO & tamen servatur & durat per secula: nos ergo FRAGILIORES & infirmiores sumus.* Superest nunc alterum & postremum ejusdem sanctissimi Præsulis documentum.

§. II.

Caute agendum esse, quia sub casibus quotidianis fragiles ambulamus.

Aug. ibid.

Quam fragile bonū sit supellex vitrea, norunt, sed non nisi damno suo edocti, propolæ omnes qui refertas hac merce capsulas ex urbe petunt, quā plateæ non lapide, sed aquis strata nobilitant: ut enim fragile bonū hoc, adversus exitium sceno chartaq; præmuniant, plura tamen passim recipiunt fragmenta, quā vasa: quodque Sapiens de cacabo & olla, hoc de uno vitro ad alterum dixerit: *Quando enim se colli-serint, confringetur,* hominem verò vitro fragiliorem, inter contactus mutuos integrū arbitraris, rem scitè expressit, qui pudicitiam vitro comparavit hac epigraphe adjectā: *si tangas frangas.* Quare rectè Apostolus commonet, *ut caute ambuletis*, ac si verè vitrei essetis, eamque cautelam in animæ, quam homo vitreus in corporis integritate collocavit, impendatis.

Eccl. 13.

Ad Eph. 5.

Thomas Rotarius totum se vitreum vivacissimè imaginabatur: ea propter si quos sibi appropinquantibus cerneret, horrendum inclamabat. Semel ab amicis quod phantasiā disturbarent, inopinatō quā artificissimè compressus, post horribilem ejulatum in eas angustias radactus, ut animo deficientes, multum temporis in mortuum jacuerit. Ut ad se rediit, per omnia sacra & profana obtestabatur, ne deinceps tam durè se cōtractarent, aliàs confringendum, ne verò aspero nimis aut arcto vestitu, fragile, ut

Gaspar Eng
Pausilypus
pag. 56.
Binet agro-
rum schola.

Aug. serm.
1. de verbis
Domini.

aiebat, corpusculum rumperetur, cautum esse voluit gaulipio aliave molli materiâ, quâ omnis vestis interiùs fulciebatur. In sumendo cibo hanc rationem observabat: à carniùm & pisciù esu totus abhorrebat, solis fructibus vesceretur, qui ei in vase vitreo ex oblongâ perticâ eminùs porrigebatur. Potu nō urebatur nisi frigidâ. Per urbē incedens platearū medium tenebat, ne tecti tegula vel scandula fortuitò in caput decideret, tempore estivo sub dio excubabat; hiberno horreum adibat, ubi stramini (quo nihili homini vitreo congruentius) capite tenuis abditus jacebat. Cælo tonante totus cōtremiscebat. Cæterùm ingenio claro & discursu prudenti pollebat, quo factum, ut cùm ejus fama per Hispaniam increbuisse, fuerit è primariis aulæ, qui hunc hominem videndi tenebatur desiderio, cui ut satisfaceret, fasciculis stramineis hinc phantasio-cratumenos seu homo vitreus involutus, non aliter quàm vitra assolent: quorum enim nonnulla eidem sarcinæ inter stramen inserta, curruiq; imposita, Salamanticâ Vallisolerum cum homine deventa sunt; ubi auriga sub noctem onus in magnatis ædibus deponit qui confestim advolans Thomam stramineis vinculis ex peditū amanter salutat, ac sano cæterùm, præclaroq; vitrei hominis discursu se mirum oblectavit. Hanc Rotarii phantasiam & te conservandi studium, stulticiam ducimus, quæ pro integritate animæ servanda, sapientia est apud Deum: pluribus hæc periculis exposita, quàm si vitrei essemus. Magnum Augustinū hinc rursus in testem advoco serm. I. de verbis Domini: Si VITREI essemus minus timeremus, quàm jam parenti pro filiis & filiabus, marito pro uxore, superiori pro subditis, omnibus denique juvenibus, puellabus, cuiq; pro se timendum sit: quia, inquit, *inter casus ambulamus*. eosq; ut gravissimos: ea enim virti natura est, ut ubi contrafactum est, nulla arte refici, aut instaurari possit, ita Pœta docet:

Lapsa pudicitia est, deperit illa semel & semper, instar vitri, nulla reparabilis arte. Pomum decorticatum ubi semel ruborem amisit hoc extremum, inquit Sales, ne putrescat, con-

diatur & vitreo vase condatur, de filia agit cujus integritas violata, cui verecundia adempta, intra religionis septa claudatur. Pulchrè Chryostomus discrimen observat inter vas figuli & vas fictile seu vitreū, expendens illud Psalmi: *tanquam vas figuli confringes eos. Non dixit Propheta sicut vasa fictilia, sed sicut vas figuli (quod dū molle reparari potest) nam illa nulla emendatione corriguntur.* Quod solum motivū sufficere deberet, ut in quotidianis congressibus cautè ambulemus, in festivis cōviviis cautè agamus, quæ uti raro celebrantur quin aliquot vitra frangantur, ita frequentius pudicitie & animæ integritas violatur. *Habemus autem, Paulo attestante, thesaurum istum in vasīs fictilibus*, id est, animā Christi sanguine aspersam in fragili corpore. Vasis quidem vitreis, quia poris carere dicuntur, pretiosissimi liquores ascendantur, & ipsum tempus cujus iactura inomenti maximi vitreis clepsydri cōtinetur, sed longè præstantissimum thesaurū melleus Doctor à nobis quæ studiosissimè servari vult: *Si stillantem, inquit, in cruce Domini sanguinem collegissem, essetq; repositus penes me in VASE VITREO, quod & portari sapius oporteret: quid animi habiturus essem in discrimine tanto? & certè id servandum accepi, pro quo mercator non insipiens (ipsa utique sapientia) sanguinem illum dedit. Sed & habeo thesaurum istū in vasīs fictilibus, & quibus multò plura quàm VITREIS imminere pericula videantur.*

Ad hunc thesaurum appretiandum, ad pericula exaggerandum linguas Ecclesiastarum percuperem esse disertas. Nobis hoc inculcasse sufficiat, hunc thesaurum si servaverimus, si vas vitreum mundum, intactum, illæsum custodierimus, erit aliquādo ut in cælesti illa Jerusalem in mensa supremi regis inter vasa electa reponamur: ubi nullus casus, nulla ruina rimenda, quādo utique corruptibile hoc, ut Paulus loquitur, induerit incorruptionem: quando corpora nostra instar vitri aut purissimæ crysalli pellucida, non tamen fragilia, perfectissimam illam summi illius opificis symmetriam ostendent. Non me, sed magnum super ea re Gregorium audite, qui exponens illud Jobi: *Non adequabitur ei aurum*

Psal. 20.

Chrysof.
hom. ad
baptizandosBernard.
serm. 3. Ad-
vent.

I. Cor. 15.

Greg. l. 18.
in Job. c. 27.

aurum vel VITRUM. Quid aliud in auro vel VITRO accipimus nisi illam supernam patriam, illam beatorum civium societatem quorum corda sibi invicem & claritate fulgent, & puritate translucent, quam Ioannes in Apocalypsi conspexerat, cum dicebat ipsa verò civitas aurum mundum, similis VITRO mundo. Ut designetur (inquit) auro clara, vitro perspicua. Memorabilis quidem fuit Æthiopum consuetudo, qui cadaver atomatibus conditum & induratù cippo vitreo inclusum, alto in loco exponebant, ut per vitrum, defuncti corpus videri posset, ut ait Herodotus. Alius de corporibus beatorum, Theologorum, ac SS. PP. sensus est: Aug. l. 2. de civit. c. 30. Omnes illi qui nunc latent harmonia corporalis numeri, nō latebunt intrinsecus. Sed cū ceteris rebus quae ibi magna & mirabiles videbuntur, rationales mentes in tanti artificis laudem rationalis pluritudinis delectatione succedent. Lessius verò de summo bono l. 3. c. 5. Cogitandum est corpora beatorum cum omnibus suis partibus interioribus & exterioribus fore instar CRY-

STALLI purissimae. Quod & Suares cū aliis quàm plurimis docet, ut istic videre est.

Quare si huius tanti splendoris, omnifque incorruptionis participes esse velimus, servemus nunc corporis vas illæsum, per gratiam, quemadmodum futurum est per gloriam, ac omnia humana, ut suprâ diximus, verè fragilia ac vitrea, præ æternis contemnamus. Ubi postremum illud Hieronymi ad Lætam vos monitos velim: Si tanti VITRUM, quare non maioris sit pretii margaritum? Si mortales hisce perituris & fictilibus conquirendis tã impensè occupentur, cur non ad pretiosissimum margariticum, cui regnum cælorum comparatur magis inardescant? stultos eos, ut minimum stolidos rerù æstimatores ducimus, qui vitrum auro & gemmis commutant. Ad Indos ubi vitrum primò delatum, rebus omnibus prælatum permutatumque inæstimabili pretio, ita ut pauci vitrei calices, & quidem rusticiores, supra æstimationem solidorum aureorù ducentorum permutati memorentur. Stupendum magis Neronis principatu duos vitreos calices HS. sex millibus venditos fuisse. Rursus hîc

illud Hieronymi ingeminandum: Si tanti vilissimū vitrum, quanti pretiosissimum margariticum? quanti calix pretiosus in manu Domini, è quo torrente voluptatis suos potabit? fidem propè excedere videtur, quod refert P. Matthæus Riccius, & scriptum reliquit P. Trigautius: cū P. Matthæus gravissimo morbo expeditus esset, amico, in grati animi tesseram, inter cetera munuscula vitrum trigonū donavit, quod ille tanto in pretio habuit, ut in argenteam thecam recluserit, & aureas catenulas in extremis nodis illigarit. Hoc vitrum multorum cupiditatem incitavit, nam non ita multò post quingentos aureos in pretium unus aliquis dicitur obtulisse, & gravatè extorsisse, quia donum regium æstimabatur. O mortales si tanti vitrum trigonum, quanti speculum illud sine maculâ, ausim dicere trigonum, in quo perspicuè sacrosanctæ Triados arcanum conspicitur: qui filius à patre genitus, spiritus ab utroque processerit: qui una divinitas, una sapientia, una potentia, unum sed interminatum ab æterno lumen, tres tamen personæ in uno Deo refulgeant. In quo non vanos & phantasticos colores, ut in hoc vitro fit, sed res omnes creatas, prout olim fuerunt, nunc sunt & erunt, eorum magnitudinè, proportionem, pulchritudinem, naturam, vim, vires, proprietates, motum cernent: atque hæc non paulatim aut gradatim, sed simul omnia, idque distinctè, clarè, firmiter, obtutu immutabili. Hinc eorù: nullus ab hac divinitatis picturâ, ab hoc viso in omnes æternitates avelli poterit: post decies centena millia, post centies centena millia, post millies millena millia annorum, hæc visio tam recente tantaque voluptate perfundet omnes, quantâ perfusi sunt primo omnium momento. Immutabilis est voluptas cæli, & gloria ejus semper innovatur. Beatus profectò qui hæc videt, qui, ut Bernardus ait: *ibi illa videt, ubi longe melius sunt quàm in seipsis*, quia non vanæ nec inanes species, sed in ipsa vita erant.

Hieron. ad Salvinam.

Cassius cit.

Trigau. l. 4. de Christ. exped. ad Sinas c. 4.

Apoc. 21.

Ex Herod. Diod. Sic. l. 2. Chresolis antol. part. 1. l. 1. p. 27.

Suares part. 3. tom. 2. q. 54. n. 4.

V. Cassium. de Mineral. l. 3. c. 9. sec. 3

Plinius. l. 36 cap. 26.

Br. l. 5. de consid. 3. med.

EMBLEMA LII.

Mittet Angelos suos cum tubâ. Matt. xxiv.NON CANIMVS SVRDIS. *Eclog. 10.*DOMINICA VIGESIMA-QUARTA
POST PENTECOSTEN.

Tuba novissima surdos excitat : quâ resurgentes,

§. I. *Congregantur ad concilium judicii.*§. II. *Ad prælium : quo orbis terrarum pugnabit contra insensatos.*§. III. *Ad festum æternæ solennitatis. Ita D. Thomas.*D. Thom. in
4. dist. 43.
q. unica art.
2. in corp.

DO-

DOMINICA VIGESIMA-QUARTA
POST PENTECOSTEN.

Mittet Angelos suos cum tubâ.

STAT illud Æliani de Theone pictore celeberrimo: inter artis pingendi præclara monumenta, illud momenti maximi fuisse, quo furtivum belli ducem,

Martis furore correptum, minaci fronte, scintillantibus oculis, spumanti ore, toto corporis habitu cædem anhelantem, flammam spirantem, scitè expressit. Hoc tamen solertiæ adhibito: non prius tabulam spectandam proposuit, quàm argutum post mutatam tabulam tubicinem collocasset, qui ad pugnam animaret; nec prius si parium dimovit, quàm hic tubam inflare cœpisset. Hoc siquidem peniculo exprimere nequiverat, quemadmodum tubarum clangor soleat duces exercitus concitare,

Martemq; accendere cantu.

Ita mihi statutum est, non prius imperatorem nostrum iusto vindictæ dolore inflammatum procedentem in campum attonitis oculis ad terrorem subijcere, quàm horrificum illum tubæ fragorem auribus, animisquæ vestris insonantem exceperitis. Hujus verò feralis tubæ usum, D. Thomas, quem auctor noster Ignatius, suis magistrum præfecit, triplicem assignat: Propter convenientiam ad usum TUBÆ, qui erat in veteri testamento: TUBA enim congregabantur ad prælium, & vocabantur ad festum. Resurgentes autem 1. congregantur ad concilium iudicii. 2. ad prælium, quo orbis terrarum pugnavit contra insensatos. 3. ad festum aternæ solennitatis.

*Ælian. l. 2.
6, 44.*

Æneid.

*D. Thom. in
4. distinct.
43. q. unica
art. 2. in
corp.*

S. I.

*Quàm tuba illa novissima terribilis, quæ
CONGREGANTUR AD CON-
CILIVM IVDICII.*

I Oannes Damascenus elegantem narrationem ingressus: Rex magnus, inquit, aureo curru, regio satellitio stipatus iter fecerat. Hunc viri duo Religiosi, veste lacerâ, macie confecti, ore pallidi fortitudè transibant. Constabat autem regi hæc esse austerioris vitæ, & assidua in divinis obsequiis intentionis argumenta. Quamprimum igitur eos vidit, curru desiliens, & humo affusus, suppliciter eos veneratus est; dein consurgens, illos complexus amicissimè salutavit. Agrè id tulerunt regis proceres, demissionem regiæ majestate indignam rati. Cùm autem nemo esset, qui de eo regem commonere auderet, regis fratrem instigarunt, moneret suum germanum, ne diadema & sceptrum contumeliosâ submissione ad mendicorum pedes deprimeret. Paruit frater, & regem irtempestivæ abjectionis simulavit. Rex ei responsum breve ac obscurum dedit. Atquæ moris erat illic locorum, ut si quem morte mulctaturus rex esset, ad ipsius ædes præconem cum tubâ mitteret, ut è ferali tubæ clangore, reus disceret, sibi moriendum esse. Id circo tubam mortis appellatur. Rex ergo sub vesperam misit, qui ad fratris domum tubam inflaret, ferretquæ mortis nuntium. Ubi regis frater fatalem hanc tubam audiit, de vitâ jam actum esse censuit. Ita proximam noctem insomnis inter famulatus exegit. Sequenti manè cum

*Damasc. in
vita Bar-
laam & Io-
saphat.*

conjuges, liberis, & familiâ omni atratus venit ad regii palatii fores, auditurus quam capite dependeret sententiam. Iam omnium oculi natabant lachrymis, nec aliud quam gladius & mors expectabatur. Rex fratrem accersitum sic allocutus est: Itâne, inquit, extimescis iram fratris cum quo tibi sanguis & genus idem est? Itâne feralis tuba te mactat nullius facinoris conscium? cur, queso, mihi vitio vertebas, quod eos qui mihi occursum suo iudicis adventum denuntiabant, submissius salutaverim: præfertim cum egomet mihi plurimorum criminum sim conscius, quibus meum iudicem læsi. Hanc tubam formidemus, quæ mortem indicit sempiternam. Hæc volui ut instruerem te, non ut occiderem, ita eruditum à se dimisit.

Summus Imperator noster Christus non unum Præconem, seu præcentorem ad nos destinat, qui exaltant velut tuba vocem suam, ut hunc tam horrendum, tam feralem novissimæ tubæ sonum, in aures, & animos nostros immittant, & ex profundo vitiorum veterno excitent. Ad rem Augustinus: Sicut CANEN TIBVS, TVBIS muri Iericho ceciderunt, ita & nunc oportet ut civitas mundi, id est, superbia cum suis turribus, avaritia scilicet, invidia, atque luxuria, simul cum populis, id est, omnibus concupiscentiis, malis, assiduâ Sacerdotum prædicatione destruat, atque dispareat. Polidorus de rerum inventionem tradit Dictæam Poëtam primò tubam adaptasse; quoniam is, cum Lacedæmones, Justino teste, bellum adversus Messenios gereret, diuque producerent accipitem Martis eventum, responsum acciperant ab Apolline, si vellent vincere, Atheniensi Duce uterentur. Dum ecce Dictæam ab Atheniensibus ad partes suas deficientem, exercitui præfecerunt: qui usum inflandi tubas in castra induxit, quarum insolenti clangore, equi equitesque Messenii conterriti, fusi, fugati que sunt, & luculentam victoriâ Lacones potiti sunt. Nobiliorem enim vero vitiorum ac cacodæmonum victoriam spondet tuba illa novissima, si ejus auram sive suavem piis, sive impiis gravem auribus nostris identidè hauserimus.

Verum hoc gravissimè indolendum est, hos sacros Dei præcones, dum avaritiam, luxum, libidinem, temulentiâ, aliâque scelera insectantur: eos passim surdis canere. Cui appositum emblemata quod per tubam docet surdis loquendum, mederi poterit:

TVBA itaque, inquit, peccatoribus necessaria est, quæ non solum aures eorum penetrat, sed & cor concutiat: nec delectet cantu, sed castiget auditu. Lamæ Sacerdotes Rosaria gestabant ex officulis mortuorum, portabant ex craniis, & tibiis humanis buccinas sibi & tubas conficere solebant, cui populo congruit illud Propertii:

Et struxit querulas rauca per ossa tubas. Propert. 4. eleg. 3.

Caulam rogati à P. Antonio Andrada, responderunt se ossa mortuorum in tubas conflare, utque clangere, ut mentionem ad properantis mortis, quam tremendum illud iudicium subsequitur, nuntiarent.

Hæc tuba itaque peccatoribus necessaria est. Ut quoties ossa mortuorum viderint, toties mortis imminenti, & novissimæ illius tubæ recordentur. Toties occurrat animo, quod Antiochenus Antistes auræ tubæ nobis insonat: Quando audierimus TVBAM, quando vocem illam Archangeli, quavis TVBA terribiliorem, quis tunc nobis animus erit? Plutarchus in vita Gracchorum, postularos rei capitalis vocari TVBA ad iudicium declarat. His vos paucis compello, quis tunc illis animus, dum tuba mortis, auribus insonat? num salire, & lascivire, num epulari & pergræcari lubuerit? enim verò tantum abest ut peccare delectet, ut nemo quifquam sit qui hujus tubæ clangorem, vel metis auribus exceperit, quin ceteros omnes sensus in stuporem induxerit. Hic sensus fuisse videtur, qui rectissimè sensit, & cui portæ inferi non prævalebunt, ipsius Petri, referente Clemente Romano: hoc eum aliquando oraculum pronuntiasse: quis peccare poterit, si semper ante oculos suos Dei iudicium ponat. Si auribus ejus semper feralis tuba insonet? quis dum tubam præforibus audit, quo ad iudicium cogitur, de capite accepturus sententiam, genio perget indulgere? quis non è strato se proripiat. Quis non musicam omnem

in luctum convertat? quis non voluptati omni nuntium remittat? per illustres in Hispania, vel eo etiam nomine familia est, quæ de Ron indigeratur, pro gentilitia tessera in insignibus expressam gerens tubam, hoc lemmate subiecto: *Los de Ron siempre comen a este son.* More enim majorum receptum erat in ista familia, domesticos omnes per tubam ad mensam convocare. Utinam, feralem illam tubam super mensam nobis occini attentâ parumper mente voleremus, quàm frugi viveremus, quàm sobriè appositis frueremur, quàm crapulam omnè & ebrietatem incurere formidaremus? quod magnum illum Hieronymum apud D. Thomâ usurpasse legimus, de quo illud exstat: *Quoties diè illū considero toto corpore contremisco: sive enim comedo, sive bibo, sive aliquid aliud facio, semper insonare videtur auribus meis TUBA illa terribilis: surgite mortui, venite ad iudiciū.* Equidem fateor principes mensæ suæ tubicines adhibere solitos, sed voluptatis ad ministratos, malim ipse ut fertur D. Hieronymi iudicio funestam illam tubam ad omnes gulæ illecebras, horribili suo fragore expugnandas, opprimendasque, circumferri. Siquidem si audiamus augustam illam Ecclesiæ tubam Augustinum: cuius hic clangor. *Scitis quoddam tuba non tam oblectationis esse solet quam terroris, non tam delectationem proferre, quàm inferre formidinem; qualem Bogori Bulgarorum regi salubriter incussit, qui ubi ceperat Methodium virum Religiosum picturæ perquam peritum, ab eo experiri, ut quod maxime formidandum oculis animoque subiceret, Pinxit ille terrificum illum iudicii apparatus, & in eo à quatuor ventis tubas mortuos è sepulchris excitantes: ad cuius tabulæ aspectum sic inhorruit, ut muta tuba iam Christi militem è folio, in religiosi claustris latebras compulerit, quoad veræ tubæ sonitum, securum sistere adimonium posset. Pro Deum immortalem! sic terribilium omnium terribilissima tuba auribus animisque mortalium excidat, ut non ad omne forum, ad omne pulpitem, ad omnem mensam, ad omnem thalamum, ubique gentium ac locorum illud pavidis*

semper auribus insonet: *surgite mortui, venite ad iudicium.* Prodit in campum, descendite in prælium. Etenim ut Cyrillus Alexand. monet: *Audite eos qui in palestricis certaminibus præsentant, ubi rei ipsius initium facturi sunt, tuba quidem denuntiare certamen.* Quæ tunc militum trepidatio, quis pavor, quæ trepidatio & quanta? *At tuba (magni illius prælii) terribilem sonitum procul excitat horrida.*

Hom. 4. de fest. Pasche.

§. II.

TUBA convocabuntur ad prælium, quo orbis terrarum pugnabit contra insensatos.

S. Thom. in 4. dist. 43. q. 1. a. 2. in corp.

DE Romana militia Justus Lipsius docet antiquitus, & quotidianâ experientiâ comprobatum est, signum tubæ cære milites, & castra movere. Hinc numer. 10. *ULVLANTIBVS TUBIS in professionem, Haud aliter:*

TUBA mirum spargens sonum
Per sepulchra regionum
Coget omnes.

1. Cor. 14.

Sed quod? *Si incertam vocem det tuba, quis parabit ad bellum?* quapropter cælestes illi præcentores novissimâ tubâ articulatè insonabunt: *Surgite mortui, venite ad iudicium.* Ut Chrysostomus, Theophylactus, aliique. Mirum est quod inter Juli Cæsaris gesta scribit Suetonius: constiterat ante Rubiconem flumen, anceps animi & in diversas distrahebatur sententias, de bello hostibus inferendo, cunctanti, ait Suetonius, ostentum tale factum est: quidam eximiâ magnitudine, & formâ in proximo sedens repente apparuit arundine canēs; ad quem audiendum, cum præter pastores plurimi etiam ex stationibus milites accurrissent interque eos nonnulli æneatores, seu tubicines, procerus hic gigas et præ tubicini tubâ, profiluit ad flumen, & ingenti spiritu classicum exorsus in alteram ripam contendit. Tunc Cæsar: eatur, inquit, quod deorum ostenta, & inimicorum iniquitas vocat, jacta est alea. Hæc tuba Cæsari mentem injecit ad progrediendum, ad

Cornel. in 1. Thess. 4. v. 15.

Ino. Nyssen. serm. 1. die Luce quad. dist. 5.

S. Thom. epist. 58. c. 5

Aug. serm. 106. de semp.

pergendum in hostes, & confingendum. At verò ubi in tuba Dei, Imperator noster, descendet de celo, & mittet suos undique ad reges totius terra, congregare illos in praelium, in diem magnum omnipotentis Dei, ubi porro hoc classicum militare, ut Anselmus loquitur, insonuerit: terrâ marique in campum cogentur omnes qui demeriti in aquis, qui in aëre penduli, qui igne absumpti, terrâ obruti, congegabuntur à quatuor ventis, à summis caloribus usque ad terminos ejus. Universale armilustrum instituetur in valle Josaphat. Joëlis 13. Ecce in diebus illis, & in tempore illo congregabo omnes gentes, & deducam eos in vallem Josaphat, & disceptabo cum eis. Hunc se exercitum in spiritu aliquando prævidisse narrat Ezechiel: Dimisit me in medio campi, qui erat plenus ossibus. factus est autem sonitus prophetante me: & ecce commotio, & accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam, & vidi, & ecce super ea nervi, & carnes ascenderunt, & extensa est in eis cutis desuper, & ingressus est in ea spiritus, & vixerunt, steteruntque super pedes suos exercitus grandis nimis valde. Has tam immanes, tam immentas militum copias nemo demirabitur, qui legerit sub novissima tempora exercitum Antichristi apud Joannem: & numerus equestris exercitus vicies millies dena millia. Græcè δὲο μυριάδες μυριάδων id est, duæ myriades myriadum. Myrias autem est decem mille, duæ ergo myriades myriadum, sunt vicies mille decem millia, id est, ducenties millena millia, sive ducenti milliones. Quibus si copias pedestres passim longè superiores, addideris, existet exercitus grandis nimis valde. Insuper jungentur illis omnes mortales, qui sunt, erunt, & fuerunt. Qui quanto numero futuri sint, ex hoc colligere est quod refert P. Trigautius: in solo regno Chinesi numerari ad ducentos quinquaginta milliones hominum. Adde, inquit, Cornelius totidem ex Æthiopia, ex Tartaris, totidemque ex India. Numeret Zara Rex, decies centena millia suorum Æthiopum, contra regem Asa. Ante illum Semiramis contra Indos & Bactros decies sexies centena millia. Xerxes verò cui nullæ unquam numerosiores copiarum, quinquagies

centena millia, terra marique contra Græciam educat: at quantum & qualis exercitus colligendus, qualis concursus & occurfus ad ultimæ tubæ signum futurus est: ubi supra ducentos quadraginta sub sacris infulis Pontifices: supra centum quadraginta augusto sub titulo Imperatores: innumeri sub variorum regnorum coronis regum populi, omnium principum, procerum, totiusque nobilitatis nemine hoc se campo subducente, frequentia. Quis tandem in numerando sit finis hoc in ultimo orbis excidio ac triumpho, si completaris sex millium sæculorum revolutionibus natos & denatos mortales, nunc ad hanc tubam in ictu oculi in auras prodire ad beatam vel miseram eternitatem rursus nascituros, quovis è genere hominum, sexu, ætate, conditione, qui omnes in hunc campum, in quo ultimè de summa rerum decertatur, concurrent. Ex quibus immensum, quem vix terra sustineat exercitum constari necessum est. Nunc si lubet hac in valle castra metamur, & in legiones centurias, ac turmas varias hunc tam ingentem exercitum dividamus. Ac primum quidem, quoniam mittet Angelos suos cum TUBA & voce magna, & congregabunt electos ejus, beatorum copias obiter lustremus. Stat ergo in procinctu Ecclesia olim militans, jam triumphans, ut castrorum acies ordinata. Duces ac primipilos antiquè in lege conueit Patriarchas & factos vates, quorum sub signis, is militum numerus, ut maris arenis, & cæli stellis queat comparari. At verò nova in lege Christi auspiciis longè copiosior Christianorum multitudo & victoria illustrior. Verissimè Joannes hunc mentis acie exercitum intuitus, exclamat: Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat. Unam procedentem militum purpuratorum, duce fortissimo heroè Stephano leclissimo legionem induco; quæ quot capita, & ea quidem laureata censeat, ex eo colligas, quod sub uno Diocletiano cæsa sint quot mensibus, septemdecim millia Martyrum: multiplica hunc numerum, ait Cornelius, per decem annos, quibus ea persecutio duravit, inuenies vicies

1. Thess. c. 4.
Apoc. 16.

Matt. 24.

Ezech. c. 37.

Apoc. 9. v.
16.

V. Cor.

P. Trigaut.
lib. de exper.
dit. Sinesi.Cornel. in c.
9. Apoc. v.
16.2. Paral.
5. 14.

Matt. 24.

Cant. 6.

Apoc. 7.

Cornel. in
Apos. c. 7.

cies cetera millia, sive duos miliones martyrum; ut non modò fidem excedere videatur quod Hieronymus affirmat in quemlibet anni currentis diem, suo tempore ad decem millia assignari potuisse, sed ad nostra usque tempora non levi calculo, ad triginta millia martyrum coronatorum in cælis, ab Ecclesia in dies singulos posse honorari, ut Genebrardus supplicavit in Psal. 78. & Franciscus Arias de Imitatione Christi l. 3. c. 35. quod nemo mirabitur, qui uno die quandoque sex millia sexaginta sex, totam legionem Thebæorum; quandoque undecim millia virginum deleta legerit; mitto parvulos ab Herode occisos ad quatuordecim millia, aut ut alii, ad quadraginta quatuor millia, ut apud Deaponte videre est, quæ omnia divinitus comprobata repeties in Revelationibus Birgittæ, quæ sic habent: In una urbe Roma quolibet die anni septem millium martyrum posse festa celebrari. Et alibi: *Si mensurares terram centum pedum in longitudine, & totidem in latitudine, & seminares eam plenam puris granis tritici, quodlibet verò granum daret fructum centuplum, adhuc essent plures Martyres, & Confessores Roma à Petri tempore, usque ad Caestinum.* Quæ ergo & quantà iustorum caterva ab Adam usque ad hæc tempora, nec tantùm in una urbe Roma, sed orbe universo? Gen. 22. *Multiplicabo semen tuum sicut stellas celi, & velut arenam, quæ est in littore maris.* Augustinus hîc alludens: *Comparatione caelestium stellarum mihi magis promissa videtur posteritas caelesti felicitate, ubi sublimis.* Testis cælo petendus Elias qui novissimis diebus è monte Carmeli, suos commilitones in vallem deducet. Huc tu Paule: ille primus solitudinis incola, ex umbra in solem & pulverem prodit, tot cinctus sanctissimis commilitonibus; quot Ægypti solitudines sub Africo arenas volvunt.

Benedicti in canonem relatos esse quadraginta quatuor millia viginti duos. Quorum quinque millia quingenti quinquaginta quinque, in uno Cassinensi monasterio vixere, ibidemque sepulti sunt.

Ex ordine S. Augustini homines sanctitate clari juxta Ticinensem ducenti supra sexdecim millia numerantur. Norbertus candida ducet agmina, quæ ab Adriano IV. tam copiosa quàm, *luminaria in firmamento* astruuntur. SS. Patriarcha Dominicus eum beatorum exercitum coget, qui campum latissimè patentem occupent: in quo uti S. Theresæ cælitus declaratùm est, hi generosi pugiles, in hæreseos antesignanos, & erèbi furias decertarunt, quorum nomina & numerus vastum volumen eidem virgini exhibitum satis superque testatur. Ubi vel unus Vincentius supra viginti millia Iudæorum, ad 8. millia Saracenorum inducet, In Seraphico ordine Sanctos enumerare, nò humanæ, sed seraphicæ est intelligentiæ, quæ Seraphinorum ordinem & numerum sola complecti posset. Adducet hîc suam quoque Franciscus de Paula maximam Minimorù catervam; & ne ducè nostrum Ignatiù ad bella natum prætergressi videamur, omnes eas beatorum copias in campu triumphaturus inducet, quæ hîc in terris sub ejus signis constanter militarunt, ex quibus omnibus ut divinis testimoniis comprobaturum est, nò perdet quemquam. Mitto jam Barbarorum phalanges ad undecies centena millia sub Xaverii auspiciis in aciem prædeuntia; Quadraginta millia, quæ ab impiis hæresum præfidus, ad Christi castra P. Augerius revocavit. Tandem ubi nullus militum numerus, quæret aliquis quomodo in hoc campo, in hac valle omnes colligendi sint, cum iuxta còputum Lessii, soli damnati, futuri sint ad nonaginta novem, seu centum mille milliones hominum? Respondet Cornelius, justos cum Christo iudice, quasi in chivo per modum amphitheatri futuros in nubibus, cum novem istis legionibus velitum, qui tanto numero sunt, ut Daniel describat: *millia millium, & decies milles centena millia*, hoc est, ut Chrysoströmus exponit:

V. Stellarium fundamentum ordinum pag. 1. tabula 1. Lancitius ibid.

V. Lancitius pag. 78.

Imago 7. sæculi pag. 393.

Less. de perisect. l. 13. c. 24.

Daniel. 7.

Beyerlinck
sheat. tit.
Martyrium.

Deaponte
in Matt. c. 2.

Cornel cit.
l. 3. Revel.
6. 35.

l. 3. c. 37.

Aug. l. 16.
de civ. c. 23.
Lancitius in
opusc. spir. 1.
c. 19.

Beyerlinck
sheat. tit.
Martyrium.
Lancitius
opusc. spir.
l. 5. c. 19.
pag. 73.

millia Angelorum innumerabilia. ut vel ex eo manifestum est; quod certa revelatione constat, infimum chorum plures Angelos complecti, quàm unquam mortales fuerint, sint, & erunt. S. Bernardin. Senensis in testem adducit Dionysium Areopag. lib. Hierarchiæ docentem, quòd Angeli in Paradiso existentes, sint plures, quàm sint stellæ, quàm sint arenæ, quàm sint folia & herbæ, quàm sint omnia creata, quæ fusiùs Bubalus de Angelis. Ut jure merito Job exclamet: Numquid est numerus militum ejus?

Tunc igitur cum Dominus in campum prodierit, accipiet armaturam zelus illius, & armabit omnem creaturam ad ultionem inimicorum, & pugnabit cum illo orbe terrarum, contra insensatos. Tunc, ut Cornelius ait, prodibit r. acies & phalanx innumerabilium Angelorum, quæ ex illo tonitrua, quasi bombardis horrifonas & igneas explodent, & ejaculabuntur in impios. Hæc potiori jure legio fulminatrix nuncupanda, quàm illa Christianorum sub M. Antonino, quæ saxa & fulmina in hostes cælitus impetravit. Tunc cum Imperatore suo procedent agmina sanctorum, stabunt in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt, tunc scilicet in die illo prælii, stabunt iusti, tanquam milites victores & triumphatores cum immobili & insuperabili fortitudine ait Dionys.

§. III.

Tunc tuba canet receptui, & beati vocabuntur ad festum æternæ solennitatis.

Tunc, inquit Hieron. Ad tuba vocem pavebit terra cum populis, & tu gaudebis? Tunc ad singulare certamè provocabunt, iusti persecutores suos & sancti Martyres tyrannos qui eos adduxerunt in angustias. Petrus & Paulus Neronem: Sebastianus Diocletianum: Laurentius Valerianum: Cæcilia Almachium: Vincentius Dacianum: Campianus Elizabetham: Xaverius præfectum Malucensem, qui cupidine auri victus, iter ejus in Sinas, & consequenter Sinarum conversionem impedit: sic enim tum

hominem perstrinxit Xaverius: Ego numquam posthac illum, neque ille me visurus est in hac vica, nisi cum apud summum illum judicem, in valle Iosaphat, eum accusaturus sum, quòd improbissimâ turpissimâq; cupiditate occacatus, tantam animarum impediverit messem.

Tunc nudi & inermes tyranni concutientur horrore terribili, & fugæ locum nequidquam circumspicere sunt. Nulla paciscendi spes, nulla fœderum ineunda conditio, non induciæ. Sed signo dato irruent undique truculentæ cacodæmonum phalanges & miseros mortales captivos secum sine ulla spe libertatis, litri, aut commutationis in tenebras illas horribiles, in igneum illud ergastulum abripient. Quis hic ploratus, quis ejulatus, quæ & vociferatio? Ubi illa strages tot millionum acciderit, ubi receptui canetur in æternum?

Hic quique vestrum compellat postremum Hieronymus: Quid facis in paterna domo delicate miles? ubi vallum, ubi fossa, ubi hyems acta sub pellibus? ecce de calo TVBA canit: ecce cum nubibus debellaturus orbem imperator armatus egreditur: ecce bis acutus gladius, ex regis ore procedens obviam quæque metit. Infelicia illa damnatorum agmina spiritu oris sui subruet. Quis hic ploratus? quis ejulatus? quæ vociferatio? ubi illa tot millionum strages beatorum oculis spectanda, mox in imam ardentis orci voraginem devolvenda procumbet? Defuncto Vitellio Romæ tâta clades accidit, ut uno die quingenta hominum millia cæsa sint. Et sub Proclo Imp. trecenta millia Germanorum uno conflictu perempta sint. Unum bellum Punicum secundum quindicies centena millia hominum assumpsit. Bellum civile Cæsaris & Pompei, ad trecenta millia. Julius Cæsar in bellis suis occidit hominum undecies centena nonaginta duo millia; quo tamen major etiam hac parte illo, magnus Pompeius, qui in delubro Minervæ inscripsit, fusa, à se fugata, occisa, in ditionem accepta, hominum vicies centena, octingenta tria millia. Sed hi omnes brevi fato mortales occubuerunt, plurimis quandoque fugâ elapsis; at nulla clades cum hac comparanda est, quæ numquam

instaur-

Revol. Bir.
gitt. l. 4.
c. 11.

Tob 25.

Sap. 5.

Cornel. in
c. 5. Sap.

Cornel. hic

D. Thom.
sit.

Hieron. ad
Heliodor.

Tur. sel. l. 5.
c. 7.
V. Cornel. in
Ioël. c. 3. v. 2.

Ad Heliod.

instauranda est, ubi ex centum millionibus hominum, nulli pateat effugii locus; omnes (quod hinc aded milites reformident, prisonniers de guerre) in horrendos illos inferorum carceres detruduntur, nullo litro eximendi, quia in inferno nulla est redemptio.

Tunc caelestes illi praecentores canent tubis suis aeternum Epinicum, & festo concentu, Imperatori suo, totique beatorum exercitui, illud solenne, Te Deum laudamus, plenis buccis concrepabunt.

Etenim si olim Deus praeciperit in figura: Quando habebitis epulum, & dies festos & calendas, canetis tubis super holocausta, & pacificas victimas, nunc potissimum insolentem peana concinent, dum vocantur, ad festum aeternae solemnitatis. Lutetias quidem laetitia ingens incescit, ubi a. 1559. sub Henrico II. per compita platearum viginti quatuor tubicines, urbi Parisiensi optatissimae pacis felicitatem denuntiarunt. Porro quis fando explicet, qualis & quantus in caelesti illa Jerusalem concentus e-

tubis ductilibus; non vicenis dumtaxat, sed centenis, millenis, tot millenis millibus, quot tunsionis malleo productis & pressurarum plagis (ut Augustinus loquitur) extensi martyres, quibus ora, non aera resonabunt pacem illam sempiternam, nullam temporum injuriam inerituram, nullo hostium incursum infringendam, nullo rerum aduersarum imperu evertendam. O qua erit, fratres charissimi, illa iustorum gloria, quam grandis sanctorum laetitia cum ordinibus distinctis, populorum suum Dominus in regno patris sui coeperit recensere, & meritis, atque operibus singulorum praemia promissa restituere: pro terrenis caelestia, pro temporalibus sempiterna, pro modicis magna praestare effugit omnem sermonem, atque sensum humanae mentis excedit. Quare cum vos ipsi & soli haec canere valeatis, me tacente, Laudate Deum in sono TUBAE: Buccinate in neomenia TUBAE (ubi corpus lunae, animus solis intar refulget) in insigni die solemnitatis vestrae.

Aug. in Psal. 32. & 97.

Aug. serm. 6. de Mart. 37. de SS.

Psal. 150.

Psal. 80.

Numer. 10.

D. Thom. cit
P. Bulengerus hist.
l. 10. pag.
316.

INDEX

TOTIVS OPERIS.

IN STRENAM. Annulus æternitatis.

ANNULVS æternitatis, non tam manu quàm mente volvendus, in annulari horologio effingitur.

- §. I. Annulus æternitatis apprehendi potest, comprehendendi non potest.
- §. II. Cursus vite nostra ad annulum Æternitatis dirigendus.
- §. III. Præ annulo Æternitatis omnia humana, ut vana ac momentanea despiciuntur.
- §. IV. Annulus Æternitatis contra omne lethale virus, præfens amuletum.

Dominica I. Adventus.

De Iudicio, in quo ostenditur summum tormentum fore, manifestationem occultorum scelerum, per cortinam in die revelationis aperiendam.

- §. I. Tormentum gehennâ gravius, revelatio occultorum scelerum in iudicio.
- §. II. Illuminabit abscondita tenebrarum. 1. Cor. 4.
- §. III. Simulata justitia, ac personata virtutes deteguntur.
- §. IV. Orbi quoque innoscent, occultissima opera iustorum.

Dominica 2. Adventus.

De inconstantia humanâ, quæ per arundinem à sapientiâ æternâ figuratur; unde tu illud inconstantia symbolum, ne commune dixeris.

- §. I. Arundines in fide instabiles.
- §. II. Virga iustitiæ arundinea.
- §. III. Fidere amicitia humana, est niti baculo arundineo.
- §. IV. Quàm aptè Poëta finxerint puellam in arundinem conversam.
- §. V. Vacua, & inanis arundo est.

Dominica 3. Adventus.

Præstantissimam scientiam esse cognitionem sui: quâ homines ad dignitatem evecti recordentur, qui fuerint: exprimitur per truncum informem, in statuam effictum.

- §. I. Qui sui cognitione neglectâ, inutili, ac futili scientia sese dederunt.
- §. II. Cognitio sui, ut scientia longè præstantissima præ ceteris commendatur.
- §. III. Compertum est, qui è vili emerferunt, nec se, nec suos agnoscere.
- §. IV. Exempla eorum, qui suæ sortis, ac conditionis memores, illud γυνῆτι σεαυτων observarunt.

Dominica 4. Adventus.

Vias Christo venturo planandas, purgandas, & exornandas. Ut (quemadmodum Ambrosius serm. 65. monet) Superveniens Dominus nil offendat in vobis. Ad quod conducet primum, serrâ pœnitentiæ, aquâ lachrymarum supernè adstillante, aspera æquare.

- §. I. Aspera in vias planas æquanda.
- §. II. Regi venturo via mundande, juxta illud: Intelligam in viâ immaculatâ quando venies ad me. Psalm. 100.
- §. III. Vario splendore, ac ornatu, via instruenda: quia viæ ejus, viæ pulchræ. Proverb. 3.

Domin. infra octav. Nativitatis

Semper in virtute, & gratiâ crescendo; non modò ut glandes in robora, pueri in virum perfectum, sed celerrimè, ut sol crescit, usque ad perfectam diem.

- §. I. Quomodo Christus crevisse dicitur sapientiâ, & gratiâ.
- §. II. Mortales crescere volunt in perituris, & fluxis bonis. Crescendum magis in æternis, & caelestibus.
- §. III. Crescendum in virtute, ut sol, usque ad perfectam diem.
- §. IV. Deipara, aliisq; sancti, qui semper in gratia & virtute creverint.

Dominica 1. post Epiphaniam.

† Pœnam damni, quæ summi boni jactura est, animus corporis exuviis solutus, quovis supplicio acerbior in se experitur. Cujus rei symbolum, vide sis falconem, qui jam liberâ oculorum acie, quod acriori impetu in prædam fertur, eò graviori violentiâ vinculis attinetur.

- §. I. *Anima corpore soluta, quam grave accidat, ad breve tempus complexu sponsi arceri.*
- §. II. *Sanctis adhuc in corpore degentibus, quæ grave non posse dissolvi.*
- §. III. *Tormenti genus gravissimum conspectu Dei, æternum privari.*

Dominica 2. post Epiphaniam.

De ebrietate, quæ potissimum incurritur per infames ritus bibendi, super sanitatem. Exponitur per cucumeres, & melopepones laciniis appositis, quæ guttâ jugiter manante, eos humectent.

- §. I. *Quot haustus, moderni pro more habeant.*
- §. II. *Ritus bibendi super sanitatem, minimè sanus corpori, & animæ.*
- §. III. *Ab hoc infami ritu bibendi hæresim ortam esse, liquidò demonstratur.*
- §. IV. *An, & quale peccatum sit, cogere ad æquales haustus.*

Dominica 3. post Epiphaniam.

† Omne bonum, & malum, præmium, & pœnam à voluntate esse. Cùm Deus habeat voluntatem pro facto, ut in sacrificio Abrahami ostenditur.

- §. I. *Virum actus exterior aliquid superaddat bonitatis vel malitiæ, supra actum interiorem.*
- §. II. *Ostenditur malitiam omnem ex sola voluntate spectari.*
- §. III. *Omne bonum ac meritum in sola voluntate situm esse.*
- §. IV. *An sola voluntate quis martyr habendus?*
- §. V. *Quomodo voluntas ferri possit in impossibilia, & per confimiles actus mereri.*

Dominica 4. post Epiphaniam.

Vanum omnem timorem mittendum: ut ne vanè conturbetur omnis homo, pueri in morem, ad sui umbram trepidatis.

- §. I. *Panicus timor in castris perniciosissimus.*
- §. II. *Rumores vani, terrores veros incusserunt.*

§. III. *Damon vanâ speciei rigoris, à virtute & religione decerret.*

§. IV. *Vanissimus metus eorum, qui omnia in tenebris metuunt.*

Dominica 5. post Epiphaniam.

De tormentis inferni, quæ anima in corpore, instrumento peccati & sordidissimo porco patietur. Hæc paucis ex illo Chryostomi complectemur.

- §. I. *Nec oculus vidit.*
- §. II. *Nec auris audivit.*
- §. III. *Nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus odientibus se. Chryost. lib. de reparat. lapsis.*
- §. V. *Horum tormentorum consideratione utilissimam esse.*

Dominica 6. post Epiphaniam.

Malitiam peccati venialis, ejusque vires ad subruendas animas, in grano pulveris nitrici, quod est minimum omnibus feminibus, juvat contemplari.

- §. I. *Minima culpa venialis excedit omne malum pœnæ, & aliud quodvis malum.*
- §. II. *Noxa venialis, quæ minima putatur, quantam pœnarum vim inferat.*
- §. III. *Quàm horrendè purgatorio in igne expietur.*
- §. IV. *Probatum ex causis naturalibus, plura venialia ad mortale disponere.*

Dominica Septuagesimæ.

Minima opera justorum quàm amplissimâ mercede Deus compenset, vel inde colligas: minori laboris impendio cæleste regnum (quod aptè margaritis confertur) acquiri, quàm urinatores in mari sibi uniones comparent.

- §. I. *Quæ hîc pili sunt, apud Deum pro magno aestimari.*
- §. II. *Maximum parvæ opera pretium, ex illo Iobi probatur. Tu quidem gressus meos dinumerasti. Iob 14.*
- §. III. *Quanti Deus filium, vel solum ducat.*
- §. IV. *Quod in præsentem momentaneum est, & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 2. Cor. 4.*
- §. V. *Qui oratione brevi, aut versiculo levi, imò*

INDEX.

inò vel verbo, ingens minerval retulerunt.

§. VI. *Regnum calorum haustu frigida, venale est.*

Dominica Sexagesimæ.

Inauribus confertur verbum Dei, quod copiâ concionatorum viluit. Ubi agitur, omne carum, quod rarum. Unde sermo Domini erat pretiosus in diebus illis. 1. Reg. 3.

§. I. *In pretio verbum Dei habendum, non secus ac pretiosissima inauris.*

§. II. *Quemadmodum non margaritum, sed vitrum quadam pro inauribus gestant: ita & quidam potius fucum verborum, quàm rei veritatem appendunt.*

§. III. *Vt gemmis, & auribus, ita & verbo Dei raritas pretium facit.*

Dominica Quinquagesimæ.

Dum mundus bacchanalibus vacat, & cacodæmon accipitris instar circumvolitat; animam Christus inuitat ad vulnera sua: *Veni columba mea in foraminibus petra.* Cant. 2.

§. I. *In foraminibus petra passerem, ac columbam, tutos ab accipitre.*

§. II. *In foraminibus petra columbam dulces nidus reperire: pasci ac omnibus deliciis affluere.*

§. III. *Nil Deo acceptius, quàm jugi meditatione mentem hic nidificare.*

§. IV. *Præses, quibus quis vulneribus Christi, semper queat inharere.*

Dominica 1. Quadragesimæ.

De corruptela munerum, quibus virga justitiæ, instar arundinis piscatoriæ, à rectitudine ad prædam se inclinat.

§. I. *Auri vi, arces & urbes quantumvis unitas, everti.*

§. II. *Arcem pudicitia auro expugnari.*

§. III. *Virgam justitiæ auri pondere à rectitudine desistere.*

§. IV. *Donâ excæcant oculos judicum Eccl. 10.*

§. V. *Munerum corruptela graviter punita.*

§. VI. *Quinam judices incorrupti, serviq; fideles Deo ac regi extiterint.*

Dominica 2. Quadragesimæ.

De secreto servando: ne arcana, alto pectore premenda, lingua seræ instar rotatilis, ullo umquam verbo divulget.

§. I. *Sub quo peccato lex natura, & jura obligent, servari secretum.*

§. II. *Qui taciturnitate celebres, & tenaces secretorum extiterint.*

§. III. *An secretum natura, cum vita dispendio, celandum sit:*

§. IV. *Quàm viro indignum, secretum mulieris pandere, vel etiam amico.*

§. V. *Quod incommodum privatis familiis, etiã Religiosis, ex secreti revelatione accidat.*

Dominica 3. Quadragesimæ.

De Damone muto, qui in confessione facit homines obmutescere, dum pudore obstructum est os. Psal. 61. Haud secus quàm machina bellica clavo obturata.

§. I. *Damon reddit verecundiam pœnitenti, quam abstulit delinquenti.*

§. II. *Quemadmodum vitia corporis, ita & anima manifestanda sunt.*

§. III. *Exempla eorum, qui peccati virus occultantes, malè perierunt.*

§. IV. *In foro externo crimen fateri fatale est, in hoc salutis & honori.*

§. V. *Ad pudorem superandum, sigillum confessionis arctissimum comprobatur.*

Dominica 4. Quadragesimæ.

De custodia oculorum, quorum vel unico jactu, sæpe fit jactura animæ, confertur cum jactu alex, quo non pauci bonorum ac vitæ jacturam fecêre.

§. I. *Iactus alex & oculorum confertur.*

§. II. *Iactus hujus jactura exponitur illo Ieremias, oculus meus deprædatus est animam meam. Thren. 3.*

§. III. *Oculorum jactus in templis perniciosissimus.*

§. IV. *De jactu oculorum in obscenas tabulas.*

§. V. *Exempla eorum, qui à jactu oculorum, sibi temperarunt.*

§. VI. *Felicissimus jactus, quo oculi abjiciuntur.*

Dominica Passionis.

De mendacio. Quàm pauci veritatem, quàm multi sectentur mendacium, horologio perverso conformiles, quod aliter sonat, quàm signat.

§. I. *Omne mendacium peccatum, nec ullo casu licitum esse.*

§. II. *Qui mori maluerit, quàm mentiri.*

§. III. *Mendacium sine honore. Ecclesiast. 20. & vitium maximè infame, potissimum in viro principe.*

§. IV. *Mendacium quàm graviter punitum, quia odibile Deo & hominibus.*

§. V. *Qui omni vita nunquam mentitus sit, quis est hic & laudabimus eum.*

Dominica Palmarum.

Gaudia mundi plus fellis quàm mellis habere, ac tandem in luctum recidere: vivum hujus symbolum habes in bove coronato, qui ad victimam ducitur. Ubi duo illa Salomonis proverbia exponuntur:

§. I. *Risus dolore miscbitur. Proverb. 14.*

§. II. *Extrema gaudii luctus occupat. ibid.*

Dominica Resurrectionis.

De recidiva, quam ii omnes incurrunt, qui quidem resurgunt, sed non quemadmodum Christus, cui mors ultra non dominabitur, at illi repetunt tumulum, & thalamum libidinis, redeunt ad poculà: avium in morem, quæ in poculis nidificant, à quibus abactæ, ilico revertuntur, solitosq; revisere nidos gaudent.

§. I. *Multi resurgunt cum Christo: sed non quemadmodum Christus.*

§. II. *Idipsum appositio Emblemate exprimitur.*

§. III. *Recidiva nimio plus noxia in morbis animæ, quàm corporis.*

§. IV. *Recidivam peccatorum passu, quàm horrendè puniri.*

Dominica 1. post Pascha.

Omnibus in medio standum: velut centrum in medio circuli, omni affectu seposito, ut non sit distantia personarum. Deuter. 1.

§. I. *Magistro standum in medio discipulorum.*

§. II. *Præses, Prætor, omnisq; judex resideat in medio Doctorum.*

§. III. *Pralato ac superiori omni Ecclesiastico, semper in medio standum.*

§. IV. *Paterfam. consistat in medio domesticorum.*

Dominica 2. post Pascha.

Per adversa ad Deum compellimur, quem admodum ovis errabunda per glebata à pastore revocatur.

§. I. *Paupertas ad Deum confugere cogit.*

§. II. *Deus per bella & temporum angustias, homines ad se redire compellit.*

§. III. *Idem præstat per infamiam, juxta illud, imple facies earum ignominia & querent nomen tuum Domine. Psal. 82.*

§. IV. *Morbos & mortem quasi larvas immittit, ut ad sinum suum homo confugiat.*

Dominica 3. post Pascha.

Vitam nostram comœdiam esse, in qua omnia modicum sunt, hoc tantum quisque satagat, ut partes sibi à Deo datas rectè agat.

§. I. *Omnes hic sunt in comœdia, ad modicum parent.*

§. II. *Sitas quisque partes ac ritè agere studeat.*

§. III. *Peractâ scenâ, ut quisque gesserit & gesserit, plausum ac palmam feret.*

§. IV. *Quinam venè partes suas egerint.*

Dominica 4. post Pascha.

Per infestationes & ariditates Deus quasi absens, non arctius sibi adstringit, uti nodus tum maximè constringitur, quo inter se stringentes longius recedunt.

§. I. *Deus intimis amicis sese quandoque subducit, ut ardentius ament.*

§. II. *Absentia Christi confert ad maius meritum, & robur virtutum.*

§. III. *Fidelitas amantis, in absentia amati, maximè comprobatur.*

Dominica 5. post Pascha.

Oratio ad omnia efficax, si quid in Christi nomine petieris: uti purâ charitâ, Regis subscriptâ nomine, potestas sit quidlibet impetrandi.

§. I. *Oratio ut omnipotens sit, in nomine ejus facienda.*

§. II. *Ars oratoria forensis potens est, sed præprensior*

rentior caelestis, ad quidlibet impetrandum.

§. III. *Divinoratores, qui impetrarunt, quid- quid rogarunt.*

§. IV. *Quemadmodum pecunia, ita à fortiori, orationi obediunt omnia.*

§. V. *Quemadmodum pecunia nervus belli dicitur, ita & in bello omnes vires, victorias vni orationi debent.*

Dominica 6. post Pascha.

De scandalo, quod ut D. Thomas docet, potissimum consistit in malo exemplo.

Vivum ejus symbolum habes in cancro marino, qui parvulos suos de distorto ac enormi gressu coarguens, rogatur à suis ut præeat, illis longè enormiùs incedens, pessimo exemplo fuit.

§. I. *Filios insistere vestigiis parentum.*

§. II. *Regis ad exemplum totus componitur orbis.*

§. III. *Vis exempli exemplis manifestatur.*

§. IV. *Quàm grave sit peccatum scandali.*

§. V. *Pœne in eos, qui scandalizaverint unum de pusillis.*

Dominica I. post Pentecosten.

De judicio temerario: quo gravissimè delinquitur, dum ex levibus iudiciis perversè de proximo sentimus, recta curva, ut baculum in aqua contractum judicâtes.

§. I. *Hoc judicio quàm graviter peccetur, & quàm malum illud fugiendum sit.*

§. II. *Iudicia maximè temeraria de viris sanctissimis quandòque habita.*

§. III. *Quemque passim pro affectu judicare, apposito emblemate exponitur.*

§. IV. *Efficax SS. Patrum ad iudicium temerarium vitandum, parânesis.*

Dominica 2 post Pentecost.

Eos qui indignè accedunt ad sacram cœnam, iudicium sibi manducare, ac panem vitæ illis veneno esse, uti accipi, teste Augustino, esse consuevit.

§. I. *Nihil ad id sanum, quod ab utenti non cedat in venenum, nil tam sacrum, quod suum non habeat sacrilegium.*

§. II. *Quàm immane sacrilegium, sacram synaxim à scelerato sumi.*

§. III. *Qui indignè accedunt, iudicium sibi manducant, & vindictam Dei accersunt.*

Dominica 3. post Pentecost.

Fit perfecta peccatoris conversio, dum membra quæ fecit servire iniquitati & vanitati, facit servire justitiæ & veritati: mutaturque in virum alterum, haud aliter quàm arbor silvestris, in frugiferam.

§. I. *Insiliet in te spiritus Domini, & mutaberis in virum alterum. 1. Reg. 10.*

§. II. *Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ, in sanctificationem. ad Rom. 6.*

§. III. *Omne corporis ornamentum ad animum referendum, exemplo mulieris peccatricis.*

Dominica 4. post Pentecost.

Humana omnia, opes, honores, voluptates sapienter, sapiens nihil esse duxit. Quare qui hæc prece vel pretio sectantur, iis passim, ut in fortilegio, nihil omnibus obtingit.

§. I. *Divitias nihil esse duxi. Sap. 7.*

§. II. *Honores ac dignitates nihil esse.*

§. III. *Voluptates denique, ac omnia quæ in mundo sunt, nihil esse.*

Dominica 5. post Pentecost.

Viva recordatio ignis infernalis, præsens remedium ad restinguendum ignem libidinis: quemadmodum in caminum incensum bombarda explosa, ignem extinguit.

§. I. *Ignis libidinis urbes, & orbem depopulatur.*

§. II. *Præsentissimum remedium, ignes ignibus restinguere.*

§. III. *Exempla eorum, qui vel sola recordatione ignis infernalis, libidinem vicerunt.*

Dominica 6. post Pentecost.

Grates Deo agenda, pro acceptis beneficiis, sigillatim à mensâ post refectionem: in hoc gallinam imitantes, quæ post quamque refectionem, caput in cælum sustollit, quasi gratias datori referens.

§. I. *Sacrificium laudis, seu gratiarum actionis, Deus à nobis, jure postulat.*

§. II. *Perpetua gratiarum actio Deo tribuenda, ut Apostolus monet: Gratias agentes semper: Ephes. 5.*

§. III. *Gratiarum actio pro incolumitate tum corporis, tum animi.*

§. IV. *Commendatur religiosissimus ritus agendi gratias post refectionem.*

Dominica 7. post Pentecosten.

Non verba requiri, sed opera juxta illud Ioan. 3. *Non diligatis verbo neque linguam, sed opere & veritate.*

§. I. *Cujusque solertia non verbo, sed opere explorari solet.*

§. II. *Estote factores verbi, & non auditores tantum. Iac. c. 1.*

§. III. *Sacros ecclesiastes, exemplo Christi debere prius facere, quam docere.*

§. IV. *Magnanimitas non thraſonicis verbis, sed factis comprobatur.*

§. V. *Amor in opere, non in verbis consistit.*

Dominica 8. post Pentecosten.

Detractores, maledicæ linguæ jaculis, eos potissimum impetere, qui in sublimi honoris apice positi sunt, quasi signum ad sagittam. Thren. 3.

§. I. *Tela linguarum in Deum ac divos virulenter missa.*

§. II. *Quivis in dignitatis & virtutis apice situs, ut signum ad sagittam ponitur.*

§. III. *Sacro ecclesiasta, tum cuius viro gravi, maxime cavendum, ne quem lingua telo impetat.*

§. IV. *Detractio vulnus propè incurabile, juxta illud: telum immedicabile torfit. 12. Encid.*

Dominica 9. post Pentecosten.

Pretium temporis, super omnem lapidem pretiosum, exprimitur per horologium, quod Carolus V. pro adamante, annulo insertum gestabar.

§. I. *Nihil pretiosius tempore, & heu! nihil hodie eo vilis invenitur. Bern. serm. ad Scholares.*

§. II. *Iactura temporis serò desertur.*

§. III. *Dum tempus habemus, eo quam sedulo utendum.*

Dominica 10. post Pentecost.

Omnis superbus stultus: & hic, & ille, se jactat non esse, sicut ceteri hominum. Quare helleborum illis sit, mortis meditatio, quæ omnes reddit, ut sint, sicut ceteri hominum. Quod in lusu latrunculorum videre est, ubi rex & morio, eques & pedes sacculum, in unum dives & pauper conjiciuntur.

§. I. *Omnem superbum stultum, & omnem stultum superbum esse.*

§. II. *Hujus mania præfens remedium, ex calvariis mortuorum petitur.*

§. III. *Æquat mors omnia.*

§. IV. *Monumentum sic dictum, quasi moneat mentem. Aug.*

§. V. *Mortui ad vivos perorant, ut stultam superbiam deponant.*

Dominica 11 post Pentecosten.

Uti eum, qui omnia bene fecit, proximè æmulemur, necessum est omnes animi intendi nervos in hoc unum, ut omnes sanctitatis numeros, quæ in mystico decachordo decem mādatorum Dei consistit, expleamus: ne qua chorda rupta, virtutum pulcherrimus ille concentus interrumpatur.

§. I. *Quicumque autem totam legem servaverit, offendar autem in uno, factus est omnium reus. Iac. cap. 2.*

§. II. *Bonum ex una, integraque causa existit: malum autem ex singulis, singularibusque defectibus. D. Thom. 1. 2. quest. 18. art. 4. ad 3.*

Dominica 12. post Pentecost.

Deus cordis nostri, hoc unum suo sibi jure postulat: præbe fili cor tuum: quo fit quemadmodum in lusu chartarum accidere consuevit, ut cordis tessera, herten aes, rapiat hoc unum sibi; herten heer.

§. I. *Deus cordis hoc unum sibi: cor nostrum vendicat.*

§. II. *Quid sit ex toto corde Deum diligere.*

§. III. *Ubi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum. Matt. 6.*

§. IV. *Quorum cor longè est à Deo.*

Dominica 13. post Pentecost.

Longè peccandi occasio fugienda est : ne culicum in morem lucernam circumvolitantium , præfens periculum incurramus.

- §. I. Qui amat periculum , in illo peribit. *Eccli. 3.*
- §. II. Longè à periculis recedendum.
- §. III. Peccandi occasiones rescindenda.

Dominica 14. post Pentecost.

De fiducia in Deum : omnem sollicitudinem conjicientes in eum, quia ipsi est cura de nobis, argumento sumpto, à volatilibus, quorum implumes pullos , etiam nido subductos, mater non destituit.

- §. I. Respicite volatilia cæli, quoniam non ferunt, neque metunt, neque congregant in horrea; & pater vester cælestis pascit ea.
- §. II. Variis sacrarum litterarum testimoniis, Dei providentia comprobatur.
- §. III. Nolite ergo solliciti esse , dicentes, quid manducabimus?
- §. IV. Exempla eorum, in quibus singularis Dei providentia , in summa rerum humanarum penuria eluxit.

Dominica 15. post Pentecost.

Mors anima , è mortifero peccato , quasi è fulmine, illæso corpore, existit, quo perstrictus, putatur vivere, & mortuus est.

- §. I. Peccatum inferre mortem animæ, luculentis argumentis convincitur.
- §. II. Peccator etsi vivere videatur , quovis lethifero peccato admissio, verè mortuus est.
- §. III. Mors anima stenda , præ morte corporis.

Dominica 16. post Pentecost.

Quisquis altum sapit, hoc divino eruditus oraculo sapiat: Qui se exaltat humiliabitur. Ac proinde prospiciat, dum ad summa rerum fastigia enititur , ne reorum exemplo, qui trochleis in sublime attolluntur, illicò graviori lapsu se collidat.

- §. I. Sacrarum litterarum testimoniis thesis comprobatur.
- §. II. Profanis historiis propositum stabilitur.
- §. III. Quinam ab altitudine dei timuerunt.

Dominica 17. post Pentecost.

Mandata Christi aded non esse impossibilia servatu, ut etiam levia sint amanti: uti nec alæ volucrum gravant , sed levant.

- §. I. Mandata Christi non esse servatu impossibilia.
- §. II. Amanti nihil est difficile , nedum impossibile.
- §. III. Non modò præcepta , sed & consilia aded non gravant, ut instar remigii alarum , sustollant, sine pondere habentia pondus.

Dominica 18. post Pentecost.

Scriba doctus caufidicus justitiæ tenax, in paucis laudandus, à quâ qui desectunt, omnem pauperum clientum succum, in contrarias artes & partes se contorquentes, extorquent.

- §. I. Scribarum & caufidicorum brevis panegyris.
- §. II. Cavete à scribis , qui devorant domos viduarum. *Marc. 12.*
- §. III. Abstine te à lite , & minues peccata. *Eccli. 28.*

Dominica 19. post Pentecost.

E millenis millibus sol ille justitiæ perpauco excepit, uti è millenis consitis, vix unus melopepo ematurefcit.

- §. I. Paucitas salvandorum expenditur , comparatione infidelium, hæreticorum, &c.
- §. II. Inter fideles seu Catholicos longè plures damnari, quàm salvari.

Dominica 20. post Pentecost.

Quatuor animi ferociores passiones, velut effrænes equos domare regium est.

- §. I. Imperare sibi maximum imperium est. *Seneca epist. 115.*
- §. II. Quatuor animi passiones frenare regium est.
- §. III. Infelices exitus eorum , qui ab hisce quatuor affectibus abrepti, aut discepti sunt.
- §. IV. Quinam passiones frenando, earum perfectum dominium ac imperium obtinuerint?

Dominica 21. post Pentecost.

Amore Christi qui chirographum nostrum affixit cruci, omnia debita inimicis remittenda, quemadmodum in libro rationum, quibus dum crux inducta omnia debita deleta censentur.

- §. I. *Christus deleuit chirographum cruce, quod per primum parentem contraximus.*
- §. II. *Omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me, nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui? Matt. 18.*
- §. III. *Dimittite, & dimittimini. Luc. 6.*

Dominica 22. post Pentecost.

Res malè partæ æquo jure restituendæ, & quas quis spongiæ in morem, iniqua auri siti opes haulerit, jure compressus, in Domini sui sinum refundat.

- §. I. *Probatur illud Iobi: Divitias quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet illas Deus.*
- §. II. *Plurimos damnari defectu restitutionis, qua iniquo possessori difficillima est.*

§. III. *Non remittitur peccatum, nisi testuatur ablatum.*

§. IV. *Sacris ac profanis historiis restitutio facienda suadetur.*

Dominica 23. post Pentecost.

Fragile vitrum, fragilior homo, & hominis forma; ô si eam fragilitatem & juvenes & puellæ ad fragilem crystalum contemplantur!

- §. I. *Hominem vitro fragiliorem esse, comprobatur.*
- §. II. *Habemus thesaurum in vasis fictilibus, ideo ut monet Augustinus, cautè agendum.*

Dominica 24. post Pentecost.

Tuba novissima surdos excitat: quæ resurgentes,

- §. I. *Congregantur ad concilium judicii.*
- §. II. *Ad prælium: quo orbis terrarum pugnabit contra insensatos.*
- §. III. *Ad festum æterna solemnitatis. Ita D. Thomas.*

I N D E X

In totam Quadragesimam.

FERIA 4. CINERVM.

ECCE nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 2. Cor. 6. De pretio temporis. Embl. xxxvii. per totum. Memento homo, quia cinis es, & in cinerem reverteris. Gen. 3. Homo fragillior vitro, quod è cinere conflat. Embl. xi. per totum. Cùm jejunatis, nolite fieri sicut hypocrita. Matth. 6. De iis, qui simularunt austeriorem vitam, quorum hypocrisis in die iudicii revelanda. Embl. 2. §. 3. Quasi tuba exalta vocem tuam. Jsa. 66. De tuba iudicii, quæ auribus hominum insonanda. Embl. lii.

FERIA 5.

Accesit ad eum Centurio. Matt. 8. Morbi calamitates, aduersa omnia nos ad Deum recurrere compellunt. Embl. xxiv. per totum. Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum. ibi. Christum in Eucharistia nemo indignè suscipiat. Embl. xxx. Nam & ego homo sum. ibid. Meminit quòd sit sicut ceteri hominum. Embl. xxxviii. Non inueni tantam fidem in Israel. ibid. Qui confidit in Domino, non derelinquetur. Embl. xlii. Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores. ibid. De pœna damni. Embl. vii. Ibi erit stetus, & stridor dentium. ibi. De tormentis inferni. Embl. xi.

FERIA 6.

Diligite inimicos vestros. Matt. 5. De remissione injuriæ. Embl. xlix. per totum. Pluit super justos & injustos. ibid. Magister discipulos, pater filios exemplo Christi, pari amore completatur. Embl. xxiii. Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester celestis perfectus est. ibid. Hanc mensuram perfectionis statuit, ut semper in virtutibus crescere ni-

teremur, nec unquam nos perfectionem consecutos arbitraremur. Embl. vi.

SABBATHO.

Putaverunt phantasma esse, & dixit eis confidite: Ego sum, nolite timere. Marci 6. Timorem panicum mittendum. Embl. x. per totum. Confidite ego sum. ibid. de fiducia in Deum, in omni rerum penuria. Embl. xlii.

DOMINICA 1. QVADRAGESIMÆ.

Tibi dabo. Matt. 4. de corruptela munerum. Embl. xvi. per totum. Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum. ibid. Lucæ c. 4. addit: In momento temporis. Omnia humana ut vana ac momentanea, præ æternis, contemnenda. Embl. i. §. 3. Omnia hæc regna erant phantastica, & ut vera fuissent, omnia humana nihil sunt, & nihili facienda. Embl. xxxii.

FERIA 2.

Cùm veneris filius hominis in majestate sua, & omnes Angeli cum eo. Matt. 25. De innumerabili exercitu Angelorum, qui extremo die ad prælium cogetur. Embl. lii. §. 2. Congregabuntur ante eum omnes gentes. ibid. Tuba mirum spargens sonum, coget omnes ante thronum. Embl. lii. §. 1. & 2. Sivi & dedistis mihi bibere. ibid. Pro haustu frigidæ dabit regnum. Embl. xiii. §. 6. Descendite à me maledicti. ibi. Dammati in valle Josaphat hac sententiâ perstricti, corruent ad inferos. Embl. lii. §. 3. Descendite à me maledicti in ignem aeternum. ibid. De tormentis inferni. Embl. xi. per totum. Cùm venerit ad judicandum, summum tormentum erit, manifestatio occultorum scelerum. Embl. ii. per totum.

PRO QVAD RAGESIM A.

FERIA 3.

Domus mea domus orationis vocabitur.
 Matt. 21. De attentione in oratione, ne
 cor extra templum vagetur, Emb. XL. §.
 4. *Vos autem fecistis eam speluncam latronum.*
 ibid. Peccata quę in templis committun-
 tur, Emb. XI. §. 3.

FERIA 4.

Quidam de Scribis. Matt. 12. De Scribis &
 caufidicis. æquis ac iniquis, Em. XLVI. per
 totum. *Generatio mala & adultera signum*
quarit. ibid. Quod ponunt quasi ad fagit-
 tam, linguę calumniantis Emb. XXXVI.
Fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.
 ibid. De recidiva peccatoris pessima.
 Emb. XXII. per totum.

FERIA 5.

Non est bonum sumere panem filiorum &
mittere canibus. Matt. 15. Quod fit quando
 Eucharistia ab indignis sumitur. Em. xxx.
Nam & catelli comedunt de micis. ib. Histo-
 ria Senatoris Veneti, qui pelle canina in-
 ductus, sub mensam Pontificis se supplex
 abjecit. Emb. XXXI. §. 3. *O mulier magna*
est fides tua. ibid. Qui confidit in Domino,
 non confundetur. Emb. XLII. *Fiat tibi sic-*
ut vis. ibid. Oratio omnipotens. Emb.
 XXV. per totum.

FERIA 6.

Vis sanus fieri. Joan. 5. Salus & perditio
 nostra ex propria voluntate. Emb. IX. per
 totum. *Ecce jam sanus factus es, noli amplius*
peccare. ibid. Recidiva in peccatum maxi-
 mē fugienda. Emb. XXI. per totum.

SABBATHO.

Faciamus hęc tria tabernacula. Matt. 17.
 Vnū in pedibus Christi, unū in manibus,
 aliud continuū in latere, ut docet. Bonav.
 Emb. XV. §. 2. vel memorię unum, intel-
 lectui alterum, voluntati tertium. ib. *Nemi-*
ni dixeritis. ibid. De secreto non revelado.
 Emb. XVI. per totum.

DOMINICA 2. QVADRAGESIMÆ.

Omnia ut in Sabbatho præcedenti.

FERIA 2.

Ego vado & quaritis me. Ioan. 8. Deum
 perdere, jactura summa. Emb. VII. per to-
 tum. Vbi de pœna damni. *In peccato vestro*
moriemini. ibid. Mors peccatoris longē
 acerbius flenda, quàm mors corporis.
 Emb. XLIII. per totum, *Ego vado & quaritis*
me. ibid. Per infestationes & ariditates,
 Deus quasi absens, fidelitatem nostram
 probat, & ad majus meritum parat. Emb.
 XXVI. per totum. *Tu quis es?* ibid. Hoc seip-
 sum quisq; interroget, ut seipsum noscat.
 Emb. 4. *Qui me misit, verax est.* ibid. Solus
 Deus verax, omnis homo mendax. Emb.
 XX. de mandacio per totum. *Quę placita*
sunt ei facio semper. ibid. Non modò præ-
 cepta sed & consilia Christi, facillè obser-
 vantur, & qui, ne minimū transgressi. Em.
 XLV. Non semper facere placita Dei, seu
 in unum præceptum peccasse, hoc est om-
 nium reum fieri. Emb. XXXIX.

FERIA 3.

Dicunt enim & non faciunt. Matt. 23. Di-
 ligamus non verbo & linguâ, sed opere &
 veritate. Emb. XXXV. per totum. *Alligant*
enim onera gravia & importabilia. ib. Quot
 & quàm gravia præcepta Iudæorum.
 Emb. XLV. sub initium. *Qui autem se exal-*
taverit humiliabitur. ib. Tolluntur in altū,
 ut lapsu graviore ruant. Emb. XLIV. per
 totum. *Quacumque dixerint vobis facite.* ib.
 Estote factores verbi & non auditores
 tantum. Emb. XXXV. §. 2.

FERIA 4.

Filius hominis tradetur ad illudendum, &
flagellandum, & crucifigendum. Matt. 20. Ne
 homo inducatur ut Deo per peccatum il-
 ludat, & rursus crucifigat invitat ad vul-
 nera sua. Em. XV. *Tertia die resurget.* ib. Imi-
 tetur peccator resurgentem Christum,
 Qq q qui

I N D E X

qui nunquam amplius mortuus, ita nec ille denuò moriatur peccato. Embl. xxii. De recidiva, per totum. *Petens aliquid ab eo.* ibid. Qui honores, divitias ac res perituras petunt, nihil petunt, quia humana omnia nihil sunt, & nihili ducenda. Embl. xxxii. *Nescitis quid petatis.* ibid. quia honores hominem perdunt. Embl. xlv. per totum, Petit mater ut filii in hac orbis comœdia, habeant partes primarias, Embl. xxv.

FERIA 5.

Homo quidam erat dives. Luc. 16. Divitias Salomon rectè nihil esse duxit. Emb. xxxii. §. 1. Divitiæ hominem inquietant, & excruciat. Em. xxi. §. 1. *Induebatur purpurâ & bysso.* ibid. De luxu in varietate, & splendore vestium. Embl. iiii. §. 4. Quinam vestes suas, ad aras & cultû Dei contulerint. Embl. xxxi. §. 3. *Mortuus est autè & dives, & sepultus est in inferno.* ibid. Extrema gaudii luctus occupat. Embl. xxi. *Crucior in hac flamma.* ibid. De tormentis inferni. Embl. xi. per totum. *Si quis ex mortuis ierit ad eos pœnitentiam agêt.* ibid. mortui ad vivos perorant. Embl. xxxviii. §. 5.

FERIA 6.

Peregère profectus est. Matt. 21. Fidelitas domesticorum in absentia patrisfam. comprobatur, uti & amanti absente amato. Embl. xxvi. §. 3. *Homo erat paterfamilias.* ibid. paterfamilias ut pacem habeat, debet stare in medio domesticorum, nullum præ ceteris amore singulari complectendo. Embl. xxxii. §. 4.

SABBATHO.

Da mihi portionem substantiæ. Luc. 15. Divitiæ quas ille substantiam vocat, potiùs accidens sunt imò merum nihil. Embl. xxx. §. 1. *Misit illum in villam suam, ut pasceret porcos.* ibid. Peccator vitam porcinam ducit, ut porcus æternis flammis comburendus. Embl. xi. per totum. *Ego autem hîc fame pereo, surgam & ibo ad patrem.* ibid. Pau-

peras ad Deum confugere cogit. Embl. xxiv. §. 1. *Pater peccavi in calum & coram te,* ibi. De conversione peccatoris. Embl. xxxi. *Filius meus mortuus erat, & revixit.* ibi. Peccatum mors animæ. Embl. xlii. per totum.

DOMINICA 3. QUADRAGESMÆ.

Erat Iesus eiciens demonium, & illud erat mutum. Luc. 11. De dæmone muto, qui in confessione homines facit obmutescere. Embl. xviii. per totum. *In Belzebul principe demoniorum eicit demonia.* ibid. Calumniis Deum ac Sanctos gravissimè impeti. Embl. xxxvi. *Fium novissima hominis illius, pejora prioribus.* ibid. Quàm homini noxia recidiva in peccatum. Embl. xxii. per totum.

FERIA 2.

Medice cura teipsum. Luc. 4. Sacros Ecclesiastes debere prius facere, quàm docere. Embl. xxxv. §. 3. *In veritate dico vobis,* ibi. Homines omnia in falsitate, & mendacio. Embl. xx. *Et repleti sunt omnes in Synagoga irâ.* ibid. Quinam iræ fræna laxarint, quinam eam passionem frenarint. Embl. xlviii.

FERIA 3.

Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. Matt. 18. Non vult Christus illum infamari, quantò minus innocentes: quod peccatum tamen latissimè vagatur. Embl. xxxvi. per totum. *De omni re, quamcumque petierint, fiet illis.* ibid. Oratio omnipotens, quidvis impetrat. Embl. xxvi. per totum. *Dimittam ei usque septies? dicit illi Iesus, non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.* ibid. Sæpius nobis Deus remittit, unde oportet & nos remittere inimicis nostris. Embl. xlix. per totum.

FERIA 4.

Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Matt. 15. Quorum cor in oratione evagatur, longè à Deo. Emb. xl. §. 4.

PRO QVADRAGESIMA.

FERIA 5.

Omnes qui habebant infirmos, variis languoribus, ducebant illos ad eum. Luc. 4. Morbi aliisque aduersa nos ad Deum ite compellunt. Embl. xxiv. *Detinebant eum ne discederet ab eis.* ibid. Sermo Domini erat pretiosus in diebus illis, nunc viluit. Embl. xlv.

FERIA 6.

Mirabantur quia cum muliere loquebatur Joan. 4. conversationem cum fœminis cavendam. Embl. xli. *Qui metit, mercedem accipit.* ibid. Maxima merces pro opere minimo. Embl. xlii. *Non siet in æternum.* ibid. *Qui biberit ex latere Christi.* Emblem. xv. §. 2.

SABBATHO.

Omnis populus venit ad eum, & sedens docebat eos. Joan. 8. De siti audiendi verbum Dei. Embl. xiv. *Iam amplius noli peccare.* ibi. *Recidiva in peccatum maximè cavenda.* Embl. xxi. per totum.

DOMINICA 4. QVADRAGESIMÆ.

Cùm subleuasset ergo oculos. Joan. 6. De custodia oculorum. Embl. xix. per totum. *Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos & duos pisces, sed hæc quid inter tantos?* ibi. *Jaeta cogitatum tuum in Domino, & ipse te nutriet.* Si volucres pascit, quanto magis vos. Embl. xlii. per totum. *Vt cognovit quod facerent eum regem, fugit.* ibid. Honor onus, meritò fugiendum. Embl. xxi. §. 1. *Honores hominem extollunt, ut lapsu graviore ruat.* Embl. xlv. per totum. *Quinam exemplo Christi honores fugerint.* ib. §. 3.

FERIA 2.

Omnes ejecit de templo. Joan. 2. Potiori jure eiciendi lascivi iuvenes, qui in tem-

plo oculis fornicantur. Embl. xix. §. 3. *Zelus domus tua comedit me.* ibid. Christus iræ fræna laxabat pro arbitrio, habens perfectum passionum dominium. Embl. xlviii.

FERIA 3.

Hic verax est. Joan. 7. Solus Deus verax, omnis homo mendax. Embl. xx. *Injustitia in illo non est.* ibidem. De iniquis Scribis & causidicis. Emblem. xlvi. *Judices pecuniâ corrupti.* Emblem. xvi. §. 3. 4. 5. 6. *Dæmonium habes.* ibidem. Gravissimæ calumniæ in Christum, aliosque viros Sanctos conjectæ. Emblem. xxvi. *Gloriam propriam querit.* ibidem. *Is stultus est, quia omnis superbus stultus, sicut omnis stultus superbus.* Embl. xxxviii. *Vnum opus feci, & omnes miramini.* ibidem. *Vulgus nihil miratur, nisi novum & rarum.* Emblem. xiv. §. 3. *Totum hominem sanum feci.* ibidem. *Bonum ex integra causa.* Ita & anima omni morbo curanda, aliàs qui peccat in uno factus est omnium reus. Embl. xxxix. per totum. *Nolite judicare secundum faciem.* ibid. De temerario judicio. Embl. xxix. per totum.

FERIA 4.

Præteriens vidit hominem cæcum. Joan. 9. *Qui oculos sibi eruerint, ut cæci Deum viderent.* Embl. xix. §. 6. *Plures si cæci fuissent salvi fuissent, cùm summa jaectura, à jaectu oculorum.* Embl. xix. per totum. *Me oportet opera operari ejus, qui misit me, donec dies est.* ibidem. *Dum tempus habemus, operemur bonum.* Emblem. xxxvii. De pretio temporis per totum. *Non est hic homo à Deo, qui Sabbathum non custodit.* ibidem. *Calumnia in Christum aliosque Sanctos.* Embl. xxxvi. De temerario judicio. Embl. xxix. per totum.

FERIA 5.

Ecce defunctus. Luc. 7. *Peccatum mors animæ, lugenda præ morte corporis.* Embl. xlii. per totum. *Et magnificabant Deum.*

ibidem. De Gratiarum actione. Emblem.
xxxiv.

FERIA 6.

Infirmitas hæc non est ad mortem. Joan. 11. Infirmitas corporis ad Deum compellit, & sæpè salutem animæ confert. Embl. xxv. §. 4. *Infremuit spiritu & turbavit seipsum.* ibid. Christus pro arbitrio laxat fræna passionibus. Quinam earum quoque perfectum dominium consecuti. Embl. xlviii. *Quomodo amabat eum.* ibid. Major eluxit amor in passione erga nos. Emblem. xv. §. 2. *Jesús autem elevatus sursum oculis.* ibidem. Quoties, & quàm gravi de causa Christus oculos sustulerit, quos tam temerè nos cum jaçtura animæ undique jaçtamus. Embl. xix. *Pater gratias ago tibi.* ibidem. De gratiarum actione. Embl. xxxiv.

SABBATHO.

Qui sequitur me non ambulat in tenebris. Joan. 8. Christus nobis reliquit impressa vestigia, ut sequamur. Emblem. v. §. 1. in fine. *Vos secundum carnem judicatis: ego non judico quemquam.* ibid. De temerario judicio cavendo. Embl. xxix. per totum.

DOMINICA PASSIONIS.

Si dixero quia non scio eum, ero similis vobis mendax. Joan. 8. Omnis homo mendax, quàmquæ illud peccatum detestandum. Emblem. xx. per totum. *Quis ex vobis arguet me de peccato.* ibidem. Hòc illius est, qui nunquam deliquit, sed omnia benè fecit. Eò connitendum est. Emblem. xxxix. *Qui ex Deo est, verba Dei audit.* ibid. De pretio verbi Dei. Embl. xiv. *Demonium habes.* ibid. Calumniæ in Christum & Sanctos. Embl. xxxvi. *Non quero gloriam meam.* ibid. Quinam exemplo Christi gloriam fugerint. Embl. xlv. §. 3. *Honos onus grave.* Embl. xxi. §. 1. *Gloria mea nihil est.* ibidem. Mundi gloria, divitiæ, voluptates, omnia nihil. Embl. xxxi. per totum.

FERIA. 2.

Vado ad eum qui misit me. Joan. 7. Christus quandoque per infestationes & desolationes quasi absens, ut exploret fidem, & constantiam suorum. Embl. xxvi. *Quæretis me, & non invenietis.* ibid. De pœna damni gravissima. Embl. vii. per totum. *Si quis sitis, veniat ad me.* ibid. in latere Christi, cellam viariam reperiet. Embl. xv. §. 2.

FERIA 3.

Discipuli tui videant opera tua. Joan. 7. Opera requiri, non verba. Embl. xxxv. per totum. *Non potest mundus odisse vos.* ibid. Sed hoc mirum vos non odisse mundum, qui ad eò suos excruciat. Embl. xxi.

FERIA 4.

Si mihi non vultis credere, operibus credite. Joan. 10. Opera verbis præstant. Hæc testimonium perhibent. Emblem. xxxv. *Oves meæ vocem meam audiunt.* ibid. De verbo Dei. Embl. xiv. *Non rapies eas quisquam de manu meâ.* ibid. Ne qua ovis aberret, virga seu baculo adversitatis reducit. Embl. xxiv. *Ego vitam æternam do eis.* ibid. Quanto solatio futurum est inter paucas oves Christi numerari, & in vitam ingredi, ubi innumeri hædi ad mortem æternam adjudicandi. Embl. xlvii.

FERIA 5.

Mulier quæ erat in civitate peccatrix. Luc. 7. De conversione animæ peccatricis, exemplo Magdalenz. Emblem. xxxi. per totum. *Lachrymis cœpit rigare pedes.* ibid. Mors animæ flenda, præ morte corporis. Embl. xlvii. per totum. *Ait intra se dicens: hic si esset Propheta, &c.* ibid. De temerario judicio. Emblem. xxix. per totum.

FERIA 6.

Iam non palam ambulabat. Joan. 11. Plurimi jam non palam ambulant, quorum ocula

PRO QVADRAGESIMA.

multa opera bona & mala revelabit Deus in die novissimo. Embl. i. r.

SABBATHO.

Benedictus qui venit. Ioan. 12. Vti hic triumphus Christi in luctum recidit, ita omnia mundi gaudia. Embl. xxi. per totum. *Noli timere filia Sion.* ibid. Timorem vanum mittendum, Embl. x. *Ecce rex tuus venit.* ibid. Verè rex, qui imperat passionibus. Embl. xlviii. per totum.

DOMINICA PALMARUM.

Omnia ut in Sabbatho præcedenti.

FERIA 2.

Vixit pedes Iesu, & extersit pedes ejus capillis suis. Ioan. 12. Instrumenta nequitiae, & vanitatis, convertenda in instrumenta justitiae & pietatis. Embl. xxxi.

FERIA 3. & 4.

De Passione Domini. Embl. xv.

FERIA 5.

Cæna facta, cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Iudas. Ioan. 13. Qui indignè ad S. cœnam accedit, judicium sibi cum Iuda manducat. Embl. xxx. *Exemplum enim dedi vobis.* ibid. De efficacia exempli boni & mali. Embl. xxviii.

FERIA 6.

De Passione Domini. Embl. xv.

SABBATHO.

Pra timore autem ejus, exterriti sunt custodes. Matt. 28. Timorem omnem mittendum. Embl. x. *Non est hic, surrexit enim.* ibid. Resurgendum quemadmodum Christus, qui rursus non moritur, ita nec homo per recidivam peccato. Embl. xxii.

INDEX

In omnia Festa.

FESTO CIRCUMCISIONIS.

K Al. Januarii, in strenam annu-
lus æternitatis, per totum.
Embl. I.

FESTO EPIPHANIÆ.

Vbi est, qui natus est Rex. Matt. 2. Verè
regem esse, qui sibi ac passionibus novit
imperare. Emb. XLVIII. per totum. *Offe-
rebant ei munera, aurum, thus, & mirrham.*
Matt. 2. Regi nato pro auro, offerendum
cor charitate flagrans: pro thure, cor instar
virgulæ fumi, per orationem ascendens :
pro myrrhâ, cor contritum. Emb. XL. per
totum.

FESTO CONVERSIONIS S. PAULI.

Domine quid me vis facere. Act. 9. De effi-
cacia voluntatis. Emb. IX. *Centuplum acci-
pietis.* Matt. 19. De mercede maxima, pro
re minimâ. Emb. XLII. per totum. De con-
versione peccatoris. Emb. XXXI. per tot.

FESTO PURIFICATIONIS. B. VIR.

*Secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ie-
rusalem.* Luc. 2. Omnes Dei leges Maria
servavit. Emb. XXXIX. Leges seu mandata
Dei, amanti, qualis Maria, observatu faci-
lia. Emb. XLV. per totum. *Homo iste justus &
timoratus.* Luc. 2. De sancto timore. Emb.
X. *Venit in Spiritu in templum.* ibid. Quinam
in templum veniant in spiritu maligno, ut
oculis fornicentur. Emb. XIX. §. 3. *Viderunt
oculi mei salutare tuum.* ibid. Ardens deside-
rium videndi Deum. Emb. VII. per totum.

FESTO S. MATHIÆ APOST.

Cecidit sors super Mathiam. Act. 1. De for-
tillegio mundi. Emb. XXXII. *Inguam enim
meum suave est, & onus meum leve.* Matt. 11.
Onus mandatorum Dei leve est. Emb.
XLV. per totum. *Ego resciam vos.* Matt. 11.
Ducendo in cellam vinariam vulnerum
suorum. Emb. XV. §. 2. *Discite à me quia mitis
sum.* ibid. Qui mansuetudine præstantes.
Embl. XLVIII. *Invenietis requiem animabus
vestris.* ibid. Requies animi ex dominio
passionum. Emb. XLVIII.

FESTO ANNUNTIATIONIS B. V.

Ave gratiâ plena. Luc. 1. Quomodo Ma-
ria semper gratiâ creverit, & quo incre-
mento. Emb. VI. *Cogitabat qualis esset ista
salutatio.* ibid. De verbo Dei, quod retine-
bat in corde. Emb. XIV. *Fiat mihi secundum
verbum tuum.* ibid. De Incarnatione Verbi
in utero matris. Emb. VI. §.

FESTO RESURRECTIONIS DOM.

Surrexit non est hic. Marc. 16. Resurgen-
dum cum Christo, & quemadmodum
Christus, ne iterum moriamur peccato.
Embl. XXII. per totum. de recidiva.

SECUNDO FESTO PASCHÆ.

Potens in opere & sermone. Luc. 14. Opera
spectari non verba. Emb. XXXV. *Mulieres
quadam ex nostris terruerunt nos.* ibid. De ti-
more panico. Emb. X. per totum. *Qui sunt
hi sermones?* ibid. Loquebatur ad invicem
de Passione, cujus recordatio illi gratissi-
ma. Emb. XV.

TERTIO FESTO PASCHÆ.

Stetit Iesus in medio. Luc. 24. Cuique
semper in medio standum. Emb. XXIII.
per totum. *Nolite timere.* ibid. Timorem
vanum mittendum. Emb. X. per totum.

FESTO ASCENSIONIS.

Nubes suscepit eum ab oculis eorum. Act. 1.
Nubes tentationum, adversitatis quando-
que gratos solis radios subducit, ad majus
meritum. Emb. XXVI. per totum.

FESTO PENTECOSTES.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit.
Joan. 14. Mandata Dei, amanti observatu
facilia sunt. Emb. XLV. per totum. *Pacem
meam do vobis, non quomodo mundus dat.* ib.
Mundus suos in omnibus ex cruciat. Emb.
XXI.

SECUNDO FESTO PENTECOST

Sic Deus dilexit mundum. Joan. 3. Colligere
est ex ardenti corde JESU. Emb. XV. §. 2.
Qui malè agit odit lucem. ibid. Qui malè
agentes in tenebris, die revelationis dedu-
centur ipsi & opera eorum in lucem? Emb.
II. §. 2. & 3.

FESTO SS. TRINITATIS.

Quasi in speculo trigonio, creata omnia eminenter elucent. embl. LI. sub finem.

FESTO CORPORIS DOMINI.

Probet autem seipsum homo, aliàs iudiciū sibi manducat. embl. xxx. per totū.

**FESTO SS. PHILIPPI
ET JACOBI.**

Dicit ei JESUS *ego sum via.* Ioan. 14. De triplici via perfectionis. embl. v. per totum. *Non turbetur cor vestrum.* ibid. Omne in metum qui turbare possit, mittendum. embl. x. Vel mentis tranquillitas ex dominio passionum. embl. XLVIII. *Ostende nobis patrem & sufficit nobis.* ibid. De ardēti desiderio videndi Deum. embl. VII. per totum. *Quodcumque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam.* ibid. embl. XXVII. per totum. *Propter opera ipsa credite.* ibid. Christus docuit non tantū verbo sed opere. Vultque diligi non linguā, sed opere. embl. xxxv. per totum.

FESTO INVENTIONIS S. CRVCIS.

In arbore crucis nidificandū. embl. xv. per tot. Cruces gravissimæ quas mundus suis imponit. embl. XXI. *Nisi quis renatus fuerit denud, non potest videre regnum Dei.* Ioan. 3. De resurrectione animæ à peccato. embl. XXI. De conversione peccatoris. embl. 31. Adversa compellunt, ut sub arbore crucis umbram captemus & ad Christum recurramus. embl. XXIv.

**FESTO NATIVITATIS
S. IOANNIS BAPTISTÆ.**

Apertum est autem illic os ejus. Luc. I. Os aperendum in confessione. embl. XXI. per totum. *Quis putas puer iste erit?* ib. Qui crevit usque ad perfectam diem. embl. VI. per totum. *Et factus est timor super omnes vicinos.* ibid. embl. x.

FESTO SS. PETRI ET PAULI.

Tu es Christus Filius Dei vivi. Matt. 16. Quantum meruerit hac brevi confessione, embl. xiii.

FESTO S. MAGDALENÆ.

Mulier quæ erat in civitate peccatrix. Luc 7. De conversione animæ peccatricis exemplo Magdalenæ. embl. XXI. per totū.

Lachrymis cæpit rigare pedes. ibid. Mors animæ flenda, præ morte corporis. embl. XLII. per totum. *Ait intra se, dicens: Hic si esset Propheta, sciret utique, quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.* ibid.

De temerario iudicio. embl. 29. per totū.

FESTO S. IACOBI.

Petens aliquid ab eo. Matt. 20. Multi nihil petunt. embl. XXI. *Nescitis quid petatis.* ibid. Quia honores hominem perdunt. embl. XLIV. per totum. Petit mater, ut filii in hac orbis comœdia habeant partes primarias. embl. xxv.

IN FESTO S. LAVRENTII.

Qui amat animam suam, perdet eam. Ioan. 12. Mors corporis præ morte animæ contemnenda. embl. XLIII.

**FESTO ASSUMPTIONIS
B. VIRGINIS.**

Quasi aurora consurgens. Cant. 6. Quomodo Maria creverit in gratia usque ad perfectam diem. embl. VI. *Audiebat verbum illius.* Luc. 10. De pretio verbi Dei. embl. XIV. per totum. *Maria optimam partem elegit.* ib. De desiderio videndi Deum. embl. VII. per totum. Maria amore mortua.

FESTO S. BARTHOLOMÆI.

Multitudo copiosa, &c. qui venerant ut audirent eum. Ioan. 6. De pretio verbi Dei. embl. XIV. per totum. *Quod in presenti momentaneum est & leve tribulationis nostræ, supra modum, &c.* 2. Cor. 4. Aut, si Deus maximam mercedem pro minimo opere creverit, qualem daturus, pro gravissimo Martyrio. embl. XII. §. 4. & per totum.

FESTO NATIVITATIS B. VIRG.

Quasi aurora consurgens. Cant. 6. Quomodo Maria creverit in gratia usque ad perfectam diem. embl. VI.

FESTO S. MATTHÆI.

Misericordiam volo & non sacrificiū. Matt. 9. De remissione injuriæ. embl. XLIX. per totum. *Non enim veni vocare justos, sed peccatores.* ibid. De conversione peccatoris. embl. XXXI. per totum. *Multi Publicani & peccatores venientes discumbebant cum Iesu.* ibid. Iudicium sibi manducat, qui audet in peccato ad cœnam Christi accedere. embl. XXX. per totum.

FESTO S. MICHAELIS.

Nisi conversi fueritis & efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum caelorum. Matt. 18. *Conversi o peccatoris exhibetur in arbore fil vestri, quæ vertice imminuta, & fuculo inserto, instar parvuli accrescit, & profert fructus pœnitentiæ.* Emb. xxxi. *Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis.* ibid. De scandalo. Emb. xxviii. per totum. *Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum & proiice abs te.* ibid. Emb. xl. §. 3. & per tot. *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proiice abs te.* ibid. *Quinam oculos sibi eruerint.* Emb. xix. §. 6. *Bonum tibi est unum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam.* ibid. De jactura animæ ex jactu oculorum Emb. xix. per totum. De igne gehennæ Emb. xi.

IN FESTO S. SIMONIS ET JVDÆ.

Vidi turbam magnam. Apoc. 7. De innumerabili exercitu Beatorum. Emb. lxi. §. 2. *Beati mundo corde.* Matt. 5. *Qui singulariter certarunt ad castitatem illibatam servandam.* Emb. xxxi. *Merces vestra copiosa est in calis.* ib. De mercede maxima, quam Deus pro opere minimo daturus est. Emb. xiii.

IN DIE ANIMARVM.

Mortui audient vocem filii Dei. Joan. 5. De tubâ novissimâ. Emb. lxi. per totum.

2. De malitia peccati venialis, & tormentis purgatorii. Emb. xii. per totum.

3. De pœna damni. Emb. vii. per totum.

IN FESTO S. MARTINI

Si oculus tuus fuerit simplex. Luc. xi. De præstantia oculi ejusque custodia. Emb. xix. *Si ergo totum corpus tuum lucidum fuerit non habens aliquam partem tenebrarum.* ibid. *Omnia bene fecit, in quo nullæ tenebræ, nec defectus.* Emb. xxix. *Super candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant.* ibid. *Quantæ efficacis exemplum.* Em. xxviii. §. 2. & 3. *Lucerna lucens & ardens.* ib. *Lucere sermone, ardere opere, hoc est, Deum diligere non verbo tantum, sed opere & veritate.* Emb. xxxv. *S. Martinus qui chlamyde Christum texit, quâta mercede do-*

natus, si calix frigidæ apud Deum in æstimatione est. Emb. 13. §. 6. & per totum.

IN FESTO S. CATHARINÆ.

Quinque autem ex eis erant fatuæ. Matt. 25. *Omnes superbos fatuos esse.* Emb. xxxviii. *Surrexerunt omnes Virgines illæ, & ornaverunt lampades suas.* ibid. *Quæ generosæ pro virginitate decertarunt.* Emb. xxxiii. *Domine, Domine aperi nobis.* ibid. *Non omnis qui dicit Domine, Domine, sed qui facit &c.* Emb. xxxv. per totum. *Nescitis diem neque horam.* ibid. De pretio temporis, eoquæ solerter utendum. Emb. xxxvii.

IN FESTO S. ANDRÆÆ.

Momentaneum & leve tribulationis nostræ immensum gloriæ pondus operatur. Emb. xlii §. 4.

FESTO S. NICOLAI.

Euge serve bone è fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Matt. 25. De mercede maxima, pro re minima. Emb. xlii. per totum. *Eccè alia quinque superlucratus sum.* ibid. *Nicolaus à prima ætate semper talenta multiplicavit, crevitque semper in gratia & merito apud Deum & homines.* Emb. vi.

FESTO CONCEPTIONIS B. VIRG.

Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Cant. 4. *Bonum ex integra causa.* Emb. xxxii. *Primo instanti conceptionis gratiâ plena.* Emb. vi. §. 5.

FESTO S. THOMÆ APOST.

Venit Jesus & stetit in medio. Joan. 20. *Semper standum in medio.* Emb. xxiii. per totum. *Noli esse inreudulus, sed fidelis.* ib. *De fiducia in Deum.* Emb. xlii. *Vide manus meas, & asser manum tuam, & mitte in latus meum.* ibid. *Cum Thoma nidificandum in vulneribus Christi.* Emb. xv. per totum.

FESTO NATIVITATIS CHRISTI.

Pax hominibus bona voluntatis. Luc. 2. *Omne bonum & malum, salus & perditio ex voluntate.* Emb. ix. per totum. *Et dixit illis Angelus nolite timere.* ibid. *Vanum timorem mittendum.* Em. x. *Non erat ei locus in dixer-*

PRO FESTIS.

*diversorio. ibid. Christo nascituro hospiti-
um parandum. Embl. 5. per totum.*

FESTO S. STEPHANI.

*Domine ne statuas illis hoc peccatum. Act. 7.
Remittenda injuria. Embl. XLIX. Lapidis
Stephani quanto in pretio, si Deus pro
opere minimo, maximam mercedem de-
creverit. Embl. XIIII.*

FESTO S. JOANNIS EVANG.

*Vidit illum discipulum, quem diligebat Je-
sus. Joan. 21. De affectu particulari. Embl.
XXII. §. 3. Recubuit in cœna super pectus ejus.
ibid. Qui paratus accedit ad cœnam Do-
mini, fugit inde mel, atqui in peccato, si-
milis est Judæ, cui mensa illa fuit in la-
queum. Embl. 30.*

IN FESTO SS. INNOCENTUM.

Quo numero fuerint. Embl. 52. §. 2.

IN DEDICATIONE TEMPLI.

*Querabat videre Jesum. Luc. 16. De de-
siderio videndi Deum. Embl. 7. per totum.
Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplū.
ib. De restitutione. Embl. 50. per totum.*

IN COMMUNI MARTYRUM.

*Truculenta Martyrum supplicia. Embl.
11. §. 1. Stabunt justi in magna constantia. Sap.
3. Indie iudicii, adversus tyrannos, qui se
angustiaverunt, quàm innumerabilis SS.
Martyrum exercitus futurus est. Embl. 52.
§. 2. Quicumque potum dederit uni ex minimis,
&c. non perdet mercedem suam. Matt. 10. Ma-
ximam Deus mercedem pro opere mini-
mo rependit, quantam martyribus, non
pro haustu frigidæ, sed sanguine fuso. Embl.
13. Nihil opertum, quod non revelabitur.
Matt. 10. Occulta opera justorum, uti &
peccatorum, revelanda. Embl. 2. Nolite ti-
mere eos, qui occidunt corpus. ibid. Ne mortē
animæ incurrerent, martyres gravissima
corporis supplicia subierunt. Embl. 43.
Multis passeribus meliores estis vos. ibid. Si il-
los pascit, quantò magis vos. Embl. 72.
Quodcumque volueritis petieris, & fiet vobis.
Joan. 15. Oratio justi omnipotens, quid vis
impetrat. Embl. 27. Gaudere & exultate, quo-
niam merces vestra copiosa in calis. Matt. 5.
Quia momentaneū ac leve tribulationis,
æternum gloriæ pōdus operatur. Embl. 13.
§. 4. Iugum enim meum suave est & onus meū*

*leve. Matt. 11. Nihil amanti difficile, ama-
tores mundi & martyres diaboli arduā
quæque alacriter tolerant, quid ni marty-
res Christi? Embl. 45. Amatores mundi,
& martyres diaboli. Embl. 21.*

IN COMMUNI DOCTORUM.

*Humana omnis scientia nihil est. Embl.
32. §. 2. Quinam inutili ac futili scientiæ
sele dediderunt, contra ac SS. Doctores,
qui se, ac Deum nosse, studuerunt. Embl. 4.
§. 1. & 4. Qui autem fecerit & docuerit, hic
magnus vocabitur in regno calorum. Matt. 5.
Doctores Ecclesiæ non tantum verbis, sed
& operibus maximè claruerunt. Embl.
35. Iota unum, aut unus apex non prateribit
à lege, donec omnia fiant. ibid. Ille verè perfe-
ctus, qui ne iota aut apicem violarit. Embl.
34.*

IN COMMUNI CONFESSORVM.

*Quantus exercitus SS. Confessorum
novissimo die cogendus sit. Embl. 52. §. 2.
Spectaculum facti sumus. 1. Cor. 4. Vita no-
stra comœdia, in qua SS. partes suas bene
egerunt, & pulcherrimum spectaculum
præbuerunt. Embl. 25. Et vos estote parati,
quia quâ horâ non putatis, filius hominis veniet.
Luc. 12. Temporis magna ratio habenda.
Embl. 38. Vbi enim thesaurus vester est, ibi &
cor vestrum erit. Luc. 12. Alii cor habent in
loculis, alii in poculis, alii in scortis, SS. in
Christo. Embl. 40. Negotiamini dum venio.
Luc. 9. Semper in virtute & gratia cre-
scendum. Embl. 6. Ecce nos reliquimus om-
nia. Matt. 19. Exiguam Petrus supellecti-
lem reliquerat; sed voluntate omnia. Hæc
pro opere à Deo spectatur & probatur.
Embl. 9. Centuplum accipietis, & vitam æter-
nam possidebitis. ibid. De mercede maxima,
pro opere minimo. Embl. 13. Homo peregrè
proficiscens. Matt. 25. In absentia patrisfam-
maximè probatur fidelitas domestico-
rum, & Christus per tribulationes quasi
absens, explorat fidem suorum. Embl. 29.
Ecce alia quinque superlucratus sum. ibid.
Quinam semper in gratia creverint. Embl.
6. §. 5. Euge serve bone & fidelis, quia super
pauca fuisti fidelis, super multa te constituam.
ibid. Merces maxima respondet iis, qui
fideles etiam in minimo. Embl. 1. Si*

INDEX. PRO FESTIS.

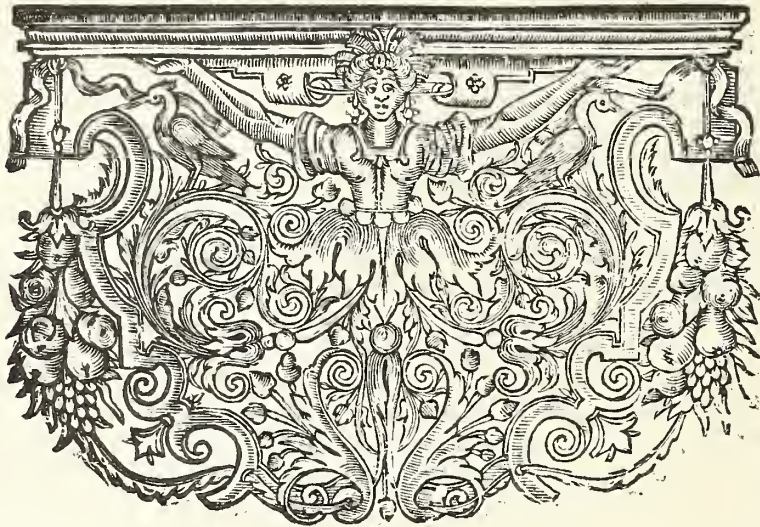
oculus tuus nequaquam fuerit. Vide in Festo S. Martini.

IN COMMUNI VIRGINVM.

Vide in Festo S. Catharinae.

Quinam pro virginitate. tuenda generosè decertarint. embl. 33. Quasi vit lanam

& linum, Prov. 21. Quanti Deus fulum vel filum ducat. embl. 13 §. 3. Fallax gratia, & vana pulchritudo. ibid. Forma vitrea, uti & homo. embl. 51. Simile est regnum calorum homini negotiatori quarenti bonas margaritas. Matr. 13. Minori laboris impendio caeleste regnum (quod aptè margaritis confertur) acquiri, quàm urinatores sibi in mari margaritas colligant.

Facultas Provincialis.

EGo infrascriptus Societatis Iesu per Flandro-Belgicam Præpositus Provincialis, potestate mihi factâ ab admodum R. P. Vincentio Carrassa Præposito Generali, facultatem concedo, ut *Lux Evangelica sub velo sacrorum emblematum recondita, auctore P. Henrico Engelgrave*, à viris aliquot eruditius lecta & probata typis mandetur. In quorum fidem has manu nostrâ subscriptas, solito officii sigillo munitas dedimus Bruggis, 8. Maii. 1648.

IOANNES BAPTISTA ENGELGRAVE.

Approbatio.

LVX Evangelica sub velum sacrorum emblematum recondita, à R. P. Henrico Engelgrave S. I. nullis obfuscata tenebris fidei, aut bonis moribus contrariis, erit Christianis animis tum illuminandis tum accendendis perutilis. Actum 2. Septemb. 1648.

GUIL. BOLOGNINO S. T. L.
Can. & Lib. Censor Antverp.

